

ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA

100 metų – žemės ūkio pažangai

Istorinė apybraiža

Kaunas, 2024

ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA: 100 metų – žemės ūkio pažangai. Istorinė apybraiža
AGRICULTURAL ACADEMY: 100 Years of Agricultural Progress. Historical Review

Redakcinė kolegija:

Prof. dr. **Astrida MICEIKIENĖ** (pirmininkė), doc. dr. **Aida ADAMAVIČIENĖ**, prof. dr. **Aušra BLINSTRUBIENĖ**,
prof. dr. **Jonas ČAPLIKAS**, prof. habil. dr. **Romualdas DELTUVAS**, doc. dr. **Rolandas DOMEIKA**, prof. habil. dr. **Albinas KUSTA**,
doc. dr. **Algis KVARACIEJUS**, prof. dr. **Antanas MAZILIAUSKAS**, prof. dr. **Vitas MAROZAS**, prof. habil. dr. **Algirdas Juozas**
MOTUZAS, **Rita PETLICKAITĖ**, doc. dr. **Rasa PRANSKŪNIENĖ**, dr. **Laima SKAURONĖ**, prof. dr. **Bernardas VAZNONIS**,
prof. habil. dr. **Rimantas VELIČKA**

Sudarytojai:

Prof. dr. **Astrida MICEIKIENĖ**, prof. dr. **Jonas ČAPLIKAS**, prof. habil. dr. **Algirdas Juozas MOTUZAS**

Knygos spaudą remia

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

Knygos rengimą remia:

„Agrokoncernas“, UAB;
„DeLaval“, UAB;
„DOJUS agro“, UAB;
„Dotnuva Baltic“, UAB;
„Eeast West Agro“, AB;
„Ivabaltė“, UAB
„Kauno grūdai“, AB;
„Linas Agro“, AB;
„Lytagra“, UAB;
„Padovinis“, ŽŪB;
„Rovaltra“, UAB;
„Vereinigte Hagelversicherung VVaG“ filialas „VH Lietuva“;
„Žemtiekimas“, UAB.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*.

ISBN 978-609-467-613-0 (spausdintas)

ISBN 978-609-467-614-7 (internetinis)

<https://doi.org/10.7220/9786094676147>

Turinys

Pratarmė 5

Redakcinės kolegijos įvadinis žodis 7

Santrumpos 9

VDU ŽŪA istorijos pagrindinės datos 10

AGRARINEI LIETUVAI – ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA

Žemės ūkio mokslai – istorinis ir sisteminis aspektai. *Jonas Čaplikas* 12

Žemės ūkio mokslai Lietuvoje iki Akademijos įsteigimo. *Jonas Čaplikas, Algirdas Juozas Motuzas* 16

Žemės ūkio mokslų plėtotės būtinybę nulėmę veiksniai. *Jonas Čaplikas* 21

Akademijos steigimo iniciatyvos ir darbai. *Romualdas Deltuvas, Algirdas Juozas Motuzas* 24

AKADEMIJA PRIEŠKARIU

Akademijos pirmieji žingsniai. *Romualdas Deltuvas, Algirdas Juozas Motuzas, Rasa Pranckūnienė* 27

Akademijos gyvenimo pokyčiai. *Jonas Čaplikas* 33

Studijos ir studentai. *Jonas Čaplikas, Algirdas Juozas Motuzas* 37

Mokslinis darbas. *Jonas Čaplikas, Algirdas Juozas Motuzas* 42

AKADEMIJA OKUPACIJŲ METAIS

Akademija pirmosios sovietų okupacijos ir karo metais. *Jonas Čaplikas* 47

Akademija antrosios sovietų okupacijos metais. *Jonas Čaplikas* 52

Sovietinių studijų ypatumai. *Jonas Čaplikas* 59

Mokslinis darbas sovietmečiu. *Jonas Čaplikas, Algirdas Juozas Motuzas* 65

Akademija persitvarkymo metais. *Jonas Čaplikas, Albinas Kusta* 71

AKADEMIJA ATKŪRUS NEPRIKLAUSOMYBĘ

Valstybės ir Akademijos pertvarkos procesuose. *Jonas Čaplikas, Albinas Kusta* 80

Universitetų pramintu keliu. *Romualdas Deltuvas, Albinas Kusta, Antanas Maziliauskas* 89

Kartu su Vytauto Didžiojo universitetu. *Antanas Maziliauskas, Astrida Miceikienė* 116

AKADEMIJOS BENDRUOMENĖ

Agronomijos mokslo akademinė bendruomenė. *Aida Adamavičienė, Algirdas Juozas Motuzas, Rimantas Velička* 125

Agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė. *Neringa Stončiuvienė, Bernardas Vaznonis, Milita Vienažindienė* 138

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė. *Rolandas Domeika, Eglė Jotautienė* 156

Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė. *Vitas Marozas* 171

Bioekonomikos tyrėjų integruotoji bendruomenė. *Rytis Skominas* 188

Lauko eksperimentų organizatoriai ir vykdytojai. *Rimantas Velička* 193

Verslo ir socialinės partnerystės plėtotojai. *Rita Petlickaitė* 199

Katalikiškojo dvasingumo ugdytojai. *Kun. Arminas Lukoševičius* 207

Kultūrinių ir edukacinių kompetencijų puoselėtojai. <i>Sigitas Daukilas</i>	209
Fizinių mokslų žinių integruotojai. <i>Daiva Rimkuvienė</i>	212
Praktinio pažinimo ir naujovių išbandymo erdvės kūrėjai. <i>Vilius Venskutonis</i>	218
Administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojai. <i>Jonas Čaplikas</i>	224
Studentų bendruomenė. <i>Rasa Čingienė</i>	228
Alumnų bendruomenė. <i>Jonas Čaplikas, Edvardas Makelis</i>	238

AKADEMIJOS PARTNERYSTĖ

Visiems atvira Akademija. <i>Laima Skauronė</i>	246
Mecenatai	259

OPTIMISTINIS ŽVILGSNIS Į ATEITĮ

Optimistinis žvilgsnis į ateitį. <i>Astrida Miceikienė, Laima Skauronė</i>	278
--	------------

Summary	287
----------------	------------

Pratarmė

Su pasididžiavimu ir jauduliu širdyse žengiame į Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos naują, antrąjį, gyvavimo šimtmetį.

Didžiojamės, nes esame bendruomenė, kurios pirmtakai klojo nepriklausomos Lietuvos valstybės pamatus, jų svarbiausiu ramsčiu numatydami būsiant pažangų žemės ūkį. 1924-aisiais įsteigta Žemės ūkio akademija tapo šios pažangos židiniu, kūrusiu ir skleidusiu žemės ūkio mokslo žinias Lietuvos kaimui. To meto visuomenės pilietiškumas, darbštumas, pasiaukojimas įkvepia bei žavi ir šiandien. Įkvepia ir vos per du dešimtmečius išvystyto žemės ūkio fenomenas bei sumani strategija, kad mokslas visada turi žengti žingsniu priekyje nei žemės ūkio verslas.

Ir vėliau niekada, net ir skaudžiausiais sunkmečiais, mūsų žemdirbiai ir žemės ūkio mokslas neliko skolingi tautai – nepaisant sunkumų jai visada buvo užtikrinamas skal-senis ar kuklesnis, bet savos, lietuviškos duonos kąsnis.

Pastaruoju metu išgyventos ir išgyvenamos krizės taip pat patvirtina, kad žemės ūkio mokslas ir verslas, drauge užgrūdinti ne vieno išbandymo, yra stiprioji mūsų valstybės grandis. Ir tai – svarbiausias įrodymas, kad Akademija per savo veiklos gyvavimo šimtmetį gebėjo ir geba patvirtinti savo kūrėjų lūkesčius.

Mes puikiai suvokiame, kad, siekdami ir ateityje būti modernia, savarankiška, savitos nacionalinės kultūros ir savimonės Europos ir pasaulio valstybe, privalome užtikrinti sklandų šalies žemės ūkio sektoriaus vystymąsi ir konkurencingumą.

Bendradarbiaudama su *agroverslu* VDU Žemės ūkio akademija yra prisiėmusi lyderės misiją plėtoti mokslinius tyrimus, kurti ir diegti sektoriui aktualias inovacijas bei rengti šiuolaikiškų tarpdisciplininių kompetencijų įgijusius specialistus, nes sėkmingai atlikti patikėtas užduotis šiandien gali tik aukščiausios kvalifikacijos profesionalai eruditai, išugdyti atitinkama *alma mater* dvasia.

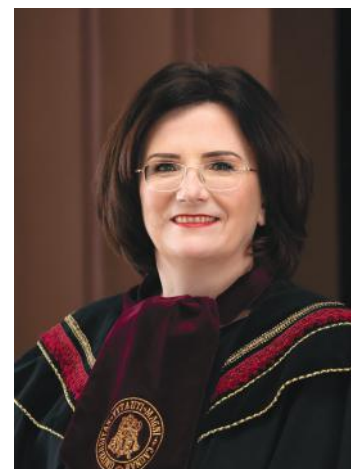
Technologinės inovacijos itin sparčiai keičia pasaulį. Tai atveria naujas galimybes žemės, miškų ir vandens ūkio bei kitų bioekonomikos sričių Akademijos mokslininkų veiklų šuoliui. Mūsų dėmesio lauke taip pat yra inovatyvių tarpkryptinių ir tarpsritinių studijų programų, orientuotų į šiuolaikiškumą, aukštą kokybę, studentų ir darbdavių poreikius, rengimas ir tobulinimas.

Akademija šiuo metu yra lygiavertė daugelio Europos ir pasaulio universitetų partnerė, ekspertinių konsultacijų teikėja, reikšmingų tarptautinių mokslinių projektų iniciatorė ir dalyvė. Siekime ir sieksime, kad Akademijos vardas tarptautinėje mokslo ir studijų erdvėje skambėtų dar plačiau.

Prabėgus šimtmečiui šalies *agroverslui* tebesame vienas svarbiausių šios srities mokslo inovacijų sklaidos centrų – tai patvirtina gausiai lankomos mūsų rengiamos žemės ūkio parodos, įvairūs edukaciniai renginiai. Skatiname ir ateityje skatinsime mąstančio žmogaus poreikį mokytis visą gyvenimą.

Šiandien didžiojamės daugiataukstantiniu būriu Akademijos absolventų, prisidėjusių ir prisidedančių kuriant žalią, tvarią ir turtingą Lietuvos ateitį, stipriu ryšiu su absolventų klubu „ŽŪA alumni“, džiaugiamės mecenatais, socialiniais partneriais bei stipria, darbščia ir kūrybinga akademine bendruomene. Visa tai yra didžiausia vertybė, kurią nešamės į Akademijos ateitį.

Vivat Academia!

Vytauto Didžiojo universiteto
Žemės ūkio akademijos kanclerė
prof. dr. Astrida Miceikienė

100 1924-2024 VDU Žemės ūkio akademijai

Redakcinės kolegijos įvadinis žodis

Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija 2024 m. švenčia 100 metų nuo veiklos pradžios jubiliejų. 100 metų kryptingo pedagoginio, mokslinio ir komunikacinio darbo rūpinantis šalies ekonominio pagrindo – žemės ūkio – pažanga ir tvarumu pasaulio globalizacijos ir klimato kaitos sąlygomis. Kartu tai – 100 įvairiausių pokyčių, reikalingų ir nereikalingų reformų, akademinės bendruomenės brandos, susitelkimo ir išmėginimų metų.

Galima išskirti tris Žemės ūkio akademijos raidos laikotarpius pagal jos veiklos lokalizaciją. Pirmasis – Dotnuvos Akademijos laikotarpis, trukęs 20 metų nuo veiklos pradžios 1924 m. iki Centrinų rūmų gaisro 1944 m., traukiantis nacių kariuomenei. Kauno laikotarpis taip pat truko apie 20 metų nuo persikraustymo į Kauną iki įkurtuvių naujai pastatytame akademiname miestelyje 1964 m. Ilgiausias yra 60 metų trunkantis ir dar daug metų truksiantis kruopštaus ir atsakingo darbo laikotarpis miestelyje, kuris pavadintas Akademijos vardu šios aukštosios mokyklos garbei.

Žemės ūkio akademijos raidą galima suskirstyti ir į istorinius etapus: prieškario Akademija (1924–1940), ieškojusi savo vietos tuometėje aukštojo mokslo sistemoje ir brendusi kaip antroji šalies aukštoji ir pirmoji specializuota aukštoji mokykla; Akademija okupacijų metais (1940–1990), priversta veikti pagal svetimų šalių primestus tikslus ir principus; Akademija atkūrus nepriklausomybę, vėl įgijusi teisę savarankiškai veikti ir nešti pažangą į laisvos Lietuvos laukus ir kaimus, integruotis į Europos ir viso pasaulio tyrimų ir studijų erdvę.

Dar vienas Žemės ūkio akademijos raidos skirstymas – pagal juridinį statusą ir oficialius jos pavadinimus. Institucijos veikla pradėta būtent tuo pavadinimu, kurį ir dabar dažniausiai naudojame – Žemės ūkio akademija (1924–1945), pavaldi Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai. Antrasis etapas – Lietuvos žemės ūkio akademija (1945–1996), okupacijos metu pavaldi Sovietų Sąjungos žemės ūkio ministerijai, Nepriklausomybės metais – Lietuvos Respublikos Seimui. Trečiasis etapas – Lietuvos žemės ūkio universitetas (1996–2011). Ketvirtasis etapas – Aleksandro Stulginskio universitetas (2011–2018) kaip viešoji įstaiga, kurios steigėjas – Lietuvos Respublikos Seimas. Penktasis etapas – Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija kaip šio Universiteto akademinis padalinys, veikiantis išskirtinėmis *sui iuris* teisėmis.

Akademija skiria daug dėmesio savo raidos ir žemės ūkio mokslo istoriografijos tyrimams. Šios veiklos pagrindinis iniciatorius, organizatorius ir vykdytojas – profesorius, habilituotas daktaras, Lietuvos mokslų akademijos akademikas Algirdas Juozas Motuzas. Jo rankai priklauso monografijos ir kiti leidiniai apie iškilius Akademijos mokslininkus, agronomijos mokslų raidą, Akademiją konkrečiais raidos etapais. Šios srities tyrinėtojų būta bei esama ir daugiau: tai – profesoriai Antanas Stancevičius, Mečislovas Treinys, Romualdas Deltuvas, Neringa Stončiuvienė, docentai Romualdas Mankus, Rasa Pranskūnienė ir kiti. Reiškiame didelę padėką visiems Akademijos istorijos metraštininkams.

Ne mažiau svarbi ir leidinių apie Akademiją, joje parengtų mokslinių ir mokslo populiarinamųjų publikacijų bibliografija. Su šiuo darbu, pasitelkdama vis pažangesnes skaitmenines technologijas, sėkmingai susidoroja Akademijos bibliotekos, kuri šiuo metu yra Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos padalinys, darbuotojai.

Profesorius, akademikas
Algirdas Juozas Motuzas

Doc. Bronius Povilaitis
(1907–1985)

Akademijos jubiliejiniai
leidiniai

Akademija turi gilią tradiciją pažymėti savo veiklos jubiliejus. Ši tradicija pradėta 1925-aisiais, pažymint pirmuosius veiklos ir didelių išbandymų metus. Tradicija buvo tęsiama minint 50 metų jubiliejų Čikagoje, Toronte, sovietinėje Lietuvoje. Tradicijos laikomasi ir atkurtos šalies Nepriklausomybės laikotarpiu. Jubiliejus lydi jiems skirti leidiniai, kuriuose pažymimi akademinės bendruomenės pokyčiai, svarbūs įvykiai, tyrimų ir studijų pasiekimai, partnerystė su verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus institucijomis.

Tolimoje Čikagoje Bronius Povilaitis 1979 m. parengtoje istorinėje apybraižoje apie Žemės ūkio akademiją ir jos 50 metų jubiliejų rašė: „<...> leidžiama Akademijos istorija yra ne vien tik reprezentacinis leidinys, patogus jubiliejaus dienomis. Šis leidinys bus pravartus visiems tiems, kurie vertins laisvos Lietuvos žemės ūkio švietimą, nes ŽŪA atliko labai didelį, didžiai naudingą ir materialinėmis gėrybėmis neįkainojamą darbą rengdama žemės ir namų ūkio specialistus, labai reikalingus žemės ūkio kultūrai kelti. Akademija taip pat paliko žymų indėlį žemės ūkio mokslo kūrimo ir tiriamųjų darbų srityse.“¹

Su tomis pačiomis intencijomis leidžiamas ir Akademijos 100 metų jubiliejui skirtas leidinys. Tai nėra istoriografijos kūrinys. Leidinio autoriai ir sudarytojai, remdamiesi tikra istoriografine medžiaga ir autentiškais prisiminimais, siekė atskleisti Akademijos pastangas plėtoti žemės ūkio mokslus ir juo grįstas studijas, parengtais specialistais ir atliktais tyrimais bei eksperimentais prisidėti prie žemės ūkio ir su juo susijusių kitų ekonominių veiklų pažangos ir tvarumo. Pastangos ir jų nulemta pažanga leidinyje perteikta istoriniais etapais. Leidinyje daug dėmesio skirta akademinės bendruomenės raidai, partnerystei ir pasiekimams per pastaruosius 10 metų.

Leidinys skirtas ne tik jubiliejinių renginių dalyviams, bet ir plačiajai visuomenei. Labai tikimės studentų susidomėjimo – manome, kad jiems svarbu išmanyti studijuojamų mokslų šaknis ir savosios aukštosios universitetinės mokyklos istoriją.

Žinodami, koks yra dabartinės visuomenės gyvenimo tempas ir jo nulemti siauri ir gilūs interesai, koks skaitymo būdas artimas Z kartos jaunimui, parinkome nevisiškai įprastą teksto išdėstymą. Išsitiesinis ir nuoseklus tekstas pateikiamas puslapio plačiojoje pusėje, o siaurojoje pusėje – iš teksto išrinkti pagrindiniai įvykiai, jų apibendrinimai, įvardijami su aptariamais įvykiais susiję asmenys ir pan.

Leidinys susideda iš 7 dalių, o kiekviena dalis – iš keleto skyrių. Pastarieji tarp savęs nemažai susiję. Stengėmės nekartoti tų pačių įvykių ar kitų veiklos faktų. Jiems parinkome, mūsų manymu, tinkamiausias vietas, išnašose pateikdami jų nuorodas.

Atsiprašome, jei leidinyje rasite vienokių ar kitokių netikslumų, nuomonių skirtumų. Istorijos rašymas – nesibaigiantis procesas.

Siekiant sumažinti leidinio apimtį, naudojamos įvairių institucijų ir kitos populiarios santrumpos. Išimtis – Žemės ūkio akademija, kurios oficialus pavadinimas ir pavadinimų santrumpos keitėsi keletą kartų. Reikšdami didelę pagarbą savajai *alma mater*, naudojome vieną, daugeliui artimą jos apibūdinimą – „Akademija“. Oficialūs pavadinimai ar jų santrumpos naudoti tik neišvengiamomis aplinkybėmis.

¹ Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija: istorinė apybraiža. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga. 164 p.

Santrumpos

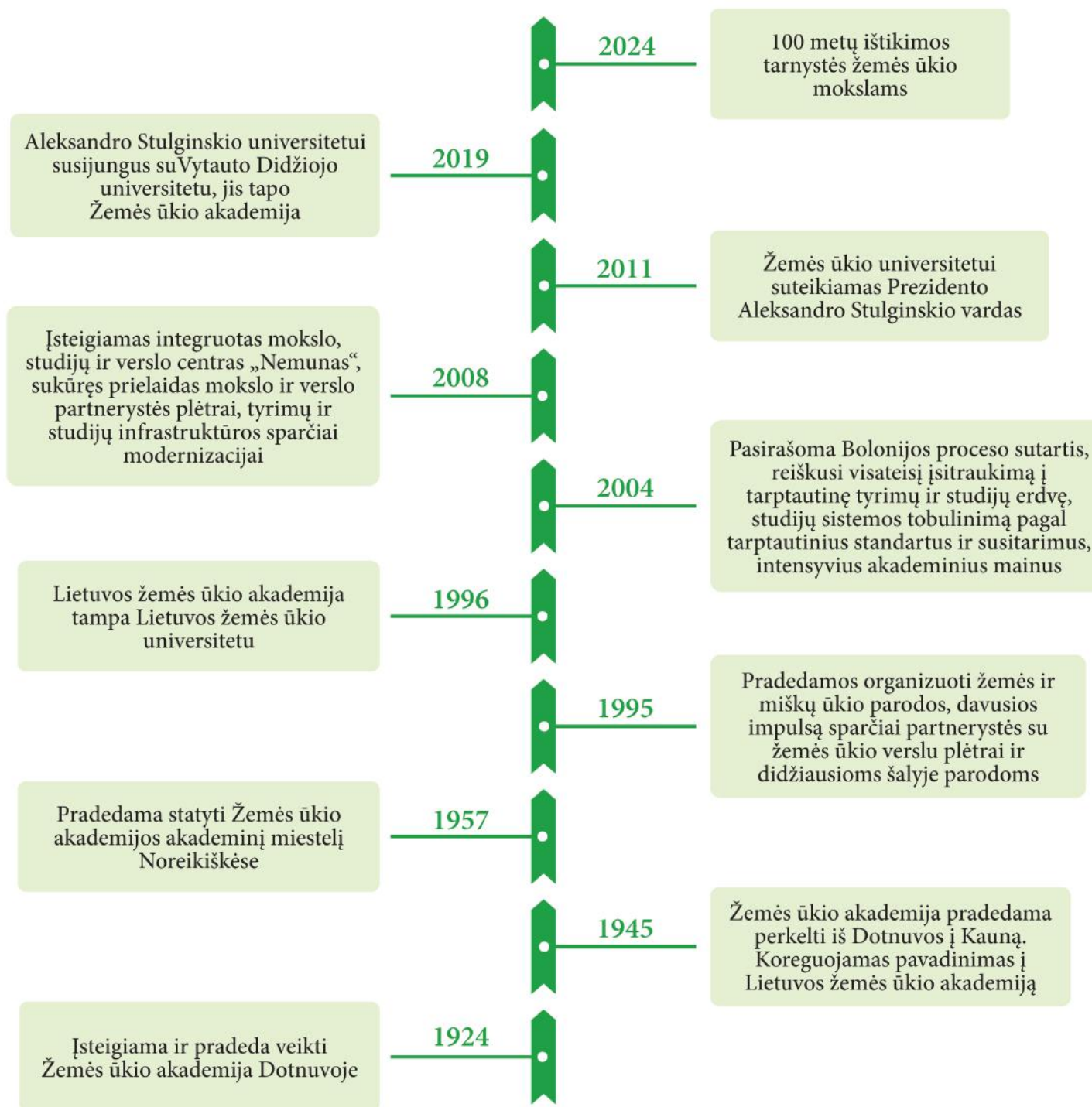
ASU	Aleksandro Stulginskio universitetas
ATR	Abiejų Tautų Respublika
ES	Europos Sąjunga
JT	Jungtinės Tautos
LAMMC	Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
LDK	Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė
LEU	Lietuvos edukologijos universitetas
LMA	Lietuvos mokslų akademija
LMT	Lietuvos mokslo taryba
LPS	Lietuvos persitvarkymo sąjūdis
LR	Lietuvos Respublika
LSMU	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
LSR	Lietuvos Socialistinė Respublika
LVA	Lietuvos veterinarijos akademija
LŽŪKT	Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba
LŽS	Lietuvos žemdirbių sąjūdis
LŽŪA	Lietuvos žemės ūkio akademija
LŽŪU	Lietuvos žemės ūkio universitetas
MTEP	Mokslinių tyrimai ir eksperimentinė plėtra
SA	Studentų atstovybė
SKVC	Studijų kokybės vertinimo centras
SSKP	Sovietų Sąjungos komunistų partija
SSR	Sovietų Socialistinė Respublika
SSRS	Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
VDU	Vytauto Didžiojo universitetas
VU	Vilniaus universitetas
ŽŪMTP	Žemės ūkio mokslo ir technologijų parkas
ŽŪŽIS	Žemės ūkio žinių ir informacijos sistema

ŽŪA; LŽŪA; LŽŪU;
ASU; VDU ŽŪA

AKADEMIJA

VDU ŽŪA istorijos pagrindinės datos

AGRARINEI LIETUVAI – ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA

Mokslas – karvedys, praktika – kareiviai.

Leonardas da Vinčis

Žemės ūkio mokslai – istorinis ir sisteminis aspektai

Prof. Jonas Čaplikas

Akademija – ištikima žemės ūkio mokslų puoselėtoja per visus 100 veiklos metų.

Tarp klasifikuojamų mokslų žemės ūkio mokslai yra vieninteliai, kurių tyrimai ir studijos yra tiesiogiai susiję su konkrečia ekonomine veikla.

Žemės ūkio mokslų misija – technologinė pažanga ir tvarumas žemės ir miškų ūkyje kaimo ekonominiame ir socialiniame kontekste.

Lyginant su humanitariniais ir gamtos mokslais, žemės ūkio mokslai yra jauni – jiems mažiau nei 300 metų.

Žemės ūkio mokslų ištakos – kameraliniai ir policiniai mokslai, kuriais siekta pagerinti valstybės išdo ir ūkio tvarkymą.

Akademija visais raidos etapais, nesvarbu, koks buvo jos tuometis pavadinimas, juridinis statusas ar priklausomybė, liko ištikima žemės ūkio mokslams: juos plėtoja, vykdo mokslinius tyrimus ir studijas, rūpinasi, kad mokslo naujovės pasiektų ūkininkus, miškininkus, verslininkus, viešojo sektoriaus atstovus ir kad šios naujovės sėkmingai ir tvariai būtų diegiamos jų ūkiuose, įmonėse ar kitose organizacijose. Tai kas gi tie žemės ūkio mokslai?

Žemės ūkio mokslai – tai mokslinė veikla, tiesiogiai susijusi su konkrečių ekonominių veiklų – žemės ir miškų ūkio – praktine pažanga, kurios siekiant pasitelkiamas šios veiklos objektų, reiškinių, procesų tikrovės pažinimas ir pritaikymas žmonijos poreikiams: geriau aprūpinti didėjančią žmonių populiaciją maistu, palengvinti žemdirbių darbą, išsaugoti ekosistemas, kurių terpėje vykdomi žemės ir miškų ūkio procesai. Dėl klimato ir kitų gamtinių, taip pat ekonominių ir socialinių veiksnių pokyčių praktinės pažangos, kaip ir žemės ūkio mokslų vystymo, visuomenės poreikiai neišsemiami. Žemės ūkio mokslai, kaip ir apskritai visi mokslai, turi savąją dialektiką: mokslo pasiekimai kuria naujas galimybes gilesniam ar platesniam pažinimui, mokslų darnos paieškai ir tarpdiscipliniškumo plėtrai.

Istorinis aspektas

Nors žemės ir miškų ūkio veiklos yra vienos seniausių žmonijos istorijoje, žemės ūkio mokslai nėra seni. Humanitariniai arba gamtos mokslai savo amžių skaičiuoja nuo Antikos ir dar senesnių laikų. Pasak agronomo dr. Juozo Dauparo, 1966 m. išėivijoje parengusio studiją apie žemės ūkio švietimą, žemės ūkio mokslams – 200–220 metų.² Žvelgiant iš šių dienų pozicijų, žemės ūkio mokslams – apie 250–270 metų. Šie mokslai, kaip ir techniniai bei kiti į praktinius tikslus nukreipti mokslai, pradėjo rasti XVIII a. Žemės ūkio mokslų pradžia siejama su poreikiu gerinti dirvų ir ūkinių gyvūnų produktyvumą, racionaliau naudoti žemės išteklius intensyvėjančios miestų plėtros ir išaugusio maisto poreikio kontekste. Tai buvo svarbus akstinas vykti techninei ir technologinei pažangai žemės ūkyje.

Anot J. Dauparo, galima išskirti tris žemės ūkio mokslų istorinės raidos etapus, kartu ir šių mokslų organizacines formas: 1) kameraliniai mokslai; 2) žemės ūkio mokslai klasikiniuose universitetuose; 3) žemės ūkio akademijos.³

² Dauparas, J. (1966). Žemės ūkio švietimas: studija. Čikaga, p. 287.

³ *Ibid.*

Žemės ūkio mokslų užuomazgų galima rasti kameralinėse ir policinėse doktrinos. „Kameralistika – Vokietijos XVII–XVIII a. kameralinio (valstybės, rūmų) ūkio tvarkymo administracinių ir ūkinių duomenų visuma“⁴. Tai – viena iš viešojo administravimo mokslo pirminių teorijų apie valstybės, dvaro arba bažnyčios ūkio tvarkymą siekiant daugiau pajamų, viešosios tvarkos, geresnio aprūpinimo maistu. Kameralinius ir policinius mokslus skatino žmonių (kamerarijų, vėliau policijos), specialiai išmokytų ir gebančių tvarkyti ūkio reikalus, poreikis. 1727 m. Prūsijos imperatorius Frydrichas Vilhelmas I įsteigė kameralizmo katedras Frankfurto (prie Oderio) ir Halės universitetuose.⁵ Kameralizmo ir jam artimos policizmo idėjos bei mokslinės doktrinos išplito Prancūzijoje ir kitose Europos šalyse.⁶

Žemės ūkio reikalų tvarkymas figūravo daugelyje kameralizmo doktrinų. Jis apėmė žemės plotų apskaitos, rentos, žemės ir miško naudojimo apmokestinimo, maisto kokybės kontrolės, apsirūpinimo maistu priežiūros ir kitus tam laikmečiui aktualius klausimus. Vienas žymiausių Prancūzijos policistų Nicolas Delamare’as, akcentuodamas aprūpinimo maistu svarbą, teigė: „<...> [policija] turi prižiūrėti, kad miestai ir visa šalis būtų aprūpinti maistu“⁷.

Augant miestams ir kylant jų aprūpinimo maistu problemų, tapo svarbus ne tik žemės ūkio tvarkybos, bet ir šios veiklos bei dirvožemių produktyvumo didinimo, augalų ir ūkinių gyvūnų apsaugos nuo ligų ir kenkėjų, žemės ūkio produktų išsaugojimo, valstiečių darbinės naštos sumažinimo mokslinis pagrindimas. Žemės ūkio mokslams tapo ankšta kameralinių ir policinių mokslų srityje. Vakarų Europoje, ypač Italijoje, Ispanijoje, kai kuriuose Prancūzijos, Didžiosios Britanijos universitetuose, ėmė kurtis atskiros žemės ūkio mokslams skirtos katedros, o žemės ūkio mokslai – formuotis kaip santykinai savarankiška mokslų sritis. Pažymėtina, kad daugelyje universitetų tokia žemės ūkio mokslų organizavimo tvarka yra ir šiuo metu.

Universitetų padaliniai, skirti žemės ūkio mokslams plėtoti, susidūrė su didele problema – erdvės ir ūkinio inventoriaus trūkumu lauko bandymams atlikti, augalų ir ūkinių gyvūnų selekcijai vykdyti, gyvulininkystės technologijoms kurti. Šios veiklos niekaip neatšiejamos nuo žemės ūkio mokslų. Dėl to imta steigti specializuotas žemės ūkio akademijas dvaruose, kuriuose pakako erdvės ir lauko bandymams atlikti.

Albrechtas Thaeras 1802 m. Celės (*Celle*) dvare įsteigė pirmąją žemės ūkio mokyklą Vokietijoje, vėliau ją perkėlė į Meglino (*Möglin*) dvarą netoli Berlyno ir reorganizavo į vadinamąją žemės ūkio akademiją. Dvaruose steigiamos akademijos igijo tas galimybes, kurių žemės ūkio mokslai neturėjo universitetuose. Dvarai tapo mokslo pasiekimų išbandymo, studentų praktinio pažinimo poligonais. Žemės ūkio akademijos turėjo ir trūkumų,

4 Tarptautinių žodžių žodynas (2005) (4 leid.). Vilnius: Alma littera, p. 347.

5 Smalskys, V. (2002). Kontinentinės Europos viešojo administravimo genezė. Viešoji politika ir administravimas, 1, 55–60.

6 Daugiau apie kameralinius ir policistinius mokslus: Urbanovič, J. ir Smalskys, V. (sud.) (2015). Viešojo administravimo teorijos. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 32–46.

7 Cichoń, P., Hładij, M., Malec, D., Malec, J. ir Zarzycki, Z. (2006). Historia administracji i myśli administracyjnej: wybór źródeł. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pagrindinės žemės ūkio mokslų organizacinės formos Europoje:

- žemės ūkio fakultetai ir katedros plačios aprėpties universitetuose;
- žemės ūkio akademijos, integruotos į plačios aprėpties universitetus;
- specializuoti ar siaurai diversifikuoti žemės ūkio universitetai;
- specializuotos žemės ūkio akademijos.

Žemės ūkio mokslai nepriklausomoje Lietuvoje perėjo visas galimas jų organizavimo formas – nuo Agronomijos-miškininkystės skyriaus klasikiniame Lietuvos universitete iki Žemės ūkio akademijos plačios aprėpties Vytauto Didžiojo universitete.

Žemės ūkio mokslai yra daug platesni nei oficialioje mokslų klasifikacijoje žemės ūkio mokslų sričiai priskirti mokslai.

nes jose ribotos studentų humanitarinio bendrojo universitetinio lavinimosi galimybės, buvo silpnesnės žemės ūkio mokslų sąsajos su kitomis mokslų sritimis. Nepaisant to, XIX a. ir XX a. pirmojoje pusėje žemės ūkio akademijų tinklas sparčiai formavosi, ypač Rytų Europoje, įskaitant Rusiją.

Tiesa, žemės ūkio akademijos per pastaruosius 100 metų patyrė kai kurių struktūrinių pokyčių. SSRS ir jos įtakos zonoje buvusiose valstybėse žemės ūkio mokslai, kaip ir kiti mokslai, instituciškai buvo išskaidyti pagal mokslinės veiklos dalis: tyrimai iškelti į siauros specializacijos mokslinio tyrimo institutus, o žemės ūkio akademijose paliktos studijos ir mokslo žinių sisteminimas akademinėms reikmėms. Moksliniai tyrimai žemės ūkio akademijose tapo lyg ir antraeiliai, daugiausia susiję su dėstytojų mokslinės kvalifikacijos (mokslo laipsnio) įgijimu. Žlugus Sovietų Sąjungai, prasidėjo žemės ūkio akademijų ir specializuotų institutų integracija, bet žinybiniai interesai nulėmė, kad ji buvo gana pasyvi.

Dar vienas pokytis – žemės ūkio akademijų persitvarkymas į universitetus. Anksčiau šiai tai vyko kai kuriose senosios demokratijos valstybėse, po Sovietų Sąjungos žlugimo – ir šioje erdvėje. Toks persitvarkymas gerino šių institucijų socialinį statusą, žinomumą, leido reorganizuoti studijų sistemas: mažinti praktinį rengimą, plėsti ir gilinti bendrąjį universitetinį humanitarinį lavinimą, labiau orientuotis į naujausiais tyrimais grįstas studijas, skatino diversifikuoti veiklas pagal mokslo kryptis.

Kritiniai demografiniai pokyčiai, mokslinio potencialo telkimo poreikis ir daug kitų veiksnių nulėmė žemės ūkio akademijų ar žemės ūkio universitetų savanorišką ar būtinybės paskatintą sprendimą jungtis su plačios aprėpties universitetais, prarandant juridinį savarankiškumą, bet įgyjant daugiau sinergijos toliau vystytis ir įveikti naujus iššūkius.

Sisteminis aspektas

Žemės ūkio šakų įvairovė, priklausymas nuo vietos klimato ir kitų gamtinių sąlygų, taip pat veiklos procesuose naudojamų biologinių, mechaninių, darbo ir skaitmeninių išteklių įvairovė bei specifika nulemia platų žemės ūkio mokslų tyrinėjamų objektų lauką ir taikomų tyrimų metodų ypatumus. Žemės ūkio mokslai yra glaudžiai susiję su gamtos, gyvybės, technologijų ir iš kameralinių bei policinių mokslų išsirituliojusiais kai kurių kryptų socialiniais mokslais. Tai patvirtina ir „Visuotinė lietuvių enciklopedija“, kurioje nurodoma, kad „žemės ūkio mokslai glaudžiai susiję su technologijos mokslais (žemės ūkio inžinerija), socialiniais mokslais (žemės ūkio ekonomika), fiziniais mokslais (agrochemija)“⁸. Dėl itin glaudžių sąsajų su kitais mokslais prof. Albinas Kusta žemės ūkio mokslus įvardija kaip mokslų, gamtos, visuomenės ir technikos mokslų metodais tiriančių žemės ūkį, kompleksą.⁹

8 Žemės ūkio mokslai (2014). Visuotinė lietuvių enciklopedija. <https://www.vle.lt/straipsnis/zemes-ukio-mokslai/>.

9 Kusta, A. (2007). Žemės ūkio mokslai. In: Žemės ūkio enciklopedija. T. 3. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, p. 846.

Plati aprėptis ir glaudžios sąsajos kelia diskusijas dėl žemės ūkio mokslų vietos bendrojoje mokslų sistematikoje. Labiausiai nusistovėjusios yra tarptautinės mokslų klasifikacijos. Pavyzdžiui, ES mokslų klasifikacijoje žemės ūkio mokslai išskirti kaip atskira sritis.¹⁰ Lietuvoje po nepriklausomybės atkūrimo iki 2012 m. taikytoje mokslų klasifikacijoje žemės ūkio mokslų nebuvo nei kaip mokslų srities, nei kaip mokslų krypties. „Didžioji dalis su žemės ūkiu susijusių mokslų priskirti biomedicinos mokslų sričiai <...>“¹¹ kartu su medicinos, biologijos, ekologijos, aplinkotyros ir kitais panašiais mokslais. Toks priskyrimas kėlė ne tik moksliskai pagrįstų abejonių, bet ir praktinių problemų, ypač dėl MTEP finansavimo arba doktorantūros vietų paskirstymo mokslo institucijoms.

Po prof. A. Kustos ir kitų iškilių mokslininkų inicijuotų diskusijų ir argumentuotų įrodinėjimų paskatinti pokyčiai įvyko 2012 m.: mokslų klasifikatoriuje išskirta atskira žemės ūkio mokslų sritis. Pagal oficialiai patvirtintą ir šiuo metu taikomą Lietuvos mokslo kryptių klasifikatorių¹², žemės ūkio mokslų srityje išskiriamos agronomijos, miškotyros, veterinarijos ir zootechnikos kryptys. Tačiau ir ši klasifikacija nėra išsami, nes neapėpia visų tiesiogiai su žemės ūkiu susijusių ir praktinei pažangai svarbių tyrinėjimo objektų. Už žemės ūkio mokslų srities ribų yra didelę taikomąją reikšmę turintys ir agrarinio pobūdžio universitetinėse aukštosiose mokyklose aktyviai plėtojami žemės ūkio mechanikos, hidrotechninės statybos inžinerijos, agroenergetikos, agroekosistemų, žemės ūkio ekonomikos ir vadybos mokslai. Jiems tenka surasti tinkamą vietą oficialios mokslų klasifikacijos išskiriamose gamtos, technologijos arba socialinių mokslų sričių kryptyse. Tai sukuria kai kurias praktines problemas: pavyzdžiui, atliekant mokslinės veiklos išorinį vertinimą, šių mokslų pasiekimai vertinami ne kartu su žemės ūkio sričiai priskirtais mokslais, o su atitinkamų kitų sričių mokslo pasiekimais.

Yra susiklosčiusi tokia administracinė praktika, kad tiek tarptautinėje, tiek nacionalinėje erdvėje šalia oficialiosios mokslų klasifikacijos yra sudaromi ir patvirtinami studijų klasifikatoriai. Tenka konstatuoti, kad mokslų klasifikatoriuose glūdintys probleminiai klausimai neaplenkė ir studijų klasifikatorių. Pavyzdžiui, šiuo metu oficialiai Lietuvoje galiojančiame studijų kryptių ir kryptių grupių sąrašė¹³ žemės ūkio mokslų studijų kryptių grupė neapėpia visų agrariniam sektoriui svarbių studijų programų.

Šiuo metu Akademija vykdo žemės ir miškų ūkiui skirtus mokslinius tyrimus pagal šias mokslų kryptis:

Žemės ūkio mokslų srities:

- agronomijos,
- miškotyros,
- gyvūnų mokslo.

Gamtos mokslų srities:
– ekologijos ir aplinkotyros.

Technologijos mokslų srities:

- statybos inžinerijos,
- transporto inžinerijos,
- aplinkos inžinerijos,
- energetikos ir termoinžinerijos,
- mechanikos inžinerijos.

Socialinių mokslų srities:

- vadybos,
- ekonomikos.

Verslo ir viešosios vadybos kryptių

- grupėje:*
- verslo,
 - vadybos,
 - finansų,
 - apskaitos,
 - viešojo administravimo.

¹⁰ *Ibid.*, p. 847.

¹¹ *Ibid.*, p. 846.

¹² Dėl mokslo kryptių ir meno kryptių klasifikatorių patvirtinimo. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. V-93. TAR, 2019 vasario 6, Nr. 1854. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/064e79a22a4f11e9a505bd13c24940c9/ZJMNxsaspl>.

¹³ Studijų kryptių ir kryptių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašas. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2016 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. V-1075. TAR, 2016 gruodžio 2, Nr. 28009. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b0f10fd0b8d211e6a3e9de0fc8d-85cd8/asr>.

Žemės ūkio mokslai Lietuvoje iki Akademijos įsteigimo

Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas

LDK išdininkas Antanas Tyzenhauzas – profesinio pobūdžio žemės ūkio mokyklų Lietuvoje pradininkas (1765–1796).

Joniškėlio Igno Karpio žemės ūkio mokyklos senasis pastatas

ATR kameralizmo ir policizmo teorijos nebuvo itin populiarios – profesoriai labiau laikėsi ūkinėje sferoje išplitusių fiziokratizmo idėjų. Jie kritikavo per didelį ūkio reglamentavimą, pasisakė už valstybės kišimosi į žemės ūkio tvarką mažinimą, žemės ūkio šakų stiprinimą suteikiant daugiau laisvės privačiai iniciatyvai.¹⁴

Vienas pirmųjų žemės ūkyje reiškusių privačią iniciatyvą buvo LDK išdininkas Antanas Tyzenhauzas, kuris stengėsi moderniai tvarkyti valdomas ekonomijas, gerinti žemdirbystės kultūrą, gaminti daugiau ir įvairesnių produktų ne tik savoms reikmėms, bet ir parduoti. Ūkiams ir jų teikiamai naudai tvarkyti buvo reikalingi atitinkamą kompetenciją turintys darbuotojai. A. Tyzenhauzas ne tik siuntė savo darbuotojus mokytis Anglijoje, bet ir kartu su Vilniaus akademijos auklėtiniais atidarė matininkų (1765), sąskaitybos (1772), veterinarijos (1776) mokyklas, kurias galima traktuoti kaip pirmąsias profesinio pobūdžio žemės ūkio mokyklas Lietuvoje.¹⁵

Žemės ūkio mokslai Vilniaus universitete

1803 m. Vilniaus akademija reorganizuota į universitetą. Vakarų Europos universitetų pavyzdžiu šio universiteto statute numatyta imtis ir žemės ūkio mokslų, rengti žemės ūkio ir veterinarijos specialistus. Šios intencijos įgyvendinimas užsitęsė. Veterinarijos mokslų katedra atidaryta 1806 m., o, neturint tinkamos kompetencijos profesorių, žemės ūkio mokslų pradžia nusikėlė į dar vėlesnius laikus. Tačiau 1810 m. buvo atidaryta dvarininko Igno Karpio lėšomis įkurta Joniškėlio pradinė žemės ūkio mokykla, veikusi pagal VU parengtus nuostatus. Tai – pirmoji žemės ūkio mokykla Lietuvoje.

Tinkamos sąlygos žemės ūkio mokslams atsirasti universitete susidarė tik 1819 m., kai VU Fizikos-matematikos fakultete pradėjo veikti Žemės ūkio katedra.¹⁶ Pirmuoju jos vedėju tapo universiteto adjunktas, vėliau profesorius Kajetonas Krasovskis (1784–1854). 1822 m. šias pareigas perėmė labiau pasirengęs, Vokietijoje, Anglijoje, Olandijoje stažavęs profesorius Mykolas Očapovskis (1788–1854). Tais pačiais metais profesorius parengė Žemės ūkio kurso programą, kuri buvo patvirtinta fakulteto profesorių posėdyje.¹⁷ Joje

¹⁴ Izdebski, H. (2002). Historia administracji. Warszawa: Liber, p. 28–29.

¹⁵ Šimatonis, S. (1994). Žemės ūkio mokslo pradžia Lietuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 5–12; Šimatonis, S. (1999). Vietoje universiteto – žemės ūkio mokyklos. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 33–46.

¹⁶ Motuzas, A. (1999). Žemės ūkio katedra Vilniaus universitete. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 13–32.

¹⁷ Motuzas, A. (1997). Žemės ūkio akademijos Vakarų Europoje ir Žemės ūkio katedra bei jos netekstis, uždarius Vilniaus universitetą. In: Motuzas, A. Agronomijos mokslų raida Lietuvoje ir jos kūrėjai. Kaunas-Akademija: LŽŪU, p. 23–35.

numatyta, kad klausytojams pirmiausia dėstomas dirvožemio mokslas, po to trąšų mokslas, žemdirbystė, bendroji ir specialioji augalininkystė, gyvulininkystė ir žemės ūkio ekonomika. Būta ir žemės ūkio chemijos (agrochemijos) paskaitų. Prof. M. Očapovskis kalbėdavo apie šių mokslų didelę reikšmę, mokė žemės ūkį tvarkyti prekinio ir samdomojo darbo sąlygomis. Paskaitose rasdavo vietos ekonomikos klausimams, prekybai, finansams.

Prof. M. Očapovskio iniciatyva 1827 m. Pilaitės dvarelyje šalia Vilniaus buvo įsteigti universitetui pavaldūs Praktinės agronomijos (žemės ūkio) institutas ir žemės ūkio mokykla. Institute studentai praktikavosi, buvo rengiamasi pradėti pirmuosius Lietuvoje agrotechnikos bandymus. Katedros vedėjas pabrėždavo, kad žemės ūkio pažangos sparta priklauso nuo teorijos ryšio su praktika. Jis parengė mokslinius leidinius „Žemės ūkio chemijos pagrindai“ (1818), „Agronomijos, arba mokslo apie dirvožemį pagrindai“ (1819), išvertė ir 1819 m. „Vilniaus dienraštyje“ paskelbė A. Thaero darbą „Racionalaus žemės ūkio pagrindai“, parašė knygas „Apie žemę, jos dirbimą ir žemės ūkio augalų priežiūrą“ (1825), „Dirvožemių klasifikavimo būdas“ (1826), dvitomį „Žvilgsnis į dabartinę žemės ūkio būklę šiaurinio klimato sąlygomis“ (1828, 1830), kurio pirmajame tome išdėstė ekonomikos pagrindus, o antrajame skatino vykdyti ne trilaukę, o daugialaukę sėjomainą, naudojamą Vakarų Europos ūkiuose. Profesorius dar suspėjo iš vokiečių kalbos išversti Johano Bürgerio knygos „Ūkininkavimo pradmenys“ dvitomį (1831 ir 1832). Reiškėsi ir kiti universiteto profesoriai: Juozapas Strumila išleido „Šiaurės sodai“ (1820), o K. Krasovskis – „Trumpą sodininkystės kursą“ (1821).

Po 1830–1831 m. Lenkijos ir Lietuvos sukilimo uždarius VU, nutrūko ir Žemės ūkio katedros veikla. 1834 m. prof. M. Očapovskis išvyko į Lenkiją ir kūrybingai dirbo žemės ūkio mokslo srityje. Žemės ūkio katedros uždarymas reiškė aukštųjų žemės ūkio mokslų ir jų studijų Lietuvoje sustabdymą beveik 90-čiai metų, o Vakarų Europoje šis mokslas sparčiai progresavo.

Žemės ūkio švietimas po Vilniaus universiteto uždarymo

Caro valdžia taikė ypač griežtas represijas švietimui. Uždaryta daug mokyklų. Iš Joniškėlio žemės ūkio mokyklos programų išbraukus žemės ūkio dalykus, ji 1830 m. tapo parapine. Po baudžiavos panaikinimo 1861 m. susidarė prielaidos aktyvesnei valstiečių ūkinei ir šviečiamajai veiklai, tačiau ją stabdė atsinaujinusios represijos, lietuvių kalbos ir švietimo draudimai po 1863–1864 m. sukilimo. Sukilimas turėjo ir teigiamų pasekmių. Jis paspartino baudžiavos likučių panaikinimą, kapitalizmo raidą, nacionalinį sąmonėjimą, padėjo plėtoti demokratinei minčiai, nacionalinio išsivadavimo judėjimui. Imta aktyviau burtis į žemės ūkio draugijas ir pirmuosius žemės ūkio kooperatinius darinius. 1869 m. veiklą atnaujino Joniškėlio žemės ūkio mokykla, jau pavadinta fundatoriaus Igno Karpio vardu. Nors trūko vadovėlių ir kitos švietėjiškos literatūros, veikė žemesniosios žemės ūkio mokyklos Rietave, Sidabriškėje, Panemunėje, Pagojuje, Kelmėje. Lietuviškos spaudos draudimo metais žemės ūkio švietimas vyko itin sunkiomis sąlygomis. Laikraščius ir knygas iš Mažosios Lietuvos slapta gabeno knygnešiai.

Vilniaus universiteto profesorius
Mykolas Očapovskis

Vilniaus universiteto Žemės ūkio katedros veikla buvo progresyvi ir vakarietiška. 1819–1832 m. Vilniaus universitete Žemės ūkio kursą išklause 231 studentas, studijas baigė ir mokslo laipsnį įgijo 129 absolventai.

Carinei Rusijai uždarius Vilniaus universitetą, beveik 90-čiai metų sustabdyta aukštojo žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje.

XIX a. antrojoje pusėje veikusias žemės ūkio mokyklas galima laikyti Lietuvos žemės ūkio švietimo sistemos žemesniosios grandies pradmenimis.

Dvi žemės ūkio švietėjų grupės XIX a. antrojoje pusėje:

*– žemės ūkio studijas iki uždarymo baigę Vilniaus universiteto absolventai;
– Rusijos ir Europos aukštosiose mokyklose žemės ūkio studijas baigę tautiečiai.*

Amžių sandūroje Vilniaus žemės ūkio draugija inicijavo aukštosios žemės ūkio mokyklos steigimą. Rusijos caro valdžia šią iniciatyvą, kaip ir kitas aukštųjų mokyklų steigimo idėjas, nugesino.

Nors VU buvo uždarytas, žemės ūkio švietėjišką veiklą Lietuvoje tęsė šio universiteto Žemės ūkio katedros absolventai, iš kurių iškiliausi buvo Juozapas Strumila (1774–1847), dirbęs sodininkystės ir gėlininkystės srityse, Konstantinas Tyzenhauzas (1786–1853), žinomas kaip mokslininkas ornitologas, Jurgis Pabrėža (1771–1849), palikęs svarų indėlį į botanikos mokslą. Prie kaimo švietimo prisidėjo ir tautinio atgimimo veikėjų Lauryno Ivinskio (1810–1881), Mikalojaus Katkaus (1852–1944) ir kitų šviesuolių publikuoti darbai.

Aukštosios mokyklos idėjos amžių sandūroje

„XIX a. viduryje – XX a. pradžioje Rusijos imperijos „pakraščiuose“ veikė ne viena aukštoji mokykla Dorpate, Kijeve, Varšuvoje ir kitur. Tik buvusios LDK žemės, aprėpusios šešias Šiaurės vakarų krašto gubernijas, neturėjo tokios aukštojo mokslo institucijos.“¹⁸ Bajorija, to meto šviesuoliai, kartais ir valdžios atstovai ragino atkurti VU arba steigti kitą aukštąją mokyklą, tačiau visais atvejais rimtų svarstymų nebuvo. Pagrindinės priežastys – šio krašto tautinė ir luominė sudėtis. Čia laisviesiems luomams priklausė labai mažai rusų, ir aukštosios mokyklos steigimas caro valdžiai reiškė lenkų įsigalėjimą šioje institucijoje ir šios socialinės grupės įtakos augimą.¹⁹

Caro valdžia laisviau žiūrėjo į ūkinio pobūdžio aukštosios mokyklos atsiradimą. Tuo mėgino pasinaudoti Vilniaus žemės ūkio draugija, parodžiusi iniciatyvą 1900 m. įsteigti aukštąją žemės ūkio mokyklą, turinčią ne tik žemės ūkio, bet ir miškininkystės, mechanikos, statybos ir chemijos skyrius. Šios aukštosios mokyklos įsteigimas būtų reikšęs žemės ūkio mokslų atgaivinimą. Tačiau idėja neišsipildė. Caro valdžią kaustė baimė, kad naujoje mokymo įstaigoje įsivyras „lenkiškasis elementas“. Matydama, kad aukštoji žemės ūkio mokykla tarnaus dvarininkijai, šios mokyklos steigimo atžvilgiu buvo pasyvi ir lietuvių šviesuomenė.²⁰

Po lietuviškos spaudos legalizavimo ir 1905 m. revoliucijos Rusijoje buvo aptariami įvairūs VU atkūrimo arba kitos aukštosios mokyklos steigimo modeliai. Daugiausiai diskusijų sukėlė sumanymas „Liuoso universiteto“, kuris „<...> turėjęs atsižvelgti į visų Lietuvos tautų <...> kultūrinius ir edukacinius interesus“²¹. Deja, interesų suderinti nepavyko.

Lietuvos Nepriklausomybę paskelbusi Lietuvos Taryba 1918 m. gruodžio 5 d. patvirtino atkuriamo VU statutą, bet dėl bolševikų antplūdžio aukštoji mokykla veikti ne pradėjo. Komisarų tarybos 1919 m. kovo 13 d. dekretu Vilniuje įsteigtas Darbo universitetas. Jis taip pat ne pradėjo veikti dėl Juzefo Pilsudskio legionierių įsiveržimo. Minėtuose steigimo dokumentuose buvo numatyti ir žemės ūkio mokslai bei jų studijos.

18 Staliūnas, D. (2000). Lietuvių atgimimo istorijos studijos. T. 16: Visuomenė be universiteto? (Aukštosios mokyklos atkūrimo problema Lietuvoje: XIX a. vidurys – XX a. pradžia). Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, p. 166.

19 *Ibid.*

20 Staliūnas, D. (1997). Valdžia, visuomenė ir aukštasis mokslas Lietuvoje: XIX a. vidurys – XX a. pradžia: daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 9.

21 *Ibid.*, p. 11.

Žemės ūkio mokslai Stepono Batoro universitete

Lenkų okupuotame Vilniuje 1924 m. Lenkijos Vyriausybė įsteigė grynai lenkišką Stepono Batoro universitetą, veikusį iki 1939 m. Šiame universitete buvo ir Žemės ūkio skyrius, vėliau išaugęs į fakultetą. Galima paminėti keletą iškilusių šio skyriaus profesorių. Prof. Juzefas Tšebinskis paskelbė Vilniaus apylinkių aukštesniųjų grybų rūšių sąrašą, prof. Janas Priuferis publikavo darbą „Vilniaus krašto drugių tyrimas“. Prof. J. Jagminas tyrinėjo linininkystės ir pievininkystės klausimus, vadovavo Vilniaus centrinei linų stočiai. Prof. V. Lastovskis tyrinėjo augalų aklimatizaciją, organizavo fenologinius stebėjimus Vilniaus krašte, vadovavo Vilniaus žemės ūkio tyrimo stočiai. Prof. E. Lelešas tyrinėjo krašto pašarų biologinę vertę. Stepono Batoro universitete vykdytų tyrimų tematika akivaizdžiai liudija vietinį, izoliacinį požiūrį. Moksliniai darbai visos Lietuvos žemės ūkio ir kultūros plėtotei tarpukariu praktiškai neturėjo įtakos. Skyriuje neužaugo žymių šio mokslo ir praktikos autoritetų. Universitete gyvavo istorinio laikinumo dvasia, tačiau jo veikla padėjo atsikurti lietuviškajam VU.²²

Lietuvos universiteto Agronomijos-miškininkystės skyrius

Kartu su nepriklausomos Lietuvos Vyriausybe iš okupuoto Vilniaus į laikinąją sostinę Kauną persikėlė ir aukštosios mokyklos steigimo iniciatyvos. Jau 1919 m. lapkričio 8 d. Kaune susibūrė Aukštųjų mokslų draugija, o gruodžio 27 d. švietimo ministras J. Tūbelis patvirtino šios draugijos parengtus Aukštųjų kursų įstatus. Aukštieji kursai buvo atidaryti 1920 m. sausio 27 d. Tačiau žemės ūkio mokslų studijų čia neatsirado.

Aukštieji kursai negalėjo pakeisti tikro universiteto. 1921 m. kilo judėjimas dėl jo įsteigimo. Aukštųjų kursų klausytojai 1921 m. gegužės 10 d. susirinkime konstatavo, kad Aukštieji kursai jų netenkina, ir nutarė prašyti Vyriausybės atidaryti universitetą. „Aukštųjų kursų Gamtos skyriaus klausytojai 1921 m. rugsėjo 9 d. susirinkime, išklaušę pranešimą apie universitetą, projektuojamą be Gamtos fakulteto, ir sunerimę dėl savo ateities, nutarė prašyti vyriausybės ir Steigiamojo Seimo įsteigti, be kitų fakultetų, Gamtos, Agronomijos, Matematikos ir Technikos fakultetus.“²³ 1922 m. vasario 16 d. „buvo padėtas dar naujas, tvirčiausias Lietuvos nepriklausomybės akmuo – liko atidarytas Lietuvos universitetas“²⁴. Universiteto fakultetų rikiuotėje – ir Matematikos ir gamtos fakultetas su dekanu prof. Zigmu Žemaičiu priešakyje.

Matematikos-gamtos fakulteto taryba, vadovaudamasi Universiteto statutu, suskirstė fakultetą į keturis skyrius, iš kurių vienas buvo Agronomijos skyrius. Šis skyrius veikti pradėjo ne iš karto, mat fakulteto taryba norėjo jo platesnės veiklos rengiant ne vien žemės ūkio, bet ir miškų ūkio specialistus.²⁵ Todėl fakulteto taryba 1922 m. kovo mėnesį

*Lenkų okupuotame Vilniuje veikusio
Stepono Batoro universiteto
Žemės ūkio skyriaus veikla
Lietuvos žemės ūkio ir kultūros plėtotei
įtakos neturėjo.*

*Nuo Aukštųjų kursų be žemės ūkio
mokslų iki Lietuvos universiteto su
Matematikos-gamtos mokslų fakulteto
Agronomijos-miškininkystės skyriumi.*

22 Motuzas, A. (1997). Žemės ūkio mokslas ir studijos Vilniaus Stepono Batoro universitete. In: Motuzas, A. Agronomijos mokslų raida Lietuvoje ir jos kūrėjai. Kaunas-Akademija: LŽŪU, p. 46–50.

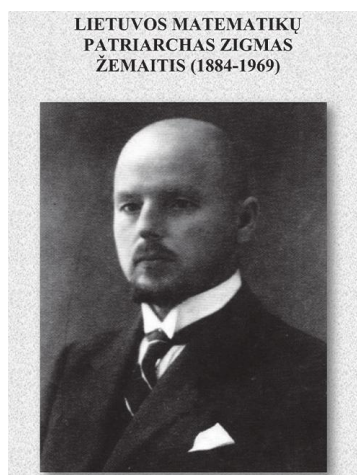
23 Deltuvas, R. (2014). Povilas Matulionis: ateities pradžia – tai mes: monografija. Kaunas: Lututė, p. 415.

24 Lietuvos universitetą atidarius. Lietuva, 1922 vasario 19, Nr. 41.

25 Čėsnyš, B. Lietuvos Universiteto įsikūrimas ir pirmi gyvavimo metai. Lietuva, 1923 vasario 20, Nr. 40.

Lietuvos universiteto rūmai
Kaune, K. Donelaičio gatvėje

Prof. Zigmas Žemaitis (1884–1969)

*Matematikos profesorius,
Matematikos-gamtos fakulteto dekanas
prof. Zigmas Žemaitis – didysis žemės
ūkio mokslų ir jų studijų Lietuvos
universitete gynėjas.*

*Lietuvos universiteto
Agronomijos-miškininkystės skyrius
paliko ryškų pėdsaką pagrindžiant
būtinybę rengti žemės ūkio specialistus
savame krašte.*

sudarė vieno miškininko ir dviejų agronomų komisiją (Povilas Matulionis, Juozas Tonkūnas ir Mikalojus Kvašininas-Samarinas) Agronomijos-miškininkystės skyriui organizuoti.²⁶ 1922 m. birželio 21 d. patvirtintose dėstomų dalykų ir mokslų eigos taisyklėse šis skyrius jau įvardytas kaip Agronomijos-miškininkystės skyrius.²⁷ Komisija, sudaryta iš Povilo Matulionio, Jono Kriščiūno ir Juozo Tūbelio, parengė mokymo planus, kuriuose buvo numatyti bendrieji ir specialybės dalykai, jų apimtis ir paskirstymas semestrais. Dekanas prof. Z. Žemaitis į mokymo planų projektų svarstymą kviesdavo visus Kaune gyvenančius agronomus ir miškininkus. Po svarstymų fakulteto taryba 1922 m. gegužės 30 d. pritarė agronomijos (31 dalykas) ir miškininkystės (25 dalykai) mokymo planams. Nustatyta, kad studijos truks 7 semestrus: pirmuosius 4 semestrus bus studijuojami bendrieji dalykai kartu su kitų skyrių studentais, likusius semestrus – specialybės dalykai. Pirmasis studentų priėmimas į Agronomijos-miškininkystės skyrių vyko 1922 m. liepos mėnesį. Priimti iš viso 36 studentai.²⁸

Agronomijos-miškininkystės skyrius kūrėsi nevysiskai sklandžiai. Dar 1922 m. rudenį prasidėjo nesutarimai su Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija. Šios ministerijos atstovai, ypač ministras Jonas Pranas Aleksa buvo neigiamos nuomonės apie šio skyriaus pasirengimą dėstyti specialybės dalykus ir rengti specialistus žemės ir miškų ūkiams. Daugiausiai pastangų taisyti padėtį rodė dekanas prof. Z. Žemaitis. Jis ne kartą kreipėsi į ministrą siūlydamas kartu aptarti nesutarimus. 1923 m. sausio 3 d. pasitarimas šiuo klausimu įvyko dalyvaujant Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerijos deleguotiesiems atstovams: agronomui Jonui Tallat-Kelpšai ir miškininkui Medardui Bagdonavičiui. Pasitarimas nieko neišsprendė. Balandžio mėnesį J. P. Aleksa priminė švietimo ministrui, kad Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija „<...> prieštarauja Agronomijos-miškininkystės skyriaus atidarymui, nes tai dar per ankstyvas ir nepalaikytinas darbas. Geriau būtų jaunimą siųsti į užsienio aukštąsias mokyklas.“²⁹

J. P. Aleksa ir jo vadovaujama ministerija šios nuomonės laikėsi iki ministro kadencijos pabaigos, t. y. iki 1923 m. vasaros. Ministras kartojo, kad „Agronomijos-miškininkystės skyrius neturi nei vieno agronomo lektoriaus, nei vieno specialaus kabineto ar bandymų stoties, todėl būtų nepriimtina leisti į gyvenimą visokius erzacus.“³⁰ Nepaisant dekaną prof. Z. Žemaičio didelių pastangų ir įrodinėjimų, taip pat studentų priimtose rezoliucijos, kad skyriaus likvidavimas nuviltų studentus, padėtis pasikeitė tik tuomet, kai žemės ūkio ministru tapo kun. Mykolas Krupavičius. 1923 m. rugsėjo 10 d. Ministrų Kabinetas priėmė nutarimą, kad Agronomijos-miškininkystės skyrius paliekamas.³¹ Nuo 1923 m. rudens šiame skyriuje pradėti dėstyti specialybės dalykai, bet, įsteigus Akademiją, Lietuvos universitete parengti agronomų ir miškininkų nespėta.³²

26 Lietuvos universiteto veikimo apyskaita. 1922.II.16-1924.VI.15 = *Report of the University of Lithuania, February, 1922-June, 1924* (1924). Kaunas: [Lietuvos universitetas], p. 180–181.

27 Lietuvos universitetas (1923). Kaunas, p. 15, 57–82.

28 Deltuvas, R. (2014). Povilas Matulionis: ateities pradžia – tai mes: monografija. Kaunas: Lututė, p. 418.

29 *Ibid.*, p. 420.

30 *Ibid.*, p. 421.

31 Agronomijos ir miškininkystės skyrius paliekamas. Lietuva, 1923 rugsėjo 14, Nr. 206.

32 Šimatonis, S. (1998). Agronomijos ir miškininkystės skyrius. In: Žemės ūkio enciklopedija. T. 1. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, p. 33.

Žemės ūkio mokslų plėtotės būtinybę nulėmę veiksniai

Prof. Jonas Čaplikas

Žvelgiant iš dabarties perspektyvos, kyla klausimas, kodėl 1918 m. nepriklausomybę įgijusioje Lietuvoje tiek daug dėmesio buvo skiriama žemės ūkio mokslų plėtočiai ir jai tinkamiausio institucinio modelio paieškai. Kodėl nesusitelkta į pramonę, transportui ar kuriam kitam ekonominės veiklos sektoriui plėtoti svarbius mokslus? Atsakymo į šį klausimą galima ieškoti iškilių mokslininkų Domo Cesevičiaus, Petro Šalčiaus, Jono Prano Aleksos darbuose, taip pat agronomo Broniaus Povilaičio, Antrojo pasaulinio karo metais pasitraukusio į Vakarų, atliktuose žemės ūkio raidos 1918–1940 m. tyrinėjimuose.³³

„Šalia kitų tikslų valstybė siekia taip pat ir ekonominės krašto gerovės bei stiprybės. Nes jeigu kraštas yra ekonomiškai stiprus, jeigu valstybės gyventojai yra turtingi, gamybos technika aukšto lygio, susisiekimas krašte yra geras, tada ir pati valstybė darosi galingesnė, daugiau pakyla tokios valstybės autoritetas ir prestižas.“³⁴ Taip valstybės misiją ekonomikos srityje savo laiku apibrėžė D. Cesevičius. Anot šio autoritetingo mokslininko, pirmuosius valstybingumo žingsnius žengiančiai Lietuvai svarbiausia buvo išspręsti tris pagrindinius uždavinius: 1) apsiginti nuo ją puldinėjančių priešų; 2) sukurti ekonominius pamatus šalies ilgalaikiam vystymuisi; 3) sudaryti stiprias socialines ir ekonomines prielaidas formuotis inteligentijos sluoksniui visuomenėje.³⁵ Panagrinėkime antrojo uždavinio esmę ir galimus sprendimus.

Po Pirmojo pasaulinio karo „ekonominė krašto struktūra <...> buvo tipiškai agrarinė.

Javapjūtė Kupiškio apskrityje (1929)³⁶

Domas Cesevičius (1902–1986)

„Šalia kitų tikslų valstybė siekia taip pat ir ekonominės krašto gerovės bei stiprybės.“

D. Cesevičius

Trys pagrindiniai uždaviniai pirmuosius valstybingumo žingsnius žengiančiai Lietuvai:

- 1) apsiginti nuo ją puldinėjančių priešų;*
- 2) sukurti ekonominius pamatus šalies ilgalaikiam vystymuisi;*
- 3) sudaryti stiprias socialines ir ekonomines prielaidas formuotis inteligentijos sluoksniui visuomenėje.*

33 Povilaitis, B. (1997). Lietuvos žemės ūkis 1918–1940: jo raida ir pažanga. Vilnius: Tėvynės sargas. 305 p.

34 Domas Cesevičius (1998). Parengė V. Lukoševičius ir M. Treinys. Vilnius: Margi raštai. 119 p.

35 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 17–43.

36 Nuotrauka iš: Klupšas, F. (2018). Lietuvos žemės ūkis. Visuotinė lietuvių enciklopedija. <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-zemes-ukis/>.

*„Ekonominė krašto struktūra <...>
buvo tipiška agrarinė <...>.“*
D. Cesevičius

Jonas Pranas Aleksa (1879–1955)

*„Be žemės ūkio ir miškų, mes beveik
nieko kito ekonominėje srity neturime.“*
J. P. Aleksa

*„Visiems <...> aišku, kad Lietuva dar
ilgesnį laiką turės likti žemės ūkio
kraštu.“*

D. Cesevičius

Stipresnį pramonės vystymąsi daugiausia trukdė mažas vietinės rinkos talpumas, kuris susidarė dėl primityvios žemdirbystės, menko valstiečių perkamojo bei vartojamojo pajėgumo ir dėl lietuvių tradicijos nešioti namie pagamintus drabužius ir apavą, naudoti savos gamybos žemės ūkio padargus ir įrankius,³⁷ – taip vaizdingai krašto ekonominę struktūrą ir agrariškumą apibūdino D. Cesevičius.

Rusijai priklausiusiose Kauno, Vilniaus ir Suvalkų gubernijose pramonė buvo labai silpna. Tai – Rusijos caro vykdytos politikos pasekmė. Rusija vengė turėti stambesnę pramonę imperijos pakraščiuose, todėl tuometėje Latvijoje ir Estijoje pramonė buvo išvystyta labiau nei Lietuvoje. „Šiaip taip vystėsi ar tiesiog vegetavo smulki pramonė, perdirbanti žemės ūkio produkciją – spirito ir alaus gamyba, grūdų malimas ir kt. Ji 1900 m. sudarė apie 90 proc. visų pramonės įmonių skaičiaus, o jos produkcijos vertė siekė net 99 proc. visos pramoninės produkcijos vertės.“³⁸ Pamonė nelabai pasikeitė ir iki 1918 m., tuo labiau kad daug pramoninių objektų nukentėjo per karą, o Vilnius ir jo kraštas, kuriame pramonės buvo daugiau, okupuotas Lenkijos. Miško perdirbamoji pramonė buvo menkai išvystyta. Vyravo neperdirbtos miško eksportas, nes perdirbtai medienai ir jos gaminiams buvo taikomi aukšti maito tarifai. Tik prieš pat karą pradėjo kurtis miško pramonė prie geležinkelių ir vandens kelių.³⁹ Lyginant tik ką valstybingumą iškovojuusias Lietuvą, Latviją ir Estiją, pastarosios dvi turėjo pranašumą prieš Lietuvą ir jūrinės laivininkystės bei žvejybos srityse. Lietuva galimybių plėtoti šias ekonomines veiklas įgijo tik 1923 m., atgavusi Klaipėdos kraštą.

Panašiai tuometę ekonomiką ir jos struktūrą apibūdino ir kiti autoriai, kurie akcentavo žemės ūkį kaip pagrindinį šalies ekonomikos pagrindą. Pavyzdžiui, J. P. Aleksa pabrėžė, kad „<...> be žemės ūkio ir miškų, mes beveik nieko kito ekonominėje srity neturime, suprantant, žinoma, žemės ūkį pačia plačiaja prasme, t. y. su atitinkamomis įmonėmis, su žemės ūkio produktų apdirbamąja pramone, su visais tais verslais – prekybos amato ir t. t., kurie šiuo ar tuo būdu remiasi mūsų žemės ūkiu. Šitaip suprasti mūsų miškų ir žemės ūkiai sudaro kokius 97–98 proc. mūsų ekonominio gyvenimo svarbos.“⁴⁰

Ne tik ekonomiką išmanantys inteligentai, bet ir politinės organizacijos tuomet sutarė, kad pagrindinis besikuriančios šalies ekonominis pagrindas yra žemės ūkis. „Visiems tapo aišku, kad Lietuva dar ilgesnį laiką turės likti žemės ūkio kraštu.“⁴¹ Daugumai buvo aiški ir skurdi tuomečio žemės ūkio būklė. „Bendrai charakterizuojant Lietuvos žemės ūkio būklę prieš Pirmąjį pasaulinį karą, tiktų jį laikyti ekstensyviu, nors jis buvo ir aukščiau už vidutinį buvusios Rusijos imperijos žemės ūkį; derliaus dydis Lietuvoje buvo arti 25 proc. didesnis už vidutiniškąjį derlių Rusijoje.“⁴² Daug neigiamų padarinių žemės ūkis patyrė Pirmojo pasaulinio karo metais: daugybė dvarų liko be jų šeimininkų, itin padaugėjo dirvonuojančių žemės ūkio plotų, sumenko gyvulių bandos, nukentėjo ūkiniai trobesiai ir inventoriai.

37 Ibid., p. 15.

38 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 15.

39 Ibid.

40 Aleksa, J. (1999). Ūkio, mokslo ir valstybės baruose. Vilnius: Nirmedas, p. 107.

41 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 20.

42 Povilaitis, B. (1997). Lietuvos žemės ūkis 1918–1940: jo raida ir pažanga. Vilnius: Tėvynės sargas, p. 37.

Po nemažų diskusijų buvo pasiūlytas ir žemės ūkio tolesnio vystymo modelis bei jam įgyvendinti būtinos žemės ūkio politikos priemonės. D. Cesevičius apibendrino 3 pagrindines žemės ūkio, kaip šalies ekonominio pagrindo, vystymo modelio sudėtinės dalis: 1) žemės ūkio gamybos modernizavimas; 2) maisto ir kitos su žemės ūkiu susijusios pramonės išplėtojimas kooperacijos pagrindais; 3) užsienio prekybos struktūrų išplėtojimas ir palankių sąlygų maisto produktų eksportui sudarymas.⁴³ Tai – organiš-kai susijusios žemės ūkio vystymo sudėtinės dalys, kurioms suderinti reikėjo išskirtinių kompetencijų, o įgyvendinti – valstybės didelės finansinės paramos ir nuoseklios žemės ūkio politikos. „Apskritai, pradėti vystyti krašto ekonomiką nuo žemės ūkio yra pats natūraliausias ir logiškiausias jos plėtojimo kelias. Visi dabar labai civilizuoti ir aukštai išsivystę kraštai savo ekonomiką yra pradėję vystyti nuo žemės ūkio <...>.“⁴⁴ Modernus ūkininkavimas, nuolat kylanti žemdirbystės kultūra, valstybės remiama ūkininkų kooperacija visose apsirūpinimo būtinais ištekliais, žemės ūkio produktų pardavimo, perdirbimo, prekybos, pervežimo ir kitose grandyse – pagrindiniai žemės ūkio politikos tikslai stipriam šalies ekonominiam pagrindui sukurti.

Nors dėl žemės ūkio politikos tikslų tuometės partijos iš esmės sutarė, dėl politikos priemonių ir jų taikymo sąlygų nuomonės dažnai išsiskyrė. Vieni įžvelgė žemės ūkio perspektyvą stambiuose ūkininkų ūkiuose, kiti matė smulkiųjų ūkių privalumus. Neginčijamas sutarimas pasiektas dėl žemės reformos, bet išsiskyrė nuomonės dėl jos tikslų, teisinės reglamentacijos, administravimo ir vykdymo eigos.

Kaip nurodo P. Šalčius, mažiausiai abejonių kilo dėl švietimo sistemos išplėtojimo. Vienas iš pagrindinių neatidėliotinų problemos sprendimų buvo „rengti žemės ūkio specialistų kadrus“⁴⁵, be kurių neįmanomas nei modernus ūkininkavimas, nei žemdirbystės kultūros kėlimas, nei racionali žemėtvarka, nei kiti kultūriniai-techniniai darbai.

Svetur mokslus baigusių ir po Pirmojo pasaulinio karo į Lietuvą sugrįžusių agronomų ir kitų žemės ūkio specialistų buvo nedaug. Vienas iš jų – agronomas Petras Variakojis – jau 1918 m. laikraštyje „Lietuvos aidas“ pareiškė, kad „kaimuose tučtuojau reikalingi agronomai, kooperatoriai ir šiaip nusimaną ūkyje inteligentai“⁴⁶. Jau 1919 m. buvo įsteigta Agronomų sąjunga.⁴⁷ Steigiamasis suvažiavimas paskelbė žemės ūkį esant ir dar ilgai būsiant didžiausiu „valstybės įeigų“ šaltiniu. Valdžia įspėta, kad „prisieis skolintis žmonių iš svetur, jei savo laiku nebus pasirūpinta studentų agronomų mokslu“⁴⁸.

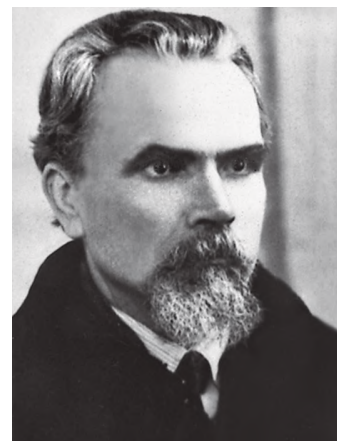
Pabrėždamas švietimo sistemos reikšmę, D. Cesevičius rašė: „reikšmingiausias žemės ūkio kultūros kėlimo faktorius yra bendrasis ir specialusis žemės ūkio švietimas. Tik apsišvietęs ir turintis pakankamai žinių valstietis gali racionaliai tvarkyti savo ūkį, gauti iš jo daugiau produkcijos ir didesnes pajamas. <...> Švietimo sistemoje valstybė

Trys pagrindinės žemės ūkio, kaip šalies ekonominio pagrindo, vystymo modelio sudėtinės dalys:

- 1) žemės ūkio gamybos modernizavimas;*
- 2) maisto ir kitos su žemės ūkiu susijusios pramonės išplėtojimas kooperacijos pagrindais;*
- 3) užsienio prekybos struktūrų išplėtojimas ir palankių sąlygų maisto produktų eksportui sudarymas.*

„Apskritai, pradėti vystyti krašto ekonomiką nuo žemės ūkio yra pats natūraliausias ir logiškiausias jos plėtojimo kelias. Visi dabar labai civilizuoti ir aukštai išsivystę kraštai savo ekonomiką yra pradėję vystyti nuo žemės ūkio.“

D. Cesevičius

Petras Šalčius (1893–1958)

Vienas iš pagrindinių neatidėliotinų problemos sprendimų buvo „rengti žemės ūkio specialistų kadrus“.

P. Šalčius

43 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 26–119.

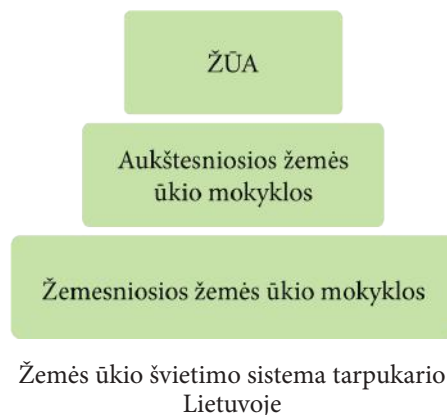
44 *Ibid.*, p. 43.

45 Šalčius, P. (1998). Raštai. T. 3: Lietuvos žemės ūkio istorija. Sudarė Leonas Mulevičius ir Mindaugas Strukčinskas. Vilnius: Margi raštai, p. 261.

46 Variakojis, P. Žemės ūkio reikalais. Lietuvos aidas, 1918 gegužės 23, Nr. 48.

47 Agronomų suvažiavimas. Lietuva, 1919 birželio 21, Nr. 131.

48 Studijų reikalai. Lietuva, 1919 liepos 15, Nr. 151.

„Valstybę daugiausia kūrė ir aktyviausiai ją gynė plačiausias, geriausias ir lietuviškiausias krašto gyventojų sluoksnis – ūkininkai, valstiečiai ir valstietiškoji inteligentija. <...> Kaimas buvo daugiausia išlaikęs ištikimybę žemei, lietuvių kalbai ir kultūrai. Taigi kaimas, kartu ir žemės ūkis, turėjo atsirasti krašto ekonomikos centre.“

D. Cesevičius

Keturi aptarinėti žemės ūkio mokslų organizavimo variantai, apie kuriuos diskutuota valdžios institucijose, akademinėje aplinkoje ir visuomenėje:

1) siųsti gabius jaunuolius studijuoti žemės ūkio mokslų Vakarų Europos universitetuose, jiems skiriant valstybines stipendijas, žemės ūkio aukštosios mokyklos steigimą Lietuvoje atidedant vėlesnei ateičiai;

galėjo žengti tik iš lėto ir nuosekliai: pirmiausia reikėjo paruošti trūkstamus specialistus <...>. Tačiau linija buvo aiški: visomis galimomis ir turimomis priemonėmis siekti kuo greičiau pakelti švietimo ir bendrosios kultūros lygį.⁴⁹

Ne tik žodžiais, bet ir realiais veiksmais buvo kuriama žemės ūkio švietimo sistema, pertvarkant ir modernizuojant esamas žemės ūkio mokyklas ir steigiant naujas. Kaip ir Vakarų šalyse, Lietuvoje buvo kuriamos trijų pakopų žemės ūkio švietimo mokyklos: 1) žemesniosios žemės ūkio mokyklos ir žiemos žemės ūkio mokyklos, skirtos ūkininkams ir jų vaikams šviesti; 2) aukštesniosios žemės ūkio mokyklos, skirtos pienininkams, kontrolasistentams, sodininkams ir kitiems siauro specialiojo profilio specialistams rengti; 3) žemės ūkio akademija, skirta žemės ūkio specialistams su aukštuoju išsilavinimu rengti, žemės ūkio pažangai būtinam mokslui plėtoti ir kaimo inteligentijai stiprinti.⁵⁰

„Valstybingumo atgavimas ir Nepriklausomybės karai didele apimtimi išsprendė pagrindinius politinius, socialinius ir ekonominius klausimus. Valstybę daugiausia kūrė ir aktyviausiai ją gynė plačiausias, geriausias ir lietuviškiausias krašto gyventojų sluoksnis – ūkininkai, valstiečiai ir valstietiškoji inteligentija. <...> Kaimas buvo daugiausia išlaikęs ištikimybę žemei, lietuvių kalbai ir kultūrai. Taigi kaimas, kartu ir žemės ūkis, turėjo atsirasti krašto ekonomikos centre.“⁵¹ Taip kaimo, žemės ūkio, žemės ūkio mokslo ir inteligentijos svarbą apibendrino iškylus šalies ekonomikos tyrėjas D. Cesevičius.

Akademijos steigimo iniciatyvos ir darbai

Prof. Romualdas Deltuvas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas

Žemės ūkio mokslų organizavimo variantai

Nors žemės ūkio mokslų ir studijų reikšmė, jų plėtotės poreikis didesnių abejonių nekėlė, diskusijos apie tai, kaip organizuoti šių mokslų vystymo procesą, nebuvo nuslopusios ir tęsėsi net tarp šalies valdžios atstovų. Jas skatino Agronomijos-miškininkystės skyriaus pedagogų vieši pasisakymai apie sunkumus, patiriamus dėl praktinio mokymo bazės stokos ir trukdančius sėkmingai organizuoti studijas. Galima išskirti bent keturis tuomet aptarinėtus žemės ūkio mokslų organizavimo variantus.

Pirmasis variantas – siųsti gabius jaunuolius, jiems skiriant valstybines stipendijas, į Vakarų Europos aukštąsias mokyklas studijuoti agronomijos ir kitų žemės ūkiui svarbių mokslų. Kaip jau minėta, šios versijos laikėsi J. P. Aleksa, motyvuodamas tuo, kad tinkamai nepasirengta nei žemės ūkio mokslams Lietuvos universitete, nei steigti atskirą žemės ūkio aukštąją mokyklą. Jo manymu, pirmiausia tikslinga skirti lėšų studijoms užsienyje,

49 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 59.

50 Šalčius, P. (1998). Raštai. T. 3: Lietuvos žemės ūkio istorija. Sudarė Leonas Mulevičius ir Mindaugas Strukčinskas. Vilnius: Margi raštai, p. 301–305.

51 Cesevičius, D. (1995). Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. Vilnius: Academia, p. 20.

o apie akademijos steigimą galvoti vėlesnėje ateityje. Toks žemės ūkio mokslų vystymo variantas buvo kritikuojamas: žemės ūkio specialistai bus rengiami ne pagal Lietuvos žemės ūkio gamtines ir klimato sąlygas, atitolę nuo šalies visuomeninių ir ekonominių realijų. „Vyravo nuomonė, kad šiuo būdu nebūtų galima paruošti pakankamo skaičiaus žmonių ir kad jų išeiti mums rūpimi mokslai būtų pritaikyti daugiau ne mūsų krašto gamtai ir sąlygoms. Pagaliau juk ir mūsų pačių augalija, dirvos ir visa aplinka laukė pagrindinio ir visapusiško tyrimo.“⁵²

Antrasis variantas – nesiblaškyti ir tęsti žemės ūkio mokslus Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriuje, nuosekliai gerinant studijų praktinę bazę, ją įrengiant netoliese esančiuose Noreikiškių arba Fredos dvaruose. Šio varianto ištikimai laikėsi fakulteto dekanas prof. Z. Žemaitis, dauguma kitų universiteto vadovų ir profesorių. Oponentai, dažniausiai tuomečiai žemės ūkio vadovai, kaltino profesorius ginant savo žinybinius interesus. Šis žemės ūkio mokslų plėtojimo variantas buvo kritikuojamas ir dėl didelio lėšų poreikio studijų praktinei bazei kurti pakaunės dvaruose.

Trečiasis variantas – tęsti žemės ūkio mokslus Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriuje ir jam perduoti Dotnuvos ūkį bei žemės ūkio technikumą bazę. Tokį pasiūlymą, svarstant Noreikiškių dvaro perdavimo universitetui klausimą, netikėtai pateikė tuometis žemės ūkio ministras M. Krupavičius. Jis patarė pagalvoti, „ar neatsirastų būdo išnaudoti šio skyriaus reikalus Dotnuvos ūkio ar kitos įstaigos ir tuo būdu sutaupyti lėšų“⁵³. Šis variantas liko mažai svarstytas, nes M. Krupavičius iš karto pasiūlė ketvirtąjį žemės ūkio mokslų organizavimo variantą.

Ketvirtasis variantas – steigti atskirą aukštąją mokyklą, būtent akademiją Dotnuvoje ir jai perduoti Dotnuvos ūkį bei žemės ūkio technikumą bazę. Universiteto atstovai dėjo pastangas sustabdyti antros Lietuvos aukštosios mokyklos steigimą. Prof. Z. Žemaičio įsitikinimu, siūlant steigti „atskirą, pilną žemės ūkio mokyklą“, norima „eiti per toli“, žadama „mestis į antrą kraštutinumą“.⁵⁴ Tačiau šis variantas sulaukė plataus visuomenės pritarimo. To meto periodinėje spaudoje pasirodžiusiuose straipsniuose pasisakyta labiau už atskiros aukštosios žemės ūkio mokyklos reikalingumą ir naudingumą, kartu buvo nurodoma į Dotnuvą kaip tam tinkamiausią vietą. Šiam variantui viešai pritarė ir Žemės ūkio ministerija su ministru M. Krupavičiumi priešakyje. Petro Maldeikio knygoje apie M. Krupavičių, išleistoje išėivijoje 1975 m., akcentuojama: „su kokia energija Krupavičius vykdė savo žemės ūkiui kelti planus ir kaip jis sugebėjo įvykdyti didelius dalykus per trumpą laiką, rodo Dotnuvos žemės ūkio akademijos įkūrimas. Imdamasis iniciatyvos įkurti Lietuvoje aukštajai žemės ūkio mokyklai, ministeris Krupavičius paprašė tada Dotnuvoje veikusio žemės ūkio technikumą mokytojus apsvarstyti ir pareikšti jam savo nuomonę, kaip jie žiūrėtų į tos mokyklos perorganizavimą į žemės ūkio akademiją. Išskyrus universitete dirbančius profesorius Z. Žemaitį ir J. Tonkūną, visi kiti

2) žemės ūkio mokslus palikti Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriuje, nuosekliai gerinant studijų praktinę bazę, ją įrengiant Fredos arba Noreikiškių dvare;

3) žemės ūkio mokslus palikti Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriuje ir jam perduoti ar kitaip praktinėms reikmėms panaudoti Dotnuvos dvaro ir Dotnuvos žemės ūkio technikumą praktinę bazę;

4) Dotnuvos žemės ūkio technikumą bazėje steigti atskirą žemės ūkio aukštąją mokyklą ir į ją perkelti Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriaus studentus.

Didžiausio Žemės ūkio ministerijos ir visuomenės palaikymo sulaukė ketvirtasis variantas – steigti atskirą aukštąją žemės ūkio mokyklą Dotnuvoje. Atskiros aukštosios mokyklos steigimo nepalaikė Lietuvos universitetas.

52 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 19–20.

53 Žemės ūkio akademijos pirmojo dešimtmečio apyskaita. 1924–1934 (1935). Žemės ūkio akademija, p. 24.

54 Žemaitis, Z. Dėl sumanymo steigti Lietuvoje naują aukštąją mokyklą. Lietuva, 1924 liepos 1, Nr. 145.

Žemės ūkio akademijos steigimo darbų seka 1924 m.:

vasaris –

Dotnuvos žemės ūkio technikumо Mokytojų tarybos pritarimas technikumо bazėje steigti aukštąją mokyklą;

kovas–balandis –

aukštosios žemės ūkio mokyklos steigimo reikalų ir būsimos veiklos klausimų aptarimas Žemės ūkio ministerijos sudarytoje mišrioje komisijoje;

gegužė –

Ministrų Kabineto nutarimas, kad Dotnuvos žemės ūkio technikumо turi virsti aukštąja Agronomijos-miškininkystės mokykla;

birželis–liepa –

parengtas Žemės ūkio akademijos statuto projektas ir apsvartytas Žemės ūkio ministerijoje;

liepos 31 d. –

Žemės ūkio akademijos statutas apsvartytas ir priimtas Seime;

rugpjūčio 3 d. –

Žemės ūkio akademijos statutas, pasirašytas Respublikos Prezidento Aleksandro Stulginskio ir Ministro Pirmininko Antano Tumėno, paskelbtas „Vyriausybės žiniuose“.

Žemės ūkio akademija –

antroji aukštoji ir pirmoji specializuota aukštoji mokykla Lietuvoje.

technikumo mokytojai pritarė žemės ūkio akademijos įsteigimui Dotnuvoje. Turėdamas tokį pritarimą, Krupavičius ėmėsi reikalingų darbų akademijai įsteigti.⁵⁵ Taip ketvirtasis žemės ūkio mokslų organizavimo variantas tapo pagrindiniu, nors ir antrasis variantas dar nebuvo visiškai atmestas.

Žemės ūkio akademijos steigimo darbai

1924 m. vasario pabaigoje Dotnuvos žemės ūkio technikumо Mokytojų taryba pasisakė, kad aukštajam žemės ūkio mokslui Lietuvoje tinkamiausia vieta yra Dotnuva, nes Dotnuvos dvare veikiantis technikumо turi daug visokio inventorius, pastatų, kabinetų, laboratorijų, gyvulių ir t. t. Visa tai galėtų pasitarnauti aukštajai žemės ūkio mokyklai kaip gera pradžia.⁵⁶ Technikumo mokytojų nuomonė buvo perduota Žemės ūkio ministerijai ir paskelbta laikraščiuose.

Aukštosios žemės ūkio mokyklos steigimo klausimams aptarti žemės ūkio ministro nurodymu buvo sudaryta mišri komisija iš Agronomijos-miškininkystės skyriaus ir Dotnuvos technikumо atstovų. Šios komisijos posėdyje, dalyvaujant ir Žemės ūkio ministerijos atstovams, buvo priimtas nutarimas, kad Dotnuvoje turi būti įsteigta *atskira* aukštoji žemės ūkio mokykla. Nutarime įterptas žodis „atskira“ reiškė nepriklausoma nuo Lietuvos universiteto. Posėdyje dalyvavęs prof. Z. Žemaitis išreiškė savo nuomonę, kad steigiamą mokyklą turi būti Universiteto žinioje.⁵⁷

M. Krupavičiaus teikimu Ministrų Kabinetas priėmė nutarimą, kad Dotnuvos žemės ūkio technikumо turi virsti aukštąja Agronomijos-miškininkystės mokykla. Birželio pradžioje Žemės ūkio ministerija paskyrė komisiją aukštosios žemės ūkio mokyklos statuto projektui parengti. Lietuvos universitetas atsisakė dalyvauti šios komisijos darbe. Komisija, sudaryta iš tuomečių Dotnuvos technikumо dėstytojų Jono Kriščiūno ir Stepono Kolupailos, vadovaujant šio technikumо direktoriui Antanui Rukuižai, parengė statuto, kuriame numatyti Agronomijos ir Miškininkystės skyriai, projektą. Šis projektas liepos mėnesį apsvartytas Žemės ūkio ministerijoje, jam tobulinti pateikta nemažai pataisų. Parengus statuto galutinę redakciją, liepos 31 d. jis pateiktas svarstyti Seimo nepaprastojoje sesijoje. Kazimieras Jokantas, būsimasis Lietuvos švietimo ministras (vėliau, 1942 m., bolševikų sušaudytas Sverdlovske), pristatydamas projektą, pažymėjo, kad Akademija būsianti Žemės ūkio ministerijos žinioje, todėl iš jos išeisų „geresni praktikai“⁵⁸. Taip nepriklausomoje Lietuvoje atsirado antroji aukštoji ir pirmoji specializuota aukštoji mokykla. Respublikos Prezidento Aleksandro Stulginskio ir Ministro Pirmininko Antano Tumėno pasirašytas Žemės ūkio akademijos statutas paskelbtas „Vyriausybės žiniuose“ 1924 m. rugsėjo 3 d.⁵⁹

55 Maldeikis, P. (1975). Mykolas Krupavičius. Čikaga: Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga, „Draugo“ spaustuvė, p. 36.

56 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 21.

57 Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26 m. (1926). Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 23.

58 Seimo 118-sis posėdis liepos 30 d. Lietuva, 1924 rugpjūčio 2, Nr. 172.

59 Žemės ūkio akademijos statutas. Vyriausybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

AKADEMIJA PRIEŠKARIU

**Mūsų, lietuvių maža, mes galim iškilti tik
savo mokslu, gabumais, darbštumu.**

Aleksandras Stulginskis

Akademijos pirmieji žingsniai

Prof. Romualdas Deltuvas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas,
doc. Rasa Pranskūnienė

Akademijos statuto priėmimas buvo svarbus juridinis faktas, liudijantis šios aukštosios mokyklos įsteigimą. Kartu tai – leidimas pradėti realius darbus siekiant tvirtų studijų ir mokslinio darbo pagrindų.

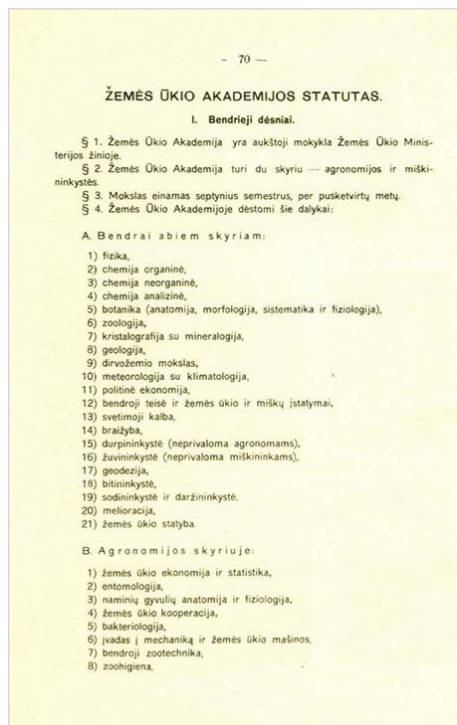
Akademijos pirmieji žingsniai gana išsamiai aprašyti Akademijos metraščiuose⁶⁰, B. Povilačio knygoje, skirtoje Akademijos 50-mečiui paminėti⁶¹, paskesniems jubiliejams skirtuose leidiniuose⁶², tad nesiimsime to daryti, bet išskirsime ir apibendrinsime pagrindinius aspektus.

Į akis krenta labai trumpas laikotarpis nuo Akademijos įsteigimo (visuomenei paskelbta 1924 m. rugpjūčio 3 d.) iki iškilmingo atidarymo ir veiklos pradžios (1924 m. spalio 15 d.). Tam reikėjo ne tik intensyvaus ir nuoseklaus pasirengimo, bet ir suinteresuotų šalių sutelktumo. Tos suinteresuotos šalys buvo trys: Žemės ūkio ministerija su ministru M. Krupavičiumi priešakyje, Dotnuvos žemės ūkio technikumas su direktoriumi A. Rukuiža priešakyje ir Akademia. Suprantama, kad Akademijos įsitraukimas klojant savosios veiklos pamatus priklausė nuo jos vadovybės įgalinimo. Lietuvos universitetas šiuo reikalu buvo pasyvus.

Sėkmingai akademinės veiklos pradžia reikėjo: 1) statute nustatyta tvarka sudaryti Akademijos vadovybę; 2) suburti mokslo personalą, būtiną studijoms pradėti; 3) apsirūpinti patalpomis, kabinetais, inventoriumi, mokymo priemonėmis; 4) organizuoti studentų priėmimą. Žinoma, buvo gausybė ir kitų planuotų bei neplanuotų darbų.

Akademijos vadovybės paskyrimas

Kaip ir bet kurioje kitoje organizacijoje, pirmasis žingsnis į Akademijos veiklos užtikrinimą – vadovybės paskyrimas. Pirmiausia teko sudaryti Profesorių tarybą. Šios tarybos branduolį numatė ir suderino Žemės ūkio ministerija. Kad numatyti asmenys galėtų būti renkami į Profesorių tarybą, jie pirmiausia turėjo būti paskirti dirbti Akademijoje. Žemės ūkio ministrui pristačius, Respublikos Prezidentas Aleksandras Stulginskis 1924 m. rugsėjo 3 d. savo dekretu paskyrė Profesorių tarybos branduolį iš 7 asmenų: tai – prof. Povilas Matulionis, docentai Juozas Tonkūnas, Fabijonas Kemėšis, Pranas Viktoras Raulinaitis, Antanas Rukuiža, Pranas Jucaitis ir Viktoras Ruokis.⁶³ Tuo pačiu dekretu Profesorių tarybos nariai paskirti Akademijoje eiti atitinkamas ordinarinio profesoriaus ar docento, taip pat katedrų vedėjų pareigas. Prieš pat Akademijos atidarymą, 1924 m. spalio 14 d. Prezidentas paskyrė dar tris Profesorių tarybos narius: Konradą Aleksą, Igną Končių ir Joną Paltaroką. Jie taip pat paskirti

Akademijos pirmojo statuto pirmojo puslapio faksimilė

60 Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26 (1926). Kaunas: Valstybės spaustuvė. 312 p.

61 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga. 164 p.

62 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 12–22.

63 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 27.

eiti docentų pareigas. Taip Profesorių taryba išplėsta iki 10 narių.⁶⁴ Nors taryba vadinosi „profesorių“, joje dirbo tik vienas ordinarinis profesorius – P. Matulionis.

Žemės ūkio ministras, vadovaudamasis Prezidento dekretu, pavedė ordinariniam profesoriui P. Matulioniui iki rugsėjo 27 d. sušaukti pirmąją Profesorių tarybos posėdį. Jis įvyko rugsėjo 24 d. Žemės ūkio ministerijos rūmuose Kaune. Darbotvarkėje – Akademijos vadovų rinkimai. Akademijos rektoriumi 3 metų kadencijai visais balsais išrinktas prof. P. Matulionis. Prezidentas, gavęs Profesorių tarybos posėdžio protokolo išrašą, spalio 1 d. paskyrė prof. P. Matulionį⁶⁵ Akademijos rektoriumi. Prorektoriumi tapo doc. A. Rukuiža, sekretoriumi – doc. J. Tonkūnas.⁶⁶ Akademijos kanceliarija stojančiųjų patogumui kurį laiką liko Žemės ūkio ministerijos rūmuose Kaune.

Nagrinėjant Profesorių tarybos personalinę sudėtį, galima išvelgti vieną svarbią detalę: kaip ir pridera, rektoriumi paskirtas aukščiausią akademinį vardą turėjęs prof. P. Matulionis, o prorektoriumi (rektorius pavaduotoju) – docentas ir Dotnuvos žemės ūkio technikumui direktorius A. Rukuiža. Toks vadovybės sudarymas svarbus tvirtai sąveikai užtikrinti, Akademijai kuriantis technikumui bazėje.

Mokslo personalo formavimas

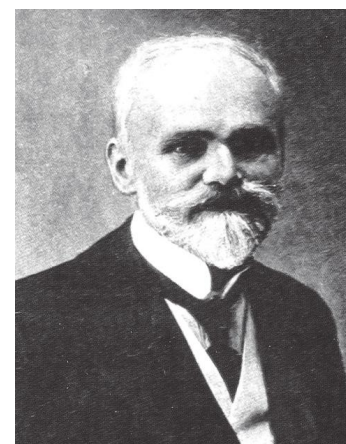
Akademijos statute nurodyta, kad mokslo personalą sudaro ordinariniai profesoriai, ekstraordinariniai profesoriai, docentai, privatdocentai, lektoriai, asistentai ir laborantai.⁶⁷

Istoriniuose šaltiniuose nerandama informacijos apie tai, kad pradžioje būtų sudarytas reikalingų profesorių, docentų, lektorių etatų sąrašas ir pagal jį būtų vykdyta darbuotojų paieška ir priėmimas. Tai visiškai logiška – tuo metu buvo ypač sunku rasti į mokslinį darbą linkusių ir tam tinkamą kvalifikaciją turinčių asmenų.

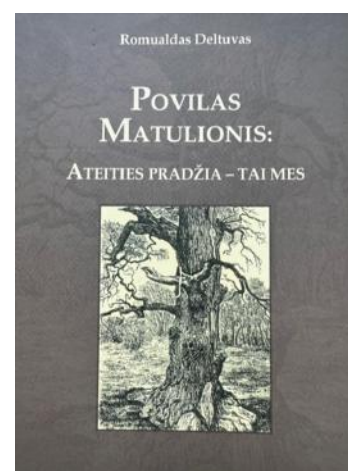
Mokslo personalą telkė, kaip ir nurodyta statute, Profesorių taryba. Bet statute buvo įrašyta ir pastaba, kad profesorius ir docentus kviesti ar rinkti Profesorių taryba gali tik tuomet, kai jai priklauso bent 5 profesoriai. Akademijos profesorių taryboje tuomet buvo tik vienas profesorius, todėl profesorius ir docentus, žemės ūkio ministrui pristatius, skyrė pats Respublikos Prezidentas. Profesorių taryba tiesiogiai galėjo skirti tik lektorius, asistentus ir laborantus.⁶⁸

Mokslo darbuotojai buvo parenkami ir skiriami dirbti pagal statute nurodytus dėstomuosius dalykus. Pirmiausia mokslo personalas buvo telkiamas tiems dėstomiesiems dalykams, kuriuos Profesorių taryba numatė pradėti dėstyti jau 1924 m. rudenį I, III ir V semestruose. Kitiems dėstomiems dalykams mokslo personalas buvo parenkamas vėliau, taip sutaupant lėšų ir atsakingiau parenkant kandidatus.

Parinkti dėstytojai turėjo skaityti įvadinę paskaitas. Tai nebuvo paprastas formalumas – jose visada dalyvaudavo pats rektorius, kartais žemės ūkio ministras M. Krupavičius ir daugelis kitų svečių. Įveikę įvadinę paskaitos barjerą, Akademijos dėstytojai

Prof. Povilas Matulionis (1860–1932), pirmasis Akademijos rektorius (1924–1928), Miškininkystės mokslų pradininkas Lietuvoje

Prof. R. Deltuvo knygos apie P. Matulionį (2014) viršelio faksimilė

Pirmoji Akademijos Profesorių taryba:
*prof. P. Matulionis (rektorius),
 doc. A. Rukuiža (prorektorius),
 doc. J. Tonkūnas (sektorius),
 doc. K. Aleksa,
 doc. P. Jucaitis,
 doc. F. Kemėšis,
 doc. I. Končius,
 doc. J. Paltarokas,
 doc. P. V. Raulinaitis,
 doc. V. Ruokis.*

64 Žemės ūkio akademijos pirmojo dešimtmečio apyskaita 1924–1934 (1935). Kaunas: akc. „Spindulio“ b-vės spaustuvė, p. 60.

65 Prof. P. Matulionio gyvenimas, visuomeninė ir mokslinė veikla bei rektoriavimas išsamiai aprašyta: Deltuvus, R. (2014). Povilas Matulionis: ateities pradžia – tai mes: monografija. Kaunas: Lututė. 591 p.

66 Kauno kronika. Lietuva, 1924 rugsėjo 30, Nr. 220.

67 Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

68 *Ibid.*

Profesorių ir docentų skyrimo tvarka:

– parinkdavo Profesorių taryba;
– žemės ūkio ministrui pristačius,
skirdavo Respublikos Prezidentas.

*Ordinariniai ir
ekstraordinariniai profesoriai –
asmenys, kurie yra gavę mokslo laipsnį
ir parašę mokslo veikalą.*

*Docentai –
asmenys, kurie yra gavę mokslo laipsnį
arba pasižymėję mokslo darbais.*

*Parinkti dirbti dėstytojai pirmiausia
turėjo perskaityti įvadinės paskaitas,
kurių dažnai klausydavosi rektorius ir
netgi žemės ūkio ministras.*

*1926 m. mokslo personalui priklausė
3 profesoriai, 14 docentų, 11 lektorių,
3 asistentai ir 2 laborantai, dirbantys
9 katedrose.*

tapo K. Aleksa, I. Končius⁶⁹, J. Paltarokas, P. V. Raulinaitis, D. Rudzinskas⁷⁰, Z. Vidugiris, S. Mastauskis, J. Stanišauskas, A. Kunkė⁷¹, V. Gaigalaitis⁷², S. Nacevičius⁷³. Jie visi išaugo į tarpukario Lietuvos žemės ūkio mokslo šviesulius. Profesorių taryba 1925 m. rugsėjo 19 d. dėstyti žuvininkystės pakvietė tvenkinių žuvininkystės Lietuvoje pradininką, Šaulių sąjungos įkūrėją ir tuometį jos pirmininką Vladą Putvinskį-Pūtvi.

Kompetencijos svarbą parenkant dėstytojus liudija Stanislovo Mastausko pakvietimas dėstyti miško entomologiją. Technikumo dėstytojas S. Mastauskis, nors buvo puikus specialistas, tuo metu dar neturėjo aukštojo mokslo diplomo ir kviečiamas atsiskaitinėjo. Pritrūkęs kantrybės, P. Matulionis ištraukė iš spintos savo mokytojo Peterburgo miškų instituto prof. N. Cholodkovskio „Entomologijos pagrindų“ du storus tomus ir pasakė: „Te, vaikelai, aš tau duodu dvi knygas: tu pats pasiskaitysi ir studentams papasakosi apie tuos miškų vabaliukus.“⁷⁴ S. Mastauskiui nebeliko kur trauktis, ir jis sutiko tapti entomologijos kurso lektoriumi. Kaip žinoma, S. Mastauskis tapo vienu žymiausių entomologijos specialistų, biologijos mokslų habilituotu daktaru, profesoriumi.

Mokslo personalo formavimas ne visuomet buvo sklandus. Kartais reikėdavo dėstyti dalyką, bet dar nepaskirtas dėstytojas. 1925 m. VII semestro gale (pirmieji keturi semestrai baigti Lietuvos universitete) studentai agronomai skundėsi, kad, jau pusei semestro praėjus, 9 dalykai dar nepradėti skaityti: „kelis kartus studentų delegacija pas Rektorių ėjo, bet Rektorius atsakė, kad profesorių nėra.“⁷⁵ Tokių atvejų būta ir daugiau.

Formuojant mokslo personalą itin pagelbėjo buvę Dotnuvos žemės ūkio technikum mokytojai. Dėstyti Akademijoje buvo paskirti ne tik technikum direktorius A. Rukuiža, bet ir mokytojai V. Ruokis, S. Mastauskis, J. Kriščiūnas ir kiti⁷⁶, vėliau tapę žinomais, iškiliais žemės ūkio mokslų atstovais. Iš Lietuvos universiteto į Akademiją perėjo tik prof. P. Matulionis, docentai J. Tonkūnas ir P. Jucaitis.⁷⁷ Dėstytojų gretas papildė ir iš valstybės įstaigų perėję kai kurie asmenys.

Mokslo personalas pagal dėstomus dalykus buvo paskirstytas atitinkamoms katedroms. Akademijos statute buvo numatytos 9 katedros, pateiktas ir jų sąrašas.⁷⁸ Nemažai dėstomų dalykų dėl jų specifikos nebuvo priskirti katedroms.⁷⁹

1926 m. Akademijos mokslo personalą sudarė 3 profesoriai, 14 docentų, 11 lektorių, 3 asistentai ir 2 laborantai.⁸⁰

69 Pranešimai. Lietuva, 1924 spalio 21, Nr. 238.

70 Pranešimai. Lietuva, 1924 lapkričio 7, Nr. 252.

71 Pranešimai. Lietuva, 1924 lapkričio 15, Nr. 259.

72 Pranešimai. Lietuva, 1925 sausio 24, Nr. 24.

73 Pranešimai. Lietuva, 1925 kovo 17, Nr. 61.

74 S. Karčiausko medžiaga apie P. Matulionį (1980). T. 10a. Kaunas: ASU Miškotvarkos ir medienotyros institutas, p. 271–284.

75 Dotnuvos Ž.Ū. Akademia. Kauno naujienos, 1925 lapkričio 6, Nr. 5.

76 Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26 (1926). Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 32.

77 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 12.

78 Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1924 rugsėjo 4, Nr. 170.

79 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 24–29.

80 Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26 (1926). Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 66–69.

Materialiųjų išteklių formavimas

Rektoratui, kartais pasitelkiant ir Profesorių tarybą, teko spręsti daug finansinių problemų, rūpintis materialiaisiais ištekliais, būtinais Akademijos veiklos pradžiai ir tęstinumui. Daugiausiai reikalų turėta su Dotnuvos žemės ūkio technikumui, kurio bazėje ir kūrėsi Akademia.

Nors technikumui pozicija Akademijos kūrime buvo palanki, iš karto susidurta su teisinėmis problemomis. Mat turto, įstaigų bei jų valdymo perėmimas iš technikumui ir bendras naudojimas nebuvo apibrėžtas nei statute, nei kituose teisės aktuose. Siekiant sudaryti sąlygas technikumui mokiniams užbaigti mokslus, jis veikė dar iki 1927 m. Patalpomis ir kitais turtais teko dalytis ir veiklą pradėjusiai Akademijai, ir veiklą užbaigiančiam technikumui. Teko šį klausimą svarstyti Profesorių tarybos posėdyje spalio 1 ir 2 d. ir jos vardu prašyti žemės ūkio ministro, kad duotų atitinkamoms įstaigoms nurodymus perduoti Akademijos žinion Dotnuvos dvaro ir technikumui reikalų tvarkymą, leistų naudoti technikumui kabinetus ir laboratorijas.⁸¹ Klausimas buvo išspręstas.

Po Pirmojo pasaulinio karo tuometės Dotnuvos aukštesniosios žemės ūkio mokyklos ir dvaro būklė buvo tokia bloga, kad buvusiems vadovams teko nemažai rūpintis, kaip ją pagerinti. Buvo nupirkti nauji baldai, kitas inventorių, mokymo priemonės. Bibliotekos knygos ir archyvo bylos grąžintos iš Rusijos. Buvo pasirūpinta fizikos aparatais, zoologijos, entomologijos ir anatomijos preparatais. Iki perėmimo Akademijos žinion dvaras jau irgi buvo daugiau mažiau sutvarkytas. Veikė 1922 m. įsteigti padaliniai: Selekcijos stotis ir Bandymų ūkis. 1924 m. buvo įsteigta Mokomoji miškų urėdija.

Akademia iš Dotnuvos žemės ūkio technikumui perėmė šias studijų įstaigas⁸²: Agrominės chemijos, Bitininkystės, Botanikos, Dirvožemio, Entomologijos, Fizikos, Geodezijos, Mineralogijos, Geologijos ir kristalografijos, Miškamokslų, Miškų eksploatacijos, Statybos, Veterinarijos, Zootechnijos-bakteriologijos ir Žemdirbystės kabinetus, Chemijos ir Hidraulikos laboratorijas, kitus padalinius (mokomąjį daržą ir sodą, meteorologijos stotį ir biblioteką). Taigi Dotnuvos žemės ūkio technikumui labai padėjo įsikurti Akademijai.

Iš Lietuvos universiteto Akademia jokio turto negavo, nors specialiesiems dalykams dėstyti Agronomijos-miškininkystės skyrius buvo įsigijęs nemažai studijų priemonių. Deja, jos atiteko kitiems Universiteto padaliniams. Ir šį kartą tenka pritarti prof. J. Tonkūno nuomonei, kad Akademia iš Universiteto gavo visuomenėje išugdytą idėją įsteigti savarankišką aukštąją žemės ūkio mokyklą, iš Dotnuvos žemės ūkio technikumui – daug būtinų medžiaginių vertybių veiklai užtikrinti.⁸³

Akademia kūrėsi Dotnuvos žemės ūkio technikumui bazėje. Technikumas veikė iki 1927 m., kol mokslus baigė paskutiniai jo mokiniai.

Akademia – tai lyg į akademinę lygį pakilęs Dotnuvos žemės ūkio technikumui: Akademijoje pradėjo dirbti daugelis technikumui dėstytojų, vėliau tapusių išskiliais mokslininkais.

Akademia įsikūrė technikumui patalpose, perėmė kabinetus, laboratorijas, biblioteką, dvarą, Selekcijos stotį, Bandymų stotį, Mokomąjį miškų urėdiją, mokymo priemones.

⁸¹ *Ibid.*, p. 29.

⁸² Įstaigomis tuo metu buvo priimta vadinti kabinetus ir kai kuriuos padalinius.

⁸³ Tonkūnas, J. (1934). Istorinė žemės ūkio akademijos įkūrimo ir reformų apžvalga. In: Žemės ūkio akademijos pirmojo dešimtmečio apyskaita. Kaunas: akc. „Spindulio“ b-vės spaustuvė, p. 11–12.

Pirmaisiais veiklos metais studentai priimti ne tik į pirmą kursą, bet ir į aukštesnius, sudarant sąlygas studijuoti buvusiems Lietuvos universiteto Gamtos fakulteto Agronomijos-miškininkystės skyriaus studentams.

1924 m. rudenį studijas Akademijoje pradėjo 56 studentai ir 8 klausytojai.

Naujojo mokslo židinio (Akademijos) šviesa priklausys nuo trijų sąlygų: Vyriausybės ir visuomenės užuojautos, lėšų ir profesorių bei studentų pasišventimo.

Iš rektoriaus prof. P. Matulionio kalbos per Akademijos atidarymo šventę

1924 m. spalio 15 d. – Akademijos veiklos pradžia.

Studentų priėmimas ir Akademijos atidarymas

Akademijos pagrindinis atributas ir gyvastis – studentai. Prašymai studijuoti Akademijoje buvo priimami iki 1924 m. spalio 6 d. – ne tik į pirmą, bet ir į antrą bei trečią kursą. Mat reikėjo sudaryti sąlygas tęsti studijas Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto uždarojo Agronomijos-miškininkystės skyriaus studentams.

Iš Lietuvos universiteto į Akademiją persikėlė 26 studentai ir 2 laisvieji klausytojai. Studijuoti antrame kurse pradėjo 6 agronomijos ir 4 miškininkystės studentai. Studijuoti trečiame kurse pradėjo po 8 Agronomijos ir miškininkystės skyriaus studentus. Į pirmą kursą Agronomijos skyriuje priimta 19 studentų ir 3 laisvieji klausytojai, Miškininkystės skyriuje – 11 studentų ir 3 laisvieji klausytojai.⁸⁴ Tai – pirmieji Akademijos studentai ir klausytojai.

Akademijos atidarymas įvyko 1924 m. spalio 15 d. Šventėn atvyko garbingų svečių: Seimo Pirmininkas prelatas Justinas Staugaitis, Ministras Pirmininkas Antanas Tumėnas, žemės ūkio ministras Mykolas Krupavičius, Lietuvos universiteto rektorius prof. Pranciškus Petras Būčys, Seimo vicepirmininkas ir Akademijos doc. Pranas Viktoras Raulinaitis, Matematikos-gamtos fakulteto atstovas prof. Tadas Ivanauskas, Žemės ūkio departamento direktorius A. Vienožinskis ir daugelis kitų. Lygiai 12 val. nenuilstamas tautos veteranas, rektorius prof. P. Matulionis paskelbė Akademiją pradedant darbą. Gražioje, turiningoje kalboje rektorius papasakojo Akademijos įsikūrimo istoriją, paskelbė lektorių ir Akademijon priimtų studentų skaičių. Baigdamas kalbą, P. Matulionis pažymėjo, kad naujojo mokslo židinio šviesa priklausys nuo trijų sąlygų: Vyriausybės ir visuomenės užuojautos, lėšų ir profesorių bei studentų pasišventimo. Antras kalbėjęs Seimo Pirmininkas prelatas J. Staugaitis pabrėžė, kad Vyriausybės uždavinys buvo įsteigti aukštąją mokyklą, ir palinkėjo: težydi ši mokslo šventovė! Žemės ūkio ministras M. Krupavičius, nurodęs, kad tokios mokyklos dar neturėta ne tik etnografinėje, bet ir istorinėje Lietuvoje, dar kartą patvirtino sprendimo steigti savarankišką aukštąją žemės ūkio mokyklą teisingumą, pavadino Akademiją *Vyriausybės vaiku* ir pažadėjo ją globoti bei visomis išgalėmis jai padėti, nes mūsų pamatas – žemės ūkis, mūsų turtas – miškai. Prof. P. Būčys, 2,5 metų vyresnio brolio – Lietuvos universiteto – vardu pasveikino gimtančią seserį – Akademiją. Prof. T. Ivanauskas priminė Matematikos-gamtos fakulteto pastangas išlaikyti Agronomijos-miškininkystės skyrių. Jaunųjų lektorių vardu dirbti visomis išgalėmis pasižadėjo doc. V. Ruokis.⁸⁵

Tokia buvo Akademijos veiklos pradžia, nuo kurios skaičiuojame 100 sudėtingų, bet labai prasmingų gyvavimo metų.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Žemės ūkio akademijos atidarymo šventė Dotnaivoje. Lietuva, 1924 spalio 20, Nr. 237; Žemės ūkio akademija. Krivulė, 1924, Nr. 11, p. 8–10; Žemės ūkio akademijos atidarymas. Rytas, 1924 spalio 17, Nr. 235.

Akademijos gyvenimo pokyčiai

Prof. Jonas Čaplikas

Kaip rašoma Akademijos metraštyje, „[a]ntraisiais mokslo metais Akademia ėmė artintis jau beveik prie normalios darbo būklės.“⁸⁶ Vis dėlto problemų, kaip visur ir visuomet, būta. Didžiausia – studentų bendrabučio nebuvimas, ypač vertinant tai, kad kiekvienais metais studentų skaičius augo. Studentai gyveno technikumų atlaisvinamose ir kitose higienos normas menkai atitinkančiose patalpose. Daliai studentų butus teko samdytis privačiai. Dėl studentams skirtų gyvenamųjų vietų stokos Profesorių taryba nutarė 1926 m. priimti tik 50 studentų, nors pareiškusiųjų pageidavimą studijuoti buvo 73.

Į Akademijos teikiamą 1926 m. sąmatą įtrauktas ir lėšų bendrabučio statybai poreikis, bet iš Kauno atėjo ne pačios geriausios naujienos. Buvo argumentuojama lėšų trūkumu. Įtakos turėjo ir iš Lietuvos universiteto sklindantys gandai, kad agronomijos ir miškininkystės studijų pirmieji du kursai, kuriuose dėstomi bendrieji dalykai, turi vykti universitete – taip ir studentų Akademijoje sumažėtų, ir bendrabučio poreikis nebūtų aktualus. Prieš sąmatos svarstymą Biudžeto patikrinamosios komisijos posėdyje Akademijos atstovai susitiko su kiekvienu komisijos nariu atskirai, taip pat su žemės ūkio ministru, bet bendra komisijos išvada buvo jokių statybų ateinančiais metais neleisti.⁸⁷

Į 1927 m. sąmatą Akademia vėl įtraukė *nepaprastas* išlaidas bendrabučiui ir kai kuriems kitiems pastatams statyti. Buvo sudaryta ir komisija rūpintis bendrabučio statybos reikalais. Vis dėlto reikalai pakrypo dar blogesne linkme. Lietuvos universitetas, niekad nepritaręs Akademijos, kaip savarankiškos aukštosios mokyklos, steigimui, ieškojo progų grąžinti agronomų ir miškininkų rengimą į universitetą. Tokia proga atsirado 1926 m., kai po dvejų nederliaus metų labai pablogėjo valstybės finansiniai reikalai. Ieškota įvairiausių galimybių taupyti. 1926 m. birželio 23 d. finansų ministras raštu kreipėsi į žemės ūkio ir švietimo ministrus akcentuodamas, kad „tarp daugelio įvairių taupymo siekiančių projektų, yra kilęs sumanymas sujungti Žemės ūkio akademiją ir Lietuvos universitetą į vieną mokslo įstaigą. Tuo sujungimu, manoma, būtų galima nemažai sutaupyti valstybės lėšų.“⁸⁸ Buvo paprašyta išreikšti savo nuomonę, kokia dalimi būtų galima sujungti aukštąsias mokyklas, kiek būtų galima sutaupyti. Žemės ūkio ministras su šiuo raštu supažindino Akademijos rektorių. Akademijoje pasklidus žiniai apie šį raštą, septynių docentų grupė išsireikalavo skubiai sušaukti Profesorių tarybos posėdį, kurio metu buvo išreikštas argumentuotas nepritarimas. Buvo parengtas ir Profesorių tarybos memorandumas (projekto autorius – doc. V. Ruokis), kuriame pirmiausia pabrėžta, kad Akademijos reforma gali ateityje neigiamai paveikti šalies žemės ūkio – ekonomikos pagrindo – tolesnį vystymąsi. Memorandume išdėstyti ir argumentai, kodėl Profesorių taryba nepitaria reformai: bendrieji mokslai turi būti pritaikyti specialiesiems

Veiklą pradėjusios Akademijos didžiausia problema – patalpų stoka, ypač studentams apgyvendinti.

Patalpų stoka – kertinis argumentas šalies valdžios institucijoms reformuoti Akademią.

Dėl šalies finansinių problemų ir įvesto taupymo režimo Ministrų Kabinetas 1926 m. ir 1927 m. Akademijos sąmatas patvirtino be lėšų statyboms.

⁸⁶ Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26 (1926). Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 41.

⁸⁷ *Ibid.*, p. 44–45.

⁸⁸ *Ibid.*, p. 50–51.

Pirmoji Akademijos reforma (1926 m.): bendrųjų dalykų dėstymas perkeltas į Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Biologijos skyrių, Akademijoje paliekant dėstyti tik specialiuosius agronomijos ir miškininkystės dalykus.

Reformos motyvas – išspręsti patalpų problemą dėl mažesnio Akademijos studentų skaičiaus.

Reformos padariniai – 1926 m. nevykdytas studentų priėmimas į Akademijos pirmą kursą.

Reformos baigtis: dėl Akademijos statuto pažeidimo ir prasto pasirengimo dėstyti bendruosius dalykus universitete 1927 m. reforma nutraukta.

Antroji Akademijos reforma (1927–1928 m.): panaikintas Miškininkystės skyrius, miškininkų rengimas sukoncentruotas Alytaus aukštesniojoje miškininkystės mokykloje.

Reformos motyvas – siekis miškininkus rengti praktiškiau ir atlaisvinti patalpas Agronomijos skyriui.

Reformos baigtis: po 10 metų pertraukos Miškininkystės skyrius sugrąžintas į Akademiją.

Miškininkų rengimo klajonės:
– nuo 1922 iki 1924 m. Lietuvos universitete;
– nuo 1924 iki 1928 m. Akademijoje;
– nuo 1928 m. Alytaus aukštesniojoje miškininkystės mokykloje;
– nuo 1938 m. vėl Akademijoje;
– nuo 1940 m. Stepono Batoro universitete Vilniuje.

mokslams; sunku suderinti mokslą Universitete ir Akademijoje; perkėlus bendruosius mokslus į universitetą, neliktų galimybės užbaigti specialiuosius mokslus per pusantrų ir netgi dvejus metus; studentams pragyventi Kaune būtų maždaug du kartus brangiau nei Dotnuvoje. Pastarasis argumentas gali riboti jaunuolių iš mažiau pasiturinčių šeimų stojimą. Buvo atlikti su reformos įgyvendinimu susijusių išlaidų ir galimo sutaupymo skaičiavimai, rodantys numatomos reformos nuostolingumą.⁸⁹

Nors memorandume išdėstyti argumentai buvo išklausyti, 1926 m. liepos 23 d. Ministrų Kabineto posėdyje buvo priimtas nutarimas, kad Akademijos bendroji dalis turi būti neatidėliojant perkelta į universitetą.⁹⁰

Vykdam šį nutarimą, 1926 m. studentai į pirmąjį semestrą Akademijoje nebuvo priimami, o Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakultetas Biologijos skyriuje įvedė agronomijos-miškininkystės dalykų ciklą. Norą klausyti šį ciklą pareiškė 98 studentai.

Perkėlus pirmų kursų studijas į universitetą, Akademijoje kilo nervinga, darbui nepalanki nuotaika. Teko uždaryti Fizikos, Zoologijos ir Geodezijos kabinetus. Didelį nepasitenkinimą kėlė tai, kad Akademia reformuojama pažeidžiant jos statutą. Imta rengti naują aukštosios mokyklos statuto projektą, pagal kurį Akademijoje būtų einami tik specialūs agronomijos ir miškininkystės dalykai. Šis sumanymas liko neįgyvendintas. 1926 m. rudenį prasidėjo akcija grąžinti pirmus kursus į Akademiją, nes universitete nebuvo tinkamo pasirengimo dėstyti agronomijos ir miškininkystės bendruosius dalykus. Reformą teko atšaukti, ir 1927 m. į pirmą kursą Akademijoje buvo priimti 75 studentai. Iš universiteto grąžinti 47 studentai.

Gyvenimas Akademijoje nenurimo. 1927 metai taip pat pažymėti dideliais pokyčiais. Iš spaudos sužinota, kad Ministrų Kabinetas yra nutaręs likviduoti Akademijos Miškininkystės skyrių ir įsteigti Alytuje aukštesniąją miškininkystės mokyklą. Šios reformos sumanytojas buvo žemės ūkio ministras J. P. Aleksa. Motyvuota tuo, kad dėl patalpų stokos Miškininkystės skyrius trukdo plėtoti Agronomijos skyriui, taip pat kad „Lietuvai reikia miškų urėdų ir girininkų praktikų daugiau nei teoretikų“⁹¹. Šis nutarimas labai sujaudino Akademijos rektorių prof. P. Matulionį, nes jis apie šią reformą nebuvo informuotas. Nepaisyta ir Profesorių tarybos argumentų reformą atidėti keletui metų. Miškininkystės skyrius nustojo egzistavęs 1928 m. gruodžio 31 d., kai studijas baigė paskutinio semestro studentai.⁹² Prof. P. Matulionis, būdamas miškininkas, niekada nepritarė įvykdytai miškininkystės studijų reformai. Respublikos Prezidento Antano Smetonos 1928 m. vasario 16 d. įsaku rektorius prof. P. Matulionis buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 2 laipsnio ordinu. Pedagoginį darbą jis baigė 1929 m. sausio 1 d.

Tais pačiais 1927 m., daugiausia pageidaujant Žemės ūkio rūmams ir inicijuojant naujam žemės ūkio ministrui J. P. Aleksai, pradėtas Agronomijos studijų specializavimas ir organizavimas sekcijomis: Augalininkystės, Gyvulininkystės ir Visuomeninės

⁸⁹ *Ibid.*, p. 50–57, 63–65.

⁹⁰ *Ibid.*, p. 55.

⁹¹ Ministrų Kabineto posėdžiai. Lietuva, 1927 sausio 14, Nr. 10.

⁹² Deltuvus, R. (2014). Povilas Matulionis: ateities pradžia – tai mes: monografija. Kaunas: Lututė, p. 480–488.

agronomijos. Profesorių taryba 1927 m. birželio 11 d. apsvartė minėtų sekcijų studijų planus ir nuo mokslo metų pradžios jie pradėti įgyvendinti. Ši reforma legalizuota tik paskelbus antrąjį Akademijos statutą. Naujame statute sekcijos įrašytos kaip Žemės dirbimo, Gyvulių ūkio ir Žemės ūkio ekonomijos. Nelikus miškininkystės studijų ir agronomijos studijas pertvarkius į sekcijas, teko reformuoti ir katedras. Jų skaičius išaugo iki 12, nes reikėjo dėstyti naujus gyvulininkystės ir žemės ūkio ekonomijos dalykus. Kaip nurodo B. Povilaitis⁹³, sekcijų mokslo planai skyrėsi nedaug, daugelį dalykų visų sekcijų studentai klausė kartu. Labiau skyrėsi tik praktika. Kiekvienas naujas sekcijos dalykas reiškė papildomų lėšų poreikį. Nors dažnai buvo konstatuojamas agronomų specializuoto rengimo tikslingumas, kildavo ir abejonių. Patikrinus, kokius darbus dirba sekcijomis mokslus baigę agronomai, nustatyta, kad baigusieji vieną sekciją dažnai būdavo gavę kitai sekcijai būdingus darbus.⁹⁴

Akademijos Profesorių taryba 1928 m. gegužės 31 d. apsvartė ilgai rengtą statuto projektą ir jį pateikė Žemės ūkio ministerijai. Ministerijai šis projektas netiko. Skubiai parengus kitą projektą, jis buvo perduotas Ministrų Kabinetai apsvartyti. Antrasis Akademijos statutas buvo priimtas rugsėjo 8 d. ir viešai paskelbtas spalio 9 d.⁹⁵ Juo ne tik įteisintas agronomų rengimas sekcijomis, bet ir dar labiau apribotas Akademijos savarankiškumas. Vietoje Profesorių tarybos vyriausiuoju sprendžiamuoju organu numatyta Akademijos taryba. Pakeista rektoriaus skyrimo tvarka. „Akademijos rektorių iš vyresniojo mokomojo personalo tarpo Žemės ūkio ministrui pristačius, skiria Respublikos prezidentas 5 metams. Rektorių pavaduoja ta pat tvarka skiriamas prorektorius.“⁹⁶

Antrajame Akademijos statute nėra dėstomų dalykų sąrašo, kuris sudarė nemažą pirmojo statuto dalį. „Žemės ūkio akademijos dalykus, jų paskirstymą sekcijomis ir moksloėjimo tvarką nustato Akademijos taryba ir tvirtina Žemės ūkio ministeris.“⁹⁷ Tai reiškė, kad Žemės ūkio ministerijai suteikta daugiau galių reguliuoti ir studijų procesą.

Patvirtinus antrąjį statutą, jo nustatyta tvarka paskirtas naujas rektorius. Ministro J. P. Aleksos teikimu Respublikos Prezidentas 1928 m. gruodžio 1 d. antruoju Akademijos rektoriumi paskyrė jauną ir energingą prof. Juozą Tonkūną⁹⁸. Už nepaprastą taktą, gražų bendravimą studentai jį pasitiko palankiai. Profesoriaus pedagoginis reiklumas puikiai derėjo su rektoriaus teisingumu ir gerumu. Negana to, visi jautė vadovo vaidmenį šalies žemės ūkio plėtotei, vis didesnį aukštosios mokyklos populiarumą. Joje lankėsi gausios ekskursijos, imtos organizuoti studentų kelionės į Vakarų šalis. 1933 m. gruodžio 1 d. baigėsi prof. J. Tonkūno penkerių metų rektoriavimo kadencija. Lapkričio 30 d. Respublikos Prezidentas pratęsė šias pareigas kitam penkmečiui. Vis dėlto prof. J. Tonkūnas antroje kadencijoje dirbo tik 8 mėnesius: 1934 m. liepos 7 d. paprašė žemės ūkio ministro J. P. Aleksos atleisti jį iš rektoriaus pareigų, nes esąs paskirtas švietimo ministru. Akademijoje jis

Trečioji Akademijos reforma (1927 m.) – studijų specializavimas Agronomijos skyrių suskirstant į sekcijas.

Reformos motyvai – priderinti studijas prie būsimų darbo vietų ir labiau parengti būsimai karjerai.

Reformos padariniai: pagausėjo dėstomų specialiųjų dalykų, studijos išbrango.

Reformos baigtis: dėl neaiškos studijų sekcijomis naudos 1934 m. sekcijų atsisakyta.

Visos Akademijos reformos buvo primestos iš išorės, menkai pagrįstos ir nesuteikė lauktos naudos.

Prof. Juozas Tonkūnas (1864–1968),
Akademijos rektorius
(1928–1934)

1928 m. priimtas antrasis statutas dar labiau apribojo Akademijos savarankiškumą ir suteikė daugiau galių Žemės ūkio ministerijai.

93 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 54.

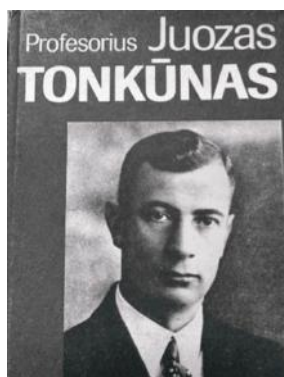
94 Žemės ūkio akademijos metraštis (1934). Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 76.

95 Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1928 spalio 9, Nr. 285.

96 *Ibid.*

97 *Ibid.*

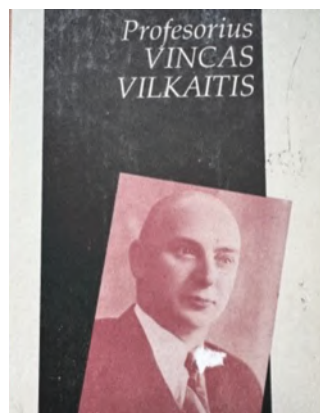
98 Daugiau apie prof. Juozą Tonkūną: Prof. Juozas Tonkūnas (1993). Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Vilnius: Mokslas.

Knygos apie prof. J. Tonkūną
viršelio faksimilė

Prof. Vincas Vilkaitis (1882–1943),
Akademijos rektorius
(1934–1940)

Knygos apie prof. V. Vilkaitį
viršelio faksimilė

liko eiti Bendrosios žemdirbystės katedros vedėjo pareigas ir skaityti žemdirbystės pagrindų paskaitas.⁹⁹

Prof. F. Kemėšis iškėlė idėją įsteigti Namų ūkio sekciją ir pradėti rengti agronomes-šeimininkes. Tai tapo bene svarbiausiu rektoriaus prof. J. Tonkūno rūpesčiu – rengti inteligentes Lietuvos moteris su aukštuoju mokslu, kurios gebėtų tinkamai tvarkyti namų ūkį. Idėja buvo įgyvendinta 1932 m., baigus statyti sekcijai skirtus pastatus ir oficialiai atidarius Namų ūkio ekonomijos ir Pedagogikos katedras. Ketvirtosios sekcijos įsteigimo aktualumą parodė merginų, norinčių joje studijuoti, antplūdis. Matyt, didelis populiarumas ir menkos sąsajos su agronomija nulėmė, kad 1936 m. buvo pakeistas Akademijos statutas ir Namų ūkio sekcija tapo atskiru Namų ūkio skyriumi.¹⁰⁰

1934 m. liepos 28 d. Respublikos Prezidento aktu trečiuoju Akademijos rektoriumi paskirtas biologas prof. Vincas Vilkaitis. Tapęs rektoriumi, jis ir toliau liko Taikomosios botanikos katedros vedėju ir Augalų apsaugos stoties vadovu.¹⁰¹

Akademijos veiklai aktyvinti rektoriavimo metas tiek prof. J. Tonkūnui, tiek prof. V. Vilkaičiui buvo palankesnis nei prof. P. Matulioniui. Prasidėjo naujos statybos. Nemažai patogumų studijoms ir mokslui teikė Dotnuvos dvaras ir vadinamosios Akademijos įstaigos. Aukštosios mokyklos dešimtmečio apyskaitos knygoje įrašyta 12 kabinetų, 4 laboratorijos, mokomasis sodas ir daržas, meteorologijos stotis, mokomoji virtuvė ir kepykla, biblioteka, bažnyčia ir kitos.¹⁰²

Reikia užsiminti, kad po 10 metų miško mylėtojams pavyko įtikinti šalies Seimą ir Vyriausybę atnaujinti miškininkų rengimą Akademijoje. 1938 m. rugsėjo 16 d. „Vyriausybės žiniose“ paskelbta apie naujus Akademijos statuto pakeitimus: šalia Agronomijos ir Namų ūkio skyrių įrašytas ir Miškininkystės skyrius, o katedrų sąrašas papildytas būtinomis miškininkystės studijoms.¹⁰³ Tais pačiais metais miškininkystę pradėjo studijuoti 25 pirmakursiai. Bendruosius dalykus jie klausė kartu su Agronomijos skyriaus studentais. Kitais metais priėmus dar 25 pirmakursius, Dotnuvoje pritrūko patalpų, todėl, atgavus Vilnių, Miškininkystės skyrius perkeltas į Stepono Batoro universitetą.

Per 16 gyvavimo metų nuo veiklos pradžios iki šalies okupacijos Akademia – antroji aukštoji mokykla šalyje ir pirmoji specializuota aukštoji mokykla – patyrė daug įsikūrimo ir veiklos problemų, susidūrė su primestomis ir mažai pagrįstomis struktūrinėmis reformomis, bet išliko ištikima savo misijai – rengti specialistus šalies ekonominę pagrindą sudarančiam žemės ūkiui.

99 Prof. Juozas Tonkūnas (1993). Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Vilnius: Mokslas.

100 Žemės ūkio akademijos statuto pakeitimas. Valstybės žinios, 1936 sausio 18, Nr. 519.

101 Daugiau apie prof. V. Vilkaitį: Profesorius Vincas Vilkaitis (1991). Sud. Algirdas Motuzas. Vilnius: Mokslas. 127 p.

102 Tonkūnas, J. (1934) Istorinė žemės ūkio akademijos įkūrimo ir reformų apžvalga. In: Žemės ūkio akademijos pirmojo dešimtmečio apyskaita. Kaunas: akc. „Spindulio“ b-vės spaustuvė, p. 11–12.

103 Žemės ūkio akademijos statuto pakeitimas. Vyriausybės žinios, 1938 rugsėjo 16, Nr. 620.

Studijos ir studentai

Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas

Studijų tvarka

Kaip nurodyta antrajame statute, „Akademijos klausytojais gali būti abiejų lyčių studentai ir laisvieji klausytojai.“¹⁰⁴ Studentai buvo tie klausytojai, kurie buvo baigę gimnazijas ar joms tolygias įstaigas. Laisvaisiais klausytojais, esant laisvų vietų, galėjo būti priimami asmenys, ne jaunesni nei 18 metų, nebaigę gimnazijos, bet tinkamai pasiruošę klausyti dėstomų dalykų. Laisviesiems klausytojams buvo leidžiama ne tik klausyti paskaitų, bet ir atlikti praktikos darbus, laikyti egzaminus, išskyrus baigiamuosius.

Studentai ir laisvieji klausytojai buvo priimami į Akademiją Profesorių tarybos, vėliau Akademijos tarybos nustatyta tvarka. Jeigu pageidaujančiųjų studijuoti būdavo daugiau negu žemės ūkio ministro nustatytas priimamųjų skaičius, atranka būdavo vykdoma pagal atestatus.

Į Akademiją dažniausiai stodavo ūkininkų ir kiti iš kaimo kilę vaikai. Į Akademijos studentus tėviškėse žiūrėta su pagarba, jie sieti su būsima žemės ūkio pažanga ir žemdirbystės kultūra. Mokslas Akademijoje buvo mokamas, už semestrą teko sumokėti 75 litus. Už pirmąjį semestrą turėdavo sumokėti visi studentai, nuo antrojo semestro stropūs neturtingų šeimų vaikai galėjo būti atleisti nuo mokesčio. Nuo jo buvo galima atleisti iki 20 proc., išgaliojus antrajam statutui – iki 30 proc. studentų. Laisviesiems klausytojams mokesčio nuolaidos nebuvo taikomos. Nuo antrojo semestro geriausiems studentams būdavo skiriamos stipendijos.¹⁰⁵ Pavyzdžiui, 1927 m. 45 Akademijos studentai gavo 100 litų dydžio stipendijas.

Pirmajame Akademijos statute buvo išvardyti bendrieji ir specialieji dalykai, kuriuos privalėjo išklausyti ir kurių egzaminus turėjo išlaikyti Agronomijos ir Miškininkystės skyrių studentai. Iš viso į bendrųjų dalykų sąrašą pateko 21 dalykas: fizikos, chemijos, botanikos, zoologijos, dirvožemio, melioracijos ir kiti dalykai, svarbūs tolesnėms specialiosioms studijoms. Bendriesiems dalykams priskirti ir labiau tolesniam studentų lavinimui skirti dalykai, pavyzdžiui, svetimiosios kalbos, bendroji teisė. Bendrieji dalykai su nedidelėmis išimtimis, taupant lėšas, agronomijos ir miškininkystės studentams buvo dėstomi kartu.

Agronomijos studentams priskirta 20 specialiųjų dalykų. Taigi jiems iš viso teko įveikti net 41 dalyko egzaminus. Miškininkams specialiųjų dalykų priskirta mažiau – 14. Tiesa, Profesorių tarybai nutarus, dėstomieji dalykai galėjo būti keičiami arba įtraukiami nauji.¹⁰⁶

*Akademijos klausytojai:
– studentai, kurie į Akademiją įstojo
baigę gimnaziją;
– laisvieji klausytojai, nebaigę
gimnazijos, priimti į Akademiją,
jei liko laisvų vietų.*

*Mokslas Akademijoje
mokamas – 75 litai už semestrą.
Stropūs nepasiturinčių šeimų vaikai
nuo antrojo semestro galėjo tikėtis būti
atleisti nuo mokesčio už mokslą.*

¹⁰⁴ Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1928 spalio 9, Nr. 285.

¹⁰⁵ Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 18.

¹⁰⁶ Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

Stipendijos buvo prieinamos tik geriausiems studentams.

Per 3,5 metų Miškininkystės skyriaus studentas turėjo išklausti 21 bendrąjį dalyką ir 14 specialiųjų dalykų, atlikti numatytus darbus ir išlaikyti egzaminus.

Studentams ir laisviesiems klausytojams, studijavusiems kitose aukštosiose mokyklose, jose išeiti dalykai ir atlikti darbai galėjo būti įskaityti, jeigu atitiko į atitinkamą semestrą įtrauktus dalykus. Tai buvo aktualu dėl dėstomų bendrųjų dalykų kaitaliojimo Akademijoje ir Lietuvos universitete.

Prieš diplominius egzaminus turėjo būti atlikta vienerių metų trukmės praktika, kurios apyskaitą reikėjo pateikti kartu su parengtu ginti diplominiu darbu.

Žemdirbystės praktikos darbuose. 1930 m.

Studentams ir laisviesiems klausytojams, studijavusiems kitose aukštosiose mokyklose, jose išeiti dalykai ir atlikti darbai galėjo būti įskaityti, jeigu atitiko į atitinkamą semestrą įtrauktus dalykus. Tai buvo aktualu dėl bendrųjų dalykų dėstymo kaitaliojimo Akademijoje ir Lietuvos universitete.

Namų ūkio studentės audimo praktikoje

Išlaikę visų bendrųjų ir specialiųjų dalykų egzaminus, studentai įgydavo teisę laikyti diplominius egzaminus. Prieš tai turėjo būti atlikta vienerių metų trukmės praktika. Diplominiai egzaminai buvo laikomi komisijoje, sudarytoje iš trijų dėstytojų. 1934 m. birželio 19 d. žemės ūkio ministro patvirtintame reguliame buvo nustatytas diplominių egzaminų sąrašas: Žemės dirbimo sekcijos – Specialinė žemdirbystė, Pievų ir pelkių kultūra, Žemės ūkio ekonomija; Gyvulių ūkio sekcijos – Specialinė gyvulininkystė, Pienininkystė ir Žemės ūkio ekonomija; Žemės ūkio ekonomijos sekcijos – Žemės ūkio ekonomija, Žemės ūkio politika ir Žemės ūkio kooperacija; Namų ūkio sekcijos – Valgiai ir jų gaminimas, Namų tvarka ir Specialinė gyvulininkystė.

Diplomui gauti vien išlaikytų diplominių egzaminų nepakako. Teko parengti apyskaitą iš metinės praktikos darbų ir parengti bei apginti diplominį rašto darbą pasirinkto specialiojo dalyko aprobuota tema.¹⁰⁷

Asmenys, gavę diplomus, įgydavo diplomuoto agronomo arba diplomuoto miškininko vardą. Baigusiujų studijas sekcijomis diplomuose buvo nurodyta ir baigta specialybė. Namų ūkio sekciją pertvarkius į skyrių, jo absolventės įgydavo diplomuotos agronomės-šeimininkės vardą.

Studijų sąlygos

Studijų materialinės sąlygos priklausė nuo to, ar studentas moka už mokslą, gauna stipendiją, gyvena bendrabutyje. Palankiai susiklosčius šioms aplinkybėms ir su mažesne tėvų parama buvo galima verstis. Sunkiau besiverčiantys studentai galėjo gauti paskolą iš Smulkaus kredito draugijos arba tikėtis korporacijų šalpos. Studentai gyvendavo bendrabutyje arba privačiai pas vietos gyventojus. Už bendrabutį tekdavo pakloti apie 10–15 litų kiekvieną mėnesį, priklausomai nuo gyventojų skaičiaus kambaryje. Studentai Akademijos valgykloje galėjo ne tik papietauti, bet ir papusryčiauti.¹⁰⁸

Gyvenimo sąlygas Akademijoje vaizdingai aprašė tik ką agronomijos studijas pradėjęs ir 1941 m. jas baigęs Bronius Navikas. Savo laiške namiškiams¹⁰⁹ Bronius rašė: „Čia gyventi labai linksma. Mergaitės turi savo bendrabutį toliau kiek, o mes gyvenam name beveik kaip naujoji gimnazija, trečiame aukšte. Vyresnių klasių studentai turi atskirus kambarius, o trijuose kambariuose gyvena po 8–12 žmonių. Visiems „naujokams“ kambarių neužteko, todėl jie turėjo samdytis už 5 ar 4 klm. kaime, moka po 10 ar daugiau litų ir turi valgyti ir mokytis ateiti čia. Mes, Strelčiūnas ir aš, gavom kambarius todėl, kad dainuosim chore. Čia valgykla yra tame pačiame name. Už pusryčius ir vakarienę moka kiek kas suvalgo – stiklinė arbatos 5 ct, kavos 10 ct, buterbrodas 10 ct, su pyragu – 15 ct, galim gauti ko nori. Savo neštis negalima, gal ir galima, bet niekas nesineša, o kai nusineši, tai visi žiūri kaip į kokį dyvą, todėl aš pavalgau kambary, o ten einu kavos išgerti su buterbodu – išeina 20 ct, tas pats ir pusryčiams. Pietūs kainuoja 75 ct, bet labai geri, vis tiek kiek suvalgai, moki 75 ct. Duoda mėsos ar kotletų ar kitko, dar trečio – kompoto. Sriubos gali valgyti kiek nori, pieniškos ar mėsingos – vieną, dvi ar tris lėkštes.“

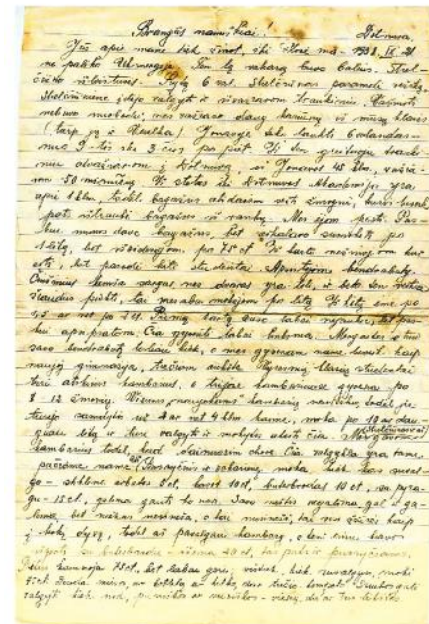
Apibūdindamas savo finansinius reikalus, B. Navikas rašė: „reikia išleisti už mokslą 75 litus ir už įvairius dokumentus 10 litų (imatrikuliacija). Taip pat reikia daug sąsiuvinų, nes daug reikia užsirašyti“. Skolą „<...> aš vasarą tau atiduosiu, nes čia kurie pasilieka dirbti, tai moka po 220 litų į mėnesį. Man tik svarbu pragyventi iki Kalėdų, o paskui gausiu stipendiją.“

B. Navikas vaizdingai apibūdino ir studentų gyvenamąją aplinką, tradicijas: „Čia gyventi gera, visi draugiški, jau turiu pažįstamų. Čia gavom po 1 lovą, po spintelę mažutę ir

*Baigiamieji atsiskaitymai:
– trys diplominiai specialijų
dalykų egzaminai;
– diplominio darbo parengimas
ir gynimas.*

*Studijų materialinės sąlygos
priklausė nuo to, ar studentas moka
už mokslą, gauna stipendiją, gyvena
bendrabutyje.*

Laiško originalas saugomas Vilniaus regioniniame valstybiniame archyve

Broniaus Naviko laiško namiškiams pirmojo puslapio faksimilė

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 18.

¹⁰⁹ Broniaus Naviko laiškas namiškiams saugomas Vilniaus regioniniame valstybiniame archyve.

Bendrabočio nuomos kaina – apie 10–15 litų už mėnesį, priklausomai nuo gyventojų skaičiaus kambaryje; pietūs Akademijos valgykloje – 0,75 lito.

Buvo galima gauti paskolą iš Smulkaus kredito draugijos, vasarą imtis lauko ar miško darbų.

Akademine aplinka, profesorių pavyzdys, išitraukimas į studentų organizacijas iš esmės keitė studentų aprangos stilių, elgseną, bendravimo kultūrą.

Akademija – įvairaus pobūdžio aktyvių studentų organizacijų veiklos vieta.

po spintą rūbams kiekvienas. Elektra nemokama. Ką nori, tą veiki, niekas nieko netikrina, kada nori guli; keltis reikia pusė septynių, nes pusryčiai nuo 7 iki 8 val. Yra 3 tarnaitės, padavėjos. Pietūs tai 12 val. tai kai visi susigrūda, tai laukia taip kaip iš pažinties eile sustoję, kas paskutinis ateina, eina į galą. Naujokai čia vadinami „fukais“. Antradienį vakare buvo balius, buvo alaus, <...>, ko tik kas norėjo. Naujokams reikėjo mokėti. Po to vedė naujokus „krikštyti“ arba plauti nuo nešvarumų, po kranu pakiša galvą ir „pakrikštija“. Kas priešinasi tą nuneša ir dar labiau „krikštija“. Čia prie mūsų rūmų yra kooperatyvas, aplinkui miškelis, takeliai, labai gražiai sutvarkyti.“

Prof. A. Stancevičius irgi paliko daug raštu užfiksuotų išpūdžių apie studijas ir gyvenimą Akademijoje: „Studentai didįjį pastatą, kurio trečiame aukšte gyveno aukštesniųjų kursų klausytojos, vadino „žvėrynu“. O mažesnįjį, žemesniųjų kursų klausytojų, – „silosą.“ <...> Pastate, vadintame „polivarku“ <...> mokytis sąlygų praktiškai nebuvo, tad šiltuoju laiku 3–4 studentų grupelės mėgo skaityti užrašus ir knygas, tartis, dalintis žiniomis „zubrių“ kalnelyje po išlankomis pušimis ant Dotnuvėlės upelio kranto.“¹¹⁰

Profesoriui itin įstrigo studentų elgsenos pokyčiai per studijų laikotarpį. Tik ką suvažiavusiems studentams „<...> trūko išsiauklėjimo, dėl ko jie retkarčiais prasilenkdavo su elgesio taisyklėmis“¹¹¹. Akademinė aplinka, ypač profesorių pavyzdys, išitraukimas į studentų organizacijas iš esmės keitė studentų aprangos stilių, elgseną, bendravimo kultūrą.

Studentų organizacijos

Akademijos statute nurodyta, kad studentai ir laisvieji klausytojai gali jungtis į organizacijas, kurių įstatus tvirtina Profesorių taryba.¹¹² Pasak S. Šimatonio, „Akademijoje veikė daug politinio, kultūrinio, profesinio ir ekonominio pobūdžio draugijų, klubų, būrelių ir korporacijų.“¹¹³

Studentų (kai kada kartu su Akademijos darbuotojais) organizacijos kūrėsi gausiai ir aktyviai. Tai leido jiems dalyvauti visuomeninėje veikloje, užsiimti kultūrine ir sportine saviugda, tenkinti bendrystės ir kitus poreikius. Studentų santykiai su Akademijos vadovybe ir dėstytojais buvo labai geri. Matydami didelį vadovybės rūpinimąsi studentų reikalais, pastarieji reiškė jai pagarbą ir padėką. Jei vienu kitu atveju kiek tamsesnis debelis ir užtemdydavo skaidrią akademinę padangę, abiejų pusių geros valios pastangomis viskas tetrūkdavo trumpą laiką. Dėstytojai lankėsi studentų organizacijų ir korporacijų rengiamose pramogose, šventėse.

Jau 1924 m. gruodžio 18 d., t. y. praėjus dviem mėnesiams po Akademijos atidarymo, Profesorių taryboje buvo patvirtinti Studentų ekonominės draugijos įstatai. Siekdama pagerinti studentų ekonominę padėtį, draugija rūpinosi valgyklos, skalbyklos reikalais, nepasiturintiems studentams padėdavo surasti apmokamų darbų, ypač vasarą, kai ir darbų miškuose bei laukuose daugiau, ir studentai laisvesni nuo mokslo. Draugija turėjo Teatro

110 Motuzas, A. J. (2010). Profesorius Antanas Stancevičius: apie gyvenimą, žmones ir save: monografija. Kaunas: Akademija, p. 37.

111 *Ibid.*, p. 37–38.

112 Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

113 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 18.

studiją, rūpinosi studentų kultūros reikalais.¹¹⁴ Smulkaus kredito draugija teikdavo trumpalaikes paskolas studentams ir aplinkiniams ūkininkams, o kooperatyvas „Laumė“, kurio nariai buvo studentai, Akademijos darbuotojai ir apylinkės gyventojai, sprendė apsirūpinimo kasdienėmis prekėmis klausimus.¹¹⁵

Didelio populiarumo sulaukė 1925 m. įsteigtas Vilniui vaduoti sąjungos skyrius. Rugšėjo 9 d. visuotiniame susirinkime, kuriam pirmininkavo rektorius prof. P. Matulionis, doc. F. Kemėšis ir studentas J. Gražulis, salė buvo pilnutėlė ir dauguma dalyvių tapo šios sąjungos nariais. Skyrius minėjo Vilniaus praradimo metines, klausėsi paskaitų Vilniaus klausimu, aukėjo ir rinko lėšas Vilniaus krašto lietuviškoms mokykloms šelpti.

Studentų korporacija „Jaunoji Lietuva“ „<...> ugdė jaunimo patriotizmą, tautinę ir valstybinę savimonę, skatino domėtis tautos praeitimi, puoselėti jos tradicijas. Rūpinosi ir savo narių dorove ir saviuokla, laikantis lietuviškosios kultūros tradicijų ir krikščioniškosios doros reikalavimų.“¹¹⁶ Panašia veikla ir tikslais pasižymėjo Studentų ateitininkų draugovė ir joje veikę klubai, kiti studentų susibūrimai.

Akademijoje virė gyva kultūrinė veikla. Šios srities didelis entuziastas buvo V. Ruokis, dar technikumė 1922 m. subūręs chorą. Tai – ir šiuo metu gyvuojantis seniausias šalyje choras „Daina“, prieš dvejus metus atšventęs 100 metų jubiliejų. 1925 m. susibūrė muzikos ir dainos mėgėjų būrelis „Akordas“, suorganizavęs styginių instrumentų orkestrėlį. Choras ir orkestras pajvairindavo akademinius renginius, koncertavo Kaune, kitose šalies vietovėse ir netgi užsienyje.¹¹⁷

Žemės ūkio akademijos studentų ir dėstytojų choras su orkestru
(1935 m., vadovas – Antanas Budriūnas)

114 Deltuvus, R. (2014). Studentų organizacijų kūrimasis Dotnuvos akademijoje 1924–1928 m. In: Permainų, iššūkių ir ryžto vedini. Pastarojo dešimtmečio ženklai. Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Akademia: Aleksandro Stulginskio universiteto Leidybos centras, p. 16.

115 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 18.

116 Motuzas, A. J. (2010). Profesorius Antanas Stancevičius: apie gyvenimą, žmones ir save: monografija. Kaunas: Akademia, p. 41.

117 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 21.

*Pirmosios studentų organizacijos –
tuoj pat po Akademijos veiklos
pradžios.*

Ekonominės studentų organizacijos:
– Studentų ekonominė draugija,
– Smulkaus kredito draugija,
– kooperatyvas „Laumė“.

Patriotinės organizacijos:
– Studentų korporacija „Jaunoji
Lietuva“,
– Vilniui vaduoti sąjungos skyrius,
– Studentų ateitininkų draugovė,
– būrelis „Kultūra“
ir kitos.

Meno kolektyvai:
– choras „Daina“,
– orkestras „Akordas“.

Profesinio pobūdžio organizacijos:
– draugija „Šilas“,
– Visuomeninės agronomijos draugija,
– dalykiniai būreliai.

Studentų organizacijos ir gausus studentų įsitraukimas į jų veiklą ne tik turėjo neabejotinos reikšmės studentų visuomeninei raiškai studijų metu, bet ir pasitarnavo jų profesinei ir pilietinei brandai.

Nuo Akademijos veiklos pradžios iki šalies okupacijos 1940 m. kursą išklausė ir diplominius egzaminus išlaikė 607 studentai, diplomus gavo 178 asmenys.

Mokslinis darbas buvo nerašyta kiekvieno dėstytojo pareiga.

Tikslinga atskirai paminėti profesinio pobūdžio organizacijas. Tai – dažniausiai įvairūs dalykiniai būreliai, vienijantys vienokius ar kitokius dalykinius pomėgius ar panašius mokslinius interesus turinčius studentus. Narių gausa pasižymėjo draugija „Šilas“, vienijusi miškininkystės studentus, ir Visuomeninės agronomijos draugija. Pastaroji organizacija propagavo mokslo naujoves, skleidė pažangaus ūkininkavimo patirtis, skaitė viešas paskaitas. Draugija „Šilas“ buvo numaciusi įkurti miško muziejų, bet tam sutrukdė draugijos veiklos nutrūkimas, įvykęs kartu su Miškininkystės skyriaus uždarymu.¹¹⁸

Studentų organizacijos ir gausus studentų įsitraukimas į jų veiklą ne tik turėjo neabejotinos reikšmės jų visuomeninei raiškai studijų metu, bet ir pasitarnavo jų profesinei ir pilietinei brandai.

Akademijos rektorius prof. P. Matulionis 1926 m. su didele viltimi rašė: „Profesūros ir studentijos kilnus entuziazmas prie mokslo ir mokymosi yra tiek aukštas, kad jis ramina kančias, su dideliais vargais pergali trūkumus; ir gal jau neužilgo išvys lietuvių tauta savuose laukuose ir miškuose naują, skaisčią šviesą, taip seniai ir vargingai laukta.“¹¹⁹ Ta šviesa – tai Akademijos absolventai, pasklidę po Lietuvos sodžius, nešę mokslo pažangą į ūkininkų laukus ir žaliuojančias girias, kūrę naujas idėjas, padedančias plėtoti agronomijos ir miškininkystės mokslus. Nuo Akademijos veiklos pradžios iki šalies okupacijos 1940 m. kursą išklausė ir diplominius egzaminus išlaikė 607 studentai, diplomus gavo 178 asmenys.

Mokslinis darbas

Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas

Dėstytojų, paskirtų dirbti Akademijoje, moksliniai interesai jau buvo atsiskleidę studijų, dažniausiai užsienio aukštosiose mokyklose, metu. Pagal šiuos mokslinius interesus, kartu ir pagal dėstomus dalykus moksliniai darbai buvo tęsiami ir Akademijoje. Mokslinis darbas buvo nerašyta kiekvieno dėstytojo pareiga. Ne veltui Akademijos pirmajame statute visi dėstytojai vadinti „mokslo personalu“¹²⁰, o profesoriams ir docentams buvo nubrėžti mokslo pasiekimų reikalavimai, norint eiti šias pareigas (mokslo laipsnis, parašytas mokslo veikalas, parengtas mokslo darbas).

Akademijos archyvuose nerasta dokumentų, kuriuose būtų užfiksuota mokslinio darbo organizavimo tvarka. Tuometėje Akademijos struktūroje nebuvo pareigybių, tuo labiau padalinių, kurie administruotų mokslinę veiklą. Vyravo individualistinis požiūris į mokslinį darbą. Kiekvienas profesorius ar kitas dėstytojas pats planavo savo mokslinio darbo turinį ir eigą.

Moksliniam darbui buvo naudojamas katedrų inventorių, taip pat kabinetai ir laboratorijos, kurie tuomet buvo vadinami įstaigomis. Nors jų pagrindinė paskirtis –

¹¹⁸ *Ibid.*, p. 20.

¹¹⁹ Matulionis, P. (1926). Įžanga. In: Žemės ūkio akademijos metraštis 1924–26. Kaunas: Valstybės spaustuvė, p. 19.

¹²⁰ Žemės ūkio akademijos statutas. Valstybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

mokymas, jos buvo naudojamos ir moksliniams tyrinėjimams. Be to, Specialinio žemės dirbimo katedrai priklausė mokomasis sodas ir daržas, meteorologijos stotis, Specialinės zootechnijos katedrai – paukštynas, Specialinės žemės ūkio ekonomijos katedrai – Prekių muziejus, Namų ūkio ekonomijos katedrai – mokomoji virtuvė ir kepykla, audykla ir siu-vykla. Savarankiškai veikė Lauko bandymų ūkis, Selekcijos stotis, Sėklų kontrolės stotis, Žemės ūkio rūmams priklausiusi Augalų apsaugos stotis. Atsiradus poreikiui kurti naują įstaigą ar kitą mokymui ar (ir) tyrinėjimui svarbų darinį, tekdavo parengti išsamų pagrindimą ir kreiptis į Profesorių, nuo 1928 m. – Akademijos tarybą.

Mokslinis darbas pirmiausia buvo siejamas su dėstomų dalykų medžiagos parengimu, moksliniu pagrindimu, žemės ūkio mokslų lietuviškosios terminijos kūrimu. Per praktikas siekta pademonstruoti mokslinių tiesų pritaikomumą praktikoje, mokslo rekomenduojamų naujovių teikiamą naudą ūkininkavimui. Vadovėlių, skirtų Akademijos studentams, buvo nedaug, juos dėstytojams teko rengti patiems. Paskaitos virsdavo studentų konspektais, kiek vėliau – ir studentų žinių pagrindu. Nors kiekvienas dėstytojas paskaitos medžiagą pateikdavo savaip, jos visuomet turėjo mokslinį užtaisą. „Vertinome tuos dėstytojus, kurių paskaitose išgirdavome platesnę informaciją, tuos, kurie neužsidarydavo dalyko rėmuose, o žinojo daugiau nei apėmė dėstomoji medžiaga.“¹²¹

Prof. A. Stancevičiaus nuomone, to meto dėstytojai „<...> pirmiausiai <...> buvo pedagogai, enciklopedistai, skelbtų darbų žinovai, bet ne patys tyrėjai. <...> Tai pateisinama, nes teko kurti pirmuosius lietuviškus terminus, rašyti pirmuosius lietuviškus žemės ūkio mokslų vadovėlius, populiarias mokslo sklaidos knygas, o žmonėms reikėjo autoritetingų lietuviško žodžio ir žinių skelbėjų.“¹²² Tokia buvo to meto aplinkybių nulėmta mokslinio darbo specifiška, svarbi ir studentams, ir ūkininkams. Prof. A. Stancevičius, prisimindamas savo studentiškus metus, teigė: „<...> labai sekdavome, žinodavome, kuris dėstytojas ką parašė, kur paskelbė ar išleido.“¹²³

Vis tik atlikta ir įsimintinų, reikšmingų tyrimų. Vienas pirmųjų tyrėjų buvo rektorius **prof. Juozas Tonkūnas**, nuosekliai vykdęs lauko ir vegetacinius bandymus, pradėjęs pievų tręšimo tyrimus. Profesorius – Sėklų kontrolės stoties įkūrėjas. Jis parengė metodiką tirti vegetacijos veiksmų įtaką žemės ūkio augalų derlingumui, 1940 m. išleido knygą „Lauko bandymai“, atliko per 100 pievų tręšimo mineralinėmis trąšomis bandymų, jų rezultatus skelbė Akademijos metraščiuose ir atskiruose leidiniuose.¹²⁴

Dažniausiai minimi rektoriaus **prof. Vinco Vilkaičio** ir kitų dėstytojų atlikti Kamanų ir Šepetos aukštapelkių išsamūs geobotaniniai tyrimai, kurių rezultatai paskelbti monografijoje „Kamanos“ (1937) ir „Šepeta“ (1940). Didžiąją mokslinio darbo dalį profesorius paskyrė mikologiniams tyrimams, augalų grybinių ligų sukėlėjams pažinti.¹²⁵

*Kiekvienas profesorius
ar kitas dėstytojas pats planavo
savo mokslinio darbo turinį ir eigą.*

*Mokslinis darbas
pirmiausia buvo siejamas su
dėstomų dalykų medžiagos
moksliniu pagrindimu,
žemės ūkio mokslų lietuviškosios
terminijos kūrimu.*

*„Dėstytojai pirmiausiai
<...> buvo pedagogai, enciklopedistai,
skelbtų darbų žinovai,
bet ne patys tyrėjai.“
Prof. A. Stancevičius*

121 Motuzas, A. J. (2010). Profesorius Antanas Stancevičius: apie gyvenimą, žmones ir save: monografija. Kaunas: Akademia, p. 49.

122 Ibid., p. 46.

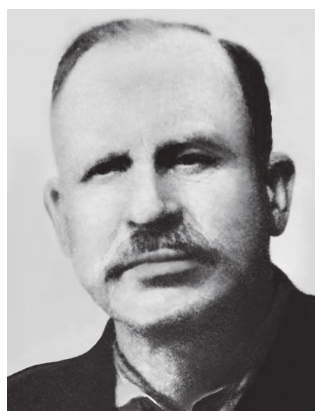
123 Ibid., p. 49.

124 Daugiau apie prof. J. Tonkūno gyvenimą ir mokslinę veiklą galima paskaityti: Profesorius Juozas Tonkūnas (1993). Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Lietuvos žemės ūkio akademija, Lietuvos žemdirbystės institutas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla. 254 p.

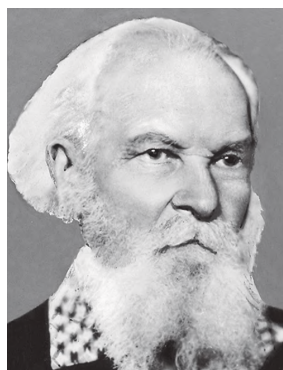
125 Daugiau apie prof. V. Vilkaičio gyvenimą ir veiklą galima paskaityti: Profesorius Vincas Vilkaitis (1991). Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Vilnius: Mokslo. 127 p.

Prof. Dionizas Rudzinskis (1866–1954)

Prof. Stasys Nacevičius (1881–1947)

Prof. Viktoras Ruokis (1885–1971)

Vienas pirmųjų Akademijos profesorių **Dionizas Rudzinskis**, 1910 m. Maskvos žemės ūkio institute įsteigęs Augalų selekcijos stotį ir vykdęs augalų selekciją, grįžęs į Lietuvą, šiuos tyrimus tęsė paties 1922 m. įsteigtoje Augalų selekcijos stotyje Dotnuvoje. Prof. D. Rudzinskis – „mokslinės augalų selekcijos ir sėklininkystės pradininkas Rusijoje ir Lietuvoje“.¹²⁶ Selekcinio darbo Akademijoje metu profesorius sukūrė pirmąsias lietuviškas veisles: žirnių – „Žaliukai“ (1924), žieminių kviečių – „Akuotuotieji“ (1926), avižų – „Dotnuvos baltosios“.¹²⁷

Nors **prof. Stasys Nacevičius** dėstė daržininkystę, jo mokslinė veikla buvo susijusi ne tik su daržovių selekcija, bet ir su gamtos fenologiniais tyrimais. Prof. S. Nacevičius – žymiausias Lietuvos fenologas, sistemingų fenologinių stebėjimų (nuo 1923 m.) pradininkas, pirmasis daržovių selektininkas. Fenologinių stebėjimų rezultatus profesorius jau sovietmečiu apibendrino monografijoje „Taikomoji fenologija“.¹²⁸

Prof. V. Ruokis savo mokslinius tyrinėjimus susiejo su uolienų ir žemės chemine analize, dirvožemių savybių tyrimais. Jis pirmasis į lietuviškąją mokslinę terminiją įtraukė terminą „dirvožemis“, parengė Lietuvos dirvožemių skirstymą pagal ūkinę vertę, 1930 m. paskelbė Lietuvos dirvožemių klasifikaciją, 1936 m. sudarė Pietų Lietuvos dirvožemių, o sovietiniais metais su kitais tyrėjais – ir visos Lietuvos dirvožemių žemėlapius.¹²⁹

Akademijos dėstytojai, rengdami populiarinamuosius straipsnelius ir knygeles, skirtas ūkininkams ir kitiems kaimiečiams, propagavo žemės dirbimo, tręšimo, augalų apsaugos, bitininkystės ir įvairias kitas žemės ūkio naujoves, kartu atliko milžinišką švietėjišką darbą. Šioje srityje praktiškai dirbo dauguma dėstytojų. Labiausiai išsiskyrė agronomas **Jonas Kriščiūnas**, kuris darbo Akademijoje pradžioje, be dėstymo, daugiausia rašė populiariąją agronominę literatūrą.

Nepailstantis mokslo laimėjimų ir naujovių propaguotojas buvo **prof. Jurgis Kriščiūnas**. Jo vadovaujama redakcinė kolegija parengė ir išleido penkiatomį veikalą „Žemės ūkio vadovas“, 1927–1939 m. redagavo žurnalą „Žemės ūkis“. Profesorius daug pasidarbavo ir žemės ūkio politikos bei jos įgyvendinimo baruose. Jam teko eiti žemės ūkio ministro pareigas, kurti Žemės ūkio rūmus, inicijuoti Žemės ūkio tyrimų įstaigos atsiradimą, prisidėti prie žemės ūkio tyrimų stočių organizavimo. Profesoriaus ypač daug nuveikta kooperacijos baruose. Jis buvo kooperatinės bendrovės „Linas“ direktorius (1939–1944), „Lietūkio“ pirmininkas, kitų kooperatinių organizacijų veikėjas, kooperatinio judėjimo propaguotojas.¹³⁰

126 Dionizas Rudzinskis. Visuotinė lietuvių enciklopedija. <https://www.vle.lt/straipsnis/dionizas-rudzinskis/>.

127 Daugiau apie prof. D. Rudzinsko gyvenimą ir mokslinę veiklą galima paskaityti: Bečius, K. ir Markovas, Ch. (1966). Selekcijos pionierius. Vilnius. 136 p.

128 Daugiau apie prof. S. Nacevičiaus mokslinę veiklą galima rasti: Nacevičius, S. (1975). Taikomoji fenologija. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio akademija. 143 p.

129 Daugiau apie prof. V. Ruokio gyvenimą ir veiklą galima rasti: Danilevičius, V. ir Motuzas, A. (1982). Profesorius Viktoras Ruokis. Vilnius: Mokslas. 142 p.

130 Daugiau apie prof. J. Kriščiūno gyvenimą ir veiklą galima rasti: Profesorius Jurgis Kriščiūnas: žemės ūkio mokslo ir praktikos darna (2013). Sud. Algirdas Juozas Motuzas ir Mindaugas Strukčinskas. Kaunas: Akademija. 307 p.

Svarbi mokslinio darbo dalis – disertacijų rengimas ir gynimas. Akademijos statutuose buvo apibrėžta teisė teikti agronomijos ir miškininkystės daktaro laipsnius. Šis mokslo laipsnis galėjo būti suteiktas asmeniui, turinčiam diplomuoto agronomo arba diplomuoto miškininko kvalifikaciją, išlaikiusiam nustatytus egzaminus, pagal reikalavimus parašiusiam ir apgynusiam disertaciją. Taip siekta rengti šaliai žemės ūkio mokslininkus. Dotnuvos laikotarpiu, įskaitant Antrojo pasaulinio karo metus, Akademijoje buvo apgintos 3 daktaro disertacijos.¹³¹ Buvo atvejų, kai Akademijos dėstytojai parengtas disertacijas ginti pateikdavo Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) ir užsienio universitetams. Antrajame statute Akademia įgalinta teikti garbės (*Honoris causa*) daktaro laipsnį. Akademijos taryba 1929 m. spalio 29 d. posėdyje už ypatingą pasitarnavimą Lietuvos žemės ūkiui garbės agronomijos daktaro laipsnį suteikė Jonui Pranui Aleksai ir Juozui Tūbeliui.

Sunku aprėpti visus Akademijos dėstytojų darbus atliekant mokslinius tyrimus, kuriant žemės ūkio mokslų terminiją, sisteminant mokymui skirtas žinias, propaguojant mokslo naujoves. Aukštosios mokyklos mokslinio darbo ir akademinių studijų pasiekimus bene patikimiausiai atspindi spaudiniai, paskelbti specialiuose leidiniuose arba viešai paskleisti populiariojoje literatūroje. Bibliografinių leidinių duomenys¹³² byloja, kad prieškarui (1924–1940) Akademijos dėstytojai parengė ir išleido 50 pavienių leidinių: 10 mokslinių knygų, 30 vadovėlių studentams, 7 vadovėlius aukštesniosioms mokykloms ir ūkininkams.

Tęstinis leidinys „Žemės ūkio akademijos metraštis“ nuo 1935 m. skiriamas tik Akademijos mokslo personalo mokslo darbams publikuoti. Metraščio leidimas sudažnintas iki 4 sąsiuvinų per metus. Metraštyje buvo paskelbti iškiliausi mokslo darbai, pelnę pripažinimą Europoje: rektoriaus prof. V. Vilkaičio organizuotus ir vykdytus geobotaninius tyrimus apibendrinančios monografijos „Kamanos“ (1937) ir „Šepeta“ (1940) ir kt. Mokslo darbai buvo publikuojami lietuvių kalba, jų santraukos pateikiamos vokiečių, anglų ar prancūzų kalbomis. Metraštis buvo išsiunčiamas į šalies ir užsienio universitetų, aukštųjų žemės ūkio mokyklų bibliotekas, kitas institucijas. Mainais Akademia gaudavo nemažai užsienietiškų leidinių.¹³³

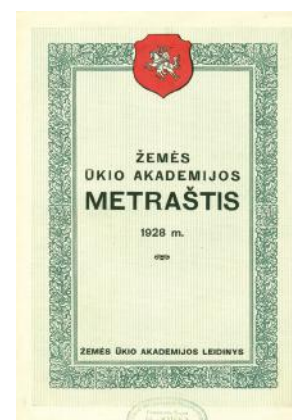
Palankaus dėmesio užsienyje ir Lietuvoje sulaukė prof. J. Kriščiūno knygos „Die Litauische Landwirtschaft“ (1933) ir „Agriculture in Lithuania“ (1938), prof. V. Ruokio veikalas „Pietų Lietuvos dirvožemiai“ (1937), dr. V. Manelio studija „Kooperatinės pieno perdirbimo bendrovės Baltijos valstybėse“ (1940). Socialinių mokslų raidai Lietuvoje išskirtinės vertės turėjo doc. P. V. Raulinaičio knygos „Parlamentarizmas“ (1925), „Administracijos principai“ (1926) ir „Darbo organizavimo metmenys“ (1930).

Akademijos dėstytojai ir jų mokiniai buvo daugelio žemės ūkio mokslų pradininkai, padėjo pagrindus tolesnei agronomijos, miškininkystės, žemės ūkio inžinerijos, agrosocialinių mokslų ir jų studijų plėtotei.

Prof. Jurgis Kriščiūnas (1894–1947)

1924–1940 m. Akademijos dėstytojai parengė ir išleido 50 pavienių leidinių: 10 mokslinių knygų, 30 vadovėlių studentams, 7 vadovėlius aukštesniosioms mokykloms ir ūkininkams.

Žemės ūkio akademijos metraščio (1927) pirmojo puslapio faksimilė

Akademijos dėstytojai ir jų mokiniai – daugelio žemės ūkio mokslų pradininkai, jie padėjo pagrindus tolesnei agronomijos, miškininkystės, žemės ūkio inžinerijos, agrosocialinių mokslų ir jų studijų plėtotei.

131 Šimatonis, S. (1994). Prieškario akademija Dotnuvoje. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 151.

132 Skirutienė, F. (1994). Bibliografija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 340–401.

133 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 89–90.

AKADEMIJA OKUPACIJŲ METAIS

Paukštis narvelyje – tai pusė paukščio.

Henry'is Wardas Beecheris

Akademija pirmosios sovietų okupacijos ir karo metais

Prof. Jonas Čaplikas

Išibėgėjus Akademijos veiklai iškilo naujų pavojų, kuriuos nulėmė geopolitiniai įvykiai, per 5 metus Lietuvai atnešę tris okupacijas: Raudonosios armijos įvedimą 1940 m. ir svetimos šalies emisarų organizuotą Lietuvos Sovietinės Socialistinės Respublikos paskelbimą ir inkorporavimą į SSSR sudėtį; 1941 m. nacistinės Vokietijos karą prieš Raudonąją armiją ir jos išvijimą iš Lietuvos; 1944 m. antrąją sovietų okupaciją.

1940 m. vasarą, kaip įprasta, Akademijos studentai atlikinėjo praktiką, atostogavo, o vyresniųjų kursų studentai uždarbiavo žemės rūšiavimo srityje. Greitai po sovietinės Lietuvos paskelbimo vyresniųjų kursų studentai jau buvo paversti kitokios reformos – žemės nacionalizavimo – vykdytojų pagalbininkais.¹³⁴

Netrukus pradėtas Akademijos vadovybės ir mokslo personalo valymas ir keitimas, sovietų valdžios požiūriu, patikimais. Liepos 22-ąją (antrąją dieną po sovietinės santvarkos Lietuvoje paskelbimo) iš rektoriaus pareigų atleistas prof. V. Vilkaitis, rektoriumi paskirtas doc. J. Kriščiūnas, kartu gavęs profesoriaus pareigas. Atleisti profesoriai F. Kemėšis, B. Vitkus, J. Paltarokas, doc. V. Gaigalaitis, kai kurie jaunesnieji darbuotojai. Vietoje jų pradėjo dirbti agronomai J. Petraitis, J. Čepinskis ir kai kurie kiti. Prorektoriais paskirti P. Mickus ir doc. J. Stanišauskis.¹³⁵

Į Akademijos pirmąjį kursą buvo priimti iš viso 125 visų specialybių studentai. Baigusiesiems žemės ūkio mokyklas prieš stojimą suorganizuoti parengiamieji kursai. „Visi naujai priimti studentai buvo kruopščiai patikrinti ar nėra jų tėvai stambūs ūkininkai, dvarininkai.“¹³⁶

Prasidėjo ir studijų sovietizacija. Ryškiausi pokyčiai – nauji visų kursų studentams privalomi dalykai: Marksizmas-leninizmas ir Rusų kalba. Marksizmo-leninizmo paskaitas rusų kalba skaitė iš Rusijos atsiųstas patyręs lektorius A. Anisimovas. 1941 m. pradžioje jis tapo ir naujai įkurtos Marksizmo-leninizmo katedros vedėju. Dauguma studentų rusų kalbos nemokėjo, todėl „ypač svarbų“ Marksizmo-leninizmo dalyką teko dėstyti ir lietuvių kalba. Ši misija teko buvusiam Liaudies Seimo nariui, Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatui P. Mickui.¹³⁷

Trys Lietuvos okupacijos, trys Akademijos reforminiai pokyčiai:
– pirmoji sovietų okupacija 1940–1941 m.;
– vokiečių okupacinė valdžia 1941–1944 m.;
– antroji sovietų okupacija 1944 m.

Prof. Jonas Kriščiūnas (1888–1973),
Akademijos rektorius (1940–1941 ir
1944–1945)

134 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 22.

135 Motuzas, A. (1994). Žemės ūkio akademija dviejų okupacijų metais (1940–1994 m.) periodiniuose ir kituose leidimuose. In: LŽŪA mokslo darbai, 45 tematinis sąsiuvinis. Kaunas: Academia, p. 8–9.

136 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 23.

137 Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 58.

Pirmoji sovietų okupacija 1940–1941 m.

- priimamų studentų atranka pagal socialinės klasės požymius;
- Marksizmo-leninizmo katedros įsteigimas;
- marksizmo-leninizmo ir rusų kalbos privalomas mokymasis;
- studentų organizacijų išvaikymas;
- Komjaunimo organizacijos įsteigimas;
- represijos prieš tautiškai nusiteikusį personalą.

Dar 1940 m. vasarą buvo paleistos visos studentų organizacijos, kai kurie šių organizacijų aktyvistai buvo suimti ir įkalinti. Studentų reikalams atstovauti buvo sudarytas Studentų komitetas, kurio pirmininku paskirtas trečio kurso studentas J. Eidžiūnas, kiek vėliau – komjaunuolis pirmakursis P. Vyžintas. Greitai atsirado ir Komjaunimo organizacija iš 18 narių. Studentai buvo raginami stoti į komjaunimą, vykti į kaimus, dalyvauti rinkimų mitinguose, ištraukti į socialistinio žemės ūkio propagandą. Studentams įtraukti į sovietines veiklas naudotos ir motyvacinės priemonės: daugiau studentų gavo stipendijas, kai kurių stipendijos padidintos. Buvo sparčiai statomas studentų bendrabutis. Vis dėlto tuo pačiu metu 14 studentų pašalinta iš Akademijos už nelojalumą sovietų valdžiai.¹³⁸

1941 m. vasario 5–9 d. vykusiam Lietuvos KP (b) suvažiavime priimtoje rezoliucijoje numatyta „pertvarkyti Žemės ūkio akademijos darbą“¹³⁹. Matyt, siekta Akademijos dėstytojus ir studentus daug labiau pasitelkti socialistinio žemės ūkio propagandai.

Masinė gyventojų deportacija į Sibirą 1941 m. birželio 14–15 d. skausmingai palietė ir Akademiją. Birželio 14-osios rytą buvo suimti ir išvežti buvę rektoriai J. Tonkūnas ir V. Vilkaitis, doc. J. Stanišauskis su šeimomis, lektoriai K. Ruginis, M. Žemaitis, M. Glemžaitė, G. Sasnauskienė. Tik dalis jų po daugelio metų sugrįžo į gimtąją Lietuvą. Sibire mirė prof. V. Vilkaitis, lektorė S. Vilkaitienė, doc. J. Stanišauskis, lektorius M. Žemaitis.¹⁴⁰

Koplytstulpiai tremties aukoms atminti Akademijos parke

138 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 24–25.

139 LKP (b) V. Suvažiavimo rezoliucija. Tarybų Lietuva, 1941 vasario 16.

140 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 60.

Praslinkus šiek tiek daugiau nei mėnesiui nuo tremčių, Lietuvą sudrebino Antrasis pasaulinis karas. Vokiečiai Dotnuvą užėmė birželio 24 dieną. Jau pirmąją karo dieną iš Dotnuvos pabėgo A. Anisimovas, pasitraukė ir komjaunuoliai. Tuo metu rektorius J. Kriščiūnas buvo išvykęs į Maskvoje vykstančią žemės ūkio parodą ir į Akademiją negrįžo. Jį laikinai pavaduoti teko prof. A. Kondrotui. Pasitraukti iš eitų pareigų teko ir sovietų valdžios paskirtiems asmenims. 1941/1942 mokslo metai prasidėjo tik spalio mėnesį. Rektoriumi paskirtas prof. B. Vitkus, prorektoriumi – doc. V. Manelis. Vokiečių okupacinė valdžia į studijų ir kitus Akademijos reikalus nesikišo ir paramos jai neteikė. Didžiausią rūpestį kėlė studentų ir absolventų ėmimas į Vokietijos reicho darbo tarnybą. Neleista atsikurti studentų organizacijoms, išskyrus Studentų atstovybę. Apmirė kultūrinis gyvenimas. Akademijoje įsivyravo slogi nuotaika ir netikrumas dėl krašto ir studijų ateities, taip pat priešiškas buvusiems komjaunuoliams ir simpatizavusiesiems sovietų valdžiai. Tai buvo ir dažnų muštynių priežastis.¹⁴¹

Okupacinei valdžiai rūpėjo kariuomenės aprūpinimas maisto produktais, kartu ir žemės ūkis, todėl palankiai žiūrėta į mokslinį darbą Akademijoje ir Dotnuvoje veikiančiose mokslo įstaigose. Valdžios atstovai, ypač reicho komisaro Rygoje įgaliotinis, augalų apsaugos specialistas doc. M. Klinkovskis lankydavosi Akademijoje, vykdė savotišką mokslinio darbo priežiūrą. Su juo tekdavo tartis dėl mokslinių tyrimų tematikos. Tuo metu buvo apginta keletas disertacijų, išleistas „Žemės ūkio metraščio“ tomas, susidedantis iš dviejų sąsiuvinų, buvo leidžiamas mėnraštis „Žemės ūkis“, organizuoti Lietuvos agronomų suvažiavimai ir agrotechnikų tobulinimosi kursai.¹⁴²

Neramumai prasidėjo 1943 m., kai okupantai smarkiai supyko dėl jaunimo organizuoto pasipriešinimo mobilizacijai. Kovo 17 dieną buvo uždaromos Lietuvos aukštosios mokyklos. Akademija nebuvo visiškai uždaryta. Agronomijos skyriaus studentams buvo įsakyta per 2 valandas išsikraustyti iš bendrabučio ir pasišalinti iš Akademijos. Studijos Namų ūkio skyriuje buvo tęsiamos. Bendrabučiuose įkurta karo ligoninė. Rektoriui prof. B. Vitkui įtikinus okupacinę valdžią, kad rengti žemės ūkio specialistus būtina, mokyti grįžo ir Agronomijos skyriaus vyrai. Studentų gyvenimo salygos tapo sunkios, teko mokyti ir gyventi Centrinuose rūmuose bei kituose Akademijai priklausančiuose pastatuose. Sprendžiant apgyvendinimo problemas, 1943 m. studijų pradžią teko nukelti net į kitų metų sausio 10 dieną, o trečio kurso studentams greičiau išklausti visus likusius mokomuosius dalykus, išlaikyti sesijos ir diplominius egzaminus.¹⁴³

Priartėjus Raudonajai armijai ir frontui prie Lietuvos ir tapus aišku, kad antroji sovietų okupacija neišvengiama, daugelis Akademijos darbuotojų pasitraukė į Vakarų. Prieš akis stovėjo žmonių persekiojimai ir trėmimai pirmosios sovietų okupacijos metu. 1944 m. liepos 8 d. Akademijos veikla nutraukta. Į Vakarus pasitraukė rektorius

Susidorojimas su tautiškai nusiteikusių mokslo personalu:

- *atleistas iš pareigų, vėliau į Sibirą ištremtas ir ten miręs rektorius prof. Vincas Vilkaitis su žmona;*
- *atleisti profesoriai F. Kemėšis, B. Vitkus, J. Paltarokas, doc. V. Gaigalaitis, kai kurie jaunesnieji darbuotojai;*
- *ištremti į Sibirą prof. J. Tonkūnas, doc. J. Stanišauskis su šeimomis, lektoriai K. Ruginis, M. Žemaitis, M. Glemžaitė, G. Sasnauskienė.*

Prof. Balys Vitkus (1898–1988), Akademijos rektorius (1941–1944)

141 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 25–28.

142 *Ibid.*, p. 27–28.

143 *Ibid.*, p. 29; Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 62–63.

Vokiečių okupacinė valdžia 1941–1944 m.:

- atšaukė sovietų valdžios įvykdytus pokyčius;
- studentus ir absolventus ėmė į reicho darbo tarnybą;
- apribojo Akademijos veiklą;
- bendrąsias panaudojo ligoninės reikalus.

„Nebus labai daug apsirakta sakant, kad apie du trečdaliu personalo narių nebegrįžo į Žemės ūkio akademiją, kai ji buvo atkurta antrosios sovietinės okupacijos pradžioje.“

B. Povilaitis

Traukdamiesi vokiečių kareiviai susprogdino ir sudegino Akademijos Centrinį rūmą, pieninę ir elektrinę. Sudegė biblioteka, archyvas, laboratorijų ir kabinetų įranga. Griuvėsiais virto neseniai pastatytas bendrabutis.

prof. B. Vitkus, profesoriai J. Paltarokas, P. Jucaitis, V. Katelė, J. Krikščiūnas, daug kitų vyresniojo ir jaunesniojo personalo darbuotojų.¹⁴⁴ B. Povilaičio teigimu, „nebus labai daug apsirakta sakant, kad apie du trečdaliu personalo narių nebegrįžo į Žemės ūkio akademiją, kai ji buvo atkurta antrosios sovietinės okupacijos pradžioje.“¹⁴⁵

Akademija patyrė ir didelių materialinių praradimų. Traukdamiesi vokiečių kareiviai susprogdino ir sudegino Akademijos Centrinį rūmą, pieninę ir elektrinę. Sudegė biblioteka, archyvas, laboratorijų ir kabinetų įranga. Griuvėsiais virto neseniai pastatytas bendrabutis. Kareiviai išsivare visus mokomojo ūkio gyvulius.¹⁴⁶

Į Vakarus pasitraukė daug ne tik Akademijos darbuotojų, bet ir jos auklėtinių. „<...> pasitraukusieji į vakarus sudarė 20–30 proc. visų Žemės ūkio akademijos auklėtinių per 1924–44 dvidešimtmetį.“¹⁴⁷

Centrinio rūmų griuvėsiai

Akademijos auklėtiniai, pasitraukę į Vakarus, po ilgų klajonių ir dipukų gyvenimo surado savo naujas gyvenamąsias vietas ir tinkamus užsiėmimus. 1977 m. JAV jų gyveno apie 130, Kanadoje – apie 45. Daugelis jų buvo susibūrę į Lietuvių agronomų draugiją Čikagoje. Per Akademijos 50 metų jubiliejaus minėjimą 1974 m. susirinkusiuosius sveikino buvęs Akademijos rektorius prof. B. Vitkus, paskaitą apie žemės ūkio ir Akademijos istoriją bei reikšmę perskaitė agronomas Antanas Šantaras. Jo kalboje nuskambėjo: „Jau dabar žinoma,

144 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 30.

145 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 60.

146 Stancevičius, A. (1994). Karo metų akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 30.

147 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 61.

kad negyvosios gamtos ištekliai yra riboti, kad jų gal dar pakaks vienam antram šimtmečiui, bet vieną dieną bus išsemti ir išnaudoti. Šių faktų akivaizdoje ir pasakymas, kad Lietuva yra žemės ūkio kraštas, yra daug gilesnis, ne banalus ir ne nuvalkiotas. Iš tiesų, tai yra tvirtinimas, kad mano ir tavo tėvų žemė yra amžinoji gyvosios gamtos įmonė, kurioje vyksta nuolatinis medžiagų apykaitos ciklas. Kas sunyksta ar miršta, biologiniame vyksme panaudojamas kito organizmo statybai ar remontui. Vienas miršta, kad kitas gyventų.¹⁴⁸ Tai – strategiškai pagrįsti žemės ūkio svarbą nusakantys žodžiai, ištarti prieš 50 metų, aktualūs ir dabar, mėginant eiti žaliojo kurso nubrėžtu keliu ir vis labiau įsitraukiant į bioekonomikos tyrimus.

Buvęs rektorius prof. Balys Vitkus Čikagos Jaunimo centre prie paminklo mirusiesiems už laisvę minint Žemės ūkio akademijos 50-metį. 1974 m.

Dar ne taip seniai Čikagoje Marijonų vienuolyno koplyčioje buvo aukojamos mišios už Anapilin išėjusius agronomus.

„Jau dabar žinoma, kad negyvosios gamtos ištekliai yra riboti, kad jų gal dar pakaks vienam antram šimtmečiui, bet vieną dieną bus išsemti ir išnaudoti. Šių faktų akivaizdoje ir pasakymas, kad Lietuva yra žemės ūkio kraštas, yra daug gilesnis, ne banalus ir ne nuvalkiotas.

Iš tiesų, tai yra tvirtinimas, kad mano ir tavo tėvų žemė yra amžinoji gyvosios gamtos įmonė, kurioje vyksta nuolatinis medžiagų apykaitos ciklas.

Kas sunyksta ar miršta, biologiniame vyksme panaudojamas kito organizmo statybai ar remontui. Vienas miršta, kad kitas gyventų.“

Iš A. Šantaro kalbos minint Akademijos 50 metų jubiliejų Čikagoje

148 Ibid., p. 146.

*Akademijos pastangos atsikurti
Dotnuvoje:*

*– dėstytojų ir studentų brigados,
sutelktos ruošti medieną, pasigaminti
elementarių baldų ir inventoriaus,
remontuoti patalpas;
– studijos menkai pritaikytomis
sąlygomis.*

Doc. Matas Mickis (1896–1960),
Akademijos rektorius (1954–1953)

Akademija antrosios sovietų okupacijos metais

Prof. Jonas Čaplikas

Paskutiniai metai Dotnuvoje

Kartu su Raudonąja armija į Lietuvą sugrįžo ir sovietų valdžia. Šį kartą ilgam, atnešdama persekiojimus, tremtis, centralizuotą planinę ekonomiką, gyvenseną pagal komunistų nustatytus standartus. Tokioje niūrioje, karo nuniokotoje aplinkoje teko iš naujo kurtis Akademijai.

Sovietinė vyriausybė 1944 m. rugpjūčio 14 d. pavedė agronomui Matui Micikiui rūpintis Akademijos atstatymu. Sugrįžo Rusijoje karo metus praleidęs rektorius prof. J. Kriščiūnas. Į Dotnuvą rinkosi į Vakarus nepasitraukę dėstytojai ir studentai.

Pirmiausia stengtasi bent minimaliai pritaikyti patalpas, kad jos taptų auditorijomis, kabinetais, laboratorijomis, studentų gyvenamosiomis vietomis. Iš Akademijos pastatų nesugriauti buvo tik Namų ūkio skyriaus pastatai. Neveikė vandentiekis, nebuvo elektros. Specialios brigados, sudarytos iš dėstytojų ir studentų, ėmėsi remonto darbų, medienos ruošos ir elementaraus inventoriaus gamybos.¹⁴⁹

1944 mokslo metams buvo parengta apie 70 vietų studentų studijoms, todėl buvo paskelbtas studentų priėmimas, įvairiais būdais kviešti grįžti karo metais pradėjusieji studijas. Pirmakursių buvo priimta 110, dar 160 sugrįžo į aukštesnius kursus. Taigi studentų skaičius keletą kartų didesnis nei parengta vietų jų studijoms ir gyvenimui. Mokslo metai prasidėjo lapkričio 2 dieną. Sąlygos studijuoti buvo nepaprastai sunkios. Prof. P. Vasinauskas taip prisiminė savo, tuometio jauno dėstytojo, paskaitą rūsyje: „<...> vienintelis baldas „auditorijoje“ buvo taburetė, kurią mandagiai pasiūlė studentėms. Jos atsakė, įsitaisė rašyti ant palangių ir betoninių grindų. Taburetė atstojo lektoriaus katedrą.“¹⁵⁰

Studentų skaičius nebuvo pastovus. Agronomijos skyriaus 30 pirmakursių buvo pašaukti į kariuomenę, dar dalis studentų turėjo nutraukti mokslą dėl prastų materialinių sąlygų arba buvo pašalinti dėl socialinės kilmės. Net mažiau studentų sunkiai tilpo menkai pritaikytose Akademijos erdvėse. 1945 m. pavasarį dėl daugybės akademinių įsiskolinimų nė vienas studentas neužbaigė studijų ir negavo diplomo. Rudenį į Akademiją buvo priimta dar 280 studentų. Tapo aišku, kad tiek studentų Dotnuvoje nesutilps.¹⁵¹

1945 m. gegužės 5 d. Akademijos rektoriumi buvo paskirtas M. Mickis, o prof. J. Kriščiūnas tapo prorektoriumi mokslo ir mokymo reikalams. Birželio 11 dieną pakeistas Akademijos pavadinimas. Sovietų Sąjungoje buvo daug žemės ūkio akademijų, todėl jų pavadinimuose atsispindėjo ir įstaigų lokacija. Šis principas pritaikytas ir lietuviškajai

149 Šimatonis, S. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 30–31.

150 *Ibid.*, p. 31.

151 Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽUU, p. 64.

Akademijai: Lietuvos komisarų tarybos nutarimu Žemės ūkio akademija tapo Lietuvos žemės ūkio akademija.

Patalpų stygiaus problemai spręsti sudaryta komisija pasiūlė Akademiją perkelti į Kauną, o Dotnuvoje palikti studentų praktinį mokymą. Pasiūlymas buvo priimtas ir reiškė Akademijos Dotnuvoje artėjančią pabaigą.

Akademija Kaune

Akademijai Kaune paskirti buvę Žemės ūkio ministerijos rūmai Kęstučio gatvėje. Mat ministerijai teko iš laikinosios sostinės keltis į Vilnių. Pirmiausia Kaune įsikūrė naujai priimti pirmakursiai ir jų studijoms būtinos katedros. Persikraustymas į Kauną ir įsikūrimas užtruko iki 1947 m. Akademijai sutalpinti dar buvo paskirtas viešbučio „Nobles“ pastatas ir išnuomoti buvusios „Pienocentro“ bendrovės rūmai Laisvės alėjoje. Studentų bendrabučiui ir dėstytojų butams dar buvo paskirta keletas namų Kauno centre.¹⁵²

Dėl susisiekimo problemų teko atsisakyti ir gamybinio mokymo Dotnuvoje idėjos. 1946 m. pradžioje Akademijai buvo perduota Noreikiškių tarybinio ūkio dalis mokomajam ūkiui steigti.¹⁵³

„Karo ir hitlerinės okupacijos nualintam žemės ūkiui reikėjo įvairių specialistų, todėl 1946 m. įsteigiami inžinerinių mokslų fakultetai, <...> 1948/49 mokslo metais įsteigiamas ekonomikos fakultetas, <...> iš Vilniaus 1949 m. perkeliamas miškų ūkio fakultetas.“ Taip Akademijos plėtra, vartojant tuometę leksiką, apibūdinta Akademijos leidinyje, skirtame jos 60-mečiui.¹⁵⁴

Žemės ūkio specialistų rengimui pagreitinti 1949 m. įsteigtas neakivaizdinis skyrius, o 1950 m. priimti ir pirmieji neakivaizdininkai. Tai buvo jau dirbantys asmenys, kurie pagal sudarytus glaustus grafikus atvykdavo klausyti paskaitų, atlikti laboratorinių darbų, laikyti egzaminų. Pasirūpinta ir kvalifikacijos kėlimu. Nuo 1948 m. Akademijoje veikė Žemės ūkio darbuotojų tobulinimosi kursai, skirti įvairaus lygio darbuotojams, pradedant vykdomųjų komitetų Žemės ūkio skyrių vedėjais ir baigiant traktorininkais.¹⁵⁵

Sovietų valdžiai labai kliuvo Namų ūkio fakultetas. Agronomų-namų ūkio šeimininkių rengimas nederėjo su žemės ūkio specialistų kalvės kolūkiams ir tarybinams ūkiams statusu. 1948 m. Namų ūkio fakultetas likviduotas. Po 10 metų pertraukos mėginta jį atgaivinti, bet SSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija tokių planų nepatvirtino.

Iš karto po karo Akademijoje atkurtos komjaunimo ir Komunistų partijos organizacijos. Jų vaidmuo sparčiai didėjo¹⁵⁶, drauge prasidėjo dėstytojų ir studentų socialinės kilmės tikrinimas, „nepatikimų“ studentų ir dėstytojų šalinimas iš Akademijos, suėmimai ir

1945–1947 m. Akademija persikrausto iš Dotnuvos į Kauną.

Akademijos studentai iš kaimiečių tampa miestiečiais.

*Akademijos spartus augimas:
1946 m. įsteigiami inžineriniai fakultetai;
1949 m. įsteigiamas Ekonomikos fakultetas;
1949 m. į Akademiją sugrąžinamas Miškų ūkio fakultetas;
1950 m. pradėtos neakivaizdinės studijos.*

1948 m. likviduojamas Namų ūkio fakultetas.

152 Šimatonis, S. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 32–33.

153 Daugiau apie mokomojo ūkio įkūrimą Noreikiškėse – šio leidinio skyriuje „Praktinio pažinimo ir naujovių išbandymo erdvės kūrėjai“.

154 Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 12.

155 Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 66.

156 Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 12.

Sovietinės represijos tęsiasi:

– ištremti Sibire mirė
lektorius J. Urmanas, prof. F. Kemėšis,
garbės dr. J. P. Aleksa;
– ištremti dėst. P. Andrašius ir P. Valiušaitis;
– studentai atrenkami pagal socialinę
kilmę;
– studentai imti į Raudonąją armiją;
– dėstytojai ir studentai šalinti iš
Akademijos kaip netinkami sovietinei
aukštajai mokyklai.

*Profesorai siunčiami į kolūkius
kelti jų gamybos lygio.*

*Vykdytas rusakalbių dėstytojų
„importas“, ypač dėstyti politinių
dalykų.*

trėmimai. Dar 1945 m. ištremtas lektorius J. Urmanas (1951 m. jis mirė Sibire), 1948 m. tokia pati lemtis ištiko prof. kun. F. Kemėšį – jis Sibire mirė 1954 m.¹⁵⁷ Tremtiniu tapo ir Akademijos garbės daktaras J. P. Aleksa; jis mirė Tomsko srities lageriuose.¹⁵⁸ Taip pat buvo ištremti dėstytojai P. Andrašius ir P. Valiušaitis. Ne vienam dėstytojui partinių veikėjų iškapstyti biografijos faktai sugadino akademinę karjerą.

Prastą nuotaiką kėlė ir privalomas *kaimo šėlavimas*. Dėstytojai buvo įpareigoti skaityti paskaitas kolūkių, tarybinių ūkių, mašinų traktorių stočių darbuotojams, padėti organizuoti įvairius žemės ūkio darbus, kartu su studentais padėti nuimti derlių.¹⁵⁹ Tuomet dirbtinai ir prievarta sukurtiems kolūkiams sekėsi itin prastai, todėl mokslininkai turėjo rodyti pavyzdį, kaip tvarkytis kolūkiuose. Prieita iki dėstytojų skyrimo kolūkių pirmininkais. Tokia lemtis ištiko ir buvusį rektorių prof. J. Kriščiūną. Dirbant Žemdirbystės katedros vedėju, 1956–1958 m. jam teko pirmininkauti Kauno rajono I. Mičiurino kolūkiui. Suprantama, kad mokslininkų pirmininkavimas kolūkiečiams motyvacijos dirbti kolūkiuose už niekingą atlygį neprisidėjo.

Neramiais laikais buvo sunku įtikti partinei vadovybei ir sovietų valdžiai. Tai turėjo įtakos ir dažnai rektorių, ypač prorektorių kaitai. 1953 m. rudenį vietoje M. Mickio rektoriumi paskirtas buvęs Belvederio pienininkystės technikumų direktorius Juozas Tatoris. Rektoriumi jis išbuvo 3 metus.

Akademija sulaukė ir dėstytojų „importo“ iš „plačiosios tėvynės“. Pasinaudojant sparčiu studentų skaičiaus augimu ir dėstytojų trūkumu, atsiųstas nemažas būrys rusakalbių dėstytojų. Rusakalbiai sudarė daugumą naujai įsteigtos Karinio rengimo katedros personalo. „Importiniai“ dėstytojai dominavo ir Marksizmo-leninizmo bei Politinės ekonomijos katedrose. Pastiprinimo sulaukė ir kai kurios specialiosios katedros. Rusakalbių dėstytojų buvo visokių. „Mašinų remonto katedros vedėju nuo 1949 iki 1951 m. buvo B. Kolesnikovas, kaip vėliau paaiškėjo, net nebaigęs aukštojo mokslo.“¹⁶⁰ Gražių atsiminimų paliko puikus specialistas, aukštos kultūros ir didelio takto žmogus prof. B. Šprinkas.¹⁶¹ Akademijos rusinimą pavyko nutraukti 1957 m. pradėjusiam rektoriauti prof. Jonui Bulaui. Pasinaudodamas N. Chruščiovo nacionalinių kadrų ugdymo politika, prof. J. Bulavas paskelbė, kad visi mokomieji dalykai, išskyrus karinius mokslus, turi būti dėstomi lietuvių kalba. Rusakalbiams dėstytojams nieko kito neliko, tik išvykti iš Lietuvos ir užleisti vietą nacionaliniams kadrų. Visuomeninių mokslų katedros pradėtos komplektuoti iš VU parengtų marksizmo-leninizmo ir politinės ekonomijos specialistų.¹⁶²

157 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija: istorinė apybraiža. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 60.

158 Plačiau apie J. P. Aleksos gyvenimą, veiklą ir tremtį: Valstybininkas ir mokslininkas Jonas Pranas Aleksa: žvilgsnis iš praeities (2011). Sud. Valentinas Aleksa ir Jonas Čaplikas. Akademija: Aleksandro Stulginskio universitetas. 169 p.

159 Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 64.

160 Šimatonis, S. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 39.

161 Mankus, R. (1999). Žemės ūkio akademija laikmečio sukūryje. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 67.

162 Šimatonis, S. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 41.

Akademija, sukomplektuota rengti visų šakų specialistus, plėtėsi labai sparčiai. 1955/1956 m. m. Akademijos dieniniame ir neakivaizdiniame skyriuose jau studijavo iš viso 2 521 studentas. Vėl iškilo mokytis ir studentams gyventi būtinų patalpų problema. Šį kartą ją imtasi spręsti kardinaliai. Po įvairių svarstymų rektoriaus prof. J. Bulavo dide-liu rūpesčiu 1957 m. priimtas sprendimas statyti Akademijai skirtų pastatų kompleksą, kurį dabar vadiname akademiniu miesteliu.

Statybos Noreikiškėse

Pradžioje buvo svarstomos dvi būsimo Akademijos pastatų komplekso vietos: Kauno Žaliakalnio rajonas arba šalia Noreikiškių ir Ringaudų kaimų, mokomojo ūkio teritorijoje. Statybos Žaliakalnyje netgi buvo pradėtos. Vis dėlto tuometė Maskvos partinė linija buvo tokia, kad žemės ūkio aukštosios ir specialiosios žemės ūkio mokyklos turi kurtis žemės ūkio aplinkoje. Tam pritarė ir Lietuvos partiniai veikėjai, taip pat Akademijos rektorius prof. J. Bulavas. Statyboms parinkta graži vieta šalia Noreikiškių kaimo, ant kalno, šalia Nemuno slėnio.

Statybų Noreikiškėse iškilminga pradžia. 1957 m.

Statybų parengiamieji darbai vyko itin sparčiai, juos pavyko atlikti per tuos pačius 1957 m. Daugiausia rektoriaus prof. J. Bulavo rūpesčiu SSRS žemės ūkio ministerija paskyrė lėšų pastatams suprojektuoti bei pastatyti, patvirtino užduotį pastatyti pastatus 1 750-čiai studentų. Projektą parengė „Lietprojekto“ kontora. Vyriausiuoju projekto architektu paskirtas K. Zykus. Parengus dalį statybai būtinų brėžinių, pradėtos statybos. Jų pradžia buvo iškilminga. 1957 m. spalio 15 d. padėtas Centrinį rūmų kertinis akmuo, Kaune įvyko dėstytojų ir studentų eiseną.¹⁶³

¹⁶³ Ibid., p. 43.

Doc. Juozas Tatorius (1905–1977),
Akademijos rektorius (1953–1956)

Prof. akademikas Jonas Bulavas
(1903–1984),
Akademijos rektorius (1957–1962)

*1957–1964 m. –
akademinio miestelio Noreikiškėse
statybos.*

*Akademinių miestelių projekto
autorius – architektas K. Zykus.*

Bendrabučiai buvo statomi sparčiau nei Centriniai rūmai

Nors statybos pradėtos nuo Centrinų rūmų, sparčiau kilo bendrabučiai. 1962 m. baigtas statyti ir apgyvendintas bendrabutis, kuris dabar ženklinamas trečiuoju numeriu, po metų – dar vienas bendrabutis. Iš miesto pradėjo kursuoti maršrutiniai autobusai.

Pirmasis statybų etapas užbaigtas 1964 m. pradžioje. Per šį etapą „<...> buvo pastatyti du mokomieji korpusai [Centriniai rūmai ir Žemės ūkio mechanizacijos korpusas], bendrabučiai, valgykla, katilinė, keli gyvenamieji namai ir įrengtos komunikacijos...“¹⁶⁴ Oficialus naujojo Akademijos miestelio atidarymas įvyko 1964 m. spalio 3 d., iškilmingai minint Akademijos įkūrimo 40-metį. Iškilmėms vadovavo 1962 m. rektoriumi paskirtas doc. Z. Urbonas. Ypač daug pastangų ir laiko statyboms atidavęs prof. J. Bulavas miestelio atidarymo metu Akademijai jau nevadovavo.

Centriniuose rūmuose įsikūrė administracija, biblioteka ir visi fakultetai, išskyrus Žemės ūkio mechanizacijos. Iš abiejų Centrinų rūmų pusių įrengtos iškilmių ir sporto salės. Žemės ūkio mechanizacijos fakultetas įsikūrė II rūmuose, šalia pastatytame paviljone sutalpintos studentams mokytis skirtos žemės ūkio mašinos, kai kurios laboratorijos įrengtos garažuose.

Puslankiu suprojektuotas Akademijos miestelis buvo palankus kraštovaizdžio dizaino sprendimams. Aplinkos sutvarkymo projektą parengė želdinių specialistas R. Pilkauskas, konsultavo architektas V. Landsbergis-Žemkalnis. Projektą su nedidelėmis korekcijomis įgyvendino Miškų ūkio fakulteto studentai ir dėstytojai. Jiems turime būti dėkingi už išskirtinai gražią ir jaukią Akademijos miestelio aplinką.

Dėstytojų ir studentų pagalbos reikėjo ir įrengiant stadioną. Jų pastangomis 1965–1969 m. įrengta futbolo aikštė, bėgimo takai, atviras sporto aikštynas. Hidromelioracijos fakulteto dekanas doc. J. Balkevičius parodė iniciatyvą įrengti tiltelį per raguvą ir sutrumpinti dėstytojams kelią į kitoje plento Kaunas–Šakiai pusėje esančius gyvenamuosius namus. Šią iniciatyvą įgyvendino dekanu vadovaujami fakulteto bendruomenės nariai. Porą kartų rekonstruotas tiltelis pasitarnauja ir dabar ne tik dėstytojų kelionėms į darbą ir iš jo, bet ir studentų romantiškiems pasimatymams.¹⁶⁵

*Akademinių miestelių statyba ir
tolesnė jo plėtra – pagrindinis rektorių
prof. J. Bulavo ir
doc. Z. Urbono rūpestis.*

¹⁶⁴ *Ibid.*, p. 44.

¹⁶⁵ *Ibid.*, p. 45.

Aplinkos tvarkymo talka prie neseniai pastatytų Centrinų rūmų

Vis sparčiau augo specialistų poreikis socialistiniame žemės ūkyje. 1965/1966 m. m. Akademijoje studijavo 4,3 tūkst. dieninių ir neakivaizdinių studijų studentų, t. y. beveik 2,5 karto daugiau nei miestelio statybos projekte numatytas studentų skaičius. Patalpų reikėjo ir besiplečiančioms bei naujai steigiamoms mokslinėms laboratorijoms. Taigi, statybos buvo ne tik prof. J. Bulavo, bet ir rektoriaus pareigas perėmusio doc. Z. Urbono pagrindinis rūpestis. 1969 m. Lietuvos SSR ministrų taryba patvirtino Akademijos išplėtimo generalinį planą. Pastatyta naujų bendrabučių ir laboratorinis korpusas, skirtas Bandymų stočiai. 1976 m. atiduoti eksploatuoti III rūmai, į kuriuos iš Centrinų rūmų persikėlė Hidromelioracijos ir Ekonomikos fakultetai, kai kurios bendrojo lavinimo katedros. Juose įsikūrė mokomosios literatūros biblioteka ir Elektroninių skaičiavimo mašinų centras. Prie to paties pastato per dvejus metus buvo pristatytas auditorijų korpusas su keturiomis moderniomis amfiteatrinio tipo auditorijomis ir didele fojė, kurią studentai greitai pavadino „akvariumu“. Jis tapo populiaria įvairių renginių ir studentų diskotekų vieta. Dar po dvejų metų pristatytas fligelis, skirtas Hidraulikos ir Melioracijos laboratorijoms.¹⁶⁶

Tuo metu Akademia turėjo ir formaliai neįteisintų mecenatų. Suprantama, kad paramą galėjo teikti tik valdžios institucijos. Respublikinis gamybinis-techninis žemės ūkio aprūpinimo komitetas padėjo pastatyti surenkamas arkines pastoges žemės ūkio mašinoms laikyti. Miškų ūkio ir miško pramonės ministerija finansavo mokomosios girininkijos statybą, į kurią 1979 m. persikėlė Miškotvarkos katedra.

Sovietmečiu pastatytas ir išpuoselėtas Akademijos miestelis – didžiausia investicija į Akademijos ateitį. Periodiškai rekonstruojant, nuolat tvarkant ir puoselėjant šis miestelis ir dabar yra viena iš strateginių Akademijos stiprybių. Nė vienas kitas Lietuvos universitetas neturi tokio kompaktiško ir gražaus akademinio miestelio. Juo didžiuojasi visa Akademijos bendruomenė.

*Už Akademijos miestelio aplinkos
sutvarkymą turime būti dėkingi
kraštovaizdžio architektui R.
Pilkauskui,
architektui V. Landsbergiui-
Žemkalniui, Miškų ūkio fakulteto
studentams ir dėstytojams.*

Doc. Zigmantas Urbonas (1928–2017),
Akademijos rektorius (1962–1975)

*Sovietmečiu pastatytas ir išpuoselėtas
Akademijos miestelis – didžiausia
investicija į Akademijos ateitį.
Periodiškai rekonstruojant, nuolat
tvarkant ir puoselėjant šis miestelis
ir dabar yra viena iš strateginių
Akademijos stiprybių. Nė vienas kitas
Lietuvos universitetas neturi tokio
kompaktiško ir gražaus akademinio
miestelio. Juo didžiuojasi visa
Akademijos bendruomenė.*

¹⁶⁶ Ibid., p. 46–47.

Akademijai keliama uždaviniai buvo tiesiogiai susiję su SSRS apsirūpinimo maisto produktais programos įgyvendinimu ir žemės ūkio nesaikingu intensyvinimu.

Dvi pagrindinės Akademijai iškeltos užduotys:

- parengti daugiau žemės ūkio specialistų;*
- teikti mokslines rekomendacijas žemės ūkio gamybai intensyvuoti.*

1983 m. Akademijos auklėtiniai sudarė 75 proc. visų kolūkių pirmininkų, 67 proc. tarybinių ūkių direktorių, daugiau kaip 37 proc. ūkių vyriausiųjų specialistų, 84 proc. miškų ūkių direktorių ir 100 proc. vyriausiųjų miškininkų.

Žemės ūkio intensyvinimo metais

Praeito amžiaus 8-uoju ir 9-uoju dešimtmečiais SSRS labai trūko maisto produktų. Elementarių maisto produktų tekdavo laukti eilėse prie parduotuvių ir jose. 1982 m. SSKP paskelbė apsirūpinimo maisto produktais programą, kurios esmė – dar intensyvesnė žemės ūkio produktų gamyba stambiuosiuose ūkiuose, gyvulininkystės kompleksuose, paukščių fabrikuose, šiltnamių kombinatoruose, tarpukiniuose susivienijimuose ir pan. Svarbus buvo ir žemės ūkio regioninis išdėstymas išskiriant ir gamybą dar labiau sutelkiant intensyvaus žemės ūkio zonose. Viena iš tokių zonų buvo Lietuvos SSR. Nepaisant didėjančios dirvų, vandens ir oro taršos, Lietuvoje buvo stambinama ir intensyvinama gyvulininkystė, jos produktais aprūpinant tuometį Leningradą, kitus Rusijos miestus.

Žemės ūkio intensyvinimo politika neaplenkė ir Akademijos. Teko spręsti jai keliamas dvi pagrindines užduotis: parengti kuo daugiau žemės ūkio specialistų ir teikti mokslines rekomendacijas žemės ūkio gamybai intensyvuoti. Tai buvo didelis rūpestis 1975 m. rektoriaus pareigas perėmusiam doc. Jonui Dromantui bei visam vadovaujančiam personalui.

Su kiekvienais metais iki pat persitvarkymo pradžios buvo didinami specialistų rengimo planai. Kartu augo ir Akademijos studentų skaičius, daugėjo jų mokymo, apgyvendinimo, maitinimo ir kitokio pobūdžio problemų. 1975 m. Akademijoje mokėsi daugiau nei 6,4 tūkst. studentų, iš kurių maždaug pusė – neakivaizdininkų. Į pirmą kursą buvo priimama apie 1 300 studentų. 1985 m. Akademijoje mokėsi jau 7 800 studentų, iš jų 4,2 tūkst. – neakivaizdininkų (tai – pats didžiausias studentų skaičius Akademijos istorijoje). Daugėjo ir dėstytojų. 1975 m. Akademijos statistikoje buvo nurodytas 341 Akademijoje dirbęs dėstytojas, o po 10 metų – jau 422.¹⁶⁷

Akademijos plėtros perspektyvoms demonstruoti buvo pasitelkiamas specialus maketas

¹⁶⁷ Stancevičius, A. (1994). Studentų mokymo organizavimas. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 49.

Augančiai Akademijai reikėjo ir struktūrinių pokyčių. Gal labiau iš politinių paskatų 1976 m. įkurtas Žemės ūkio elektrifikacijos fakultetas, išplėtęs stambių gamybinių pastatų elektrifikavimo ir elektros įrangos eksploatacijos specialistų rengimą. Gyvulininkystės aprūpinimo pašarais problemoms spręsti 1978 m. įsteigta Lauko pašarinių kultūrų bandymų stotis.¹⁶⁸

Nesustojo ir statybos. Vadovaujant rektoriui doc. (nuo 1984 m. – profesoriui) J. Dromantui, užbaigtos III rūmų komplekso statybos, 1987 m. pastatytas dviejų korpusų bendrabutis. Akademijos gyvenvietėje iškilo keli gyvenamieji namai, prekybos centras.¹⁶⁹ Pradėta statyti ir nauja valgykla, bet jos statyba dėl finansavimo permainų ilgam įstrigo.

Akademijos pastangos prisidėti prie intensyvinamo ir stambinamo žemės ūkio buvo produktyvios. Per 1985/1986 m. m. buvo parengti 1 024 specialistai (1,5 karto daugiau nei per 1970/1971 m. m.). 1983 m. Akademijos auklėtiniai sudarė 75 proc. visų kolūkių pirmininkų, 67 proc. tarybinių ūkių direktorių, daugiau kaip 37 proc. ūkių vyriausiųjų specialistų, 84 proc. miškų ūkių direktorių ir 100 proc. vyriausiųjų miškininkų. Dar apie 11 tūkst. darbuotojų tobulinosi Akademijos Kvalifikacijos kėlimo fakultete.

Sovietinių studijų ypatumai

Prof. Jonas Čaplikas¹⁷⁰

Sovietų okupacijos metais studijos turėjo nemažai ypatumų, kuriais skyrėsi nuo dabartinių mums įprastų studijų. Tiesa, ir pats terminas „studijos“ nebuvo prigijęs kasdienėje vartosenoje. Nors aukštosiose mokyklose besimokantys asmenys buvo vadinami studentais, tokie mums įprasti terminai kaip „studijos“, „studijuoti“ nebuvo vartojami arba vartojami labai retai ir neformaliai. Tuomečiai jų atitikmenys buvo „mokymas“ ar tiesiog „mokslas“. Iš to kilo ir kiti plačiai vartoti terminai: „mokymo planas“, „mokomasis dalykas“ ir pan. Pažymėtina, kad šių terminų vis dar pasitaiko ir dabartinėje vartosenoje.¹⁷¹

Tuomečius studijų ypatumus daugiausia nulėmė trys esminiai veiksniai: sovietinė ideologija, valdžios, kartu ir sprendimų priėmimo centralizacija ir sąjunginių respublikų, turėjusių tvirtą tautinį pagrindą, rusifikacija.

Politiniai mokymo akcentai

Sovietinė ideologija buvo grindžiama K. Markso, F. Engelso ir V. Lenino rašytiniais darbais, apibendrintai vadintais marksizmu-leninizmu. Ši ideologija visose aukštosiose mokyklose buvo skiepijama dėstant vadinamuosius visuomenės mokslų dalykus: SSKP istoriją, Politinę ekonomiką, Dialektinį ir istorinį materializmą, Mokslinį ateizmą, Marksistinę-lenininę etiką ir estetiką, Mokslinį komunizmą.

*Ne studijų programos,
o specialybių mokymo planai.*

Prof. Jonas Dromantas (1927–2012),
Akademijos rektorius (1975–1989)

*Trys esminiai veiksniai,
nulėmę sovietinių studijų ypatumus:
– sovietinė ideologija;
– valdžios, kartu ir sprendimų
priėmimo centralizacija;
– sąjunginių respublikų, turėjusių tvirtą
tautinį pagrindą, rusifikacija.*

*Politizuoti mokomieji dalykai, kurie
sovietmečiu buvo privalomi:
– Dialektinis ir istorinis materializmas
(vėliau Marksistinė-lenininė filosofija),
– SSKP istorija,
– Politinė ekonomija,
– Mokslinis ateizmas,
– Marksistinė-lenininė etika ir estetika,
– Mokslinis komunizmas.*

¹⁶⁸ Daugiau apie Lauko pašarinių kultūrų bandymo stotį – šio leidinio skyriuje „Lauko eksperimentų organizatoriai ir vykdytojai“.

¹⁶⁹ Šimatonis, S. (1994). Akademia Noreikiškėse. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 49.

¹⁷⁰ Šio skyriaus autorius 1973–1978 m. studijavo Akademijos Ekonomikos fakultete. Jo ir kai kurių kitų to meto studentų prisiminimai ir grindžiama sovietinių studijų ypatumų apžvalga.

¹⁷¹ Šiame skyriuje stengiasi vartoti sovietinių laikų terminiją.

Mokslinio komunizmo valstybinis baigiamasis egzaminas nuo 1975 m. buvo privalomas visų specialybių studentams.

K. Markso, F. Engelso ir V. Lenino veikalus studentai konspektuodavo atžagariai.

Specialybių mokymo planai buvo tipiniai, parengti Maskvoje ir naudojami visoje SSRS pagal vieną šabloną. Minimalius pakeitimus buvo galima atlikti tik labai argumentuotai paprašius Maskvos valdžios institucijų.

Kaip jau minėta ankstesniuose skyriuose, ideologiniai dalykai į Akademijos studentų mokymo planus buvo įtraukti iš karto įvykus pirmajai sovietų okupacijai. Tas pats atsitiko ir antrosios sovietų okupacijos pradžioje. Politinius mokslus teko mokytis ne tik naujai priimtiems studentams, bet ir aukštesnių kursų studentams, kuriems per karą šie dalykai nebuvo dėstomi. Tikriausiai dėl to 1945 m. nė vienas studentas Akademijos nebaigė.¹⁷²

Ideologiniams dalykams dėstyti dar 1941 m. buvo įkurta Marksizmo-leninizmo katedra; 1945 m. ji atkurta. Iki 1953 m. šiai katedrai vadovavo tik rusakalbiai dėstytojai. 1969 m. nuo jos atskirta Marksistinės-lenininės filosofijos katedra, o likusi katedros dalis pavadinta SSRS istorijos ir mokslinio komunizmo katedra. Vėliausiai (1972) įkurta Marksistinės-lenininės estetikos katedra, perėmusi Estetikos, etikos ir ateizmo pagrindų dėstymą.¹⁷³ Suprantama, kad visuomeninių katedrų plėtra buvo susijusi ne tik su studentų skaičiaus augimu, bet ir su studentų mokymo komunistine dvasia stiprinimu.

Nuo 1941 m. (su pertrauka per karą) buvo dėstoma Politinė ekonomija. Ši misija buvo patikėta Žemės ūkio ekonomijos ir politikos katedrai, o nuo 1947 m. – įsteigta Politinės ekonomijos katedrai.¹⁷⁴ Pažymėtina, kad ideologinis aspektas buvo būdingas ne tik tam specialiai skirtiems, bet ir visiems kitiems mokomiesiems dalykams. Į kiekvieną dėstomą dalyką buvo būtina įterpti SSKP uždavinius ir pasiekimus dėstomo dalyko objekto atžvilgiu. Dėstoma medžiaga turėjo būti siejama su SSKP suvažiavimų nutarimais. Šis politinis aspektas privalėjo atsispindėti ir dalykų egzaminų klausimuose.

Paminėtina, kad studijuojant visuomeninius dalykus buvo būtina konspektuoti K. Markso, F. Engelso ir V. Lenino veikalus. Dėstytojų nurodytas veikalų dalis reikėjo išnagrinėti ir sukonspektuoti. Pavyzdžiui, būsimiems ekonomistams tekdavo daug konspektuoti K. Markso „Kapitalą“. Realybėje viskas buvo paprasčiau, nei surašyta dalykų programose. Studentai dažniausiai nusirašinėdavo šiuos konspektus vieni iš kitų ar netgi sugėbėdavo per seminarus draugų konspektus pateikti kaip savus. Dėstytojai irgi didelių lūkesčių nekėlė, dažniausiai apsiribodavo pasisakymais ir paaiškinimais seminarų metu. Per egzaminus buvo svarbiausia žinoti pagrindines politines dogmas ir jų nesupainioti. Mokslinio komunizmo egzaminas buvo „pakylėtas“ iki valstybinio baigiamojo. Jis buvo laikomas dalyvaujant komisijai, o neišlaikius nebuvo galima ginti diplominio darbo (taip atsitikdavo labai retai).

Centralizuotai rengiami mokymo planai ir mokymo programos

Sovietines studijas paveikė ir valdymo planinis centralizmas. Sovietų okupacijos metu centralizuotai buvo valdoma planinė ekonomika, lėšų skirstymas, išteklių tiekimas ir, žinoma, žemės ūkis, nors buvo deklaruojama ir jo kolūkinė-kooperatinė nuosavybė bei valdymo sistema. Centralizuotai valdytas ir aukštasis mokslas. Akademia buvo pavaldi SSRS žemės ūkio ministerijai, o visi mokymo planai – sudaromi centralizuotai, juos, kaip

172 Šimatonis, A. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 32.

173 Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 42–43.

174 *Ibid.*, p. 43.

tipinius, tvirtindavo SSRS aukštojo mokslo ir specialaus vidurinio mokslo ministerija. Tie patys tipiniai mokymo planai buvo privalomi visoms SSRS žemės ūkio aukštosioms mokykloms. Specialybės mokymo plane buvo nurodyta ne tik tai, kokių dalykų turi būti mokomasi, bet ir jiems skiriamas paskaitų, praktikų, egzaminų laikas. Mokymosi trukmė pagal specialybes buvo nevienoda. Buhalterio ekonomisto kvalifikacija buvo įgijama per 4 metus, agronomo, ekonomisto organizatoriaus ir miškų ūkio inžinieriaus – per 4 metus ir 7 mėnesius, inžinerinės kvalifikacijos – per 5 metus. Neakivaizdininkų mokymosi trukmė buvo apie vienerius metus ilgesnė. Centralizuotai reglamentuota buvo netgi mokymo trukmės struktūra. Teoriniam mokymui auditorijose skirta 24–25 proc. mokymo laiko, seminarams ir laboratoriniams darbams – 35–36 proc., mokomajai ir gamybinei praktikai – 10–20 proc. ir t. t. Mokymo trukmė paskirstyta ir pagal dalykų grupes. Pavyzdžiui, inžinerinių specialybių atveju visuomeninių ir socialinių (įskaitant ekonominius) mokslų dalykai turėjo sudaryti 17 proc. auditorinio laiko, o profiliniai (kaip dabar sakome – specialiojo ugdymo) – ne mažiau kaip pusę visos mokymo trukmės. Fizinis studentų lavinimas, išskyrus neakivaizdininkus, irgi buvo privalomas.¹⁷⁵

Kyla klausimas, ar Akademijos vadovybė turėjo bent mažų galimybių pakoreguoti centralizuotai parengtus mokymo planus ar apsiriboti vien šių planų taikymo kontrole. Vis tik šioji tokia galimybė buvo. Argumentuojant savojo krašto žemės ūkio ypatumais, mokslo laimėjimais, buvo galima į mokymo planą įtraukti vieną kitą dalyką, bet tik suderinus su SSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija. Akademia didžiavosi, kad 1974 m. pavyko įtraukti visų fakultetų studentams skirtą Gamtos apsaugos kursą.¹⁷⁶

Naudoti ne tik centralizuotai parengti mokymo planai, bet ir kiekvieno dalyko tipinės mokymo programos. Jas žemės ūkio aukštosioms mokykloms rengė SSRS žemės ūkio ministerija. Dalyko „programose nurodytos temos, kurias studentai turi išklausti ir išnagrinėti, taip pat nurodyta, ką jie patys praktiškai turi išmokti. Pagal tipines mokymo programas katedros rengė sutrumpintas programas“¹⁷⁷, skirtas studentams. Tuo kiekvieno dalyko programų reikalai nesibaigė. Vadovaujantis specialia instrukcija, Akademijoje buvo rengiamos kiekvieno dalyko darbo programos, skirtos dėstytojams. „Darbo programa – tai kolektyvinis katedrų metodinis kūrinys, kuriame nustatoma visų mokomųjų užsiėmimų rūšių bei kurso dalių trukmė, paskaitų, laboratorinių ir praktikos darbų temos, kursinių darbų ir projektų turinys, rekomenduojama literatūra. Darbo programose nurodomos vaizdinės ir techninės mokymo priemonės, mokymo kontrolės formos, aptariamas disciplinos ryšys su kitais mokslais. Darbo programos atnaujinamos kasmet ar kas antri metai pagal naujausius mokslo ir technikos laimėjimus.“¹⁷⁸

Natūraliai kyla noras tuometes dalykų programas palyginti su dabartiniais studijų dalykų aprašais. Sovietų laikais buvo tarsi paprasčiau: viskas pagal instrukciją ir vieną šabloną, be nubrėžtų dalyko tikslų ir aprašo, kokios žinios ir kokie socialiniai ar specialieji gebėjimai bus ugdomi, bet kartu – be akademinės laisvės, profesijos lauko tyrimų, asmeninės iniciatyvos.

¹⁷⁵ *Ibid.*, p. 34–35.

¹⁷⁶ *Ibid.*, p. 35.

¹⁷⁷ *Ibid.*, p. 35.

¹⁷⁸ *Ibid.*, p. 35–36.

*Maskvos valdžios institucijos
nustatydavo mokymo proceso
parametrus:*

*– mokymo trukmę;
– mokymo formas ir jų struktūrą;
– mokymo trukmės struktūrą pagal
dalykų grupes.*

*Fizinis lavinimas buvo privalomas
visų specialybių studentams.*

*Dalykų mokymo programos
buvo rengiamos pagal
specialias instrukcijas.*

*Studentų savarankiškas darbas
nebuvo reglamentuotas.*

*Mokytis rusų kalbos buvo privaloma
visiems studentams.*

*Vyrams buvo privalomas
karinis rengimas.
Jį baigę studentai tapdavo atsargos
karininkais.*

Priėmimas į Akademiją buvo vykdomas pagal stojamųjų egzaminų rezultatus.

Daugeliui stojančiųjų tą pačią vasarą tekdavo laikyti tuos pačius egzaminus du kartus: abiturėtos ir stojamuosius.

Studentų priėmimas vykdavo pagal Maskvos valdžios institucijų patvirtintus specialistų rengimo planus.

Siekiant sumažinti studentų atkritimą ir įvykdyti specialistų rengimo planus, buvo priimami ne tik studentai, bet ir kandidatai, kurie pagal savo teises artimi dabartiniais klausytojams.

Pažymėtina, kad į mokymo trukmę nebuvo įtraukiama savarankiškų darbų rengimo trukmė. Tai buvo kiekvieno studento asmeninis reikalas, kiek laiko sugaiš ir ar laiku parengs darbo programoje numatytus savarankiškus darbus. Neretai studentai jais būdavo pernelyg apkraunami.

Mokymo rusifikacija

Rusų kalba, kaip dalykas, į mokymo planus įtraukta pirmosios sovietų okupacijos metu ir su pertrauka karo metais buvo privaloma pirmo kurso studentams iki pat šalies nepriklausomybės atkūrimo. Žvelgiant iš šiandienos pozicijų, keistoka, kad buvo mokoma rusų kalbos, o gimtosios lietuvių kalbos lavinimas tiek dalykinės kalbos, tiek kalbos kultūros aspektu buvo paliktas už studijų ribų.

Jau minėta, kad greitai po karo į Akademiją buvo atsiųstas nemažas būrys rusakalbių dėstytojų. Tai buvo motyvuojama dėstytojų kvalifikacinės sudėties gerinimu, bet kartu taip buvo rusinamas mokymas.

Kurį laiką Agronomijos ir Žemės ūkio mechanizacijos fakultetuose buvo sudaromos *internacionalinės* grupės iš studentų, atvykusių iš Baltarusijos, kitų sąjunginių respublikų, taip pat tuometėje Lietuvoje gyvenusių kitataučių. Nėra abejonių, kad tai buvo daroma ir *internacionalinės draugystės* tikslais.

Nuo 1946 iki 1990 m. (su pertrauka 1961–1970 m.) Akademijoje veikė Karinė katedra, rengusi „Akademijos studentus vyrus atsargos karininkais“¹⁷⁹. Vieną dieną per savaitę vyrai turėjo skirti kariniam rengimui, kuris vyko tik rusų kalba. Studentai iš karininkų mokėsi ne tik norminės, bet ir necenzūrinių „pagražinimų“ turinčios rusų kalbos.

Mokymo proceso ypatumai

Priėmimas į aukštąsias mokyklas vyko pagal jose išlaikytus stojamuosius egzaminus. Tą pačią vasarą abiturientams tekdavo laikyti egzaminus ir du kartus: pirmiausia abiturėtos, paskui stojamuosius egzaminus į aukštąsias mokyklas. Stojantieji buvo organizuojami parengiamieji kursai. Tekdavo išlaikyti 4 egzaminus, iš kurių įvertinimų ir buvo sudaromas konkursinis balas. Baigusiesiems technikumus su pagyrimu reikėdavo laikyti vieną egzaminą, bet, gavus mažesnę įvertinimą nei „labai gerai“, reikėjo laikyti ir likusius egzaminus. Stojamieji egzaminai aukštosiose mokyklose buvo organizuojami skirtingu metu. Akademijoje jie buvo laikomi vėliau nei kai kuriose kitose aukštosiose mokyklose. Taip suspėdavo ir tie jaunuoliai, kuriems nepavyko įstoti į labiau pageidaujamas specialybes kitose aukštosiose mokyklose.

Aukštosios mokyklos iš valdžios institucijų gaudavo specialistų rengimo planus, už kurių vykdymą tekdavo kasmet atsiskaityti pateikiant statistinius duomenis. Pagal šiuos planus buvo vykdomas ir studentų priėmimas. Ne visos specialybės tarp stojančiųjų buvo vienodai populiarios. Į ekonomikos ir miškininkystės specialybes buvo nemaži konkursai, o stojančiųjų į inžinerines specialybes kartais ir pritrūkdavo. Ypatingų specialybių populiarinimo akcijų tuomet nebuvo. Apsiribota skelbimais spaudoje ir dėstytojų siuntimu į rajonų centruose vykdavusius susitikimus su būsima abiturientais, suvežtais iš mokyklų.

¹⁷⁹ *Ibid.*, p. 45.

Specialistų rengimo planuose buvo svarbus rodiklis – studentų atkritimas. Specialistų rengimo planuose buvo leidžiamas tik 2,5 proc. studentų atkritimas, bet faktinis skaičius 8-ojo dešimtmečio pabaigoje buvo 6–7 proc. Tai – vienas blogiausių rodiklių visose SSRS aukštosiose žemės ūkio mokyklose. Tekdavo ieškoti argumentų blogiems rodikliams paaiškinti. Buvo imamasi ir gudrybių atkritimui sumažinti. Viena iš jų – priėmimas „virš plano“ kandidato statusu. Kandidatai pagal jiems suteikiamas teises ir galimybes tapti studentais labai artimi dabartinių laikų laisviesiems klausytojams. Kandidatai „negaudavo stipendijos, bendrabučio, nebūdavo įtraukiami į oficialius priimtųjų sąrašus, bet jiems neoficialiai būdavo leidžiama lankyti paskaitas. Egzaminus jie taip pat laikydavo neoficialiai, apie tai pasižymėdavo tik dėstytojas.“¹⁸⁰ Išbraukus iš sąrašų *tikrąjį* studentą, į jo vietą buvo įrašomas kandidatas, statistikoje nerodant nei išbraukimo, nei priėmimo. Dėl aukštajai mokyklai palankesnės statistikos tekdavo ir padaryti nuolaidų studentams.

Apie 1980 m. Lietuvą pasiekė Maskvos valdžios institucijų įsakymas neatleisti studentų nuo karo tarnybos sovietų armijoje. Išimtis – tik Medicinos instituto ir Akademijos studentams. Tai buvo svarbus veiksnys, paskatinęs išaugti stojančiųjų į Akademiją srautą. Specialistų rengimo planai buvo vykdomi lengviau. Šia Akademijai suteikta išimtimi naudojosi ir sportininkai. Akademijos studentu tapo ir talentingasis krepšininkas Arvydas Sabonis – suprantama, ne iš pašaukimo žemės ūkiui, o dėl siekio apsisaugoti nuo karo tarnybos ir prievartinio žaidimo garsiajame Maskvos kariškių klube.

Paskaitos studentams buvo privalomos. Ne tik laboratorinių darbų ir seminarų, bet ir paskaitų lankymas buvo žymimas specialiuose lankomumo žurnaluose. Paskaitos tvarkaraštyje buvo dėliojamos po dvi. Per pertraukas tarp paskaitų akademinių grupių seniūnai privalėjo sužymėti į paskaitą neatvykusius studentus. Vieni dėstytojai pasitikėjo seniūnų įrašais, kiti patys kontroliavo lankomumą, skaitydami iš eilės studentų pavardes ir atitinkamai pasižymėdami. Studentai brangino draugystę su seniūnais, nes pastarieji išsigudrindavo artimų studentų ir nepažymėti lankomumo žurnaluose, pastariesiems nepasirodžius paskaitose. Pralaidusieji paskaitas turėdavo pateikti neatvykimą pateisinančius dokumentus, o nepateisinusieji susidurdavo su papildomomis užduotimis atsiskaitymų metu. Taigi privalomas lankomumas ir jo žymėjimas dažnai nulemdavo tai, kad auditorijos būdavo pilnos studentų.

Dar vienas paskaitų ypatumas – jų medžiagos konspektavimas, dažnai ir dėstytojo lėtai diktuojamo teksto ištisinis rašymas. Nors buvo nurodoma ir mokytis skirta literatūra, konspektas būdavo pagrindinė mokymosi priemonė ne tik prieš seminarus ar pratybas, bet ir prieš egzaminus. Geras konspektas buvo didelis turtas, keliavęs iš vieno studento pas kitą, ypač jei ir dėstytojas žinias tikrindavo pagal konspekto medžiagą.

Dėstytojai paskaitas skaitė skirtingai: vieni diktudavo, kiti papildydavo komentarais arba net stengdavosi įžiebt diskusiją, dar kiti įterpdavo anekdotą ar pasakojimą apie įdomų atsitikimą. Studentai geriau vertindavo tuos dėstytojus, kurie lėtai diktudavo arba sugebėdavo studentus įtraukti į dalykinius pašnekesius. Suprantama, kad studentų požiūris į paskaitas buvo irgi nevienodas.

Mes – jau Akademijos studentai¹⁸¹

Akademijos studentas Arvydas Sabonis

Paskaitos studentams buvo privalomos.

Paskaitų medžiagą studentai stengdavosi konspektuoti.

180 Šimatonis, S. (1994). Akademijos atkūrimas ir persikėlimas į Kauną. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 52.

181 Nuotraukoje antras iš kairės – Pavelas Duchovskis, šiuo metu prof. habil. dr., LMA tikrasis narys, Lietuvos nacionalinės mokslo premijos laureatas.

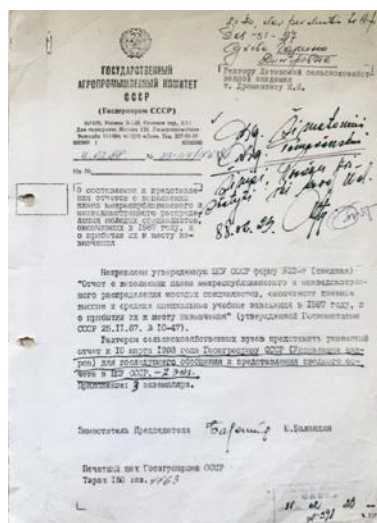
Paskaitų konspektas – svarbus žinių šaltinis rengiantis egzaminui.

Geras paskaitų konspektas – didelis studento turtas, keliavęs iš vienu rankų į kitas.

Pasitaikydavo atvejų, kai egzaminų metu būdavo naudojamos „šperos“.

Praktikai buvo skiriama daug daugiau laiko nei dabar.

Akademijos absolventai turėjo privalomai atidirbti 3 metus paskirtose darbovietėse.

SSRS agropromoninio komiteto rašto dėl absolventų paskirstymo į darbovietes detalios statistikos pateikimo pirmojo puslapio faksimilė

Auditorija, pilna konspektuojančių studentų. 1974 m.

Egzaminai buvo laikomi žodžiu pagal parengtus egzaminų bilietus. Studentai iš anksto gaudavo egzaminų klausimus ir pagal juos ruošdavosi. Egzamino išvakarėse vykdavo konsultacija, kurios metu dėstytojas išaiškindavo studentams ne tokius aiškius egzamino klausimus. Per egzaminų sesiją bendrabučiuose, bibliotekos skaityklose buvo jaučiama išaugusi įtampa ir susikaupimas. Pasitaikydavo ir nusirašinėjimo atvejų (populiariausios buvo armonikos tipo „šperos“).

Gamybinė praktika (šiuo metu vadinama profesinės veiklos praktika) buvo daug ilgesnė nei dabar. Pagal daugumos specialybių mokymo planus praktika buvo numatyta trečiame ir ketvirtame kursuose ir trukdavo keletą mėnesių. Praktikos laikas sutapdavo su darbo kolūkiuose ir sovietiniuose ūkiuose sezonais. Dauguma ūkių turėjo praktikančių etatų, todėl nebuvo sunku praktikantams minimaliai atsilyginti.

Prieš ginant diplominius darbus vykdavo labai svarbi procedūra – dieninių studijų studentų paskirstymas į būsimas darbo vietas. Absolventai privalėjo 3 metus atidirbti pagal paskyrimą. Paskirstymo planus pateikdavo SSRS žemės ūkio ministerija (vėliau pavadinta SSRS valstybiniu agropromoniniu komitetu). Lietuvos SSR žemės ministerija (vėliau taip pat pavadinta Lietuvos SSR valstybiniu agropromoniniu komitetu) ir kitos žinybos šiuos planus detalizuodavo, nurodydamos konkrečias darbo vietas. Būsimos darbo vietos iš anksto skelbtos skelbimų lentoje, ir siekta, kad studentai patys jas pasiskirstytų. Tai ne visuomet pavykdavo. Pasitaikydavo atvejų, kad prieš paskirstymą padaugėdavo studentų santuokų. Tuomet didėjo tikimybė, kad studentas (-ė) bus paskirtas (-a) dirbti į sutuoktinio (-ės) gyvenamąją vietovę. Jei studentai nesutardavo, tuomet būdavo paskiriami pagal pažangumą. Pažangesni studentai būsimas darbo vietas rinkosi pirmiausia. Žinoma, būdavo ir ašarų.

Studijų ypatumų sovietiniais laikais būta ir daugiau. Čia paminėti labiausiai įstrigę atmintyje ir užfiksuoti istoriografijoje.

Mokslinis darbas sovietmečiu

Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Algirdas Juozas Motuzas

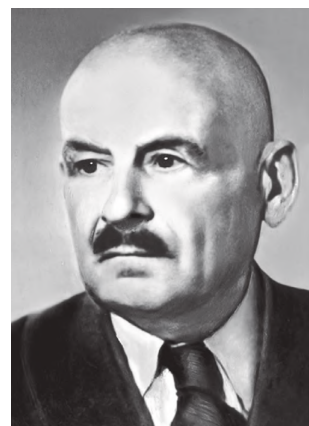
Akademijos vadovai įvairiomis progomis nesibodėjo pasididžiuoti joje dirbusiais ir dirbančiais iškiliais mokslininkais. Iš tiesų per visus 45 sovietmečio metus Akademijoje dirbo nemažai Lietuvoje ir visoje Sovietų Sąjungoje žinomų mokslininkų. Pirmaisiais sovietmečio dešimtmečiais Akademijos mokslininkų priešakyje pelnytai stovėjo profesoriai V. Ruokis, S. Mastauskis, J. Kriščiūnas, J. Bulavas, T. Ivanauskas, P. Vasinauskas ir kiti, dar tarpukariu įgiję stiprų mokslinį užtaisą. Vėlesniais dešimtmečiais Akademijos mokslą reprezentavo profesoriai B. Baginskas, J. Ciparis, A. Stancevičius, V. Antanaitis, G. Jocius, A. Dirsė, V. Čaikauskas, S. Pileckis ir kiti. Vyresnės kartos mokslininkai rūpinosi jaunesnės kartos mokslininkų brendimu.

Vis tik dėstytojai į mokslinį darbą įsitraukdavo gana skirtingai ir individualiai. Kaip ir dabar, anais laikais dirbti šį darbą jaunus dėstytojus, dažniausiai Akademijos absolventus, labiausiai motyvavo būsima karjera. Pagrindinės karjeros aukštojoje mokykloje sąlygos – apginta disertacija ir įgytas mokslo laipsnis. Sovietmečiu buvo du mokslo laipsnio lygiai: pirmasis lygis – atitinkamo mokslo kandidatas, antrasis – atitinkamo mokslo daktaras. Su mokslo laipsniais buvo susijęs ir pedagoginių vardų suteikimas. Docento pedagoginis vardas buvo suteikiamas turint mokslo kandidato laipsnį, profesoriaus – mokslo daktaro laipsnį. Žinoma, buvo ir išimčių, kai pedagoginis vardas buvo suteikiamas ne už mokslinius, o už kai kuriuos kitokio pobūdžio nuopelnus. Mokslo laipsniai ir pedagoginiai vardai – tarnybinių algų diferenciacijos pagrindas.

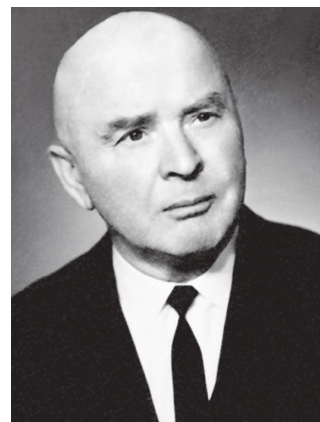
Praktiškai visi jauni dėstytojai siekė įgyti mokslo kandidato laipsnį, skyrėsi tik šio siekio būdai. Vieni tai darydavo studijuodami ir atlikdami tyrimus dieninėje arba neakivaizdinėje aspirantūroje (tai – dabartinės doktorantūros atitikmuo), kiti, savarankiškai arba neoficialiai susitarę su potencialiais vadovais, vykdė mokslinius tyrimus ir jų pagrindu rengė disertacijas. Ne visiems pasisekdavo viską ir kokybiškai atlikti, todėl kai kuriems dėstytojams iki karjeros pabaigos teko likti lektoriais arba asistentais.

Įkalbinti jauną specialistą rinktis dėstytojo, kartu ir mokslininko kelią nebuvo lengva. Pirmiausia, nors ir baigęs mokslus su aukštais įvertinimais, ne kiekvienas specialistas turėjo mokslininko gyslelę. Buvo svarbus ir materialinis aspektas. Jį vaizdingai aprašė prof. P. Vasinauskas: „<...> gavę diplomus, daugelis gabių vyrų ir merginų mauna į kolūkius. Čia dabar aukso kasyklos, nors sunkus darbas kaip visur kasyklose. Negalima sakyti, kad dabar mokslininkams būtų ubagiški atlyginimai. Tačiau gerą atlyginimą jie pradeda imti tik gavę mokslinį laipsnį. Temos rinkimasis, eksperimentinis darbas, disertacijos rašymas ir dokumentų apiforminimas vidutiniškai trunka apie 10 metų. Tik tada algalapyje jis susilygina su nuėjusiu į gamybą draugu. Tačiau pastarasis jau pradėjęs namuką rėsti arba į Palangą važinėja nuosavais „Žiguliais“.“¹⁸²

Ir sovietmečiu Akademijoje dirbo visa iškilių mokslininkų plejada, ugdžiusi naujas mokslininkų kartas ir prisidėjusi prie žemės ūkio mokslų plėtros.

Prof. Tadas Ivanauskas (1882–1970), gamtininkas zoologas, gamtosaugos pradininkas; LMA tikrasis narys (nuo 1941); Valstybinės premijos laureatas (1959)

Prof. Stanislovas Mastauskis (1890–1978), taikomosios entomologijos pradininkas Lietuvoje

¹⁸² Vasinauskas, P. (1986). Lietuvos žemės ūkio mokslų raida. Vilnius: Mokslas, p. 97.

Mokslo laipsniai sovietmečiu, įgyjami parengiant ir apginant atitinkamas disertacijas:

- mokslo kandidatas;
- mokslo daktaras.

Aspirantūra – dabartinės doktorantūros atitikmuo. Per visą sovietmetį Akademijos aspirantūroje studijavo ir mokslinius tyrimus vykdė 350 aspirantų, apie 60 proc. jų apgynė disertacijas.

Prof. Petras Vasinauskas (1906–1995), agronomijos mokslų organizatorius, LMA narys korespondentas (nuo 1956), Valstybinės premijos laureatas (su kitais, 1967)

Per sovietmetį visose Akademijoje organizuotose mokslinėse tarybose buvo apgintos 846 kandidatinių ir 20 mokslo daktaro disertacijų.

Daugumą dėstytojų tenkino mokslo kandidato laipsnis ir docento pedagoginis vardas.

Nuo 1948 m. Akademijoje pradėjo vykti aspirantūra. Aspirantai buvo priimami į Agronomijos fakulteto katedras, vėliau – ir į kai kurias kitas. Aspirantai integruodavosi į katedrų gyvenimą, jiems buvo parenkamos aktualios tyrimų temos ir mokslinės patirties panašiomis temomis įgiję vadovai. Aspirantai privalėjo išlaikyti vadinamuosius *kandidatinio minimumo egzaminus*, atlikti tyrimus, jų rezultatus apibendrinti moksliniuose straipsniuose ir mokslinėse konferencijose, parengti ginti disertacijas. Aspirantūroje iki 1990 m. studijavo 350 asmenų, apie 60 proc. jų apgynė mokslo kandidato disertacijas.¹⁸³

Katedrų, kuriose nebuvo aspirantūros, jauniems dėstytojams tekdavo pasinaudoti tikslinės aspirantūros vietomis kitose Lietuvos ir sąjunginių respublikų aukštosiose mokyklose arba disertaciją rengti savarankiškai.

Aspirantūra ir disertacijų gynimas nemažai priklausė nuo mokslinių tarybų sudarymo. Pirmoji Akademijos mokslinė taryba (iš 23 narių) buvo sudaryta 1947 m. Joje buvo gimanamos augalininkystės ir dirvožemių mokslų kandidatinių disertacijos. Mokslinės tarybos sudėtis ir teisės keitėsi keletą kartų. 1949 m. leista priimti ginti ir žemės ūkio mechanizavimo srities disertacijas. 1954 m. tarybos sudėtis buvo išplėsta iki 40 narių, aprėpiant daugelį mokslo institucijų, ir suteikta teisė priimti ginti 14 mokslo šakų kandidatines disertacijas. 1961 m. SSRS aukščiausioji atestacinė komisija, patvirtinusi naują tarybos sudėtį, suteikė leidimą priimti ginti ir daktaro disertacijas. Po 1964 m. atliktos reorganizacijos buvo patvirtintos fakultetų mokslinės tarybos: Agronomijos ir ekonomikos; Žemės ūkio mechanizacijos, hidromelioracijos ir žemėtvarkos; Zootechnijos ir veterinarijos. 1971 m., stokojant ekonomikos mokslininkų, Agronomijos ir ekonomikos taryba pakeista į Agronomijos ir miškų ūkio. Vėliau taip pat buvo keičiami mokslinių tarybų sudarymo principai. Paskutinis pokytis sovietmečiu – 1987 m. atlikta pertvarka, kurios metu Akademijoje palikta viena specializuota mokslo taryba su teise priimti ginti augalininkystės, agrochemijos ir žemdirbystės sričių mokslo kandidato disertacijas.¹⁸⁴ Nuo pirmosios mokslinės tarybos įsteigimo iki 1990 m. Akademijoje buvo apgintos iš viso 846 kandidatinių ir 20 mokslo daktaro disertacijų.¹⁸⁵

Pagal turimą statistiką, Akademijos darbuotojai 1946–1992 m. Akademijoje veikusiose mokslinėse tarybose, taip pat kitose mokslinėse tarybose apgynė iš viso 298 kandidatines ir 24 mokslo daktaro disertacijas. Tarp apgintų kandidatinių disertacijų – ir fizikos-matematikos, chemijos, istorijos, pedagogikos, filologijos, architektūros, teisės mokslų sričių disertacijos.¹⁸⁶

Akademijos vadovybė stengėsi sudaryti palankias sąlygas rengti mokslo daktaro disertacijas. 1962 m. buvo įtrauktos dvi vyriausiojo mokslinio bendradarbio (dabar – mokslo darbuotojas) pareigybės. Jos dvejiems metams buvo skiriamos mokslo daktaro disertacijas rengiantiems docentams. Tuo pasinaudojo 30 docentų, iš kurių 15 apgynė disertacijas ir tapo mokslo daktarais.¹⁸⁷

183 Šimatonis, S. (1994). Mokslinio darbo baras. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 52.

184 *Ibid.*, p. 63–66.

185 *Ibid.*, p. 63.

186 *Ibid.*, p. 64.

187 *Ibid.*, p. 66.

Profesorių P. Svetikos, B. Šprinko ir P. Vasinausko diskusija

Vis tik mokslo daktaro disertacijų gynimas buvo retenybė. Minėtais statistiniais duomenimis, vienai Akademijos dėstytojų apgintai mokslo daktaro disertacijai teko vidutiniškai daugiau nei 12 apgintų kandidatinių disertacijų. Todėl ir profesoriai Akademijoje buvo retenybė. Svarbi priežastis – dėstytojų susitaikymas su pasiektais mokslo laimėjimais. Mokslo kandidato laipsnis ir docento pedagoginis vardas daugelį tenkino visus likusius dėstytojavimo metus. Dėl šventos ramybės būdavo sukurpiamas vienas kitas straipsnelis ar parengiama mokymo priemonė ir be didesnio vargo mėgaujamosi docento statusu. Prof. P. Vasinauskas rašė: „<...> sutinku mokslininkų, užmigusių ant laurų. Tie jų laurai – kandidato diplomas.“¹⁸⁸

Išskirtinis dėmesys kandidatinių disertacijų rengimui ir gynimui nulėmė gerą tuometę dėstytojų kvalifikacinę struktūrą. 1983 m. 58,9 proc. visų dėstytojų turėjo mokslo laipsnius arba mokslinius vardus.¹⁸⁹

Kitas svarbus mokslinio darbo baras – mokslo žinių sisteminimas studentų mokymo tikslais. Šio darbo galutinis rezultatas – išleisti vadovėliai ir kitos mokymo priemonės. Tai dažnai būdavo priskiriama metodiniam darbui, bet jam atlikti neabejotinai reikėjo ir mokslinio darbo. Remiantis prof. A. J. Motuzo istoriografiniais tyrimais, antrosios sovietų okupacijos metais, t. y. 1944–1990 m., Akademijos dėstytojai parengė ir išleido 222 vadovėlius ir mokymo priemones. Po keletą vadovėlių išleista visuose fakultetuose. Populiariausiais vadovėliais tapo prof. P. Vasinausko „Agrotechnika“ (keturios laidos – 1952, 1957, 1966, 1971), prof. P. Svetikos ir kt. „Daržininkystė“ (keturios laidos – 1950, 1952, 1957, 1981), prof. V. Venskutonio „Sodininkystė“ (trys laidos – 1956, 1959, 1976), prof. J. Kriščiūno „Bitininkystė“ (trys laidos – 1947, 1954, 1961), doc. K. Dereškevičiaus ir kt. „Augalininkystė“ (trys laidos – 1964, 1967, 1972). Prieš kiekvieną naują leidimą vadovėlių medžiaga buvo peržiūrima ir aktualizuojama naujais mokslo ir praktikos pasiekimais. Daugelis vadovėlių buvo tapę ir žemės ūkio įmonių vadovų bei specialistų

Prof. Antanas Stancevičius (1920–2007), agrofitocenologijos Lietuvoje pradininkas, LSSR valstybinės premijos laureatas (su kitais, 1966), Akademijos garbės daktaras (1994)

Prof. Juozas Ciparis (1923–2005), chemikas technologas, Valstybinės premijos laureatas (1987)

¹⁸⁸ Vasinauskas, P. (1986). Lietuvos žemės ūkio mokslų raida. Vilnius: Mokslas, p. 97.

¹⁸⁹ Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 25.

Prof. Kazys Brunza (1903–1991),
botanikas, mikrobiologas,
LSSR valstybinės premijos laureatas
(1966)

Prof. Simonas Pileckis (1927–2012),
entomologas,
LSSR valstybinės premijos laureatas
(1978)

*Ūkiskaitos tyrimai –
tai įmonių bei kitų organizacijų
užsakomi tyrimai joms aktualiomis
temomis, su Akademija sudarant
ūkiskaitos sutartis ir numatant lėšų
tyrimams atlikti.*

*Ūkiskaitos tyrimai pradėti
1962 m., jų apimtis kasmet didėjo.
Akademijai – tai papildomas lėšų
šaltinis, mokslininkams – priedas prie
tarnybinės algos.*

parankinėmis knygomis. Prof. P. Vasinauskui už vadovėlį „Agrotechnika“ suteikta Vals-tybinė premija.

Aspirantūros, disertacijų rengimo, vadovėlių, monografių ir mokslinių straipsnių rašymo pagrindas – vykdomi moksliniai tyrimai, jų organizavimas ir susiformavusios tradicijos. Nors sovietmečiu moksliniai tyrimai ir eksperimentai buvo sutelkti žemės ūkio profilio mokslinio tyrimo institutuose, Akademijoje jie taip pat sudarė reikšmingą mokslinio darbo dalį. Mokslinio tyrimo institutuose buvo labiau orientuojamasi į taiko-muosius, praktinę vertę turinčius tyrimus, Akademijoje – į mokslinės minties plėtotei ir akademinei veiklai reikšmingus tyrimus; žinoma, buvo ir įvairių išimčių.

Moksliniai tyrimai Akademijoje buvo organizuojami pagal mokslo šakas speciali-zuotose katedrose. „Atskiros katedros yra savitos mokslinio tyrimo mokyklos su nusi-stovėjusia tematika, sukomplektuotais kadrtais, su nuolat augančia moksline materialine baze.“¹⁹⁰ Jose buvo aptariamas tyrimų temų aktualumas, svarstomos tyrimų metodikos, aptariami tyrimų rezultatai ir jų sklaida. Vienose katedrose tyrimai buvo kompleksiniai, į juos įtraukiant daugumą katedros darbuotojų, „kitose vos ne kiekvienas dėstytojas gvil-deno atskirą problemą. Kompleksiškumo stoka buvo ir liko vienu iš pagrindinių Akade-mijos mokslinio darbo trūkumų.“¹⁹¹

Prie tyrimų kompleksiškumo stokos kažkiek prisidėjo ir vadinamosios ūkiskaitos sutartys. 1957 m. įmonėms ir kitoms organizacijoms leista savo lėšomis finansuoti joms aktualius mokslinius tyrimus. Ūkiskaitos tyrimai iš esmės gana panašūs į dabartinius už-sakomuosius tyrimus, tik jų vykdytojų nereikėjo parinkti konkurso tvarka. Užtoko tarpu-savyje susitarti ir įforminti sutartį. Ūkiskaitos tyrimai buvo papildomai apmokami, o jų temos ne visuomet sutapdavo su katedrose nusistovėjusiomis tyrimų temomis. Pirmo-ji ūkiskaitos sutartis buvo sudaryta 1962 m. Jų skaičius sparčiai augo, o apimtis didėjo. 1970 m. tyrimus pagal ūkiskaitos sutartis vykdė jau 20 katedrų, šių sutarčių bendra apimtis siekė 300 tūkst. rublių, o dar vėliau – ir vieną milijoną rublių. Ūkiskaitos darbui koordi-nuoti 1964 m. įkurtas Mokslinių tyrimų sektorius, nepriklausomybės metais pertvarky-tas į Mokslo skyrių. Ūkiskaitos sutartimis buvo suinteresuota ir Akademija bei jas vykdę mokslininkai. Dėstytojai gaudavo papildomų pajamų, o Akademija galėjo įsigyti mokslinės įrangos, įkurti naujų mokslo laboratorijų. Ūkiskaita turėjo ir trūkumų: kai kurie dėstytojai taip išitraukė į šiuos tyrimus, kad studentų mokymas jiems tapo antraeilium darbu.¹⁹²

Mokslinių tyrimų tematika su metais keitėsi, bet pagrindinė jų linija – biologinių, techninių ir technologinių sąlygų didinti žemės ūkio produktyvumą gerinimas ir ko-lūkių sistemos tobulinimas. Pavyzdžiui, 1984 m. vykdytų kompleksinių tyrimų temos buvo tokios: žemės dirbimo tobulinimas; dirvų tręšimas; šiltnamių augalų ligų ir kenkėjų tyrimas ir kovos priemonių taikymas, derliaus nuėmimo kombainų technologijos to-bulinimas; žemės ūkio produkcijos sandėliavimas; melioracijos sistemų hidrotechninių statinių konstrukcijų tobulinimas; respublikos drėkinimo rajonų ir drėkinimo normų

190 Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 131–132.

191 Šimatonis, S. (1994). Mokslinio darbo baras. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 69.

192 *Ibid.*, 68.

nustatymas; sausinimo sistemų veikimo prognozavimas; žemės ūkio produktų gamybos savikaina ir jos mažinimas. Miškų ūkio fakulteto mokslininkai vykdė miškų taksacijos, medynų našumo modeliavimo ir kontrolės tyrimus. Visuomeninių katedrų dėstytojai vykdė Lietuvos kaimo sovietiniais metais socialinės-ekonominės raidos tyrimus.¹⁹³

Mokslinių tyrimų rezultatai buvo apibendrinami ir skelbiami monografijose, kitose knygose, mokslo žurnaluose. Didelio susidomėjimo sulaukė prof. P. Vasinausko ir dr. R. Klimavičiūtės monografija „Sėjomainos“ (1967), prof. T. Ivanausko parengta ir jo moksliniais stebėjimais pagrįsta knyga „Pasaulio paukščiai“ (trys laidos – 1957, 1971, 1981). Akademijos tuomečiai docentai A. Stancevičius ir E. Purvinas daug prisidėjo prie LMA solidaus leidinio „Lietuvos TSR flora“ parengimo ir kartu su kitais bendraautoriais 1966 m. gavo Lietuvos SSR valstybinę premiją. Tokio paties įvertinimo sulaukė prof. S. Pileckis už monografiją „Lietuvos vabalai“, prof. R. Tumas už darbus kuriant racionalias drenažo sistemas, mokslininkų grupė už vadovėlį „Traktoriai ir automobiliai“. Akademijos mokslininkai gavo ir daugiau įvairių įvertinimų.¹⁹⁴

Moksliniai straipsniai dažniausiai būdavo spausdinami „Lietuvos žemės ūkio akademijos mokslo darbuose“, kurie 1953 m. pradėti leisti vietoje „Žemės ūkio akademijos metraščio“. „Iki 1991 m. išėjo 36 šių darbų tomų, daugelis jų <...> – atskirais sąsiuviniais.“¹⁹⁵ Prof. A. J. Motuzo teigimu, buvo išleisti 96 tematiniai periodiniai, tęstiniai ir kiti mokslo darbų sąsiuviniai agronomijos, miškų ūkio ir pramonės, melioracijos ir hidrotechnikos, žemės ūkio gamybos mechanizavimo ir automatizavimo, gyvulininkystės produkcijos laikymo, žemės ūkio ekonomikos klausimais. Vienas kitas mokslinis straipsnis buvo išspausdintas vadinamuosiuose visos sąjungos žurnaluose. Vakarų šalių žurnalai Akademijos mokslininkams buvo nepasiekiami.

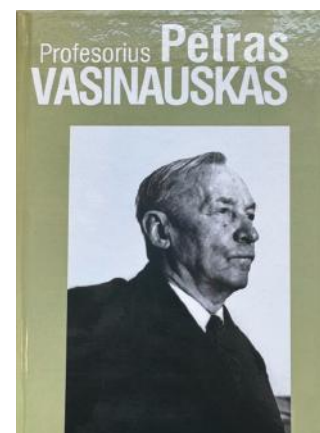
Mokslinių tyrimų rezultatų sklaidai 1947 m. pradėtos organizuoti dėstytojų mokslinės konferencijos. Konferencijų trumpi pranešimai ar jų tezės imti spausdinti ir atskirais rinkiniais leisti nuo 1961 m., kai įvyko 17-oji konferencija. Vėliau tokie rinkiniai leisti kasmet. Trumpi pranešimai buvo skirti aktualioms žemės, miškų ir vandens ūkio našumo, intensyvinimo ir efektyvumo problemoms spręsti.

Dar Dotnuvoje įsteigtas mokslo populiarinamasis žurnalas „Žemės ūkis“ sovietų laikais buvo suvalstybintas ir nukreiptas į to meto žemės ūkio politikos propagandą bei mokslo naujovių populiarinimą. Šiame žurnale dažnai pasitaikydavo ir Akademijos dėstytojų parengtų straipsnių.

Disertacijos, monografijos ir moksliniai straipsniai buvo pradedami citatomis iš markizmo-leninizmo veikalų, taip pat SSKP suvažiavimų medžiagos, jas susiejant su atliktų tyrimų tikslais ir aktualijomis. Tai buvo *nerašyta taisyklė*, kurios reikėjo laikytis norint, kad disertacija būtų apginta, monografija ar mokslinis straipsnis išspausdintas. Dauguma mokslininkų susitaikė su šia nerašyta taisykle ir neteikė tam didesnės reikšmės, tuo labiau kad visa mokslinė leidyba buvo cenzūruojama Glavlito ir Gorlito padalinių samdinių.

Agrochemikas Bronius Baginskas bandymų lauke. 1963 m.

Knygos apie prof. P. Vasinausko gyvenimą ir mokslinę veiklą viršelio faksimilė

1964 m. įkurtas
Mokslinių tyrimų sektorius,
nepriklausomybės metais pertvarkytas į
Mokslo skyrių.

193 Lietuvos žemės ūkio akademija (1984). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 132.

194 Šimatonis, S. (1994). Mokslinio darbo baras. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 67.

195 *Ibid.*, p. 68.

*1953 m. pradėti leisti
„Lietuvos žemės ūkio akademijos
mokslo darbai“.*

*Disertacijos, monografijos ir moksliniai
straipsniai buvo pradedami citatomis iš
marksizmo-leninizmo veikalų, taip pat
SSKP suvažiavimų medžiagos.*

Rekomendacijų žemės ūkio gamybai intensyvinti 1981 m. viršelio faksimilė

*Sovietmečiu dirbusios mokslininkų
kartos daug prisidėjo prie žemės ūkio
mokslų plėtotės ir išugdė naujas
mokslininkų kartas, kurios tvirtai
perima gerąsias mokslo tradicijas,
integruojasi į pasaulio mokslinę
erdvę, siekia žemės ūkio pažangos ir
tvarumo.*

Akademijos darbuotojai garsėjo ir išradimais. Iki 1990 m. SSRS atradimų ir išradimų komitetas jiems įteikė daugiau nei 150 autorių teisių pažymėjimų. Akademijos mokslininkai išvedė apie 50 augalų naujų veislių. Vien prof. J. Bulavui priklauso 25 kultūrinių augalų veislės, kurios buvo rajonuotos ir plačiai naudojamos tuomečiame žemės ūkyje. Profesoriumi priklauso autorystė kviečių ir rugių hibrido, kuris plačiai paplito ir vadinamas *kvietrugiu*.¹⁹⁶

Moksliniai tyrimai pirmiausia turėjo būti susiję su žemės ūkio intensyvinimo aktualijomis ir problemomis. Siekta, kad tyrimų rezultatai būtų pateikti kaip rekomendacijos žemės ūkio gamybai intensyvinti. Įvairių mokslo institucijų parengtas rekomendacijas kasmet surinkdavo, peržiūrėdavo, patvirtindavo ir išleisdavo Žemės ūkio ministerija, vėliau – Agropromoninis komitetas. Rekomendacijos privalėjo būti trumpos, turėjo būti aiškiai išdėstyta jų esmė ir taikymo sąlygos. Taip pat turėjo būti pateiktas pagal patvirtintą metodiką nustatytas galimas pasiekti ekonominis efektas. Rekomendacijos buvo leidžiamos lietuvių ir rusų kalbomis. Rajoninės žemės ūkio valdybos pagal mokslininkų pateiktas rekomendacijas turėjo sudaryti naujovių diegimo rajono žemės ūkio įmonėse planus, o metams pasibaigus – ataskaitas. Mokslininkai turėjo konsultuoti jų pasiūlytų naujovių diegimo klausimais.¹⁹⁷

Žvelgiant iš šių dienų pozicijų, galima drąsiai teigti, kad sovietmečiu dirbusios mokslininkų kartos, nors ir verčiamos siekti intensyvinti socialistinį žemės ūkį, daug prisidėjo prie agronomijos ir kitų mokslų plėtotės ir išugdė naujas mokslininkų kartas, kurios tvirtai perima gerąsias mokslo tradicijas, integruojasi į pasaulio mokslinę erdvę, ištikimai siekia nepriklausomos Lietuvos žemės ūkio pažangos ir tvarumo.

¹⁹⁶ *Ibid.*, p. 69.

¹⁹⁷ Rekomendacijos žemės ūkio gamybai intensyvinti 1981 m. (1980). Vilnius: Lietuvos TSR žemės ūkio ministerija. 401 p.

Akademija persitvarkymo metais

Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Albinas Kusta

Pertvarkos (*perestroikos*) atgarsiai Akademijoje

Ilgus dešimtmečius tvyrojęs tirštas ideologinis rūkas buvo užslinkęs ir Akademijos auditorijas bei koridorius. Partiniu principu paskirti Akademijos vadovai, LKP ir jaunimo vietinių organizacijų aktyvas, KGB užverbuoti Akademijos darbuotojai, kai kurie visuomeninių katedrų dėstytojai stengėsi bent minimaliai demonstruoti Akademijos ištikimybę socializmo ir komunizmo idealams. Akademijoje pasitaikė ne vienas atvejis, kai *ne laiku ir ne vietoje* ištartas valdžią kritikuojantis žodis, pasinaudojimas sunkiai prieinama tarpukario ar užsienio literatūra arba sovietinės technikos kritika dėstytojams kainavo darbo vietą, ilgesnę eilę laukiant butų, automobilių ar kitų deficitinių prekių. Tačiau ir tuomet būta šviesesnių akimirkų. Dar 7-ojo dešimtmečio pradžioje Agronomijos fakulteto studentai išgirdavo dėstytojus kritikuojančią *kukurūzų kampaniją*, vėliau žaliųjų naikinimą. Laisvesnis ar kritiškesnis žodis nuskambėdavo per docentų matematikų A. Patacko ir A. Saudargo, statistiko K. Jasiūno, ekonomisto M. Treinio, miškininko V. Antanaičio paskaitas. Tarp patikimų kolegų buvo platinamos A. Šapokos „Lietuvos istorijos“, K. Griniaus, Vydūno, S. Šalkauskio ir kitų autorių rašytinių darbų kserokopijos.

9-ojo dešimtmečio antroje pusėje prasidėjo ekonominės suirutės ir visuotinio deficito nulemta M. Gorbačiovo pertvarkos (*perestroikos*) epocha. „Po ūkanotu Sovietų imperijos dangumi ima rodytis šiokių tokių politinio klimato pragiedrulėlių. Nors durys iš šio tautų barako dar buvo tvirtai uždarytos ir rūpestingai saugomos, tačiau pro prasivėrusias langų orlaides patekdavo vis daugiau informacijos dvelksmo, kuris ėmė gaivinti dešimtmečiais bukintus smegenis.“¹⁹⁸ Daugiau laisvo žodžio, daugiau tiesos, daugiau galimybių prieiti prie draustų knygų ir informacijos šaltinių. Akademijos katedrose ir auditorijose vis dažniau buvo girdėti valdžios kritika, diskutuota dėl žemės ūkio sąstingio mažinimo arba būtinybės pertvarkyti studijas. Vis dėlto ne viskas lengvai klostosi, nesnaudė ir komunistinė propaganda. M. Treinys aprašė tokios propagandos atvejį ir Akademijoje. Prieš 1988 m. vasario 16-ąją Akademijos laikraštyje pasirodė doc. S. Jankūno straipsnis „Baltų dėmių“ neturi būti“, kuriame dėl didesnio jaunimo domėjimosi praeitimi, stalininių represijų aukomis, Vasario 16-osios Aktu, laikantis dar Stalino laikais nukaltų šampų, buvo kaltinami „buržuaziniai nacionalistai“, tiek pasitraukę į užjūrį, tiek esantys Lietuvoje: „<...> Šiandien jie vėl patriotai, vėl rūpinasi tautos likimu, vėl naudodamiesi demokratijos augimo procesu, spekuliuodami visiems brangiais Tėvynės meilės, patriotizmo šūkais, provokuoja lengvatikius žmones, ypatingai jaunimą, neatsakingiems veiksams.“¹⁹⁹

Akademijos vadovybė, remiama LKP propagandistų, stengėsi nematyti visuomenėje vykstančių pokyčių. Dieną prieš 1988 m. vasario 16-ąją, o kartu ir žymųjį mitingą

Ir sovietmečiu, kad ir paslapčiomis ar tarp eilučių, Akademijoje sklido laisva mintis ir kritiškas žodis apie partinę diktatūrą ir socialistinę žemės ūkio sistemą.

M. Gorbačiovo pertvarka pravėrė vartus kritiškam žodžiui, platesnėms diskusijoms, politinių dogmų atsisakymui studijose ir mokslinėje veikloje.

1988 m. vasario 15 d. vyko partinių veikėjų inspiruotas propagandinis renginys, privalomas Akademijos dėstytojams ir studentams, skirtas Vasario 16-osios Akto „mažareikšmiškumui“ parodyti.

Esminis visuomenės, kartu ir Akademijos lūžis – 1988 m. birželio 3 d. įkurtas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis.

198 Treinys, M. (1999). Atgimimo rytui auštant. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 74–75.

199 *Ibid.*, p. 77.

Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio
logotipas

*LPS rėmimo Akademijos grupės
kūrimasis*

1988 m. rugpjūtis:

– vyksta susibūrimai

prof. V. Antanaičio bute;

– Akademijos rektorius pritaria

*LPS rėmimo Akademijos grupės
įsteigimui.*

1988 m. rugsėjis:

*– sudaroma LPS rėmimo Akademijos
grupės laikinoji taryba;*

– steigiamojoje konferencijoje

patvirtinama veiklos programa,

sudaroma Taryba.

Vilniuje prie A. Mickevičiaus paminklo, dėstytojai ir studentai buvo įsakmiai sukviesti į Akademijos iškilmių salę išklausyti „<...> tuometinių Akademijos etatinių ir neetatinių ideologų samprotavimų apie Vasario 16-osios akto „mažareikšmiškumą“, po to, užtvėrus stalais išėjimus, verčiami pasirašyti kažkokį protestą prieš JAV kongreso narių pareiškimą Baltijos šalių laisvės klausimu.“²⁰⁰ Balandį dar suorganizuota šeštadienio lenininė talka, Gegužės 1-ąją Akademia papuošta įgrisusiais raudonais šūkais ir plakatais.

Visuomenėje kylanti protestų banga tik stiprėjo. Esminis lūžis įvyko 1988 m. birželio 3 d., kai LMA salėje buvo įkurtas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis. Tarp 35 jo iniciatyvinės grupės narių – ir Akademijos prof. Vaidotas Antanaitis. Sąjūdis atvirai deklaravo paramą M. Gorbačiovo pertvarkos tikslams, bet tikrieji siekiai buvo daug gilesni.

Liepą vykusi studentų šventė „Gaudeamus“ oficialiai buvo skirta komjaunimo 70-mečiui paminėti, bet iš tiesų virto „Baltijos šalių vienybės ir laisvės siekių demonstracija“²⁰¹. Joje trispalvės iškėlė ir Akademijos saviveiklininkai.

1988 m. rugpjūčio 11–13 d. Lietuvoje lankėsi vienas iš M. Gorbačiovo pagalbininkų Aleksandras Jakovlevas. LMA vykusiam jo susitikime su Lietuvos inteligentija dalyvavo ir vienas iš šių eilučių autorių prof. A. Kusta. Svečias iš Maskvos kalbėjo apie SSRS esminę rekonstrukciją ir teigė, kad Lietuvai, kaip ir kitoms sąjunginėms respublikoms, bus leidžiama viską tvarkyti savarankiškai, išskyrus užsienio politiką ir gynybą. Kartu jis kvietė remti M. Gorbačiovo siūlomą ekonomikos gaivinimo modelį. Toks padaršinimas buvo svarbus. Netrukus, rugpjūčio 23-ąją, įvyko garsusis Sąjūdžio suorganizuotas mitingas sostinės Vingio parke, kurio metu visa Lietuva suprato, kad atėjo lemiamas metas drąsiai veikti.

Sąjūdžio rėmimo grupės kūrimasis Akademijoje

Kaip prisimena doc. Gvidas Kazlauskas, 1988 m. rugpjūtį Akademijos gyvenvietėje Sąjūdžio Kauno zonos laikinosios tarybos nario prof. V. Antanaičio bute pradėjo rinktis kaimynai diskutuoti apie tai, kaip išnaudoti M. Gorbačiovo vykdomą pertvarką Lietuvos valstybei atkurti. Susibūrimai profesoriaus bute plėtėsi. „Rugpjūčio gale mano bute Noreikiškėse (namas 6, bt. 6) susirinko kelių fakultetų atstovai (A. Baležentis, R. Juknys, A. Kusta, B. Ruplys, V. Ramanauskas, M. Treinys). Nutarėme Akademijoje steigti LPS rėmimo grupę. Nenorėdami erzinti partinės organizacijos, kuri tuo metu akademijoje buvo gana stipri, nutarėme pradinius steigimo veiksmus suderinti su akademijos vadovybe. Tartis su rektoriumi kolegos pavedė man. Nuėjau. Rektorius J. Dromantas sutiko maloniai. Kai išgirdo ko atėjau, tapo dar malonesnis. Aš pasiūliau Sąjūdžio rėmimo grupę akademijoje steigti bendromis jėgomis, t. y. akademijos iniciatyvinę grupę, rektoratą, partinę organizaciją. Dalyvavimas Sąjūdžio veikloje savanoriškas. Prižadėjau, kad mes informuosime rektoratą ir partinį komitetą apie visus renginius. Į renginius eis to norintys asmenys.“²⁰²

²⁰⁰ *Ibid.*, p. 77.

²⁰¹ *Ibid.*, p. 78.

²⁰² Antanaitis, V. (2009). Gyvenimo liudijimai (1928–2008): prisiminimai, kalbos, pareiškimai. Kaunas: Lututė, p. 182.

Gavus rektoriaus sutikimą, prasidėjo intensyvūs Akademijos Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės kūrimo darbai ir veikla. Rugsėjo pradžioje į Miškotvarkos katedros salę susirinko kelios dešimtys pertvarkos šalininkų. Įvyko Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės steigiamasis susirinkimas. Jį pradėjo prof. V. Antanaitis: „Ne žmonės turi elgtis taip, kaip nori biurokratai (mintyje buvo turimi Maskvos biurokratai), bet biurokratai privalo veikti taip, kaip nori liaudis. Sąjūdis – tai ne mitingas, bet nuoseklus kasdieninis darbas.“²⁰³ Sudaryta Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės Laikinoji taryba. Jos koordinatoriais išrinkti V. Antanaitis, J. Čepinskis, R. Deltuvas, H. Novošinskas, B. Ruplys, A. Stancevičius ir M. Treinys.

1988 m. spalio 12 d. Akademijos iškilmių salėje įvyko Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės steigiamoji konferencija, kurioje aptarta ir patvirtinta programa, patvirtinta Taryba, susidedanti iš koordinatorių, sekretoriato ir darbo grupių vadovų. Paskirti penki koordinatoriai: V. Antanaitis, R. Juknys, A. Kusta, V. Ramanauskas ir M. Treinys. Sudaryta 15 darbo grupių pagrindinėms Akademijos problemoms spręsti.²⁰⁴

„Tai buvo visiškai kitokio tipo renginys negu buvome pripratę anksčiau matyti. Į konferenciją, LPS rėmimo Akademijos grupės Laikinajai tarybai pakvietus, prisirinko pilnutėlė iškilmių salė, kur nebuvo nė vieno abejingo veido. Čia visus pasitiko tautinė simbolika, o mišraus choro „Daina“ atliekama ir susirinkusiųjų pritariama „Tautiška giesmė“, rodos, pažadino visus kilti naujai veiklai, gyventi naujai prasmei. Susirinkimui pirmininkavo doc. J. Čepinskis. Pirmasis kalbėjo prof. V. Antanaitis. Jis ragino atsikratyti praeities laikų baimės, reikalavo pasmerkti stalinizmo nusikaltimus, pasisakė prieš gamtos, kultūros ir moralės niokojimą, kvietė Akademijos žmones ieškoti naujų veiklos kelių ir būdų. Su Akademijos Sąjūdžio veiklos metmenų projektu supažindino J. Mažeika. Jame buvo pažymėta, kad Akademijos Sąjūdžio grupė siekia:

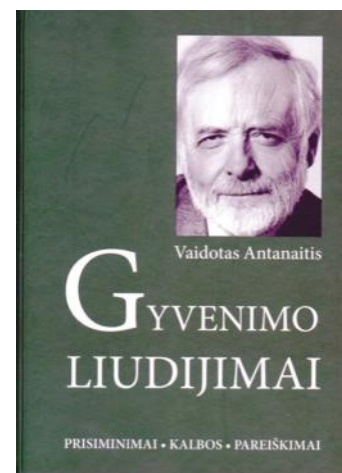
- demokratizuoti ir humanizuoti Akademijos gyvenimą;
- aukštųjų mokyklų autonomijos, studentų savivaldos;
- užkirsti kelią protekcionizmui priimant į Akademiją studentus;
- pagerinti darbuotojų ir studentų humanitarinį išprusimą;
- įamžinti tautinio atgimimo veikėjų – agrarininkų atminimą;
- ginti kaimo gyventojų socialinius ir ekonominius interesus, ugdyti šeiminiškumą ir t. t.²⁰⁵

Taip įsibėgėjo Sąjūdžio veikla Akademijoje. Galima išvelgti keturias pagrindines jos sritis: išitraukimas į centrinio Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio veiklas; Žemdirbių sąjūdžio kūrimas ir veiklos plėtojimas; Miškininkų sąjūdžio kūrimas ir veikla; Akademijos pertvarka ir vidinių problemų sprendimas.

Prof. Vaidotas Antanaitis
(1928–2018)

Vaidotas Antanaitis Sąjūdyje:
– LPS iniciatyvinės grupės narys;
– LPS Seimo tarybos narys;
– LPS Kauno zonos tarybos narys;
– LPS rėmimo Akademijos grupės iniciatorius.

V. Antanaičio prisiminimų knygos
faksimilė

203 Treinys, M. (1999). Atgimimo rytui auštant. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 79.

204 Antanaitis, V. (2009). Gyvenimo liudijimai (1928–2008): prisiminimai, kalbos, pareiškimai. Kaunas: Lututė, p. 188.

205 Treinys, M. (1999). Atgimimo rytui auštant. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 79.

*Vaidoto Antanaičio politinė veikla:
– SSRS liaudies deputatų suvažiavimo
narys (1990);
– SSRS Aukščiausiosios Tarybos narys
(1989–1990).*

*Doc. Mečislovas Treinys
1990 m. balandžio 7 d. išrinktas
Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nariu.*

*Akademija –
pagrindinė Lietuvos žemdirbių sąjūdžio
diskusijų dėl žemės ūkio pertvarkos
modelio vieta.*

Akademijos atstovai svarbiausiuose politiniuose įvykiuose

1988 m. spalio 22–23 d. Vilniuje įvyko Sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas. Šiame reikšmingiausiame tų dienų įvykyje dalyvavo trys delegatai iš Akademijos: V. Antanaitis, D. Brazauskienė ir M. Treinys, taip pat dar 10 Akademijos atstovų svečių teisėmis. Akademijos grupės delegatas prof. V. Antanaitis buvo išrinktas į Sąjūdžio Seimą ir Tarybą.

1989 metų žiema – pasirengimas rinkimams į SSRS Aukščiausiąją Tarybą. Sąjūdžiui buvo svarbu politinę kovą dėl Lietuvos ateities perkelti į pačią sovietijos citadelę, todėl stengėsi, kad kuo daugiau jo atstovų laimėtų šiuos rinkimus. Akademijos dėstytojai ir studentai labai vieningai balsavo už Sąjūdžio iškeltą kandidatą – prof. V. Antanaitį. Profesorius buvo išrinktas SSRS Aukščiausiosios Tarybos nariu ir tapo vienu aktyviausių Lietuvos atstovų sovietijos parlamente. Nors V. Antanaitis buvo Ekologijos komisijos narys, jam teko dirbti ir specialiojoje A. Jakovlevo komisijoje, tyrusioje Molotovo–Ribbentropo pakto aplinkybes. Paskelbus, kad šio pakto dokumentų Maskvoje nėra, profesoriaus pastangomis gauta JAV Kongreso 1954 m. parengta studija apie Baltijos šalių inkorporavimą į SSRS sudėtį. Kaip žinoma, po kelių bandymų ir atsitiktinio patvirtinimo, kad Molotovo–Ribbentropo pakto slaptieji protokolai egzistuoja, Liaudies deputatų antrajame suvažiavime priimtas nutarimas, „ kuriame konstatuojama, kad kartu su 1939–1941 m. SSRS ir Vokietijos sutartimis pasirašyti slaptieji protokolai, kuriais nustatytos SSRS ir Vokietijos „ interesų ribos“, ir kiti veiksmai teisės požiūriu prieštaravo kai kurių šalių suverenumui ir nepriklausomybei“²⁰⁶. Nutarimas reiškė Molotovo–Ribbentropo pakto slaptųjų protokolų pasmerkimą.

Vis labiau aiškėjo darbo SSRS Aukščiausiojoje Taryboje laikinumas ir didelė rinkimų į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą svarba. Visose rinkimų apygardose buvo iškelti Sąjūdžio kandidatai, iš kurių du – Akademijos dėstytojai: doc. Vladas Vilimas ir dėst. Feliksas Klupšas. Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės nariai aktyviai įsijungė į rinkimų kampaniją. F. Klupšas kandidatavo savo gimtuose kraštuose Šiaurės Lietuvoje. Čia nugalėjo visuomenėje gerai vertintas Pakruojo rajono Žvirblonių kolūkio pirmininkas, beje, Akademijos absolventas Algirdas Ražauskas.

Akademijos žmonėms teko išgyventi dar vieną rinkimų maratoną, nes pirmuoju bandymu Kauno kaimiškojoje apygardoje nei Akademijos doc. V. Vilimas, nei kitas kandidatas nesurinko reikiamo balsų skaičiaus. Pakartotiniuose rinkimuose dalyvavo doc. Mečislovas Treinys. Jo pagrindinis oponentas buvo populiarus prof. Alfredas Smailys. Vis tik prof. M. Treinio rėmėjų ratas buvo kiek platesnis, ir 1990 m. balandžio 7 d. jis išrinktas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nariu.

²⁰⁶ Antanaitis, V. (2009). Gyvenimo liudijimai (1928–2008): prisiminimai, kalbos, pareiškimai. Kaunas: Lututė, p. 236.

Lietuvos žemdirbių sąjūdis

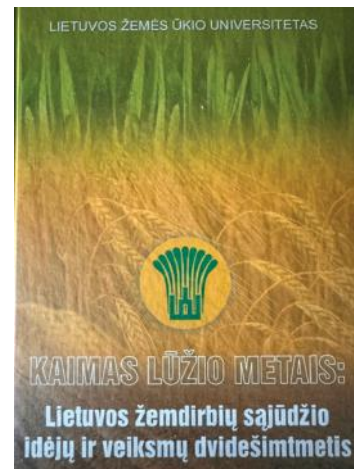
Antroji Sąjūdžio rėmimo Akademijos grupės narių veiklos sritis – aktyvus dalyvavimas steigiant LŽS ir kuriant žemės ūkio pertvarkos modelį. 1988 m. spalio 1 d. „Saulės“ kolūkyje Alytaus r. įvyko pertvarkos siekiančių agrarininkų konferencija. Joje be specialaus pakvietimo dalyvavo ir trys Akademijos atstovai: prof. A. Petkevičius bei docentai A. Baležentis ir M. Treinys. Dauguma konferencijos dalyvių – įvairių Lietuvos ūkių vadovai. Daugiausiai kritikuotas tuometis Agropramoninis komitetas ir jo vadovas G. Konopliovas. Svarbiausia tai, kad sutarta Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime įkurti jo padalinį – LŽS. Per minėto suvažiavimo pertrauką įvyko jo delegatų agrarininkų susirinkimas, kuriame buvo tariamasi dėl suvažiavime sudaromos Agrarinės komisijos sudėties. Į komisiją pasiūlyta daugiausiai ūkių vadovų, bet įtraukti ir du mokslininkai, vienas iš jų – Akademijos docentas A. Baležentis. Vėliau ši komisija išplėsta, įtraukiant ir daugiau Akademijos atstovų.²⁰⁷

Pirmieji Agrarinės komisijos posėdžiai vyko Vilniuje, bet dėl Agropramoninio komiteto vadovų skeptiško požiūrio komisijos darbas persikėlė į Akademiją. Kartu atsirado galimybių į komisijos organizuotas diskusijas įtraukti daugiau Akademijos dėstytojų ir studentų. Komisijai renkant kiekvieną antradienį, per trejetą mėnesių „išsirutuliojo žemės ūkio valdymo sistemos demokratizavimo, ūkininkų ūkių atkūrimo, žemdirbių teisės į žemės ūkio įmonių turtą suteikimo, kaimo dvasinio atgimimo nuostatos. <...> Pradžioje vyravusius abstrakčius samprotavimus apie „žemės šeimininką“ sukonkretino doc. A. Stancevičius, pirmasis išreiškęs naujos žemės reformos būtinybę. Kai kurios šių diskusijų mintys vėliau buvo įteisintos įstatymuose.“²⁰⁸

1989 m. pradžioje LŽS steigimo aktyvistai, daugiausia Akademijos dėstytojai, išplėtė darbą rajonuose: tai buvo būsimos kaimo pertvarkos idėjų propagavimas ir delegatų į pirmąjį LŽS suvažiavimą rinkimai. Suvažiavimas įvyko vasario 25–26 dienomis Vilniuje, Profsąjungų rūmuose. Dalyvavo 836 delegatai, atstovaujantys visiems rajonams ir žemės ūkio sistemos organizacijoms. Suvažiavimo metu pateiktas LŽS programos projektas (tarp jo rengėjų buvo ir trys Akademijos docentai: A. Baležentis, J. Čiulevičius ir M. Treinys), taip pat didelis pluoštas rezoliucijų. Suvažiavime patvirtinta LŽS taryba ir jos prezidiumas. Į prezidiumą išrinkti 4 Akademijos dėstytojai (A. Baležentis, D. Brazauskienė, V. Ramanauskas ir M. Treinys) bei studentas V. Pluskys. LŽS pirmininku išrinktas Ėriškių kolūkio Panevėžio r. pirmininkas A. Giedraitis, jo pavaduotojais – Akademijos docentai A. Baležentis ir M. Treinys.

LŽS vienybė pasižymėjo neilgai. Dar prieš suvažiavimą vadinamojoje Kolūkių taryboje, LKP, ypač už žemės ūkį atsakingam sekretoriui S. Giedraičiui, paspaudus, kilo atsisakymo nuo LŽS nuotaikų. Praėjus dviem savaitėms po LŽS suvažiavimo, suorganizuotas visų žemdirbių suvažiavimas ir jame sukurta LŽS alternatyvi struktūra – Žemdirbių taryba, rėmusi daugiausia kolūkinio tipo ūkių tolesnį išlikimą. Vis dėlto LŽS suvažiavime priimtos

*Lietuvos žemdirbių sąjungos tarybos
prezidiumo nariai –
Akademijos dėstytojai
A. Baležentis, D. Brazauskienė,
V. Ramanauskas, M. Treinys.*

Prof. M. Treinio sudarytos knygos, skirtos Lietuvos žemdirbių sąjūdžio istorijai, viršelio faksimilė

*Lietuvos žemdirbių sąjūdis,
kuriam priklausė ir daug Akademijos
dėstytojų, studentų ir absolventų,
išgrynino programines nuostatas dėl
žemės nuosavybės, ūkininkų ūkių,
žemės ūkio įmonių privatizavimo ir
kitų agrarinės politikos klausimų,
kurios vėliau tapo įstatymų pagrindu,
galiausiai – realiais pokyčiais Lietuvos
kaime.*

207 Treinys, M. (1999). Atgimimo rytui auštant. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 80–81.

208 *Ibid.*, p. 81.

Lietuvos miškininkų sąjūdis, kuriam priklausė ir daug Akademijos dėstytojų, studentų bei absolventų, nutiesė kelią Lietuvos miškininkų sąjungos veiklai.

programinės nuostatos išplito ir pradėtos įgyvendinti. Vietoje gremėzdiško Agroprominio komiteto įkurta Žemės ūkio ministerija. Jos ministru tapo Akademijos absolventas dr. Vytautas Knašys. Jis buvo pirmas Sąjūdžio atstovas vis dar socializmu kvepiančioje Ministrų taryboje, dirbusioje iki šalies nepriklausomybės atgavimo. LŽS veikla nenutrūko, buvo ne tik kuriamos ir svarstomos žemės ūkio pertvarkos programinės nuostatos, bet ir formuojama konkrečių būsimos agrarinės reformos veiksmų ir priemonių seka.

1989 m. gruodžio 12–16 d. Palangoje, „Rugelio“ poilsio namuose surengtas didžiulis seminaras agrarinės pertvarkos strategijos įgyvendinimo klausimams spręsti. Jame dalyvavo daug Žemės ūkio ministerijos atstovų, kai kurių žemės ūkio mokslinio tyrimo institutų darbuotojų, žemės ūkio specialistų. Seminare dalyvavo ir būrelis Akademijos dėstytojų bei studentų. Pastarieji, kaip visi pripažino, ypač gerai pasirodė diskusijose. Pabandyta suformuluoti ūkininkų ūkių atkūrimo taktiką, taip pat žemdirbio teisės į visuomeninio turto dalį įgyvendinimo mechanizmą. Maždaug po 1–1,5 metų abi pastarosios nuostatos, kaip ir daugelis kitų programinių nuostatų, tapo atitinkamų įstatymų pagrindu.

Miškininkų sąjūdis

Akademija buvo ir Lietuvos miškininkų sąjūdžio centras. Į šį sąjūdį įsijungė daugelis Miškų ūkio fakulteto dėstytojų ir kitų darbuotojų, taip pat Miškų instituto ir miškų įmonių darbuotojai. Atlikus parengiamuosius darbus, Miškininkų sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas įvyko 1989 m. birželio 10–11 d. Akademijos iškilmų salėje. Jame dalyvavo 250 delegatų ir 150 svečių iš LPS, tuometės valdžios institucijų, miškų organizacijų vadovai ir kt. Suvažiavime priimta išsami veiklos programa ir 26 rezoliucijos einamiesiems klausimams spręsti. Viena iš rezoliucijų buvo skirta Akademijos pirmojo rektoriaus, miškininkystės mokslo pradininko prof. P. Matulionio atminimui įamžinti. Suvažiavimo dokumentams sutvarkyti buvo sudaryta redakcinė kolegija, kurios pirmininku išrinktas Akademijos docentas Juozas Mažeika. Suvažiavimas išrinko 53 narių tarybą ir jos pirmininką S. Karaziją. Tarybos nariais išrinkti trys Akademijos atstovai: A. Juodvalkis, R. Juknys ir J. Mažeika.

Miškininkų sąjūdžio veikla turėjo reikšmės sprendžiant miškų valdymo ir naudojimo pertvarkos problemas. 1990 m. vasario 2 d. atkūrus Lietuvos miškininkų sąjungą, jai perduotos ir Miškininkų sąjūdžio funkcijos bei programinės nuostatos.²⁰⁹

Sąjūdžio vaidmuo sprendžiant Akademijos vidines problemas

Pati didžiausia LPS rėmimo Akademijos grupės veiklos dalis buvo nukreipta į Akademijos vidinių problemų aiškinimąsi ir sprendimo būdų paiešką. Pirmiausia buvo pagerbti Akademijos dėstytojai ir kiti darbuotojai, nukentėję nuo sovietų represijų. „Per 1988 m. Vėlinės centrinių rūmų skvere buvo supiltas simbolinis kapas – kenotafas Akademijos žmonėms, negrįžusiems iš Sibiro tremties ir lagerių, atminti. Jį žymėjo spygliuota viela apipintas, tartum iš medžio nuolaužų pastatytas kryžius su žuvusiųjų Akademijos profesorių

²⁰⁹ Mažeika, J. (1999). Miškininkų sąjūdis. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 91–93.

V. Vilkaičio bei F. Kemėsio ir dėstytojų S. Vilkaitienės, J. Stanišauskio, J. Urmano bei M. Žemaičio pavardėmis.²¹⁰

Kaip ir visoje Lietuvoje, Akademijoje su didžiausiu pakilimu buvo pažymėta dar prieš metus smerkta Vasario 16-oji. Dėstytojų ir studentų į iškilmių salę nereikėjo varyti – jie patys veržte veržėsi. Atmintin įstrigo istoriko A. Bumblausko, LPS Seimo tarybos nario prof. V. Antanaičio, kitų pranešėjų kalbos.

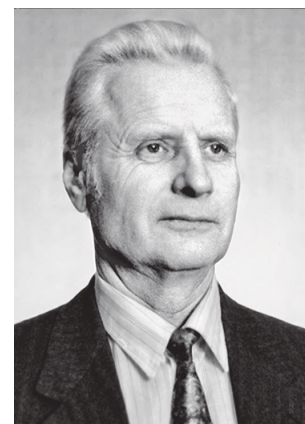
1989 m. pradžioje Akademijos laikraštyje „Žemės ūkio specialistas“ pasirodė straipsnių apie būtinas Akademijos pertvarkas. Vienas iš jų – doc. R. Urbono straipsnis „Statuto pagrindas – autonomija“. Pastarajame straipsnyje ir buvo pateiktas eskizas – savotiškas raktas Akademijos pertvarkai. Buvo pasiūlyta humanizuoti ir ekologizuoti mokymo procesą, praturtinti jį tautinės kultūros tradicijomis, racionalizuoti Akademijos valdymo struktūrą, demilitarizuoti studentų gyvenimą.²¹¹ Straipsnyje išsakyta daug minčių apie Akademijos savarankiškumo didinimą pagrindinėse jos veiklos srityse. Savarankiškumo garantas – Akademijos statutas, todėl netrukus buvo sudaryta komisija statuto projektui parengti. Po įtempto darbo ir diskusijų balandžio viduryje statuto projektas pateiktas viešai apsvarstyti.

Nelaukiant Akademijos statuto patvirtinimo, suorganizuoti rektoriaus rinkimai demokratiškais pagrindais. Tam sudaryta komisija (pirmininkas – prof. S. Pileckis) nustatė rinkimų tvarką ir atliko numatytas procedūras. Kandidatus galėjo siūlyti fakultetai, katedros, laboratorijos, visuomeninės organizacijos, pavieniai asmenys. Pasiūlyta 11 kandidatų, iš jų rinkimuose sutiko dalyvauti 6. Pirmame rinkimų ture balsų daugumos nesurinko nė vienas kandidatas. Į antrą rinkimų turą pateko docentai R. Urbonas ir V. Šlapakauskas. Tuometis Akademijos kolektyvas rektoriumi pasirinko doc. R. Urboną, savo rinkimų programoje įvardijusį svarbias Akademijos pertvarkas ir jų įgyvendinimo būdus. Pagrindiniai iš jų: „gyvenimo demokratizavimas, baimės ir stingulio atsikratymas, laisva ir nevaržoma diskusija, geranoriška iniciatyva, viešumas, kolegialumas, naujas Akademijos statutas“²¹².

Rengti naują Akademijos statutą buvo sudėtingiau. Birželio viduryje prof. A. Jasilionis su bendraminčiais pateikė alternatyvų statuto projektą. Nutarta abu projektų variantus sujungti, iš kiekvieno projekto atrenkant Akademijos demokratiniam gyvenimui užtikrinti tinkamiausias nuostatas. Šį nelengvą darbą atliko docentai J. Mažeika, M. Dargvainis, V. Gerulaitis ir dėst. E. Laurinavičius. Spalio 13 dieną Akademia jau turėjo naują, bet ne iki galo patvirtintą statutą. Jį dar turėjo patvirtinti šalies Aukščiausioji Taryba. LSSR Aukščiausiajai Tarybai tvirtinti savojo statuto Akademia neteikė. Teko vadovautis iki galo nepatvirtintu statutu.²¹³

LPS rėmimo Akademijos grupės iniciatyvos turėjo atgarsį ir vis labiau besitelkiančioje Akademijos bendruomenėje. Viena iš pirmųjų iniciatyvų – ažuolyno sodinimo tautos patriarcho dr. J. Basanavičiaus gimtinėje Ožkabaliuose (Vilkaviškio r.) talka 1989 m. balandžio 15 d. Į šią talką Akademijos studentai ir dėstytojai vyko net trimis autobusais. Sodinukų parūpino Akademijos miškininkai.

Doc. Rimantas Urbonas – pirmasis dar sovietmečiu demokratiškai išrinktas Akademijos rektorius.

Prof. Rimantas Urbonas (1935–1998), Akademijos rektorius (1989–1994)

„<...> atkurti mokslo prestižą; pakeisti besaikį žemės ūkio gamybos intensyvinimą protingu ir ekologišku žemės ir kitų gamtos turtų naudojimu.“

Iš doc. R. Urbono rinkimų programos

210 Treinys, M. (1999). Atgimimo rytui auštant. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 81–82.

211 *Ibid.*, p. 86.

212 *Ibid.*, p. 86–87.

213 *Ibid.*, p. 87.

LPS rėmimo Akademijos grupė – pagrindinė iniciatorė ir organizatorė renginių, skirtų iš Sibiro negrįžusiems tremtiniam paminti, Lietuvos patriarchui dr. J. Basanavičiui pagerbti, visuomeninėms organizacijoms atkurti.

Jau 1989 m. parengta Studijų pertvarkos programa, partinių mokslų dalykai pradėti keisti Politologijos studijomis.

LPS rėmimo Akademijos grupė pažadino Akademijos vadovybę ir visą bendruomenę aktyvioms vidinėms pertvarkoms, daug prisidėjo prie Lietuvos nepriklausomybės siekių įgyvendinimo, tinkamiausių būdų įvykdyti žemės ir miškų ūkio reformas paieškos.

Baltijos kelyje

Birželio 14-ąją paminėta Gedulo ir vilties diena. Solidus, masinis renginys įvyko ir Akademijoje. Jame dalyvavo tremtyje žuvusių Akademijos darbuotojų Vilkaičių ir M. Žemaičio vaikai. Renginyje analizuotas praradimų mastas, prof. A. Stancevičius, prof. V. Čaikauskas ir doc. E. Purvinas pasidalijo prisiminimais apie tremtyje žuvusius dėstytojus. Akademijos dėstytojai ir kiti darbuotojai daug emocijų patyrė Baltijos kelyje. Dėl didelių transporto srautų ne visiems pavyko pasiekti automagistralę Vilnius–Panevėžys. Daugeliui Akademijos atstovų teko prisijungti ir prie Baltijos kelio atšakos tarp Kauno ir Ukmergės.²¹⁴

Akademijoje pasklido ir iniciatyvos atkurti prieš karą veikusias visuomenines organizacijas. 1989 m. balandžio 8 d. Akademijoje susirinkę agronomai atkūrė Lietuvos agronomų sąjungą (pirmininkas – prof. P. Bėčius), balandžio 23 dieną atkurta Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjunga (pirmininkas – doc. A. Kusta). Sunkiau sekėsi išjudinti studentus atkurti Dotnuvoje buvusias gausias studentų organizacijas.

Imtasi ir aktyvių veiksmų pertvarkyti studijas ir mokslinius tyrimus. 1989 m. lapkritį jau buvo parengta Studijų pertvarkos programa, kurioje siūlyta studijas labiau specializuoti, rengti 2–3 lygių specialistus, leisti studentams kai kuriuos dalykus pasirinkti, išsiaiškinti magistrantūros studijų galimybes. Jau 1989 m. pavasario semestre partinių mokslų dalykai buvo keičiami politologijos studijomis.

Mokslinių tyrimų srityje diskutuota daugiausia apie mokslo ir studijų vienovę, t. y. apie studijų institucijų ir sovietmečiu įkurtų mokslinio tyrimo institutų integracijos galimybes ir formas. Vis tik šios diskusijos nebuvo produktyvios.²¹⁵

LPS rėmimo Akademijos grupė pažadino Akademijos vadovybę ir visą bendruomenę aktyvioms vidinėms pertvarkoms, daug prisidėjo prie Lietuvos nepriklausomybės siekių įgyvendinimo, tinkamiausių būdų įvykdyti žemės ir miškų ūkio reformas paieškos.

²¹⁴ *Ibid.*, p. 87–88.

²¹⁵ *Ibid.*, p. 89.

AKADEMIJA ATKŪRUS NEPRIKLAUSOMYBĘ

**Nė viena tauta negali suklestėti, kol nesupranta,
kad arti lauką – toks pat garbingas darbas
kaip ir rašyti poemą.**

Bookeris Taliaferro'as Washingtonas

Valstybės ir Akademijos pertvarkos procesuose

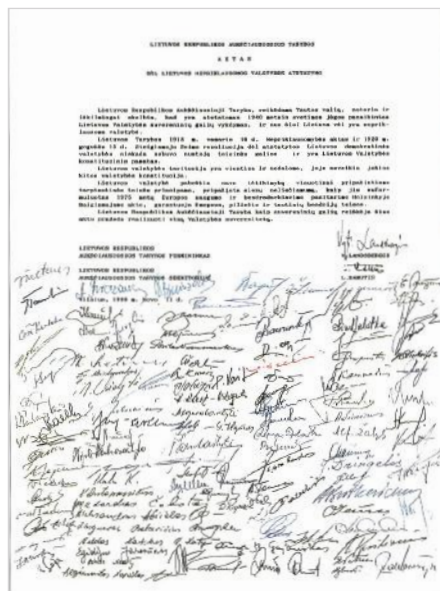
Prof. Jonas Čaplikas,
prof. Albinas Kusta

Akademija valstybės atkūrimo procesuose

1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto pasirašymas visoje šalyje, kartu ir Akademijoje sukėlė milžinišką džiaugsmo bangą. Didžiutasi Aukščiausiosios Tarybos deputatų drąsa ir išmintimi. Akademijos bendruomenei buvo svarbu tai, kad prof. M. Treinys tapo LR Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo deputatu, prof. V. Antanaitis – pirmosios po nepriklausomybės atkūrimo LR Vyriausybės nariu – miškų ūkio ministru.

Džiaugsmo ir pakilių jausmų neužgniaužė ir ekonominė blokada Lietuvoje, kurios griebėsi Maskvos veikėjai. Mat SSRS niekaip negalėjo susitaikyti su Lietuvos apsisprendimu ir įvairiais būdais spaudė ją atšaukti arba išaldyti Kovo 11-osios Aktą. Jedinstvininkų pastangomis 1990 m. pabaigoje ir 1991 m. pradžioje iškilo maišto ir bandymų užimti Aukščiausiąją Tarybą grėsmė. Vilniuje ir Lietuvos keliais pajudėjo Sovietų armijos tankų ir kitų šarvuotųjų kolonos. Prasidėjus kariškių puolimams, tarp LR Seimo rūmų, televizijos bokšto ir kitų strateginių objektų gynėjų buvo ir daug Akademijos darbuotojų bei studentų. Pagal strategiškai svarbių objektų saugojimo planą, sudarytą Kauno rajono savivaldybės bendradarbiaujant su Kauno miestu, Akademijos darbuotojai ir studentai budėjo prie Juragių radio ir televizijos centro (Juragių bokšto). A. Kusta prisimena: „sausio 12-osios popietę daug darbuotojų savo automobiliais išvykome budėti prie Juragių bokšto. Aplink bokštą buvo pastatytos barikados, kūrenami laužai, dainuojamos dainos. Budinčių žmonių buvo daug, tvyrojo agresijos nuojauta. Vėlai vakare abu su žmona parvykome namo, iš televizoriaus sklido neramus E. Bučelytės balsas, kad kariškiai puola Lietuvos radio ir televizijos objektus. Kaip visi žinome, šis neramus balsas greit nutrūko. Netrukus mūsų televizorius prabilo ir vėl, tik nerodė vaizdo, bet perdavė labai reikalingą informaciją. Kaip vėliau paaiškėjo, tas balsas buvo ištransliuotas iš mūsų saugotų Juragių. Ir vėliau televizijos transliacijos vyko iš Juragių, o radio transliacijos – iš Sitkūnų. Po sausio 13-osios dar netrumpą laiką kartu su studentais visą parą budėdavome prie Juragių bokšto, nes niekas negalėjo užtikrinti, kad okupantai nebandys palaužti Lietuvos gyventojų pasipriešinimo. Buvo sudėtingas laikotarpis, kuris ugdė patriotiškumą ir stiprino pasiryžimą visomis priemonėmis ginti Nepriklausomybę. Bėgant metams Universitete organizuodavome Sąjūdžio, Baltijos kelio, Sausio 13-osios minėjimus.“

Grėsmė šalies nepriklausomybei iškilo ir per karinį pučą Maskvoje. Akademijos darbuotojai ir studentai vėl vieningai budėjo prie Juragių ir Sitkūnų bokštų. Mat Sovietų armijos pulkai ir šarvuotųjų kolonos vis dar šmirinėjo Lietuvos keliais.

Akademijos dėstytojai ir studentai budriai saugojo Juragių bokštą per 1991 m. sausio įvykius.

Juras Abromavičius (pirmas iš kairės) su kolegomis Elektrifikacijos katedroje

Akademijos darbuotojai, jausdami pilietinę pareigą, įvairiai prisidėjo prie nepriklausomybės įtvirtinimo. Juras Abromavičius įsijungė į savanorius ir tapo Savanoriškos krašto apsaugos tarnybos Kauno rinktinės štabo viršininku. Deja, 1997 m. jis žuvo teroristinio akto metu.

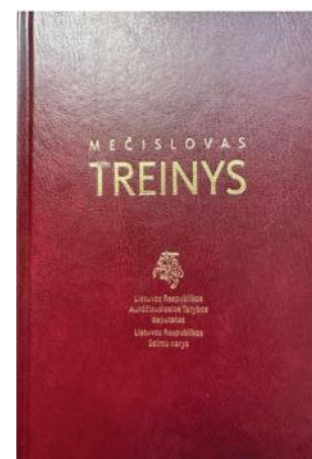
Prof. M. Treinys²¹⁶, būdamas LR Aukščiausiosios Tarybos, vėliau – LR Seimo nariu, daug ir įtemptai dirbo Agrarinėje komisijoje, buvo jos pirmininko pavaduotojas, 1992 m. – jos pirmininkas, nuo 1992 m. – Kaimo reikalų komiteto pirmininkas. Profesorius priklauso daugelis sovietinio žemės ūkio pertvarkų ir tolesnio vystymo idėjų bei jomis grįstų įstatymų projektų.²¹⁷

Doc. P. Aleknavičius, iškilus žemėtvarkos specialistas, ne tik dėstęs studentams, bet ir dirbęs Respublikiniame žemėtvarkos projektavimo institute, pasinėrė į žemės reformos parengiamuosius darbus. 1992 m. tapęs LR ŽŪM Žemės tvarkymo departamento direktoriaus pavaduotoju, o 1993 m. – direktoriumi, ėmė rengti teisės aktus, būtinus žemės reformai pradėti ir vykdyti. P. Aleknavičius liaudyje buvo vadinamas žemės reformos architektu.

Mokslininkų pagalbos reikėjo ne tik žemės ūkio pertvarkos modeliams parengti, bet ir įgyvendinti. Doc. J. Čaplikas buvo paskirtas Kauno rajono privatizavimo komisijos pirmininku, vėliau ir šio rajono Privatizavimo tarnybos viršininku. Privatizavimo komisija

Prof. Mečislovas Treinys (1941–2008), Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo deputatas (1990–1992), Lietuvos Respublikos Seimo narys (1992–1996)

Knygos apie prof. M. Treinio gyvenimą ir veiklą viršelio faksimilė

Doc. P. Aleknavičius – žemės reformos pagrindinis architektas.

216 Daugiau apie prof. M. Treinio mokslinę, visuomeninę ir politinę veiklą ir gyvenimą: Mečislovas Treinys: Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Lietuvos Respublikos Seimo narys (2017). Sud. Algirdas Juozas Motuzas, Leonas Milčius, Elena Treinienė ir Birutė Valionytė. Vilnius: Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas. 310 p.

217 Kaimas lūžio metais: Lietuvos žemdirbių sąjūdžio idėjų ir veiksmų dvidešimtmetis (2008). Sud. Mečislovas Treinys. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas. 463 p.

*Akademija – Lietuvos ūkininkų
sąjungos atkūrimo vieta.
Šios sąjungos pirmieji pirmininkai –
Akademijos dėstytojai
P. Paštukas ir prof. J. Čiulevičius.*

*Akademijos dėstytojas
V. Neverdauskas – laikraščio
„Ūkininko patarėjas“ atkūrimo
iniciatorius ir ilgametis redaktorius.*

*Tarp Žemės ūkio rūmų atkūrimo
organizacinio komiteto narių –
profesorai A. Stancevičius ir M. Treinys.*

koordinavo visus rajone vykusius privatizavimo procesus, įskaitant žemės ūkio įmonių turto privatizavimą ir žemės grąžinimą nuosavybės teise buvusiems savininkams. Su-kaupta patirtimi dalytasi su prof. M. Treiniu, kitais LR Seimo nariais, jiems koreguojant žemės ūkio pertvarką reglamentuojančius teisės aktus.

Akademijoje atkurta Lietuvos ūkininkų sąjunga. Dauguma jos atkūrimo iniciato-rių – Akademijos dėstytojai. Pirmuoju atkurtos Lietuvos ūkininkų sąjungos pirmininku tapo tuometis Žemės ūkio mechanizacijos fakulteto dėstytojas P. Paštukas. 1990 m. są-jungos vairą perėmė prof. J. Čiulevičius. Per 10 metų profesorius sąjungos veiklą išplėtė, ji tapo įtakinga ūkininkams atstovaujančia jėga.

Akademijoje istorijos dalykus dėstęs V. Neverdauskas rodė daug iniciatyvos at-kuriant ūkininkijai skirtą spaudą ir žemdirbiams atstovaujančias institucijas. Jis atkū-rė ūkininkams skirtą laikraštį „Ūkininko patarėjas“, tapo jo ilgamečiu redaktoriumi ir bendrovės „Ūkininko patarėjas“ direktoriumi. Kartu jis įkūrė savaitraštį „Šeimininkė“, žurnalą „Meisteris“, vėliau – ir kitus kaimui skirtus leidinius.

V. Neverdauskui priklauso ir Žemės ūkio rūmų atkūrimo iniciatyva. Subūrus orga-nizacinį komitetą, kuriame ne paskutinį vaidmenį atliko profesoriai A. Stancevičius ir M. Treinys, parengus nuostatus ir programą, 1991 m. gegužės 25 d. įvyko atkuriamoji konferencija. „Joje nuskambėjo svarbiausioji mintis, kad Žemės ūkio rūmai turi padėti kaimui pereiti prie ūkininkavimo formų, kurios grindžiamos žmogaus sąmoningumu ir iniciatyva, rinkos santykiais bei privataus ūkio struktūromis. Žemės ūkio rūmai turi tapti žemės ūkio pažangos varikliu, agrarinės savivaldos bei saviraiškos skatintoju.“²¹⁸ Žemės ūkio rūmų pirmininku išrinktas prof. A. Stancevičius šias pareigas labai atsakin-gai ėjo iki 2000 m. Jam suteiktas Žemės ūkio rūmų garbės pirmininko vardas.

LR Žemės ūkio rūmų atkūrimo iniciatoriai ir signatarai
(iš kairės pirmas – prof. M. Treinys, antras – V. Neverdauskas, ketvirtas – prof. A. Stancevičius).
G. Aleksas nuotrauka

²¹⁸ Istorija (2024). LR Žemės ūkio rūmai. <https://www.zur.lt/istorija/>.

Akademijos vadovybė toleravo dėstytojų įsitraukimą į atsikūrusios valstybės institucijų veiklą. Pavyzdžiui, 1996–1997 m. visas desantas Akademijos darbuotojų ir absolventų pakviestas į tuometę Žemės ir miškų ūkio ministeriją imtis svarbių darbų. Prof. M. Treinys, vėliau – ir doc. J. Čaplikas tapo ministro patarėjais, doc. A. Maziliauskas – Ūkio plėtros departamento, dr. R. Zemeckis – Augalininkystės departamento, o doc. A. Baležentis – Kaimo plėtros ir mokslo departamento direktoriais. Doc. A. Radzevičius vadovavo Mokslo ir mokymo skyriui. Neseniai studijas Akademijoje ir užsienyje baigęs M. Kuklierius paskirtas Tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktoriumi, o 2000–2001 m. ėjo žemės ūkio viceministro pareigas. Jas M. Kuklieriui teko eiti ir 2009–2014 m.

Žvelgiant iš šių dienų pozicijų, Akademijos dėstytojų (nors ir laikinas) įsitraukimas į valstybės atkūrimo ir stiprinimo procesus buvo svarbus ir veiksmingas. Tai – ne tik pilietinė pareiga ir pagalba spręsti jaunos valstybės problemas, bet ir grįžtamasis ryšys. Teoriją su praktika susieję dėstytojai turi daugiau probleminio mokymo galimybių.

Akademijos pertvarkos procesai

Atsikuriančioje valstybėje aukštosios mokyklos pamatė neturinčios jokio teisinio reguliavimo. Iš kilo aukštojo mokslo finansavimo problemų. Ypač sudėtinga buvo Akademijai, kuri sovietmečiu priklausė SSRS žemės ūkio ministerijai ir buvo finansuojama iš SSRS centrinio biudžeto. Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, Akademia priimta į besikuriančios Lietuvos valstybės aukštųjų mokyklų šeimą.

Tuometės Ministrės Pirmininkės prof. K. Prunskienės pasirašytu 1990 m. gegužės 17 d. nutarimu įsteigtas Mokslo ir studijų departamentas prie LR Vyriausybės. Jam iškeltas uždavinys formuoti ir vykdyti nacionalinę mokslo ir studijų politiką, padedančią deramai spręsti Lietuvos kultūros ir ūkio perspektyvinius uždavinius. Šis departamentas su keliolika darbuotojų tapo pirmąja valstybės institucija, tiesiogiai besirūpinančia valstybinių aukštųjų mokyklų reikalais.

1990 m. birželį Lietuvos Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas priėmė įstatymą, kuriuo patvirtintas VU statutas. Taip VU vienintelis iš visų šalies aukštųjų mokyklų įgijo išskirtines teises sąlygas ir galimybes veikti ir tvarkytis pagal įstatymą, naudotis suteikta autonomijos teise.

VU statuto patvirtinimas sužadino diskusijas apie universitetinės aukštosios mokyklos autonomijos ribas, mokyklos santykius su jos steigėjais, visuomene. Atsakymo ieškota ir Didžiojoje universitetų chartijoje, ir Konstituciniame Teisme.

1991 m. vasarį priimtas LR mokslo ir studijų įstatymas, kurio projektą rengė ne tik LR Seimo ir Vyriausybės nariai, bet ir mokslininkai. Priimtas įstatymas buvo pažangus, juo įtvirtinti demokratinio valdymo aukštajame moksle principai, akademinė laisvė, šiame įstatyme glaustai ir lakoniškai apibrėžti universitetinio aukštojo mokslo tikslai ir funkcijos, garantuota universitetinių aukštųjų mokyklų autonomija.

Ilgą laiką buvo keliamas klausimas – kaip bus nustatomas ir skiriamas finansavimas aukštosioms mokykloms? Valstybės biudžete turėjo atsirasti atskira eilutė su bendra metodika pagrįstais skiriamų lėšų skaičiais. Deja, tokios metodikos dar reikėjo palaukti. Stokojant aiškumo dėl finansavimo, universitetinės aukštosios mokyklos jautėsi nesaugios, nors

*Prof. A. Stancevičius –
atsikūrusių Žemės ūkio rūmų
pirmasis pirmininkas, nuo 2000 m. –
garbės pirmininkas.*

*1996–1997 m.
desantas Akademijos mokslininkų ir
absolventų ėjo LR ŽŪM departamentų
ir skyrių vadovų pareigas.*

*Šalies nepriklausomybės pradžioje –
daug laisvių, bet nedaug galimybių
aukštosioms mokykloms.*

*1991 m. priimtas
LR mokslo ir studijų įstatymas –
universitetinių aukštųjų mokyklų
autonomijos ir veiklos teisinės
reglamentacijos pradžia.*

„<...> žiūrint šiandienos akimis – tuomet vykusios pertvarkos mastai stebina.

Tai rodo, kaip svarbu universitetams turėti taip ryškiai Didžiojoje universitetų chartijoje pabrėžtą autonomiją, nepriklausomybę nuo politinių ir ekonominių valdžių – ne savitikslių autonomiją, bet įgalinančią gerinti universitetų veiklą.“

Prof. K. Kriščiūnas

Beveik 5 metus Akademijos bendruomenėje intensyviai diskutuota apie Akademijos ateitį, ypač žemės ūkio universitetines studijas ir perėjimą prie universiteto statuso.

ir turėjo daug laisvių. Akademinės bendruomenės, įkvėptos nepriklausomybės, turėjo daug entuziazmo keistis, prisidėti prie valstybės kūrimo ir stiprinimo. Kartu formavosi ir konkurencijos pradinės apraiškos, nes kūrėsi naujos privačios aukštosios mokyklos, o universitetai ir akademijos tikslino ir plėtė veiklos profilį, koregavo savo pavadinimus į geriau skambančius visuomenei. Kaip rašo prof. K. Kriščiūnas, „<...> žiūrint šiandienos akimis – tuomet vykusios pertvarkos mastai stebina. Tai rodo, kaip svarbu universitetams turėti taip ryškiai Didžiojoje universitetų chartijoje pabrėžtą autonomiją, nepriklausomybę nuo politinių ir ekonominių valdžių – ne savitikslių autonomiją, bet įgalinančią gerinti universitetų veiklą.“²¹⁹

Didžiausias Akademijos pertvarkos krūvis teko tuomečiam rektoriui doc. R. Urbonui, prorektoriams doc. V. Ramanauskui ir prof. R. Deltuvui, Senato pirmininkui doc. A. Stancevičiui. Pirmiausia teko apsvarstyti ir sutarti, kokia Akademia turi būti ateityje. 1991 m. vasario 11 d. Akademijos laikraštyje paskelbtas Žemės ūkio mokslo studijų sistemos (jungiančios Akademią ir kitas žemės ūkio mokymo institucijas) projektas.²²⁰ Jame nurodyta: „reikia jungti į vieną sistemą aukštesniausias žemės ūkio mokyklas, aukštąsias žemės ūkio mokyklas ir žemės ūkio mokslinius institutus, kad abiturientas galėtų nuosekliai, pagal suderintus planus, įgyti jaunesniojo specialisto, diplomuoto specialisto arba bakalauro, vėliau magistro ir daktaro diplomus ir laipsnius. <...> Iki šiol šios institucijos dirbo kiekviena atskirai, nederindamos savo planų, o moksliniai institutai iš vis buvo nušalinami nuo specialistų rengimo.“²²¹ Netgi žvelgiant iš šiandienos pozicijų, tokia pasiūlyta žemės ūkio mokslo studijų sistema buvo pažangi, bet dėl žinybinių interesų taip ir liko neįgyvendinta.

Tame pačiame Akademijos laikraščio numeryje prorektorius doc. V. Ramanauskas įvardijo konkretesnius žemės ūkio mokslo studijų sistemos bruožus: „Akademia yra autonominė studijų ir mokslo įstaiga, <...> didinanti mokymo turinio fundamentalumą, laiduojanti švietimo tęstinumą, įtvirtinanti akademinę laisvę ir savivaldą, palaikanti giliausią konkurenciją, palaipsniui didinanti studentų savarankiško darbo lyginamąją dalį.“²²²

Prof. A. Stancevičius tuo metu akcentavo, kad, pertvarkant studijas, būtina matyti jų galutinius tikslus. „Atgavus nepriklausomybę, reikia padaryti ir akademinę pertvarką. <...> Atgimstančiam privačiam žemės ūkiui reikalingi mąstantys, kūrybingi, labai kompetentingi visose žemės ūkio sferose specialistai, kurių darbą vertins ne partinė ir valstybinė nomenklatūra, bet eiliniai ūkininkai, ž. ū. kooperatyvų nariai, o jiems reikia ne diplomų, ne mokslinių laipsnių, bet žinių ir vėlgi kompetencijos.“²²³

219 Kriščiūnas, K. (2017). Lietuvos universitetų rektorių konferencija – 25 metai mokslo ir studijų baruose. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 7.

220 Urbonas, R. Žemės ūkio mokslo studijų sistemos projektas. Žemės ūkio specialistas, 1991 sausio 11, Nr. 1.

221 *Ibid.*

222 Ramanauskas, V. Agronomų, ekonomistų ir inžinierių rengimo kryptys. Žemės ūkio specialistas, 1991 sausio 11, Nr. 1.

223 Stancevičius, A. Ateitį kursime patys. Žemės ūkio specialistas, 1991 rugsėjo 10, Nr. 18.

Prorektorius prof. R. Deltuvas išvertė 1988 m. pasirašytą Didžiąją universitetų chartiją ir paskelbė Akademijos laikraštyje.²²⁴ Akademijos bendruomenė gavo galimybę susipažinti su akademinės laisvės ir universitetinio mokslo institucijų pagrindiniais veiklos principais.

Diskusijos dėl žemės ūkio mokslo studijų sistemos tęsėsi. Darbuotojai, pabuvoję užsienyje, bendruomenei pristatė Vakarų valstybėse funkcionuojančias studijų sistemas ir jų taikymo Lietuvoje ir Akademijoje galimybes. Išsakomi argumentai vis labiau kryo į universitetinių studijų pusę, o profesines studijas ir profesinį rengimą siūlyta priskirti žemesnio lygmens mokykloms, mokymo planus derinančioms su Akademija.

Nuo diskusijų pereita ir prie konkretesnių darbų. Didžiulės reikšmės įvykis buvo prie LR mokslo ir studijų įstatymo priderinto Akademijos statuto patvirtinimas. Skirtingai nuo VU statuto, Akademijos statutas buvo patvirtintas ne įstatymu, o LR Seimo nutarimu. Daugelis Akademijos narių tame išvėlgė nelygybę aukštųjų universitetinių mokyklų atžvilgiu.

Nelaukiant, kol bus sukomplektuotas reguliamas – Akademijos veiklą reglamentuojančių dokumentų rinkinys, fakultetuose imtasi studijų pertvarkos. Siekta „rengti plataus profilio specialistus su didesniu humanitariniu išsilavinimu, kad galėtų lengviau prisitaikyti prie rinkos ekonomikos sąlygų. Dėl to stiprinamas bendrasis pasirengimas, o specializuojamasi paskutiniuose kursuose, kada jau žinoma būsimosios veiklos sritis.“²²⁵

Kaip nurodė tuometis rektorius²²⁶, Akademijos ateitis priklauso nuo jos bendruomenės pastangų ir doros. Labai svarbu megzti ryšius su užsienio mokslo institucijomis. 1991–1992 mokslo metais į Vakarų šalis buvo išvykę per 100 studentų ir apie 50 dėstytojų. Kitais mokslo metais studentų ir dėstytojų išvykų skaičius padvigubėjo. Nauji kontaktai reiškė ne tik naujas žinias ir jų taikymą studijų procesuose, bet ir materialinę pagalbą – tai knygos bibliotekai, pirmieji kompiuteriai. Dėstytojams labai trūko anglų ir kitų užsienio kalbų įgūdžių, todėl buvo nuolat organizuojami kalbų tobulinimosi, taip pat darbo su kompiuteriais kursai.²²⁷

Akademiją palietė ir valstybinio turto privatizavimo procesai. Nuo Akademijos atskirtas ir privatizuotas mokomasis šiltnamių kombinatas. Mokymo reikalams palikta apie 400 ha žemės ūkio paskirties žemės ir mokymo centras su gyvulininkystės ferma bei kitais gamybiniais pastatais. Likusi mokomojo ūkio dalis privatizuota, dideli žemės plotai grąžinti buvusiems jos savininkams.

„Sunkiausia šio meto problema – menkos lėšos, maži atlyginimai, vadovėlių, ypač Vakarų šalių, stygius. Akademijai trūksta būtiniausių įrenginių, kompiuterių, baldų, medžiagų ir kt. Tai visų bendros bėdos, bet esame nepriklausomi, joks okupantas nediktuoja savo valios, ilgainiui viskas susitvarkys.“²²⁸

*Prorektorius prof. R. Deltuvas
1991 m. išvertė Didžiąją universitetų
chartiją ir paskelbė Akademijos
laikraštyje „Žemės ūkio specialistas“.*

LR Seimo nutarimo dėl Akademijos statuto patvirtinimo faksimilė

*1991–1992 mokslo metais į Vakarų
šalis buvo išvykę per 100 studentų ir
apie 50 dėstytojų. Kitais mokslo metais
studentų ir dėstytojų išvykų skaičius
padvigubėjo.*

224 Europos universitetų Didžioji chartija. Žemės ūkio specialistas, 1991 rugsėjo 20, Nr. 19.

225 Urbonas, R. (1994). Dabartinė Akademija. In: Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994. Vilnius: Academia, p. 121.

226 Ibid., p. 123–124.

227 Ibid., p. 123.

228 Ibid., p. 124.

Dėstytojams organizuoti užsienio kalbų tobulinimo ir darbo su kompiuteriais kursai.

Pagrindiniai nuveikti darbai žengiant Universiteto link:

- 1991 m. birželio 23 d. patvirtinta Akademijos veiklos programa;
- 1991 m. liepą atlikta Akademijos darbuotojų apklausa (69,4 proc. už universiteto statusą);
- 1993 m. pradžioje sudarytas Akademijoje numatomų rengti specialybių sąrašas;
- 1993–1994 m. kartu su Joniškėlio aukštesniąja mokykla pradėtos koleginės agronomijos studijos;
- 1993 m. balandžio 5 d. pasirašyta bendradarbiavimo su Kauno aukštosiomis mokyklomis sutartis;
- 1993 m. birželio 1 d. patvirtintos dvipakopių studijų organizavimo pagrindinės gairės;
- 1993 m. rugsėjo 1 d. Akademijoje pradėtos vykdyti dvipakopės studijos.

Vyresnio amžiaus darbuotojai ir dabar prisimena rektoriaus doc. R. Urbono palaimintus 1–5 arų žemės sklypus darbuotojams laikinai naudoti – kompensaciją už mažus atlyginimus.

Universiteto link

Akademijos vadovybė ir bendruomenė brandino persitvarkymo į universitetą idėjas. Jų kildavo lankantis užsienio universitetuose, nagrinėjant Didžiąją universitetų chartiją, rengiant ir svarstant Akademijos veiklą reglamentuojančius dokumentus ir vis dar besitęsiančiose diskusijose.

1992 m. kovą rektorius pateikė pagrindinių Akademijos veiklos kryptių projektą, parengtą pagal apibendrintus dėstytojų ir studentų pasiūlymus. Jame nurodytas vienas iš pagrindinių uždavinių – „pradėti kurti žemės ūkio universitetą“²²⁹. Šį projektą dar teko gryninti specialiai sudarytoje komisijoje. Tų pačių metų birželio 23 dieną Akademijos Taryba patvirtino Akademijos veiklos programą, kurioje įtvirtinta pagrindinė veiklos kryptis – universiteto link. Programoje nurodyta, kad Akademia pripažįsta Didžiąją universitetų chartiją, plėtos tarptautinį bendradarbiavimą, sieks mokslo ir studijų vienovės, studijas organizuos dviem pakopomis, sieks turėti doktorantūros teisę, stiprins mokslo ir studijų infrastruktūrą, gerins studijų kokybę, atliks kitus svarbius darbus. Programoje nedviprasmiškai akcentuota, kad Akademia yra universitetinio tipo aukštoji mokykla.²³⁰

Liepos pradžioje atlikta apklausa parodė, kad 69,4 proc. Akademijos darbuotojų pritaria siekiui šiai aukštajai mokyklai įgyti universiteto statusą. Apklausos rezultatai drąsino Akademijos vadovybę spartinti žingsnius universiteto link. 1992 m. ir 1993 m. pradžioje buvo rengiamas sąrašas specialybių pagal neseniai LR Vyriausybės patvirtintas mokslo ir studijų kryptis. Į šį sąrašą doc. S. Sirtautaitės iniciatyva buvo įtraukta sovietmečiu uždaryta Namų ūkio specialybė. Pritarta ir Kaimo vystymo ir sociologijos specialybei.

Žengti pirmieji integracijos su kitomis mokslo institucijomis ir partnerystės žingsniai. Prof. A. Vasinauskui pasiūlius, pajudėta ir integracijos su aukštesniosiomis mokyklomis link. Sutarus su Joniškėlio aukštesniosios žemės ūkio mokyklos vadovybe, nutarta šioje mokykloje įkurti kolegiją ir bendromis jėgomis rengti agronomus ekologiškai žemdirbystei. 1993 ir 1994 m. į kolegiją priimti studentai mokėsi Akademijoje pagal jiems specialiai parengtą programą. Deja, vėliau studentų priėmimas nutrūko.

1993 m. balandžio 5 d. pasirašyta Kauno aukštųjų mokyklų sutartis, kuria deklaruota atvirų universitetų koncepcija, aprėpianti tokius pažangius dalykus kaip leidimas studentams, įskaitant doktorantus, klausyti paskaitas kituose universitetuose, įskaityti kitame universitete išklaustytus dalykus ir pan. Akademijos rektorate nuspręsta kvieisti skaityti paskaitas mokslininkus iš mokslo institutų.²³¹

229 Urbanas, R. Akademijos veiklos kryptys. Žemės ūkio specialistas, 1992 kovo 27, Nr. 10.

230 Kazėnas, V. (1999). Universiteto link. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 114–117.

231 *Ibid.*, p. 125–126.

1993 m. birželio 1 d. Akademijos Taryba patvirtino universitetinių studijų kryptis, šakas, specialybes ir kvalifikacinius laipsnius, taip pat studijų organizavimo pereinant nuo vientisųjų prie dvipakopių studijų eigos aspektus. Reglamentuojant universitetines studijas, ypač jų struktūrą, daug aiškumo suteikė LR Vyriausybės patvirtinti „Kvalifikaciniai aukštojo išsilavinimo nuostatai“²³². 1993 m. pabaigoje pasirodė specialus leidinys apie universitetinių studijų Akademijoje organizavimą. Jis tapo svarbia pagalbos priemone fakultetų vadovams ir katedrų vedėjams.

1993 m. rugsėjo 1 d. pradėtos pirmosios pakopos (bakalauro) studijos. Žinoma, anksčiau pradėjusiesiems vientisąsias studijas leista jas užbaigti. Tais pačiais metais pradėtos ir specializuotos profesinės vienerių metų trukmės studijos, netrukus – ir antrosios pakopos (magistrantūros) studijos. Pertvarka užtruko iki 1995 m.

1994 m. lapkritį naujuoju Akademijos rektoriumi išrinktas prof. A. Kusta. Nors tuo metu į universitetus jau buvo persitvarkiusios Estijos ir Latvijos žemės ūkio akademijos, taip pat Kauno politechnikos ir Vilniaus statybinės inžinerijos institutai, prof. A. Kusta laikėsi pozicijos, kad nereikia skubėti keisti Akademijos statuso ir pavadinimo, būtina kruopščiai atlikti visus darbus judant universiteto link.²³³ Be to, bendros tendencijos šalyje nebuvo palankios aukštajam mokslui. Dominavo greito praturtėjimo, *gariūninės* nuotaikos ir skeptiškas požiūris į aukštąjį mokslą. Tai neigiamai veikė jaunimo stojimą į visas aukštąsias mokyklas, įskaitant Akademią. Šis skepticizmas truko neilgai – gyvenimas parodė mokslo svarbą ir naujomis rinkos ekonomikos sąlygomis. Naujojo rektoriaus vedama Akademijos bendruomenė kantriai dirbo, modernizavo studijų programas, mokėsi tvarkytis demokratiškai, plėtojo tarptautinius ryšius, taikė Vakarų universitetų patirtį.

Rektorius prof. A. Kusta skyrė daug dėmesio bendravimui su kitų universitetinių aukštųjų mokyklų rektoriais. Lietuvos universitetų rektorių konferencijos posėdžiuose ir Kauno aukštųjų mokyklų rektorių susitikimuose buvo aptariami probleminiai klausimai, derinamos nuomonės, dalijamasi patirtimi. Lietuvos universitetų rektorių konferencijoje buvo derinami LR Seimo ir Vyriausybės teikiami dokumentų aukštojo mokslo klausimais projektai. Rektorių bendravimas leido išvelgti galimus būsimus pokyčius, juos įvertinti ir jiems iš anksto ruoštis.

1995 m. pavasarį prof. A. Kusta pakvietė LR rektorių konferenciją į Akademią susipažinti su jos veikla ir turima mokslo ir studijų infrastruktūra. Tai buvo svarbu ir dėl universiteto statuso siekio (viena rašyti, kita viešai parodyti), ir dėl Akademijai reikalingos infrastruktūros finansavimo. Moderni, gerai tvarkoma infrastruktūra – svarbi universitetinio mokslo ir studijų sąlyga.

Prof. Albinas Kusta,
Akademijos rektorius (1994–2004)

LR Seimo nutarimo, kuriuo patvirtinamas Akademijos kaip universiteto statusas, faksimilė

232 Kvalifikaciniai aukštojo išsilavinimo nuostatai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 768 „Dėl kvalifikacinių aukštojo išsilavinimo nuostatų bei aukštųjų mokyklų steigimo ir atestavimo nuostatų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 1993 spalio 20, Nr. 54-1057. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.11773>.

233 Kusta, A. (1999). Universiteto keliu. Naujos mokslo ir studijų institucijos. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 134.

Nuosekliai, įsiklausydama į kiekvieno bendruomenės nario nuomonę ir balsą, demokratiškai atlikdama būtinas pertvarkas, per daugiau nei penkerius metus Akademija pasiekė užsibrėžtą tikslą – tapo Universitetu.

Lietuvos universitetų rektorių konferencijos posėdis Akademijoje. 1995 m. pavasaris

1995 m. konstatuota, kad, Akademijai persitvarkant į universitetą, pasiektas kritinis taškas. Procesui užbaigti lapkričio 20 dieną įvyko akademinis susirinkimas, kurio 89,5 proc. narių pasisakė už Akademijos pavadinimo keitimą į Lietuvos žemės ūkio universitetą. „Praėjus beveik metams po įvairių aptarimų ir svarstymų įvairiose visuomeninėse ir valdžios instancijose, LR Seimas 1996 m. spalio 8 d. plenariniame posėdyje įteisino Lietuvos žemės ūkio akademijos akademinio susirinkimo sprendimą ir Akademija tapo Lietuvos žemės ūkio universitetu.“²³⁴ Taip Akademija, vedama rektoriaus R. Urbono ir iš jo Akademijos vairą perėmusio A. Kustos, kantriai, bet nuosekliai, įsiklausydama į kiekvieno bendruomenės nario nuomonę ir balsą, demokratiškai atlikdama būtinas pertvarkas, per daugiau nei penkerius metus pasiekė užsibrėžtą tikslą – tapo Universitetu.

²³⁴ Ibid., p. 134.

Universitetų pramintu keliu

Prof. Romualdas Deltuvas,
prof. Albinas Kusta,
prof. Antanas Maziliauskas

Universiteto vadybiniai aspektai

Akademijos tapsmas universitetu buvo svarbus tiek akademeinei bendruomenei, tiek vadovybei. Nors teisiniu aspektu ir universitetai, ir akademijos priklauso tai pačiai universitetinių aukštųjų mokyklų grupei, pavadinime esantis žodis „universitetas“ suteikė solidumo ir didesnio pasitikėjimo, ypač santykiuose su užsienio universitetais ir tarptautinėmis organizacijomis. Akademijos pavadinimo pakeitimas dar nereiškė greito kokybės šuolio. Žinoma, daug kas nuveikta kelyje universiteto link, bet ne mažiau dar reikėjo nuveikti, ypač mentalinių pokyčių srityje.

Švenčiant Akademijos 75 metų jubiliejų konstatuota, kad LŽŪU, „įsikūręs 814 ha žemės plote, turi 5 mokomuosius korpusus, Bandymų stotį, Mokomąjį ūkį, studentų ir dėstytojų gyvenvietes, stacionarius bandymų objektus Kretingos ir Molėtų rajonuose. Mokomuosiuose korpusuose yra 40 auditorijų, 42 mokomieji kabinetai, 80 laboratorijų, biblioteka, fonduose sukaupusi apie 600 tūkstančių knygų. <...> Universitete yra 5 fakultetai – Agronomijos, Ekonomikos, Miškų, Vandens ūkio ir žemėtvarkos, Žemės ūkio inžinerijos, du institutai – Kaimo kultūros ir Kraštovarkos, 37 katedros. Universiteto pedagoginį mokslinį personalą sudaro 460 dėstytojų, iš jų 33 profesoriai ir habilituoti daktarai, 228 docentai, 134 vyr. asistentai ir 69 asistentai. Iš viso per 75 metus parengta daugiau nei 31 232 specialistai.“²³⁵ Tai – didelis intelektualinis ir materialus potencialas dideliems studijų ir mokslinių tyrimų srities darbams.

Žengus į naują raidos etapą, buvo svarbu apibrėžti savos veiklos lauką ir misiją, nusišviesinti veiklos kryptis ir parankiausias priemones. Atsižvelgiant į poreikį aprūpinti gyventojus maistu išsaugant gamtos išteklius, LŽŪU misija pirmajame strateginiame veiklos plane buvo apibrėžta taip: „Lietuvos žemės ūkio universitetas gausina ir skleidžia mokslo žinias, reikalingas žemės, miškų, vandens išteklių racionaliam ir tausojančiam naudojimui, ruošia jaunimą dirbti žmonių ir valstybės gerovei.“²³⁶ Pažymėtina, kad tuometė misija buvo susijusi su tokiais svarbiais principais, kuriuos dabar vadiname tvarumu, ir ne su konkrečių veiklų rezultatais, o su galutiniais pasiekimais – žmonių ir valstybės gerove.

Universiteto veiklos kryptys buvo susijusios ne tik su mokslo ir studijų plėtra, mokslininkų rengimu, bet ir su humanistinėmis vertybėmis: studentų pilietiškumo ugdymu, bendruomenės narių santykių humanizavimu, pareigingumo, pilietiškumo, dvasingumo

Lietuvos žemės ūkio universiteto misija – gausinti ir skleisti mokslo žinias, reikalingas racionaliai ir tausojant naudoti žemės, miškų, vandens išteklius, ruošti jaunimą dirbti žmonių ir valstybės gerovei.

Universitetas turėjo didelę mokslo ir studijų infrastruktūrą, bet stigo lėšų jai atnaujinti.

²³⁵ Kusta, A. (1999). Universiteto keliu. Naujos mokslo ir studijų institucijos. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 135.

²³⁶ *Ibid.*, p. 141.

Lėšos aukštosioms universitetinėms mokykloms buvo skirstomos Lietuvos universitetų rektorių konferencijos sutarimu.

Universiteto valdymo organai iki 2000 m.:

- Taryba (kolegialus);
- rektorius (vienasmenis).

2000 m. spalio 17 d. LR Seimas patvirtino naują LŽŪU statutą, parengtą pagal naująją LR aukštojo mokslo įstatymą.

ir kultūros ugdymu, tarptautinio bendradarbiavimo plėtojimu.²³⁷ Toks vertybinis požiūris neseniai iš sovietinio liūno išlipusiai ir į universiteto kelią žengusiai bendruomenei buvo itin reikšmingas.

Strateginiai sprendimai svarbūs, bet ne mažiau svarbios ir lėšos jiems įgyvendinti. Akademijai tapus universitetu, tai buvo bene silpniausia grandis. Valstybės lėšos, skiriamos aukštajam mokslui, buvo kuklios. LR Vyriausybė universitetiniam mokslui numatomas skirti lėšas pateikdavo Lietuvos universitetų rektorių konferencijai (toliau – Konferencija). Kaip prisimena tuometis rektorius prof. A. Kusta, aukštajam universitetiniam mokslui valstybės skirtų lėšų pirminis paskirstymas universitetams vykdavo Konferencijoje, o jos sprendimą tvirtindavo LR Vyriausybė. Lėšoms paskirstyti buvo sudaryta ir Konferencijoje aprobuota metodika, o KTU parengė ir kompiuterinę programą, kurios praktiniam įgyvendinimui vadovavo prorektorius prof. A. Targamadžė. Valstybės skirto „pyrago“ dalybos būdavo įtemptos, nes beveik kasmet metodika buvo koreguojama pagal universitetų pateiktus ir posėdyje aprobuotus pasiūlymus. LŽŪU buvo svarbu, kad būtų skiriama papildomų lėšų didelei infrastruktūrai išlaikyti, nes teko prižiūrėti didelius žolynų plotus, daug pagalbos reikėjo mokomajam ūkiui išsaugoti, Bandymų stoties veiklai. Per posėdį tekdavo greitai įvertinti, kiek įtakos vienas ar kitas pasiūlymas turės LŽŪU biudžetui. Paprastai tokiuose posėdžiuose dalyvaudavo ir prorektorius prof. A. Juodvalkis, kuris su tuomečiu skaičiuotuviu (dabar tokie skaičiuotuviu jau muziejiniai) greitai apskaičiuodavo, kokios būtų siūlomų pataisymų pasekmės LŽŪU biudžetui. Panašiai elgdavosi ir dauguma kitų universitetų. Tai padėdavo nesuklysti balsuojant ir demokratiškai priimant sprendimus. Galima pasidžiaugti, kad viskas vykdavo ganėtinai korektiškai. LŽŪU pavykdavo gauti papildomų lėšų infrastruktūrai išlaikyti (vis dėlto kasmet vis mažiau). Tokia lėšų skirstymo tvarka taikyta, iki buvo įvesti studijų krepšeliai.

Būta ir LŽŪU valdymo pokyčių. Iki 2000 m. kolegialus valdymo organas buvo Taryba, sudaroma Universiteto statute nustatyta tvarka. Pagal 2000 m. pradžioje priimtą LR aukštojo mokslo įstatymą²³⁸, sekant Vakarų universitetų pavyzdžiu, kolegialiu Universiteto organu tapo Senatas, o Taryba – visuomenine priežiūros ir globos institucija. Tarybos sudėtį parinko ne tik pats Universitetas, bet nemažą dalį narių skyrė ir LR švietimo ir mokslo ministras. Tokios permainos įtvirtintos ir LŽŪU 2000 m. rudenį patvirtintame naujajame statute. Taryba turėjo vertinti Universiteto strateginius dokumentus, metinės veiklos ataskaitas, lėšų ir turto naudojimą, tai, kaip Universitetas prisideda prie valstybės ekonominės, socialinės ir kultūros plėtros. Vertinimo rezultatai turėjo būti viešai skelbiami visuomenei.

Pažymėtina, kad taryba, kaip priežiūros ir globos institucija, veikia visuose universitetuose iki šių dienų. Tarybų sudėties formavimo ir priskiriamų funkcijų teisinis reglamentavimas ne kartą kito. Kartu keitėsi ir tarybos vaidmuo universitetų valdymo srityje (tai aptariama toliau šiame skyriuje).

²³⁷ *Ibid.*, p. 142.

²³⁸ Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas, 2000 kovo 21, Nr. VIII-1586. Valstybės žinios, 2000 kovo 31, Nr. 27-715. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.97866>.

Pirmoji LŽŪU Taryba kaip visuomeninė priežiūros ir globos institucija (2000–2004).
Tarybos pirmininkas – prof. K. Kriščiūnas (pirmas iš kairės)

2000 m. pagal naująjį statutą išrinktas ir pirmasis LŽŪU Senatas, jam patikėta priimti pagrindinius Universiteto valdymo sprendimus. Senato pirmininku išrinktas prof. A. Sirvydas.

LŽŪU Senato nariai prie Centrinės rūmų. 2000 m.

*Universiteto valdymo organai
nuo 2000 m.:
– Senatas (kolegialus);
– rektorius (vienasmenis);
– Taryba (priežiūros ir globos
institucija).*

*2000 m.
suformuoti visi ASU
valdymo organai.*

Prof. Romualdas Deltuvas
Akademijos rektorius (2004–2011)

Šios kadencijos Senatui teko rinkti ir naują rektorių. Pagal statutą, rektorius šias pareigas gali eiti dvi kadencijas iš eilės. Prof. A. Kustos darbo einant rektoriaus pareigas dvi kadencijos baigėsi 2004 m. rudenį. Nustatyta tvarka buvo pasiūlyti du kandidatai. Naujuoju LŽŪU rektoriumi tapo prof. R. Deltuvas, prieš tai dirbęs prorektoriumi mokslo reikalams. Buvęs rektorius prof. A. Kusta tapo prorektoriumi.

Stiprinant dvasingumą

Dvasingumo stiprinimui lemiamos reikšmės turėjo išskirtinis rektorių R. Urbono ir A. Kustos dėmesys ir Akademijoje dirbusios iškilios katalikiškojo pasaulio asmenybės.

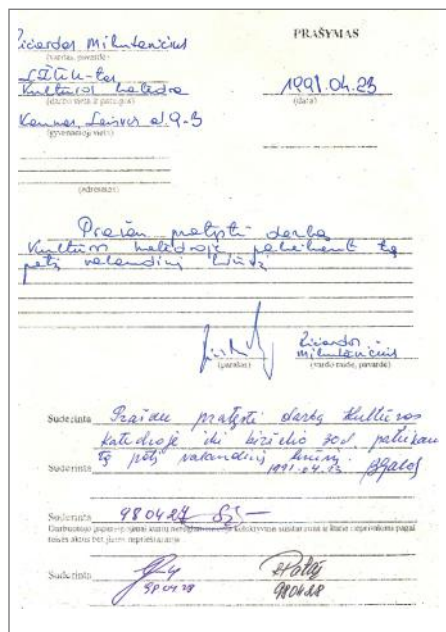
1990 m. Tabariškių Kristaus Karaliaus parapijos klebonu, kartu rūpintis ir Akademijos bendruomenės sielovada buvo paskirtas kunigas Pranas Račiūnas, vienas iš „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ iniciatorių ir leidėjų, Lietuvos marijonų provincijolas, LPS Tarybos narys.²³⁹ Kun. P. Račiūno iniciatyva įkurta Akademijos koplyčia. Akademijos bendruomenė prisimena kun. P. Račiūno mokymą mylėti Dievą, Tėvynę Lietuvą, savo šeimas, vieni kitus, saugoti savo tikėjimą – žemiškosios ir amžinosios meilės pagrindą. 1994 m. rugsėjo 6 d. Akademijos Taryba už dvasinės kultūros ugdymą, tautos istorijos puoselėjimą, kaimo etnografijos muziejaus Akademijoje įkūrimą kun. P. Račiūnui suteikė mecenato (*Mecenatus Caritatis*) garbės vardą.

Užsiimti sielovada Akademijoje teko ir kunigui, poetui, meno kūrinių kolekcininkui, kanonų teisės licenciatui, dr. Ričardui Mikutavičiui. Dėl nesutarimų su Kauno bažnyčios hierarchais (talentingus žmones sunku valdyti) jis tapo Aleksoto bažnyčios vikaru, vėliau Vilkaviškio vyskupo Juozo Žemaičio MIC 1997 m. spalio 20 d. dekretu, pagal LŽŪU statute numatytą tvarką, bendru sutarimu, jam pačiam pageidaujant, – Akademijos koplyčios rektoriumi. Buvo žinoma, kad R. Mikutavičius yra ypatingas kunigas. Dėl išpūdingų, artistiškų pamokslų jis buvo populiarus tarp tikinčiųjų, ypač inteligentijos.

Akademijoje kun. R. Mikutavičius buvo sutiktas su džiaugsmu. Jos bendruomenė vylėsi, kad talentinga asmenybė, trejus metus iš eilės išrinkta populiariausiu žmogumi Kaune, svariai prisidės prie dvasingumo ir krikščioniškosios etikos puoselėjimo Akademijoje.

Rektorius prof. A. Kusta prisimena, kad į kun. R. Mikutavičiaus 1998 m. iškilmių salėje konsekruojamas šv. Velykų Mišias susirinko minios žmonių. Jie netilpo ne tik salėje, bet ir koridoriuose, spietėsi lauke, kur buvo įrengti garsiakalbiai. Tokio žmonių antplūdžio Centrinuose rūmuose dar nebuvo.

Koplyčios rektorius kun. dr. R. Mikutavičius, kaip jam buvo įprasta, be ganytojiškos veiklos, energingai ėmėsi ir kitų darbų. Jis subūrė koplyčios rėmėjų grupę (pastoracinę tarybą), kurioje aktyvumu išsiskyrė dr. B. Kažemėkienė, doc. V. Mikutis, lekt. A. Gavenauskas, A. Pugevičius, jaunimo atstovas T. Baležentis ir kiti. Pirmiausia kunigas ėmėsi pertvarkyti koplyčią, ją išplėtė prijungdamas priesalį. To reikėjo, kad tilptų daugiau tikinčiųjų ir dalis kunigo suburto choro „Cantate“ narių. Koplyčios priesalyje pradėti organizuoti pokalbių vakarai, paveikslų parodos, susitikimai su populiariais artistais ir visuomenės veikėjais. Kunigui talkino prof. A. J. Motuzas, moterų ansamblis, įsitraukė studentai.

²³⁹ Daugiau apie kun. P. Račiūno ganytojišką veiklą Akademijoje, taip pat kitus katalikiškojo dvasingumo ugdytojus – šio leidinio skyriuje „Katalikiškojo dvasingumo ugdytojai“.

Atidarant parodą koplyčios priesalyje

Kunigo planuose buvo ir bažnyčios prie Akademijos gyvenvietės statyba. Pokalbiuose jis akcentuodavo, kad ši bažnyčia turi būti gerai matoma važiuojant keliu „Via Baltica“. Abejojantiems, ar ją pastatyti realu, kunigas minėdavo užsienio lietuvių paramą ir įvairius fondus. Vertinant kun. R. Mikutavičiaus talentą, energiją, veiklumą, populiarumą visuomenėje ir itin plačius ryšius, gal ir būtų pavykę tai padaryti. Beje, atgimimo laikotarpiu, dar gerokai prieš kun. R. Mikutavičiui imantis pastoracinio darbo Akademijoje, buvo kilusi mintis joje pastatyti bažnyčią. Parengti netgi projektinis bažnyčios eskizas bei maketas. Tiesa, anksčiau parinkta ir kun. R. Mikutavičiaus pasiūlyta jos vieta nesutapo: pastarasis bažnyčią siūlė statyti šalia esančio Kamšos miško pakraštyje, plačioje ir gerai matomoje panoramoje. Per ketvirtąsias kunigo mirties metines, 2002 m. birželio 29 d., kunigo pasiūlytoje vietoje atidengta tautodailininko A. Sakalausko padovanota medinė Rūpintojėlio skulptūrėlė R. Mikutavičiui atminti.

Kun. R. Mikutavičius buvo įsitraukęs ir į akademinę veiklą. Kultūros katedroje jis skaitė filosofijos kursą. Jo ranka rašytas prašymas pratęsti darbą katedroje yra vienas iš paskutinių jo pasirašytų raštų, likus dviem mėnesiams ir vienai savaitei iki jo nužudymo.

Kun. R. Mikutavičiaus žūtis data laikoma 1998 m. liepos 1 d. Surastas, bet neatpažintas kunigo kūnas buvo palaidotas Karmėlavos kapinėse šalia kitų neatpažintų asmenų. Įsikišus teisėsaugai ir ekshumavus bei atpažinus palaikus, jie buvo perduoti artimiesiems. Jiems paprašius, kunigo palaikus leista pašarvoti jo paskutinės darbo vietos – Akademijos iškilmių salėje.

Atsisveikinti su velioniu plūdo minios žmonių iš visos Lietuvos. Jo atminimą pagerbė LR Prezidentas Valdas Adamkus, LR Seimo, Vyriausybės, Kauno miesto ir rajono savivaldybių atstovai. Šv. Mišias konsekravo tėvas Stanislovas. Poetas, kunigas, dr. R. Mikutavičius palaidotas 1999 m. kovo 31 d. Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

Kunigo, poeto R. Mikutavičiaus planuose buvo bažnyčios šalia Akademijos gyvenvietės statyba. Bažnyčia turėjo gražiai išikomponuoti Nemuno slėnio ir Kamšos miško panoramoje ir skleisti žinių apie Lietuvos dvasinį atgimimą.

Per kunigo, poeto R. Mikutavičiaus laidotuves žmonių minios plūdo panašiai, kaip 1933 m. laidojant Steponą Darių ir Stasį Girėną.

Kun. R. Mikutavičiaus palaikai Akademijos iškilmių salėje

Kun. dr. Ričardas Mikutavičius buvo labai populiari, neeilinė asmenybė, kurios tragiškas likimas ir buvimas Akademijoje paliko ryškų pėdsaką. Jo mintys ir darbai nepaibaigė išėjimu amžinybėn, bet pasiliko ilgam.

Kunigo žūtis, ilgai trukusios palaikų ir ne itin sėkmingos nusikaltėlių paieškos jaudino visuomenę, ypač intelektualus. Kilo mintis įkurti visuomeninę organizaciją, kuri rūpintųsi kun. R. Mikutavičiaus palikimu ir darbų tęsia. Greitai buvo įkurta visuomeninė organizacija „Consilia Academica“, kurios devizu tapo R. Mikutavičiaus vieno iš eilėraščių rinkinių pavadinimas „Kad Lietuva neišsivaikščiūtų“. Į organizacijos veiklą įsijungė ir Akademijos atstovai. Dr. B. Kažemėkienė išrinkta organizacijos sekretore.

„Consilia Academica“ pasirūpino, kad kun. R. Mikutavičiaus kūryba būtų prieinama visuomenei. Kita organizacijos veiklos sritis – šviesti visuomenę patriotine dvasia, siekiant, kad Lietuva tikrai neišsivaikščiūtų. Mat tuo metu vyko masinė emigracija (ypač jaunų žmonių) iš Lietuvos. Šiuo tikslu „Consilia Academica“ surengė keletą ciklų konferencijų tema „Kad Lietuva neišsivaikščiūtų“ didžiuosiuose miestuose, universitetuose, LMA ir visose apskrityse. Šioje veikloje nemažas vaidmuo teko ir Akademijos atstovams. Jie organizavo konferenciją Tauragėje, prisidėjo prie konferencijų organizavimo kitose apskrityse. Pranešimus konferencijose skaitė profesoriai D. Brazauskienė, A. Juodvalkis, A. Kusta, doc. J. Čaplikas, dr. B. Kažemėkienė, lekt. A. Gavenauskas. Diskusijose dalyvavo studentai, meninės programose – kolektyvai „Sėja“ ir „Ūkininkas“.

Tragiškos lemties iškilaus kun. R. Mikutavičiaus atminimas nepamirštas. 2000 m. liepos 2 d., minint antrąsias mirties metines, prie paskutinės kunigavimo vietos, Akademijos koplyčios, jam atminti pastatytas medinis stogastulpis. Dr. B. Kažemėkienės ir koplyčios pastoracinės tarybos rūpesčiu 2004 m. kunigo, poeto atminimui įamžinti Dvasinio ugdymo centro patalpose įrengta bareljefų kompozicija (skulptorius – Algimantas Šlapikas), išdėstyta prie įėjimo durų, pro kurias vaikščiodavo kun. R. Mikutavičius. Kompozicija išreiškiama mintis: *neilgai buvo ir išėjo...*

„Consilia Academica“ – visuomeninė organizacija, besirūpinanti kunigo, poeto Ričardo Mikutavičiaus idėjų ir darbų testinumu, atminimo įamžinimu, visuomenės švietimu patriotine dvasia, kad Lietuva neišsivaikščiūtų.

Prie kopytstulpio kun. R. Mikutavičiui atminti. 2018 m.

Akademijos jubiliejiniais metais suėjo 26 metai nuo kun. R. Mikutavičiaus mirties, bet jo atminimas tebėra gyvas jį pažinojusių, su juo bendravusių žmonių atmintyje. Kuni-gą primena nuveikti darbai, palikti eilėraščiai, paveikslų kolekcija, išsaugoti ir publikuoti pamokslai, menininkų sukurti atminimo ženklai.

R. Mikutavičiaus didingumą gražiai apibūdino Prezidentas V. Adamkus: „Jis turėjo unikalų išvalgumą. Savo tautos dvasios išvalgumą. Turėjo paprastumą. Žmogiškumą. Bet tuo pačiu jis buvo didelis. Didus mano akyse. Ir šiandien galiu pasakyti, kad tokio žmogaus mums visiems labai reikia. Reikia tokio, kuris būtų ne vien kelrodis, bet pakeltų mus pačius dvasiškai. Aukščiau.“²⁴⁰

Plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą

Jau pirmaisiais Akademijos savarankiško gyvavimo metais tapo aišku, kad be aktyvaus tarptautinio bendradarbiavimo vakarietiškos universitetinės aukštosios mokyklos sukurti neįmanoma. Pradžia buvo sunki: trūko kontaktų, lėšų, dėstytojų, gerai mokančių užsienio kalbas. Į komandiruotes užsienio šalyse buvo vykstama, gavus kvietimą *atvykti su visu iš-laikymu*. Tarptautiniams ryšiams plėsti ir stiprinti dar apie 1989 m. įsteigtas Užsienio ryšių skyrius, kuriam vadovauti paskirtas mokslinis bendradarbis Markas Zingeris, 1990–1991 m. skyriui vadovavo prorektorius mokslo reikalams prof. R. Deltuvas, 1992–1997 m. – doc. A. Maziliauskas. Per šiuos metus užmezgta daug ryšių ir sudaryta bendradarbiavimo sutarčių su Europos ir Šiaurės Amerikos universitetais, pradėta įgyvendinti ES finansuoja-mus projektus, organizuoti studentų mainus. Nuo 1997 m. apie du dešimtmečius Tarptauti-niam skyriui sėkmingai vadovavo Minvydas Liegus.

Akademijos Dvasinio ugdymo centras su kun. R. Mikutavičiaus bareljefu (skulpt. Algimantas Šlapikas)

„Jis turėjo unikalų išvalgumą. Savo tautos dvasios išvalgumą. Turėjo paprastumą. Žmogiškumą. Bet tuo pačiu jis buvo didelis. Didus mano akyse. Ir šiandien galiu pasakyti, kad tokio žmogaus mums visiems labai reikia. Reikia tokio, kuris būtų ne vien kelrodis, bet pakeltų mus pačius dvasiškai. Aukščiau.“

LR Prezidentas
Valdas Adamkus

Ilgametis Tarptautinio skyriaus vedėjas
Minvydas Liegus

²⁴⁰ Knispelis, E. Įvykiai, sukrėtę Lietuvą. Kunigo R. Mikutavičiaus nužudymas. I dalis. Delfi.lt, 2010 liepos 28. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ivykiai-sukrete-lietuva-kunigo-rmikutaviciaus-nuzudymas-i-dalis.d?id=34909165>.

*Megzti tarptautinius ryšius
aktyviai ir geranoriškai padėjo
Lietuvoje reziduojančios užsienio valstybių
ambasados, taip pat lietuvių diaspora
užsienio valstybėse.*

*Užsienio kompanijos, pirmosios skyrusios
paramą Akademijai:
– Švedijos firma „DeLaval“;
– Nyderlandų korporacija „Festo“.*

Pirmosios bendradarbiavimo sutartys pasirašytos 1989–1991 m. su Lenkijos Olštino ir Vroclavo žemės ūkio akademijomis, Nitros žemės ūkio (Slovakija), Helsinkio (Suomija) universitetais. Aktyviausiai ryšius su užsienio institucijomis palaikė rektoriai doc. R. Urbonas ir prof. A. Kusta, profesoriai R. Deltuvas, D. Brazauskienė, A. Motuzas, P. Ilgakojis, R. Tumas, V. Šlapakauskas, docentai A. Maziliauskas, V. Ramanauskas, A. Tebėra ir kiti.

Remiant lietuvių diasporai, dar 1992 m. užsimezgė Ekonomikos fakulteto ryšiai su Purdue universitetu (JAV). Apsikeista dėstytojų delegacijomis: 3 akademijos dėstytojai buvo išvykę 1–2 savaitių stažuoti. Svečiai iš Purdue universiteto fakulteto dėstytojams surengė ypač aktualų strateginės vadybos ir marketingo mokymų kursą. 1994 m. užmezgus ryšius su Pietų Ilinojaus universitetu (JAV), parengtas studentų mainų projektas. Jį įgyvendinant 10 JAV studentų ir 10 Akademijos studentų dalyvavo vieno semestro studijų mainuose.

Universitetas, plėsdamas tarptautinius ryšius, naudojosi geranoriška Lietuvoje reziduojančių užsienio šalių ambasadų parama. Pradėta glaudžiai bendradarbiauti su JAV, Jungtinės Karalystės, Nyderlandų ir kitų valstybių ambasadomis. Megzti ryšius su ambasadomis padėjo Akademijoje rengiamos parodos: į kvietimus jas aplankyti ambasadoriai atsiliepdavo noriai. Kartu tai buvo ir galimybė pakviesti žinomas firmas, mokslo ir studijų institucijas.

Akademijoje lankėsi ir platesnio bendradarbiavimo galimybes tyrinėjo Lietuvoje jau įsikūrusios užsienio kapitalo įmonės: Nyderlandų korporacija „Festo“, AB „Kraft Foods Lietuva“, Švedijos firma „DeLaval“ ir kitos. Pastaroji 1998 m. Žemės ūkio inžinerijos fakultetui įrengė modernią Gyvulininkystės technologijų laboratoriją. Kaune veikusios korporacijos „Festo“ vieno iš vadovų Alfonso De Laato pastangomis 1999 m. iš esmės atnaujinta Transporto ir jėgos mašinų katedros Hidraulinių sistemų laboratorija. Su šios įmonės parama įsigyti hidraulikos ir pneumatikos mokomieji standai, mokomoji kompiuterinė programa „FluidSIM H“.

JAV nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Johnas Teftas su žmona rektoriaus kabinete. 2003 m.

Prie korporacijos „Festo“ dovanotų hidraulikos ir pneumatikos mokomųjų standų. 1999 m.
Viduryje – Alfonsas De Laatas, korporacijos „Festo“ atstovas

Pradėta glaudžiai bendrauti su užsienio šalių lietuviais: Kanadoje, Toronte, gyvenusiu prof. Petru Povilu Lukoševičiumi, JAV Merilando universiteto prof. Jonu Geniu, Kolumbijos universiteto prof. Rimu Vaičiaičiu. Jie nuoširdžiai teikė patarimus, rodė naudingas iniciatyvas. 1992 m. lapkričio 29 d. Akademijos Taryba už lietuvių išeivių telkimą Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo darbams ir žemės ūkio mokslo plėtotę P. P. Lukoševičiui suteikė garbės daktaro vardą.

Tarpininkaujant garbės konsulei Ingridai Bublys, 2000 m. užmegzti ryšiai su Ohajo valstybiniu universitetu (JAV). Rektoriaus prof. A. Kustos vizito į JAV metu pasirašyta bendradarbiavimo sutartis studijų, mokslo ir personalo mainų srityse. To paties vizito metu aplankyta daug įvairių mokslo laboratorijų, maisto pramonės įmonių, Ohajo valstijos žemės ūkio departamentas. 2001 m. Ohajo valstybinio universiteto atstovai lankėsi Akademijoje.

Bandyta megzti ryšius ir su kai kuriais kitais JAV universitetais, kai kurie patys susirado Akademiją. Dar 1999 m. imta bendrauti su Pensilvanijos universitetu, šio universiteto atstovas stažavosi Akademijoje, bet dėl finansinių problemų aktyvus bendradarbiavimas neišsivystė. Glaudžiau bendradarbiauta su Džordžijos universitetu, nuo 1998 m. bendromis jėgomis vykdant tribologijos mokslų srities tyrimų projektą (vadovas – doc. J. Padgurskas). 2002 m. rugpjūtį pasirašyta tarpuniversitetinė bendradarbiavimo sutartis su Kalifornijos universitetu, prioritetą teikiant apsiikeitimui studentais ir dėstytojais, mokslinėms stažuotėms.

Petras Povilas Lukoševičius (1920–2007),
Akademijos garbės daktaras (1992)

*Brangūs draugai lietuviai,
sveikinu Jus Lietuvos žemės ūkio
akademijos šimtmečio proga.
Būdamas Hohenheimo universiteto
prorektoriumi, buvau atsakingas
už Kauno ir Hohenheimo
partnerystę. Prisimindamas mūsų
bendradarbiavimą vykdant projektus
TEMPUS, galiu drąsiai teigti, kad
džiaugiuosi tiek studentų ir jaunųjų
mokslininkų mainų programomis, tiek
abiejų partnerių moksliniais projektais.
Tikiuosi, kad mūsų draugystė ir
bendradarbiavimas tęsis ir ateityje.*

Prof. Winfriedas Drochneris,
agronomijos ir veterinarijos mokslų
daktaras, Lietuvos mokslų akademijos
užsienio narys, Lietuvos žemės ūkio
universiteto garbės daktaras

*1995 m. įsteigtas Baltijos ir Šiaurės
šalių žemės ūkio ir veterinarijos
universitetinių aukštųjų mokyklų
tinklas NOVA ir 1996 m. – Baltijos
šalių žemės ūkio ir veterinarijos
universitetinių aukštųjų mokyklų tinklas
BOVA sėkmingai veikia iki šiol ir teikia
didelę naudą šių šalių magistrantams,
doktorantams, jauniems
mokslininkams.*

Pasirašius bendradarbiavimo sutartį su Ohajo valstybinio universiteto Žemės ūkio fakultetu. 2000 m.
(pirma iš dešinės – garbės konsulė I. Bublys)

Nors Lietuva dar nebuvo ES narė, Vakarų šalys padėjo iš sovietinės priespaudos išsivadusioms šalims. Tam buvo skirtos bendradarbiavimo programos TEMPUS, „Socrates-Erasmus“ ir kitos. Akademija aktyviai dalyvavo jas įgyvendinant. Pirmasis projektas pagal programą TEMPUS pradėtas vykdyti 1994 m. su Hohenheimo universitetu (Vokietija). Jam sėkmingai vadovavo prof. A. J. Motuzas (Lietuva) ir prof. Winfriedas Drochneris (Vokietija). Šio projekto dėka buvo sėkmingai vykdoma studijų reforma, organizuojami dėstytojų tobulinimosi vizitai, plečiamas kompiuterių tinklas, turtinama biblioteka. Agronomijos fakultete projekto lėšomis įkurta Agronominės ir zootechninės analizės laboratorija.

1995 m. Akademijoje susitikę Baltijos ir Šiaurės šalių žemės ūkio ir veterinarijos krypties universitetų rektoriai sutarė dėl tolesnio bendradarbiavimo. Sutartimis buvo patvirtintas Baltijos ir Šiaurės šalių žemės ūkio ir veterinarijos universitetinių aukštųjų mokyklų tinklas NOVA. Vėliau, 1996 m., Baltijos šalys sukūrė analogišką tinklą BOVA. Bendradarbiaujant keturiems BOVA universitetams, buvo kuriamos ir įgyvendinamos ekologinės žemdirbystės, medžioklėtyros, bioįvairovės ir kraštovaizdžio, veterinarijos mokslų tarptautinės magistrantūros programos. Kartu rengiami intensyvūs kursai magistrantams ir doktorantams aktualiomis ir inovatyviomis temomis visuose tinklo universitetuose. Bendradarbiavimą koordinavo specialus koordinacinis komitetas, kas dvejus metus atsiskaitantis visuotiniam rektorių susirinkimui. Tinklų veikla, teikianti neabejotiną naudą, sėkmingai plėtojama ir dabar.

NOVA ir BOVA komandos pratęsus bendradarbiavimo sutartį. 1999 m.

Didelis ir jaudinantis įvykis buvo Didžiosios universitetų chartijos pasirašymas. Rektorių prof. A. Kusta LŽŪU vardu šią chartiją pasirašė Bolonijos universitete 2004 m. rugsėjį kartu su VDU ir kai kurių kitų universitetų rektoriais. Tai reiškė, kad LŽŪU oficialiai pripažįsta šioje chartijoje išdėstytus universitetų veiklos principus ir jų laikosi. Beje, šis svarbus dokumentas pasirašytas tais pačiais metais, kai Lietuva priimta į ES ir NATO. Akademija, švenčdama 100 metų jubiliejų, kartu su VDU švenčia ir išitraukimo į Europos mokslo ir studijų erdvę dvidešimtmetį.

Didžiosios universitetų chartijos logotipas

*2004 m. rugsėjį
rektorius prof. A. Kusta
Bolonijos universitete pasirašė
Didžiąją universitetų chartiją.*

Rektorius prof. A. Kusta pasirašo Didžiąją universitetų chartiją

ES programos „Erasmus+“ logotipas

Prieš susijungdamas su VDU, 2018 m. pabaigoje tuometis ASU buvo pasirašęs 86 galiojančias tarptautines dvišales bendradarbiavimo sutartis su aukštojo mokslo institucijomis. Tų pačių metų pabaigoje buvo pasirašyta jau 161 „Erasmus+“ tarpinstitucinė sutartis, iš kurių 100 sutarčių – 27 Europos šalyse ir 61 sutartis – su programos „Erasmus+“ partnerių (trečiųjų šalių) universitetais 23 šalyse.

Per pirmąjį universitetinio gyvenimo dešimtmetį žengti svarbūs žingsniai tarptautinio bendradarbiavimo srityje nulėmė šios veiklos sparčią plėtotę paskesniais metais. Visapusiškas įsitraukimas į programą „Erasmus+“ ir ankstesnes ES švietimo ir tarptautines bendradarbiavimo programas („Erasmus Mundus“, TEMPUS ir kitas), dvišalės bendradarbiavimo sutartys su pasaulio universitetais leido sukurti plačias galimybes plėtoti tarptautinę partnerystę, vykdyti dėstytojų ir studentų akademinius mainus, rengti ir įgyvendinti bendrus mokslinius projektus.

Prieš susijungdamas su VDU, 2018 m. pabaigoje tuometis ASU buvo pasirašęs 86 galiojančias tarptautines dvišales bendradarbiavimo sutartis su aukštojo mokslo institucijomis. Tų pačių metų pabaigoje buvo pasirašyta jau 161 „Erasmus+“ tarpinstitucinė sutartis, iš kurių 100 sutarčių – 27 Europos šalyse ir 61 sutartis – su programos „Erasmus+“ partnerių (trečiųjų šalių) universitetais 23 šalyse. Kasmet pagal programą „Erasmus+“ į užsienio universitetus išvykdavo 45–55 studentai ir sparčiai didėjantis skaičius dėstytojų. Išpopuliarėjo šios programos praktika užsienio įmonėse. 2018 m. ASU buvo vykdomi 4 programos „Erasmus+“ projektai. Išvykstančiųjų atlikti praktiką nuo 2014 m. padaugėjo 3,2 karto. Nusistovėjo partnerystė su Kazachijos universitetais. Vien 2018 m. iš šios šalies trumpalaikių studijų buvo atvykę 29 magistrantai ir doktorantai.

2018 m. kartu su partneriais iš Latvijos žemės ūkio universiteto ir Estijos gyvybės mokslų universiteto baigta rengti ir užregistruota magistrantūros vadybos krypties jungtinė studijų programa „Žemės ūkio ir maisto verslų vadyba“ (angl. *Agri-Food Business Management*).²⁴¹

Žemės ūkio ir maisto verslų vadybos magistrantūros studijų programos rengimas įtvirtintas trijų Baltijos šalių universitetų jungtine bendradarbiavimo sutartimi. ASU rektorius prof. A. Maziliauskas, Latvijos žemės ūkio universiteto rektorė prof. Irina Pilvere, Estijos gyvybės mokslų universiteto rektorius prof. Maitas Klaassenas pasirašo sutartį. 2016 m. spalio 21 d., Kaunas

²⁴¹ 2018 m. veiklos ataskaita (2019). Akademija: Aleksandro Stulginskio universitetas, p. 87–101.

Studijų kokybės užtikrinimas

Studijos – bene labiausiai matoma aukštosios mokyklos veikla. Paskaitos, seminarai, laboratoriniai darbai, prie auditorijų ir laboratorijų besibūriuojantys studentai – studijų nuolatinio vyksmo atributai. Šis vyksmas turi būti tikslingas, kokybiškas ir gerai organizuotas.

Daug pastangų ir išmonės pareikalavęs tripakopės studijų sistemos įdiegimas dar negarantavo, kad Akademijoje ji kokybiškai funkcionuos. Buvo reikalinga šią sistemą toliau tobulinti, aiškiau suderinti ir reglamentuoti jos elementus. Todėl daug kompetencijos, dėmesio ir laiko skirta vidiniams teisės dokumentams, reglamentuojantiems studijų sistemos ir studijų proceso sudėtinės dalis. Studijų reglamentacija nulėmė aiškesnes studijų organizavimo, studentų priėmimo ir judumo, žinių ir gebėjimų vertinimo tvarkas ir būdus. Tad studijų procesas darėsi vis aiškesnis, darnesnis ir skaidresnis.

Teko spręsti ir studijų vadybos klausimus. Pagal nusistatytus principus 2005 m. buvo pertvarkyti arba sudaryti nauji visų studijų programų komitetai, į kurių sudėtį įtraukti ne tik kuruojančių katedrų, bet ir darbdavių bei SA deleguoti atstovai. Bendromis pastangomis ir vykdant šiems komitetams nustatytas funkcijas buvo geriau derinami darbdavių, studentų ir dėstytojų interesai, nenukrypstant nuo LR švietimo ir mokslo ministerijos ir Akademijos nustatytų bendrųjų reikalavimų. Komitetai prisiėmė atsakomybę už studijų dalykų aprašų aprobavimą, periodišką studijų programų savianalizę, išorinių ekspertų rekomendacijų įgyvendinimą, būtinas studijų programų korekcijas.

Pagal kartu apsvaistytus principus buvo atnaujinti studijų programų ir studijų dalykų aprašai. Studijų programų tikslai buvo grindžiami atliktais profesinio lauko tyrimais ir studentų lūkesčiais. Kaip nurodo tuometis studijų prorektorius prof. J. Čaplikas, „tai buvo daroma ne diegiant kokybės vadybos standartus, bet daug diskutuojant, ieškant bendro sutarimo, kas yra studijų kokybė, kokie veiksniai ją lemia ir kaip šiuos veiksnius suvaldyti. <...> Dėstytojų, studentų, vadovybės požiūriai skyrėsi, bet, nors iš lėto, vienodėjo. Atsirado bendras suvokimas, kartu ir sutarimas, kad studijų programa nėra vien artimos tematikos studijų dalykų rinkinys, kad ji turi būti grindžiama darbdavių ir visuomenės lūkesčiais, turi turėti šiuos lūkesčius atitinkančius tikslus, jų sąlygotus studijų rezultatus ir studijų dalykus.“²⁴² Išryškėjo ir pirmieji nesutapimai su tuometės LR švietimo ir mokslo ministerijos nustatytais studijų bendraisiais reikalavimais. Žemės ūkio mokslų specifika, tarpukario Akademijos ir Vakarų universitetų šiuolaikinė patirtis rodo, kad, vykdant žemės ūkio programas, profesinės veiklos ir mokomosioms praktikoms turi būti skiriama daugiau kreditų, nei numatyta bendruosiuose reikalavimuose.

Studijų kokybės dedamųjų yra daug. Viena svarbiausių – dėstytojų mokslinės ir pedagoginės kompetencijos. Dėstytojų pasirengimas dirbti su studentais, gilinti jų žinias bei lavinti jų gebėjimus buvo vertinami atestacijos metu. Deja, dėstytojų atestacija iš esmės susijusi tik su jų mokslinės veiklos rezultatais, t. y. mokslinių publikacijų, monografijų ir pan., vertinimu. Vis dėlto sėkmingoms studijoms svarbu ne tik dėstytojų mokslinė kompetencija, bet

*Akademija
nuolat skyrė ypatingą dėmesį
studijų kokybės visoms dedamosioms
gerinti ir tobulinti.*

*Nuo 2005 m. veikia studijų programų
arba studijų krypčių komitetai,
į kuriuos įtraukti studentų ir
darbdavių atstovai.*

*Studijų programų struktūra grindžiama
visuomenės ir darbdavių lūkesčiais,
profesijos lauko tyrimais, bendraisiais
reikalavimais studijų programoms.*

*Skiriamas ypatingas dėmesys dėstytojų
pedagoginėms kompetencijoms
ir jų taikymui realiame studijų procese.*

²⁴² Čaplikas, J. (2014). Studijos. In: Permainų, iššūkių ir ryžto vedini: pastarojo dešimtmečio ženklai: Universiteto mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Akademia: Aleksandro Stulginskio universiteto Leidybos centras, p. 34.

Dėstytojų atestacija vykdoma ne tik pagal mokslinius, bet ir pagal pedagoginius kriterijus.

Studijų dalyko kokybės vertinimo anketa studentams

Lietuvos žemės ūkio universitetas

Mielieji (ai) studentai,

LZŪU Studijų skyriaus atlieka apklausą, kurio tikslas – patirti studentų nuomonę apie studijų procesą, jo tobulinimo galimybes universitete. Atsižvelgiant atsižvelgiant būdą, kaip patvirtinti / iš oramai – jais nuomonių reprezentuoti daugiau tų LZŪU studentų nuomonių. Anketa yra anoniminė, bei rezultatai tikrai apibendrinami išsamiai.

Jūsų nuomonė atsižvelgti labai padės tobulinti studijų programą: dalykų sudarymą ir jų darymą.

Anketa pateikiama klasėse, kuriose mokytis kaip Jūs vertinate dėstytojų pedagoginį darbą, jo dėstymo modelio reikšmingumą ir suvokimą Jūsų profesiniam ar bendrųjų gebėjimų lavinimui. Savo vertinimus prašome pateikti 5 – baliais dalykų (5 – 1 gerai, 4 – gerai, 3 – patenkinamai, 2 – blogai, 1 – 1 blogai, 0 – nežinau, neturiu nuomonės).

Apklausoje dalyvauja Lietuvos žemės ūkio universiteto Studijų skyriaus (Studijų p. / J. 127-1184) Adomas, Elena / Tel. Faks. 37 722347

Anketa yra ANONIMINĖ, bei rezultatai tikrai apibendrinami tiksliai atsižvelgiant patvirtinti 00

1. Jūs esate: ☐ vaikinai ☐ merginos

2. Kokiam fakultete studijojate? ☐ AF, ☐ EVT, ☐ MF, ☐ VŪZF, ☐ ŽŪF

3. Studijų forma: ☐ dienos, ☐ vakarėnė, ☐ vakarėnė, ☐ žiemos

4. Nurodykite savo studijų programą:

5. Dėstytojas, kurio varda vertinate, vardas, pavardė:

6. Vertiname dalyko paruošimą:

7. Kuris dalykų grupės priskiriamas iš dalykų?

8. Kaip dalykų grupės priskiriamas? ☐ profesinio pasirengimo, ☐ bendrųjų gebėjimų lavinimo, ☐ laisvai pasirinkimo, ☐ neturime

9. Kaip dalykų grupės priskiriamas? ☐ labai dalykai, ☐ dalykai, ☐ retai, ☐ neturime

10. Šio dalyko Jūs labai vertinate (arba tapo atskaitymo pavyzdys):

11. Ivertinkite dėstytojų pedagoginį darbą.

Kaip vertinate?	Labai gerai	Gerai	Patenkinamai	Blogai	Labai blogai	Neturiu nuomonės
1. Dėstytojo kompetencijų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
2. Dėstytojo mokymo metodų lygis	5	4	3	2	1	0
3. Dėstytojo patalpos, turinys	5	4	3	2	1	0
4. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
5. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
6. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
7. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
8. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0
9. Dėstytojo mokymo metodų lygis (dalyko žinios)	5	4	3	2	1	0

Studijų dalyko kokybės vertinimo anketos studentams pirmojo puslapio faksimilė

Grižtamojo ryšio sistema aprėpė visus studijų proceso dalyvius: pirmakursius, kitus studentus, absolventus, darbdavius, dėstytojus.

ir didaktiniai bei komunikavimo su studentais gebėjimai. Todėl Akademijoje dar 2006 m. į reikalavimus, keliamus atestuojamiems dėstytojams, integruoti ir du svarbūs pedagoginiai reikalavimai: 1) dėstytojo pedagoginis pasirengimas (pedagoginių kompetencijų tobulinimas) ir 2) studentų apibendrinta nuomonė apie dėstytojo darbo kokybę. Pirmasis pedagoginis reikalavimas buvo siejamas su baigtomis pedagoginėmis studijomis ir pedagoginės kompetencijos tobulinimu lankant specialiuosius kursus (andragogikos, jaunimo psichologijos, komunikavimo gebėjimų lavinimo, žinių vertinimo sistemų ir kt.). Tai motyvavo dėstytojus lankyti tokius kursus. Pedagoginio tobulinimosi kursus organizavo tuometė Profesinės pedagogikos katedra, buvo kviečiami lektoriai ir iš kitų universitetų. Antrasis pedagoginis reikalavimas sietas su studentų apklausų, vykdomų išėjus kiekvieną studijų dalyką, rezultatais. Suprantama, visiškai pasitikėti studentų apklausų (netgi reprezentatyvių) rezultatais negalima. Tad prieš dėstytojo, kurio pedagoginio darbo studentų vertinimai žemesni už nustatytus kritinius, atestaciją buvo organizuojamos grupinės diskusijos (angl. *focus groups*), kurių metu apklausų rezultatus aptardavo didelę pedagoginę patirtį turintys dėstytojai ir geriausius studijų rezultatus pasiekę studentai. Jų sprendimas buvo reikšmingas dėstytojo atestacijos galutiniais rezultatais. Kartu tai buvo svarbi prevencinė priemonė dėstytojų darbo kokybei gerinti.

Palaipsniui sukurta visa studijų kokybei užtikrinti būtina grįžtamojo ryšio sistema. Į šią sistemą įtraukti visi studijų proceso dalyviai ir suinteresuoti asmenys: pirmakursiai, kiti studentai, absolventai, darbdaviai, dėstytojai. Tarpusavyje susiejant pirmakursių ir absolventų apklausos rezultatus, buvo galima apibendrintai identifikuoti, ar studijos Akademijoje pateisino pirmakursių lūkesčius.

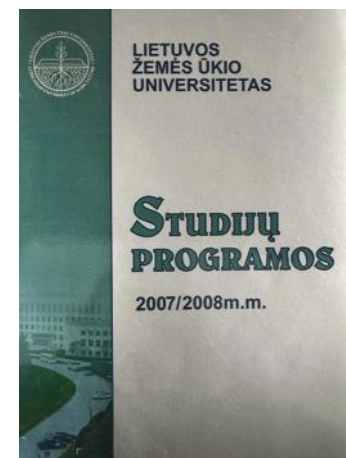
ASU studentai

Darbdavių nuomonė apie įsidarbinusius absolventus buvo svarbi koreguojant numatomus studijų programų siekinius. Gauti apklausų rezultatai buvo naudojami studijų proceso organizavimui gerinti, studijų dalykams ir dėstytojams atestuoti. Sociologinių apklausų sistema įsitvirtino studijų kokybės užtikrinimo sistemoje ir tapo neatskiriama jos dalimi.

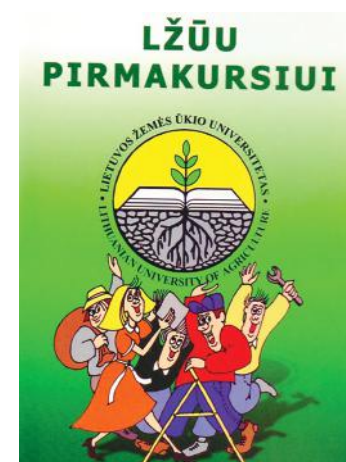
2005 m. Akademijoje įsteigtas Karjeros centras, kurio pagrindinė paskirtis – padėti studentams orientuotis darbo rinkoje, o baigiant studijas – surasti darbo vietą pagal baigiamą studijų programą. Karjeros centro vadovė doc. Rita Mičiulienė dėjo daug pastangų organizuodama Karjeros dienas, viešindama žymių Akademijos absolventų sėkmės istorijas, organizuodama karjeros planavimo, pasirengimo pokalbiams su darbdaviais konsultacijas ir mokymus. Karjeros centrui priskirtas ir absolventų karjeros stebėsenos sistemos parengimas, įgyvendinimas ir organizavimas. Informacija apie absolventų įsidarbinimą buvo renkama vykdant apklausas telefonu, praėjus 6 mėnesiams po studijų baigimo. Surinkta ir susisteminta informacija leido neabejoti absolventų paklausa darbo rinkoje ir daugumos absolventų sėkminga karjera. Nuo 2014 m. iki savarankiškos veiklos pabaigos konsorciumo sutarties pagrindu ASU įėjo į bendrą universitetų ir kolegijų karjeros valdymo informacinę sistemą, naudojosi jos apibendrintais absolventų karjeros rezultatais.

Studijų kokybei užtikrinti svarbios studijų informacinės sistemos. Visa informacija apie studijų programas skelbta atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemoje (AIKOS), kurios pagrindinis tikslas – teikti informaciją apie mokymosi galimybes Lietuvoje. Akademia taip pat kasmet rengė patrauklius stojantiejiems skirtus leidinius apie studijų programas ir jų teikiamas galimybes. Studentų judumo statistika buvo skelbiama Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (ŠVIS). Studijoms administruoti Akademijoje įdiegta studentų informacinė sistema. Nuo 1998/1999 m. m. visa reikalinga informacija (studijų programos, studijų dalykai, jų apimtis ir struktūra), taip pat metiniai studijų vykdymo planai buvo susisteminti kasmetiniuose leidiniuose „Studijų programos“. Tai – svarbi studentų ir dėstytojų informavimo priemonė, taip pat dekanatų darbuotojų pagalbinė priemonė kokybiškam studijų procesui organizuoti. 2008/2009 m. m. šis popierinis leidinys tapo virtualus. Daugiausiai pagalbos reikia pirmakursiams, todėl jiems buvo rengiami specialūs informaciniai leidiniai „Tau, pirmakursi“ arba „LŽŪU pirmakursiui“. 2012/2013 m. m. pradėtos rengti pirmakursių integracijos į Akademijos bendruomenę savaitės.

Studijų programų kokybę patvirtino ir SKVC periodiškai atliekami studijų programų (nuo 2017 m. – studijų krypčių) išoriniai vertinimai pasitelkiant tarptautines ekspertų komandas. „Tenka pastebėti, kad per visą šį laiką nebuvo nė vieno atvejo, kad ekspertai būtų studijų programą įvertinę neigiamai. Tuo pasigirti gali ne kiekvienas universitetas, ir tai liudija apie mūsų studijų programų kokybę.“²⁴³ 2015 m. ASU metinėje ataskaitoje akcentuojama: „Universiteto įgyvendinamos studijų kokybės užtikrinimo sistemos veiksmingumą ir gerus studijų programų akreditacijos rezultatus liudija žurnalo „Reitingai“ paskelbti duomenys. Valstybinių universitetų reitinge pagal studijų programų akreditacijos rezultatus ASU tarp 14 universitetų užėmė 4 vietą. Šešeriems metams akredituotų studijų programų dalis nuo visų įvertintų studijų programų sudarė 66,6 proc., be to, nė viena studijų programa nebuvo neakredituota.“²⁴⁴

Studijų programų sąvado viršelio faksimilė

Kasmetinio leidinio pirmakursiams viršelio faksimilė

2015 m. valstybinių universitetų reitinge pagal studijų programų akreditacijos rezultatus ASU iš 14 universitetų užėmė 4 vietą. Šešeriems metams akredituotų studijų programų dalis sudarė 66,6 proc. visų įvertintų studijų programų.

²⁴³ Ibid., p. 35–36.

²⁴⁴ Aleksandro Stulginskio universiteto 2015 metų veiklos ataskaita (2016). Akademia: Aleksandro Stulginskio universitetas, p. 23.

Akademijoje užmegztos ekologinės žemdirbystės, kaimo plėtros ir kitos naujovės pasklido po kitas šalies institucijas, įsitvirtino praktinėse veiklose.

Pagrindiniai taikomųjų mokslinių tyrimų užsakovai – LR ŽŪM ir LR AM.

„Žemės ūkio enciklopedijos“ tritomis

Mokslinės veiklos plėtra

Sovietmečiu susiformavęs mokslinis potencialas įgavo naują kvėpavimą atkūrus šalies nepriklausomybę. Pirmiausia atsikratyta politinio akcento, išsiplėtė taikomų tyrimo metodų spektras ir tyrimų tematika. Beveik visų krypčių tyrimuose atsirado naujų temų, susijusių su ekonominių santykių žemės ūkyje transformacija, žemės reforma, technologinių, techninių, teritorinio planavimo elementų pritaikymu naujoms ūkininkavimo formoms. Dominavo taikomojo pobūdžio mokslinė veikla. To reikėjo atgimstančiam ūkininkavimui, kitiems kaimo verslams, žemės ūkio viešojo administravimo pertvarkai demokratiniais pagrindais.

Atsirado ir visiškai naujų tyrimų temų, kurios vėliau sukūrė prielaidas rasti ir naujoms studijų programoms. Profesoriai P. Lazauskas, V. Žekonienė, A. Stancevičius ir kiti mokslininkai tapo ekologinio žemės ūkio mokslinių tyrimų Lietuvoje pradininkais. Svarbu, kad iš mokslininkų iniciatyvos kilo ir praktinės ekologinės žemdirbystės judėjimai. Jų pastangomis įkurta Lietuvos ekologinės žemdirbystės bendrija „Gaja“, vėliau tapusi Lietuvos ekologinės žemdirbystės asociacija. Kaip nurodoma šios asociacijos dvidešimtmečiui skirtame leidinyje, „asociacijos veikloje dalyvauja: 5 habilituoti daktarai, per 10 mokslo daktarų...“²⁴⁵

Prof. M. Treinio, docentų A. Baleženčio ir J. Čapliko, kitų mokslininkų iniciatyva, nagrinėjant Vakarų Europos mokslo įdirbį ir praktinę patirtį, pradėti vykdyti kaimo plėtros tyrimai. Jie aktualizavosi Lietuvai rengiantis stoti į ES. Buvo vykdoma ir daugiau taikomojo pobūdžio tyrimų, skirtų Lietuvos keliui į ES pagrįsti ir su žemės bei miškų ūkiu susijusios veiklos įvairiems aspektams harmonizuoti. Dauguma šių tyrimų buvo vykdomi LR ŽŪM ir LT AM lėšomis.

1997 m. LR ŽŪM smarkiai išplėtė mokslinių tyrimų finansavimą, jų vykdymą organizavo pagal programas. Akademijos mokslininkai laimėjo 8 mokslinių programų konkursus. Praktiškai visos mokslinės programos buvo vykdomos pasitelkiant ir kitų žemės ūkio mokslo institucijų atstovus. Tai buvo nebe pirmas plačios mokslinės partnerystės pavyzdys.

Greta taikomųjų, buvo ir fundamentinio pobūdžio tyrimų. Ryškus pavyzdys – tuomečio Valstybinio mokslo ir studijų fondo 1999–2001 m. finansuotas kompleksinis darbas „Naujų fizikinių cheminių metodų taikymas dirvožemio ekologiniuose tyrimuose“ (vadovas – prof. A. J. Motuzas).²⁴⁶

Integruojantis į pasaulinę mokslo erdvę, vis daugiau mokslinių pastangų teko skirti mokslinei terminijai tvarkyti, sisteminti, įvairių tiriamųjų objektų klasifikacijoms sudaryti. Tai buvo svarbu ir tvarkant studijų turinį. Daugiausiai pastangų šioje srityje teko įdėti Ekonomikos ir vadybos fakulteto dėstytojams, kurie terminų tvarkymo našta dalijosi su tuomečio Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto mokslininkais. Mokslinių terminų, sąvokų ir klasifikacijų tvarkymas buvo svarbus ir kitiems agrariniams mokslams. Pavyzdžiui, prof. A. J. Motuzui teko daug ir sistemingai padirbėti tobulinant Lietuvos dirvožemių klasifikaciją.

²⁴⁵ Mokslinė ir praktinė ekologinio ūkininkavimo 20 metų patirtis (2011). Sud. V. Žekonienė. Lietuvos ekologinės žemdirbystės asociacija. Kaunas: Lututė, p. 5.

²⁴⁶ Deltuvas, R. (1999). Mokslas. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 144–145.

Net sudėtingomis mokslinei veiklai sąlygomis pasiekta išskirtinių rezultatų. 2004 m. prof. A. Juodvalkiui kartu su akademiku L. Kairiūkščiu už medynų produktyvumo tyrimus ir maksimaliai produktyvių medynų modelius buvo paskirta Lietuvos mokslo premija.

Aukščiausias žinių klasifikacijos lygmuo – enciklopedijų ar enciklopedinių žodynų sudarymas. Akademijos vadovybės iniciatyva ir didelėmis prof. A. J. Motuzo pastangomis suburtas didelis tarpinstitucinis mokslininkų kolektyvas „Žemės ūkio enciklopedijai“ parengti. Tai užtruko ne vienerius metus. 1998–2007 m. parengti ir išleisti šios enciklopedijos 3 tomai. Šis mokslo pasiekimas itin svarbus jaunosios kartos mokslininkams ir studentams. Akademijos mokslininkai aktyviai rengė straipsnius ir kitoms enciklopedijoms, pavyzdžiui, „Visuotinei lietuvių enciklopedijai“.

Akademijoje buvo tęsiama mokslo žurnalų leidyba. Atkūrus šalies nepriklausomybę, pagrindiniam tęstiniam Akademijos mokslo darbų rinkiniui buvo suteiktas žemdirbiškas pavadinimas – „Vagos“. Kasmet buvo parengiami ir išleidžiami 4 šio žurnalo numeriai, bet jis neišpopuliarėjo. 2011 m. „Vagos“ buvo prijungtos prie LMA mokslo žurnalo „Žemės ūkio mokslai“ ir sudaryta bendra redakcinė kolegija. Akademijoje buvo leidžiami ir specializuoti mokslo žurnalai, jų leidyba rūpinosi fakultetai.

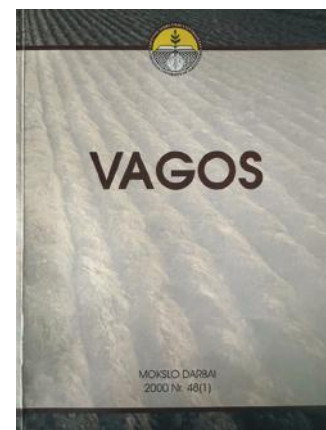
Akademijos mokslininkai svarbia pareiga laikė mokslo rezultatų sklaidą ne tik mokslo žurnaluose, bet ir žemdirbiams prieinamuose leidiniuose bei mokslinėse-praktinėse konferencijose. Šie geri norai susidūrė su didelėmis problemomis. Mat LMT gana netikėtai iškėlė reikalavimus mokslininkams tyrimų rezultatus skelbti žurnaluose, kurie referuojami mokslinėse duomenų bazėse, vėliau – minimalų skaičių publikacijų skelbti mokslo leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto (angl. *Institute for Scientific Information*) pagrindinį žurnalų sąrašą. Nuo šių publikacijų priklausė doktorantūros teisė, konkurencingumas dalyvaujant nacionalinių ir tarptautinių mokslo programų konkursuose. Dėl mokslinių straipsnių tarptautiniuose referuojamuose žurnaluose stokos 2003 m. Ekonomikos ir vadybos fakultetas prarado ekonomikos ir vadybos krypties doktorantūros teisę. Tokie reikalavimai mokslininkus ilgai demotyvavo rengti ir publikuoti mokslo populiarinamuosius ir pažintinius straipsnius, skirtus žemdirbiams ir kitiems skaitytojams.

Siekiant mokslininkus pastūmėti daugiau straipsnių skelbti mokslo žurnaluose, kurie įtraukti į tarptautines duomenų bazes, per 2006–2016 m. buvo tris kartus pakoreguoti, tiksliau – padidinti jų mokslinės veiklos kvalifikaciniai reikalavimai. Daugeliui dėstytojų ir mokslo darbuotojų tai buvo didelis iššūkis.

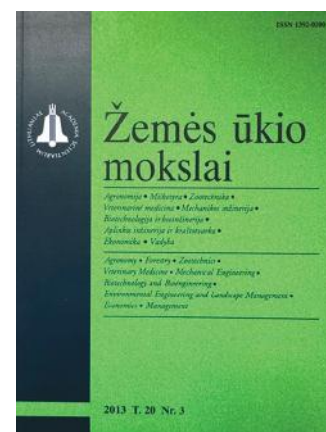
Daugelį metų pagrindinė mokslinių tyrimų problema buvo pasenusi mokslinė įranga ir aparatūra. Tai riboja tyrimų galimybes, ypač išitraukimą į tarptautinius mokslinius tyrimus. Daug lūkesčių sukėlė keletą metų trukusi (nuo 2003) plati diskusija apie mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) steigimą. LR Vyriausybė 2006 m. pirmą kartą per visą nepriklausomybės laikotarpį numatė skirti daug lėšų iš ES fondų mokslo infrastruktūrai sukurti, laboratorijoms aprūpinti modernia įranga, steigiant mokslo, studijų ir verslo centrus. Parengtoje koncepcijoje buvo numatyta, kad toks centras turi aprėpti universitetus, mokslo tyrimo institutus ir verslo įmones, kurios konsorciumo sutarties pagrindu kartu naudotų įsigytą modernią įrangą jų moksliniams poreikiams tenkinti. Pagrindinis vaidmuo centre turi tekti universitetams, tenkinantiems ne tik mokslo, bet ir studijų poreikius.

Prof. Antanas Juodvalkis,
Lietuvos mokslo premijos laureatas
(2004)

Mokslo žurnalo „Vagos“
viršelio faksimilė

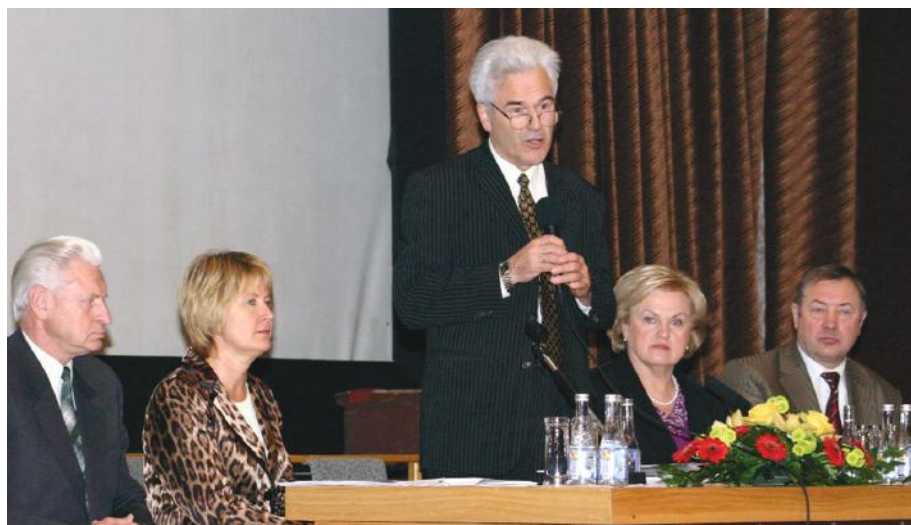

Mokslo žurnalo „Žemės ūkio mokslai“
viršelio faksimilė

Daugelį metų pagrindinė mokslinių tyrimų problema buvo pasenusi mokslinė įranga ir aparatūra.

Prof. Veronika Vasiliauskienė,
Lietuvos mokslų akademijos tikroji narė
(nuo 1998),
Akademijos garbės daktarė (2008)

LMA visuotinio susirinkimo sesijos „Lietuvos kaimo vizija: dabartis ir žvilgsnis į ateitį“ akimirka.
2006 m. lapkričio 28 d. V. Valuckienės nuotrauka

Didžioji dalis mokslinės įrangos buvo pasenusi ne tik LŽŪU, bet ir kituose universitetuose. Vyko atviros ir uždaros diskusijos bei pasitarimai, kur turi būti steigiamas mokslo, studijų ir verslo centras. Pirmiausia siūlyta steigti vieną centrą Saulėtekyje, Vilniuje. Svarstymų Mokslų akademijoje metu kilo mintis įsteigti centrą ir KTU bazėje, Kaune. Tuomet akademikė V. Vasiliauskienė pasiūlė apsvastyti ir centro steigimą žemės ūkio mokslams bei partnerystei su verslu plėtoti. Šis pasiūlymas priimtas ir apsvastytas 2006 m. lapkričio 28 d. Mokslų akademijos išplėstinėje visuotinio susirinkimo sesijoje, dalyvaujant žemės ūkio bei švietimo ir mokslo ministrams. Sesijoje priimta rezoliucija, kurioje pasiūlyta „LR Vyriausybei nagrinėti galimybę steigti Nacionalinį žemės ūkio ir miškų mokslo, studijų ir verslo centrą (slėnį), kuris suvienytų mokslo, studijų ir verslo institucijų pastangas kaimo plėtrai“. Šio centro įsteigimui pritarė LR Seimo Kaimo reikalų komitetas, kai kurios ministerijos.

Pradėtas darbas buvo sparčiai tęsiamas. 2007 m. sausio 8 d. Akademijoje pasirašytas „Bendradarbiavimo ir veiklos konsolidavimo memorandumas dėl žemės, miškų, vandens ir maisto ūkio mokslo, studijų ir verslo valstybinės reikšmės centro (slėnio) AGROPOLIS kūrimo“. Jį pasirašė LŽŪU rektorius prof. R. Deltuvas, Kauno apskrities viršininkas R. Morkevičius, 7 mokslo institutų direktoriai, 10 lyderiaujančių žemės ūkio verslo įmonių ir asociacijų vadovai.

LR Vyriausybei patvirtinus integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtros koncepciją, pradėta svarstyti apie Nacionalinio žemės ūkio ir miškų mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) viziją ir detalią programą. Klausimų kėlė centro (slėnio) teritorinis išdėstymas. Mat pagal pasaulinę praktiką tokie centrai (slėniai) kuriami kompaktiškoje teritorijoje. Atsižvelgiant į agrarinio pobūdžio mokslo ir studijų institucijų išsidėstymą, sutarta, kad centras (slėnis) bus kuriamas Kauno apskrityje, o tinkamiausias pavadinimas būtų „Nemunas“.

Fakultetai aiškinosi išitraukimo į numatomo centro veiklą galimybes. Akademinė bendruomenė, daug diskutuodama tarpusavyje, kūrė slėnio viziją, pagrindė jo vystymosi perspektyvas ir būsimą naudą stiprinant žemės ūkį. 2007 m. rugsėjo 26 d. pasirašyta mokslo ir studijų institucijų, susijusių su žemės ūkio sektoriumi ir esančių netoli Kauno, jungtinė

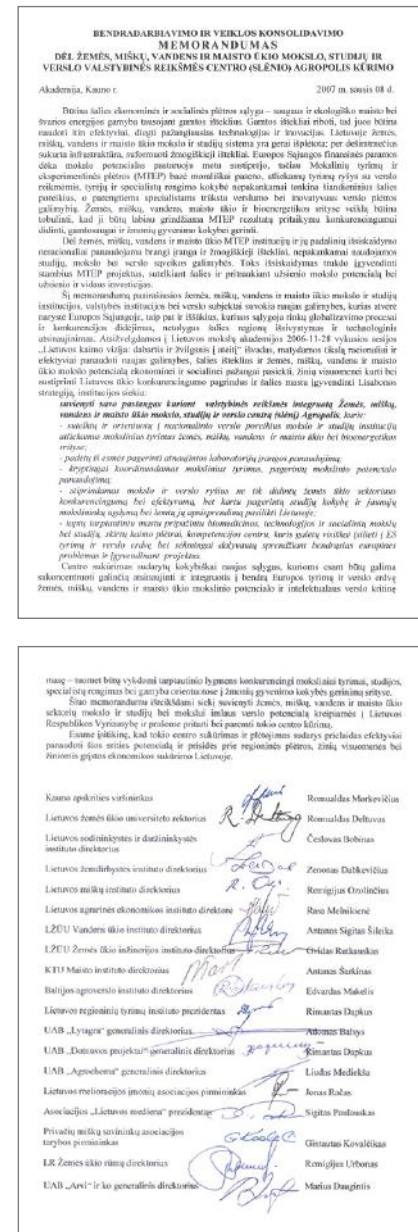
veiklos sutartis, kuria patvirtintas sutarimas įsteigti integruotą mokslo, studijų ir verslo centrą (slėnį) „Nemunas“. 2008 m. vasarį LR švietimo ir mokslo ministerija paskelbė, kad 5 centrai (slėniai), įskaitant centrą (slėnį) „Nemunas“, gavo teisę rengti slėnių programas.

Programos rengimas ir ekspertizė užtruko daugiau kaip pusę metų. Teko išsamiai pagrįsti mokslo ir verslo bendradarbiavimo patirtis, mokslingumo lygį, mokslinės įrangos poreikius. Ekspertai programą vertino labai prieštarinčiai (nuo argumentuotų teigiamų vertinimų iki kategoriškų išvadų, kad žemės ūkiui mokslas iš viso nereikalingas). Bendras vertinimas buvo teigiamas ir 2008 m. spalio 1 d. LR Vyriausybės nutarimu programa patvirtinta. Programos pagrindiniai uždaviniai buvo sukurti moksliniams tyrimams ir studijoms reikalingą aukštos kokybės infrastruktūrą ir sudaryti sąlygas žemės, vandens, miškų ir maisto ūkio įmonėms, kurios imlios žinioms, bendradarbiauti su mokslo ir studijų institucijomis, tyrėjų grupėmis. Pasikeitus politinei valdžiai ir užklupus finansinei krizei, centrų (slėnių) programų neskubėta įgyvendinti. Centrų (slėnių) programos valdžios institucijose buvo pertvarkomos į jungtinių tyrimų programas. Jų pirminiuose variantuose centro (slėnio) „Nemunas“ programai vietos neatsirado. Tik po ilgų ir sunkių diskusijų bei įtikinėjimų pavyko ją prijungti prie jungtinių tyrimų programos „Gamtos išteklių“, skiriant 10 proc. mažesnę biudžetą programai įgyvendinti. Tokiomis sąlygomis integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) programos įgyvendinimas tapo istoriniu įvykiu, iš esmės pakeitusiu Akademijos ir jos partnerių mokslinę infrastruktūrą ir mokslinės veiklos sąlygas.

2009 m. pabaigoje LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu jungtinių tyrimų programa „Gamtos išteklių ir žemės ūkis“ patvirtinta. Centro (slėnio) „Nemunas“ programoje buvo numatyta įkurti 8 mokslo centrus, iš kurių 5 numatyti kurti ASU ir LAMMC pastangomis: tai – **Žemės ir miškų ūkio jungtinis tyrimų centras**, Miškų sektoriaus tyrimų, studijų ir plėtros, Augalų genetikos ir biotechnologijos, Agroekologijos ir augalų biopotencialo mokslo ir studijų ir Biosistemų inžinerijos, biomasės energetikos ir vandens inžinerijos centrai.

Centro (slėnio) „Nemunas“ kūrėjai su tuometės valdžios atstovais.
V. Liako nuotrauka

Bendradarbiavimo ir veiklos konsolidavimo memorandumo dėl žemės, miškų, vandens ir maisto ūkio mokslo, studijų ir verslo valstybinės reikšmės centro (slėnio) kūrimo faksimilė

Pagal centro (slėnio) „Nemunas“ programą sukurti 5 ASU ir LAMMC mokslo centrai:

- Žemės ir miškų ūkio jungtinis tyrimų;
- Miškų sektoriaus tyrimų, studijų ir plėtros;
- Augalų genetikos ir biotechnologijos;
- Agroekologijos ir augalų biopotencialo mokslo ir studijų;
- Biosistemų inžinerijos, biomasės energetikos ir vandens inžinerijos.

Po ilgo kūrybinio darbo, diskusijų, valdžios atstovų įtikinėjimo 2009 m. duotas startas mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ programos įgyvendinimui.

Dokumento, kuriuo patvirtinta integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ programos rengimo pradžia, faksimilė

Mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ programos įgyvendinimas – tai naujausios mokslinės infrastruktūros teikiamos galimybės svariems mokslo pasiekimams ir mokslu grįstoms studijoms.

Realūs centro (slėnio) infrastruktūros kūrimo darbai prasidėjo 2010 m. pradžioje, pasirašius projektų įgyvendinimo finansavimo sutartis. 2012 m. pabaigoje buvo visuomenei ir valdžios institucijoms oficialiai pristatytas Žemės ir miškų ūkio jungtinis tyrimų centras, pasirašyta ASU ir LAMMC jungtinės veiklos sutartis eksploatuoti centre sukurtas laboratorijas ir įveiklinti įrangą.

Mokslinės įrangos kardinalus atnaujinimas, naujausios pasaulyje aparatūros įsigijimas tapo didele galimybe sustiprinti mokslinį konkurencingumą ne tik nacionalinėje, bet ir tarptautinėje mokslo erdvėje. Šia galimybe pasinaudota. Tai iliustruoja ir faktiniai mokslo pasiekimai. Remiantis ASU 2018 m. ataskaita²⁴⁷, mokslininkai vykdė Lietuvos mokslų tarybos remiamos programos „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ 4 projektus ir 12 projektų pagal tarptautines programas (COST, INTERREG, dvišales „Lietuva–Lenkija“, „Life“, „Science for Peace and Security Programme“, „Nordplus“, „Ekhagastiftelsen“ (Švedija), „Erasmus+“ ir kitas).

ASU mokslininkai – vieni arba kartu su bendraautoriais – 2018 m. parengė ir išleido 13 monografijų arba monografijų (knygų) skyrių, iš jų 7 knygas tarptautiniu mastu pripažintose mokslo leidyklose. ASU vardu užregistruoti 2 patentai ir 2 augalų veislės.

ASU dėstytojai ir mokslo darbuotojai 2018 m. paskelbė 824 straipsnius, iš jų 125 – „Clarivate Analytics Web of Science“ (toliau – CA WOS) leidiniuose. Suorganizuotos 8 tarptautinės mokslinės konferencijos, 11 nacionalinių mokslinių konferencijų, 12 kitų su mokslo sklaida susijusių renginių.

ASU kartu su kitomis mokslo ir studijų institucijomis suteikta 8 mokslo kryptių doktorantūros teisė. 2018 m. pabaigoje studijavo 99 doktorantai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio šalių. 2018 m. doktorantūros studijas baigė 11 doktorantų, iš jų daktaro disertacijas laiku parengė ir apgynė 6 doktorantai.

Saugant ir stiprinant autonomiją

UNESCO Generalinės Asamblėjos rekomendacijoje aukštųjų mokyklų autonomija laikomas toks šių mokyklų savivaldos lygis, kuris leidžia priimti veiksmingus sprendimus dėl jų akademinių reikalų tvarkymo, vadybos bei kitų su tuo susijusių reikalų ir dera su viešąja atskaitomybe, kurią pirmiausia nulemia valstybės finansavimas ir pagarba akademinei laisvei bei žmogaus teisėms.²⁴⁸ Universitetų autonomija ir akademinė laisvė, kaip ir viskas šiame pasaulyje, nėra absoliučios. Universitetas nėra atribotas nuo visuomenės ir valstybės gyvenimo, jo pokyčių ir poreikių. Valstybė, skirdama universitetui subsidijų, turi tam tikrų lūkesčių bei reikalavimų jo veiklai. Pastarieji sugula mokslą ir studijas reglamentuojančiuose įstatymuose, kituose teisės dokumentuose. Konkretaus universiteto autonomijos lygis apibrėžiamas jo statute, nustatant misiją, bendruosius reikalavimus universiteto valdysenos sistemai, mokslo ir studijų kokybei ir atskaitomybei visuomenei. Tačiau šis

²⁴⁷ Aleksandro Stulginskio universiteto 2018 metų veiklos ataskaita (2019). Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas, p. 51–82.

²⁴⁸ Recommendation Concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel (1997). UNESCO. General Conference, 29th. Paris. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

autonomijos lygis negali būti kaitaliojamas ateinant naujoms politinėms jėgoms. Dažnas aukštąjį mokslą reglamentuojančių įstatymų kaitaliojimas rodo valdžioje esančių politinių partijų galimai atsainų požiūrį į universitetų autonomiją ir mokslinės minties akademinę laisvę, galimas vienokių ar kitokių interesų apraiškas. Kaip teigia prof. A. Kusta, daugiausiai autonomijos Lietuvos universitetams suteikta 1991 m., priėmus LR mokslo ir studijų įstatymą. Vėliau universitetų autonomija tik menko.

Universitetų autonomija ir akademinė laisvė neatskiriama nuo jų socialinės atsakomybės visuomenei, skiriančiai finansavimą, studentams už jų parengimą karjerai ir visuomenei raiškai, MTEP kokybę ir pan.

Į universitetinio vystymosi kelią įžengusiam LŽŪU jo autonomija reiškė nepriekaištingą ir atsakingą misijos vykdymą, savarankišką ir demokratišką universiteto reikalų valdymą, veiksmingą valstybės, partnerių, vėliau ir ES struktūrinių fondų lėšų naudojimą projektinei veiklai.

Universiteto autonomijos ribos priklauso ir nuo politinio, ekonominio ir socialinio konteksto. LŽŪU misija ir veikla yra tiesiogiai susijusi su žemės ūkiu, gamtos išteklių tvairiu naudojimu ir bent santykinai atribota nuo kitų ekonominių veiklų. Žemės ūkio prioritetiškumo pripažinimas, jo technologinė pažanga, visuomenėje nusistovėjusi nuomonė ir įvaizdis konkrečiame raidos etape vienaip ar kitaip nulemia ir Akademijos pasirinkimus bei strateginę elgseną. Tarpukariu žemės ūkis buvo šalies ekonomikos plėtotės pagrindas²⁴⁹, todėl neabejota žemės ūkio mokslų ir studijų poreikiu bei studijų Akademijoje prestižu. Požiūris į kaimą, kartu ir į žemės ūkį ėmė prastėti XX a. pirmojoje pusėje, kai vyko masinė migracija į miestus bei užsienį ir ryškėjo gyvenimo mieste ir kaime skirtumai. Po ilgo sovietmečio, atkūrus nepriklausomybę, žemės ūkio įvaizdis buvo menkas. Pagrindiniai to meto ūkininkų ūkių ir bendrovių apibūdinimai buvo tokie: žemas modernizacijos laipsnis, sunkus darbas, menkos pajamos, diskriminacija rinkoje, senų žmonių užsiėmimas ir pan. Netgi kaimo žmonės stengėsi išleisti savo vaikus į miestą ar užsienį ieškoti lengvesnės duonos. To meto žemės ūkio realijos sustiprino prastą kaimo įvaizdį, kuris gajus ir šiandien. Šis įvaizdis gaubė ir Akademiją, nepaisant didelių pastangų persitvarkyti į universitetą. Jaunų žmonių (ne tik iš miesto, bet ir iš kaimo) pasirinkimai aiškiai linko ne žemės ūkio studijų naudai. Šiek tiek gelbėjo iki 2008 m. vykęs planinis priėmimas į studijų kryptis ir tos studijų programos, pagal kurias studijuojant įgytos žinios ir gebėjimai galėjo būti pritaikomos plačiau – ne tik žemės ūkyje. Pavyzdžiui, Žemės ūkio apskaitos ir finansų studijų programos absolventus gerai vertino ne tik žemės ūkio, bet ir bankų, draudimo, prekybos verslo atstovai.

ASU skyrė daug dėmesio informacinėms ir komunikacijos sistemoms, kad žinia apie gerą studijų kokybę pasiektų kuo daugiau vidurinio ugdymo įstaigų ir abiturientų. Bet, esant nepalankiam požiūriui į žemės ūkį ir prastam jo įvaizdžiui, jaunuolių stojimui į žemės ūkio programas studijų kokybė nebuvo esminis veiksnys.

Universitetams, kaip ir daugeliui kitų švietimo ir mokslo įstaigų, svarbus studentų, moksleivių ar kitų ugdytinių skaičius. Kaip ir versle, viešajame sektoriuje didesnė veiklos apimtis nulemia mažesnes pastoviąsias išlaidas, tenkančias veiklos vienetui. Universitetui turint daugiau studentų, valdymo sąnaudos būna efektyvesnės, auditorijos ir laboratorijos bei

Remiantis UNESCO Generalinės Asamblėjos rekomendacija, aukštosios mokyklos autonomija – tai toks šių mokyklų savivaldos lygis, kuris leidžia priimti veiksmingus sprendimus dėl jų akademinų reikalų tvarkymo, vadybos bei kitų su tuo susijusių reikalų ir dera su viešąja atskaitomybe, kurią pirmiausia nulemia valstybės finansavimas ir pagarba akademinei laisvei bei žmogaus teisėms.

Autonomijos lygis negali būti kaitaliojamas ateinant naujoms politinėms jėgoms.

Universiteto autonomija gali būti mažinama įstatymais ribojant veiklos sąlygas, vykdant intervencijas į universiteto valdymą, ribojant studentų priėmimą, nustatant itin griežtas akreditacijos sąlygas, nepripažįstant universiteto veiklos specifikos.

Akademija susidūrė su praktiškai visais autonomijos mažinimo būdais, bet visada rasdavo išeitį, kad ją išsaugotų ir net sustiprintų.

249 Plačiau – šio leidinio skyriuje „Žemės ūkio mokslų plėtotės būtinybė nulėmė veiksniai“.

*Akademijos autonomiją
bei veiklos efektyvumą riboja
glaudžios sąsajos su žemės ūkiu,
jo daugelį metų išlikusiu
žemu modernizacijos lygiu
ir prastu įvaizdžiu.*

*Akademija nuolat girdėjo priekaištus
dėl žemės ūkio mokslų ir studijų
poreikio „su šakėmis“
vykdomai žemės ūkio veiklai.*

*Prastas žemės ūkio įvaizdis – mažiau
žemės ūkio studijų pasirinkimų tarp
stojančiųjų į universitetus.
Mažiau studentų – silpnėjęs
Universiteto finansinis pajėgumas.*

*Akademija visada stengėsi parodyti
sparčią žemės ūkio pažangą,
atsiveriančias plačias galimybes žemės
ūkio specialistams.
Tam skirtos didžiausios Baltijos šalyse
žemės ir miškų ūkio parodos, kiti
reprezentaciniai renginiai, susitikimai
su moksleiviais.*

visa kita infrastruktūra panaudojamos geriau. LŽŪU, vėliau ASU visomis išgalėmis stengėsi padidinti studentų skaičių ir taip pagerinti Universiteto veiklos finansines sąlygas bei turimos infrastruktūros veiksmingumą. Deja, lazda turi du galus: pasipylė kritika, kad žemės ūkiui ruošama per daug specialistų, rengiami bedarbiai ir priėmimą į žemės ūkio studijų programas reikėtų smarkiai sumažinti. Konkrečios statistikos ar specialių tyrimų tuo metu nebuvo. Nuo 2006 m. LŽŪU taikyta vidinė absolventų karjeros stebėsenos sistema rodė gerus įsidarbinamumo su baigta studijų programa siejamuose sektoriuose rodiklius. Sklidę nepamatuoti gandai apie žemės ūkio specialistų perteklių ir bedarbių rengimą darė nemažą poveikį valdžios institucijoms ir jų priimamiems sprendimams.

Valstybės ir ES parama žemės ūkiui, ūkininkų ir kitų kaimo veikėjų bei jų pagalbininkų aktyvi veikla keitė ir keičia žemės ūkio ir kaimo veidą. Modernėjantys ūkiai, sovietinę techniką keičiantys vakarietiški traktoriai ir žemės ūkio mašinos, gražėjantys laukai ir kaimai – tai nauji kaimo tikrovės atributai. Vis dėlto bendrame globalių pokyčių kontekste išsiskynęs *atsilikusio* kaimo įvaizdis ir poveikis žemės ūkio studijoms gajus ir šiandien. Nors ir rečiau, vis dar išgirstame iš visuomenės veikėjų ir sprendimų priėmėjų tokius ką nors pašiepiančius apibūdinimus: „atsilikęs kaip kaimietis“, „tu ką, iš provincijos?“ ir pan.

Akademija visą laiką stengėsi atskleisti tikrąją žemės ūkio padėtį ir jo spartėjančią modernizaciją. Tam labiausiai tiko žemės ir miškų ūkio parodos. Rektorius prof. A. Kusta, remdamasis Jungtinių Amerikos Valstijų universitetų patirtimi, siekė plėtoti studijų, mokslo ir verslo vienovę. Siekiant parodyti žemės ūkio pažangą, o verslą paskatinti labiau domėtis mokslo ir studijų reikalais, dar 1995 m. pradėtos organizuoti žemės ūkio parodos-mugės. Tokiam žingsniui rektorių paskatino docentų J. Petrulio ir D. Skarbaliaus iniciatyvos ir rekomendacijos, LR ŽŪM pritarimas, Inovacijų centro vadovo doc. V. Venskutonio ir kitų bendruomenės narių palaikymas. Parodai-mugei organizuoti buvo sudaryta komisija, jos pirmininku paskirtas doc. D. Skarbalius. Nors neturėta tokių renginių organizavimo patirties, dėstytojų, kitų darbuotojų ir studentų įsitraukimas nulėmė pirmosios parodos-mugės „Ruduo 95“ sėkmę ir siekį parodas organizuoti kasmet. Paroda „Ką pasėsi 96“ taip pat buvo sėkminga. Kasmet jos populiarumas tiek tarp parodos dalyvių, tiek tarp jos lankytojų augo. Paroda tapo tarptautinė ir viena didžiausių Baltijos regione. Parodoms organizuoti ir partnerystei su verslu plėtoti 1998 m. įsteigtas ŽŪMTP²⁵⁰, kurio pastangomis buvo organizuojamos ir kitos parodos.

Kaip nurodo prof. A. Kusta, visuomet stengtasi į parodas sukviesti politikus, šalies ir savivaldybių atstovus. Tai buvo daroma labai tikslingai, siekiant parodyti žemės ūkio pažangos potencialą, žemės ūkio mokslo ir studijų svarbą. Pasitaikydavo svečių, kurie iki parodos žemės ūkį įsivaizdavo tik kaip darbą *su šakėmis*, o išvykdavo su kardinaliai pasikeitusia nuomone. Dešimtims tūkstančių parodos lankytojų daro įspūdį parodos mastas ir eksponuojamos inovacijos. Per parodas stengiamasi Akademijoje organizuoti ir atvirų durų dienas bei pasikviesti kuo daugiau moksleivių. Parodos jiems taip pat suteikia progą susipažinti su besikeičiančiu žemės ūkiu ir galimybėmis, atsiveriančiomis baigus studijas Akademijoje.

250 Daugiau apie Žemės ūkio mokslo ir technologijų parką ir jo funkcijų perėmėjus – šio leidinio skyriuje „Verslo ir socialinės partnerystės plėtojimai“.

Šalies vadovai parodoje „Ką pasėsi... 2005“

Siekiant pademonstruoti žemės ūkio verslo inovatyvumą ir konkurencingumą, per kiekvieną parodą „Ką pasėsi...“ organizuojama jos eksponatų apžiūra ir vertinimas. Kompetentinga mokslininkų komisija atrenka 10 inovatyviausių eksponatų, o jų šeimininkams įteikiami parodos medaliai.

Akademija prisiėmė atsakomybę organizuoti Pasaulio arimo varžybas. Pasaulio artojų organizacija kartu su Lietuvos artojų asociacija, kuriai tuo metu vadovavo Alfonsas Malinauskas, subrandino mintį, kad Akademijos bazėje, ją atitinkamai patobulinus, galima būtų suorganizuoti Pasaulio arimo varžybas. 2007 m. įvykusiose 54-osiose pasaulio arimo varžybose dalyvavo 58 artojai iš 29 pasaulio šalių. Organizuoti varžybas pavesta ŽŪMTP, kuriam tai buvo didžiausias įgyvendintas projektas. Varžybų organizavimas įvertintas puikiai. Joms rengiantis pastatytas pirmasis universalios paskirties maniežas, pagerinti privažiavimo keliai, atnaujintas jų apšvietimas, įrengtos automobilių stovėjimo aikštelės, renovuotas bendrabutis, užbaigtas statyti ŽŪMTP pastatas (IV rūmai).

Šiandien Pasaulio arimo varžybas mena ne tik geresnė infrastruktūra, bet ir prie IV rūmų stovintis paminklas, sukurtas specialiai šiam renginiui, kaip to reikalauta varžybų organizavimo taisyklėse. Pasaulio artojų varžybos leido pademonstruoti pasaulio žemės ūkio tendencijas. Jas pamatė minios žemdirbių ir susirinkusių miestiečių.

Kasmet organizuojamos parodos, Pasaulio artojų varžybos prisidėjo prie žemės ūkio įvaizdžio gerinimo, žemės ūkio studijų populiarinimo, sklaidė skeptiškas nuomones apie žemės ūkio mokslų reikalingumą. Vis dėlto įtakos turėjo ir gilėjančios demografinės problemos, mažėjantis stojančiųjų skaičius, atsivėrusios galimybės studijuoti užsienyje, didėjanti šalies aukštųjų mokyklų konkurencija. Ne vieną kartą tarp kitko arba tiesiai į akis valdžios viršūnėse buvo išsakyta minčių apie Akademijos prijungimo prie kitų universitetų tikslinumą. Pagrindiniai argumentai – per didelis valstybinių aukštųjų mokyklų skaičius, mažas Akademijos studentų skaičius, prasta studijų kokybė. Nuomonė apie studijų kokybę dažnai būdavo išsakoma net neapsilankius SKVC ir nepasidomėjus apie Akademijos vykdomų studijų programų įvertinimus bei akreditacijas.

Parodos „Ką pasėsi... 2023“ medaliai.
Autorius – menininkas Marijus Petrauskas

*Pasaulio artojų varžybos –
reprezentacinis renginys, kuriame
demonstruojama žemės ūkio pažanga ir
didelės galimybės visame pasaulyje.*

Paminklas 54-osioms pasaulio arimo
varžyboms atminti. A. Kustos nuotrauka

Nei gausios žemės ir miškų ūkio parodos, nei sparčiai besikeičiantis žemės ūkio ir kaimo veidas neišdildė skeptiškų nuomonių apie žemės ūkio mokslų ir studijų reikalingumą.

Nuomonė apie studijų kokybę dažnai būdavo išsakoma net neapsilankius SKVC ir nepasidomėjus apie Akademijos vykdomų studijų programų įvertinimus ir akreditacijas.

Studijų krepšelių reforma buvo ir priemonė spausti studentus prarandančius universitetus jungtis su kitais universitetais.

Žemės ūkio technikos paradas per Pasaulio artojų varžybas. 2007 m.

Akademija ne tik emociškai, bet ir realiai žvelgė į prastėjančias galimybes išsaugoti savo autonomiją ir savarankiškumą. 2008 m. pasklidus informacijai apie Lietuvos veterinarijos akademijos galimą susijungimą su Kauno medicinos universitetu, tuometis Akademijos rektorius prof. R. Deltuvas inicijavo susitikimą su LVA bendruomenės atstovais. Aptarta galima plati sinergija jungiantis dviem institucijoms, kurios atstovauja žemės ūkio mokslams ir studijoms. Susitikimas nebuvo sėkmingas: LVA išsakė savo apsisprendimą jungtis prie ženkliai geriau kotiruojamo Kauno medicinos universiteto. Šį jungimąsi palaikė ir LR ŽŪM.

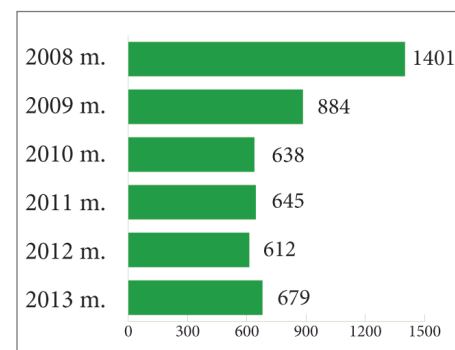
Ryškus spaudimas dėl Akademijos jungimo prasidėjo 2009 m., kai pagal priimtą naująjį Mokslo ir studijų įstatymą²⁵¹ pasikeitė priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygos ir studijų finansavimo tvarka. Vadovaujantis šiuo įstatymu, sudarytos plačios studijų pasirinkimo galimybės geriausiai vidurinio ugdymo mokyklas baigusiesiems jaunuoliams. Šioms galimybėms įgyvendinti valstybės finansuojamos studijų vietos buvo suskirstytos pagal studijų sritis ir pateiktos pasirinkti stojantiejiems pagal jų konkursinę eilę. Taip stojantysis į agronomiją ar miškininkystę atsidūrė vienoje konkursinėje eilėje su stojančiaisiais į mediciną ar odontologiją. Nereikia aiškinti, kam atiteko valstybės finansuojamos vietos.

²⁵¹ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. 2009 balandžio 30, Nr. XI-242. Valstybės žinios, 2009 gegužės 12, Nr. 54-2140. <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.C595FF45F869>.

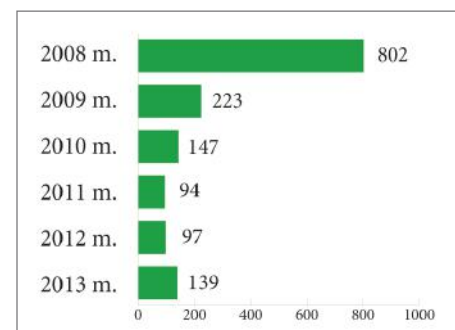
Agronomijai, miškininkystei ir kitoms ne tokioms populiarioms programoms reikėjo tenkintis likučiais. Panaši situacija susiklostė ir kitose studijų srityse. Su žemės ūkiu, miškininkyste ir kaimo plėtra susijusias studijas motyvuotai besirenkantys kaimiškų vietovių jaunuoliai dėl pakeistų sąlygų tapo nepajėgūs konkuruoti dėl studijų valstybės finansavimo. Daugumos jų studijų finansavimu teko pasirūpinti patiems arba jų tėvams, atskirais atvejais jų būsimiems darbdaviams. Tai liudija ir studentų priėmimo statistika. 2009 m. į pirmosios pakopos (bakalauro) studijų programas priimta 1,6 karto mažiau studentų nei 2008 m. Į valstybės finansuojamas vietas priimamų studentų skaičius per vienerius metus sumenko net 3,6 karto. Vėlesniais metais situacija tik blogėjo. 2011 m. į valstybės finansuojamas vietas priimti tik 94 studentai, t. y. 8,5 karto mažiau nei 2008 m. Ne kartą pavieniui arba su partnerių atstovais kreiptasi į įvairias valdžios institucijas, bet jų atsakymai dažniausiai būdavo formalūs, argumentuoti nuorodomis į įstatymą ir su palinkėjimais gerinti studijų kokybę, pertvarkyti valdymą ir panašiai.

Atėjo eilė ir valdymo pertvarkai. Tuo pačiu įstatymu buvo pakeista universitetų tarybų formavimo tvarka nustatant, kad švietimo ir mokslo ministro skiriamų ar su ministru suderintų tarybos narių skaičius viršija universiteto bendruomenės išrinktų tarybos narių skaičių. Taip universiteto priežiūros ir globos taryba galėjo virsti švietimo ir mokslo ministro „kišenine“ taryba, tuo labiau kad rektorius rinkimo teisė buvo *atimta* iš Senato ir perduota Tarybai. LŽŪU išvengė „kišeninės“ tarybos, 2011 m. pradžioje suformuota Taryba pasižymėjo konstruktyvumu, žemės ūkio, ypač jo mokslų ir studijų problemų išmanyimu. Tarybos pirmininku išrinktas Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos direktorius dr. Eduardas Makelis. Jo reiklumas, strateginis požiūris daug prisidėjo prie svarbių sprendimų priėmimo.

LŽŪU rektoriumi išrinktas prof. Antanas Maziliauskas. Jam kartu su Senatu ir Taryba teko spręsti ne vieną strateginį klausimą, kaip išsaugoti ir sustiprinti Universitetą. Pradėta nuo jo pavadinimo keitimo. Siekta ne tik sukurti geresnį įvaizdį, bet ir atverti galimybes platesnėms studijoms ir mokslinei veiklai. Rektorius prof. A. Maziliauskas teigė: „šiandieninis universiteto pavadinimas nepilnai atitinka šiandienines realijas, universiteto misiją bei vykdomą veiklą tiek studijų, tiek mokslo srityse. Šiandieninis universiteto pavadinimas įvardija mus kaip sektorinį specializuotą universitetą, be to, neatspindi visų sričių, kuriose mes realiai dirbame. Be žemės ūkio mokslų, kuriems skiriame išskirtinį dėmesį, mums labai svarbios maisto, vandens, miško, dirvožemio, gamtos išteklių darnaus naudojimo ir plėtos, klimato kaitos, visų rūšių alternatyviosios energetikos, o ypač biomasės inžinerijos bei kitos sritys. Pavadinime dabartinė nuoroda į konkretų – žemės ūkio – sektorių, kuris pagal savo tendencijas yra siaurėjantis, riboja mūsų plėtos ir diversifikacijos galimybes. Mes gi siekiame ne tik sustiprinti savo žemės ūkio mokslų potencialą, tačiau ir sėkmingai diversifikuoti savo veiklą ir sritis, pritraukti gausų jaunimo ir talentų ne tik iš Lietuvos, bet ir viso pasaulio.“ Vadovybės nuomone, netikslinga pavadinimą sieti su konkrečia mokslo kryptimi. Pasiūlyta, kad tinkamiausias Universiteto pavadinimas būtų iškilios Lietuvos asmenybės – antrojo Lietuvos Prezidento, agronomo, Lietuvių ūkininkų sąjungos steigėjo Aleksandro Stulginskio (1885–1969) vardas. Universiteto pavadinimo keitimo idėja buvo svarstoma Rektorate, Senate ir sutikta palankiai. Nutarta, prieš teikiant Universiteto

Priimtųjų į LŽŪU (ASU) pirmosios pakopos studijas skaičiaus pokytis

Priimtųjų į LŽŪU (ASU) valstybės finansuojamas vietas skaičiaus pokytis

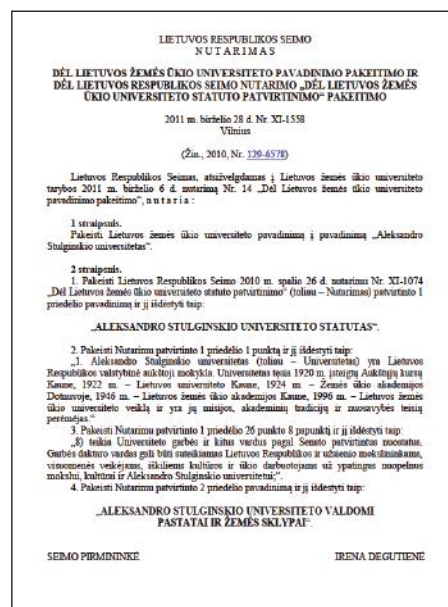

Prof. Antanas Maziliauskas,
Akademijos rektorius
(2011–2020)

Lietuvos žemės ūkio universitetas

Aleksandro Stulginskio universitetas

LR Seimo nutarimo dėl LŽŪU
pavadinimo keitimo faksimilė

pavadinimo keitimą tvirtinti Tarybai, inicijuoti diskusijas akademinėje bendruomenėje, kad būtų išklaustytos dėstytojų ir studentų nuomonės bei pasiūlymai, aptarti motyvai ir galimi sprendimai. Bendruomenė turėjo įvairių nuomonių, nemaža jos dalis, ypač iš Miškų ir ekologijos fakulteto, iš viso nepritarė pavadinimo keitimui. Vis tik dauguma sutiko su rektoriaus pasiūlymu. LR Seimas 2011 m. birželio 28 d. priėmė nutarimą pakeisti pavadinimą iš „Lietuvos žemės ūkio universitetas“ į „Aleksandro Stulginskio universitetas“.

Kitas svarbus darbas buvo naujos Universiteto veiklos strategijos parengimas. Strategija ir jos įgyvendinimo planas buvo rengiamas atsakingai su konsultantų pagalba. Suformuluotoje naujojoje Universiteto misijoje akcentuojamos pastangos kurti ir skleisti mokslo žinias, nuoširdžiai siekti, kad kiekvienas Lietuvos žmogus turėtų saugaus ir sveiko maisto, visavertę gyvenamąją aplinką. Tai reiškė numatomą veiklos orientavimą į maisto saugos ir kokybės tyrimus bei studijas, taip pat į aplinkos inžineriją ir aplinkosaugą, nemažinant dėmesio žemės ūkio ir kaimo plėtros problematikai ir studijoms. Atnaujintoje strategijoje buvo įvertintos pokyčiams būtinos vidinės tobulinimo kryptys, tarp jų – mokslinių tyrimų, studijų ir įsidarbinimo, žinių sklaidos ir mokymosi visą gyvenimą, tarptautiškumo, poveikio visuomenei srityse, kurios ES praktikoje išskiriamos kaip svarbiausios, apibūdinant universitetų kokybinę brandą. Kaip ne mažiau svarbios buvo įvardytos vidinės kokybės, akademinės bendruomenės atvirumo ir tobulėjimo kryptys, kartu puoselėjant pagrindines Universiteto vertybes.

Didelis išbandymas akademinėi bendruomenei buvo ASU institucinis vertinimas, kurį 2012 m. atliko SKVC sudaryta tarptautinė ekspertų grupė. ASU (galbūt ir tendencingai) buvo vienas iš pirmųjų šalies universitetų, įtrauktų į institucinio vertinimo planus. Universiteto neakreditavimas būtų reiškęs artėjantį jo uždarymą.

Prieš atvykstant ekspertams atlikta išsami Universiteto veiklos savianalizė, kuri parodė, kad visose vertinamose srityse pasiekta svarių rezultatų, bet yra ir taisytinų vietų. Ekspertai po daugybės susitikimų, darbo su dokumentais ir apsilankymų studijų bei mokslinės veiklos vietose pateikė aiškias išvadas dėl visų vertinamų sričių (strateginis valdymas, mokslinė veikla, studijos ir poveikis regionui) teigiamo įvertinimo. Pateikta ir naudingų rekomendacijų dėl veiklos tobulinimo. Ekspertų išvadas apsvarsčius ir visais balsais patvirtinus Aukštųjų mokyklų vertinimo komisijoje, SKVC priėmė sprendimą ASU veiklą įvertinti teigiamai ir akredituoti Universitetą šešeriems metams. Tiek ekspertai, tiek Komisija įvertino, kad Universitete vyksta teigiamų pokyčių, daug dėmesio skiriama strateginiam valdymui, atnaujinamos ir kuriamos naujos studijų programos, realiai veikia studijų kokybės užtikrinimo sistema, daug investuojama į mokslinių tyrimų įrangą ir laboratorijas, Universitetas tampa vis tarptautiškesnis ir dinamiškesnis. Ekspertai ypač atkreipė dėmesį į išplėtotą partnerystę su žemės ūkio verslo lyderiais, jiems atstovaujančiomis organizacijomis, socialiniais partneriais. Ekspertams patiko dėstytojų įtraukimas į pedagoginio tobulėjimo programas, nes tai užtikrina gerėjančią studentų mokymo kokybę. Ekspertų išvadose pažymėta, kad ASU didelis poveikis žemės ūkiui ir aplinkosaugos sektoriui yra geras pavyzdys, kaip aukštojo mokslo institucija gali prisidėti prie šalies ekonominio vystymo ir gyvenimo kokybės gerinimo.

Mažėjant studentų skaičiui, vis daugiau dėmesio skirta mokslinei veiklai, ypač įsitraukimui į didelės apimties tarpdisciplininius tarptautinius projektus. Šiems pokyčiams nemažas kliuvinys buvo mokslininkų išsisklaidymas ir uždarumas katedrose, tenkinantis nedideliais ir ne itin reikšmingais tyrimais. Todėl priimti sprendimai dėl Universiteto vidinės pertvarkos konsoliduojant katedrų mokslinį potencialą ir materialinius išteklius į institutus, panaikinant katedras. Pagal nusistatytus kriterijus buvo įkurta 14 institutų, kurių pagrindinė veikla – MTEP projektai ir mokslu grįstos studijos. Taip pat pertvarkyti kai kurie kiti mokslo ir studijų infrastruktūros, administravimo padaliniai. Struktūrinė pertvarka pasiteisino – mokslinės veiklos rezultatai ėmė gerėti.

Atsižvelgiant į studentų skaičiaus šalyje mažėjimą ir didėjančią universitetų konkurenciją, pradėta įgyvendinti strategijoje numatyta nauja veiklos kryptis – plėsti studentų geografiją, organizuojant užsieniečių priėmimą į jiems skirtas studijas. ASU pradėjo studijuoti studentų iš Indijos, Kazachijos, Nepalo, Nigerijos, Kamerūno, Kongo.

Universitetas iš esmės pertvarkė komunikacijos ir rinkodaros sistemas. Šalia formalaus Universiteto logotipo pradėtas naudoti rinkodarai skirtas logotipas, taip pat akademinės bendruomenės susitelkimą pokyčiams skleidžiantis šūkis „Valia keisti, galia kurti“. Pasiteisino taikytos aktyvios rinkodaros ir komunikacijos priemonės. 2013 m., kai šalyje gerokai sumažėjo abiturientų, į ASU buvo priimta beveik ketvirtadaliu daugiau studentų, palyginti su ankstesniais metais, o valstybės finansuojamų studijų vietų skaičius išaugo net 70 proc. 2014 m. pavyko šiuos rezultatus dar labiau pagerinti. Tai pasiekti padėjo ir tikslinis finansavimas, ypač LR ŽŪM skiriamos papildomos lėšos toms studijų programoms, kuriose, pagal prognostinius skaičiavimus, rengiamų žemės ūkio specialistų skaičius itin atsilieka nuo jų poreikio rinkoje.

Žemės ūkio spartus modernizavimas, stiprėjanti partnerystė, augantis susidomėjimas žemės ūkio studijomis, Universiteto atvirumas iššūkiams ir pokyčiams, aktyvi rinkodara teikė vilčių, kad pavyks išsaugoti panašias studentų pritraukimo į Universitetą tendencijas. 2016 m. antrai kadencijai perrinktas rektorius prof. A. Maziliauskas pažymėjo: „pastarojo laikotarpio patirtis parodė, kad prieš 5 metus užsibrėžtos ir įgyvendintos pagrindinės strateginės nuostatos buvo teisingos. Tai rodo ekspertų išvados, kai ASU buvo vienas pirmųjų šalies universitetų akredituotas 6 m. laikotarpiui ir kai 2015 m. tarptautiniai ekspertai ASU mokslo vienetų įvertino tarp geriausių ne tik žemės ūkio mokslų srityje, bet ir technologijų bei socialinių mokslų srityse.“

Tiek vidiniai, tiek išoriniai požymiai parodė, kad ASU strategiškai pamatuotais veiksmais ir pastangomis ne tik apsaugojo, bet ir sustiprino savo autonomiškumą, tačiau niekaip nesumažino politinių jėgų spaudimo, daromo sprendžiant dėl universitetų skaičiaus šalyje mažinimo.

2011 m. pradėtos organizuoti studijos studentams iš užsienio.

**Aleksandro
Stulginskio
Universitetas**

Valia keisti, galia kurti

Tiek vidiniai, tiek išoriniai požymiai parodė, kad ASU strategiškai pamatuotais veiksmais ir pastangomis ne tik apsaugojo, bet ir sustiprino savo autonomiškumą, tačiau niekaip nesumažino politinių jėgų spaudimo, daromo sprendžiant dėl universitetų skaičiaus šalyje mažinimo.

Ištraukos iš Nutarimo dėl valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano patvirtinimo:

– „sutelkti Vilniuje ir Kaune po vieną klasikinį plačios aprėpties tyrimų universitetą“;
– „šiuose miestuose gali veikti profiliniai technologijos, sveikatos mokslų ir menų universitetai.“

Negi žemės ūkio mokslai ir studijos Lietuvai nereikalingi?

ASU 2016 m. spalio 1 d. pagal studentų skaičių buvo ketvirtas Kaune ir šeštas Lietuvoje iš 14 valstybinių universitetų.

Kartu su Vytauto Didžiojo universitetu

Prof. Antanas Maziliauskas,
prof. Astrida Miceikienė

Integracija su VDU

Po 2016 m. rudenį įvykusių LR Seimo rinkimų pradėta daryti politinį spaudimą sumažinti universitetų skaičių. LR Seimas 2017 m. birželio 29 d. priėmė Nutarimą dėl valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano patvirtinimo²⁵². Paprašyta, kad LR Vyriausybė iki 2017 m. gruodžio 1 d. parengtų šio plano įgyvendinimo priemones ir kitus būtinus teisės aktus. Plane numatyta „sutelkti Vilniuje ir Kaune po vieną klasikinį plačios aprėpties tyrimų universitetą“²⁵³. Taip pat konstatuota, kad „šiuose miestuose gali veikti profiliniai technologijos, sveikatos mokslų ir menų universitetai“²⁵⁴. Šiame dokumente nenumatyta galimybė veikti nei žemės ūkio, nei bioekonomikos srities universitetui. Tokios nuostatos reiškė spaudimą ASU integruotis su kitu universitetu. Akademijos bendruomenei tai buvo didelis akibrokštas. Tiek stengtasi, tiek daug pasiekta, – apie tai byloja Universiteto institucinio, taip pat mokslo ir studijų tarptautiniai įvertinimai. Ko politikai ir valdžios atstovai nesugebėjo pasiekti akreditacijomis, tą padarė keliais įrašais teisės aktuose. Tai buvo ne tik kritinis veiksmas, apribojantis Universiteto autonomiją, bet ir reali grėsmė savarankiško Universiteto išlikimui.

Vis dėlto akademinė bendruomenė iš karto nepasidavė. Rinkti svarūs argumentai tolesnei savarankiško Universiteto raidai, pasitelktos įvairios žiniasklaidos priemonės savajai nuomonei skleisti. Klubo „ASU alumni“ vadovai 2017 m. pavasarį inicijavo parašų rinkimą portale „Peticijos.lt“. Vilčių teikė tai, kad ASU nėra mažiausias universitetas Lietuvoje. 2016 m. spalio 1 d. duomenimis, pagal studentų skaičių ASU buvo ketvirtas Kaune ir šeštas Lietuvoje iš 14 valstybinių universitetų. Visuomenėje sklido įvairios nuomonės apie Universiteto likimą. Labai sujaudino buvusio Akademijos rektoriaus, visuomenės veikėjo doc. Zigmo Urbono laiškas rektoriui prof. A. Maziliauskui, parašytas kaligrafiškomis raidėmis, likus mažiau nei pusmečiui iki kelionės į amžinąjį gyvenimą. Laiške rašoma: „stebint <...> ekonomiškai-socialiai bei teisiškai nepagrįstą, neargumentuotą Lietuvos universitetų – ryškiausių mokslo, edukacinių ir elitinių bendruomenių, tiesiog ultimatyvų apjungimo vąjų, priešingu atveju primetant Švietimo ministerijos valdomų lėšų atseikėjimo skirtingumą, Vyriausybei aklai įsikibus į galutinį „4-5“ universitetų skaičių didžiuosiuose miestuose, <...> siūlau ryžtis esminiam A. Stulginskio universiteto mokslinio – edukacinio potencialo stiprinimui, pirmenybiškai pasinaudojant giminingos kūrybinės veiklos ir siekių rezultatais...“

252 Nutarimas dėl valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano patvirtinimo. 2017 birželio 29, Nr. XIII-533. TAR, 2017 liepos 4, Nr. 11473. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e668d82060b411e7a53b83ca0142260e>.

253 *Ibid.*

254 *Ibid.*

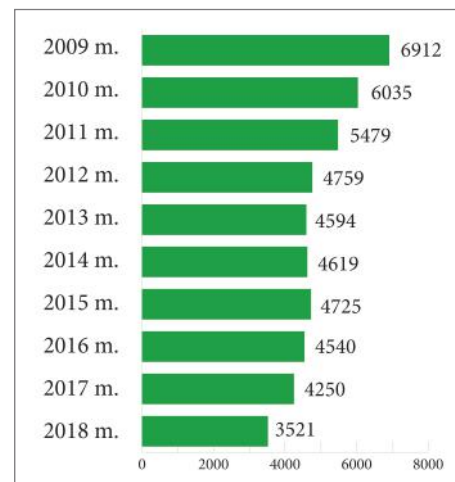
Tačiau viltis sklaidė minimalaus konkursinio balo stojantiesiems didinimas iki 4, siekiant, kad universitetinės studijos būtų prieinamos tik geriausiai vidurinio ugdymo mokyklas baigusiesiems abiturientams. Atliktais skaičiavimais nustatyta, kad toks minimalaus balo padidinimas ASU reikštų stojančiųjų sumažėjimą apie 52 proc. Panašiai ir atsitiko – studentų skaičius per vienerius metus sumenko beveik 20 proc. Ypač seko Universiteto finansinis pajėgumas, ir tai rodė ASU, kaip savarankiško Universiteto, išsemtas galimybes konkurencinėje tarptautinėje mokslo ir studijų erdvėje.

Atsiradus aiškiam politiniam spaudimui ir įvairiems pasiūlymams integruotis (pavyzdžiui, jungtis į Kauno universitetą KTU pagrindu), ASU vadovybė pati pradėjo nagrinėti sau ir Lietuvai palankiausias integracijos variantus. Išsigrynino du pagrindiniai variantai, kurie buvo lygiagrečiai apsvarstyti iki pat preliminarinių derybų. Pirmasis variantas – integruotis su plačios aprėpties VDU, kuris jau buvo pradėjęs integracijos procesą su LEU, antrasis – integruotis su LSMU, į kurį jau anksčiau integravosi LVA. Integracija su KTU svarstyta tik pradinėje stadijoje. Beje, vyko pokalbiai ir su Lietuvos sporto universitetu, tačiau tik bendros integracijos su VDU kontekste.

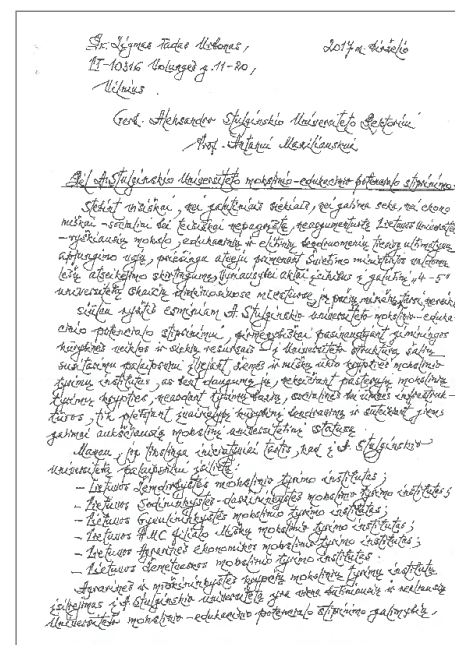
Taigi, pagrindiniai realūs ir kartu alternatyvūs variantai buvo du: jungtis su VDU arba su LSMU. Ieškoti sprendimo nebuvo lengva, todėl abu variantai buvo nagrinėjami paraleliai įvairiais aspektais. Pirmiausia surengtos konsultacijos su fakultetais, išklaustytos jų nuomonės ir jiems kylantys klausimai. Susitikimuose buvo jaučiamas dėstytojų susirūpinimas ir dėl savo likimo po universitetų susijungimo. Deryboms su VDU ir LSMU buvo sudarytos derybininkų komandos. Siekta aptarti visoms šalims rūpimus klausimus, galimus jungimosi scenarijus, visapuses naudas ir trūkumus.

VDU ir ASU rektoriai pasirašo integracijos susitarimą. 2017 m. vasario 6 d.

ASU studentų skaičiaus kaita 2009–2018 m.

Z. Urbono laiško ASU rektoriui pirmojo puslapio faksimilė

ASU integracijos su VDU kelias:

- 2017 m. vasario 6 d. pasirašytas susitarimas dėl integracijos;
- 2017 m. spalio 4–5 d. priimti sprendimai dėl integracijos ASU Senate ir Taryboje;
- 2017 m. gruodžio 19 d. LR Seimas pritarė pasiūlymui, kad VDU, ASU ir LEU būtų reorganizuojami sujungiant į plačios aprėpties VDU;
- 2018 m. birželio 5 d. LR Seimas galutinai pritarė VDU, LEU ir ASU susijungimui.

Išnagrinėjus visas nuomones ir įvertinus visų fakultetų perspektyvas integruotame universitete nutarta, kad daugiau privalumų ir mažiau grėsmių būtų jungiantis su VDU visa aprėptimi. 2017 m. vasario 6 d. VDU ir ASU rektoriai pasirašė integracijos susitarimą, kuriuo sutarta Kaune plėtoti plačios aprėpties, istorines tradicijas ir tarptautinį pripažinimą turintį VDU su autonomiškais specializuotomis akademijomis, tarp jų – ASU pagrindu integruotą Žemės ūkio akademiją.

2017 m. spalio 4–5 d. vyko svarstymai Senate ir Taryboje. Posėdžiuose dalyvavo ir VDU rektorius prof. Juozas Augutis. Senato posėdyje išsakyta daug argumentų už integraciją, bet Senato narių veiduose išliko nerimo. Dauguma Senato narių balsavo už integraciją. Integracijos sprendimus patvirtino ir Taryba.

Pirmiausia teko parengti ASU, VDU ir LEU integracijos projektą, kuriame suformuluota universitetų pozicija integracijos klausimu. ASU pozicijos pagrindinė nuostata buvo ta, kad „ASU jungiasi su VDU susijungimo būdu lygiateisiu pagrindu, išlaikant autonomišką vientisą darinį (akademiją), išskirtinai siekiant abipusės naudos ir bendros sinergijos, studijų ir mokslo kokybės ir aukštų rezultatų įgyvendinant besijungiantiems universitetams numatytas misijas, jas sujungiant bendram tikslui“. Įvardytos ir sėkmingam universitetų susijungimui būtinos sąlygos, tarp kurių – integracija į VDU *in corpore* su visomis vykdomomis mokslo ir studijų kryptimis, tiesiogiai susijusiomis su kaimo plėtros, žemės ūkio ir miško sektoriais, sutariant dėl valstybės užsakymo rengti šių kryptių specialistus. Taip pat šiame dokumente nurodyta apskaičiuotos finansinės paramos apimtis, būtina universitetams sėkmingai susijungti. Beje, paminėtina, kad ši konkreti finansinė parama ir projektų sąrašas ASU ir VDU bendru reikalavimu vėliau buvo patvirtinti LR Vyriausybės posėdžio protokolu.

2017 m. birželį ASU, VDU ir LEU integracijos projektas pristatytas LR Seimo politinėms frakcijoms, kuriose politikai pateikė įvairių interpretacijų, įskaitant pasiūlymus išskaidyti fakultetus į atskirus universitetus. Nepaisant įvairių interpretacijų, 2017 m. gruodžio 19 d. LR Seimas pritarė pasiūlymui, kad VDU, ASU ir LEU būtų reorganizuojami sujungiant į plačios aprėpties Vytauto Didžiojo universitetą, vykdančią humanitarinių, socialinių, fizinių, menų, biomedicinos, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslinius tyrimus ir studijas. Tiesa, LR Seimo teisininkams užkliuvo nuostata, kad universitetai bus reorganizuojami sujungiant. Tai reiškė ilgą ir biurokратиšką procedūrą sujungiant (įskaitant VDU) į naują universitetinį darinį tuo pačiu – VDU – pavadinimu. Teko sutikti su teisininkų išvadomis, ir 2018 m. sausio 13 d. LR Seimas pritarė, kad LEU ir ASU būtų reorganizuojami prijungiant prie VDU.

ASU bendruomenei buvo svarbu, kaip po universitetų sujungimo ji bus integruota į VDU struktūras ir valdysenos sistemą. VDU rektorius prof. J. Augutis ir kiti vadovybės atstovai labai tolerantiškai žvelgė į vidines integracijos problemas. Rengiant susijungusio VDU statuto projektą, ASU atstovai pateikė daug pasiūlymų. Pirmiausia sutarta dėl ASU pavadinimo ir statuso po integracijos. Dar pirminiuose integracijos susitarimuose fiksuota, kad tai bus akademija. Po nemažų diskusijų ASU bendruomenė pasiūlė, kad tai bus VDU Žemės ūkio akademija. Siūlyti ir kiti pavadinimai, pavyzdžiui, Bioekonomikos akademija. Vis tik dauguma pasisakė už Žemės ūkio akademijos pavadinimą. Istorijos

ratas apsisuko: pradėta nuo Žemės ūkio akademijos ir beveik po 100 metų šis pavadinimas sugrįžo. Taip išreiškta didelė pagarba visais istorijos tarpsniais nusistovėjusioms glaudžioms sąsajoms su žemės ūkiu, bendruomenės ištikimybei žemės ūkiui.

Į statuto projektą įterptas 57 straipsnis, kuriame nusakomi visi pagrindiniai VDU ŽŪA veiklos aspektai: „Universiteto Žemės ūkio akademija yra akademinis padalinys, savo veiklą grindžiantis *sui iuris* teisėmis. Žemės ūkio akademija vadovaujasi akademinės savivaldos principu ir Senato patvirtintais nuostatais. Žemės ūkio akademija turi teisę savarankiškai tvarkyti savo vidaus reikalus, juos ginti Universiteto kolegialiuose ir vienasmeniuose organuose, pagal priskirtą kompetenciją veikti šalies ir užsienio viešosios valdžios, verslo, mokslo ir studijų institucijose, tarptautinėse organizacijose. Žemės ūkio akademija vykdo ir koordinuoja šalies ir tarptautiniu lygiu konkurencingas bioekonomikos, žemės ūkio mokslų ir kitų su žemės ūkiu bei kaimo plėtra glaudžiai susijusių mokslo kryptių studijas, įskaitant technologines ir inžinerines studijas ir tyrimus, eksperimentinės, socialinės, kultūrinės plėtros darbus, teikia kvalifikacijos tobulinimo, ekspertines, konsultavimo, mokslo komercinimo ir technologijų perdavimo paslaugas, leidžia akademinę ir kitą literatūrą. Žemės ūkio akademijai priskiriamas Aleksandro Stulginskio universiteto iki reorganizacijos valdytas nekilnojamas ir kitas turtas, infrastruktūra, reikalinga studijų procesui ir mokslinei veiklai vykdyti. Žemės ūkio akademija turi savo antspaudą, vėliavą, ženklą ir kitą atributiką. Žemės ūkio akademijos akademinės bendruomenės nariai renka ir atšaukia vieną Tarybos narį, priklausantį Universiteto akademiniam personalui, bei renka ir (arba) skiria savo akademinio personalo skaičiui proporcingą dalį Senato narių <...>. Žemės ūkio akademija gali turėti <...> neakadminių padalinių (Bandymų stotį, Mokomąjį ūkį, Žemės ūkio mokslo ir technologijų parką, Komunikacijos ir technologijų perdavimo centrą ir kt.).“²⁵⁵ Į šį statuto straipsnį sudėta viskas, ko reikia Žemės ūkio akademijai sėkmingai funkcionuoti VDU sudėtyje.

Atlikus visus namų darbus ir suderinus LR Vyriausybėje integracijos finansavimą, 2018 m. kovą LR Seimui pateiktas universitetų reorganizavimo planas ir sąlygos, taip pat naujasis VDU statutas. 2018 m. birželio 5 d. LR Seimas galutinai pritarė VDU, LEU ir ASU susijungimui. Numatyta, kad VDU ŽŪA pradeda veikti 2019 m. pradžioje.

Jau projektuojant integraciją daug diskutuota apie galimas susijungimo sinergijas ir naudas. Išvelgta abipusių naudų. VDU tapo dar platesnės aprėpties universitetu, nes į jo veiklas integruota žemės ūkio mokslų sritis ir žemės ūkio studijų kryptių grupė, sustiprinti technologijos, ekonomikos, vadybos, ekologijos mokslai ir studijos. VDU buvo svarbus ir studentų skaičius, kuris po susijungimų gerokai padidėjo. Dar didesnis VDU ŽŪA galimas patirti sinergijos poveikis ir naudos. Išsiplėtė studentų galimybės pasirinkti užsienio kalbas ir studijų dalykus, naudotis VDU biblioteka ir vidiniais studijų ištekliais. Integracija reiškė ir platesnes tarpkryptinių tyrimų ir studijų galimybes, studijų organizavimą pagal *artes liberales* principus.

„Universiteto Žemės ūkio akademija yra akademinis padalinys, savo veiklą grindžiantis „sui iuris“ teisėmis. Žemės ūkio akademija vadovaujasi akademinės savivaldos principu ir Senato patvirtintais nuostatais. Žemės ūkio akademija turi teisę savarankiškai tvarkyti savo vidaus reikalus, juos ginti Universiteto kolegialiuose ir vienasmeniuose organuose, pagal priskirtą kompetenciją veikti šalies ir užsienio viešosios valdžios, verslo, mokslo ir studijų institucijose, tarptautinėse organizacijose.“

Iš VDU statuto

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
ŽEMĖS ŪKIO
AKADEMIJA

*2019 m. sausio 2-oji – pirmoji
VDU ŽŪA veiklos diena.*

²⁵⁵ Vytauto Didžiojo universiteto statutas. In: Nutarimas dėl Lietuvos edukologijos universiteto ir Aleksandro Stulginskio universiteto reorganizavimo prijungimo prie Vytauto Didžiojo universiteto būdu ir Vytauto Didžiojo universiteto statuto patvirtinimo. 2018 birželio 5, Nr. XIII-1229, p. 17. https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2019/01/Statutas_2018_VDU.pdf.

Integracijos į VDU galimos naudos:

- didesnis veiklos matomumas;
- mažesnės administracinės išlaidos (vietoje dviejų administracijų – viena);
- didesnės tarpkryptinių tyrimų ir studijų galimybės;
- studijos pagal „artes liberales“ principus;
- didesnės studentų galimybės pasirinkti užsienio kalbas ir studijų dalykus;
- atverti VDU bibliotekos fondai.

Prof. Astrida Miceikienė,
VDU ŽŪA kanclerė (nuo 2020)

VDU ŽŪA veiklos pradžia

2019 m. sausio 2-oji – pirmoji VDU ŽŪA veiklos diena. Buvęs rektorius prof. A. Maziļiauskas jau tituluojamas VDU ŽŪA kancleriu, keičiamos fakultetų, kitų padalinių išskabos, profesorių ir kitų akademinų darbuotojų vizitinės kortelės. Teko spręsti daug vidinių susijungimo klausimų – nuo administravimo padalinių sujungimo iki finansinės paramos doktorantams suderinimo ar perėjimo prie bendros studijų kokybės užtikrinimo sistemos. Naudodamiesi autonomijos privilegija, universitetai kūrė ir naudojo skirtingomis administracinėmis, informacinėmis ir kitomis sistemomis, o jiems susijungus buvusio ASU bendruomenei teko pratintis prie VDU sistemų. Būta ir nepasitenkinimo. Pavyzdžiui, dėstytojams kliuvo kontaktinių valandų skaičiavimas ir jų sumažėjimas pagal perskaiciuotus darbo krūvius. VDU iki susijungimo praktiškai nebuvo vykdomos ištęstinės studijos. Jų reglamentaciją teko perimti iš ASU. Kilo klausimų ir dėl dėstytojų bei mokslo darbuotojų darbo užmokesčio sistemų suvienodinimo. Tokių ir kitų klausimų bei neaiškumų natūraliai kyla susijungiant didelėms institucijoms, tam reikia laiko ir visapusiško kolektyvų įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesą.

Daug klausimų kėlė ir kai kurių akademinų padalinių integracija. Integracijos projektuose numatyta, kad du Ekonomikos ir vadybos fakultetai susijungs į vieną. Po išsamios analizės paaiškėjo, kad nors šių fakultetų pavadinimai vienodi, vykdoma misija ir studijų programos iš esmės skirtingos. Aptarus įvairius variantus, nutarta fakultetų nejungti, išgryninti jų profilių ir misijų skirtumus, bet panaikinti kai kuriuos studijų programų ir dėstomų dalykų besidubliuojančius elementus.²⁵⁶

2020-ieji – Universiteto rektoriaus ir VDU ŽŪA kanclerio rinkimų metai. Antrai kadencijai išrinktas rektorius prof. J. Augutis per rinkimų debatus ne kartą akcentavo ASU ir LEU integracijos svarbą, ŽŪA svarbą žemės ūkio modernizacijai, teigiamai vertino vykstančius ŽŪA pokyčius. Tapti VDU ŽŪA naujuoju kancleriu ryžosi tik viena kandidatė – Bioekonomikos plėtros fakulteto dekanė prof. Astrida Miceikienė. Pristačius išsamią veiklos programą, niekam nekilo didesnių abejonių dėl profesorės tinkamumo eiti kanclerės pareigas.

Naujoji kanclerė iš karto ėmėsi trijų svarbių darbų: parengti naują VDU ŽŪA strategiją, adaptuoti Akademijos struktūrą prie VDU valdysenos sistemos ir dar sparčiau bei konstruktyviau išplėtoti partnerystę.

Strateguojant būsimą veiklą, reikėjo parengti pačios strategijos ir jos įgyvendinimo planą, taip pat sukurti strategijos įgyvendinimo stebėsenos sistemą. Akademijos strategiją teko derinti su viso Universiteto veiklos strategija. Strategijos įgyvendinimo laiko horizontas apribotas iki 2027 m. Taikant šiuolaikinę strategavimo metodiką, išskirtos pagrindinės tolesnės veiklos kryptys į tolesnę kiekybinę ir kokybinę partnerystės su verslu plėtrą, studijų modernizaciją, MTEP orientavimą į tarptautinę partnerystę, tarpkryptiškumą ir kokybiškus mokslinių rezultatų sklaidos pasiekimus. Nepamirštos priemonės,

256 Išsamiau apie Ekonomikos ir vadybos fakultetų integraciją – šio leidinio skyriuje „Agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė“.

skirtos bendruomenės narių motyvacijai didinti, kvalifikacijai tobulinti, gerosioms tradicijoms išsaugoti bei naujoms puoselėti.²⁵⁷

Didelis iššūkis buvo Akademijos adaptavimas prie VDU valdysenos sistemos. Kartu tai reiškė pertvarkyti Akademijos struktūrą, atsižvelgiant į sumažėjusį studentų ir dėstytojų skaičių. Diskusijos, svarstymai užtruko 2021 m. visą pirmąjį pusmetį. Parengtas ne vienas Akademijos struktūros variantas. Vienuose projektuose siūlyta iš viso atsisakyti fakultetų, kituose – sumažinti jų skaičių ir centralizuoti studijų administravimą. Nugalėjo toks struktūros variantas, kuriame du inžineriniai fakultetai sujungiami į vieną, kiti fakultetai išlieka, bet dar labiau konsoliduojami intelektualieji ir materialieji ištekliai, sujungiant buvusius institutus ir pertvarkant juos į katedras. Iki susijungimo su VDU tuomečiame ASU buvo 14 institutų, o naujojoje Akademijoje išliko 10 konsoliduotų katedrų. Svarbi vieta Universiteto struktūroje teko Bioekonomikos tyrimų institutui, kuriam priskirta misija konsoliduoti mokslinį personalą didelės apimties tarpkryptiniams tarptautiniams mokslo projektams.²⁵⁸

*Nauja Akademijos struktūra
iš esmės atitinka
jos bendruomenės lūkesčius
ir yra priderinta prie sumažėjusio
studentų skaičiaus.*

*Vietoje 14 institutų –
10 katedrų.*

VDU ŽŪA studentai per pandemiją

²⁵⁷ Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija (2021). 2021–2027 metų veiklos strategija. Akademija. <https://zua.vdu.lt/wp-content/uploads/2022/04/VDU-Zemes-ukio-akademijos-2021-2027-metu-veiklos-strategija.pdf>.

²⁵⁸ Daugiau apie Bioekonomikos institutą – šio leidinio skyriuje „Bioekonomikos tyrėjų integruotoji bendruomenė“.

Prof. Juozas Augutis,
VDU rektorius

Istorinė paralelė:

*žemės ūkio mokslų Lietuvos universitete
pagrindinis gynėjas – matematikas
prof. Zigmas Žemaitis;
žemės ūkio mokslų Vytauto Didžiojo
universitete pagrindinis užtarėjas –
matematikas prof. Juozas Augutis.*

Žvelgiant iš dabarties pozicijų, tuomet buvo svarbi tolerantiška rektoriaus prof. J. Augučio pozicija. Jis dalyvavo daugumoje diskusijų ir svarstymų, išsakė savo nuomonę ir pasiūlymus svarstomais klausimais ir nė karto nepaneigė, bet įsiklausė į bendruomenės pasiūlymus. Priimti kompromisiniai sprendimai nebuvo itin geri finansų aspektu. Vis dėlto kanclerės prof. A. Miceikienės apibendrintus pertvarkos pasiūlymus rektorius palaikė. Jie buvo patvirtinti Akademijos Taryboje, VDU Senate ir Taryboje. Svarbu tai, kad Akademijos vidinės struktūros pertvarka vyko ne tik vykdomų funkcijų, bet ir žmogiškųjų santykių pagrindu, neardant kūrybingai veikiančių kolektyvų, nesiekiant sudaryti itin didelių akademinių ir neakademinių padalinių.

Studentų Akademijoje ir toliau mažėjo. Tai daugiausia nulėmė tolesnis vis aukštesnių minimalių reikalavimų didinimas, jų taikymas ne tik stojantiejiems į valstybės finansuojamas vietas, bet ir mokantiejiems už studijas. Ilgalaikis ir vis labiau menkstantis studentų priėmimas į žemės ūkio studijas – didelė grėsmė žemės ūkio verslo struktūroms, kai reikia atnaujinti personalą ir gerinti jo kompetencijas. Kanclerei prof. A. Miceikienei ir klubui „ŽŪA alumni“ paviešinus tragiškai mažėjantį rengiamų žemės ūkio specialistų skaičių, sujudo daug žemės ūkio verslo įmonių ir juos vienijančių asociacijų. Daugelis jų parengė ir šalies valdžios institucijoms perdavė apsvarstyti laiškus su argumentuotai išdėstytomis specialistų trūkumo problemomis. Susidariusi situacija buvo perduota aptarti LR Seimo Kaimo reikalų ir Ateities komitetams. Nepaisant daugumos pritarimo, studentų priėmimo į žemės ūkio studijas reikalai sprendėsi labai lėtai.

Nesant valdžios institucijų konstruktyvaus įsiklausymo į žemės ūkio specialistų rengimo problemas, klubas „ŽŪA alumni“ ir žemės ūkio verslo lyderiai ėmėsi patys spręsti iškilusias problemas. 2021 m. klubas įsteigė labdaros ir paramos fondą „Parama regionų jaunimo studijoms“.

Kartu su VDU ŽŪA Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondo dalyviais

Šis fondas renka lėšas ir jas tikslingai naudoja motyvuotiems jaunuoliams, neperžengusiems minimalių reikalavimų stojantiejiems kartelės, papildomai pasirengti studijoms. VDU, veikdamas išvien su minėtu fondu, motyvuotiems jaunuoliams organizuoja parenjamuosius kursus. Verslo ir socialiniai partneriai vis labiau prisideda ir prie žemės ūkio studijų aktyvaus populiarinimo.²⁵⁹

Mažas studentų skaičius ir prasidėjusi žemės ūkio technologinė transformacija nulemia Akademijos vis svaresnę įsitraukimą į MTEP projektus, kurie sudaro prielaidas atsirasti naujoms inovacijoms ir jas diegti. Suprasdami šių pokyčių naudą sau ir visai Lietuvai, 2022 m. pabaigoje žemės ūkio verslo lyderiai įkūrė Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondą. Sprendimą dalyvauti jo veikloje priėmė šios Akademijos mecenatės: UAB „Agrokoncerno technika“, UAB „Baltic Agro Machinery“, UAB „Dojus agro“, UAB „Dotnuva Baltic“, AB „East West Agro“, UAB „Ivabaltė“, AB „Lytagra“, UAB „Rovaltra“, UAB „Žemtiekinas“. Pagrindinės fondo remiamos veiklos sritys yra šios: parodos „Ką pasėsi...“ infrastruktūros tolesnis tobulinimas, mokslininkų ir studentų MTEP veiklų rėmimas, studentų ir dėstytojų mokslinės kompetencijos kėlimas ir kitos veiklos, skirtos mokslo ir inovacijų plėtrai remti. Buvome ir esame dėkingi verslo partneriams, palaikantiems daugumą ŽŪA iniciatyvų tiek finansiškai, tiek kitais būdais. Ši bendrystė daro mus stipresnius ir leidžia geriau atliepti verslo poreikius. Tikimės, kad ši bendrystė ateityje tik stiprės, nes kartu tikrai galima daugiau nuveikti.

2022 m. VDU gausiais ir prasmingais renginiais pažymėjo Lietuvos universiteto šimtmetį. Šis universitetas – ir VDU ŽŪA ištakos, tad šį jubiliejų prasmingai pažymėjo ir Akademijos bendruomenė. Daugeliui šios bendruomenės narių įteikti jubiliejui skirti medaliai, prof. J. Čaplikui – VDU garbės profesoriaus regaliai. Prof. J. Čaplikas garbės knygoje įrašė labai paprastą palinkėjimą: „Tegyvuoja Vytauto Didžiojo universitetas ir jo Žemės ūkio akademija dar daug daug šimtmečių.“

Sakoma, kad objektyviau įvertinti institucijos ar žmogaus nueitą kelią galima žvelgiant iš tolimesnio istorinio horizonto. Akademijos raidos VDU sudėtyje kelias tęsiasi tik daugiau nei 5 metus. Klojamas tvirtas pamatas naujoms pergalėms, dar didesniam indėliui modernizuojant žemės ūkį, gražinant kaimą, tramdant klimato kaitą, įgyvendinant žaliąjį kursą. Linkime visai VDU bendruomenei ir jos išskirtinei daliai – VDU ŽŪA bendruomenei dar didesnio susiklausymo ir susitelkimo mokslo pagrindais lavinant pilietišką ir savo kompetencijas nuolat atnaujinančias ateities kartas.

*2021 m. klubas „ŽŪA alumni“
įsteigė labdaros ir paramos fondą
„Parama regionų jaunimo studijoms“.*

*2022 m. pabaigoje
žemės ūkio verslo lyderiai įkūrė
Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros
fondą.*

*VDU ŽŪA ir žemės verslo bendrystė
ateityje tik stiprės. Kartu tikrai galima
daugiau nuveikti.*

*Tegyvuoja Vytauto Didžiojo
universitetas
ir jo Žemės ūkio akademija
dar daug daug šimtmečių.*

Prof. Jonas Čaplikas,
VDU garbės profesorius (2022)

*Klojamas tvirtas pamatas naujoms
pergalėms, dar didesniam indėliui
modernizuojant žemės ūkį,
gražinant kaimą, tramdant klimato
kaitą, įgyvendinant žaliąjį kursą.
Linkime visai VDU bendruomenei
ir jos išskirtinei daliai – VDU
ŽŪA bendruomenei susiklausyti ir
susitelkti mokslo pagrindais lavinant
pilietišką ir savo kompetencijas nuolat
atnaujinančias ateities kartas.*

²⁵⁹ Daugiau apie labdaros ir paramos fondo veiklą – šio leidinio skyriuje „Alumnų bendruomenė“.

AKADEMIJOS BENDRUOMENĖ

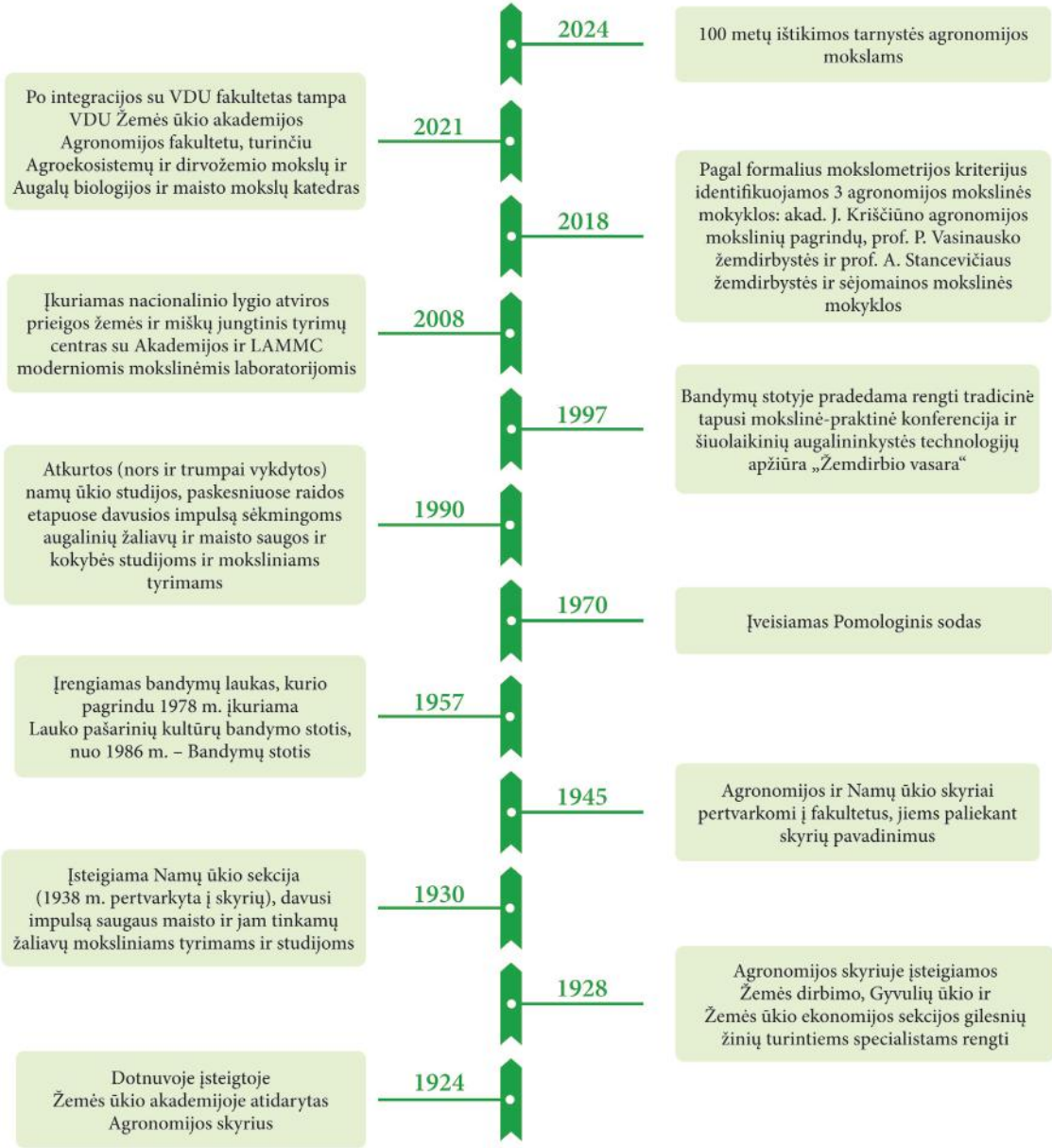
**Individualybės prasmė atsiskleidžia tik
bendruomenėje. Todėl individo vertė
priklauso nuo bendruomenės.**

Viktoras Emilis Franklis

Agronomijos mokslo akademinė bendruomenė

Doc. Aida Adamavičienė,
prof. Algirdas Juozas Motuzas,
prof. Rimantas Velička

Pagrindinės istorijos datos

Šiuo metu agronomijos mokslo akademinė bendruomenė vykdo mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą pagal šias mokslų kryptis:

- agronomijos;
- ekologijos ir aplinkosaugos.

Šiuo metu agronomijos mokslo akademinė bendruomenė vykdo žemės ūkiui, taip pat susijusioms veikloms skirtas studijas pagal šias kryptis:

- agronomijos;
- žemės ūkio.

Bendruomenė ir jos misija

Kartu su Akademija 100 metų jubiliejų švenčia ir šios aukštojo mokslo institucijos agronomijos mokslo akademinė bendruomenė. Kai prieš šimtmetį aktyviai diskutuota, ar reikia steigti akademiją, ar vertėtų dar lukterti, iš tiesų diskutuota dėl šalies ekonomiam pamatui – žemės ūkiui – itin reikalingų agronomų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, rengimo savame krašte specialius reikalavimus atitinkančioje aukštojoje mokykloje. Kaip įvardijo prof. M. Treinys, „tuometiniai agronomai buvo plataus profilio specialistai kaimui...“²⁶⁰ Agronomas buvo visų žemės ūkio reikalų specialistas, taip pat mokslo ir kultūros skleidėjas kaime. Tik agronomijos studijos nepertraukiamai ir ištisai visus 100 metų buvo vykdomos Akademijoje (suprantama, neskaičiuojant priverstinių trumpalaikių pertraukų Antrojo pasaulinio karo metais). Visoje Lietuvoje ilgiau trukusių mokslų ir juo grįstų studijų nedaug – galbūt VU ir VDU (su didesnėmis pertraukomis). Agronomijos fakultetas vienintelis Akademijoje nė karto nekeitė savo pavadinimo.

Nors žemės ūkio mokslai vystėsi specializacijos linkme, agronomija ir šiuo metu yra gana platus mokslas, aprėpiantis žemės ūkio augalų biologinius, technologinius ir ekologinius aspektus nuo dirvos iki vartotojui tiekiamų produktų. Agronomo profesija svarbi ir pirminėje žemės ūkio gamyboje, ir šią gamybą aprūpinant svarbiais ištekliais bei teikiant paslaugas. Agronomijos fakultete susitelkusi akademinė bendruomenė sistemingai tobulina studijas, atliepiančias naujausias agronomijos mokslo tendencijas.

Agronomijos fakultete susitelkusios akademinės bendruomenės dabartinė misija – puoselėjant bendruomeniškumą, partnerystę ir ilgametės tradicijas, atliepiant globalaus pasaulio, mokslo ir politikos tendencijas, kurti ir skleisti žinias apie žemės ir maisto ūkio, gamtos išteklių tvarų naudojimą, sudaryti sąlygas šio sektoriaus lyderiams ugdytis ir tobulintis, siekti, kad kiekvienas žmogus turėtų kokybiško maisto ir visavertę gyvenamąją aplinką, darnią su gamta.

Fakulteto akademinė bendruomenė 2024 m. vienijo 10 profesorių, 6 profesorius emeritus, 26 docentus, 11 lektorių, 13 mokslo darbuotojų. Šią bendruomenę papildyti rengiasi 16 doktorantų. Mokslinių tyrimų ir studijų procesai neįmanomi be 14 laborantų, 3 dekanato darbuotojų.

Bendruomenės raida

Akademijos istorija iš esmės yra ir agronomijos mokslo akademinės bendruomenės istorija. Nors lietuviškojo agronomijos mokslo ištakos glūdi XIX amžiaus VU, iš dalies ir lenkiškame Stepono Batoro universitete bei Lietuvos universitete²⁶¹, paskesnis jos vystymasis iki šių dienų neatskiriamas nuo Akademijos.²⁶²

261 Treinys, M. (2006). Agrosocialinių mokslų ir studijų sisteminė plėtra pirmojoje Lietuvos respublikoje. In: Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje: monografija. Sud. Mečislovas Treinys. Kaunas-Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas, p. 45.

262 Žemės ūkio (agronomijos) mokslo raida iki Akademijos įsteigimo aptarta šio leidinio skyriuje „Žemės ūkio mokslai Lietuvoje iki Akademijos įsteigimo“.

262 Akademijos istorijai skirtos šio leidinio dalys: „Akademija prieškarui“, „Akademija okupacijų metais“, „Akademija atkūrus nepriklausomybę“. Tai – iš esmės ir agronomijos mokslo akademinės bendruomenės raidos istorija.

Dotnuvoje atidarytos Akademijos Agronomijos skyriuje, pagal pirmąją aukštosios mokyklos statutą, buvo numatyta dėstyti 20 specialiųjų mokslo dalykų.²⁶³ Parinkti jų dėstytojai ir buvo agronomijos mokslo akademinės bendruomenės pradžia Akademijoje: tai – tuomečiai docentai Juozas Tonkūnas, Viktoras Ruokis, Vincas Vilkaitis, lektorius Dionizas Rudzinskis ir kiti. Greitai ši bendruomenė suklestėjo tiek kokybiškai, tiek kiekybiškai, dauguma jų tapo agronomijos mokslų pradininkais, žinomais ir vertinamais iki šių dienų.

Agronomijos, kaip ir Miškininkystės, skyrius jokio vadovo neturėjo. Dėstomi dalykai ir parinkti jų dėstytojai buvo paskirstyti 9 katedroms. Katedros skyriams nebuvo priskirtos, jų reikalus tvarkė vedėjai, paskirti Profesorių tarybos. Ryškiausios agronomijos krypties katedros buvo Botanikos ir Žemdirbystės.²⁶⁴

1927 m. mėginta Agronomijos skyrių pertvarkyti į tris sekcijas: Žemės dirbimo, Gyvulių ūkio ir Žemės ūkio ekonomijos. Tai reiškė agronomijos specializavimą, kad studentai įgytų siauresnių, bet gilesnių žinių. Deja, tai nepasiteisino: ūkininkams reikėjo įvairios agronomų pagalbos, ir bėgioti nuo vieno specializuoto agronomo prie kito buvo netinkama išeitis. Vis dėlto net laikinas sekcijų įvedimas nulėmė naujų mokslo dalykų atsiradimą, netgi katedrų gilesnį specializavimą, naujų įsteigimą. Katedrų skaičius padidėjo iki 12, tarp jų buvo Agronominės chemijos, Pritaikomosios botanikos, Specialinio žemės dirbimo, Žemės ūkio inžinerijos katedros.²⁶⁵

Svarbus Akademijos gyvenimo įvykis buvo Namų ūkio sekcijos atidarymas 1930 m. Sekcija buvo populiari tarp studentų. 1938 m. ji pertvarkyta į Namų ūkio skyrių. Namų ūkio studijoms buvo įsteigtos Pedagogikos ir Namų ūkio ekonomijos katedros. Išlaikius visus einamuosius egzaminus ir apgynus diplominį darbą, namų ūkio studentėms buvo suteikiamas diplomuotos agronomės-šeimininkės vardas.²⁶⁶

Studentės prie Namų ūkio sekcijos pastato

Akademijos istorija iš esmės yra ir agronomijos mokslo akademinės bendruomenės istorija.

Agronomijos mokslo akademinės bendruomenės pradžia yra susijusi su įsteigtoje Akademijoje pakviestais dirbti docentais J. Tonkūnu, V. Ruokiu, V. Vilkaičiu, lektoriumi D. Rudzinskiu ir kitais.

1927 m. Agronomijos skyrius mėgintas pertvarkyti į Žemės dirbimo, Gyvulių ūkio ir Žemės ūkio ekonomijos sekcijas.

1930 m. įsteigta Namų ūkio sekcija, 1938 m. ji pertvarkyta į skyrių. Šios sekcijos (skyriaus) kursą baigusios ir diplominius darbus apgynusios studentės buvo suteikiamas agronomės-namų šeimininkės vardas.

263 Žemės ūkio akademijos metraštis. Vyriausybės žinios, 1924 rugsėjo 3, Nr. 170.

264 *Ibid.*

265 Žemės ūkio akademijos statutas. Vyriausybės žinios, 1928 spalio 9, Nr. 285.

266 Žemės ūkio akademijos statuto pakeitimas. Vyriausybės žinios, 1938 rugsėjo 16, Nr. 620.

*Nepriklausomos įstaigos,
skirtos moksliniams tyrimams
vykdyti ir agronomams mokytį:*

- dvaras;
- Sėklų kontrolės stotis;
- Lauko bandymų ūkis;
- Selekcijos stotis.

*Anot B. Povilaitis, prieškariniu
agronomijos mokslo bendruomenei
priklausė 32 Akademijos darbuotojai,
dar 15 darbuotojų priskirti Namų ūkio
skyriui.*

*Agronomiją prieškariniu
baigė nemažai studentų,
vėliau įsijungusių į agronomijos
mokslo akademinę bendruomenę:
J. Petraitis, J. Bulavas, P. Vasinauskas,
B. Baginskas, P. Svetika, K. Bėčius,
J. Vengris, J. Kriščiūnas, A. Stancevičius
ir kiti.*

Agronomijos studijos, ypač praktinis mokymas neįmanomas be specialios infrastruktūros, tuomet vadintos įstaigomis. Įstaigos galėjo būti priskirtos katedroms arba joms nepriklausyti. Nepriklausomos įstaigos buvo dvaras, Sėklų kontrolės stotis, Lauko bandymų ūkis ir Selekcijos stotis. Akademijoje veikė ir Augalų apsaugos stotis, priklausiusi ne Akademijai, o Žemės ūkio rūmams. Katedroms priklausė laboratorijos ir kabinetai. Specialinio žemės dirbimo katedrai priklausė mokomasis sodas ir daržas, bitynas ir Meteorologijos stotis. Nemažai įstaigų turėjo Namų ūkio ekonomijos katedra: jai priklausė mokomoji virtuvė ir kepykla, audykla ir siuvykla.²⁶⁷ Įstaigos buvo skirtos tiek studentams mokytį, tiek moksliniam darbui. Jos itin prisidėjo prie agronomijos ir viso žemės ūkio kultūros puoselėjimo.

Tuometę Akademijos, kartu ir agronomijos mokslo bendruomenę nuodugniai aprašė B. Povilaitis.²⁶⁸ Akademijos bendruomenei jis priskyrė 105 asmenis, aprašė jų baigtus mokslus, darbus Akademijoje ir netgi daugelio likimus, nulemtus okupacijų. 32 šios bendruomenės narius galima priskirti agronomijos mokslo bendruomenei (pagal dabartinę agronomijos sampratą) ir 15 – Namų ūkio skyriaus.

1925–1936 m. agronomijos kursą išklusė 94 plataus profilio agronomai, 196 agronomai-fitotechnikai, 58 agronomai-zootechnikai ir 74 agronomai-žemės ūkio ekonomistai; tiesa, ne visi jie įgijo aukštojo mokslo diplomus. Šių absolventų sąrašai paskelbti leidinyje „Agronomijos fakultetas: 1924–1999“²⁶⁹. 1937–1940 m. absolventų sąrašai nežinomi, nes Antrojo pasaulinio karo metu Akademijos archyviniai dokumentai sudegė.

Tuometėje Akademijoje agronomijos mokslus krinto ne vienas studentas, kuris vėliau prisijungė prie agronomijos mokslo akademinės bendruomenės ir šį mokslą svariai praturtino: visų pirma, tai – Juozas Petraitis (kursą išklusė 1925 m.), Jonas Bulavas (1928), Petras Vasinauskas (1928), Bronius Baginskas (1930), Pranas Svetika (1931), Kostas Bėčius (1934), Jonas Vengris (1934), Jonas Kriščiūnas (1935), Antanas Stancevičius (1941) ir kiti.

Studentai bendrabutyje (priekyje sėdi Petras Vasinauskas ir Jonas Bulavas)

²⁶⁷ Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 80–88.

²⁶⁸ *Ibid.*, p. 66–79.

²⁶⁹ Absolventai (1999). In: Agronomijos fakultetas: 1924–1999. Sud. Algirdas Motuzas ir Steponas Raudonius. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, p. 225–271.

1944 m. sugrįžus sovietų valdžiai ir mobilizuojant išblaškytus mokslo personalo likučius, tų pačių metų rudenį agronomijos studijos atnaujintos. Pagal sovietinių aukštųjų mokyklų modelį Agronomijos ir Namų ūkio skyriai pertvarkyti į Agronomijos ir Namų ūkio fakultetus. Agronomijos fakultetui paskirta administracija su Jonu Kriščiūnu priešakyje. Namų ūkio fakulteto dekanė paskirta dėstytoja M. Merkevičiūtė.

Dėl patalpų trūkumo 1945–1947 m. Akademija, kartu ir agronomijos studijos perkeltos į Kauną, o 1964 m. – į Noreikiškėse specialiai pastatytą miestelį. Kartu sparčiai augo asmenų, priimamų į agronomijos studijas, skaičius. Pavyzdžiui, 1945 m. rudenį į Agronomijos fakultetą priimta 190, į Namų ūkio – 90 pirmakursių. 1946 m. pavasarį išleista pirmoji pokario absolventų laida: 31 mokslinis agronomas ir 36 namų ūkio agronomės. Nors per pirmuosius 5 pokario metus nuo agronomijos į atskirus fakultetus atsiskyrė žemės ūkio inžinerijos, taip pat žemės ūkio ekonomikos ir organizavimo mokslai, Agronomijos fakultetas ir pagal studentų, ir pagal dėstytojų skaičių greitai augo. 1956 m. atidarytas neakivaizdinis skyrius.

Tuo metu fakultete, kaip ir visoje Akademijoje, dėl stalininių represijų tvyrojo slogi nuotaika: buvo šalinami sovietų valdžiai netinkamos socialinės kilmės ar pažiūrų dėstytojai ir studentai. Fakulteto dekanai, matyt, irgi nevysiškai įtiko sovietų valdžiai ir buvo kasmet ar kas dveji treji metai keičiami (žr. dešinėje lentelėje pateiktą dekanų kaitos chronologiją).

Kitokia lemtis susiklostė Namų ūkio fakultetui. Pagal sovietinę nomenklatūrą, namų ūkio studijos negalėjo vykti, nes visiškai neatitiko socialistinio visuomeninio ūkio sanduklos. 1948 m. Namų ūkio fakultetas panaikintas. Sovietų Sąjungoje pasikeitus politinei atmosferai, tuomečio dekanas prof. P. Svetikos iniciatyva 1959 m. pamėginta namų ūkio studijas atgaivinti, bet nepavyko – Maskvos valdininkai namų ūkio mokymo plano nepatvirtino. Dekanas rankų nenuleido. Kitą kartą pamėginta 1960 m., namų ūkio studijas paslepiant po maisto produktų technologijos mokslų pavadinimu. 1960–1967 m. studijas baigė 85 maisto produktų technologės.

Būsimi agronomai Augalininkystės laboratorijoje. 1961 m.

Agronomijos fakulteto dekanai

Vardas, pavardė	Dekanavimo laikotarpis
Jonas Kriščiūnas	1944–1945
Jonas Čepinskis	1945–1946
Viktoras Ruokis	1946 04–09
Juozas Petraitis	1946–1947
Viktoras Juozapavičius	1947–1950
Pranas Svetika	1950–1954, 1955–1957, 1959–1970
Viktoras Danilevičius	1954–1955, 1957–1959
Vladas Venskutonis	1970–1979
Vytautas Šlapakauskas	1979–1992
Steponas Raudonius	1992–2002
Virginijus Venskutonis	2002–2003
Egidija Venskutoniene	2003–2008
Viktoras Pranckietis	2008–2016
Aušra Blinstrubienė	2016–2021
Aida Adamavičienė	Nuo 2021

Sovietmečiu fakulteto dėstytojai ir mokslo darbuotojai apgynė 16 mokslų daktaro (šiuo metu tai atitinka habilituoto daktaro) ir apie 80 žemės ūkio mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertacijų.

*Fakulteto mokslininkai,
sovietmečiu tapę LMA nariais:
J. Kriščiūnas (tikrasis narys, 1946),
V. Ruokis (narys korespondentas, 1946),
J. Bulavas, J. Tonkūnas ir P. Vasinauskas
(nariai korespondentai, 1956).*

*Doc. Jonas Arvasas –
Agronomijos fakulteto prodekanas,
turėjęs 26 metų šio darbo stažą.
Tai – studentų konsultantas, patarėjas,
užtarėjas tiek sovietmečiu,
tiek nepriklausomybės metais.*

*Akademinių bendruomenės
telkimas katedrose:
nuo 10 katedrų 1993 m.
iki 2 katedrų 2021 m. ir dabar.*

Sudaryta ir patvirtinta pirmoji pokario mokslinė taryba, gavusi teisę priimti ginti disertacijas ir teikti žemės ūkio mokslų kandidato laipsnį. 1948 m. joje pirmasis kandidato disertaciją (vietoje karo metais apgintos, bet nepripažintos daktaro disertacijos) apgynė Agrochemijos katedros dėstytojas B. Baginskas. Sovietmečiu fakulteto dėstytojai ir mokslo darbuotojai apgynė 16 mokslų daktaro (šiuo metu tai atitinka habilituoto daktaro) ir apie 80 žemės ūkio mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertacijų. Moksliniai straipsniai daugiausia buvo skelbiami periodiniame leidinyje „Lietuvos žemės ūkio akademijos mokslo darbai“ ir Žemės ūkio ministerijos periodiniame leidinyje „Rekomendacijos žemės ūkio gamybai intensyvinti“. Bibliografinių tyrimų rezultatai rodo, kad 1944–1990 m. paskelbtos apie 135 publikacijos, skirtos agronomijos mokslui ir studijoms.

Fakultete subrendo visas būrys garsių mokslininkų. Lietuvos mokslų akademijos nariais buvo išrinkti penki fakulteto profesoriai: J. Kriščiūnas – tikruoju nariu (1946), V. Ruokis – nariu korespondentu (1946), J. Bulavas, J. Tonkūnas ir P. Vasinauskas – nariais korespondentais (1956). Prof. J. Kriščiūnas buvo išrinktas ir Sąjunginės Lenino žemės ūkio mokslų akademijos nariu (1948). Jų vardu pavadinti kabinetai ir laboratorijos veikia ir dabar: 1974 m. akad. prof. J. Kriščiūno vardu pavadintas bitininkystės kabinetas, 1985 m. – akad. prof. V. Ruokio geologijos kabinetas ir akad. prof. J. Bulavo selekcijos laboratorija.

Dekanas prof. P. Svetika ir jį keitęs doc. V. Danilevičius rūpinosi sukurti studijoms ir moksliniam darbui būtiną infrastruktūrą. 1948 m. įsteigtas Akademijos mokomasis ūkis²⁷⁰, o 1954 m. – bandymų laukas, vėliau tapęs Lauko pašarinių kultūrų bandymų stoties, dar vėliau Bandymų stoties²⁷¹ pagrindu. Dekano prof. Vlodo Venskutonio ir jo pagalbininkų prodekanų pastangomis fakultetas toliau stiprėjo. 1970 m. sodininkystės mokslo ir studijų tikslams įveistas Pomologinis sodas, 1977 m. įrengta atskira Sodininkystės laboratorija, o Daržinininkystės laboratorijoje įkurta Daržovinių augalų kolekcija.

Fakulteto vairą iš prof. Vlodo Venskutonio perėmė prof. Vytautas Šlapakauskas. Jis fakultetui vadovavo ištisus 12 metų, įskaitant porą metų po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Administruojant studijas dekanui padėjo prodekanas doc. J. Arvasas su kitais kolegomis. Doc. J. Arvasas dirbo ir su paskesniais dekanais iš viso 26 metus. Fakulteto bendruomenė iki šiol atsimena garbingai ir sąžiningai dirbusį prodekaną, daug padėjusį fakulteto studentams ir kolegoms.

Po nepriklausomybės atkūrimo dekanui prof. V. Šlapakauskui ir jį 1992 m. pakeitusiam doc. S. Raudoniui teko burti akademinę bendruomenę agronominių studijų sistemos pokyčiams, t. y. atsisakyti sovietinių mokymo planų ir sudaryti studijų programas pagal vakarietiškus pavyzdžius ir nacionalinius žemės ūkio poreikius. 1990 m. buvo atkurta Namų ūkio studijų programa. Nuo 1993 m. rugsėjo 1 d. pradėtos universitetinės bakalauro studijos pagal Agronomijos, Žemės ūkio technologijų ir Namų ūkio studijų programas. Šias programas įgyvendinti nebuvo lengva, aktyviai ieškota geresnių variantų, kasmet vykdytos korekcijos. Nuo 1995 m. pradėtos ir magistrantūros studijos.

270 Plačiau apie Akademijos mokomąjį ūkį – šio leidinio skyriuje „Praktinio pažinimo ir naujovių išbandymo erdvės kūrėjai“.

271 Plačiau apie Bandymų stotį – šio leidinio skyriuje „Lauko eksperimentų organizatoriai ir vykdytojai“.

Pertvarkyta ir fakulteto struktūra. Siekiant taupyti ir labiau sutelkti mokslinius tyrimus bei studijas, 1993 m. veikusios 10 katedrų buvo pertvarkytos į 8. Tuomet fakultete dirbo 16 profesorių, 48 docentai ir 16 asistentų. Katedrų skaičius mažėjo ir vėliau. 2004 m. fakultete veikė 6 katedros: Augalininkystės ir gyvulininkystės, Augalų apsaugos, Botanikos, Dirvotyros ir agrochemijos, Sodininkystės ir daržininkystės, Žemdirbystės. Fakultetui priklausė ir Agronominių zootechninių analizių laboratorija, įsteigta vykdant projektą TEMPUS. 2010 m. dėl mažo darbuotojų skaičiaus buvo sujungtos Botanikos ir Augalų apsaugos katedros į Biologijos ir augalų apsaugos katedrą.

2002–2003 metų sandūroje kelis mėnesius Agronomijos fakulteto dekaną pareigas laikinai ėjo doc. Virginijus Venskutonis. Šias pareigas jis perdavė dekane išrinktai žmogui doc. E. Venskutonienei. 2008–2016 m. dvi nepilnas kadencijas fakultetui vadovavo prof. V. Pranckietis. Iš dekanų pareigų jam teko pasitraukti, kai 2016 m. buvo išrinktas LR Seimo nariu ir Pirmininku. Dekanu tapo prof. A. Blinstrubienė, prieš tai ėjusi prodekanės pareigas.

Mokslo tiriamiesiems darbams spartinti ypatingos reikšmės turėjo LR Vyriausybės 2008 m. patvirtinta Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ plėtros programa ir pagal ją įsteigtas atviros prieigos Žemės ir miškų jungtinių tyrimų centras. Pagal minėtą programą įsigyta moderni laboratorinė įranga ir prietaisai tyrimus pakylėjo į aukštesnį kokybės lygį.

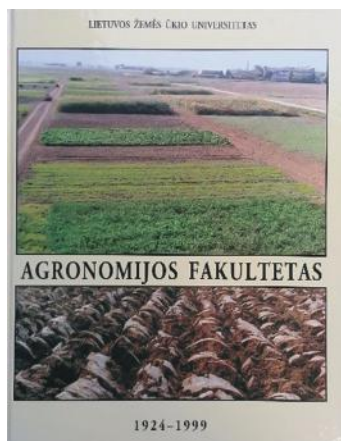

Prof. Viktoras Pranckietis,
Agronomijos fakulteto dekanas (2008–2016),
LR Seimo Pirmininkas (2016–2020),
LR Seimo Kaimo reikalų komiteto
pirmininkas (nuo 2020)

*Fakulteto svarbiausi įvykiai
ir akademiniai pasiekimai
fiksuojami metinėse ataskaitose,
specialiuose ir Akademijos jubiliejiniuose
leidiniuose.*

Agroekosistemų ir dirvožemio mokslų katedros
akademinės bendruomenės nariai. 2024 m.

Leidinio „Agronomijos fakultetas (1924–1999)“ viršelio faksimilė

Doc. Aida Adamavičienė,
Agronomijos fakulteto dekanė (nuo 2021)

Augalų biologijos ir maisto mokslų katedros kolektyvas. 2024 m.

2012 m. pertvarkant visą Akademijos struktūrą, fakulteto katedros buvo konsoliduotos į 3 institutus: Agroekosistemų ir dirvožemio mokslų, Biologijos ir augalų biotechnologijos, Žemės ūkio mokslų ir maisto. Juose dirbo 13 profesorių, 27 docentai, 18 lektorių ir asistentų. Tuo fakulteto struktūros pertvarkos nesibaigė. ASU susijungus su VDU ir tapus VDU Žemės ūkio akademija, reikėjo prisiderinti prie VDU struktūros ir valdymo sistemos. Institutams teko grąžinti katedrų statusą, o jų skaičių sumažinti iki dviejų: tai – Augalų biologijos ir maisto mokslų katedra (vedėja – doc. J. Kulaitienė) ir Agroekosistemų ir dirvožemio mokslų katedra (vedėjas – prof. V. Bogužas). Prof. A. Blinstrubienė pradėjus dirbti Akademijos kanclerės pavaduotoja, fakulteto dekanė tapo doc. Aida Adamavičienė.

Studijos pastaruosius 10 metų

100 metų puoselėtos agronomijos studijos ir pastaruosius 10 metų išlieka labiausiai pageidaujamos ne tik fakultete, bet ir visoje Akademijoje. Pirmosios pakopos Agronomijos studijų programa praktiškai kasmet yra ir VDU populiariausių programų sąrašuose. Nebuvo metų, kada nebūtų priimta studentų į pirmosios ar antrosios pakopos agronomijos programas. Vis dėlto tai nereiškia, kad šios studijos nesusidūrė su vienomis ar kitomis laikmečio nulemtomis problemomis. Per pirmuosius šalies nepriklausomybės metus, kai žemės ūkio įvaizdis buvo gana prastas, žemės ūkio verslas buvo menkai išplėtotas, o agronomijos studijų ir agronomų paklausa nebuvo didelė. 2008 m. į pirmosios pakopos agronomijos studijas, įskaitant neakivaizdines, buvo priimti 88 studentai. Įsigaliojus naujoms studijų finansavimo sąlygoms, pagal kurias stojantieji į agronomijos

studijų valstybės finansuojamas vietas (gaunantys vadinamuosius *studijų krepšelius*) turėjo konkuruoti su stojančiaisiais į medicinos ar kitas itin populiarias studijų programas, priimamųjų į agronomiją skaičius sumažėjo daugiau nei ketvirtadaliu, o valstybės finansuojamų vietų skaičius – daugiau nei 7 kartus. Agronomijos studijos tapo sunkiai prieinamos ne tokių pasiturinčių tėvų vaikams.

Pasitelkus aktyvias rinkodaros priemones, ypač tiesioginius susitikimus su abiturientais, į studijų populiarinimą įsitraukus su žemės ūkiu susijusioms įmonėms, taip pat Lietuvos agronomų sąjungai, Akademijos alumnų klubui, priėmimo į agronomijos studijas situacija ėmė taisyti. 2014 m. į pirmosios pakopos agronomijos studijų programą buvo priimti 154 studentai. Deja, demografinės problemos ir minimalaus pereinamojo balo kėlimas stojantiesiems išsklaidė fakulteto vadovybės ir bendruomenės optimizmą. 2018 m. į minėtas studijas priimta tik 40 studentų. Panašus priimtų studentų skaičius buvo ir pastaraisiais metais – apie tris kartus mažiau, nei prognozuota, kiek reikėtų žemės ūkio sektoriui, įskaitant su juo susijusias įmones.²⁷²

Įdomus 1991 m. atkurtos Namų ūkio studijų programos likimas. Šios studijos neįtiko sovietų valdžiai, su nemažomis problemomis susidurta ir nepriklausomybės metais. Ši programa niekaip nerado vietos studijų klasifikatoriuje. Susidurta su daug kritiškai nusiteikusių oponentų iš kitų aukštųjų mokyklų. 2001 m. ši programa buvo pertvarkyta ir užregistruota kaip visuomenės sveikatos studijų krypties programa pavadinimu „Biosocialinis ūkis ir mityba“. Nors buvo padarytas didelis įdirbis, siekiant gauti jai vykdyti reikalingas studijų priemones ir įrangą, vis dėlto 2006 m. vykusio išorinio vertinimo metu studijų programa neakredituota, nors tarptautinė ekspertų grupė ją įvertino teigiamai. Oficiali neakreditavimo priežastis – dėstytojų, dirbančių visuomenės sveikatos kryptyje, ir šios krypties mokslinių pasiekimų nepakankamumas. Vis tik įdirbis maisto saugos ir kokybės srityje nenuėjo veltui. Studijų klasifikatoriuje atsiradus maisto studijų krypties, pirmiausia buvo užregistruota ir pradėta vykdyti pirmosios pakopos Maisto kokybės ir saugos studijų programa, vėliau ir antrosios pakopos – Augalinių žaliavų kokybės ir saugos studijų programa. Per pastaruosius 10 metų profesorių H. Danilčenko ir E. Jarienės bei kitų maisto mokslo specialistų dėka šios programos tapo paklausios tiek tarp stojančiųjų, tiek tarp darbdavių ir svariai papildė žemės ūkio mokslų studijas sistemoje *nuo lauko iki stalo*.

Be agronomijos studijų buvo (kai kuriais atvejais – ir tebėra) vykdomos siauresnio profilio studijų programos, pavyzdžiui, Žemės ūkio technologijų ir vadybos studijų programa, vykdyta kartu su Ekonomikos ir vadybos fakultetu (dabar – Bioekonomikos plėtrų fakultetas). Neseniai ši studijų programa pertvarkyta ir perregistruota pavadinimu „Biologinių sistemų valdymas“. Ji tapo dar labiau tarpkryptinė ir integruota. Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos ir želdininkystės įmonių iniciatyva parengta ir sėkmingai vykdoma Kraštovaizdžio dizaino studijų programa. Tiesa, ir šiai programai, norint atitikti formaliuosius reikalavimus, kurį laiką teko slapstytis po kitais, su žemės ūkiu labiau susijusiais pavadinimais.

*Pirmosios pakopos
Agronomijos studijų programa –
populiariausia tarp stojančiųjų
visoje Akademijoje. Ši programa kasmet
yra populiariausių VDU programų
sąrašuose.*

*Per pastaruosius 7 metus
į agronomijos studijas priimama
apie 3 kartus mažiau studentų,
nei prognozuojama, kad reikėtų
žemės ūkiui ir su juo susijusiems
verslams.*

*Namų ūkio studijos,
pabandžius pritaikyti jas
prie formaliųjų reikalavimų,
buvo nutrauktos,
bet padarytas įdirbis tapo pagrindu
populiarioms augalinių žaliavų ir
maisto saugos ir kokybės studijoms bei
moksliniams tyrimams.*

*„Tvirtai tikiu, kad agronomija –
tai specialybė, kuri, tapusi pomėgiu,
tampa ir hobiu, ir darbu.
Tai vieta kūrybai, produktyvumui,
augimui.“*

Dr. Povilas Drulis,
absolventas, socialinis partneris,
UAB „Agrotikslas“ direktorius

²⁷² Žemės ūkio ir kaimo plėtrų specialistų bei kitų darbuotojų perspektyvinis poreikis ir jo kokybiškas tenkinimas sąveikaujant aukštojo mokslo ir profesinio rengimo institucijoms (2020). Tyrimo ataskaita. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos regioninių tyrimų institutas, p. 67.

*„Pabaigus šias studijas atsiveria
plačios galimybės versle.
Absolventai gali rinktis būti
mobilūs arba sėslūs.
Tai – specialybė, išpildanti net
įnoringiausios asmenybės lūkesčius.
Šiuo metu jaunimui agroversle
atsiveria puikios galimybės tobulėti,
robotizacijos procesus integruojant
agrotechnologijose.“*

Dr. Gabrielė Pšibišauskienė,
absolventė, socialinė partnerė,
AB „Linus Agro“ agrotechnologijų plėtros
vadovė

Mecenatų atnaujintoje auditorijoje

*„Ar kada nors susimąstėte, kokia svarbi
mūsų gyvenimo dalis yra maistas?
Tai – gyvybė, ilgas kelias nuo lauko
iki stalo. Kryptingai rinkausi studijas,
nes žinojau, kad tai – mano kelionės
pradžią. Kodėl?
Nes maistas yra visuma. Kiekvieną,
kurį nors kiek domina maisto kokybė,
skatinu rinktis maisto studijas.“*

Miglė Navašinskaitė, absolventė,
Valstybinės maisto ir veterinarijos
tarnybos vyriausioji specialistė,
valstybinė maisto produktų inspektoriė

Antrojoje studijų pakopoje nusistovėjo Agronomijos, Agroekosistemų ir augalinių žaliavų kokybės ir saugos magistrantūros studijų programos. Jos pateisina stojančiųjų ir darbavusių lūkesčius, gerai dera su pasaulinėmis mokslo tendencijomis ir padeda spręsti aprūpinimo maistu bei aplinkosaugos iššūkius.

Fakulteto bendruomenė stengėsi sumažinti žemės ūkio prastoko įvaizdžio keliamas studijų problemas ir pritraukti daugiau studentų. Tam buvo parengtos ir pradėtos vykdyti pirmosios pakopos studijų programa „Augalų biologija ir selekcija“ ir antrosios pakopos studijų programa „Agrobiotechnologija“. Dėl tų pačių studijų finansavimo ir demografinių problemų bei didėjančių reikalavimų stojantiejiems minėtos studijų programos neprisigijo.

Agronomijos fakultete vykdomas studijas visokeriopai remia žemės ūkio ir apželdinimo verslo įmonės, ūkininkai. Dauguma Akademijos mecenatų²⁷³ remia ir šį fakultetą. Bendrame fakulteto rėmėjų sąrašas – 43 įmonės ir ūkininkai. Kasmet jų gretos pasipildo naujais rėmėjais. Studentams kasmet įteikiamos agronomo Jono Tallat-Kelpšos ir Jurgio Siruso vardo stipendijos, Ievos ir Arno Radzevičių, akcinių bendrovių „East West Agro“ ir „Lytagra“, uždarytųjų akcinių bendrovių „Malsena“, „Nando“, „Scandagra“ ir kitų rėmėjų stipendijos. Rėmėjai savo lėšomis atnaujina auditorijas ir laboratorijas, skaito paskaitas probleminėmis temomis, dalyvauja studijų kokybės užtikrinimo procesuose.

Fakultetas didžiuojasi savo absolventais, tarp kurių – žymūs verslininkai, politikai, mokslininkai. Per 100 metų parengta ir išleista daugiau kaip 15 tūkst. vientisąsias ir pirmosios pakopos, taip pat per 1 000 antrosios pakopos studijas baigusius absolventų. Šie žmonės ir sovietmečiu, ir nepriklausomybės laikotarpiu rūpinosi ir rūpinasi, kad laikai gausiai derėtų ir niekada netrūktų maisto.

Įteikus diplomus

273 Plačiau apie Akademijos mecenatus – šio leidinio skyriuje „Mecenatai“.

Fakulteto absolventų bendrystė tęsiasi ir po studijų. Juos telkia jau daugiau kaip šimtmetį gyvuojanti Lietuvos agronomų sąjunga. Šios sąjungos nariai yra daugelis buvusių ir šiuo metų dirbančių fakulteto dėstytojų, kitų darbuotojų. Atsidėkojant už naujoms kartoms įžiebiamą agronomo profesijos dvasią ir aktyvią veiklą, daugeliui fakulteto atstovų suteikti Lietuvai nusipelnusio agronomo arba Lietuvos agronomų sąjungos garbės nario vardai. Vien 2021 m. Lietuvos nusipelnusio agronomo vardas suteiktas profesoriams A. Blinstrubienei, V. Pranckiečiui, A. S. Tamošiūnui, docentams R. Pupalienei ir S. Raudoniui, ŽŪA mokomojo ūkio direktoriui V. Kuručiui. Tais pačiais metais Lietuvos agronomų sąjungos garbės nario vardas suteiktas prof. V. Bogužui, docentams J. Arvasui, E. Klimui, E. Venskutonienei.

Mokslinė veikla pastaruosius 10 metų

Taikydamas mokslometrinių tyrimų kriterijus, prof. A. J. Motuzas iki 2003 m. yra identifikavęs keturias agronominių mokslų mokyklas Lietuvoje.²⁷⁴ Mokslo mokykla – tai iškilus mokslininko ir jo mokinių (anksčiau aspirantų, vėliau doktorantų) koordinuota ir kryptinga tam tikros mokslinės problemos tyrimų sistema, nustatyta pagal formalius mokslometrinius kriterijus. Trys iš keturių identifiкуotų agronomijos mokslinių mokyklų priklauso Akademijos Agronomijos fakultetui: akad. Jono Kriščiūno agronomijos mokslinių pagrindų mokykla, prof. Petro Vasinausko žemdirbystės mokslinė mokykla ir prof. Antano Stancevičiaus žemdirbystės ir sėjomainos mokslinė mokykla. Vertinant tai, kad ir per pastaruosius 10 metų MTEP fakultete pasižymėjo sistemingumu ir kryptingumu bei iškilais naujos kartos mokslininkais, prof. A. J. Motuzo identifiкуotos mokslinės mokyklos tęsia savo tradicijas, be to, galbūt susiformavo ir naujų mokslinių mokyklų. Tereikia palaukti naujų mokslometrinių kriterijų, kurie būtų taikomi pagal pasikeitusias aplinkybes.

Mokslinių mokyklų formavimosi pagrindas – doktorantai, suplanuoti jų tyrimai ir parengtų disertacijų gynimas. Agronomijos fakultetas kartu su LAMMC turi teisę vykdyti doktorantūros studijas ir priimti ginti agronomijos krypties disertacijas. Kasmet disertacijas apgina 4–6 disertantai iš fakulteto. Tai – svarbus pagrindas vyksti nuosekliai mokslininkų kartų kaitai, formuoti mokslinėms mokykloms, sistemškai plėtoti agronomijos mokslui.

Agronomijos mokslui svarbi moderni infrastruktūra laboratoriniams bandymams ir lauko eksperimentams vykdyti. Šiame raidos etape agronomijos mokslininkai gali pasidžiaugti moderniai įrengta ir sumaniai tvarkoma Bandymų stotimi²⁷⁵, naujausia mokslinė įranga aprūpintomis laboratorijomis. Mokslinių tyrimų proveržiui ypatingos reikšmės turi nacionalinio lygio atviros prieigos Žemės ir miškų jungtinio tyrimų centro mokslinės laboratorijos. Nors šio centro laboratorijos priskirtos Akademijai arba LAMMC, nustatyta tvarka jomis gali naudotis ir kitos mokslo institucijos bei verslo įmonės.

„Pasirinkimas gilinti žinias VDU ŽŪA buvo geriausias mano sprendimas. Kompetentingi ir kūrybingi dėstytojai išmokė pažvelgti į kuriamą aplinką kitu kampu – kai tampa svarbios ne tik detalės, bet ir visuma, kai žmogaus pojūčiai persipina su erdvių dėstymu, želdinių kompozicijomis, techninių dalykų gausa.“

Vilma Vebeliūnienė,
absolventė, socialinė partnerė,
UAB „Saulainė“ įkūrėja,
kraštovaizdžio architektė

Fakultetas didžiuojasi savo absolventais, tarp kurių – žymūs verslininkai, politikai, mokslininkai. Per 100 metų parengta ir išleista daugiau kaip 15 tūkst. vientisąsias ir pirmosios pakopos, taip pat per 1 000 antrosios pakopos studijas baigusią absolventų.

Fakulteto dėstytojai ir absolventai – aktyvūs Lietuvos agronomų sąjungos nariai, daugelis iš jų – Lietuvai nusipelnę agronomai, šios sąjungos garbės nariai.

Agronomijos mokslinės mokyklos:
– akad. Jono Kriščiūno agronomijos mokslinių pagrindų mokykla;
– prof. Petro Vasinausko žemdirbystės mokslinė mokykla;
– prof. Antano Stancevičiaus žemdirbystės ir sėjomainos mokslinė mokykla.

274 Motuzas, A. J. (2018). Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje (1946–2003): monografija. Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas. 216 p.

275 Daugiau apie Bandymų stoties istoriją, mokslininkams teikiamas paslaugas ir pasiekimus – šio leidinio skyriuje „Lauko eksperimentų organizatoriai ir vykdytojai“.

*Kasmet disertacijas apgina
4–6 disertantai
iš fakulteto.*

*Fakulteto mokslininkai naudojami
nacionalinio lygio atviros prieigos
Žemės ir miškų jungtinio tyrimų centro
mokslinėmis laboratorijomis, Bandymų
stoties paslaugomis, kita modernia
mokslo infrastruktūra.*

*Agroekosistemų ir dirvožemio mokslų
katedros tyrimų kryptys:*

- agroekosistemų tvarumas;
- klimato kaitos poveikio
agroekosistemoms švelninimas ir
adaptacija;
- sveikas dirvožemis ir augalai;
- pasėlių, piktžolių ir dirvožemio
ekologija;
- integruota augalų apsauga ir mityba;
- agrosistemų tyrimai ir biologinės
įvairovės didinimas;
- žemės ir miškų ūkio kenksmingų
organizmų biologijos, ekologijos ir
žalingumo tyrimai.

*Augalų biologijos ir maisto mokslų
katedros mokslinės veiklos kryptys:*

- aukštos pridėtinės vertės, saugių ir
inovatyvių maisto žaliavų ir produktų
kūrimas;
- tvari maisto grandinė nuo lauko
ikistalo;
- maisto žaliavų ir produktų
mikrobiologiniai tyrimai;
- dekoratyvinių augalų selekcija;
- mikrovegetatyvinis dauginimas;
- bitininkystės technologijų tobulinimas
ir taikymas.

Prof. E. Jarienė su VDU kitų fakultetų mokslininkais

Dabartinis mokslo raidos etapas pasižymi tyrimų tarpkryptiškumu, stambiais mokslininkų tarptautinių grupių tyrimų projektais, skaitmeninių technologijų taikymu tyrimuose, griežtu mokslo pasiekimų vertinimu ir didėjančia konkurencija tarptautinėje mokslo erdvėje. Agronomijos fakulteto mokslininkai pagal mokslinį potencialą, tarptautinę partnerystę ir mokslo pasiekimus turi visas galimybes stiprinti konkurencines pozicijas ir svariai padėti spręsti pasaulines ir vietines žemės ūkio problemas.

Agroekosistemų ir dirvožemio mokslų katedra pagrindinį dėmesį skiria agroekosistemų tvarumo, klimato kaitos poveikio agrosistemoms, dirvožemio derlingumo išsaugojimo, integruotoms augalų apsaugos ir mitybos, ekologinio ūkininkavimo, biologinės įvairovės agrarinės paskirties plotuose išsaugojimo ir didinimo tyrimams. Katedros dėstytojai, mokslo ir kiti darbuotojai – aktyvūs ekologinės ir tiksliosios žemdirbystės propaguotojai, nacionalinių ir tarptautinių artojų varžybų teisėjai ir ekspertai. Žemės ūkio verslo atstovams gerai žinomos doc. V. Liako technologijų inovacijos ir teikiamos konsultacijos šioms inovacijoms diegti.

Augalų biologijos ir maisto mokslų katedros mokslininkai kuria ir diegia inovacijas maisto pramonės srityje, plėtoja maisto žaliavų mokslinius tyrimus, plečia partnerystę įgyvendindami nacionalinius ir tarptautinius mokslo projektus. Pagrindinės katedros mokslo kryptys – aukštos pridėtinės vertės, saugių ir inovatyvių maisto žaliavų ir produktų kūrimas, tvari maisto grandinė nuo lauko iki stalo, maisto žaliavų ir produktų mikrobiologiniai tyrimai, dekoratyvinių augalų selekcija, mikrovegetatyvinis dauginimas ir bitininkystės technologijų tobulinimas bei taikymas. Maisto saugos ir kokybės mokslininkai verslui pristatė ne vieną ekologiško ir saugaus maisto iš augalinių žaliavų prototipą, jų teikiamus maisto pavyzdžius sėkmingai diegia inovatyvūs maisto gamintojai. Kraštovaizdžio specialistai džiugina užsakovus tuo, kad, įgyvendindami aplinkotvarkos ir kraštovaizdžio architektūros projektus, taiko pažangias augalų auginimo technologijas.

Fakulteto bendruomenės nariai aktyviai vykdo mokslinius ir mokslo sklaidos tarptautinius, nacionalinius ir su ūkio subjektais užsakomus projektus. 2023 m. vykdyta 20 projektinių veiklų, iš jų 8 pagal tarptautines ir 12 pagal nacionalines programas. Tais pačiais metais, bendradarbiaujant su Inžinerijos fakulteto mokslininkais, įregistruoti du patentai. Sukurtos dekoratyvinių augalų veislės įrašomos į Nacionalinį augalų veislių sąrašą ir ES bendrąjį veislių katalogą. Rengiamos monografijos, vadovėliai, studijų knygos, žodynai. Itin daugėja mokslo publikacijų. 2023 m. paskelbti 162 moksliniai straipsniai, iš jų 37 publikuoti leidiniuose, referuojamuose ir turinčiuose citavimo indeksą duomenų bazėje „Clarivate Analytics Web of Science“, iš jų 26 pirmajame kvartilyje (Q1) ir 9 antrajame kvartilyje (Q2). 16 publikuotų straipsnių parengta kartu su bendraautoriais iš užsienio institucijų. Mokslinių tyrimų sklaida vykdoma tarptautiniuose mokslo renginiuose (simpoziumuose, kongresuose, konferencijose, lauko dienos užsienyje ir Lietuvoje). Agronomijos mokslai populiarinami ir televizijos bei radijo laidose.

Fakulteto mokslininkai glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos ir užsienio universitetais, mokslo centrais. Išskirtinius ryšius fakultetas palaiko su LAMMC ir LMA. Su LAMMC ji sieja ne tik bendros doktorantūros studijos, moksliniai tyrimai, bet ir šio centro mokslininkų įsitraukimas į studijų procesus. LMA viceprezidentas, fakulteto absolventas prof. Zenonas Dabkevičius pagal galimybes skaito paskaitas fakulteto studentams.

Per 30 dėstytojų ir mokslo darbuotojų aktyviai dalyvauja tarptautinių organizacijų veikloje („Nordic Association of Agricultural Scientists“, „Global Research Alliance“, „Baltic Slurry Acidification“, „International Allelopathy Society“, „European Association for Research on Plant Breeding“, „Society for Horticultural Science“, „Federation of European Societies of Plant Biology“ ir kt.). Glaudžiai bendradarbiaujama su Danijos, Turkijos, Čekijos, Lenkijos, Portugalijos, Vokietijos, Švedijos, Estijos, Belgijos, Olandijos, Šveicarijos ir kitų šalių mokslo institucijomis. Fakulteto mokslininkai yra užsienio ar tarptautinių organizacijų leidžiamų 10 mokslo žurnalų redakcinių kolegijų nariai, ekspertai, vyr. redaktoriaus pavaduotojai, atsakingieji sekretoriai.

Kartu su Akademija šimtmetį švenčianti agronomijos mokslų akademinė bendruomenė savo tradicijomis, patirtimi, mokslo ir studijų pasiekimais bei atsakingais darbais yra pasirengusi ir ateityje siekti brandžių rezultatų, svariai prisidėti prie agronomijos mokslo tolesnio plėtojimo ir naujų žemės ūkio iššūkių transformacijos į galimybes.

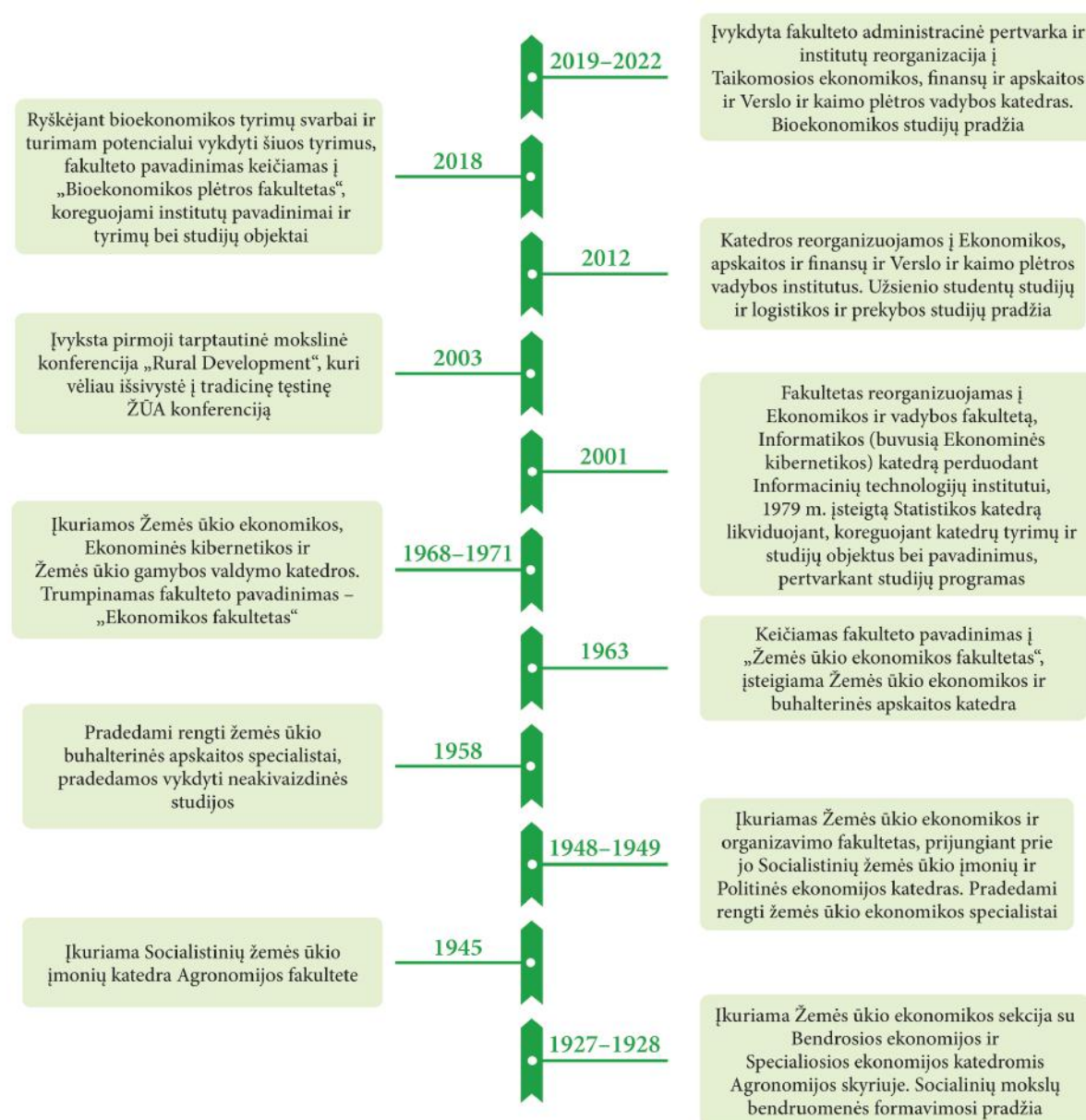
Prof. Zenonas Dabkevičius,
Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys
(2001), Lietuvos mokslų akademijos
viceprezidentas (nuo 2018), Lietuvos
nacionalinės premijos laureatas
(su kitais, 2008)

*Agronomijos mokslų akademinė
bendruomenė savo tradicijomis,
patirtimi, mokslo ir studijų pasiekimais
bei atsakingais darbais yra pasirengusi
ir ateityje siekti brandžių rezultatų,
svariai prisidėti prie agronomijos
mokslo tolesnio plėtojimo ir naujų
žemės ūkio iššūkių transformacijos į
galimybes.*

Agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė

Prof. Neringa Stončiuvienė,
doc. Bernardas Vazonis,
doc. Milita Vienažindienė

Pagrindinės istorijos datos

Bendruomenė ir jos misija

Bendrųjų socialinių mokslų tyrimai ir studijos vykdomos kone visuose Lietuvos ir pasaulio universitetuose. Šiems mokslams atstovaujančios akademinės bendruomenės puoselėja ekonomikos teorijos, ekonominės politikos, sociologijos, verslo, finansų, vadybos, teisės ir kitus socialinius santykius, procesus ir reiškinius tiriančius mokslus. Tačiau šalia bendrųjų socialinių mokslų funkcionuoja dėl taikomojo pobūdžio svarbūs specialieji socialiniai mokslai, kurie tyrimų ir studijų objektais yra susiję su konkrečiomis veiklomis ar jų grupėmis, turinčiomis esminių skirtumų ir ypatumų. Tokiems specialiesiems mokslams priskiriami ir agrariniai-socialiniai mokslai, kurių tyrimų ir studijų objektai yra žemės ūkis, kitos gamtinėje ir kaimiškoje aplinkoje vykdomos ūkinės veiklos, savo rezultatais susijusios su žmonijos aprūpinimu saugiais maisto produktais, bioišteklių tiekimu kitoms ekonominės veiklos sritims, kaimo plėtra ir gamtos išteklių tvariu naudojimu. Prof. M. Treinys šiuos mokslus tiksliai apibūdino kaip „agrosocialinius mokslus“ ir atskleidė jų sistematikos problemas.²⁷⁶ Agrosocialinių mokslų apibrėžtis, turinys ir ribos kinta. Pastaruoju metu šių mokslų ribos plečiasi, jų tyrimų ir studijų objektams priskiriant ir kitas biologinius išteklius integruotai naudojančias ūkinės veiklos šakas, apibendrinant vadinamas bioekonomikos sektoriumi. Galbūt artėja laikas, kai M. Treinio agrosocialinių mokslų apibūdinimą bus tikslinga koreguoti į „biosocialinius mokslus“.

Dėl tiesioginių sąsajų su kitais žemės ūkio ir agrotechnologijų mokslais agrosocialiniai mokslai ne tik Lietuvoje, bet ir kitose pasaulio šalyse yra plėtojami žemės ūkio akademijose, specializuotuose agrarinio pobūdžio universitetuose ar klasikinių universitetų žemės ūkio mokslų fakultetuose. Agrosocialiniai mokslai yra integruota žemės ūkio ir su juo susijusių mokslų dalis. Lietuvoje agrosocialinių mokslų ne tik tyrimus, bet ir visų pakopų studijas sąveikoje su kitais žemės ūkio mokslais plėtoja tik Akademijos agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė, susitelkusi Bioekonomikos plėtros fakultete. Šio fakulteto dabartinė misija suponuoja socialinę atsakomybę už šių mokslų konkurencingus tyrimus ir studijas siekiant darnaus bioekonomikos ir kaimo vietovių vystymosi, socialinės ir ekonominės pažangos.

Vykdamis misiją, tiriama bioekonomikos ir į ją integruojamų ūkinės veiklos šakų, taip pat kaimo vystymosi problematika žaliojo kurso ir žmonijos aprūpinimo saugiu maistu kontekste. „Dažniausiai daugelis šiame sektoriuje atliktų agrosocialinių tyrimų išvadų yra tiesioginio taikomojo pobūdžio ir gali būti transformuojamos į rekomendacijas, veiksmų programas, priemonių planus...“²⁷⁷ Pastaruoju metu vis labiau įsitraukiama ir į tarpdisciplininius didelės apimties tarptautinius tyrimus.

Prisiderinant prie šalyje patvirtintos studijų grupių ir krypčių klasifikacijos, puoselėjamos studijų programos priskirtos socialinių arba ekonomikos studijų grupėms, bet išlaiko agrosocialinę specifiką. Jos skirtos pasirengti karjerai agrariniame sektoriuje, aprėpiant ir kitas vienaip ar kitaip su šiuo sektoriumi susijusias veiklos sferas. Šiose studijų

Agrosocialiniai mokslai – tai socialiniai mokslai, kurių tyrimų ir studijų objektai yra ekonominiai ir socialiniai santykiai, procesai ir reiškiniai žemės ūkyje ir kitose gamtinėje ir kaimiškoje aplinkose vykstančiose veiklose.

Akademijos Bioekonomikos plėtros fakulteto akademinė bendruomenė vienintelė Lietuvoje sistemingai ir nuosekliai užsiima agrosocialinių mokslų tyrimais ir vykdo visų pakopų studijas.

Akademijos agrosocialinių mokslų akademinės bendruomenės (Bioekonomikos plėtros fakulteto) dabartinė misija – kurti ir skleisti ekonomikos ir vadybos bei su jomis susijusių mokslo krypčių žinias, siekiant darnaus bioekonomikos, kaimo vietovių vystymosi, socialinės ir ekonominės pažangos.

²⁷⁶ Treinys, M. (2006). Tyrimų metodologija. In: Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje. Kaunas-Akademija: LŽŪU, p. 8–9.

²⁷⁷ *Ibid.*, p. 8.

Šiuo metu agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė vykdo mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą pagal vadybos ir ekonomikos mokslų kryptis.

Šiuo metu agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė vykdo žemės ūkiui ir kitoms bioekonomikos šakoms, taip pat kaimo plėtrai skirtas studijas pagal šias kryptis:

- ekonomikos,
- verslo,
- vadybos,
- finansų,
- apskaitos,
- viešojo administravimo.

Prof. Fabijonas Kemėšis
(1880–1954)

programose ekonomikos teorija konkretizuojama kaip žemės ūkio ekonomika, vadybos teorija – kaip žemės ūkio vadyba, ekonominė politika – kaip agrarinė politika ir t. t. Jei studijų dalykas turi nedaug agrarinės specifikos, jo pavadinimas nekonkretizuojamas, bet turinys aktualizuojamas šio sektoriaus pavyzdžiais ir raiškos ypatumais.

Akademijos agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė 2024 m. vienijo 11 profesorių, 1 profesorę emeritę, 23 docentus, 16 lektorių, 8 mokslo darbuotojus. Šią bendruomenę papildyti rengiasi 12 doktorantų.

Bendruomenės raida

Agrosocialinės minties ištakos pastebimos jau pirmaisiais Akademijos gyvavimo metais. Pirmajame Akademijos statute buvo numatyti septyni studijų dalykai, priskirti agrosocialiniams. „Ekonominiai mokslai žemės ūkyje turi nemažesnės svarbos, kaip žemdirbystės ir gyvulininkystės mokslai“²⁷⁸, – ši prof. Fabijono Kemėšio mintis, išsakyta 1927 m., iliustruoja jau tuomet vyravusį supratimą apie agrosocialinės minties vystymą ir dėstymo studentams svarbą. Agronomijos specialybės studentams buvo dėstomi tokie studijų dalykai: Politinė ekonomija, Žemės ūkio teisė, Žemės ūkio ekonomija ir statistika, Žemės ūkio kooperacija, Žemės ūkio sąskaityba. Šių dalykų dėstymas buvo pavestas Žemės ūkio ekonomijos ir politikos katedrai, kuriai vadovavo jau minėtas prof. F. Kemėšis. Joje taip pat dirbo Jurgis Krikščiūnas ir Pranas Viktoras Raulinaitis. 1928 m. priimtame naujame Akademijos statute numčius įkurti Žemės ūkio ekonomijos sekciją, iš Žemės ūkio ekonomijos ir politikos katedros buvo suformuotos dvi: Bendrosios žemės ūkio ekonomijos katedra, kurios vedėju liko prof. F. Kemėšis, ir Specialiosios žemės ūkio ekonomijos katedra, kurios vedėju paskirtas doc. Valteris Gaigalaitis. Studentams, pasirinkusiems žemės ūkio ekonomijos studijas (agronomams-ekonomistams), dar buvo dėstomi Visuomeninės agronomijos, Bendrosios sąskaitybos, Žemės ūkio kredito, Žemės ūkio prekių mokslo, Prekybos ekonomijos ir geografijos, Žemės ūkio taksacijos dalykai.

Okupacijų metai pažymėti tik ką susiformavusios agrosocialinių mokslų akademinės bendruomenės išardymu. Prof. F. Kemėšis turėjo atsisakyti akademinės veiklos, kuri laiką klebonavo, o 1946 m. buvo suimtas, ištremtas į Kemerovo sritį ir ten 1954 m. mirė. P. V. Raulinaitis ir kai kurie kiti dėstytojai karo sukuryje turėjo pasitraukti į Vakarus, dar kai kuriems dėstytojams pedagoginė veikla buvo uždrausta.²⁷⁹ Šiuo laikotarpiu pasikeitė dauguma dėstytojų, o svarbiausia – socialinių mokslų ideologija. 1940 m. studentams pradėtas dėstyti Marksizmo-leninizmo pagrindų kursas, Marksistinė politinė ekonomija. Karo baigtis ir antroji sovietų okupacija reiškė laisvos agrosocialinės minties užgniaužimą daugeliui metų.

1948 m. spalio 29 d. SSRS aukštojo mokslo ministerijos nutarimu įkuriamas Žemės ūkio ekonomikos ir gamybos organizavimo fakultetas, kuriame pradėti rengti agronomai-ekonomistai. Veiklą fakultetas pradėjo faktiškai 1949 m. pavasarį. Prasidėjo socialistinės

²⁷⁸ Treinys, M. (2006). Agrosocialinių mokslų ir studijų sisteminė plėtra pirmojoje Lietuvos Respublikoje. In: Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje. Kaunas-Akademija: LŽŪU, p. 46.

²⁷⁹ Plačiau apie Akademijos dėstytojų tremtį ar pasitraukimą į Vakarus – šio leidinio skyriuje „Akademija pirmosios sovietų okupacijos ir karo metais“.

žemės ūkio gamybos ekonomikos ir organizavimo žinių formavimo ir sklaidos laikotarpis. Pastebimos mokslinių tyrimų užuomazgos, tačiau svarbiausia fakulteto veiklos užduotimi laikytas studijų organizavimas, akcentuojant studentų praktinį rengimą. Pavyzdžiui, 1958 m. net buvo prailgintas mokslinių agronomų-ekonomistų studijų laikas, integruojant „gamybinį semestrą“, t. y. studentai turėjo pakaitomis ir mokytis, ir dirbti. Pagrindiniai dėstyti dalykai buvo Socialistinių žemės ūkio įmonių organizavimas, Žemės ūkio ekonomika, Žemės ūkio statistika, Žemės ūkio sąskaityba ir kiti, skirti socialistinių žemės ūkio įmonių veiklos planavimo, analizės, apskaitos techniniam įgūdžiams ugdyti. Didelę studijų plano dalį sudarė agronomijos dalykai.

Išsigalėjus kolūkių ir tarybinių ūkių sistemai, smarkiai augo ir žemės ūkio specialistų poreikis, todėl 1958 m. šalia dieninių studijų fakultete buvo įkurtas vadinamasis Neakivaizdinis skyrius, kuriame galėjo studijuoti jau besidarbuojantys asmenys. Kolūkių ir tarybinių ūkių turtui ir veiklos rezultatams apskaityti atskirai nuo agronomų-ekonomistų pradėti rengti žemės ūkio buhalteriai-ekonomistai.

Didėjant pedagoginio darbo apimčiai, 1963 m. nuo vienintelės specializuotos agrosocialinių mokslų studijoms skirtos Socialistinių žemės ūkio įmonių organizacijos katedros buvo atskirta Žemės ūkio ekonomikos ir buhalterinės apskaitos katedra. Po penkerių metų pastaroji buvo padalyta į Žemės ūkio ekonomikos ir Buhalterinės apskaitos katedras. Vis plačiau naudojant skaičiavimo techniką, 1969 m. įkurta Ekonominių matematinių metodų ir skaičiavimo technikos katedra (nuo 1971 m. – Ekonomikos kibernetikos katedra). Jos darbuotojai pasižymėjo kaip informatikos idėjų skleidėjai ne tik tarp studentų, bet ir mokslinėje veikloje. Konstatuotina, kad sovietiniu laikotarpiu Akademijoje buvo dar viena ekonomikos krypties katedra, bet nepriskirta fakultetui, – tai Politinės ekonomijos katedra. Dėl svarbaus politinio atspalvio ji buvo priskirta visuomeninių mokslų katedrų grupei ir buvo tiesiogiai pavaldi Rektoratui. Atskirai buvo dėstoma Kapitalizmo politinė ekonomija ir Socializmo politinė ekonomija.

Plečiantis pagrindinei fakulteto veiklai (studijoms), daugėjo dėstytojų, kartu kito ir organizacinė fakulteto struktūra. 1972 m. įkurta Žemės ūkio valdymo ir teisės katedra, o 1979 m. – Statistikos katedra. Pastaroji suformuota, į ją perkėlus dalį Žemės ūkio ekonomikos ir Buhalterinės apskaitos katedrų dėstytojų. Katedrų pavadinimai dažnokai buvo koreguojami, priklausomai nuo naujų komunistinės ideologijos vėjų. Pavyzdžiui, visoje SSRS pradėjus kurti *agropromonės* kompleksus, Maskvos centralizuotu nurodymu 1987 m. Žemės ūkio ekonomikos katedra buvo pervadinta į Agropromoninės gamybos ekonomikos katedrą. Analogiškai pakoreguotas ir Žemės ūkio gamybos organizavimo katedros pavadinimas. Gana absurdišką pavadinimą gavo Žemės ūkio gamybos valdymo katedra – tuomet ji pervadinta į Agropromoninės gamybos valdymo ir tarybinės teisės katedrą.

Mokslinis darbas dažniausiai būdavo siejamas su mokslo laipsnio ir pedagoginio vardo siekiu. Įgyti mokslo laipsnį buvo kone kiekvieno jauno dėstytojo garbės reikalas. Tuometis Ekonomikos fakultetas neturėjo aspirantūros teisės, todėl dauguma dėstytojų rengti ir ginti mokslo disertacijų buvo siunčiami į tikslinę aspirantūrą Maskvoje, Leningrade arba Kijeve. Įgyti mokslų kandidato laipsnį (tuo metu taip būdavo įvardijamas pirmasis mokslo laipsnis) buvo pagrindinis reikalavimas norint gauti docento pedagoginį vardą ir daugiau

1948 m. įkurtas
Žemės ūkio ekonomikos ir gamybos
organizavimo fakultetas,
pradedami rengti
agronomai-ekonomistai.

1958 m. pradedami rengti
buhalteriai-ekonomistai.

1958 m. šalia dieninių studijų
fakultete buvo įkurtas vadinamasis
Neakivaizdinis skyrius, kuriame galėjo
studijuoti žemės ūkio darbuotojai,
neturintys reikiamos specialybės.

Nuo 1970 m. fakulteto pavadinimas –
Ekonomikos fakultetas.

Fakulteto katedrų skaičiaus
ir pavadinimų kaita
sovietiniais metais priklausė
ne tik nuo rengiamų specialybių,
pedagoginio darbo apimtys,
bet ir komunistinės ideologijos
žemės ūkyje naujų vėjų.

Sovietiniais metais
pagrindinis būdas įgyti mokslo
(ekonomikos mokslų
kandidato) laipsnį –
tikslinė aspirantūra
Maskvoje, Leningrade arba Kijeve
parengiant disertaciją ir ją apginant.

*Dėstytojų kvalifikacijos kėlimas
ir tarpinstitucinis dalykinis
bendradarbiavimas
sovietiniais metais
buvo apribotas SSRS.*

*Ryškiausia mokslinio bendradarbiavimo
sovietmečiu forma –
kas dvejus metus vykusį Žemės ūkio
akademijų Ekonomikos fakultetų
bendra konferencija Kaune, Jelgavoje
arba Tartu.*

*Per pirmąjį dešimtmetį po šalies
nepriklausomybės atkūrimo
atlikta studijų planų „desovietizacija“;
įdiegta trijų pakopų studijų sistema;
savarankiškai koreguotos studijų
programos; pradėti akademiniai mainai
ir dėstytojų užsienio stažuotės Vakarų
universitetuose; intensyvinti moksliniai
tyrimai valstybei svarbia tematika.*

*Nuo 2001 m. fakulteto pavadinimas –
Ekonomikos ir vadybos fakultetas.
Jame 4 katedros:
– Apskaitos ir finansų;
– Ekonomikos;
– Kaimo plėtros administravimo;
– Verslo vadybos.*

nei dvigubai didesnę algą. Mokslų kandidato laipsnis ir docento pedagoginis vardas buvo išskirtinis, didžiausias fakulteto dėstytojų mokslinis pasiekimas. Per visą sovietmetį neapginta nė viena mokslų daktaro (antrasis ir aukščiausias mokslo laipsnis) disertacija. Tam galėjo būti įvairių priežasčių, tarp kurių – ir menka motyvacija tyrinėti planinės ekonomikos nulemtus agrarinius santykius, dirbtinai ieškoti jiems mokslinio pagrindimo. Tik vienam iš fakulteto dėstytojų per visą sovietmetį buvo suteiktas profesoriaus pedagoginis vardas. Šį vardą 1986 m. gavo tuometis fakulteto dekanas Jonas Vainauskas.

Tikslinė aspirantūra, taip pat kvalifikacijos kėlimas kitose SSRS aukštosiose mokyklose buvo stiprus akstinas tarpinstituciniam dalykiniam bendradarbiavimui. Ryškiausias glaudus bendradarbiavimas užsimezgė tarp Baltijos šalių (tuomet įvardijamų Pabaltijo respublikomis) Žemės ūkio akademijų Ekonomikos fakultetų. Kas antri metai buvo organizuojamos bendros konferencijos Kaune, Jelgavoje arba Tartu. Konferencijos buvo skirtos pasidalyti studijų patirtimi, plėsti akiratį praktiniais ekonomikos ir gamybos organizavimo klausimais žemės ūkio įmonėse. Bendrų konferencijų tradicija tęsėsi ir po SSRS likvidavimo iki 1999 m.

Persitvarkymo sąlygų, vėliau ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą Ekonomikos fakulteto bendruomenė sutiko su dideliu pakylėjimu ir entuziazmu. Daugelis įsijungė į Persitvarkymo sąlygų ir nepriklausomybės įtvirtinimo procesus. Didelis aktyvumas buvo pastebimas ir fakulteto viduje. Ryškiausias to meto įvykis – 1990 m. organizuoti dekanų rinkimai. Pirmą kartą fakulteto istorijoje dekanas nebuvo paskirtas aukštesnių instancijų, bet fakulteto bendruomenės daugumos valia išrinktas pasitikėjimą įgijęs šios bendruomenės narys. Pirmąją išrinkta dekanu tapo doc. Milda Genienė. Didelė to meto naujiena buvo tai, kad 1990 m. pirmą kartą fakulteto istorijoje apginta mokslų daktaro disertacija ir doc. Jonui Čiulevičiui suteiktas mokslų daktaro laipsnis, 1993 m. nostrifikuotas į habilituoto mokslų daktaro laipsnį. 1989–1994 m. buvo peržiūrėti ir katedrų pavadinimai, atsisakyta visokių į juos įtrauktų sovietinių terminų.

Pirmasis po nepriklausomybės atkūrimo dešimtmetis fakulteto akademinei bendruomenei buvo pažymėtas ne tik didelėmis studijų ir tyrimų procesų naujovėmis, begalinėmis diskusijomis ir svarstymais, bet ir atsiveriančiomis galimybėmis, netgi išbandymais. Atlikta studijų planų „desovietizacija“, išimant marksistinės-lenininės ideologijos dalykus, įtraukiant Makroekonomikos, Mikroekonomikos ir kitus rinkos ekonomikos dalykus. Buvo kuriama trijų pakopų studijų sistema, pradėta planuoti mokslinius tyrimus katedros ir dėstytojų lygmeniu, atsivėrė akademiniai mainai, o studentams – ir studijų derinimo su vasaros darbais užsienyje galimybės. Dėl menkos patirties, kartais ir dėl katedrų bei individualių interesų studijų programų turinys buvo peržiūrimas ir tvirtinamas iš naujo kiekvienais metais. Vyko aštrios diskusijos dėl poreikio įtraukti naujų studijų dalykų, dažniausiai pasibaigdavusios kompromisais, dėl kurių programų studijų dalykų skaičius augo ir dalykų apimtis mažėjo. Neretai nauji studijų dalykai, kartais ir mokslinių tyrimų temos katedroms buvo priskiriami ne pagal nusistovėjusį jų profilį, o pagal katedros dėstytojų įgytas naujas kompetencijas, studijoms surinktą medžiagą ir pan. Kadangi atsirasdavo vis daugiau painingos priskiriant studijų dalykus katedroms, siekiant išvengti dubliavimo iniciuota diskusija dėl katedrose vykdomų tyrimų ir studijų objektų, kuri baigėsi 2001 m.

priimtu fakulteto tarybos specialiu nutarimu. Pagal šį nutarimą patikslinti katedrų pavadinimai ir netgi perskirstyti kai kurie akademinės bendruomenės nariai katedrose. Tais metais iš 6 fakulteto katedrų liko 4. Informatikos katedra perduota besisteigiančiam Informacinių technologijų institutui, o Statistikos katedra likviduota ir jos dėstytojai pagal mokslinę kompetenciją paskirstyti į Ekonomikos, taip pat Apskaitos ir finansų katedras. Daugiau aiškumo pasiekta paskirstant vadybos dalykus katedroms: verslo vadybos dalykai ir jų dėstytojai priskirti Verslo vadybos katedrai, Viešosios vadybos, Kaimo plėtros administravimo bei su tuo susiję dalykai ir jų dėstytojai – Kaimo plėtros administravimo katedrai. Daugėjant vadybos krypties studijų programų, pakoreguotas ir fakulteto pavadinimas: nuo 2001 m. tai – Ekonomikos ir vadybos fakultetas.

Tokia fakulteto struktūra išliko iki 2012 m., kai pagal naują tuomečio ASU strategiją, siekiant intelektualinių ir materialinių išteklių koncentracijos svarbiems moksliniams tyrimams, akademiniai padaliniai buvo stambinami atsisakant katedrų ir sustambintus padalinius pavadinant institutais. Po diskusijų buvo apsispręsta įkurti du institutus, sujungiant katedras pagal mokslo ir studijų kryptis: Ekonomikos, apskaitos ir finansų institutą ir Verslo ir kaimo plėtros vadybos institutą.

Naujų iššūkių fakulteto akademinėi bendruomenei iškilo ASU susijungiant su VDU. Pirminiuose integracijos projektuose buvo numatyta abiejuose universitetuose vienodai pavadintus Ekonomikos ir vadybos fakultetus sujungti į vieną. Tai reiškė, kad ASU Ekonomikos ir vadybos fakulteto bendruomenė turėjo įsilieti į VDU tokiu pačiu pavadinimu veikiančio fakulteto bendruomenę. Fakultetų vienodi pavadinimai rodo, kad toks veiksmas būtų logiškas, bet pagal vykdomas misijas tai – skirtingi fakultetai, nors ir turi tam tikrų panašumų: VDU Ekonomikos ir vadybos fakultetas vykdo daugiausia bendrųjų socialinių (ekonomikos, vadybos, finansų, viešojo administravimo) mokslų tyrimus ir studijas, ASU Ekonomikos ir vadybos fakultetas – specialiųjų agrosocialinių mokslų tyrimus ir studijas.

*2012 m. koncentruojant intelektualinius ir materialiuosius išteklius svariems moksliniams tyrimams, fakulteto katedros pertvarkytos į du institutus:
– Ekonomikos, apskaitos ir finansų;
– Verslo ir kaimo plėtros vadybos.*

VDU ir ASU integracija – didelis iššūkis šių universitetų tokį pat pavadinimą turintiems Ekonomikos ir vadybos fakultetams.

Vienodi fakultetų pavadinimai dar nereiškia jų vienodų misijų, studijų ir mokslinių tyrimų krypčių. Kiekviename fakultete savos tradicijos, bendruomenės sutelktumas ir organizacinė kultūra.

Fakulteto senjorai

Išskirtinė fakulteto misija, glaudi sąveika su kitais žemės ūkio mokslais, sparčiai gausėjantys mokslo pasiekimai ir lyderystė bei didelis konkurencingumas bioekonomikos plėtros tyrimų srityje nulėmė sprendimą integracijos metu fakultetą pertvarkyti į VDU ŽŪA Bioekonomikos plėtros fakultetą.

2021 m. vykusios Akademijos struktūros ir valdysenos pertvarkos metu Bioekonomikos plėtros fakultete veikę institutai pertvarkyti į Taikomosios ekonomikos, finansų ir apskaitos ir Verslo ir kaimo plėtros vadybos katedras.

Taikomosios ekonomikos, finansų ir apskaitos katedros bendruomenė. 2024 m.

Tinkamiausio integracijos varianto paieška užtruko. Atsižvelgiant į fakulteto specifiką, jo glaudžią sąveiką su kitais žemės ūkio mokslais, sparčiai gausėjančius mokslo pasiekimus ir kompetenciją bioekonomikos srityje, šios srities strateginę reikšmę, buvo priimtas bene tinkamiausias sprendimas – ASU Ekonomikos ir vadybos fakulteto nejungti prie VDU Ekonomikos ir vadybos fakulteto. Taip ASU Ekonomikos ir vadybos fakultetas 2019 m. pradžioje tapo VDU Bioekonomikos plėtros fakultetu, o jo akademinė bendruomenė įgavo papildomos motyvacijos tęsti ir toliau plėtoti agrosocialinių mokslų tyrimus bei studijas. Nepamirštas ir sinergijos siekis: sutarta Ekonomikos, Vadybos ir kitų bendrųjų dalykų dėstymą koncentruoti viename fakultete, priklausomai nuo sukauptos mokslinės ir pedagoginės patirties.

Dėl itin sumenkusio studentų skaičiaus, pakitusio santykio tarp mokslinių tyrimų ir dėstymo apimties 2021 m. Akademijoje vyko plačios diskusijos apie būtinus struktūros ir valdysenos sistemos pokyčius. Šios diskusijos neaplenkė ir Bioekonomikos plėtros fakulteto, bet dar kartą patvirtino, kad neseniai priimti sprendimai buvo tinkami. Derinantis prie VDU valdysenos sistemos, fakultete veikę du institutai buvo pervadinti katedromis, neatliekant jokių vidinių struktūros pertvarkų, tik pakoreguojant katedrų pavadinimus į bendruomenėms tinkamesnius: Taikomosios ekonomikos, finansų ir apskaitos katedra ir Verslo ir kaimo plėtros vadybos katedra.

Verslo ir kaimo plėtros vadybos katedros bendruomenė. 2024 m.

Nuo pat Žemės ūkio ekonomikos ir organizavimo fakulteto įkūrimo 1949 m. iki šių dienų agrosocialinių mokslų akademinės bendruomenės priešakyje buvo paskirti arba bendruomenės išsirinkti fakulteto dekanai. Pirmasis fakulteto dekanas – doc. Kazimieras Jasiūnas. Tiesa, dėl mažo studentų skaičiaus ir stiprių sąsajų su agronominiais mokslais rengiant agronomus-ekonomistus, fakulteto administravimas 1950 m. perduotas į Agronomijos fakulteto dekaną rankas. Šio fakulteto dekanas doc. Pranas Svetika ir jį pakeitęs doc. Viktoras Danilevičius ekonomistų fakultetui vadovavo iki 1955 m. pabaigos. Gražinus dekaną etatą, juo paskirtas ne fakulteto bendruomenės atstovas, o Akademijos vadovybei tiesiogiai pavaldžios Politinės ekonomijos katedros atstovas vyr. dėstytojas Antanas Stankevičius. Į fakulteto akademinės bendruomenės atstovo rankas dekaną pareigos sugrįžo tik 1957 m., kai buvo sugrąžintos doc. K. Jasiūnui.

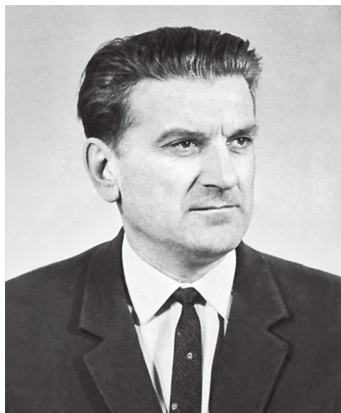
Fakulteto dekanų kaita, ypač iki 2000 m., nebuvo dažna. Visi dekanai, nepriklausomai nuo to, ar paskirti, ar išrinkti akademinės bendruomenės, buvo atsidavę fakulteto reikalams, gynė studentų ir darbuotojų teisėtus interesus, bet turėjo ir individualių darbo bruožų.

Doc. K. Jasiūnas²⁸⁰ – pirmasis *tikrasis* fakulteto dekanas. Smetoninis inteligentas, eruditas, kooperacijos praktikas, statistikas, priverstas dirbti planinės ekonomikos, socialistinio žemės ūkio politikos ir dogmatinio normatyvizmo terpėje. Jis buvo vienintelis nepartinis dekanas tuometėje Akademijoje, visuomet buvęs partinės organizacijos dėmesio akiratyje. Su dekanui būdingu kruopštumu ir tolerancija, išvalgumu ir kantrybe sudėtingomis sąlygomis buvo nuveikti dideli darbai telkiant profesionalių dėstytojų kolektyvą, keliant jų kvalifikaciją, studijose

Fakultetų, vienijančių agrosocialinių mokslų akademinę bendruomenę, ir jų dekanų kaita

Fakulteto pavadinimas	Dekanai
Žemės ūkio ekonomikos ir organizavimo fakultetas	Kazimieras Jasiūnas (1949–1950)
	Pranas Svetika (1950–1954)
	Viktoras Danilevičius (1954–1955)
	Antanas Stankevičius (1956–1957)
	Kazimieras Jasiūnas (1957–1962)
Žemės ūkio ekonomikos fakultetas	Kazimieras Jasiūnas (1963–1969)
Ekonomikos fakultetas	Kazimieras Jasiūnas (1970–1971)
	Jonas Vainauskas (1971–1990)
	Milda Genienė (1990–2000)
	Jonas Čaplikas (2000–2001)
Ekonomikos ir vadybos fakultetas	Jonas Čaplikas (2001–2004)
	Neringa Stončiuvienė (2005–2012)
	Astrida Miceikienė (2012–2017)
Bioekonomikos plėtros fakultetas	Astrida Miceikienė (2018–2020)
	Bernardas Vaznonis (nuo 2020)

280 Apie doc. K. Jasiūną galima plačiau paskaityti monografijoje: Čiulevičienė, V., Stončiuvienė, N. ir Treinys, M. (2007). Kooperacijos ir studijų organizatorius Kazimieras Jasiūnas. Akademia: LŽŪU.

Prof. Jonas Vainauskas,
Ekonomikos fakulteto dekanas
(1971–1990)

*Doc. Milda Genienė –
pirmoji ne paskirta,
o akademinės bendruomenės
išrinkta fakulteto dekanė.*

diegiant pozityviosios ekonomikos ir matematinius metodus, pradedant rengti žemės ūkio buhalterinės apskaitos specialistus, galiausiai pereinant nuo agronomų-ekonomistų prie ekonomistų-organizatorių rengimo. Jam teko didelė darbų našta dėstyti visą dėstytojų skiriamą pedagoginį krūvį ir kartu rūpintis ne tik savojo, bet keletą metų – ir Miškų fakulteto visais reikalais. Nors doc. K. Jasiūnas buvo reiklus studentams ir darbuotojams, objektyviai kritiškas, bet kartu ir nuoširdžiai bendraujantis bei rūpestingas. Ne veltui šį dekaną daugelis fakulteto studentų ir darbuotojų vadino „tėvu“.

Antrasis *tikrasis* fakulteto dekanas – net 19 metų šias pareigas ėjęs doc. Jonas Vainauskas²⁸¹ – Akademijos auklėtinis, turėjęs didelę organizacinio darbo praktikoje patirtį, pabuvęs net ministru. Perėmęs fakulteto vairą iš doc. K. Jasiūno, daug dėmesio skyrė fakulteto kolektyvo stiprinimui, fakulteto įvaizdžio tarp kitų Akademijos fakultetų gerinimui, studentų gerovei ir bendradarbiavimui su kitomis aukštojo mokslo institucijomis. Dekanui teko nemažai padirbėti, kad „išagronomintų“ ekonomistų rengimą, t. y. kad, pradėjus rengti ekonomistus-organizatorius, agronominius studijų dalykus pakeistų ekonominiai ir organizaciniai, parinktų kompetentingus dėstytojus, aprūpintų reikiama literatūra. Doc. J. Vainauskas labiausiai išsiskyrė gebėjimu bendrauti ne tik su darbuotojais, bet ir su studentais. Kiekvienas buvo pakalbintas, padrąsintas, jeigu reikėjo – ir nepiktai pabartas. Iki šiol buvę studentai prisimena jo naudotus studentų motyvavimo mokyti posakius su nemenka humoro doze. Blogai besimokančioms merginoms jis sakydavo: „Nenori mokytis – tekėk“, o vaikinams: „Nenori mokytis – eik į armiją.“ Didelis nuoširdumas ir rūpestingumas nulėmė, kad J. Vainauskas nebuvo paprastas, bet visų mylimas ir gerbiamas dekanas, šiuo vardu vadinamas iki mirties. Į Anapilį jis iškeliavo likus mažiau nei mėnesiui iki devyniasdešimtojo gimtadienio.

Doc. Milda Genienė – pirmoji ne paskirta, o fakulteto akademinės bendruomenės išrinkta ir Akademijos Tarybos patvirtinta dekanė. Įgijusi daug studijų administravimo patirties dirbdama prodekane, ji nesunkiai adaptavosi ir eidama dekanės pareigas. Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais dekanė ir jos vadovaujama akademinė bendruomenė gana gerai susidorojo, buvo studijų pertvarka atsikratant sovietinio palikimo, trijų pakopų studijų sistemos įgyvendinimas ir studijų bei darbo vietų kompiuterizacija.

Kartu su nauju šimtmečiu į fakulteto vadovus atėjo ir tik 4 metus dekanavo doc. Jonas Čaplikas. Įgijęs vadybinės patirties savivaldos ir mokslinių tyrimų organizavimo srityse, naujasis dekanas daugiausiai dėmesio skyrė fakulteto vidinės struktūros pertvarkai, studijų procesų tobulinimui, mokslinių tyrimų plėtrai ir jų rezultatų sklaidai, studijų infrastruktūros gerinimui, fakulteto bendruomenės telkimui. Dekano iniciatyva savo sėkmės kelią pradėjo kas dvejus metus iki šiol organizuojama tarptautinė konferencija „Kaimo plėtra...“. Didelis iššūkis buvo pirmą kartą ne tik fakultete, bet ir tuomečiame Universitete atlikta vadybos krypties studijų programų savianalizė, kuri būtina šių programų tarptautiniam išoriniam vertinimui.

281 Išsamiau apie prof. J. Vainausko gyvenimą ir veiklą – 2015 m. išleistoje knygoje „Reikia būti savimi“.

Keturi dekanai sodina ažuoliuką fakulteto 70-ies metų jubiliejaus garbei

Doc. J. Čaplikui pradėjus eiti studijų prorektorius pareigas, dekanės pareigas perėmė doc. Neringa Stončiuvienė. To meto aukštojo mokslo politikos pokyčiai atseikėjo dekanai ir jos vadovaujamai akademiniai bendruomenei nemažai iššūkių. Doc. N. Stončiuvienės dekanavimo metu buvo atliktas visų studijų programų tarptautinis vertinimas. Dauguma studijų programų buvo akredituotos maksimaliai galimam laikotarpiui. Ypatingų dekanės pastangų pareikalavo doktorantūros teisės pagal naujus reikalavimus susigrąžinimas. Fakultetui lemtinga tapo 2009 m. pradėta studijų reforma. Jeigu iki tol fakultetas pasižymėjo stojančiųjų gausa, tai dėl reformos nuo 2010 m. į valstybės finansuojamas vietas galėjo įstoti tik kelios dešimtys studentų. Daugiau įstodavo į valstybės nefinansuojamas vietas, tačiau ir jų skaičius kasmet menko. Studentų skaičiaus mažėjimas nulėmė mažesnius dėstytojų etatus ir kitus neigiamus pokyčius.

Po 7 metų įtempto darbo dekanės pareigas doc. N. Stončiuvienė perleido prodekanei prof. Astridai Miceikienei. Visur suspėjančiai išrinktai naujai dekanai rūpesčių ir įvairių išbandymų taip pat nestigo. Įsimintiniausi šie: tarptautinių ekspertų atliktas ekonomikos ir vadybos kryptų mokslinės veiklos lyginamasis vertinimas; fakulteto veiklos strateginio plano iki 2020 m. parengimas ir įgyvendinimas; integracijos į VDU tinkamiausio varianto paieška ir sprendimų priėmimas. Dekanė daug jėgų skyrė institucinės partnerystės plėtočiai, fakulteto bendruomenės mikroklimato gerinimui, darbuotojų orientavimui į galutinius veiklos rezultatus.

Prof. A. Miceikienę išrinkus Akademijos kanclere, dekanas pareigas iki šiol eina ir akademinę bendruomenę anksčiau pradėtiems ir naujiems darbams bei iššūkiams telkia prof. Bernardas Vazonis.

Fakulteto bendruomenė gerbia ją buriančio fakulteto istoriją, buvusius ir esamus darbuotojus, ne tik tuos, kurie dirbo daug metų, bet ir tuos, kurie laikinai savo kompetencija prisidėjo prie socialinio profilio specialistų rengimo žemės ūkiui ir kaimui. Tai geriausiai atspindi nuo 1999 m. kas dešimtmetį pasirodantys fakulteto jubiliejiniai leidiniai, taip pat

Bioekonomikos plėtros fakulteto dekanas
prof. Bernardas Vazonis

Fakulteto jubiliejiniai leidiniai

*Fakulteto bendruomenė gerbia
ją buriančio fakulteto istoriją,
buvusius ir esamus darbuotojus, kurie
savo kompetencija prisidėjo prie
socialinio profilio specialistų rengimo
žemės ūkiui ir kaimui.*

*Pagrindiniai veiksniai, nulėmę
pastarojo dešimtmečio studijų teigiamus
pokyčius:*

- skiriamų valstybės finansuojamų vietų magistrantūroje sąsaja su MTEP pasiekimais;
- užsienio studentų pritraukimas į nuolatinės studijas;
- bioekonomikos tyrimų prioritetas ES ir nacionalinėse programose;
- naujos darbo rinkos tendencijos;
- žemės ūkio verslo, logistikos ir kitų verslų atstovų parama studijoms.

knygos, skirtos iškiliausiams agrosocialinių mokslų akademinės bendruomenės nariams pagerbti ir atminti.

Studijos paskutinį veiklos dešimtmetį

Paskutinis dešimtmetis pažymėtas daugybe įvykių ir palankių bei nevisiškai palankių veiksmų, kurie nulėmė agrosocialinių mokslų studijų pokyčius. Pagrindiniai šie: Vyriausybės ir kai kurių universitetų spaudimas kasmet kelti abitūros baigimo pasiekimų kartelę stojantiems į aukštąsias mokyklas, užimant ne tik valstybės finansuojamas, bet ir nefinansuojamas studijų vietas; skiriamų valstybės finansuojamų magistrantūros vietų sąsaja su MTEP pasiekimais; užsienio studentų pritraukimas į nuolatinės studijas, naujos darbo rinkos tendencijos, paskatinusios logistikos studijų pradžią ir išplėtojamą fakultete.

Fakulteto vadovybė, skirdama vis daugiau dėmesio studijų kokybei ir jos vadybai, o agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė – mokslinės kompetencijos gerinimui, nors ir neišvengdavo prieštaravimų, sėkmingai pasinaudojo studijoms poveikį turėjusiais veiksniais, išsaugojo visų tradicinių kryptių studijas.

Po susijungimo su VDU labiausiai pertvarkytos giliausias tradicijas turinčios žemės ūkio ekonomikos studijos. Šių studijų pirmojoje pakopoje atsisakyta, nes jos sutelktos Ekonomikos ir vadybos fakultete. Viešojo intereso aspektu tai nėra joks praradimas, nes sėkmingai plėtojamos magistrantūros studijos pagal programą „Žemės ūkio ekonomika“. Magistrantūros studijos geriau atliepia darbdavių poreikius, yra patrauklios bendrojo požiūrio ekonomikos, vadybos ar kitų socialinių, žemės ūkio ar netgi kitų sričių bakalauro programų absolventams.

Praktikos darbai Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos įrengtoje kompiuterių klasėje

Tarptautinė studentų grupė su prof. Vilma Atkočiūnienė

Tvirtas tradicijas ir mokslinį pagrindą bei stiprias konkurencines pozicijas turi apskaitos ir finansų studijos. Reformavus švietimo sistemą, į apskaitos bakalauro studijų programą įtraukta Finansinė apskaita ir atskaitomybė, Valdymo apskaitos pagrindai, Apskaitos informacinės sistemos, Audito pagrindai ir kiti nauji studijų dalykai, o anksčiau dėstyti dalykų turinys reikšmingai atnaujintas. Į magistrantūros studijas įtraukti Finansų rinkų, Finansų valdymo, Įmonės finansų valdymo, Finansinių investicijų valdymo, Tarptautinių finansų ir Finansų institucijų veiklos vertinimo studijų dalykai. Doktorantams pradėtos dėstyti Finansų valdymo teorijos. Tuo laikmečiu dėstytojai mokėsi patys ir mokė kitus, atvertę baltą popieriaus lapą. Atkaklus darbas su naujausia mokslinė literatūra, stažuotės užsienio universitetuose, parengti ir išleisti vadovėliai, moksliniai tiriamieji darbai doktorantūrai davė vaisių. Šiuo metu Akademijoje sėkmingai vykdomos tiek pirmosios, tiek antrosios pakopos Apskaitos ir finansų studijų programos. Šias programas labai gerai vertina tarptautiniai ekspertai ir darbdaviai.

Žemės ūkio reforma, taip pat šalies teritoriniai-administraciniai pokyčiai bei jų pasekmės atskleidė būtinybę sistemiskai tyrinėti kaimo vystymosi tendencijas, jo socialines ir ekonomines problemas, rengti šių problemų sprendimo nacionalines, regionines ir vietos strategijas. Vis labiau ryškėjo kompetencijų spręsti šias problemas stoka. 1993 m. parengta ir pradėta vykdyti Kaimo vystymo ir sociologijos studijų programa 2001 m. pertvarkyta ne tik į pirmosios, bet ir į antrosios pakopos Kaimo plėtos administravimo programas. Dėl studijų programos komiteto sumanaus darbo ir aktyvios tarptautinės partnerystės ši programa tapo inovatyvi tiek turinio, tiek veiklos formų ir dėstymo metodų aspektu. Ši studijų programa labiausiai sudomino ir pirmuosius į Akademiją studijuoti atvykusius užsieniečius. Šalyje kilus demografinių ir studijų finansavimo problemų, pirmosios pakopos studentų skaičius smarkiai sumenko. Po susijungimo su VDU šios pakopos studijų atsisakyta.

Pagrindiniai veiksniai, nulėmę pastarojo dešimtmečio studijų neigiamus pokyčius:
– spaudimas kasmet kelti abitūros baigimo pasiekimų kartelę stojantiesiems į aukštąsias mokyklas;
– valstybės finansuojamų vietų paskirstymo studijų kryptių grupėms proporcijų koregavimas palaipsniui mažinant skiriamų vietų socialinių ir ekonomikos studijų kryptių grupėms skaičių.

„Didėjantis studentų iš užsienio pritraukimas, dėstymas anglų kalba reikšmingai prisidėjo prie dėstytojų tarptautinės mokslinės komunikacijos pagerinimo.“

Fakulteto dekanas prof. Bernardas Vazonis

Ryškus fakulteto studijų sistemos poslinkis: vis didesnę bendro studentų skaičiaus dalį sudaro studijuojantieji magistrantūroje.

Fakultetas, įveikdamas pasitaikančias negandas, išsaugojo visų tradicinių kryptių studijas.

„Mes labai vertiname Apskaitos ir finansų programos absolventus, nes ši programa suteikia integruotas apskaitos ir finansų bei jų valdymo žinias. Praktikoje ypač reikalingi aukštos kvalifikacijos specialistai, kurie turi šiuolaikišką požiūrį į apskaitos ir finansų valdymą.“

Zita Sinickienė, socialinė partnerė, Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos Buhalterinės apskaitos skyriaus vadovė

„Kaimo vystymas – tai valstybės valdymo dalis. Pažangi valstybė neįsivaizduojama be pažangaus viešojo valdymo, todėl pažangus kaimas neįsivaizduojamas be pažangių kaimo plėtros sprendimų ir už juos atsakingų specialistų.“

Lina Gumbrevičienė, socialinė partnerė, asociacijos „Viva Sol“ direktorė

„Studijos padėjo man geriau suprasti agroverslo principus, kūrimą, veiklos plėtrą ir pertvarkymą, žemės ūkyje ir jo infrastruktūroje vykstančių gamybos, paslaugų teikimo ir prekybos, rinkodaros procesų valdymą bei daugybę kitų gebėjimų, kuriuos pritaikau savo kasdiniame darbe.“

Beata Skinulytė,
Žemės ūkio verslo vadybos programos absolventė, „MC Agricultural Solutions“ marketingo komunikacijos vadovė
Baltijos šalis

*„Tvaraus bioverslo vadyba“ – nauja, unikali ir inovatyvi bakalauro studijų programa, jungianti žiedinės ekonomikos, verslo vadybos ir biotechnologijų sričių žinias bei gebėjimus.
Į šią studijų programą įstojau gilinti logistikos žinių.
Sprendimas atsipirko su kaupu, studijų kokybė atitiko keltus lūkesčius, dėstytojai profesionalūs, pasiruošę padėti ir mokyti, medžiaga nauja ir naudinga.“*

Andrej Valaj, Verslo logistikos programos absolventas,
UAB „Girteka“ projektų valdymo vadovas

Perėjimas prie rinkos ekonomikos nulėmė, kad žemės ūkio ekonomistų studijų planuose, o vėliau – dvipakopės sistemos studijų programose vis daugiau dėmesio imta skirti vadybos dalykams. Tai kėlė ne tik diskusijų, bet ir prieštarų su ekonominių dalykų dėstytojais. Kritinis momentas atskirti vadybą nuo žemės ūkio ekonomikos atėjo 2001 m. Taip pradėta vykdyti studijų programa „Žemės ūkio verslo vadyba“ pirmojoje, vėliau ir antrojoje studijų pakopoje. Dėl tų pačių priežasčių, kaip ir Kaimo plėtros administravimo studijų programos atveju, šiuo metu vykdomos tik Žemės ūkio verslo vadybos magistrantūros studijos.

Mokslinius tyrimus vis labiau kreipiant bioekonomikos plėtros link, neseniai kartu su verslo partneriais parengta ir Akademijos jubiliejiniiais metais numatoma pradėti vykdyti bakalauro studijų programa „Tvaraus bioverslo vadyba“. Tai – unikali, absolventams daug galimybių teiksianti studijų programa, susijusi ne tik su žemės ūkiu, bet ir su kitais bioįteklių ir biomedžiagų gamybos ir pridėtinės vertės didinimo verslais žiedinės ekonomikos ir žaliojo kurso kontekste.

Sparčiai išaugusi logistikos specialistų paklausa ir tuo pačiu metu fakultete įgyta logistikos mokslinė kompetencija sudarė galimybę užimti nacionaliniu lygiu atsivėrusią logistikos studijų ir mokslinių tyrimų nišą. Padedant lyderiaujančioms logistikos įmonėms, 2012 m. parengta, užregistruota ir pradėta vykdyti bakalauro studijų programa „Logistika ir prekyba“. Ji sulaukė didelio susidomėjimo ir stebėtinai greitai tapo viena populiariausių bakalauro lygmens studijų programų. Nors šalyje susiklosčiusios nepalankios demografinės sąlygos ir studijų finansavimo sunkumai apribojo stojančiųjų į šią studijų programą srautą, ir šiuo metu programa vis dar viena patraukliausių. Atlikus profesinio lauko tyrimus ir verslo atstovams pritarus, 2015 m. parengta magistrantūros programa „Verslo logistika“. Ji taip pat sėkmingai vykdoma, šios programos absolventai daug prisideda prie šalies logistikos verslo spartaus vystymo ir modernizavimo.

Agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė ir jai atstovaujanti vadovybė nuolat stebi darbo rinkos pokyčius, glaudžiai bendrauja su verslo pasauliu ir kolegomis iš užsienio šalių, analizuoja atsiveriančias naujas mokslinių tyrimų ir studijų nišas, jas vertina pagal turimą mokslinę kompetenciją ir priima sprendimus dėl puoselėjamos studijų sistemos būtinų pokyčių.

Fakultete įprastos ne tik nuosekliosios, bet ir tęstinės studijos, skirtos specialistų kvalifikacijai tobulinti, ūkininkams ir kitiems kaimo veikėjams mokytis. Per paskutinį dešimtmetį fakulteto mokslininkai vykdė 8 stambius tęstinio mokymo projektus, susidedančius iš mokymo programų ir mokymo medžiagos parengimo bei aibės mokymo kursų, vestų įvairiuose šalies kampeliuose. Vykdamas tęstinio mokymo ir konsultavimo projektus, siekiama suteikti mokymo kursų dalyviams naujausių mokslų ir inovacijomis grįstų žinių, ugdyti gebėjimus, padedančius prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, didinti konkurencingumą. Įsitraukimas į projektų veiklas ne tik sudaro sąlygas perteikti žinias žemės ūkio verslo darbuotojams, bet ir plėsti partnerystę su verslu, gauti papildomos informacijos, kurią dėstytojai panaudoja pedagoginėje ir mokslinėje veikloje.

Moksliniai tyrimai per pastaruosius 10 metų

Agrosocialiniai tyrimai mažesne ar didesne apimtimi vykdyti visais Akademijos raidos etapais. Tyrimai iki 2006 m. apibendrinti kolektyvinėje monografijoje „Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje“²⁸² (sudarytojas – prof. M. Treinys). Nemažai dėmesio skirta ir tarpukario iškilių ekonomistų moksliniam palikimui tyrinėti. Šioje srityje reikšmingi prof. M. Treinio nuopelnai. Jo surinkti ir apibendrinti Domo Cesevičiaus²⁸³, Jono Aleksos²⁸⁴ darbai tapo viešai prieinami ekonominės minties tyrinėtojams. Pastarojo darbų tyrinėjimai apibendrinti V. Aleksos ir prof. J. Čapliko sudarytame leidinyje.²⁸⁵

Vėlesniuose moksliniuose tyrimuose gilintasi į Europos žemės ūkio modelį, žemės ūkio daugiavfunkciškumo koncepciją, akcentuojant ne tik prekinį, bet ir neprekinį žemės ūkio veiklos rezultatus, žemės ūkio ir kaimo vietovių transformacijos procesus (prof. M. Treinys, doc. V. Vitunskienė, doc. V. Vinciūnienė). Apskaitos ir finansų dėstytojai aktyviai įsijungė į Verslo apskaitos standartų, žemės ūkio bendrovių ir ūkininko ūkio veiklos apskaitos metodikos, biologinio turto apskaitos ir žemės ūkio produkcijos įvertinimo tikrąja verte rekomendacijų rengimą, žemės ūkio verslo organizacijų vertinimo modelio integruojant vertės veiksnį sukūrimą (profesorės V. Aleknevičienė, N. Stončiuvienė, D. Zinkevičienė ir kt.). Vadybos krypties mokslininkai daugiausiai dėmesio skyrė kaimiškų vietovių endogeninei plėtrai (prof. V. Atkočiūnienė ir kt.) ir žemės ūkio kooperacijos bei logistikos plėtojimo aktualijoms (prof. J. Ramanauskas, doc. A. Gargasas, doc. J. Žukovskis ir kt.).

Pastaruoju metu fakultete MTEP vykdoma pagal 3 prioritetines tyrimų kryptis.

Pirmoji kryptis – darnus bioekonomikos vystymasis. Greta svarbių agrarinės ekonomikos ir politikos klausimų 2017–2018 m. imti nagrinėti pasaulio mastu aktualūs bioekonomikos klausimai. Atsinaujinančių biologinių išteklių naudojimas visame pasaulyje pradėtas vertinti kaip alternatyva šiuolaikiniam pasaulio ekonomikos modeliui, besiremiančiam beatodairišku iškastinių išteklių naudojimu ir daugiausia nulemiančiam klimato kaitą.

Pirmosios idėjos apie bioekonomikos plėtros tyrimus fakultete kilo dar 2006–2008 m., B. Kniūkštai parengus magistro darbą tema „Bioekonomika: teorinis ir taikomasis požiūris“ (vadovė – prof. V. Vitunskienė) ir 2013 m. apgynus bioekonomikos srities daktaro disertaciją tema „Šalies išitraukimo į biodegalų gamybą vertinimas“ (vadovas – prof. J. Čaplikas).

Tikroji fakulteto išitraukimo į bioekonomikos tyrimus data – 2017 m., kai daugiausia prof. V. Vitunskienės pastangomis, jai pasitelkiant ekspertus ne tik iš fakulteto, bet ir iš Norvegijos bei Latvijos, LR ūkio ministerijos (šiuo metu – Ekonomikos ir inovacijų ministerija) užsakymu buvo atlikta išsami Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija.²⁸⁶ Kartu prasidėjo intensyvi Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių vertinimo ir kitų su bioekonomika susijusių tyrimų sklaida tarptautiniuose ir nacionaliniuose renginiuose, tyrimų rezultatai publikuoti moksliniuose straipsniuose.²⁸⁷

282 Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje (2006). Sud. Mečislovas Treinys. Kaunas: LŽŪU. 536 p.

283 Domas Cesevičius (1998). Parengė V. Lukoševičius ir M. Treinys. Vilnius: Margi raštai. 445 p.

284 Aleksa, J. (1999). Ūkio, mokslo ir valstybės baruose. Vilnius: Nirmedas. 329 p.

285 Valstybininkas ir mokslininkas Jonas Pranas Aleksa: žvilgsnis iš dabarties (2011). Sud. Valentinas Aleksa ir Jonas Čaplikas. Kaunas: Akademijs, p. 169.

286 Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija (2017). Akademijs: Aleksandro Stulginskio universitetas; Ūkio ministerija. 178 p. [https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijos/bioekonomikos%20studija/Lietuvos%20Bioekonomikos%20studija_LT\(1\).pdf](https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijos/bioekonomikos%20studija/Lietuvos%20Bioekonomikos%20studija_LT(1).pdf).

287 Ekonomikos ir vadybos fakultetas 2009–2018 (2019). Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas, p. 56–57.

Agrosocialinių mokslų akademinės bendruomenės nariai – aktyvūs žemės ūkio specialistų kvalifikacijos tobulinimo, ūkininkų ir kitų kaimo, jų bendruomenių veikėjų kompetencijų gerinimo projektų vykdytojai.

Monografijos „Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje“ faksimilė

*Trys prioritetinės tyrimų kryptys:
– darnus bioekonomikos vystymasis;
– žemės ūkio ir kitų bioekonomikos verslo organizacijų vystymas;
– kaimiškų vietovių integruotas vystymasis.*

Parengta

*Lietuvos bioekonomikos plėtros
galimybių studija –
svarbus impulsas tolesniems
Vyriausybės ir Akademijos
veiksmams, nukreiptiems į
bioekonomikos ir jos tyrimų plėtotę.*

*„Lietuva turtingiausia tais gamtiniais
ištekiais, kurie tinkami biomasei
gaminti. Tai – žemės ūkio naudmenos,
miškai ir vandenys. Išskatiniai
neatsinaujinantys ištekliai Lietuvoje
labai riboti. Kita vertus, Lietuva daug
eksportuoja mažą pridėtinę vertę
turinčios biomasės – grūdų, medienos.
Jie, plėtojant bioekonomiką vietoje,
būtų perdirbti į pramoninius didelės
pridėtinės vertės biogrįstus produktus,
pagamintus vien ar dalinai iš biologinės
kilmės žaliavų.“*

Prof. V. Vitunskienė²⁸⁹

Bioekonomikos plėtros galimybių studijos pristatymas
Lietuvos mokslų akademijoje 2017 m.

Šis įdirbis nulėmė sėkmingą įsitraukimą į kitus nacionalinius ir tarptautinius mokslinius projektus šia tematika. 2019 m. laimėtas LR ŽŪM paskelbtas konkursas Lietuvos bioekonomikos strateginėms nuostatomis parengti (vadovė – prof. V. Vitunskienė, vykdytojai – prof. J. Čaplikas, prof. V. Aleknevičienė ir kiti). Projekto tikslas – nustatyti bioekonomikos potencialą Lietuvoje ir parengti strategijos metmenis, kaip geriau jį panaudoti. Tyrimų rezultatai panaudoti rengiant nacionalinį Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) strateginį planą 2023–2027 m.²⁸⁸

2019–2021 m. vykdytas tyrimas pagal INTERREG Baltijos jūros regiono programą „Biomassės vertės grandinių potencialo panaudojimo skatinimas Baltijos jūros regione“ (vadovė – V. Kargytė, vykdytojai – prof. V. Aleknevičienė ir doc. Daiva Makutėnienė). Buvo įvertintos žiedinės bioekonomikos vystymosi perspektyvos ir ateities bioenergijos produktų bei vertės grandinių tvarumas, biomasės potencialas, identifikuoti gerosios praktikos verslo modeliai tvartosios bioenergijos ir bioproduktų gamybai. Remiantis projekto rezultatais, regionų ir vietos valdžios institucijoms pateiktas išsamus rinkinys priemonių, padedančių skatinti tvariąją bioenergetiką ir žiedinę bioekonomiką.

2019–2022 m. buvo vykdomas „Horizon 2020“ projektas „Tvarios žiedinės bioekonomikos skatinimas Vidurio ir Rytų Europos šalyse“, kurio veiklų nacionalinė koordinatore buvo prof. V. Vitunskienė. Projektas aprėpė 11 Vidurio ir Rytų Europos šalių. Įgyvendinant projektą, buvo grindžiami jų perėjimo prie bioekonomikos veiksmų planai, kuriama palanki tarpsektorinė aplinka ir tyrimų bei inovacijų darbotvarkės tvariai panaudoti biomasės potencialą.

²⁸⁸ Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginis planas (2023). 2023LT06AFSP001. <https://zum.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/5/zTqgFQppY14.pdf>.

²⁸⁹ Ragicaitė, B. Neišnaudoti Lietuvos turtai: tai išspręstų daugelį šalies problemų. Delfi.lt, 2018 liepos 12. <https://www.delfi.lt/projektai/universitetai-jungiasi/neisnaudoti-lietuvos-turtai-tai-issprestu-daugeli-salies-problemu-78536067>.

2022 m. kartu su daugelio Europos valstybių mokslininkais pradėtas įgyvendinti „Horizon Europe“ projektas „Žiedinių biosprendimų integravimo į Europos kaimo vietoves spartinimas“, skirtas žiedinės bioekonomikos potencialui Europos kaimo vietovėse panaudoti. Vykdamas projektą, siekiama sukurti perėjimo prie tvarios, atsinaujinančios, įtraukios ir žiedinės bioekonomikos visoje Europoje sprendimus ir padėti inovatoriams diegti nedidelio masto biosprendimus kaimo vietovėse. VDU veiklų koordinatore – prof. V. Vitunskienė.

Antroji kryptis – žemės ūkio ir kitų *bioekonomikos verslo organizacijų vystymas*. Ilgametė fakultete atliekamų tyrimų patirtis, ūkininkų ūkių ir kitų žemės ūkio organizacijų vadybos problemos, didėjantis naujų verslo modelių poreikis bioekonomikos plėtros ir klimato kaitos kontekste nulėmė šios krypties prioritetiškumą. Prie sėkmingiausių ir reikšmingiausių projektų galima priskirti 2013–2016 m. vykdytą ES 7-osios bendrosios programos projektą „Ryšių tarp ūkio modernizavimo, kaimo vystymosi ir atsparumo permąstymas didėjančios paklausos ir ribotų išteklių pasaulyje“ (nacionalinė koordinatore – prof. V. Atkočiūnienė), 2018–2021 m. vykdytą Lietuvos verslo paramos agentūros finansuojamą projektą žemės ūkio subjektų bendradarbiavimo ir dalijimosi platformai sukurti (vadovas – prof. J. Žukovskis), „Erasmus+“ projektus „Jaunųjų ūkininkų valdomų mažų ūkių gyvybingumas pagal naują strategiją „nuo ūkio iki šakutės“ (vadovė – prof. V. Atkočiūnienė) ir „Kaimo turizmo vystymas įgalinant jaunimo verslumą“ (vadovė – doc. R. Pranskūnienė), Europos inovacijų partnerystės projektą „Aukštos pridėtinės vertės produktų iš uogų šalutinių produktų gamybos ir komercializavimo vadybos tobulinimas Lietuvos uogų ūkiuose“ (vadovė – doc. J. Greblikaitė).

Ne mažiau reikšmingi LR ŽŪM užsakymu vykdyti moksliniai tyrimai: „Pasaulio vertikaliosios kooperacijos (klasterių) modeliai ir jų taikymo galimybės Lietuvoje“ (vadovas – prof. J. Žukovskis), „Tyrimas dėl žemės ūkio subjektų bendradarbiavimo tobulinimo“ (vadovas – prof. Rimantas Dapkus), „Tvarių pienininkystės ūkių tipinių fermų modelių sukūrimas, rekomenduojamų sprendimų mokslinis ir ekonominis pagrindimas“ (vadovė – doc. J. Greblikaitė), „Rekomendacijų dėl žemės ūkio konsultavimo paslaugų standarto parengimas“ (vadovė – doc. R. Pakeltienė) ir kiti.

Išskirtiniai prof. J. Čapliko su kolegomis atlikti žemės ūkio specialistų ir kitų kvalifikuotų darbuotojų poreikio agrariniam sektoriuje prognostiniai tyrimai. Jie atliekami kas ketverius metus pagal specialiai sukurta metodiką, atsižvelgiant į agrarinio sektoriaus ir žemės ūkio politikos numatomus pokyčius. Darbuotojų prognostinis poreikis penkeriems metams į priekį nustatomas siekiant išsiaiškinti tikslinio studijų finansavimo apimtį.

Trečioji kryptis – *kaimiškų vietovių integruotas vystymasis*. Kaimo plėtros aktualūs klausimai fakultete nagrinėjami daugelį metų ir sukaupta patirtis leidžia mokslininkams atsiliepti į šių dienų ir būsimas tarptautines ir nacionalines aktualijas, siejamas su žemės ūkio ir kaimo plėtros politika. Pastaruoju metu išskirtinis dėmesys buvo telkiamas į vietos maisto sistemų ir sumaniųjų kaimų valdymo sistemų kūrimą. Nuo 2017–2018 m. išaugo susidomėjimas vietos maisto sistemomis ir galimybėmis atverti rinkas vietos produktams, stiprinti vietos ekonomiką. Mokslininkų komanda, vadovaujama prof. V. Atkočiūnienės, parengė galimybių studiją, atliko mokslinius tyrimus ir įgyvendino Europos inovacijų partnerystės projektą „Biologiškai vertingų produktų trumpųjų tiekimo grandinių valdymas ir vietos

Bioekonomikos plėtros tyrimų iniciatorė
prof. Vlada Vitunskienė²⁹⁰

*Bioekonomikos plėtros strateginės
nuostatos pritaikytos rengiant Lietuvos
bendrąjį žemės ūkio politikos
2023–2027 m. strateginį planą.*

*Bioekonomikos plėtros intensyvūs
tyrimai nulėmė Akademijos
struktūros pokyčius:
– Ekonomikos ir vadybos fakultetas tapo
Bioekonomikos plėtros fakultetu;
– įkurtas ir sėkmingai veikia
Bioekonomikos tyrimų institutas.*

*Žemės ūkio ir kitų bioekonomikos verslo
organizacijų vadybos, partnerystės,
bioproduktų rinkų tyrimų pagrindu
parengiami pasiūlymai verslo
inovacijoms diegti, rekomendacijos
Vyriausybės institucijoms dėl paramos
žemės ūkiui tobulinimo
ir žemės ūkio specialistų rengimo.*

²⁹⁰ Ibid.

Kaimiškų vietovių integruoto vystymosi tyrimų rezultatai – rekomendacijos žemės ūkio viešojo administravimo ir savivaldos atstovams, vietos veiklos grupėms dėl vietos maisto sistemų kūrimo, vietos plėtros strategijų rengimo ir įgyvendinimo, kitų vietos bendruomenėms ir ekonomikai aktualių problemų sprendimo.

Tyrimo dėl sumaniųjų kaimų koncepcijos įgyvendinimo Lietuvoje rezultatai panaudoti rengiant Lietuvos bendrosios žemės ūkio politikos 2023–2027 m. strateginio plano kaimo plėtros intervencinę priemonę „Sumanieji kaimai“.

Taikomosios ekonomikos, apskaitos ir finansų katedros vykdomų tyrimų tematika:

- žemės ūkio ir maisto sistemų darnus vystymasis, konkurencingumas ir žiediškasumas;
- ekosistemų paslaugų ekonominis vertinimas;
- žaliųjų finansų instrumentai, rinkos ir vaidmuo ekonomikos transformacijos procese;
- apskaitos ir audito tyrimai, nukreipti į darnų ekonomikos vystymąsi.

rinkų plėtra“. Sukurta elektroninė platforma, skirta trumpųjų maisto tiekimo grandinių formavimuisi ir vietos rinkų plėtrai spartinti²⁹¹, ir sprendimų paramos sistema, skirta trumposios maisto tiekimo grandinės rizikai valdyti.

Su kaimiškų vietovių vystymu ir gyvybingumo skatinimu yra glaudžiai susiję sumaniųjų kaimų tyrimai, pastaruoju metu aktualūs ir visoje ES. 2021 m. LR žemės ūkio ministerijos užsakymu atliktas „Tyrimas dėl sumaniųjų kaimų koncepcijos įgyvendinimo Lietuvoje“²⁹² (vadovė – prof. V. Atkočiūnienė). Tyrimo rezultatų pagrindu parengtos ir LR žemės ūkio ministro įsakymu patvirtintos „Sumanių kaimų projektų įgyvendinimo gairės“. Mokslininkų parengta sumaniųjų kaimų koncepcija tapo pagrindu Lietuvos vietos veiklos grupių tinklo rengiamam „Sumanaus kaimo planui 2022 m.“²⁹³

Prioritetinės tyrimų kryptys neapėmia visų katedrose reiškiamų mokslininkų interesų. Todėl MTEP darbai atliekami ne tik pagal prioritetines tyrimų kryptis, bet ir pagal katedrose patvirtintas kitas ilgalaikes tyrimų temas. Jos itin ryškios Taikomosios ekonomikos, apskaitos ir finansų katedroje, susijusios su finansų, apskaitos ir audito tyrimais darnaus ekonomikos vystymosi kontekste. Sutelktai ir nuosekliai vykdomi moksliniai tyrimai, skirti žemės ūkio veiklos apskaitos ir finansų sistemoms gerinti ir studijų turiniui tobulinti. 2016 m. atlikto taikomojo tyrimo „Ūkininko ūkio veiklos apskaitos politikos formavimo modeliavimas tarptautinių apskaitos reglamentų kontekste“ pagrindu LR žemės ūkio ministro įsakymais buvo įteisintos apskaitos tvarkymo ūkininko ūkyje rekomendacijos. LR ŽŪM užsakymu 2014–2016 m. vykdyti moksliniai projektai „Integruoto rizikos žemės ūkyje vertinimo ir valdymo modelio parengimas“, „Ūkių ekonominės ir aplinkos rizikų valdymo taikant draudimo priemones ekonominis ir finansinis pagrindimas“, „Ūkininkų ir kitų žemės ūkio veikla užsiimančių gyventojų apmokestinimo sistemos tobulinimas“. Prie apskaitos metodikos plėtotės žemės ūkyje prisidėta vykdant LMT finansuotą projektą „Žemės ūkio verslo subjektų apskaitos politikos įtaka investuotojų sprendimams“ (2014) ir LR ŽŪM taikomųjų tyrimų projektą „Žemės ūkio verslo subjektų išlaidų apskaitos ir savikainos kalkuliavimo alternatyvų tyrimas“ (2019). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad visi mokslinių tyrimų projektai ir jų rezultatai yra susiję su žemės ūkio verslo organizacijų vystymu, siekiant jų finansinio tvarumo.

XXI a. 2-ajame dešimtmetyje susiformavo naujas požiūris į įmonių socialinę atsakomybę ir ekologinius mokesčius. Atliepiant šias tendencijas, 2020–2021 m. apgintos 2 disertacijos, įsitraukta į tarpdisciplininius mokslinių tyrimų projektus, pavyzdžiui, „Tiksliojo ūkininkavimo technologinių procesų įtaka mažinant poveikį aplinkai bei sąnaudas žemės ūkio produkcijai pagaminti“ (2014–2015) ir kt.

Dar viena svarbi mokslinių tyrimų tematika – darnumas ir konkurencingumas žemės ūkyje, maisto ir pluošto grandinėse (koordinatore – prof. dr. V. Vitunskienė), neseniai

291 Inno Food Hub. <https://innofoodhub.vdu.lt/>.

292 Žemės, maisto ūkio, žuvininkystės ir kaimo plėtros mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2015–2022 metų programa. Tyrimas dėl sumaniųjų kaimų koncepcijos įgyvendinimo Lietuvoje. 2021 m. galutinė ataskaita (2021). Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija. <https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/Sumani%C5%B3%20kaim%C5%B3%20konceptijos%20C4%AFgyvendinimo%20Lietuvoje%20tyrimo%20ataskaita.pdf>.

293 Vietos veiklos grupių tinklas (2023). Sumanaus kaimo planas. 2022 m. Patvirtinta 2022 m. rugsėjo 8 d. Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdžio protokolu Nr. 22-04. https://www.partneryste.org/wp-content/uploads/2022/09/sumanaus-kaimo-planas-final_VVGT.pdf.

išplėsta į tyrimo projektą „Žemės ūkio ir maisto sistemų darnus vystymasis, konkurencingumas ir žiediškas“. Svariausi rezultatai pasiekti vykdant LR ŽŪM finansuotus projektus, skirtus rizikai žemės ūkyje valdyti, taip pat mokslo projektą „Tvarios gamybos žemės, maisto ūkio ir žuvininkystės sektoriuose kriterijų nustatymas, atitikimo šiems kriterijams vertinimo ir kontrolės sistemos parengimas“ (vadovė – prof. dr. V. Vitunskienė). 2017–2021 m. jaunųjų mokslininkių komanda (doc. Laura Girdžiūtė, doc. Anastasija Novikova, dr. Erika Besusparienė ir dr. Aušra Nausėdienė) vykdė COST veiklą „Saugos kultūra ir rizikos valdymas žemės ūkyje“, kurios metu teikiamos rekomendacijos, naudingos mokslo bendruomenei, valstybių politikos formuotojams, profesinio mokymo įstaigoms ir ūkininkams. 2022 m. pradėtas įgyvendinti „Horizon Europe“ projektas „Sveikatos ir saugos žinių bei inovacijų sistemų stiprinimas ūkiuose“, kuris bus vykdomas 2023–2026 m. laikotarpiu. Įgyvendinant projektą bus kuriamos ūkio darbų rizikos valdymo priemonės ir įvertinamas vartotojų polinkis mokėti papildomai už maisto gamybą, saugančią sveikatą. Nuo 2018–2020 m., bendradarbiaudama su Stanisławo Staszico taikomųjų mokslų universitetu Piloje (Lenkijoje), prof. V. Vitunskienė pagal Tarptautinę akademinės partnerystės programą vykdė projektą „Mažų šeimos ūkių vaidmuo siekiant tvaraus žemės ūkio ir maisto produktų sektoriaus vystymosi Vidurio ir Rytų Europos šalyse“.

Pastaraisiais metais fakultete išskirtinis dėmesys skiriamas klimato kaitos problemoms ir jų padarinių ekonominiam vertinimui. Vykdyti daugiaspekčiai žemės ūkio poveikio klimato kaitai tyrimai. Šios srities mokslinių tyrimų rezultatus užsienio ir Lietuvos mokslo žurnaluose paskelbė ir mokslinėse konferencijose pristatė doc. D. Makutėnienė, doc. V. Makutėnas, dr. A. J. Algirdas Staugaitis. Siekiant studijas grįsti mokslu ir prisidėti prie šalies ekonominių, socialinių ir ekologinių problemų sprendimo, tikslingai atliekami MTEP darbai ir kitomis temomis.

Nors fakultete vykdyti moksliniai tyrimai dažniausiai yra taikomojo pobūdžio, jų apibendrinti rezultatai turi ir fundamentinę vertę, prisideda prie mokslo pažangos ir studijų turinio tobulinimo bei mokslinio pagrindimo. Mokslo pasiekimai aktyviai skelbiami cituojamumo indeksą turinčiuose mokslo žurnaluose, monografijose, mokslo studijose ir vadovėliuose. Glaudžiai mokslinei komunikacijai pasitarnauja Akademijoje tradiciškai organizuojamos mokslinės konferencijos „Kaimo plėtra...“, „Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos“, aktyvus dalyvavimas užsienio universitetų organizuojamose mokslinėse konferencijose.

Parengtas integruotas rizikos žemės ūkyje vertinimo ir valdymo modelis, ūkių veiklos draudimo priemonės, ūkininkų ir kitų žemės ūkio veikla užsiimančių gyventojų apmokestinimo sistemos tobulinimo rekomendacijos svariai prisideda prie šalies žemės ūkio sistemos tvarumo.

Didėja dėmesys žemės ūkio ir maisto sistemų darnaus vystymosi, konkurencingumo ir žiediško tyrimams.

Tarptautinių mokslinių tyrimų rezultatas – žemės ūkio rizikų valdymo ir darbų saugos stiprinimo rekomendacijos ne tik Lietuvos, bet ir kitų Europos šalių ūkiams.

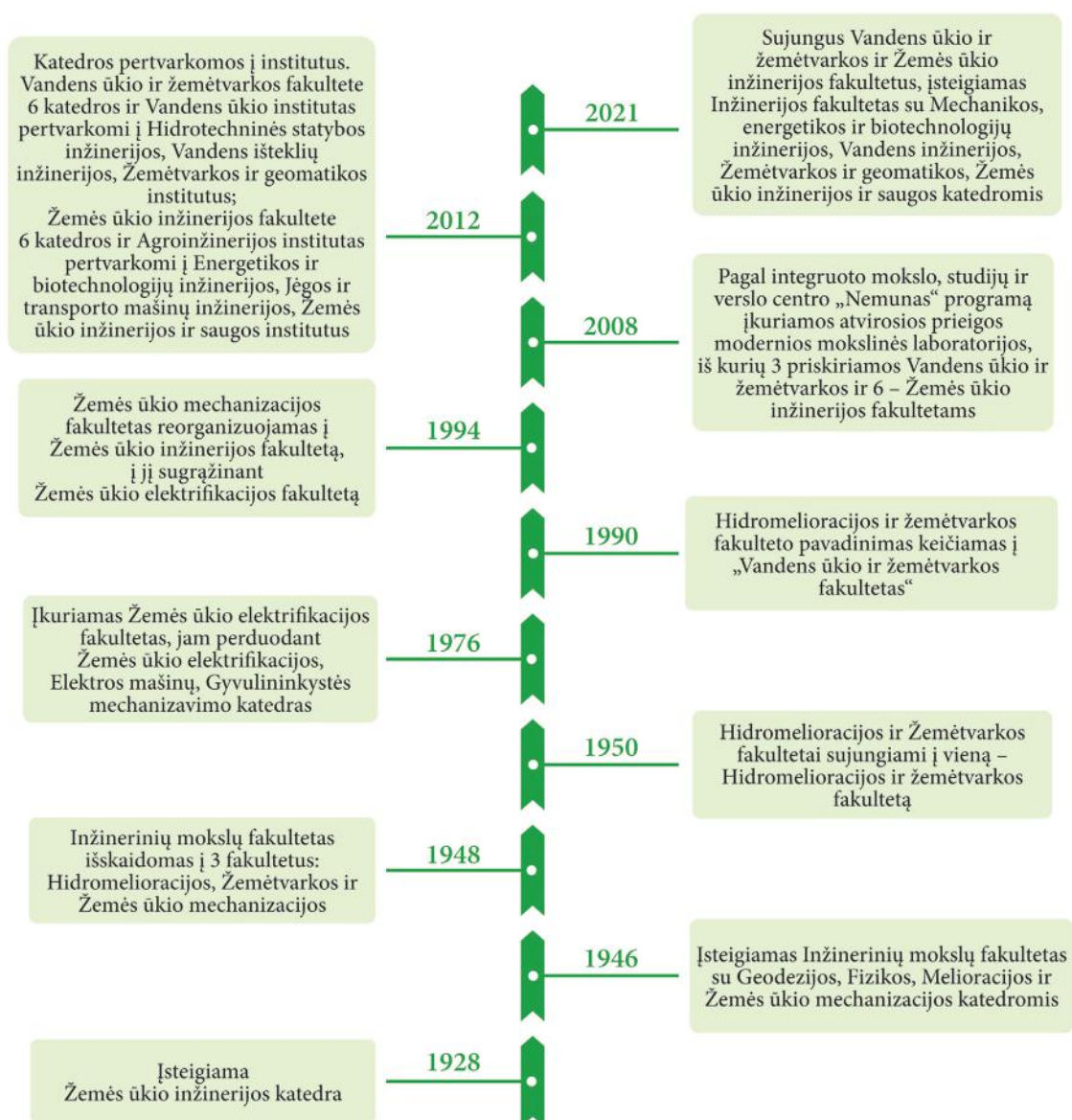
Verslo ir kaimo plėtros vadybos katedros vykdomų tyrimų tematika:
– žemės ūkio ir kitų bioekonomikos produktų logistika ir rinkodara;
– verslo procesų ir išteklių darnus vystymas žemės ūkio ir kitose bioekonomikos organizacijose;
– bioverslų valdymas;
– žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos vystymas.

Mokslinių tyrimų rezultatai ženkliai prisideda prie mokslo pažangos bei studijų turinio tobulinimo, jo mokslinio pagrindimo. Mokslo pasiekimai aktyviai skelbiami cituojamumo indeksą turinčiuose mokslo žurnaluose, monografijose, mokslo studijose ir vadovėliuose.

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė

Doc. R. Domeika,
prof. E. Jotautienė

Pagrindinės istorijos datos

Bendruomenė ir jos misija

Žemės ir miškų ūkis bei visa grandinė *nuo lauko iki stalo* neatsiejami nuo techninės ir technologinės pažangos. Nuo elementarių ūkio padargų iki nuotoliu valdomų traktorių ir žemės ūkio mašinų bei skaitmeninių technologijų – toks šios pažangos kelias, kurio priešakyje visuomet buvo ir yra inžinerijos mokslininkai, jų išugdyti žemės ūkio inžinerijos, vandens režimo reguliavimo, geomatikos ir kiti specialistai.

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė ir jos pagalbininkai – neatskiriama Akademijos bendruomenės dalis. Veikdami susitelkę, koordinuotai ir sąveikaudami su kitomis Akademijos bendruomenėmis, mokslo ir studijų institucijomis ir ypač žemės ūkio verslu, inžinerijos mokslininkai visais raidos etapais daug prisidėjo prie agrarinio sektoriaus vystymo, jame vykstančių modernizacijos procesų paspartinimo, naudojamos technikos, įrangos ir inventoriaus eksploatacinių savybių pagerinimo, žemės ūkio žaliavų ir produktų kokybės išsaugojimo, darbų palengvinimo ir saugumo užtikrinimo. Vyraujantis modernus žemės ūkis – ir Akademijos inžinerijos mokslų bendruomenės nuopelnas.

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė Akademijoje bene gausiausia. 2024 m. ji vienija 13 profesorių, 6 profesorius emeritus, 30 docentų, 21 lektorių, 2 asistentus, 13 mokslo darbuotojų. Šią bendruomenę papildyti rengiasi 28 doktorantai. Mokslinių tyrimų ir studijų procesai neįmanomi be 20 laborantų, administratorių ir kitų darbuotojų.

Inžinerijos akademinės bendruomenės (Inžinerijos fakulteto) misija – kurti ir skleisti inžinerijos ir su ja susijusių mokslo kryptių žinias, siekiant darnaus žemės, maisto ir vandens ūkio bei kaimo vietovių vystymosi, socialinės ir ekonominės pažangos, visavertės ir saugios gyvenimo aplinkos kūrimo.

Ši misija vykdoma kuriant studijoms, tolesnei mokslo plėtotei ir praktinei pažangai žinias, inovacijas, prototipus ir, svarbiausia, parengiant darbo rinkoje paklausius specialistus, potencialius žemės ūkio verslininkus.

Bendruomenės raida

Akademijos inžinerijos akademinės bendruomenės, o kartu ir žemės ūkio inžinerijos mokslų pradininkas buvo prof. Antanas Kondrotas.²⁹⁴ Atsisakęs valstybės tarnautojo karjeros, 1924 m. jis pradėjo mokslinį ir pedagoginį darbą tik ką įsteigtoje Akademijoje. Tuomet žemės ūkio inžinieriai nebuvo rengiami, bet inžinerinės žinios ir gebėjimai buvo reikalingi agronomams, kurie tuomet laikyti visų žemės ūkio sričių specialistais. A. Kondrotas – pirmasis 1928 m. įsteigtos Žemės ūkio inžinerijos katedros vedėjas. Jam teko rūpintis ne tik katedros darbuotojais, bet ir studijoms bei moksliniams tyrimams reikalingos įrangos ir inventoriaus įsigijimu. Jam teko atlikti žemės ūkio mašinų bandymus ir vertinti jų tinkamumą šalies sąlygomis. Profesoriaus biografija įvairi ir audringa: Akademijos rektoriaus pareigų laikinas ėjimas Antrojo pasaulinio karo metais, vokiečių karininko pasikėsinimas į profesoriaus gyvybę, atleidimas iš darbo už sovietinio režimo primestų akademinio gyvenimo normų nesilaikymą ir vadovavimas katedrų kolektyvams. Kartu su Akademijos

Šiuo metu inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė vykdo mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą pagal šias mokslo kryptis:

- statybos inžinerijos,
- transporto inžinerijos,
- aplinkos inžinerijos,
- energetikos ir termoinžinerijos,
- mechanikos inžinerijos.

Šiuo metu inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė vykdo į žemės ir miškų ūkį, taip pat su juo susijusias veiklas orientuotas studijas pagal šias kryptis:

- aplinkos inžinerijos,
- statybos inžinerijos,
- mechanikos inžinerijos,
- gamybos inžinerijos.

²⁹⁴ Daugiau apie prof. A. Kondrotą: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija (1999). Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 297–301.

Prof. Antanas Kondrotas

1946 m. įsteigtas Inžinerijos fakultetas ir pradėta rengti hidromelioracijos, žemėtvarkos ir žemės ūkio mechanizacijos inžinierius.

Nuo 1950 m. Akademijoje istoriškai susiformavo du atskiri inžinerijos mokslams atstovaujantys kolektyvai – žemės ūkio inžinerijos bei vandens ūkio ir žemėtvarkos, kurie po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo peraugo į dvi santykinai savarankiškas akademines bendruomenes, gyvavusias iki 2021 m.

Dažnos inžinerinių fakultetų ir katedrų pertvarkos – ne tik studijų ir mokslinių tyrimų plėtros, bet ir sovietinės politikos įgyvendinimo rezultatas.

inžinerijos bendruomene, prie kurios ištakų buvo profesorius, dirbta beveik iki mirties, t. y. daugiau nei 50 metų.²⁹⁵

Inžinerijos mokslų dėstytojų skaičius smarkiai išaugo po 1946 m., kai buvo įsteigtas Inžinerinių mokslų fakultetas. Tuometis komunistinis režimas ir sovietų valdžia itin akcentavo stambių kolektyvinių ūkių privalumus. Vienas iš propaguotų privalumų – efektyvesnis technikos naudojimas sustambintuose laukuose ir fermose. Per prievartą steigiamiems kolūkiams ir sovietiniams ūkiams, taip pat mašinų-traktorių stotims ir melioracijos mašinų stotims reikėjo daug inžinierių. Todėl jau pirmaisiais fakulteto gyvavimo metais priimta po 50 studentų į hidromelioracijos, žemėtvarkos ir žemės ūkio mechanizacijos specialybes.

Kartu su fakultetu įkurtos Geodezijos, Fizikos, Melioracijos katedros, o Žemės ūkio inžinerijos katedra pervadinta tuometei valdžiai tinkamesniu pavadinimu – Žemės ūkio mechanizacijos katedra. Nepraslinkus ir metams, įsteigtos Inžinerinių konstrukcijų ir Traktorių ir automobilių katedros. Tuomečius fakulteto dėstytojus sunku įvardyti kaip inžinerijos mokslų akademinę bendruomenę. Politiškai priimtinas apibūdinimas buvo fakulteto ar katedros kolektyvas. Nauji dėstytojai buvo parenkami ne tiek pagal inžinerinę kompetenciją, kiek pagal lojalumą sovietų valdžiai. Neišvengta ir dėstytojų „importo“ iš Rusijos aukštųjų mokyklų.

Dėl sparčiai didėjančio inžinierių poreikio, taip pat vis labiau ryškėjančių mokslų skirtumų 1948 m. aukštesnių institucijų sprendimu Inžinerinių mokslų fakultetas išskaidytas į tris fakultetus: Hidromelioracijos, Žemėtvarkos ir Žemės ūkio mechanizacijos. Kartu padalytas ir fakulteto dėstytojų bei pagalbinio personalo darbuotojų kolektyvas. Tiesa, Žemėtvarkos fakultetas funkcionavo neilgai – 1950 m. prijungtas prie Hidromelioracijos fakulteto.

Struktūrinių pokyčių patyrė ir patys fakultetai. Hidromelioracijos fakultete 1949 m. įkurtos naujos Hidroįrengimų ir Matematikos-mechanikos katedros, Žemėtvarkos fakultete – Žemėtvarkos katedra. Vis dėlto greitai vėl prasidėjo stambinimo vėjus. 1961 m. į vieną sujungtos Žemėtvarkos ir Geodezijos katedros. Vertinant sukaupą patirtį ir keičiantis studijų planams, 1967 m. įkurta Braižomosios geometrijos ir grafikos katedra, o Matematikos katedra perkelta į Žemės ūkio mechanizacijos fakultetą. 1977 m. įkurta Hidromelioracijos sistemų eksploatacijos (vėliau pavadinta Vandentvarkos) katedra.

Dažnos struktūrinės pertvarkos sovietmečiu vyko ir Žemės ūkio mechanizacijos fakultete. 1949 m. įkurtos Mašinų remonto ir Šiluminės technikos ir žemės ūkio elektrifikacijos katedros, 1961 m. – Mašinų eksploatacijos katedra. 1966–1976 m. laikotarpiu susikūrė Darbo apsaugos ir praktinio mokymo, Gyvulininkystės mechanizavimo ir šiluminės technikos, Mašinų detalių, Elektros mašinų katedros. Tokiu pat pavadinimu kaip fakultetas veikusi katedra 1970 m. pervadinta Žemės ūkio mašinų katedra. Daugėjant studentų, 1976 m. įkurtas atskiras Žemės ūkio elektrifikacijos fakultetas. Šalyje susiformavus tankiam žemės ūkio

²⁹⁵ Kantminas, J. (1999). Profesorius Antanas Kondrotas. Pirmasis žemės ūkio mašinų bandytojas. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽUU, p. 298–299.

profesinių mokyklų tinklui ir išaugus mokymo meistrų ir profesijos mokytojų poreikiui, 1985 m. šiame fakultete įkurta Pedagogikos ir dėstymo metodikos katedra.²⁹⁶

Neišvengiami inžinerijos fakultetų pokyčiai prasidėjo po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ir Akademijos statuso pakeitimo į universitetą. Vertinant užsienio universitetų patirtį, žemės ūkio ir technikos tiekimo bei techninių paslaugų sektorių pokyčius, besikeičiančias specialistų veiklos sferas ir poreikio tendencijas, teko iš esmės pertvarkyti ne tik studijų programas, bet ir fakultetų valdyseną. Akcentuotina, kad šie pokyčiai buvo vykdomi po išsamių diskusijų bendruomenėse, išklausant fakultetų atstovų nuomones, priimant sprendimus Akademijos statute, fakulteto nuostatuose ir kituose dokumentuose nustatyta tvarka.

1990 m. Hidromelioracijos fakulteto pavadinimas pakeistas į studijų ir mokslinių tyrimų bei jų taikymo sritis aiškiau atspindintį pavadinimą „Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultetas“. Nuo 1996 m. fakulteto akademinės bendruomenės nariai ir pagalbinio personalo darbuotojai dirbo 6 katedrose. Reorganizuojant šalies mokslo institucijas, 2010 m. į fakultetą integruotas Lietuvos vandens ūkio institutas. Siekiant mokslinio personalo ir materialųjų mokslo išteklių koncentracijos didelės apimties tarptautiniams projektams, 2012 m. katedros reorganizuotos į Hidrotechninės statybos inžinerijos, Vandens išteklių inžinerijos ir Žemėtvarkos ir geomatikos institutus. 2014 m. įkurtas Akvakultūros centras.

Atkūrus nepriklausomybę, daug pokyčių įvyko ir Žemės ūkio mechanizacijos fakultete. Netikslus ir sovietinį atspalvį turintis fakulteto pavadinimas 1994 m. pakeistas į „Žemės ūkio inžinerijos fakultetas“. Tais pačiais metais prie jo prijungtas mažai studentų turėjęs Žemės ūkio elektrifikacijos fakultetas. Fakulteto akademinė bendruomenė studijomis ir moksliniais tyrimais užsiėmė pasiskirsčiusi į 6 katedras. 2010 m. atskiru fakulteto padaliniu tapo Agroinžinerijos institutas. Kaip ir visame tuomečiame Universite, fakulteto katedros kartu su Agroinžinerijos institutu 2012 m. buvo sujungtos į 3 institutus: Energetikos ir biotechnologijų inžinerijos, Jėgos ir transporto mašinų inžinerijos, Žemės ūkio inžinerijos ir saugos.²⁹⁷

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė esminių pokyčių patyrė po ASU susijungimo su VDU ir reorganizavimo į Žemės ūkio akademiją kaip VDU akademinį padalinį.²⁹⁸ Po susijungimo inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė išplėtė VDU plėtojamų mokslo sričių spektrą, į jas integruodama technologijos mokslus. Dėl nedidelio studentų skaičiaus tiek Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakulteto, tiek Žemės ūkio inžinerijos fakulteto akademinės bendruomenės priėmė Universiteto vadovybės pasiūlymą sujungti šiuos fakultetus kaip neišvengiamą būtinybę. Nuo 2022 m. pradžios pirmtakų veiklą ir tradicijas tęsia Inžinerijos fakultetas. Po 72 metus trukusio išsiskaidymo vėl sujungtos inžinerijos mokslų intelektualinės pajėgos, sukoncentruotos Mechanikos, energetikos ir biotechnologijų inžinerijos, Vandens inžinerijos, Žemėtvarkos ir geomatikos ir Žemės ūkio inžinerijos ir saugos katedrose.

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo inžinerinių fakultetų ir juose vykdomų studijų pokyčiai – pagal užsienio šalių patirtį, žemės ūkio verslo poreikius, mokslo ir studijų nacionalinę reglamentaciją, Akademijos statutą ir, svarbiausia, inžinerijos mokslų akademinės bendruomenės konsoliduotą nuomonę.

2021 m. priimtais sprendimais Vandens ūkio ir žemėtvarkos ir Žemės ūkio inžinerijos fakultetai susijungė į Inžinerijos fakultetą. Po 72 metus trukusio išsiskaidymo Akademijos inžinerijos mokslininkų pajėgos tapo vieninga inžinerijos mokslų akademine bendruomene.

²⁹⁶ Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultetas 1946–1996 (1996). Vilnius: Margi raštai. 212 p.

²⁹⁷ Žemės ūkio inžinerijos fakultetas 1946–2006 m. (2006). LŽŪU. Kaunas: Arx Baltica, 338 p.

²⁹⁸ Plačiau apie ASU ir VDU susijungimą – šio leidinio skyriuje „Kartu su Vytauto Didžiojo universitetu“.

Fakultetų, jungiančių inžinerijos mokslų akademinę bendruomenę, ir jų dekanų kaita

Fakultetai	Dekanai
Inžinerinių mokslų fakultetas (1946–1948)	Petras Navardaitis (1946–1947)
	Povilas Sklėrius (1947)
	Eduardas Mališevskis (1947–1948)
Hidromelioracijos fakultetas (1948–1950)	Povilas Sklėrius (1948–1950)
Žemėtvarkos fakultetas (1948–1950)	Povilas Sklėrius (1948–1949)
	Petras Butrimas (1949–1950)
Žemės ūkio mechanizacijos fakultetas (1948–1950)	Eduardas Mališevskis (1948–1950)
Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultetas (1950–1990)	Povilas Sklėrius (1950–1951)
	Piotras Šipenko (1951–1952)
	Povilas Sklėrius (1952–1955)
	Juozas Balkevičius (1955–1968)
	Rimantas Urbonas (1968–1971)
	Zenonas Kinderis (1971–1974)
	Aloyzas Dirsė (1974–1977)
	Kazys Dabužinskas (1977–1985)
	Albinas Kusta (1985–1990)

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė laikui bėgant keičiasi. Senosios kartos darbus perima naujoji. Bendruomenė gerbia savo buvusius kolegas. Fakultete ir visoje Akademijoje nepamirštami vardai tų kolegų, kurie jau išėjo Anapilin. Per pastarąjį dešimtmetį tai – prof. Aloyzas Dirsė (2016), prof. Gvidonas Labeckas (2018), doc. Bronislovas Ruplys (2020), prof. Rimvydas Tumas ir doc. Antanas Sakalauskas (2024).

Per 78 raidos metus inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė ir jiems padedantys darbuotojai išgyveno daug palankių ir nepalankių permainų, kryptingai rūpinosi studijoms ir tyrimams būtinos infrastruktūros plėtra, studijų kokybės gerinimu, MTEP darbų brandumu, tyrimų rezultatų sklaida. Bendruomenės priešakyje visuomet buvo fakultetų dekanai ir katedrų vedėjai: sovietiniais metais – paskirti aukštesnių institucijų, nepriklausomybės metais – išsirinkti bendruomenių. Jie – ir planuotojai, ir organizatoriai, ir motyvuotojai, esant reikalui – ne tik studentų, bet ir darbuotojų užtarėjai arba drausmintojai. Inžinerijos fakultetams visuomet sekėsi dekanų klausimu. Daugelis jų ir dabar prisimenami kaip ištvermingi savųjų fakultetų interesų gynėjai. Per visą inžinerijos mokslų raidą abiejuose fakultetuose suskaičiuojama 18 dekanų. Pirmąjį raidos dešimtmetį dekanai buvo keičiami gana dažnai, vėliau jų darbas tapo stabilesnis. Šiuo metu jungtiniam Inžinerijos fakultetui vadovauja doc. Rolandas Domeika, kuris bendruomenės pasitikėjimą pelnė gerokai prieš susijungimą, 10 metų vadovaudamas Žemės ūkio inžinerijos fakultetui.

Inžinerijos fakulteto darbuotojai, pasitinkantys Akademijos 100-metį

Studijos pastaruosius 10 metų

Akademijos Inžinerijos fakultetas – vienintelis Lietuvoje, kuris rengia universitetinio lygmens inžinierius žemės ūkio technologinei pažangai ir agrarinei aplinkai gerinti. Naujos inžinierių akademinės bendruomenės kartos perima iš ankstesniųjų galias inžinerijos studijų tradicijas, kartu jas tobulina pagal naujausias mokslo tendencijas ir darbdavių poreikius. Per visą fakulteto gyvavimo laikotarpį parengta apie 20 tūkst. žemės ūkio, vandens ir energetikos inžinerijos bei žemėtvarkos inžinierių.

Beveik iki 2010 m. inžinerijos studijos buvo gana populiarios. Tuometis Žemės ūkio inžinerijos fakultetas buvo antroje vietoje pagal studentų skaičių ir jų kasmetinį priėmimą iš visų LŽŪU fakultetų. Tarp populiariausių Žemės ūkio inžinerijos fakulteto programų buvo Žemės ūkio mechanikos inžinerijos ir Žemės ūkio inžinerijos ir vadybos bakalaurams rengti skirtos studijų programos. Atliepiant darbdavių poreikius, buvo parengtos, įregistruotos ir kurį laiką sėkmingai vykdytos Komunalinio ūkio inžinerijos, Žemės ūkio produktų laikymo ir perdirbimo inžinerijos, Atsinaujinančių energijos išteklių technologijų ir kai kurios kitos studijų programos. Tai irgi padėjo pritraukti į fakultetą didesnę skaičių studentų.

Panašios studijų tendencijos iki 2010 m. pasireiškė ir Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultete. Šalyje vykdyta žemės reforma nulėmė didelį žemėtvarkos studijų populiarumą. Nestigo stojančiųjų ir į vandens inžinerijos studijas.

Studijų kokybei tobulinti ir metodiniam aprūpinimui užtikrinti pasitarnavo tik ką atsivėrusios ES finansinės galimybės. 2005–2008 m. konkurso tvarka finansavimą gavo ir inžinerijos fakultetuose buvo įgyvendinti 3 projektai, skirti aplinkos inžinerijos ir kraštotvarkos mokslo ir studijų infrastruktūrai modernizuoti, žmogiškiesiems ištekliams pagerinti, ir 2 projektai, skirti biomasės išteklių valdymo ir konversijos technologijų mokslo bei studijų plėtrai. Šie projektai padėjo parengti trūkstančių vadovėlių, studijų knygų ir kitų metodinių priemonių, įsigyti kompiuterinės įrangos.

Inžinerijos studijoms nepalankios tendencijos susiklostė nustačius įstatymu kardinaliai pakeistą priėmimo į aukštąsias mokyklas ir studijų finansavimo tvarką. Dėl prastoko žemės ūkio įvaizdžio su šia ūkine veikla susijusios inžinerijos studijos negalėjo lygiavertiškai konkuruoti su populiarenesnėmis kitų aukštųjų mokyklų studijų programomis. Šioms studijoms įtakos turėjo ir kai kurie kiti veiksniai: mažėjantis baigiančiųjų vidurinio ugdymo įstaigas skaičius (demografinė duobė), santykinai aukšta inžinerijos studijų kaina, neakivaizdinių studijų pakeitimas išstėtinėmis studijomis, skeptiškas daugumos valdžios institucijų požiūris į žemės ūkio studijas ir ypač menkas abiturientų polinkis studijuoti, jų suvokimu, sunkius inžinerijos mokslus. Nors tuo metu studentų priėmimas į bakalauro studijas sumenko ir kitose aukštosiose mokyklose bei LŽŪU fakultetuose, šis pokytis inžinerijos fakultetuose buvo akivaizdus. Fakultetų vadovybė kartu su žemės ūkio verslo ir melioracijos įmonių lyderiais dėjo dideles pastangas įvairiais būdais populiarinti studijas ir pritraukti daugiau stojančiųjų, tačiau tendencijos iš esmės nepasikeitė. Dėl žemesnių konkursinių reikalavimų daugiau stojančiųjų pavykdavo pritraukti tik į valstybės nefinansuojamas, t. y. mokamas, studijų vietas. Pradėjus taikyti kasmet didėjančią minimalų

Fakultetai	Dekanai
Žemės ūkio mechanizacijos fakultetas (1950–1994)	Eduardas Mačys (1950–1951)
	Fiodoras Gusincevas (1951–1954)
	Jonas Dromantas (1954–1965)
	Klemensas Balčiūnas (1965–1972)
	Vladas Janulevičius (1972–1991)
	Jonas Bozys (1991–1994)
Žemės ūkio elektrifikacijos fakultetas (1975–1994)	Jonas Kantminas (1975–1989)
	Evaldas Čerškus (1989–1994)
Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultetas (1990–2021)	Zenonas Rimkus (1990–2001)
	Antanas Maziliauskas (2001–2004)
	Zenonas Rimkus (2004–2005)
	Vidmantas Gurkllys (2005–2014)
	Algis Kvaraciejus (2014–2021)
Žemės ūkio inžinerijos fakultetas (1994–2021)	Juvencijus Deikus (1994–2004)
	Algirdas Raila (2004–2009)
	Vidmantas Butkus (2009–2011)
	Rolandas Domeika (2011–2021)
Inžinerijos fakultetas (nuo 2022)	Rolandas Domeika (nuo 2022)

Inžinerijos fakulteto dekanas
doc. Rolandas Domeika

Inžinerinių fakultetų jubiliejiniai leidiniai

Akademijos Inžinerijos fakultetas – vienintelis Lietuvoje, kuris rengia universitetinio lygmens inžinierius žemės ūkio technologinei pažangai ir agrarinei aplinkai gerinti.

konkursinį balą ir stojantieji į valstybės nefinansuojamas vietas, itin sumenko studentų priėmimas ir į šias studijų vietas.

Net nepalankiomis sąlygomis inžinerijos fakultetai įvairiais būdais stengėsi atliepti žemės ūkio verslo ir kitų suinteresuotų institucijų poreikius. Pavyzdžiui, 2014 m., palaikant LR ŽŪM, parengta, įregistruota ir pradėta vykdyti Sumaniosios gyvulininkystės studijų programa, kurioje daug studijų laiko skirta gyvulininkystės procesų kompiuterinio valdymo kompetencijoms formuoti, o tai labai svarbu modernioms automatizuotoms gyvulininkystės įmonėms. Žuvininkystės ir akvakultūros įmonių asociacijų raginimu bei joms aktyviai dalyvaujant buvo parengta studijų programa „Akvakultūros technologijos“. Programai vykdyti buvo įgyvendintas Akvakultūros centro įrengimo projektas. Šios studijų programos buvo sėkmingos, kol LR ŽŪM skyrė tikslinio finansavimo studijų vietas. Jas užėmę studentai turėjo išsipareigoti ne mažiau kaip 3 metus po studijų baigimo darbuotis tikslinio finansavimo sutartyje numatytoje įmonėje. Tikslinį finansavimą nutraukus, šias studijų programas dėl minėtų priežasčių taip pat teko nutraukti.

Dėl inžinerijos bakalauro studijoms nepalankių sąlygų susitaikyta su nedideliu studentų skaičiumi pirmosios pakopos studijose. Kartu tai padiktavo 3 labai svarbius inžinerijos mokslų akademinės bendruomenės veiklos ilgalaikius poslinkius, kuriuos būtina aptarti išsamiau:

– **Antrosios pakopos (magistrantūros) studijų kiekybinė ir kokybinė plėtra.**

Valstybės finansuojamų vietų skaičius magistrantūros studijų programoms nustatomas pagal atitinkamos krypties MTEP pasiekimus. Inžinerijos fakultetai visuomet pasižymėjo gerais MTEP pasiekimais, ypač dideliu gerai kotiruojamų mokslinių straipsnių skaičiumi, tarptautiniais mokslo projektais. Tai nulėmė ir kiekvienais metais skiriamą gana didelį valstybės finansuojamų vietų skaičių magistrantūros studijų programoms. Metams bėgant, inžinerijos kryptių pirmosios ir antrosios pakopos studentų proporcija keitėsi – darėsi vis didesnė magistrantų dalis. Stoti į magistrantūros studijas kviečiami ne tik tų pačių baigimo metų fakulteto absolventai, bet ir baigusieji bakalauro studijas kituose universitetuose, taip pat kolegijų absolventai (po papildomųjų studijų), studijas baigusieji anksčiau. Taip bent iš dalies sprendžiamos ir inžinierių trūkumo rinkoje problemos: bakalauro studijas baigusių inžinierių trūkumas kompensuojamas stabilium ar net didesniu skaičiumi baigusiųjų magistrantūros studijas.

– **Užsieniečių pritraukimas į inžinerijos studijas.** Siekdamas geriau panaudoti sukauptą intelektualinį ir materialųjį potencialą, fakultetas studijų programas populiarina ir užsienyje. Pagal pirmosios pakopos Hidrotechninės statybos inžinerijos ir Žemės ūkio mechanikos inžinerijos studijų programas anglų kalba studijavo ir sėkmingai jas baigė studentai iš Nigerijos, Nepalo, Indijos. Pagal to paties pavadinimo antrosios pakopos studijų programas studijavo ir jas sėkmingai baigė studentai iš Italijos, Nepalo ir Indijos. Dalinėse studijose pagal mainų programą „Erasmus+“ studijavo studentų iš Austrijos, Čekijos, Italijos, Ispanijos, Turkijos, Vokietijos, Portugalijos ir Kazachijos.

Užsienio studentai Vidaus degimo variklių laboratorijoje (2015 m.)

– **Dinamiška ir strategiškai kryptinga MTEP veikla.** Sumažėjus studentų skaičiui ir pedagoginio darbo apimčiai, inžinerijos mokslų bendruomenė vis labiau telkiama saviems MTEP projektams ir kitiems moksliniams darbams.

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė ir jai atstovaujanti fakulteto vadovybė nenuleidžia rankų ir dėl pirmosios pakopos studijų ateities užtikrinimo. Kiekvienais metais taikomos vis išradingesnės ir įtaigesnės studijų populiarinimo priemonės.

Vienas iš moksleiviams, atvykusiems į Akademiją, patrauklių renginių – tarptautinė Geografinių informacinių sistemų diena. Jos metu pasidalijama patirtimi, kaip šias technologijas galima taikyti žemės ir vandens tvarkymo srityse. Organizuojamos kūrybinės dirbtuvės moksleiviams Akvakultūros centro žuvų veisimo ir auginimo laboratorijose. Didelio susidomėjimo sulaukia sportinės ir mėgėjiškos žūklės ypatumai.

Sumanaus moksleivio akademijos Rokiškio eksperimentinės inžinerijos klasės moksleiviai baigė 2021/2022 m. m.

- Pagrindinės išorinės priežastys, 2010–2021 m. nulėmusios mažesnį žemės ūkio ir vandens inžinerijos specialistų rengimo mastą:*
- nepalanki studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas ir studijų finansavimo tvarka;
 - prastokas žemės ūkio įvaizdis;
 - mažėjantis baigiančiųjų vidurinio ugdymo įstaigas skaičius (demografinė duobė);
 - santykinai aukšta inžinerinių studijų kaina;
 - neakivaizdinių studijų pakeitimas ištęstinėmis studijomis;
 - skeptiškas daugumos valdžios institucijų požiūris į žemės ūkio studijas;
 - menkas abiturientų polinkis studijuoti, jų suvokimu, sunkius inžinerijos mokslus.

Tikslinis studijų finansavimas – vienintelė efektyvi, bet labai ribota valstybės taikyta priemonė stojimui į žemės ūkio inžinerines studijų programas skatinti.

Dėl inžinerinėms bakalauro studijoms nepalankių sąlygų susitaikyta su nedideliu studentų skaičiumi fakulteto pirmosios pakopos studijose.

Trys svarbūs inžinerijos mokslų akademinės bendruomenės veiklos ilgalaikiai poslinkiai:

- antrosios pakopos (magistrantūros) studijų kiekybinė ir kokybinė plėtra;
- vis didesnis užsieniečių pritraukimas į inžinerijos studijas;
- dinamiška ir strategiškai kryptinga MTEP veikla (kartu ir doktorantūros plėtra).

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė ir jai atstovaujantys vadovai, tobulindami studijų programas ir rengdami naujas, visuomet stengiasi įvertinti ir atliepti naujas mokslo tendencijas ir žemės ūkio verslo pagrįstus poreikius.

Kartu su žemės ūkio verslo ir vandens inžinerijos verslo atstovais taikomos aktyvios ir įtaigios inžinerinių studijų programų populiarinimo priemonės duoda vaisių: stojimas į žemės ūkio ir vandens inžinerijos studijas atsiagauna.

Išradingiausia inžinerinių studijų populiarinimo priemonė – Sumanaus moksleivio akademijos eksperimentinės inžinerijos klasės, padedant vietiniam verslui aprėpiančios vis daugiau savivaldybių ir gimnazijų.

Įkurtos VDU ŽŪA Sumanaus moksleivio akademijos Rokiškio, vėliau Pasvalio, Joniškio, Biržų, Plungės rajonų inžinerijos eksperimentinės klasės, tęsiama jų plėtra kituose rajonuose. Eksperimentinės inžinerijos klasės veikia Rumšiškių Antano Baranausko ir Žiežmarių gimnazijose Kaišiadorių rajone. Fakulteto dėstytojai ir studentai kartu su vietinio žemės ūkio verslo atstovais susitinka su moksleiviais, diskutuoja su jais apie išmaniąsias technologijas ir joms skirtas studijų programas.

Žemės ūkio mechanikos inžinerijos studijų programos magistrantai COVID-19 pandemijos sąlygomis (2020 m.) susipažįsta su presų valdymo sistemomis Inžinerijos studijų klasterio įmonėje UAB „Žemtiekimas“

2020 m. pavasarį Akademijos ir keturių šalies žemės ūkio verslo įmonių – UAB „Žemtiekimas“, „Baltic Agro Machinery“, „DOJUS agro“ ir AB „Lytagra“ – vadovai paskelbė, kad jungtinės veiklos sutartimis įsteigiamas Žemės ūkio inžinerijos studijų klasteris. Studijų klasterio pagrindinės veiklos sritys yra susijusios su inžinerijos specialistų rengimo kompetencijų gerinimu, studijų programų tobulinimu ir patrauklumo didinimu. 2021 m. gegužę klasterį papildė dar trys įmonės: UAB „Agrokoncernas“, UAB „Dotnuva Baltic“ ir AB „East West Agro“. Susijungus Žemės ūkio inžinerijos ir Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultetams, klasteris pavadintas Inžinerijos studijų klasteriu ir dar labiau išsiplėtė jo veiklos sritis.

Nemažas dėmesys skiriamas ir studijų infrastruktūrai gerinti. Paskaitos, laboratoriniai darbai ir kitos veiklos vyksta atnaujintose patalpose, aprūpintose modernia įranga. Paramą kuriant ir tobulinant studijų ir mokslo infrastruktūrą suteikia verslo įmonės – Akademijos mecenatai: UAB „Agrokoncernas“, „Baltic Agromachinery“, „DeLaval“, „DOJUS agro“, „Dotnuva Baltic“, „Ivabaltė“, „Žemtiekimas“, „Rovaltra“, AB „East West Agro“ ir „Lytagra“, kiti verslo partneriai: UAB „Autotoja“, „Festo“, „GEA Farm Technologies“, „Įtampa“, „Laumetris“ ir kt. Verslo įmonių atstovai aktyviai dalyvauja studijų kryptių ir programų komitetų veikloje, baigiamųjų darbų gynimo vertinimo komisijose.

Inžinerijos fakulteto absolventai, dėstytojai ir svečiai po diplomų įteikimo ceremonijos. 2022 m.

Šiuo metu abiturientai kviečiami studijuoti pagal Tvariosios inžinerijos, Žemės ūkio mechanikos inžinerijos, Vandens ir žemės inžinerijos (trys specializacijos – akvakultūros inžinerija, hidrotechnika, žemėtvarka) bakalauro studijų programas. Sėkmingai baigusiesiems bakalauro studijas siūloma rinktis vieną iš 5 magistrantūros studijų programų: „Hidrotechninės statybos inžinerija“, „Mechanikos inžinerija“, „Tvarioji energetika“, „Žemės ūkio inžinerija ir vadyba“, „Žemėtvarka“. 2023 m. Inžinerijos fakultete studijavo daugiau kaip 350 studentų.

UAB „Žemtieikimas“ įrengtos Sumaniosios gyvulininkystės laboratorijos atidarymas dalyvaujant rėmėjams ir LR Vyriausybės atstovams. 2015 m.

Nuo 2020 m. dėl Akademijos ir lyderiaujančių žemės ūkio verslo įmonių – Akademijos mecenatų – sėkmingos partnerystės veikia Inžinerijos studijų klasteris, kurio pagrindinė veikla – inžinerijos specialistų rengimo kompetencijų gerinimas, studijų programų tobulinimas ir patrauklumo didinimas.

Fakulteto absolventai laukiami žemės ir vandens ūkio įmonėse. Šių įmonių sėkmė – nemažas ir fakulteto absolventų nuopelnas, tai – kartu ir patraukli erdvė jų tolesnei karjerai.

Akademijos mecenatai svariai prisideda prie fakulteto mokslo ir studijų infrastruktūros gerinimo.

„Agroinžinerijos specialistų, gebančių su mažiau gauti daugiau, labai trūksta modernėjančiame agrosektoriuje. Įgytos žinios ir suformuoti gebėjimai priimti išmanius tvariosios inžinerijos sprendimus bei juos pritaikyti gamyboje leidžia mažinti nuolat brangstančius gamybos išteklius, gauti didesnę pelną ir tuo pačiu tausoti aplinką.“

Marius Kazlauskas, UAB „Precision Farming“ („AgriCon“) konsultantas

Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė turi galias ir ilgalaikes mokslinės veiklos tradicijas ir jas sėkmingai tęsia, kurdama prielaidas ne tik mokslu grįstoms studijoms, bet ir agrariniam sektoriui svarbioms inovacijoms.

Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ plėtros programos įgyvendinimas iš esmės pagerino apsirūpinimą laboratorine įranga ir MTEP sąlygas.

Inžinerijos fakulteto mokslininkai – aktyvūs daugelio tarptautinių mokslo organizacijų ir tinklų nariai.

Fakulteto mokslinės veiklos kryptys:
 – aplinką tausojanti statyba;
 – atsinaujinančių energijos išteklių technologijos ir biomasės inžinerija;
 – inovatyvios akvakultūros technologijos;
 – išmanioji žemės ir vandens inžinerija;
 – išmaniosios žemės ūkio ir mobiliųjų mašinų sistemos;
 – tribologiniai procesai mechaninėse ir biologinėse sistemose;
 – tvariosios inžinerinės sistemos;
 – poveikio klimato kaitai švelninimas.

Mokslinė veikla pastaruosius 10 metų

Pažangūs inžineriniai sprendimai – tai varomoji jėga kurti tvarias medžiagas, produktus ir technologijas, spręsti aplinkosaugos problemas. Šių sprendimų pagrindas – tikslingai vykdomi inžinerijos mokslų kryptių MTEP. Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė Akademijoje turi galias ir ilgalaikes mokslinės veiklos tradicijas ir jas sėkmingai tęsia, kurdama prielaidas ne tik mokslu grįstoms studijoms, bet ir agrariniam sektoriui svarbioms inovacijoms.

Mokslinės veiklos sėkmės svarbi prielaida yra ne tik aukšta mokslinė kompetencija, bet ir moderni laboratorinė įranga. Ši prielaida įgyvendinta kartu su integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ plėtros programa, Biosistemų inžinerijos, biomasės energetikos ir vandens inžinerijos centre įkūrus Geomatikos, Statinių ir statybinių medžiagų, Vandens ekosistemų tyrimo ir modeliavimo, taip pat Biodujų, Biomasės paruošimo, logistikos ir kietojo kuro procesų, Mašinų, technologinių sistemų ir procesų automatinio valdymo, Progresyvos augalininkystės inžinerijos, Technologijų saugos, Termoenergetinių procesų ir emisijos modernias laboratorijas.

Inžinerijos fakultetuose plėtojamos mokslo kryptys ir temos visuomet koreliavo su techniniais ir socialiniais iššūkiais, keliamais prioritetais ir tikslais konkrečiais raidos etapais. Pastaruoju metu vykdomi tyrimai daugiausia siejami su prioritetinėmis biosistemų inžinerijos mokslo kryptimis. Fakulteto mokslininkai sėkmingai darbuojasi biosistemų inžinerijos tarptautinėse organizacijose, konsorciumuose, komisijose, tyrėjus vienijančiuose tinkluose: Amerikos žemės ūkio ir biologijos inžinierių draugijoje (angl. *The American Society of Agricultural and Biological Engineers (ASABE)*), Europos žemės ūkio inžinierių asociacijoje (angl. *European Society for Agricultural Engineers (EurAgEng)*), Europos žemės naudojimo ir plėtros akademijoje (*ELAD*), Tarptautinėje tribologijos taryboje (angl. *International Tribology Council (ITC)*), Šiaurės šalių žemės ūkio mokslininkų asociacijoje (angl. *Nordic Association of Agricultural Science (NJF)*), Europos žemės ūkio inžinerijos studijų tinkluose, Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijoje (FAO) ir kt.

Šiuo metu susiformavo globalius ir nacionalinius pastarojo meto iššūkius atitinkančios mokslinės veiklos kryptys: aplinką tausojanti statyba; atsinaujinančių energijos išteklių technologijos ir biomasės inžinerija; inovatyvios akvakultūros technologijos; išmanioji žemės ir vandens inžinerija; išmaniosios žemės ūkio ir mobiliųjų mašinų sistemos; tribologiniai procesai mechaninėse ir biologinėse sistemose; tvariosios inžinerinės sistemos; poveikio klimato kaitai švelninimas. Dauguma mokslinės veiklos temų yra tarpdisciplininio pobūdžio, vykdomos keleto katedrų pajėgomis, dažnai sudarant ir tarpinstitucines, tarptautines mokslininkų grupes.

Tiksliosios žemdirbystės mašinų sistemos ir technologijos – viena svarbiausių šiuolaikinio žemės ūkio kryptių, kurioms būtini ir MTEP. Tai – agronomijos, informatikos ir inžinerijos žinias į visumą jungianti, vis plačiau praktikoje pritaikoma kryptis.

Išbandomas juostinio žemės dirbimo prototipas

Mokslininkai nuolat gilinasi į tiksliojo ūkininkavimo technologijas, ieško galimybių kuo tvariau ir efektyviau jas pritaikyti žemės ūkio darbuose: tai – nepilotuojamų skraidyklių taikymas, tausojantis žemės dirbimas, precizinė sėja, robotais vykdomas tręšimas, purškimas, pasėlių priežiūra, derliaus nuėmimas ir kt. Tikslioji žemdirbystė leidžia padidinti derlingumą, minimizuoti gamybos sąnaudas, tausoti aplinką. Tiksliojoje žemdirbystėje naudojamos sparčiai besivystančios išmaniosios informacinės technologijos, kurias pasitelkiant žemdirbystė vykdoma pagal tam tikroje lauko vietoje besiformuojančias specifines sąlygas, kintančias laike ir erdvėje.²⁹⁹

Viena ryškiausių mokslinės veiklos kryptių – vandens telkinių hidrauliniai-hidrologiniai tyrimai integruojant šiuolaikines skaitmeninio modeliavimo ir GIS priemones. Tokie tyrimai būtini hidrotechninių statinių parametrams, upių vagų charakteristikoms nustatyti, siekiant jas panaudoti laivybai, hidroenergetikai, teritorijų apsaugai nuo natūralių potvynių ar hidrotechninių statinių avarijų, taip pat hidrotechninių statinių automatizuotoms stebėsenos sistemoms kurti ir kitoms vandens inžinerijos sritims.

Dar viena aktuali kryptis – vandens sistemų techninė ir teisinė-ekonominė pertvarka bei subalansuotas jų naudojimas. Ilgą laiką vykdomi ežerotyros ir sapropelio panaudojimo, melioracijos sistemų parametru, naujų medžiagų taikymo, vandenvalos ir hidrotechninių statinių būklės vertinimo, geofiltracijos ir grunto statinių stabilumo tyrimai, rengiami hidrotechninių statinių būklės vertinimo normatyviniai dokumentai bei metodikos.

Prof. Egidijus Šarauskis –
vienas iškiliausių ir aktyviausių
mokslininkų

2018 m. vykdyto mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos projekto „Tikslaus juostinio žemės dirbimo ir sėjos mašinų darbo technologinių operacijų tyrimai ir kompleksinis efektyvumo vertinimas“ (vadovas – prof. E. Šarauskis) rezultatai panaudoti Lietuvos bendrosios žemės ūkio politikos strateginiam planui 2023–2027 m. parengti ir finansinei paramai taikantiesiems tiesioginę sėją žemės ūkio gamyboje pagrįsti.

²⁹⁹ Įsakymas dėl energiškaai efektyvių ir klimatui palankių investicijų skatinant taikyti tiesioginę sėją žemės ūkio gamyboje priemonės tvarkos aprašo patvirtinimo. TAR, 2022 gegužės 30, Nr. 11434. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3ad79d52e04f1ecb1b39d276e924a5d?jfwid=-1ckebl1uj>.

Vandens telkinių hidrauliniai-hidrologiniai tyrimai integruojant šiuolaikines skaitmeninio modeliavimo ir GIS priemones būtini hidrotechninių statinių parametrams, upių vagų charakteristikoms nustatyti, siekiant jas panaudoti laivybai, hidroenergetikai, teritorijų apsaugai nuo natūralių potvynių ar hidrotechninių statinių avarijų, taip pat hidrotechninių statinių automatizuotoms stebėsenos sistemoms kurti ir kitoms vandens inžinerijos sritims.

Fakulteto mokslininkai aktyviai dalyvauja nacionalinių ir tarptautinių mokslo programų konkursuose. Pastaruoju metu įgyvendinama daugiau kaip 40 nacionalinių ir tarptautinių projektų.

Vykdoma vis daugiau tarptautinių tarpdisciplininių mokslinių projektų, kuriuos vykdo plačios aprėpties komandos, sudarytos iš Akademijos fakultetų ir lyderiaujančių užsienio universitetų mokslininkų, pasauliui svarbioms prisitaikymo prie klimato kaitos, jos padarinių mažinimo ir tiksliosios žemdirbystės problemoms spręsti.

Hidraulinių procesų tyrimai laboratorijoje

Fakulteto mokslininkai aktyviai dalyvauja nacionalinių ir tarptautinių mokslo programų konkursuose. Kasmet pateikiama daugiau kaip 10 projektinių paraiškų mokslinių tyrimų finansavimui laimėti. Pastaruoju metu įgyvendinama daugiau kaip 40 įvairių nacionalinių ir tarptautinių projektų.

Sėkmingo mokslininkų bendradarbiavimo pavyzdys – 2020–2024 m. vykdomas tarptautinis H2020 ICT-AGRI-FOOD projektas „Selektyvus derliaus nuėmimas, pagrįstas mikotoksinų kiekio javų pasėliuose vertinimu POSHMyCo“. Šį projektą įgyvendina tarptautinė mokslininkų iš Belgijos, Ispanijos, Graikijos, Švedijos ir Lietuvos komanda. Pastarajai atstovauja profesoriai E. Šarauskis ir Z. Kriaučiūnienė bei doktorantas M. Kazlauskas. Vykdam šį projektą numatoma pirmą kartą parengti ir pagrįsti inžinerinį sprendimą, kaip sumažinti grūdinių maisto produktų užterštumo mikotoksinais riziką, taikant išmaniąsias augalų skenavimo, prevencinio purškimo ir selektyvaus derliaus nuėmimo technologijas. Tikimasi, kad šis sprendimas padidins derliaus vertę ir sumažins pavojingų veiksnių riziką žmonių sveikatai ir ūkiniam gyvūnams.

Prof. E. Šarauskio vadovaujami mokslininkai kartu su Agronomijos fakulteto ir Gento (Belgija) universiteto kolegomis laimėjo didelės apimties Lietuvos mokslo tarybos (LMT) aukšto lygio MTEP (SMART) projektą „Daugiafunkcinio, UV-VIS-NIR spektrometrija grįsto, precizinės sėjos technologinio proceso tvaraus valdymo modelio sukūrimas“. Šio projekto pagrindinis tikslas – sukurti moksliniais tyrimais, telemetrinėmis sistemomis ir daugiafunkciais UV-VIS-NIR spektrometrijos metodais pagrįstą žieminių kviečių precizinės sėjos technologinio proceso valdymo modelį ir įvertinti jo energinį, aplinkosauginį, agronominį ir ekonominį efektyvumą. Įgyvendinant šį projektą jau paskelbta daug mokslinių straipsnių aukšto lygio žurnaluose, patentuotas išradimas Lietuvos patentų biure ir pateikta išradimo paraiška Europos patentų biurui.

Pastaraisiais metais vykdoma vis daugiau tarptautinių projektų, kuriais siekiama pasidalyti patirtimi su besivystančių šalių mokslininkais ir praktikais. Vienas tokių pavyzdžių – „Horizon 2020“ projektas „Hidroenergetikos sprendimai besivystančioms ir kylančioms šalims“ (projekto dalies vadovas – prof. Petras Punys). Projektas aprėpia 14 partnerių, iš kurių 5 yra iš Afrikos ir Lotynų Amerikos šalių. Pagrindinis projekto siekis – hidroenergetikos žinių ir technologijų eksportas į besivystančias Afrikos ir Lotynų Amerikos šalis. Be šio projekto, vykdyti dar 4 „Horizon 2020“ projektai, kurių vadovai, atstovaujantys Lietuvai, buvo prof. Kęstutis Navickas, doc. Remigijus Zinkevičius, prof. Algirdas Jasinskas ir prof. Egidijus Šarauskis.

Svari mokslinė pagalba Afrikos šalims suteikta vykdant LR užsienio reikalų ministerijos (URM) Vystomojo bendradarbiavimo projektus „Hidroponinė pašarų auginimo technologija verslumo skatinimui Malyje“ (prof. A. Maziliauskas) ir „Išvalytų nuotekų panaudojimas drėkinimo reikmėms“ (projekto vadovas – doc. R. Skominas), taip pat „Erasmus+“ projektas „Žemės ūkio ir biosistemų inžinerijos vidaus kokybės užtikrinimo sistema Alžyro aukštojo mokslo institucijose“ (prof. A. Maziliauskas ir doc. L. Taparauskienė).

Mokslinių tyrimų rezultatai apibendrinami ir skelbiami Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose. Nuo 1955 m. leistas periodinis mokslo žurnalas „Vandens ūkio inžinerija“ 2013 m. kartu su Rygos technikos universitetu pertvarkytas į tarptautinį atvirosios prieigos žurnalą „The Journal of Water Security“. Nuo 1960 m. leistas mokslo žurnalas „Žemės ūkio inžinerija“, 2010 m. pradėtas leisti anglų kalba. Pakeitus jo pavadinimą į „Agricultural Engineering“, įtrauktas į svarbias duomenų bazes. Fakultetui taip pat priklauso žurnalai „Inžinerija“, „Žmogaus ir gamtos sauga“, „Balttrib“ ir mokslo populiarinamasis leidinys „Biosistemų inžinerija“, kuris iki 2021 m. buvo leidžiamas pavadinimu „Agroinžinerija ir energetika“. Šiuose žurnaluose skelbiami straipsniai apie naujausias technologijas, pristatoma konferencijų ir seminarų medžiaga. Fakulteto mokslininkai atviri tyrimų rezultatų sklaidai, svarbiausi moksliniai straipsniai skelbiami tarptautinėje Mokslinės informacijos instituto duomenų bazėje „ISI Web of Science“ referuojamuose leidiniuose, turinčiuose citavimo indeksą.

Fakultete daug dėmesio skiriama mokslinėms konferencijoms. Kasmet organizuojama tarptautinė mokslinė konferencija „Žmogaus ir gamtos sauga“, kas antri metai vyksta „Balttrib“, „Mobilioji technika“ ir kitos tarptautinės konferencijos. Gražia tradicija tapo konferencija „Baltic Surveying“, kiekvienais metais rengiama vis kitoje Baltijos šalyje, o pastaraisiais metais – ir Lenkijoje. Mokslininkai aktyviai reiškiasi ir už Akademijos ribų, ypač užsienyje organizuojamose mokslinėse konferencijose.

Aktyvi ir produktyvi Akademijos inžinerijos mokslų akademinės bendruomenės veikla ir pasiekimai nelieta nepastebėti ir labai gerai vertinami nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. 2014 m. vykusio institucinio mokslinės veiklos vertinimo metu vertinamasis vienetas, sudarytas iš abiejų tuomečių inžinerijos fakultetų mokslininkų ir Aplinkos technologijos cheminių ir biocheminių tyrimų laboratorijos, pasiekė trečią geriausią rezultatą iš 21 technologijos mokslų srities vertinamojo vieneto iš šalies mokslo institucijų. Aukštą mokslinį lygį ir pripažinimą tarptautinėje mokslo erdvėje akademinė bendruomenė demonstruoja ir šiuo metu.

*Vykdoma daug projektų,
skirtų Afrikos ir
Lotynų Amerikos šalių
opioms hidroenergetikos,
vandens ūkio problemoms spręsti,
inovatyvioms technologijoms
žemės ūkio gamyboje pritaikyti.*

*Inžinerijos akademinės bendruomenės
nariai – aktyvūs nacionalinių ir
tarptautinių mokslinių konferencijų
dalyviai. Jų moksliniai straipsniai
dažnai skelbiami tarptautinėje
Mokslinės informacijos instituto
duomenų bazėje „ISI Web of Science“
referuojamuose leidiniuose, turinčiuose
citavimo indeksą.*

Akademijos inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė yra tarp šalies lyderiaujančių mokslo institucijų pagal formalius tarptautinių ekspertų vertinimus.

Lietuvos mokslų akademijos tikrieji nariai

Vardas, pavardė	Metai
Prof. Aloyzas Dirsė	1991–2024 m.
Prof. Albinas Kusta (emeritas)	Nuo 1996 m.
Prof. Algirdas Jonas Raila (emeritas)	Nuo 2001 m.
Prof. Arvydas Povilaitis	Nuo 2016 m.
Prof. Egidijus Šarauskis	Nuo 2019 m.
Prof. Dainius Steponavičius	Nuo 2023 m.

Akademijos šimtmetį Inžinerijos fakulteto bendruomenė pasitinka tvirtai žinodama, kas mes esame, dėl ko esame ir kokie norime būti – atviri naujiems iššūkiams ir pokyčiams, pasirenę susitelkę dirbti ir garbingai vykdyti savąją misiją.

Tarptautinės mokslinės konferencijos „Baltic Surveying“ organizatoriai. 2023 m.

Labai gerai vertinami ir iškiliausių mokslininkų pasiekimai. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) tikraisiais nariais išrinkti inžinerijos fakultetų atstovai profesoriai A. Dirsė, A. Kusta ir A. Raila, kurie šiuo metu yra nariai emeritai (akademikai). Neseniai šios mokslų akademijos tikraisiais nariais (akademikais) buvo išrinkti profesoriai A. Povilaitis, E. Šarauskis ir D. Steponavičius.³⁰⁰

Aukšti moksliniai pasiekimai nulemia sėkmingą jaunųjų mokslininkų rengimą doktorantūros studijų metu. Lietuvos mokslų tarybos nustatyta tvarka Akademija visuomet turėjo bent vienos inžinerijos mokslų krypties doktorantūros teisę. Nuo 2010 iki 2022 m. disertacijas parengė ir apgynė 47 doktorantai (iš jų 39 – aplinkos inžinerijos krypties, 6 – mechanikos inžinerijos krypties ir 2 – transporto inžinerijos krypties), jie sėkmingai įsijungė į Inžinerijos mokslų akademinę bendruomenę arba užsiima inovacine veikla žemės ūkio verslo įmonėse.

Šiuo metu pagal aplinkos inžinerijos, mechanikos inžinerijos ir transporto inžinerijos mokslo kryptis studijuoja apie 30 doktorantų, iš kurių 4 – iš užsienio (Nepalo, Irano, Ukrainos). Veiksminga doktorantūra yra produktyvios mokslinės veiklos pagrindas ateičiai.

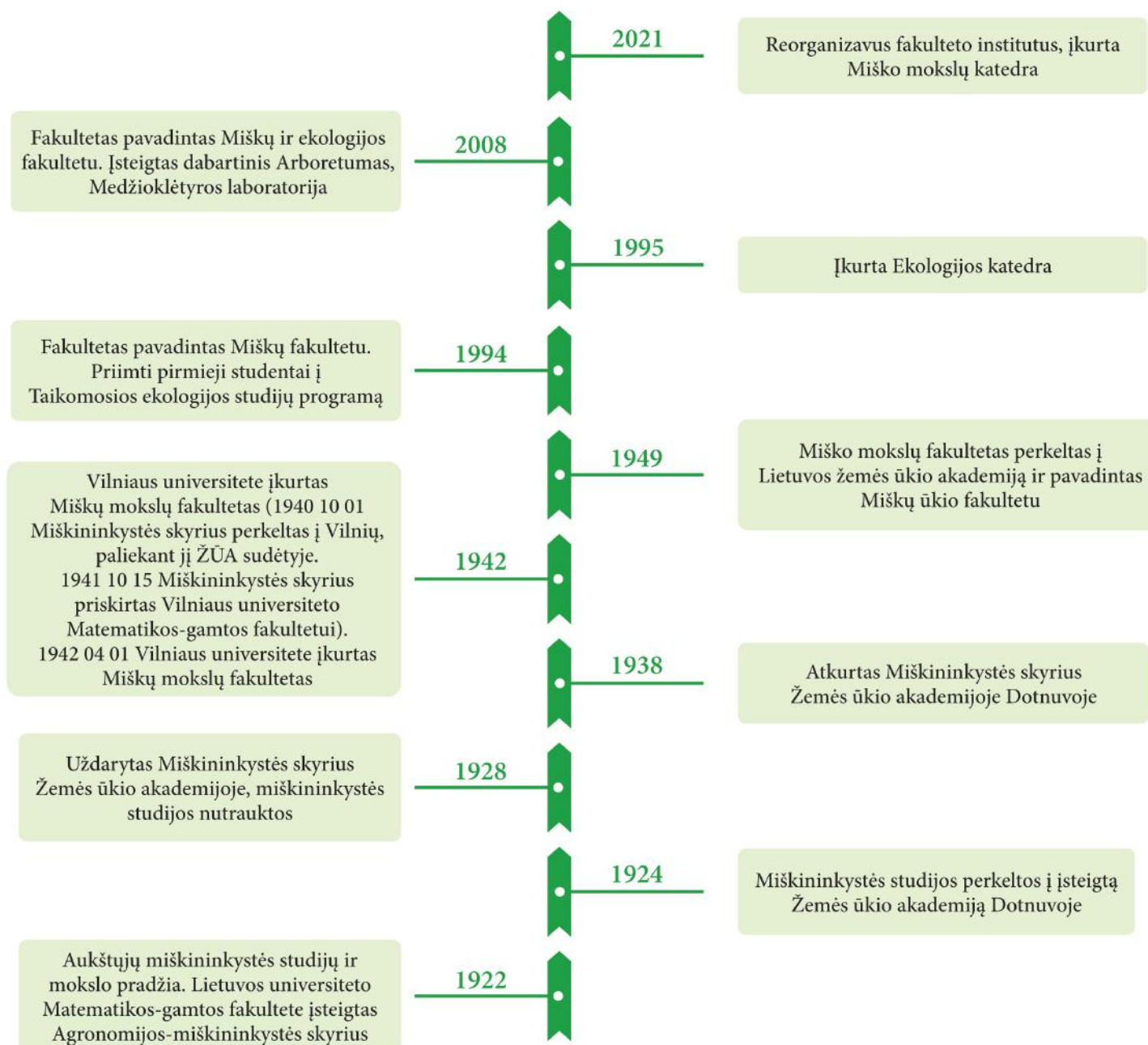
Akademijos šimtmetį Inžinerijos fakulteto bendruomenė pasitinka tvirtai žinodama, kas mes esame, dėl ko esame ir kokie norime būti – atviri naujiems iššūkiams ir pokyčiams, pasirenę susitelkę dirbti ir garbingai vykdyti savąją misiją.

300 Žemės ūkio mokslai Lietuvos mokslų akademijoje (2021). Sud. Zenonas Dabkevičius ir Reda Daukšienė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, p. 70–93.

Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė

Prof. Vitas Marozas

Pagrindinės istorijos datos

Šiuo metu miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė vykdo mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą pagal šias mokslų kryptis:

- miškotyros,
- ekologijos ir aplinkotyros.

Šiuo metu miško ir ekologijos mokslų bendruomenė vykdo studijas pagal šias kryptis:

- miškininkystės,
- ekologijos.

Aukštųjų miškininkystės studijų ir mokslo, taip pat miško mokslų akademinės bendruomenės formavimosi pradžia laikoma 1922 metų vasario 16 diena, kai Kaune atidaryto Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakultete buvo įsteigtas Agronomijos skyrius ir Girininkystės katedra.

Bendruomenė ir jos misija

Trečdalį Lietuvos teritorijos užima miškai. Tai – didelis nacionalinis turtas, viena svarbiausių biosferos ekosistemų. Žvelgiant iš ekonominių pozicijų, miškai yra daugelio pramonės šakų ir energetikos žaliavų šaltinis, o žvelgiant iš ekologijos pozicijų – tai ekosistema, palaikanti biologinę įvairovę, sugerianti anglies dvideginį (pagrindinį ŠESD komponentą) ir gaminanti deguonį, stabdanti dirvų eroziją ir mažinanti gruntinių bei paviršinių vandenų taršą. Socialiniu aspektu miškas – poilsio, turizmo ir dvasios atgaivos vieta. Ne veltui apie mišką sudėta tiek dainų.

Kaip ir miškai, lygiai taip pat vertingas ir miškininkų darbas. Valdant trečdalį šalies teritorijos, miškininkams tenka pasiekti miškų ūkinio bei rekreacinio naudojimo ir miškų ekosistemų tvarumo užtikrinimo darną.

Akademija – vienintelė aukštojo mokslo institucija, rengianti miškininkus su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu. Miškotyros mokslinius tyrimus Lietuvoje dar vykdo LAMMC Miškų institutas, miškininkus su aukštuoju neuniversitetiniu išsilavinimu rengia Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija. Šių institucijų bendruomenių daugumą sudaro Akademijos absolventai.

Dėl ypatingų sąsajų su ekologija ir aplinkosauga, taip pat dėl praktinėje veikloje kylančių esminių aplinkosaugos problemų miško mokslų akademinė bendruomenė XX a. 8-ajame dešimtmetyje pradėjo brandinti ir ekologijos mokslines kompetencijas. Taip miško mokslų akademinė bendruomenė ilgainiui peraugo į jungtinę miško ir ekologijos mokslų akademinę bendruomenę.

Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė šiuo metu yra Miškų ir ekologijos fakulteto branduolys. 2024 m. ši bendruomenė jungė 13 profesorių, 2 profesorius emeritus, 11 docentų, 15 lektorių, 11 mokslo darbuotojų.

Miško ir ekologijos mokslų akademinės bendruomenės (Miškų ir ekologijos fakulteto) misija – kurti ir skleisti miškotyros, ekologijos ir aplinkotyros, aplinkos inžinerijos ir su šiomis sritimis susijusių mokslo kryptių žinias, siekiant darnaus biologinių išteklių naudojimo ir visavertės bei saugios gyvenimo aplinkos kūrimo. Ši misija vykdoma atliekant mokslinius tyrimus ir rengiant miškininkystės ir taikomosios ekologijos specialistus Valstybinių miškų urėdijai, Saugomų teritorijų tarnybai bei kitoms miškų ir aplinkosaugos tarnyboms, miškininkavimo ir miško pramonės įmonėms.

Bendruomenės raida

Aukštųjų miškininkystės studijų ir mokslo, taip pat miško mokslų akademinės bendruomenės formavimosi pradžia laikoma 1922 metų vasario 16 diena, kai Kaune atidaryto Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakultete buvo įsteigtas Agronomijos skyrius ir Girininkystės katedra. Tais pačiais metais skyrius pavadintas Agronomijos-miškininkystės skyriumi. Matematikos-gamtos fakulteto taryba 1923 m. sausio 30 d. vadovauti Girininkystės katedrai kaip ordinarinį profesorių pakvietė Povilą Matulionį ir jam pavedė dėstyti miškotvarką ir taksaciją, taip pat – laikinai – miškamokslų ir dendrologiją.

1924 m. miškininkystės studijos perkeltos į įsteigtą Žemės ūkio akademiją, kurioje šalia Agronomijos skyriaus iki 1928 m. veikė ir Miškininkystės skyrius. Akademijos pirmuoju rektoriumi tapo miškininkas prof. Povilas Matulionis (1924–1928), prorektoriumi – taip pat miškininkas doc. Antanas Rukuiža (1924–1926). Tuo metu veikė Miškininkystės (vedėjas – doc. A. Rukuiža), Miškotvarkos (vedėjas – prof. P. Matulionis), Miškų sunaudojimo (vedėjas – doc. A. Gravrogkas), kiek vėliau – Specialinės miškininkystės (vedėjas – doc. V. Vaitkus) katedros. Specialybės dalykus dėstė profesoriai J. Tonkūnas, V. Vilkaitis, docentai J. Elisonas, P. Jucaitis, P. V. Raulinaitis, V. Taujenis, lektoriai M. Daujotas, S. Mastauskis ir kiti.

Pirmieji studentai į Miškininkystės skyrių priimti 1924 m. rudenį. 1924 m. spalio 15 d. Miškininkystės skyriuje buvo 26 ne tik pirmo, bet ir aukštesnių kursų (perkelti iš Lietuvos universiteto) studentai. Šių skyrių baigė keturios miškininkų laidos: 1925 m. – 8, 1926 m. – 4, 1927 m. – 14, 1928 m. – 15 studentų. Nors skyrių baigė iš viso 41 studentas, diplominius darbus apgynė ir mokslingo miškininko diplomus įgijo 31 specialistas.

Prof. P. Matulionis padarė didžiausią įtaką miškininkystės mokslui atsirasti Lietuvoje. Dar 1906 m. išėjo garsus jo veikalas „Žolynas“. 1919 m. P. Matulionis pateikė pirmąją Lietuvos miškų tipologinės klasifikacijos schemą. 1923 m. Matematikos-gamtos fakultetas išleido profesoriaus parengtą dendrologijos metodinę priemonę „Sumedėjusių augalų skirstymui medega“; tai – pirmasis Lietuvos miškų mokslo istorijoje metodinis leidinys lietuvių kalba. P. Matulionis išleido knygas „Miško auklėjimas“ (1920), „Kiek girioje medžio kirstina“ (1924), „Miško atvejinė arba sėklinė medžiapjūtė“ (1925). Profesoriaus moksliniai interesai buvo labai platūs: miško fitopatologija ir tipologija, botanika, medynų augimo eiga, miško naudojimo normos, Lietuvos miškingumas.

Miškininkystės skyrius Akademijoje vėl atidarytas 1938 m. Į pirmą kursą priimti 25 studentai. Pagal 1938 m. rugpjūčio 16 d. statuto pakeitimą, miškininkų rengimu rūpinosi 7 katedros: Bendrosios miškininkystės, Specialiosios miškininkystės, Miškų eksploatacijos, Medžio technologijos, Miškų taksacijos ir tvarkymo, Medžio pramonės ir prekybos, Geodezijos ir melioracijos. Trūkstant patalpų, 1940 m. skyrius buvo perkeltas į Vilnių, paliekant jį Akademijos sudėtyje. Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai, pertvarkytos Miškininkystės skyriaus katedros. Vietoje buvusių 7 katedrų suformuotos 5 (Bendrosios miškininkystės, Specialiosios miškininkystės, Taksacijos, Mechaninės medžio technologijos ir Cheminės medžio technologijos). Be kai kurių jau anksčiau dėsciusių dėstytojų, specialybės dalykus pradėjo dėstyti Akademijos auklėtiniai J. Kuprionis, J. Rauktys, A. Vasiliauskas ir kiti. J. Rauktys 1938 m. išleido dendrologijos vadovėlį.

Pagal galimybes specialybės dalykų dėstytojai vykdė mokslinius tyrimus. Doc. J. Kuprionis tęsė miško medžių sėklų tyrinėjimus, prof. J. Rauktys analizavo šaltosios 1939–1940 m. žiemos žalą eglynams ir Rytų Lietuvos augaliją, doc. J. Vilčinskas – Lietuvos baltalksnynus, domėjosi Lietuvos miškų ūkio istorija. Tyrimų rezultatai buvo skelbiami „Žemės ūkio metraštyje“, žurnale „Mūsų girios“.

Vokiečiams okupavus Lietuvą, Miškininkystės skyrius perduotas VU Gamtos-matematikos fakultetui. Skyriui vadovavo fakulteto prodekanas doc. Antanas Vasiliauskas. 1942 m. balandžio 1 d. Miškininkystės skyrius reorganizuotas į Miškų mokslų

*1924 m. miškininkystės studijos
perkeltos į atidaromą Žemės ūkio
akademiją.
Miškininkystės skyrius veikė iki 1928 m.*

*Prof. Povilas Matulionis –
miškininkystės mokslų
pradininkas Lietuvoje ir
Žemės ūkio akademijos
pirmasis rektorius.*

*1938–1940 m. Miškininkystės skyrius
vėl Akademijoje.*

*1940–1941 m. Miškininkystės skyrius –
Akademijos padalinys Vilniuje.*

*1942 m. Miškininkystės skyrius
reorganizuotas į VU
Miškų mokslo fakultetą.*

*1949 m. Miškų mokslų fakultetas
priskirtas
Lietuvos žemės ūkio akademijai
Miškų ūkio fakulteto pavadinimu.*

fakultetą, o dekanu paskirtas doc. A. Vasiliauskas (1942–1943). Nuo 1943 m. kovo pradžios iki 1944 m. rugsėjo 13 d. universitetas buvo uždarytas. Jį atidarius, fakulteto dekanu paskirtas doc. V. Vaitkus (1944–1948). Miškų mokslų fakultete veikė Miškininkystės (vedėjas – doc. V. Vaitkus), Miškų ūkio ekonomikos ir organizacijos (vedėjas – doc. M. Jankauskas), Miškų apsaugos ir miško kultūrų (vedėjai – vyr. dėst. P. Vilkus, A. Končius, P. Garmus) katedros. Specialybės dalykus dėstė profesoriai A. Minkevičius, T. Ivanauskas, doc. M. Jankauskas, vyr. dėstytojai A. Končius, L. Šernas, J. Alekna, A. Milaknis, M. Lukinas, B. Rugelis, V. Stinskas ir kiti.

1938–1949 m. laikotarpiu miškininkystės studijas baigė iš viso 70 studentų. Vokiečių okupacijos metais VU baigė 3 miškininkų laidos: 1942 m. – 20, 1943 m. – 18, 1943–1944 m. – 18 absolventų. Pokario metais VU išleido 3 miškininkų laidas: 1947 m. – 1, 1948 m. – 4, 1949 m. – 9 absolventus.

1949 m. miškininkystės studijos perkeltos į Akademią Kaune. Miškų mokslų fakultetas buvo pavadintas Miškų ūkio fakultetu. Jo dekanu paskirtas doc. M. Jankauskas (1949–1952); vėliau dekanais dirbo doc. M. Lukinas (1952), doc. S. Mastauskis (1952–1956), doc. A. Latvelis (1956–1957). 1954 m. į neakivaizdinį skyrių priimti pirmieji studentai. 1957 m. sumažinus priimamų studentų skaičių iki 25, Miškų ūkio ir Žemės ūkio ekonomikos fakultetų dekanų pareigybės buvo sujungtos, ir abiejų fakultetų dekanu paskirtas doc. K. Jasiūnas. Miškų ūkio fakulteto dekanų pareigybė atkurta 1968 m., ir dekanu tapo doc. Pranas Džiaukštas (1968–1990), prieš tai dirbęs prodekanu (dekanu docentas išdirbo net 22 metus).

Studentų mokymo procesą reglamentavo SSRS bendrieji studijų planai. Mokslas truko 4 metus ir 7 mėnesius. 1950–1995 m. dienines vientisąsias studijas baigė 1 815, 1958–1999 m. neakivaizdines studijas – 486 miškų ūkio inžinieriai.

Prof. T. Ivanausko paskaita būsimiems miškininkams

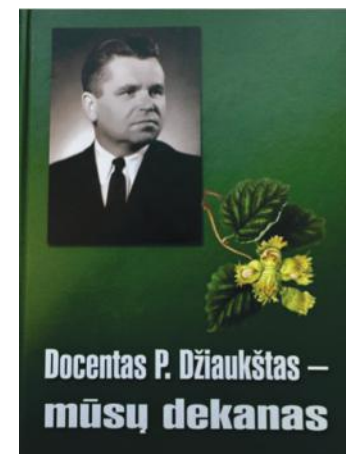
Fakulteto sudėtis ne kartą keitėsi. Pradžioje jį sudarė 3 katedros, priklausomai nuo dėstomų dalykų, jų pavadinimai kito. Ilgainiui susiformavo dvi – Miškininkystės ir Miškotvarkos katedros. Miškininkystės katedrai vadovavo M. Lukinas (1951–1952), T. Ivanauskas (1952–1955), V. Stinskas (1955–1967), A. Navasaitis (1967–1977), P. Jakas (1977–1988), Antanas Juodvalkis (1988–1993). Miškotvarkos katedros vedėjų pareigas ėjo M. Jankauskas (1945–1952), B. Labanauskas (1952–1953), M. Lukinas (1953–1962), J. Repšys (1962–1974), V. Antanaitis (1974–1989), R. Deltuvas (1989), A. Tebėra (1989–1990). Tuo laikotarpiu buvo išugdyta stipri miškininkų akademinė bendruomenė, kuri dėstė specialiuosius dalykus ir vis labiau įsitraukė į tiriamuosius darbus. Ypač daug dėmesio skirta žinioms sisteminti ir vadovėliams rengti. M. Jankauskas 1951 m. išleido vadovėlį „Miško taksacija“, autorių kolektyvas 1963 m. (sud. V. Ramanauskas) – „Dendrologija“ (leidimas pakartotas 1973 m.). V. Antanaitis, P. Jakas, R. Mankus 1968 m. išleido vadovėlį „Miškotvarka“, 1970 m. pasirodė J. Repšio ir V. Antanaičio parengta „Miško taksacija“. Tais pačiais metais išleistas T. Ivanausko, A. Navasaičio, V. Skuodžio vadovėlis „Miško paukščių ir žvėrių biologija ir medžioklės ūkio pagrindai“. Studentams skirti vadovėliai buvo leidžiami ir vėliau. Fakulteto studentai turėjo daugumos specialiųjų dalykų studijoms skirtus lietuviškus vadovėlius.

Tuo metu miškininkų studijos pasižymėjo gausiomis praktikomis. Jos buvo atliekamos Kamšos miške, Nemuno šlaitų miškuose, Obelynės dendroparke, medelyne, Kazlų Rūdos, Dubravos, Kauno miško ūkių miškuose.

Sustiprėjo moksliniai tyrimai. 1958 m. fakultete įsteigta aspirantūra, išaugo ūkiskaitos darbų apimtis, padaugėjo mokslo darbuotojų. V. Antanaičio vadovaujama Miškotvarkos katedra tapo pripažinta mokslo institucija tuometėje SSRS. 1985 m. įsteigta Miškų monitoringo laboratorija. Atlikti sklypinio miškotvarkos metodo dirvožemio-tipologiniu pagrindu diegimo Lietuvoje tyrimai, matematinio-statistinio Lietuvos valstybinių miškų fondo inventorizacijos metodo tyrimas ir įgyvendintas jo pritaikymas, ekonominiu aspektu įvertintos Lietuvos miško žemės ir sudarytas miškų kadastras. Vykdyti medienos einamojo prieaugio ir tūrio pokyčio, miškotvarkos technologijos ir medynų taksacijos metodų tobulinimo, medynų augimo eigos ir našumo, tikslinio miško ir medienos naudojimo, miško ekosistemų dinamikos antropogeninio poveikio sąlygomis ir kiti tyrimai. Dauguma tyrimų buvo unikalūs visoje SSRS ir turėjo didelę praktinę naudą.

Rūpintis ir dėstytojų bei studentų darbo sąlygomis. Į 1979 m. iškilusį naują pastatą persikėlė Miškotvarkos katedros darbuotojai, jame įrengtos laboratorijos ir kabinetai. 1983 m. Kazlų Rūdoje įsteigtas Miškotvarkos katedros filialas.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, fakultete daug kas pakito. Dekanu išrinktas doc. Albinas Tebėra. Dėl finansavimo problemų smarkiai susitraukė mokslinių tyrimų apimtis, dalis mokslo darbuotojų paliko Akademiją, dalis pradėjo dirbti dėstytojais. Svarbu, kad tais sunkiais laikais išsaugotas akademinės bendruomenės branduolys: R. Deltuvas, A. Juodvalkis, R. Žadeikis, R. Mankus, S. Mirinas, A. Navasaitis, M. Navasaitis, A. Venckus, E. Petrauskas, J. Mažeika. Prie jų sėkmingai prisijungė E. Bartkevičius, J. Daniulis, J. Šepetienė, E. Riepšas, E. Derenka, D. Vitunskas, K. Pėtelis. Tuomet atsisakyta

Knygos apie doc. P. Džiaukšto gyvenimą ir akademinę veiklą viršelio faksimilė

„Kaip didžiausios pagarbos ir padėkos ženklas įstrigo atmintin ne vienas įvykis, kai iškilminguose miškininkų renginiuose paminint buvusį Dekaną neprašyta su ovacijomis atsistoja visa didžiulė dalyvių auditorija...“

Doc. J. Šepetienė
apie dekaną doc. P. Džiaukštą

1979 m. Miškotvarkos katedra persikėlė į naujo pastato patalpas.

XX a. 8-ajame dešimtmetyje pradėtos ekologijos ir gamtosaugos studijos palaipsniui išaugo į ekologijos ir aplinkosaugos mokslų kompetencijos centrą.

1994 m. pradėtos įgyvendinti taikomosios ekologijos pirmosios pakopos, 1996 m. – antrosios pakopos studijų programos.

Fakulteto, vienijančio miško ir ekologijos mokslų akademinę bendruomenę, pavadinimų ir dekanų kaita

Fakulteto pavadinimas	Dekanai
Miškų mokslų fakultetas Vilniaus universitete (1942–1949)	Antanas Vasiliauskas (1942–1943)
	Vladas Vaitkus (1944–1949)
Miškų ūkio fakultetas (1949–1994)	Mykolas Jankauskas (1949–1952)
	Mikalojus Lukinas (1952)
	Stanislovas Mastauskis (1952–1956)
	Antanas Latvelis (1956–1957)
	Kazimieras Jasiūnas (taip pat Ekonomikos fakulteto) (1957–1967)
	Pranas Džiaukštas (1967–1990)
	Albinas Tebėra (1990–1994)
Miškų fakultetas (1994–2008)	Albinas Tebėra (1994–2000)
	Edmundas Bartkevičius (2000–2008)
Miškų ir ekologijos fakultetas (nuo 2008)	Edmundas Bartkevičius (2008–2021)
	Vitas Marozas (nuo 2021)

miškininkų rengimo pagal SSRS centralizuotai parengtus planus, daug intelektualinių jėgų atiduota miškininkystės studijų programai parengti, įgyvendinti bei vėliau tobulinti.

1994 m. fakultetas pavadintas Miškų fakultetu. Kartu imta skirti vis daugiau dėmesio ekologijos moksliniams tyrimams ir dalykų dėstymui. Nuo 1974 m. gamtosaugos studijų dalykas pradėtas dėstyti visuose Akademijos fakultetuose. Ekologijos dalykų dėstymas priskirtas Miškininkystės katedrai, o jos pavadinimas 1987 m. patikslintas į Miškininkystės ir gamtos apsaugos. Su metais augo poreikis ne tik integruoti ekologijos dalykus į kitas studijų programas, bet ir rengti atskirą ekologijos studijų programą. Pirmosios pakopos studijų programa „Taikomoji ekologija“ pradėta įgyvendinti 1994 m. Po dvejų metų į šią programą integruotos miško ekologijos, agroekologijos ir hidroekologijos specializacijos. 1996 m. pradėti rengti ekologijos magistrai. Šiuos pokyčius atspindėjo ir fakulteto struktūra. 1995 m. sausio 23 d. įkurta Ekologijos katedra, o Miškininkystės ir gamtos apsaugos katedrai grąžintas ankstesnis pavadinimas. Smarkiai plečiantis ekologijos ir aplinkosaugos tyrimams, 1997 m. įsteigtas Aplinkos institutas, jam perduota ir Ekologijos katedra. Pažymėtina, kad tai nesukūrė fakulteto ir instituto atskirties. Pirmoji Aplinkos instituto direktorė prof. V. Rutkovenė daug prisidėjo prie ekologijos studijų išplėtojimo ir kokybės gerinimo. Neformalus ir gilus bendradarbiavimas nulėmė, kad Ekologijos katedra 2006 m. liepos 10 d. grąžinta Miškų fakulteto žinion, o 2008 m. gegužės 1 d. Miškų fakultetas pavadintas Miškų ir ekologijos fakultetu. Tai reiškė visišką miškininkystės ir ekologijos mokslų bendruomenių susiliejamą.

Pasibaigus doc. A. Tebėros dviem dekanavimo kadencijoms, naujuoju dekanu išrinktas doc. Edmundas Bartkevičius, kuris prieš tai dirbo prodekanu. Kaip ir doc. P. Džiaukštas, doc. E. Bartkevičius buvo visų gerbiamas dekanas, šias pareigas ėjo daugiau nei 20 metų.

Trys dekanai:
(iš kairės į dešinę) prof. V. Marozas, prof. E. Bartkevičius, doc. A. Tebėra

Dekano pagalbininkais – prodekanais – pabuvojo doc. A. Tebėra (2001–2002), doc. E. Petrauskas (2002–2007), doc. A. Kliučius (2005–2007), doc. R. Žalkauskas (2007–2021), lekt. A. Stiklienė (2008–2021), lekt. J. Abraitienė (2015–2018).

Bendrame Akademijos kontekste vykdyti struktūriniai pokyčiai neaplenkė ir Miškų ir ekologijos fakulteto bendruomenės. 2012 m., telkiant intelektualinius ir materialinius išteklius, Miškų ir ekologijos fakultete įkuriamas Aplinkos ir ekologijos institutas, sujungiant Chemijos ir Ekologijos katedras, taip pat Aplinkotyros, Aplinkos technologijos cheminių ir biocheminių tyrimų laboratorijas, Agroekologijos centrą. Prie Miškotvarkos katedros prijungus anksčiau Aplinkos institutui priklausiusią Miškų monitoringo tyrimo stotį, įkurtas Miškotvarkos ir medienotyros institutas. Miškininkystės katedra kartu su 2008 m. įsteigta Medžioklėtyros laboratorija tapo Miškininkystės ir miško biologijos institutu.

Kompetentingus ir socialiai atsakingus vadovus turėjo ir fakulteto katedros, vėliau tapusios institutais. Miškininkystės mokslų priešakyje buvo prof. A. Juodvalkis (1988–1993), prof. E. Riepšas (1993–2006), prof. G. Brazaitis (2006–2021). Miškotvarkos akademinę bendruomenę telkė doc. A. Venckus (1991–2001), doc. J. Mažeika (2001–2007), prof. E. Petrauskas (2007–2021). Pirmoji Ekologijos katedros vedėja – prof. V. Rutkoviienė (iki 2003). Šiai katedrai, vėliau Aplinkos ir ekologijos institutui vadovavo prof. V. Marozas (2003–2018), nuo 2018 m. – prof. L. Česonienė.

Derinantis prie VDU struktūros, 2021 m. fakulteto institutai pertvarkyti į katedras. Aplinkos ir ekologijos institutas be didesnių pokyčių tapo katedra, o visi miškininkystės ir miškotvarkos mokslai dar labiau konsoliduoti, juos sujungiant į vieną Miško mokslų katedrą. Jos vedėju išrinktas prof. Gintautas Mozgeris.

Miško mokslų akademinė bendruomenė yra neatsiejama Lietuvos miškininkų bendruomenės dalis. Susitelkimas aplink Lietuvos miškininkų sąjungą yra reikšminga ir neišsenkanti galimybė pažinti miškininkavimo praktines problemas, sulaukti grįžamojo ryšio apie absolventus ir atliktus tyrimus. Lietuvos miškininkų sąjungos prezidentais buvo išrinkti šie Akademijos atstovai: Vaidotas Antanaitis (1996–1998), Albinas Tebėra (1998–2002), Edvardas Riepšas (2002–2008), Edmundas Bartkevičius (2008–2020). Lietuvos miškininkų sąjungos garbės nariai yra Povilas Matulionis, Vaidotas Antanaitis, Mykolas Jankauskas, Pranas Džiaukštas, Antanas Juodvalkis, Janina Šepetienė, Edvardas Riepšas, Romualdas Deltuvas, Edmundas Bartkevičius, Albinas Tebėra.

Iškiliems miškininkams profesoriams Mykolui Jankauskui (1994) ir Vaidotui Antanaičiui (1997) suteiktas garbingas Akademijos garbės daktaro vardas.

Fakulteto bendruomenė pasižymi įvairiomis prasmingomis iniciatyvomis ir už Akademijos ribų. Kai kurios iš jų pasiekė netgi Vatikaną. Fakulteto bendruomenės išau-gintas ir popiežiui padovanotas kėnis padėjo kurti jaukią kalėdinę atmosferą Vatikane. Doc. A. Gavenausko ir prof. E. Bartkevičiaus iniciatyva 2018 m. popiežius Pranciškus kartu su fakulteto atstovais Apaštalinės nunciatūros Lietuvoje kiemelyje pasodino fakulteto medelyne užaugintą ąžuoliuką.

*2006 m. Ekologijos katedra
prijungta prie Miškų fakulteto,
o 2008 m. Miškų fakultetas pavadintas
Miškų ir ekologijos fakultetu.*

*2008 m. įsteigta Medžioklėtyros
laboratorija.*

*Nuo 2012 iki 2021 m. Miškų ir
ekologijos fakultete – trys institutai:
– Aplinkos ir ekologijos;
– Miškininkystės ir miško biologijos;
– Miškotvarkos ir medienotyros.*

*Nuo 2021 m. fakultete dvi katedros:
– Aplinkos ir ekologijos;
– Miško mokslų.*

Prof. Mykolas Jankauskas (1905–1999),
Akademijos garbės daktaras (1994)

*Fakulteto bendruomenė
pasižymi dideliu susitelkimu,
bendruomeninėmis iniciatyvomis,
ekologijos ir aplinkos apsaugos svarbos
populiarinimu.*

Popiežius Pranciškus Apaštalinės nunciatūros Lietuvoje kiemyje sodina fakulteto medelyne
užaugintą ir padovanotą ąžuoliuką. 2018 m. Nuotrauka iš vaticanmedia.va

Bendradarbiavimo patirtis, veikla už akademinės bendruomenės ribų leidžia užtikrinti aukštą mokslinės veiklos lygį, mokslu grįstas studijas, aktualizuoti dėstomų studijų dalykų turinį, imtis lyderystės sprendžiant žaliojo kurso, biologinės įvairovės išsaugojimo ir kitus aktualius klausimus.

Miškų ir ekologijos fakulteto bendruomenė. 2023 m.

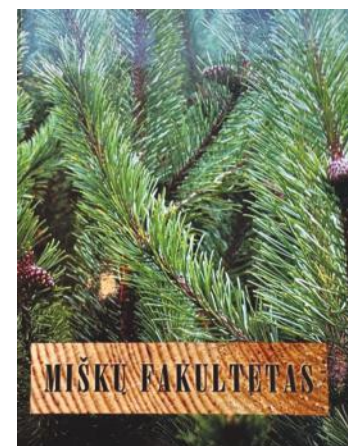
Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė skiria daug dėmesio fakulteto istorijai. Tam rengiami specialūs leidiniai, iškilūs mokslininkai organizuoja specialias konferencijas, vyksta atsiminimų vakarai. Prof. Antanui Juodvalkiui suteiktas garbingas profesoriaus emerito vardas, miškininkams prof. Mykolui Jankauskui ir prof. Vaidotui Antanaičiui – garbės daktaro vardas. Bendruomenė mena ir gerbia Anapilin išėjusių kolegų atminimą. Per pastarąjį dešimtmetį bendruomenė amžino poilsio išlydėjo prof. Dalią Brazauskienę (2016), prof. Vaidotą Antanaitį (2018), doc. Kęstutį Pételį (2019), prof. Vidą Rutkoviene (2021).

Studijos pastarąjį dešimtmetį

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, pereita prie europinės trijų pakopų aukštojo mokslo sistemos. Bakalauro studijos vyksta 4 metus, po jų studentai gali rinktis 2 metus trunkančias magistro studijas. Magistrai gali toliau studijuoti ir vykdyti mokslinius tyrimus doktorantūroje (4 metai). Pirmieji miškininkystės bakalauro diplomai įteikti 1995 m., magistrų – 1997 m.

Svarbiausias studijų pokytis pastarąjį dešimtmetį buvo studentų, priimamų į pirmosios pakopos studijas, kartu ir absolventų skaičiaus mažėjimas. Iki 2008 m. į miškininkystės dienes studijas buvo priimama 50–60, į neakivaizdines – 30 studentų. Nuo 2009 m., priėmus naująjį Mokslo ir studijų įstatymą, studentų priėmimo ir studijų finansavimo sąlygos iš esmės pasikeitė. Pirmiausia daugumą valstybės finansuojamų studijų vietų pakeitė valstybės nefinansuojamos studijų vietos. Nuo 2017 m. bendras priimamų studentų skaičius sumenko net iki 9–25 studentų. Įtakos turėjo ir kontroversiškai vertinama miško ūkio reforma, spartus minimalaus pereinamojo balo stojantiejiems didinimas ir demografinės problemos. Vadovaujantis miškų ūkio darbuotojų natūralios kaitos ir veiklos pokyčių vykdymo prognostiniais tyrimais, tikėtina, kad 2025–2028 m. kasmet reikės parengti vidutiniškai po 46 miškininkystės krypties bakalaurus. Vertinant tai, kad studijų niekados neužbaigia visi įstojusieji, taip pat kad dalis absolventų pasirenka aukštesnių pakopų studijas, 2021–2024 m. kasmet į šias studijas buvo tikslinga priimti bent po 52 pirmakursius.³⁰¹ Taigi, priėmimas į pirmosios pakopos universitetines miškininkystės studijas turėtų būti bent apie du kartus didesnis. Šalies miškų sektoriaus apsirūpinimas miškininkystės specialistais kasmet tampa vis problemiškesnis. Per pastaruosius 10 metų panašios tendencijos buvo būdingos ir taikomosios ekologijos studijoms. LR aplinkos ministerija, vertindama šios problemos aktualumą, nors ir nedidele apimtimi, pradėjo taikyti tikslinį miškininkystės ir ekologijos studijų finansavimą.

Miškininkystės antrosios pakopos studijų programa yra suderinta su tarptautine programa „Euroforester“. Miškininkystės magistrantai turi galimybę vienerius metus studijuoti pagal šią programą kartu su studentais iš 12 šalių.

Knygos apie Miškų fakultetą viršelio faksimilė

*„Niekas negali išvengti mirties,
bet dideliais laimėjimais
žmonės pasistato paminklą,
kuris stovės tol,
kol neatšals saulė.“*

G. Fabricijus

*Svarbiausias studijų pokytis
pastarąjį dešimtmetį –
studentų, priimamų į pirmosios
pakopos studijas, kartu ir absolventų
skaičiaus mažėjimas.*

*Pagrindiniai veiksniai, nulėmę
pirmosios pakopos studijų susitraukimą:
– studijų krepšelio įvedimas;
– miškų ūkio reforma.*

³⁰¹ Miškų ūkio specialistų ir kvalifikuotų darbuotojų poreikio nustatymo metodikos parengimas ir poreikio prognozė 2021–2024 metams (2021). Tyrimo vadovas – prof. E. Bartkevičius. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 79.

*Naujos studijų programos**Pirmosios pakopos:*

- Miestų ir rekreacinė miškininkystė;
- Medienos mokslas ir prekyba.

Antrosios pakopos:

- Miestų ir rekreacinė miškininkystė;
- Laukinių gyvūnų ištekliai ir jų naudojimas.

2022 m. antrosios pakopos studijų programa „Taikomoji ekologija“ pertvarkyta į programą „Ekologija ir klimato kaita“.

2023 m. iš esmės atnaujinta antrosios pakopos studijų programa „Miškininkystė“.

Laboratorijoje

Pagal programą „Erasmus+“ studentai turi galimybę kurį laiką studijuoti geriausiuose Europos ir pasaulio universitetuose, kuriuose vykdomos miškininkystės ir ekologijos studijos. Pastarąjį dešimtmetį universitetų tinkle BOVA organizuoti miško genetikos ir medžioklės tarptautiniai kursai.

Vertindama darbdavių poreikius ir tarptautinę praktiką, fakulteto akademinė bendruomenė daug padirbėjo rengdama ir įgyvendindama labiau specializuotas studijų programas. Dar 2012 m. parengta ir užregistruota pirmosios pakopos studijų programa „Miestų ir rekreacinė miškininkystė“. Siekiant, kad iš šalies būtų mažiau išvežama žaliavinės medienos ir sparčiau plėtojama medienos perdirbamoji pramonė, 2014 m. parengta ir užregistruota dar viena svarbi pirmosios pakopos studijų programa – „Medienos mokslas ir prekyba“. Naujos studijų programos buvo pradėtos įgyvendinti, bet priėmimas dėl minėtų nepalankių sąlygų yra epizodinio pobūdžio.

Buvo rengiamos ir antrosios studijų pakopos naujos studijų programos. Sėkmingiausia iš jų – „Laukinių gyvūnų ištekliai ir jų naudojimas“. Ši magistrantūros studijų programa turi paklausą, vykdoma nuo 2014 m. iki šiol.

2022 m. atnaujinus antrosios pakopos Taikomosios ekologijos studijų programą, pakeistas jos pavadinimas į „Ekologija ir klimato kaita“. 2023 m. iš esmės atnaujinta magistrantūros studijų programa „Miškininkystė“. Tai padaryta reaguojant į šalies miškų sektoriui kylančius naujus iššūkius, vis sparčiau diegiamas inovacijas ir atsižvelgiant į tarpdisciplininių kompetencijų poreikį darbo rinkoje. Studijuoti pagal šią programą gali ne tik miškininkystės bakalai kaip buvo iki šiol, bet ir baigusieji kitas pirmosios pakopos studijų programas. Tai gerins Miškininkystės magistrantūros studijų prieinamumą, lankstumą, tarptautiškumą ir miškininko profesijos kompetencijų spektrą.

Įteikus diplomus. 2022 m.

Miškininkystės studijų programos bakalauro dienines (nuolatinės) studijas 1995–2023 m. baigė 1 211, neakivaizdines (ištestines) – 634 studentai. Miškininkystės programos magistrantūros studijas baigė 724 magistrantai, iš jų 220 – neakivaizdiniu (ištestiniu) būdu. 2014–2023 m. pirmosios pakopos studijų programą „Medienos mokslas ir prekyba“ baigė 16, o Miestų ir rekreacinės miškininkystės – tik 8 studentai. Baigę antrosios pakopos programą „Miestų ir rekreacinė miškininkystė“, magistro kvalifikaciją įgijo 19, o programą „Laukinių gyvūnų ištekliai ir jų naudojimas“ – 53 absolventai.

1998–2023 m. buvo parengti iš viso 1 102 taikomosios ekologijos bakalaurai, iš jų 350 – neakivaizdiniu (ištestinių studijų) būdu, taip pat 507 magistrai, iš jų 175 – neakivaizdiniu (ištestinių studijų) būdu.

Fakulteto absolventai sėkmingai dirba Valstybinių miškų urėdijoje, Aplinkos ministerijoje, Aplinkos apsaugos agentūroje, Valstybinių saugomų teritorijų tarnyboje, Valstybinių miškų tarnyboje, mokslo ir studijų institucijose, įvairiose įmonėse ir kitur.

Siekdama aprūpinti studentus studijų medžiaga, fakulteto akademinė bendruomenė parengė ir išleido daug vadovėlių ir studijų knygų. Įvardytini šie leidiniai: J. Danusevičiaus, A. Gradecko, A. Kirklio ir A. Malinausko parengtas vadovėlis „Miško želdinimas“ (1991); J. Repšio „Miško taksacija“ (1994); Z. Galmino „Miško melioracija“ (1994); V. Padaigos „Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai“ (1996); S. Juknevičiaus ir R. Jucevičiaus „Žvėrių ir paukščių užkrečiamos ligos“ (1996); A. Navasaičio ir K. Pėtelio „Medžioklė“ (1998); J. Daniulio „Aerofotometodai: aerofototuotrukų dešifravimas“ (1998); O. Belovos „Medžioklinių gyvūnų etologija“ (2001); M. Navasaičio „Dendrologija“ (2004); autorių kolektyvo (sud. S. Karazija) „Miško ekologija“ (2008); V. Marozo „Sausumos ekosistemų įvairovė ir apsauga“ (2008); autorių kolektyvo (sud. J. Mažeika) „Miško naudojimas ir logistika“ (2008); G. Mozgerio „Geoinformatika aplinkotyroje“ (2008); A. Juodvalkio ir L. Kairiūkščio

*„Kad miškų vaidmuo auga
ir ateityje tik augs, pastebi kiekvienas.
O tai reiškia, kad ir žmonių,
suprantančių miškus, poreikis tampa
gyvybiškai svarbus.*

*Kas kitas, jei ne miškininkai
užtikrina laidininko vaidmenį
tarp gamtos didybės ir
visuomenės poreikių?“*

Aidas Pivoriūnas,
Lietuvos miškininkų sąjungos
prezidentas

*„Studijos ne tik įgalina suvokti
visus gamtoje vykstančius procesus,
bet plačiąja prasme augina žmogų.
Dirbant Kauno gyvosios gamtos
apsaugos inspekcijoje kiekvieną darbo
dieną naudojamos ekologijos ar
aplinkotyros studijų metu įgytos žinios.“*

Darius Jurevičius, absolventas,
Aplinkos apsaugos departamento
prie LR aplinkos ministerijos
Kauno gyvosios gamtos inspekcijos
viršininkas

*Studijų ir mokslinių tyrimų reikmėms
2008 m. įsteigtas Arboretumas.*

*Studentų praktinis mokymas vykdomas
Kamšos botaniniame-zoologiniame
draustinyje, Miškų monitoringo
laboratorijos filiale Aukštaitijoje,
fakultetui priskirtuose medžioklės
plotuose, Valstybinių miškų urėdijoje.*

„Medynų formavimas ir kirtimai“ (2010); E. Riepšo „Rekreacinė miškininkystė“ (2012); T. Vaidelio „Spygliuočiai želdynuose“ (2020).

Pagrindiniai ekologijos studijoms skirti vadovėliai ir studijų knygos yra V. Žekonienės ir V. Rutkovienės „Ekologinė augalininkystė“ (2001), D. Brazauskienės „Agroekologija ir chemija“ (2004), tarptautinio autorių kolektyvo (J. S. Edwardso, V. Marozo, G. Merringtono ir kt.) „Žemės ūkis ir tarša“ (2001), V. Rutkovienės ir N. Sabienės „Aplinkos tarša“ (2008) bei kiti.

Fakultete sukurta gera studijų infrastruktūra. 1991 m. doc. M. Navasaičio iniciatyva pradėta veisti sumedėjusių augalų kolekcija, kurios pagrindu 2008 m. įsteigtas Arboretumas. Jį sudaro geografinių zonų floristinių grupių sumedėjusių augalų kolekcija (16 ha), vietinių medžių parkas (5 ha), tuopų ir hibridinių drebulių genotipų bandomoji plantacija (3 ha), medelynas (2,8 ha). Šiuo metu Arboretume yra iš viso daugiau nei 900 taksonų. Jis svarbus mokantis dendrologijos ir kitų studijų dalykų. 2008–2017 m. Arboretumu rūpinosi doc. M. Navasaitis, šiuo metu jam vadovauja J. Girinas.

Specializuotose studijų laboratorijose ir auditorijose sukaupta gausi mokomoji medžiaga. Miškotyros metodologijos specializuotoje auditorijoje yra sukaupta specializuota miškininkystės literatūra, kurios nėra Akademijos bibliotekoje. Čia kaupiamos teisės aktų, baigiamųjų darbų, jų recenzijų kopijos, mokslinių ataskaitų rankraščių, vykdytų projektų duomenų rinkimo protokolų archyvai.

2008 m. doc. K. Pėtelio iniciatyva įsteigta Medžioklėtyros laboratorija, kuriai jis vadovavo iki 2017 m. Šiuo metu jai vadovauja lekt. Artūras Kibiša. Medžioklėtyros laboratorijoje sukaupti porakanopių žvėrių ragų augimo ir vystymosi modelių standai, medžioklės trofėjų kolekcijos, medžiomųjų gyvūnų įvairovę atspindintys standai, biotechninių ir technologinių įrenginių maketai, medžioklės įrankių kolekcija, kinologinė mokomoji medžiaga, garso ir vaizdo aparatūra gyvūnų balsams įrašyti nuotoliniu būdu ir analizuoti, laukinių žvėrių sekimo sistema, autonominė gyvūnų registracijos įranga, dronai su termokameromis ir kita.

Praktinis mokymas vykdomas Akademijos kaimynystėje esančiame Kamšos botaniniame-zoologiniame draustinyje. Studentų lauko laboratoriniai darbai, mokomosios praktikos ir baigiamųjų darbų tyrimai atliekami Lietuvos miškuose, suderinus su Valstybinių miškų urėdija. Dažnai studentų praktikos ir tyrimai vykdomi fakulteto mokslo ir mokymo objektuose: Miškų monitoringo laboratorijos filiale Aukštaitijoje, miško medžių bandomųjų želdinių tinklo objektuose.

2002 m. LR aplinkos ministro įsakymu Miškų ir ekologijos fakultetui paskirti 4 medžioklės plotai, esantys Kauno (488 ha), Radviliškio (3 266 ha), Šilutės (4 797 ha), Vilkaviškio (583 ha) rajonų savivaldybių teritorijose. Čia studentai vykdo mokslinius tyrimus, laukinių gyvūnų stebėseną, atlieka eksperimentus.

Daug dėmesio skiriama tarptautiniam bendradarbiavimui studijų srityje. Intensyvieji užsienio šalių dėstytojų vizitai. Puikūs ryšiai užsimezgė su prof. C. Ruffneriu (Pietų Ilinojaus universitetas, JAV) ir prof. H. Roehle (Vokietija). Šie mokslininkai ne kartą viešėjo fakultete dėstymo ir mokslo plėtros tikslais. Prisidedama prie „BIP Erasmus“ (angl. *Blended Intensive Programme*) naujų veiklų įgyvendinimo, priimant studentus

iš įvairių šalių universitetų, organizuojant vienos savaitės teorinius ir praktinius kursus. Į šias veiklas aktyviai įsijungė prof. L. Česonienė, dr. Ž. Preikša, doc. A. Dautartė, doc. D. Šileikienė. Taip pat bendradarbiaujama su Portugalijos, Jordanijos, Italijos, Latvijos, Estijos, Švedijos, Suomijos ir kitų šalių švietimo ir mokslo institucijomis. Lekt. Ž. Preikša skaitė paskaitas Kambodžoje, Indonezijoje ir kitose tolimose šalyse; doc. A. Dautartė kartu su universitetų aljanso „Transform4Europe“ veiklų koordinavimo komitetu kuria dvigubo diplomo antrosios studijų pakopos programą.

Daug nuveikta mokslo šviečiamojoje srityje. Dr. Juozas Pekarskas ir doc. Algirdas Gavenauskas aktyviai dalyvauja mokymuose „Ekologinio ūkininkavimo pagrindai“. Dėstytojai yra nuolatiniai parodų „Ką pasėsi...“ seminarų iniciatoriai ir organizatoriai. Daugiausiai klausytojų sulaukia seminarai biodyzelino gamybos ir naudojimo, vandens kokybės ir nuotekų, ekologiškų produktų kokybės vertinimo ir ekologinės žemės ūkio gamybos technologijų klausimais.

Didelis dėmesys skiriamas darbui su moksleiviais. Dalyvauta neformaliojo vaikų švietimo programos „Aplinkos tyrimai“ teoriniuose ir praktiniuose mokymuose, Sumanaus moksleivio akademijos veiklose. Nuo 2012 m. organizuojamas nacionalinis konkursas „Mano pasaulis – darniai Lietuvai“. Jo tikslas – skleisti darnaus vystymosi vertybes, plėtojant žinias apie darnios plėtros koncepciją, lietuvių tautinį, kultūrinį paveldą, formuojant atsakingą, pilietišką ir rūpestingą jaunimo požiūrį į aplinką. Kartu tai – galimybė stiprinti gimnazijų ir Akademijos bendruomenių bendradarbiavimą.

*Fakulteto dėstytojai –
aktyvūs tarptautinių akademinių
mainų dalyviai.*

*Docentai A. Dautartė ir
A. Gavenauskas – nacionalinio
moksleivių konkurso
„Mano pasaulis – darniai Lietuvai“
iniciatoriai ir pagrindiniai
organizatoriai.*

Nacionalinio konkurso „Mano pasaulis – darniai Lietuvai“ finalo organizatoriai ir dalyviai LR Seime. 2023 m.

Nepaisant besikeičiančių sąlygų ir iššūkių, miškininkystės ir ekologijos universitetinės studijos išlieka unikalios, kokybiškos ir svarbios šalies miškininkystės sektoriui ir sprendžiant vis aštrėjančias ekologines problemas.

Pagrindinės miškotyros krypties MTEP temos:

- miško medžių ir gyvūnų populiacijų evoliucinė genetika;
- miško ekosistemų tvarumas besikeičiančio klimato sąlygomis;
- ekologinė miškininkystė ir biologinės įvairovės apsauga;
- miškų auginimas ir apsauga;
- miško išteklių apskaita ir daugiataklis naudojimas;
- miestų ir rekreacinė miškininkystė;
- medžioklėtyra ir laukinių gyvūnų populiacijų valdymas;
- tvarus miškingų kraštovaizdžių valdymas;
- miško politika, ekonomika ir verslas;
- medienos ruošos sistemos;
- medienotyra ir medienos produktai.

Pagrindinės ekologijos ir aplinkosaugos krypties MTEP temos:

- gamtinių ekosistemų biologinė įvairovė, struktūra, tvarumas ir pokyčiai klimato kaitos ir žmogaus poveikio sąlygomis;
- agroekosistemų biologinė įvairovė, tvarumas ir kaita, bioskaidžių atliekų tvarkymas ir perdirbimas, dirvožemio biodegradacijos procesų valdymas;
- aplinkos veiksnių įtaka dirvožemio, oro, vandens kokybei ir augalinių žaliavų savybėms dirvožemio, vandens ir augalo sistemoje;
- biožaliavų ir atliekų tvarus perdirbimas ir panaudojimas.

Nepaisant besikeičiančių sąlygų ir iššūkių, miškininkystės ir ekologijos universitetinės studijos išlieka unikalios, kokybiškos ir svarbios šalies miškininkystės sektoriui ir sprendžiant vis aštrėjančias ekologines problemas.

Mokslinė veikla pastaruosius 10 metų

Fakultete nuosekliai ir kryptingai vykdomi miškotyros ir ekologijos bei aplinkotyros MTEP. Vyrauja tarpdisciplininiai miškotyros tyrimai tokiose aktualiose srityse kaip klimato kaitos stresorių (sausrų, fluktuacijų, patogenų) poveikis; biotechnologijos (mikrodauginimas, genetiniai žymenys); genetika (miško medžių ir gyvūnų genetinė struktūra ir įvairovė, įvaida, evoliucinė kilmė); naujų technologijų taikymas miškininkystėje (pvz., hiperspektrinis skenavimas); medžioklėtyra ir laukinių gyvūnų populiacijų valdymas; biologinės įvairovės išsaugojimas; privataus miškų ūkio problemų tyrimai; miestų ir rekreacinė miškininkystė ir kt. Miškotyros srities tyrėjai glaudžiai bendradarbiauja su nacionaliniais ir tarptautiniais partneriais, atlieka miško mokslo darbus pagal LR aplinkos ministerijos užsakymus, taip pat pagal Lietuvos mokslo tarybos ir tarptautines programas „Horizon“, „Life“, pasitaiko ir ūkio subjektų užsakymų.

Ekologijos ir aplinkotyros moksliniai tyrimai vykdomi šiomis kryptimis: gamtinių ekosistemų biologinė įvairovė, struktūra, tvarumas ir pokyčiai klimato kaitos ir žmogaus poveikio sąlygomis; biožaliavų ir atliekų tvarus perdirbimas ir panaudojimas; agroekosistemų biologinė įvairovė, tvarumas ir kaita, bioskaidžių atliekų tvarkymas ir perdirbimas, dirvožemio biodegradacijos procesų valdymas; aplinkos veiksnių įtaka dirvožemio, oro, vandens kokybei ir augalinių žaliavų savybėms dirvožemio, vandens ir augalo sistemoje.

Miškų monitoringo laboratorijos Aukštaitijos kompleksinio monitoringo stotis

Fakultete sudarytos tinkamos sąlygos vykdyti MTEP projektus. Nuo 1991 m. veikiančioje Miškų monitoringo laboratorijoje (vadovas – prof. A. Augustaitis) atliekami daugiamečiai miško ekosistemų dinamikos užterštoje aplinkoje dėsningumų ir augalijos bioindikatorinių savybių tyrimai. Sukurtas tiriamų medynų tinklas Aukštaitijos, Žemaitijos ir Dzūkijos nacionaliniuose parkuose. Pastaruoju metu laboratorijoje tiriamas klimato kaitos ir besikeičiančio aplinkos užterštumo kompleksinis poveikis miško ekosistemoms. Laboratorijos filiale Aukštaitijos nacionaliniame parke įkurta pirmoji Lietuvoje kompleksinio monitoringo stotis, kuriai nuo jos įkūrimo iki 2023 m. vadovavo Gintaras Pivoras; šiuo metu jos vadovas – dr. Ainis Pivoras. Stotyje, bendradarbiaujant su LR aplinkos ministerijos Aplinkos apsaugos agentūra, naudojama unikali įranga, įgalinanti ne tik kaupti duomenis apie atmosferos, vandenų, dirvožemio ir miško ekosistemų pokyčius, bet ir vertinti nustatytų pokyčių tarpusavio ryšius bei jų kompleksinę poveikį miško ekosistemų tvarumui globalios kaitos sąlygomis.

Klimato kaitos poveikio miško ekosistemoms laboratorijoje (įkurta 2012 m., vadovas – prof. V. Marozas) atliekami aktualūs miško ekosistemų tvarumo, adaptyvumo klimato kaitai tyrimai, taip pat DNR lygmens moksliniai tyrimai (prof. D. Danusevičius). Turima visa įranga tiek miško florai, tiek faunai tirti DNR lygmeniu. Įgyvendinant projektą „Agroinovacijų mokslinių tyrimų bazės modernizavimas“, 2022 m. įkurta Biologinės įvairovės išteklių laboratorija (vadovas – prof. G. Brazaitis), kuri vykdo biologinės įvairovės apsaugos miško ūkinės veiklos metu tyrimus, o išsityta augalų dauginimo, klimato sąlygų tyrimo, miško medžių morfologinių, fiziologinių savybių tyrimų įranga padės plėtoti naujas mokslo tyrimo kryptis. Už reikšmingus genetinius tyrimus prof. dr. D. Danusevičiui paskirta Lietuvos nacionalinė mokslo premija (2009).

Su miškotyros tyrimais susijusi Geomatikos laboratorija. Joje vystomos aerofotografavimo ir hiperspektrinio skenavimo iš pilotuojamų ir bepiločių orlaivių technologijos, taikomi vaizdų fotogrametrinio apdorojimo ir informacijos apie įvairius žemės paviršiaus objektus išgavimo metodiniai sprendimai. Laboratorijos techninė (skrydžių vykdymo priemonės, daugiaspektrės ir hiperspektrinės kameros, fotogrametrinės darbo stotys) ir programinė įranga („EnsoMosaic“, „Agisoft“, „Envi“, „Ecognition“ ir kita) naudojama tiek tyrimams, tiek studijoms.

Pagal projektą „Teaming for Excellence (HORIZON-WIDERA-2022-ACCESS-01-two-stage)“ kuriamas ekselencijos centras „FOREST 4.0 Creation of the Centre of Excellence in Smart Forestry“. Kartu su partneriais – Linnaeuso universitetu (Švedija), KTU bei kitomis institucijomis kuriamas su miškais susijusių dirbtinio intelekto ir daiktų interneto technologijų kompetencijos centras. Taip bus siekiama skatinti inovatyvius, duomenimis grįstus miškų stebėsenos, duomenų rinkimo ir analizės, miškininkavimo valdymo sprendimus visoje vertės grandinėje nuo miško išteklių iki galutinio produkto patekimo į rinką.

Dar 1986 m. įkurta Agrotechnologijos cheminių tyrimų laboratorija, kuriai iki 2007 m. vadovavo prof. P. P. Janulis (šiuo metu tai – Aplinkos technologijos cheminių ir biocheminių tyrimų laboratorija, vadovaujama prof. V. Makarevičienės), nuosekliai atlieka bioproduktų ne maisto reikmėms tyrimus. Laboratorijos darbuotojai konsultuoja

Mokslinės laboratorijos:
– Agrotechnologijos cheminių tyrimų laboratorija;
– Aplinkotyros tyrimų laboratorija;
– Geomatikos laboratorija;
– Klimato kaitos poveikio miško ekosistemoms laboratorija;
– Medžioklėtyros laboratorija;
– Miškų monitoringo laboratorija.

*Kartu su partneriais
Akademijoje kuriamas
ekselencijos centras
„FOREST 4.0 Creation of the Centre of
Excellence in Smart Forestry“.*

Prof. Prutenis Petras Janulis (1944–2010),
Lietuvos mokslo premijos laureatas
(po mirties, su kitais, 2011)

Kartu su kitomis mokslo įstaigomis sėkmingai vykdoma miškotyros, taip pat ekologijos ir aplinkotyros kryptių doktorantūra, o tai užtikrina kartų kaitą akademinėje bendruomenėje.

Prof. dr. Algirdas Augustaitis Lietuvos mokslo premijos laureatas (2016), 2024 m. profesoriui skirtas pasaulinio miškininkystės kongreso IUFRO apdovanojimas kaip Baltijos šalių mokslininkui, padariusiam ženklų proveržį miškininkystės srityje

Prof. Darius Danusevičius, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys (2014), Lietuvos mokslų premijos laureatas (su kitais, 2009)

augalinio aliejaus, biotrašų gamybos technologijos ir kokybės kontrolės klausimais. Prof. P. P. Janulis (po mirties), prof. V. Makarevičienė ir doc. Eglė Sendžikienė 2011 m. gavo Lietuvos mokslo premiją už darbų ciklą „Naujos žaliavos ir metodai biodyzelino gamybai (1999–2010)“.

Agroekologijos centras, įkurtas 1995 m. ir vadovaujamas dr. J. Pekarsko, tiria ilgalaikio ekologinio ūkininkavimo poveikį agroekosistemoms, augalų mitybai, dirvožemio savybėms, teikia metodinę pagalbą ekologinio ūkininkavimo klausimais. Dr. J. Pekarsko sukurtos organinės granuluotos pelenų trąšos, skystos organinės trąšos ir dirvos gerinimo priemonės, pagamintos iš Lietuvoje išgauto sapropelio, pelnė valstybinių ir nevyriausybinių apdovanojimų.

Aplinkotyros tyrimų laboratorija (vadovė – prof. L. Česonienė) atlieka vandens taršos ir kitus aplinkos tyrimus. Laboratorija aprūpinta naujausia įranga ir aparatūra, joje įrengta viena iš 8 Europoje sukurtų biokristalizacijos kamerų, kuri leidžia vykdyti įvairiapusius holistinius tyrimus ekologinei produkcijai įvertinti.

Medžioklėtyros laboratorija naudojama ne tik studijų, bet ir mokslinių tyrimų reikmėms. Joje vykdomi laukinių gyvūnų populiacijų būklės tyrimai nuotolinėmis technologijomis, detalizuojami laukinių gyvūnų migracijos koridoriai morfologinio erdvinio modelio analizės pagrindu, nustatoma laukinių gyvūnų padaryta žala žemės ūkio pasėliams, neigiamas poveikis miško želdiniams, želiniams ir medynams.

Arboretume atliekami moksliniai tyrimai nevietinių medžių rūšių adaptacijai stebėti. Mokomuosiuose medžioklės plotuose vykdomi laukinių gyvūnų išteklių ir jų populiacijų valdymo moksliniai tyrimai ir eksperimentai. Lietuvos miškuose įveistuose daugiau nei 550 VDU ir LAMMC autorių teises turinčiuose bandomuosiuose želdiniuose ir kituose mokslinių tyrimų objektuose tiriami mišrių pušų ir eglių medynų augimo eiga ir našumas.

Trečiojoje studijų pakopoje VDU su LAMMC vykdo miškotyros mokslo krypties doktorantūros studijas, į kurias dažniausiai priimami magistras, baigę Miškininkystės krypties studijų programas. Per metus apginamos vidutiniškai 2–4 disertacijos. Iš viso apginta per 50 disertacijų. Nuo 2011 m. kartu su VDU ir LAMMC vykdoma ir Ekologijos ir aplinkotyros krypties doktorantūra. Nuoseklus darbas su doktorantais įgalina nuoseklią kartų kaitą akademinėje bendruomenėje.

Dėstytojai ir mokslo darbuotojai, taip pat doktorantai publikuoja mokslinius straipsnius, skaito pranešimus konferencijose, dalyvauja projektinėje veikloje tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu. Kiekvienais metais daugėja straipsnių, paskelbtų referuojamose duomenų bazėse „Clarivate Web of Science“.

Fakulteto mokslininkai yra daugelio tarptautinių mokslo žurnalų redakcinių kolegijų nariai, įvairių tarptautinių programų ekspertai, profesinių organizacijų nariai ir vadovai. Prof. dr. Darius Danusevičius yra LMA tikrasis narys, einantis LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininko pareigas. Prof. Gediminas Brazaitis 2023 m. išrinktas Lietuvos mokslo tarybos Gamtos ir technikos mokslų ekspertų komiteto nariu. 2022 m. LMA jaunuojų akademiku išrinktas lektorius, vyresnysis mokslo darbuotojas Darius Kavaliauskas.

Miškotyros ir aplinkotyros mokslininkų pastarojo dešimtmečio darbas vertinamas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu. 2024 m. Švedijoje vykusio pasaulinio miškininkystės kongreso IUFRO metu, iškilmingoje atidarymo ir apdovanojimų ceremonijoje, kurioje dalyvavo ir Švedijos karalius Karolis XVI Gustavas, prof. Algirdui Augustaičiui skirtas apdovanojimas kaip Baltijos šalių mokslininkui, padariusiam ženklų proveržį miškininkystės srityje.

2013 m. doc. dr. Juozas Pekarskas apdovanotas medaliu „Už nuopelnus Lietuvos kaimui“. Jam taip pat skirtas Lietuvos verslo konfederacijos apdovanojimas „Metų mokslo paslauga verslui 2018“ už darbą „Juodosios plokščiamusės (*Hermetia illucens*) lervų perdirbtų maisto atliekų kompostavimo technologijos bei komposto ir granuliuotų trąšų bei dirvos gerinimo priemonių gamybos technologijų sukūrimas“. 2022 m. doc. Algirdas Gavenauskas gavo LR Seimo padėką už asmeninę indėlį buriant ir stiprinant ekologinę bendruomenę.

Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė, sukaupusi ilgametę tyrimų ir jais grįstų studijų patirtį, pasižyminti išskirtiniais mokslo pasiekimais, tvirtai žengia į Akademijos antrąjį šimtmetį ir savo kompetencija ir darbais prisidės prie biologinės įvairovės išsaugojimo, miško ekosistemų tvarumo užtikrinimo, klimato kaitos problemų sprendimo.

Miško ir ekologijos mokslų akademinė bendruomenė, sukaupusi ilgametę tyrimų ir jais grįstų studijų patirtį, pasižyminti išskirtiniais mokslo pasiekimais, tvirtai žengia į Akademijos antrąjį šimtmetį, savo kompetencija ir darbais prisidės prie biologinės įvairovės išsaugojimo, miško ekosistemų tvarumo užtikrinimo, klimato kaitos problemų sprendimo.

Bioekonomikos tyrimų institutas – VDU strateginio veiklos plano įgyvendinimo rezultatas.

Mokslinių tyrimų instituto pranašumai prieš mokslinius tyrimus katedrose:
– didesnės galimybės sutelkti intelektinius ir materialiuosius išteklius didelės apimties tarpdisciplininiam tyrimams;
– palankesnės sąlygos gauti finansavimą iš ES ir nacionalinių programų.

Mokslinių tyrimų instituto veiklos svarbūs principai:
– darna su katedrose vykdomais moksliniais tyrimais;
– pasiekimų taikymas studijų procesuose;
– įsitraukimas į jaunųjų mokslininkų rengimą.

Bioekonomikos tyrėjų integruotoji bendruomenė

Doc. Rytis Skominas

VDU 2021–2027 m. strateginiame veiklos plane tarp daugelio išsikeltų uždavinių yra ir „kurti ir konsoliduoti mokslinių tyrimų institutus, siekiant mokslinių pajėgumų ir tyrimams skirtos infrastruktūros sutelktumo ir veiksmingesnio finansavimo mokslinei veiklai prioritetinėse kryptyse“³⁰². Mokslinių tyrimų instituto kūrimo idėja Akademijos struktūros pertvarkos kontekste buvo 2021 m. ilgai ir visapusiškai svarstoma ir Akademijos bendruomenėje. Teko pasverti tokio instituto privalumus ir trūkumus.

Vienas iš pagrindinių privalumų – tai, kad gerai funkcionuojantis institutas gali sutelkti įvairių katedrų ir netgi kitų institucijų iškilus mokslininkus dideliems tarpdisciplininiam tyrimams. Kitaip tariant, ko neįmanoma ar kas sunkiai įmanoma pasiekti katedros lygmeniu, tampa galima iškilus mokslininkus mobilizuojančiame institute. Buvo atsižvelgta ir į tai, kad ilgalaikėje perspektyvoje konkursinis finansavimas iš ES, taip pat iš Lietuvos mokslo tarybos patvirtintų mokslinių tyrimų programų stambiems tarpdisciplininiam projektams įgyvendinti tik didės.

Buvo teigiamai įvertinta ir tai, kad įkurto tyrimų instituto sėkmingas funkcionavimas gali išspręsti ir kai kurias vidines tyrimų organizavimo problemas. Buvo tikimasi, kad institutas pagerins tarptautinę mokslinę komunikaciją, partnerių užsienyje paiešką, pagalbą katedroms ir mokslininkų grupėms rengti ir administruoti projektus.

Vienas iš pagrindinių pavojų, kurį įžvelgė akademinė bendruomenė, – galimas instituto neigiamas poveikis fakultetuose studijų ir tyrimų procesus užtikrinančioms katedroms. Nuogąstauta, kad institutas išvilios iš katedrų iškilus mokslininkus ir sujauks tradiciškai nusistovėjusius ir per laiką pasiteisinusius studijų ir tyrimų organizacinius darinius.

Diskusijose išgryninta akademinės bendruomenės nuostata dėl mokslinių tyrimų instituto steigimo buvo aiški: institutas turi ne tik pagerinti Akademijos konkurencingumą tarptautinių tarpdisciplininių mokslinių tyrimų lygmeniu, bet ir nesujaukti bei nesusilpninti produktyviai ir kokybiškai dirbančių katedrų akademinių bendruomenių.

Kita mokslinių tyrimų instituto steigimo diskusijų tema – jo veiklos profilis. Ginčų nekėlė nuostata, kad instituto tyrimų profilis turi atitikti Akademijos mokslinių tyrimų prioritetines kryptis, Akademijoje ir visame VDU sukauptą intelektualinį ir materialųjį potencialą, aprėpti Europai ir visam pasauliui svarbiausias ilgalaikes problemines sritis.

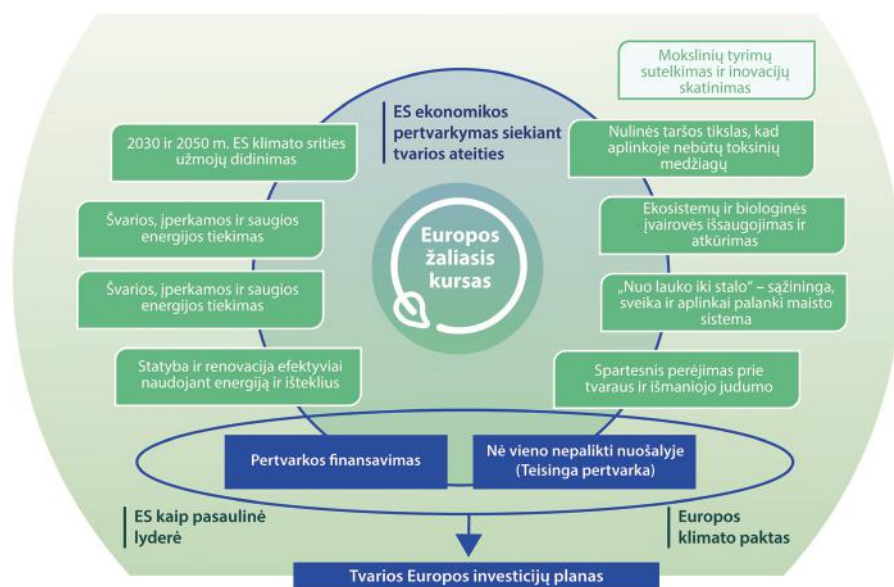
Pirmiausia akademinės bendruomenės dėmesys nukrypo į globalias problemas, kurias spręsti steigiamas institutas galėtų padėti. Tai – JT darnaus vystymosi tikslai³⁰³: panaikinti badą, užtikrinti aprūpinimą maistu ir geresnę mitybą bei skatinti tvarų žemės

302 Vytauto Didžiojo universiteto 2021–2027 m. strateginis veiklos planas (strategija). <https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2020/11/VDU-Strateginis-veiklos-planas-2021-2027-1.pdf>.

303 The Sustainable Development Agenda. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

ūkį; užtikrinti švaraus ir kokybiško geriamojo vandens prieinamumą; užtikrinti prieigą prie švarios, aplinkai palankios atsinaujinančios energijos; skatinti atsakingą vartojimą ir gamybą, tvarų gyvenimo būdą, diegti žiedinės ekonomikos sprendimus, mažinti atliekų kiekį; imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų; saugoti vandenynų ir jūrų švarą, skatinti atsakingą ir tvarų vandenynų ir jūrų išteklių naudojimą; saugoti gamtos išteklius, užkirsti kelią miškų naikinimui, stabdyti gyvūnų nykimą, saugoti bioįvairovę.

Steigiamo mokslinių tyrimų instituto profilio paieškai įtakos turėjo ir 2019 m. pabaigoje pristatytas Europos žaliasis kursas³⁰⁴, apimantis tokias svarbias sritis kaip žemės ūkis, klimatas, energetika, aplinka ir vandenynai bei moksliniai tyrimai ir inovacijos, taip pat kiti strateginiai ES dokumentai. Kaip nurodyta Europos žaliojo kurso komunikate, „žaliasis kursas neatskiriamas nuo strategijos, kuria naudodamasi <...> Komisija įgyvendins JT darbotvarkę iki 2030 m., darnaus vystymosi tikslus“³⁰⁵.

Europos žaliasis kursas³⁰⁶

Tačiau steigiamam institutui reikėjo siauresnio, labiau išsiskiriančio profilio nei JT ir ES deklaruojamos probleminės sritys. Akademinės bendruomenės ir ypač vadovybės žvilgsnis nukrypo į bioekonomiką, kuri integruotai aprėpia Akademijos tradiciškai tiriamas veiklos sritis, įgalina šias sritis išplėsti, taikyti Europos žaliajam kursui svarbius principus ir siekti Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų. Tvarios bioekonomikos, aprėpiančios

Bioekonomika – tai ekonomikos sektorius, kuris integruotai aprėpia žemės ūkį, miškų ūkį, akvakultūrą, biotechnologijas, biomasės perdirbimą (konversiją) į maistą, energiją, statinius, kitas biomedžiagas, laikantis žiediško, darnos ir tvarumo, ekologinio ūkininkavimo principų, siekiant užtikrinti apsirūpinimą sveiku maistu, mažinti poveikį gamtai ir klimato kaitai, priklausomybę nuo iškastinių išteklių, stiprinti žmonių gerovę.

Bioekonomikos tyrimų instituto tematinis profilis – bioekonomika, JT darnaus vystymosi tikslų ir Europos žaliojo kurso kontekste.

Apie 80–90 proc. Akademijos mokslininkų vykdomų tyrimų yra nukreipti arba potencialiai gali būti nukreipti į bioekonomikos problemų sprendimą.

³⁰⁴ Europos Komisija (2019). Europos žaliasis kursas. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos vadovų tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. COM(2019) 640 final. Briuselis. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF.

³⁰⁵ *Ibid.*, p. 3.

³⁰⁶ Paveikslas iš ES komunikato „Europos žaliasis kursas“.

Bioekonomikos tyrimų instituto
direktorius doc. Rytis Skominas

Bioekonomikos tyrimų instituto misija – sudaryti sąlygas tarpdisciplininiais, prioritetiniams moksliniams tyrimams ir eksperimentinei, socialinei ir kultūrinei plėtrai, skirtai tvariam bioekonomikos (žemės, miškų ir vandens ūkio) ir kaimiškų vietovių vystymuisi, siekiant šių tyrimų lyderystės šalyje ir tarptautinėje erdvėje.

visus sektorius ir sistemas, kuriuose naudojami biologiniai ištekliai, plėtra – ES „pramonės atsinaujinimo ir pirminės gamybos sistemų modernizavimo varomoji jėga“³⁰⁷.

Akademijos mokslininkai, bendraudami su ekspertais iš Norvegijos ir Latvijos, pirmieji šalyje dar 2017 m. Ūkio ministerijos užsakymu parengė „Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studiją“³⁰⁸, 2019 m. – LR ŽŪM užsakymu – Lietuvos bioekonomikos strategines nuostatas, atliko nemažai kitų tarptautinių ir nacionalinių bioekonomikos plėtros mokslinių tyrimų. Akademijos mokslininkai produktyviai vykdo ne tik bioekonomikos socialinių aspektų, bet ir tvaraus ūkininkavimo bei miškininkavimo klimato kaitos sąlygomis, biomasės konversijos, ekologijos ir biologinės įvairovės išsaugojimo ir kitų su bioekonomikos tvarumu ir žiedišku susijusių sričių tyrimus. Ekspertiškai vertinant, apie 90 proc. Akademijos mokslininkų vykdomų tyrimų yra nukreipti arba potencialiai gali būti nukreipti į bioekonomikos problemų sprendimą.³⁰⁹

Atsižvelgiant į bioekonomikos tyrimų strateginę reikšmę, Akademijoje atliekamų mokslinių tyrimų susietumą su šio sektoriaus problematika ir pasiektą lyderystę tyrimų šia tematika srityje, 2021 m. lapkričio 24 d. VDU Senato nutarimu buvo įsteigtas Bioekonomikos tyrimų institutas ir patvirtinti jo nuostatai. Taip Akademijos struktūroje atsirado naujas, bet itin svarbus akademinis padalinys, koordinuojantis ir vykdomas tarpdisciplininius žemės ūkio, technologijų, gamtos ir socialinių mokslų tyrimus bei bioekonomikos ir su ja susijusių sričių eksperimentinę, socialinę, kultūrinę plėtrą. Instituto kūrimo organizaciniais darbais atlikti ir institutui laikinai vadovauti buvo paskirtas doc. Rytis Skominas, kuris po rinkimų paskirtas ir oficialiu instituto direktoriumi. Už tarptautinių ryšių plėtojimą, instituto įtraukimą į tarptautinius konsorciumus, tarptautinių paraiškų rengimą ir atstovavimą tarptautiniuose renginiuose atsakinga direktoriaus pavaduotoja Virginija Kargytė. Instituto veiklai koordinuoti sudaryta tarpdisciplininė instituto taryba (pirmininkė – prof. Zita Kriaučiūnienė).

Per dvejus pirmuosius veiklos metus tapo aišku, kad mokslinių tyrimų instituto įsteigimas buvo pagrįstas ir veiksmingas. Instituto tiriamoji veikla nukreipta keturiomis kryptimis, tiesiogiai susijusiomis su bioekonomikos vystymo problemomis. Svarbu, kad gautas finansavimas išplėtoti bioekonomikos tyrimų ekselencijos centrą, kurio tikslas – kelti agronomijos ir aplinkos inžinerijos krypties mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kokybę (projekto vadovė – prof. Z. Kriaučiūnienė). Šis projektas aprėpia dvi instituto mokslinės veiklos kryptis ir tokias svarbias temas kaip „Sveikas dirvožemis ir augalai“, „Klimato kaitos poveikio ekosistemoms mažinimas ir prisitaikymas prie jo“, „Klimatui neutralių, aplinką ir išteklius tausojančių agrotechnologijų kūrimas“ ir kt. Projektas turės

307 Europos Komisija (2018). Tvari Europos bioekonomika. Ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajų stiprinimas. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. SWD(2018) 431 final. COM(2018) 673 final. Briuselis. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0673:FIN:LT:PDF>.

308 Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija (2017). Akademia: Aleksandro Stulginskio universitetas, Ūkio ministerija. 178 p. [https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijos/bioekonomikos%20studija/Lietuvos%20Bioekonomikos%20studija_LT\(1\).pdf](https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijos/bioekonomikos%20studija/Lietuvos%20Bioekonomikos%20studija_LT(1).pdf).

309 Plačiau apie pasiekimus bioekonomikos plėtros tyrimų srityje – šio leidinio skyriuje „Agrosocialinių mokslų akademinė bendruomenė“.

didelį ekonominį ir socialinį poveikį, nes jį įgyvendinant bus sprendžiami uždaviniai, kurie tiesiogiai siejasi su žemės ūkio sektoriaus konkurencingumo didinimu, emisijų mažinimu, sveiku maistu ir sveika gyvenamąja aplinka.

Pažymėtina, kad laimėtas tarptautinės mokslo programos „Europos horizontas“ finansavimas išmaniosios miškininkystės ekselencijos centrui išplėtoti. Projekto veiklos padės pertvarkyti miškų aplinkos stebėseną, duomenų rinkimą bei analizę ir surinktus duomenis prasmingai panaudoti, pasitelkiant dirbtinį intelektą ir internetą.

Dvejų metų veiklos laikotarpis pažymėtas ir kitais solidžiais laimėjimais tarptautiniuose konkursuose moksliniams projektams vykdyti. Gautas tarptautinės mokslo programos „Europos horizontas“ finansavimas dviem didelės apimties projektams įgyvendinti, taip pat pradėti vykdyti projektai, finansuojami mokslo programos „Life“ ir Baltijos jūros programos INTERREG lėšomis. Šių projektų rezultatai turi prisidėti prie maisto grandžių taršos mažinimo, tvarių maisto sistemų kūrimo, bioekonomikos plėtros skatinimo regionuose modelių sukūrimo.

Bioekonomikos tyrimų instituto mokslininkai

Kartu su projektais formuojasi ir sparčiai auga juos rengiančių ir vykdančių mokslininkų grupės. 2024 m. pradžioje institute jau dirbo 45 mokslininkai, atstovaujantys žemės ūkio, technologijos, socialinių ir gamtos mokslų sritims. Tai – dažniausiai ne tik tarpdisciplininės, bet ir tarptautinės mokslininkų grupės. Jose dirba mokslininkai ne tik iš Akademijos, bet ir iš kitų VDU akademinių padalinių, taip pat iš Belgijos, Jungtinės Karalystės,

Bioekonomikos tyrimų instituto mokslinės veiklos kryptys:

- klimatui palankus skaitmeninis žemės, miškų ir vandens ūkis;
- atsinaujinantys energijos ištekliai;
- tvarios maisto sistemos;
- verslo inovacijų vystymas ir diegimas bioekonomikos srityje.

2024 m. pradžioje institute jau dirbo 45 mokslininkai, dažniausiai susitelkę ne tik į tarpdisciplinines, bet ir į tarptautines mokslininkų grupes.

Institute dirba mokslininkai iš Belgijos, Jungtinės Karalystės, Lenkijos ir kitų šalių.

Gyvūnų produkcijos tyrimų ir inovacijų centras atlieka gyvulininkystės srities mokslinius tyrimus, teikia ūkininkams paslaugas ir konsultacijas ūkinių gyvūnų produktyvumo didinimo, produktų kokybės gerinimo, ūkinių gyvūnų veislinės vertės nustatymo ir kitais veislininkystės klausimais.

Lenkijos ir kitų šalių. Akcentuotina, kad institute dirbančios mokslininkų grupės yra draugiškos katedrų akademinėms bendruomenėms. Dažniausiai instituto veiklose dalyvaujantys mokslininkai nenutraukia akademinės veiklos katedrose ir yra visateisiai katedrų akademinių bendruomenių nariai. Taip ne tik nesutrikdomi tyrimų ir studijų procesai katedrose, bet ir pasiekama papildoma sinergija, pasinaudojant darbo institute patirtimi ir pasiekimais.

Gyvūnų produkcijos tyrimų ir inovacijų centro darbuotojos

Bioekonomikos tyrimų institutui priklauso nuo 2014 m. veikiantis Gyvūnų produkcijos tyrimų ir inovacijų centras, atliekantis gyvulininkystės srities mokslinius tyrimus ir teikiantis ūkininkams paslaugas ir konsultacijas ūkinių gyvūnų produktyvumo didinimo, produktų kokybės gerinimo, ūkinių gyvūnų veislinės vertės nustatymo ir kitais veislininkystės klausimais. Centre sukomplektuota moderni laboratorinė įranga, leidžianti atlikti cheminius, fizinius ir genetinius tyrimus. Nuo pat įkūrimo centras vykdo tęstinį žemdirbių mokymą.

Lauko eksperimentų organizatoriai ir vykdytojai

Prof. Rimantas Velička

Šiandien būtų neįmanoma įsivaizduoti darnios Akademijos veiklos be Bandymų stoties. Nors Lietuvos ūkininkai kasmet įgyja vis daugiau patirties, modernėjanti technika, klimato kaita, rinkų pokyčiai kelia naujų iššūkių ir verčia ieškoti priemonių bei būdų efektyvinti žemės ūkio verslą, naujomis žiniomis praturtinant agronomijos mokslą. Galima išskirti keturias pagrindines Bandymų stoties darbuotojų funkcijas: 1) sudaryti sąlygas mokslininkams vykdyti lauko ir laboratorinius eksperimentus, suteikiant jiems galimybes naudotis bandymų laukais, laboratorijomis, technika ir inventoriumi bei pagalbiniu personalo paslaugomis; 2) teikti techninę ir metodinę pagalbą visų pakopų studentams atliekant mokomąją praktiką, vykdant jų tyrimams būtinus bandymus, dalyvauti kitose tyrimais grindžiamose studijų proceso veiklose; 3) kartu su Akademijos ir kitų akademinių padalinių mokslininkais organizuoti bandymų apžiūras, konferencijas, lauko dienas, seminarus, pasitarimus; 4) konsultuoti žemės ūkio specialistus ir ūkininkus.

Kasmet stotyje atliekama daugiau kaip 50 lauko eksperimentų, kurie svarbūs vykdant 15–17 tarptautinių, nacionalinių arba ūkio subjektų užsakomųjų projektų. Šių projektų metinė sąmatinė vertė – per 500 tūkst. eurų. Eksperimentams pasitelkiama apie 50 ha žemės ploto, suskirstyto į daugiau kaip 3 500 eksperimentinių laukelių. Kitą Bandymų stočiai skirtą 150 ha ploto dalį užima įvairūs kolekciniai augynai, augalų genofondas, stacionari sėjomainų kolekcija, išlyginamieji pasėliai.

„Žemdirbio vasaros“ atidarymo akimirka

Ketrios pagrindinės Bandymų stoties darbuotojų funkcijos:

- sudaryti sąlygas mokslininkams vykdyti jų tyrimams būtinus lauko ir laboratorinius eksperimentus;
- teikti techninę ir metodinę pagalbą visų pakopų studentams jų studijų ir tyrimų programose numatytiems bandymams atlikti;
- organizuoti lauko eksperimentų rezultatų ir mokslo naujovių sklaidos renginius;
- konsultuoti žemės ūkio specialistus ir ūkininkus.

Kasmet Bandymų stotyje atliekama daugiau kaip 50 lauko eksperimentų, kurie svarbūs vykdant 15–17 tarptautinių, nacionalinių arba ūkio subjektų užsakomųjų projektų. Eksperimentams pasitelkiama apie 50 ha žemės ploto, suskirstyto į daugiau kaip 3 500 eksperimentinių laukelių.

Bandymų stoties eksperimentiniai laukeliai

Bandymų stotyje atliekamų tyrimų pagrindu kasmet apginamos vidutiniškai 2–3 daktaro disertacijos, paskelbiama 60–80 mokslo ir mokslo populiarinamųjų publikacijų užsienio ir Lietuvos leidiniuose, parengiama apie pusšimtis bakalauro, 20–30 magistro baigiamųjų darbų, skaitomi pranešimai tarptautinėse ir šalies mokslinėse konferencijose bei seminaruose.

„Žemdirbio vasara“ – šalies ūkininkams gerai žinomas ir svarbus žemės ūkio naujovių sklaidos renginys.

Tarptautinė asociacija „Farm Academy“ – platforma, padedanti Bandymų stotyje sukurtoms technologijoms pasiekti Balkanų šalių, Airijos, Suomijos, Čekijos, Lenkijos ūkius.

Bandymų stoties įranga, laboratorijomis, technika bei kvalifikuoto pagalbinio personalo paslaugomis naudojasi ne tik Agronomijos, bet ir Inžinerijos, Miškų ir ekologijos, Bioekonomikos plėtros, Gamtos mokslų fakultetų mokslininkai ir studentai. Bandymų stotyje atliekamų tyrimų pagrindu per pastaruosius penketą metų vidutiniškai kasmet apginamos 2–3 daktaro disertacijos, paskelbiama 60–80 mokslo ir mokslo populiarinamųjų publikacijų užsienio ir Lietuvos leidiniuose, parengiama apie pusšimtis bakalauro, 20–30 magistro baigiamųjų darbų, skaitomi pranešimai tarptautinėse ir šalies mokslinėse konferencijose bei seminaruose.

Ne mažiau svarbi veiklos grandis – nuolatinis dialogas su žemdirbiais, žemės ūkio verslo atstovais, jaunųjų tyrėjų projektuose dalyvaujančiais moksleiviais. Nuo 1997 m. kiekvieną birželį Bandymų stotyje kartu su Verslo ir socialinės partnerystės centru (VSPC), Lietuvos mokslų akademija (LMA), Lietuvos agronomų sąjunga (LAS), taip pat žemės ūkio verslo atstovais rengiama jau tradicinė tapusi mokslinė-praktinė konferencija ir šiuolaikinių augalininkystės technologijų apžiūra „Žemdirbio vasara“. Pagrindinės renginio veiklos – ne tik aktualūs mokslininkų ir praktikų pranešimai, bet ir lauko eksperimentų apžiūra, pažintis su Bandymų stotyje atliktų tyrimų rezultatais, naujausios technikos, naujų augalų veislių ir apsaugos priemonių demonstravimas. Neatskiriama renginio dalis – diskusijos, kurių metu aptariami šalies žemės ūkio konkurencingumo gerinimo klausimai: sėjomainos, augalų veislės, tręšimas, tvarių augalininkystės technologijų pritaikymas kintančio klimato sąlygomis, ekologinio, tausojamojo ir precizinio ūkininkavimo problemos.

Daug metų Bandymų stotyje vyko Respublikinės arimo varžybos, kurias organizuojant, įrengiant varžybų laukelius ir teisėjaujant aktyviai prisidėdavo ir Bandymų stoties mokslininkai bei pagalbinio personalo darbuotojai. Kiekvienais metais stotyje vyksta po keletą lauko dienų, projektų pristatymų.

Lauko eksperimentų apžiūra „Žemdirbio vasaros“ metu

Bandymų stotis nuolat bendradarbiauja su užsienio mokslininkais ir panašaus pobūdžio institucijomis. Vyksta pažintiniai ir dalykiniai susitikimai, diskusijos. Stotyje sukurta lauko augalų auginimo technologijos diegiamos ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Pasitelkiant tarptautinės asociacijos „Farm Academy“ teikiamomis galimybėmis, stotyje sukurta technologijos būna pritaikomos Balkanų šalyse, Airijos, Suomijos, Čekijos, Lenkijos ūkiuose.

Bandymų stotis Dotnuvoje pradėta organizuoti dar prieš Akademijos įsteigimą. 1928 m. ji perduota valdyti Žemės ūkio rūmams su sąlyga, kad nebus trukdoma ja naudotis mokslo ir mokymo reikmėms³¹⁰, Akademiją perkėlus į Kauną; 1946 m. pradžioje jai buvo perduota Noreikiškių tarybinio ūkio dalis kaip studentų gamybinio mokymo bazė. 1948 m. Žemdirbystės katedros vedėjas doc. P. Vasinauskas čia pradėjo sudėtingą sėjomainos eksperimentą. 1953 m. rudenį Agronomijos fakulteto tuometis vyr. dėstytojas A. Stancevičius dekanas doc. P. Svetikos pavedimu fakulteto mokslo personalui pristatė Bandymų stoties sukūrimo projektą, kuriame buvo numatyta vieta, žemės plotas, žmogiškieji ištekliai, administravimo ir finansavimo reikalai. Nors savarankiškos Bandymų stoties įkurti nepavyko, 1957 m. buvo suformuotas 20 ha ploto bandymų laukas, pastatyta medinė daržinė bandymų derliui ir inventoriui laikyti, mūrinis trijų butų namas laboratorijai, vedėjui ir darbininkams. Tai buvo būsimo stoties įkūrimo pagrindai. Tuo metu buvo įrengti ilgalaikiai laukų tręšimo organinėmis trąšomis bandymai (doc. B. Baginskas). 1966 m. įrūšta originali sėjomainų kolekcija, sudaryta iš devynių skirtingų sėjomainų ir žieminių rugių bei kukurūzų monopsėlių. Ši kolekcija atnaujinama iki šių dienų ir yra reikšminga agronomijos mokslo raidai.

Svarbiausi tuo metu atlikti tyrimai buvo skirti kukurūzų (P. Lazauskas, A. Šimkevičius), ankstyvųjų bulvių (S. Krikščikas), pupų (A. Antanaitis), linų (A. Žemaitis), žirnių (E. Jučienė), burokėlių sėklojų (J. Kučinskas) tręšimo, sėjos ir kitiems aktualiems agrotechnikos klausimams. Šių bandymų rezultatų pagrindu parašytos ir apgintos mokslų kandidatų disertacijos.

Pradėti selekcijos darbai. J. Bulavas tęsė Dotnuvoje pradėtą žieminių kviečių ir kvietrugių, K. Bėčius – bulvių ir žirnių selekciją. Jų pradėtus darbus vėliau tęsė A. Sliesaravičius, V. Bėčius, O. Kažemėkas, A. Dastikaitė, D. Zakarauskaitė, R. Malinauskaitė, L. Žilėnaitė. Bandymų stotyje iki šių dienų vykdoma kmynų „Gintaras“ (autorė – doc. A. Dastikaitė), pašarinių žirnių „Kiblukai“ (autorius – prof. O. Kažemėkas) pirminė sėklininkystė. Atliekant bandymus, daug padėdavo katedrų laborantai F. Aukštakalnienė-Trečiokienė, V. Sadaunykas, A. Survila, V. Kilinskas ir stoties ilgamečiai darbuotojai A. Starkauskas, S. Starkauskienė, G. Venslavičiūtė-Vanagienė, O. Vizbarienė, J. Poločenkienė, J. Povilionienė, J. Povilionis, Č. Serapinas, P. Krašinskas.

Tiriamųjų darbų ir lauko bandymų tematiką parinkdavo, jų vykdymo eigą kontroliuodavo, gautų rezultatų įdiegimui vadovaudavo Akademijos Mokslo skyrius ir Žemdirbystės katedra (prof. P. Vasinauskas ir A. Stancevičius). Bandymų lauko vadovai buvo B. Karalius (1957–1962), V. Gudynas (1962–1964 ir 1978–1992), J. Arvasas (1964–1970), K. Trečiokas (1970–1978).

Bandymų stoties lokalizacija

Bandymų stoties kūrimosi raida

310 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 87–88.

1966 m. įrengta originali sėjomainų kolekcija atnaujinama iki šių dienų ir yra reikšminga agronomijos mokslo raidai.

Lauko eksperimentų pagrindinės tematikos kaita

1948–1963 m.:

– sėjomainos eksperimentas;
– laukų tręšimo organinėmis trąšomis bandymai;

– žemės ūkio augalų selekciniai darbai.
1963–1978 m.:

– žemės ūkio augalų ir dirvožemių mikroelementų tyrimai;
– cukrinių runkelių ir bulvių auginimo technologijų tobulinimas;
– sėjomainų tyrimai;
– žemės dirbimo racionalizavimas;
– piktžolių mechaninė ir cheminė kontrolė.

1978–1986 m.:

– intensyvios pašarų gamybos ariamosė dirvose sistemos.

1986–2002 m.:

– žieminių ir vasarinių rapsų agrotechnikos bandymai;
– žieminių ir vasarinių rapsų selekcija ir sėklininkystė.

Nuo 2002 m.:

– agroekosistemų tvarumas, dirvožemio ištekliai ir išsaugojimas, augalų mineralinės mitybos optimizavimas;
– klimato kaitos poveikio agroekosistemoms švelninimas ir adaptacija;
– žemės ūkio augalų pasėlių formavimo ir derėjimo sąlygų optimizavimas ir ekologizavimas žemdirbystės priemonėmis;
– lauko ir pievų augalų augimo, vystymosi ir derliaus formavimo tyrimai;
– žaładarių paplitimo, žalingumo ir apsaugos priemonių tyrimai;
– pagrindinių prekinių augalų technologijų tobulinimas užtikrinant jų konkurencingumą;
– tiksliojo ūkininkavimo priemonių, žemės dirbimo supaprastinimo, neariminio žemės dirbimo, ražieninės

Akademijai sparčiai augant, 1963 m. lauko eksperimentams buvo parinktas naujas 70 ha ploto sklypas tarp Noreikiškių kaimo ir Karkiškių gamybos sektoriaus. XX a. 7–8 dešimtmečiais kasmet buvo vykdoma nuo 100 iki 150 įvairių lauko bandymų 2 500–3 500 laukelių. Šie bandymai padėjo susiformuoti tokioms agrarinių mokslų kryptims kaip žemės ūkio augalų ir dirvožemių mikroelementų tyrimai (B. Baginskas, A. Žemaitis, J. Kučinskas, R. Špokas), cukrinių runkelių ir bulvių auginimo technologijų tobulinimas (V. Čaikauskas, R. Žulienė, Z. Urbonas, K. Bėčius, S. Krikščikas), sėjomainų tyrimai (A. Stancevičius, A. Petkevičius, K. Trečiokas, R. Žulienė, V. Gikys), žemės dirbimo racionalizavimas (A. Stancevičius, J. Arvasas, J. Kemėsius, S. Raudonius, S. Švagždys, J. Petrulis), piktžolių mechaninė ir cheminė kontrolė (P. Lazauskas, N. Špokienė, A. Girkutė, A. Vadopalas, V. Gudynas, M. Juknevičius). Šių tyrimų rezultatai buvo apibendrinami disertacijose, skelbiami mokslo ir mokslo populiarinamuosiuose straipsniuose. To meto mokslo šviesuliai yra ir dabar tęsiamų kai kurių darbų iniciatoriai, dabartinių tyrėjų mokytojai.

Lauko bandymų istorijoje itin svarbūs 1978-ieji, kai buvo įkurta Lauko pašarinių kultūrų bandymų stotis, jai perduotas bandymų laukas, nuo mokomojo ūkio atskirti traktorininkai ir lauko darbininkai, taip pat technika ir padargai. Stočiai buvo skirti mokslo darbuotojų etatai. Pirmuoju stoties direktoriumi buvo paskirtas žemės ūkio mokslų kandidatas V. Gudynas. Stoties veiklos pobūdį nulėmė spartus gyvulininkystės intensyvinimas šalyje, taip pat pašarų bazės stiprinimas. Todėl nustatyta tyrimų pagrindinė kryptis – sukurti intensyvios pašarų gamybos ariamosė dirvose sistemas ir metodus. Tuomet pradėti bandymai, skirti mažai žinomų pašarinių augalų – žieminių ir vasarinių rapsų, žieminių ir vasarinių rapsiukų, aliejinių ridikų, baltosios garstyčios, pašarinių ropių, žieminių rugių, žieminių vikių – kaip tarpinių pasėlių tyrimams atlikti ir gamybos rekomendacijoms parengti. Į šiuos tyrimus įsitraukė stoties bendradarbiai dr. A. Vencpolienė, dr. R. Talašas, dr. Z. Aštrauskienė, dr. M. Rimkevičienė, vadovaujami prorektorius P. Bėčiaus. Be vienmečių, buvo tiriami ir daugiamečiai pašariniai augalai: nendriniai eraičinai, nendriniai dryžučiai, šunažolės, raudonieji eraičinai, daugiametės ir gausiažiedės svidrės bei jų mišiniai (tyrėjai – A. Petkevičius, D. Brazaitienė, E. Klimas). Siekiant kompleksiško, į tyrimus buvo įtraukiami ne tik agronomijos, bet ir hidroinžinerijos, mechanizacijos, gyvulininkystės specialistai. Gausi tyrimų medžiaga buvo apibendrinta prof. P. Bėčiaus žemės ūkio mokslų (habilituoto) daktaro disertacijoje, taip pat daugelyje mokslų kandidatų disertacijų. Greta pašarinių augalų tyrimų stotyje buvo atliekami ir cukrinių runkelių auginimo (prof. R. Žulienė), žemės ūkio augalų tręšimo bandymai (prof. B. Baginskas, doc. A. Žemaitis, doc. J. Kučinskas).

1985–1986 m. pagrindinė bandymų stoties tyrimų kryptis vėl keitėsi. Didėjant augalinio aliejaus poreikiui, tuometė Vyriausybė skatino plėsti rapsų pasėlius. Pasitelkiant Bandymų stotyje sukauptą rapsų auginimo tarpiniuose pasėliuose patirtį, pradėti platus žieminių ir vasarinių rapsų agrotechnikos bandymai (R. Velička, L. Štuopytė, A. Vencpolienė, E. Klimas, N. Špokienė, V. Spruogis, A. Norkus). Taip pat pradėta žieminių ir vasarinių rapsų selekcija, tirta jų sėklininkystė (R. Ambrazaitienė, D. Zakarauskaitė). Kaip ir atliekant pašarinių augalų auginimo tyrimus, prie rapsų tyrimų kompleksiško užtikrinimo nemažai prisidėjo Mechanizacijos fakulteto Gyvulininkystės ir Chemijos katedrų mokslininkai. Tyrimų rezultatai apibendrinti disertacijose ir 1991–1995 m. specialiai

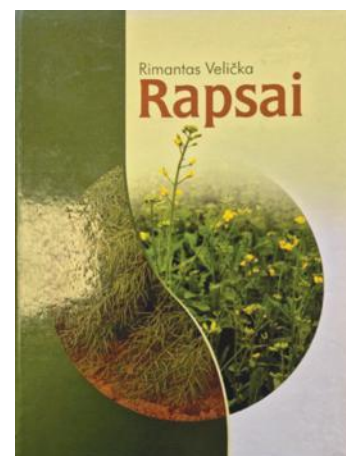
rapšų augintojams skirtuose leidiniuose: „Žieminių rapšų auginimas sėklai (intensyvi technologija)“, „Vasarinių rapšų auginimas sėklai (intensyvi technologija)“, „Rapšų auginimas sėkloms“. Tuomet parengti ir patvirtinti rapšų augintojams ir perdirbėjams skirti du Lietuvos standartai (1993) galioja iki šiol. LR ŽŪM iniciatyva drauge su Lietuvos žemdirbystės institutu 1995 m. buvo parengta vyriausybinių „Rapšų auginimo, plėtojimo ir gyventojų aprūpinimo aliejumi programa 1995–2000“. Prof. R. Velička 2002 m. publikavo monografiją „Rapšai“, kuri kartu su kitais rapšų auginimo technologijoms skirtais leidiniais yra iki šiol populiarūs tarp mokslininkų, žemdirbių ir studentų. Mokslininkų atliktų tyrimų ir rekomendacijų dėka rapšai Lietuvoje tapo vienu iš pagrindinių prekinių augalų, jų pasėlių plotas perkopė 300 tūkst. ha. Rapšų auginimo įvairiomis sąlygomis tyrimai atliekant eksperimentinius bandymus sistemingai ir nenutrūkstamai tęsiami, vykdomi ir šiuo metu.

Šiandien pagrindinės Bandymų stoties tyrimų kryptys aprėpia daug agronomijos mokslui ir praktikai aktualių temų: tai – agroekosistemų tvarumas, dirvožemio ištekliai ir išsaugojimas, augalų mineralinės mitybos optimizavimas; klimato kaitos poveikio agroekosistemoms švelninimas ir adaptacija; žemės ūkio augalų pasėlių formavimo ir derėjimo sąlygų optimizavimas ir ekologizavimas žemdirbystės priemonėmis; lauko ir pievų augalų augimo, vystymosi ir derliaus formavimo tyrimai; žaladarių paplitimo, žalingumo ir apsaugos priemonių tyrimai; pagrindinių Lietuvoje prekinių augalų (cukrinių runkelių, kviečių, rapšų) technologijų tobulinimas užtikrinant jų konkurencingumą vidaus ir užsienio rinkose; tiksliojo ūkininkavimo priemonių, žemės dirbimo supaprastinimo, neariminių žemės dirbimo, ražieninės sėjos taikymo šalies agroklimate sąlygomis agroinžinerinis ir ekonominis pagrindimas; alternatyvių žemdirbystės sistemų plėtros ir šiuolaikinio ūkininkavimo poveikio agroekosistemoms tyrimai.

Šiandien Bandymų stotyje lauko eksperimentus nepailsdami vykdo aukštos kvalifikacijos mokslininkai: profesoriai V. Bogužas, A. Marcinkevičienė, K. Romaneckas, Z. Kriaučiūnienė, E. Šarauskis, A. Jasinskas, docentai E. Klimas, V. Liakas, D. Jodaugienė, A. Adamavičienė, L. M. Butkevičienė, I. Vagusevičienė, A. Sinkevičienė, daktarės V. Steponavičienė, L. Skinulienė, kiti dėstytojai bei jų vadovaujami doktorantai ir žemesnių pakopų studentai. Pastaraisiais metais vis dažniau buriasi tarpdisciplininės mokslininkų komandos, gvildenančios globalias agroekosistemų tvarumo, dirvožemio išteklių išsaugojimo, augalų mineralinės mitybos optimizavimo temas.

Bandymų stoties istorija neatsiejama nuo Akademijos istorijos, jos gyvenimo kardinalių posūkių, ypač finansavimo srityje. Itin sudėtingos finansinės problemos Akademią užgulė pirmaisiais atkurtos mūsų šalies nepriklausomybės metais. Tuomet smarkiai sumažintas ir Bandymų stoties finansavimas. Problemos mastą didino ir degalų, trąšų, kitų bandymams būtinų išteklių staigus brangimas. Teko ieškoti naujo finansavimo modelio. Apsispręsta greita bandymų plėtoti gamybos veiklą ir iš jos gautomis pajamomis spręsti finansines problemas. Dėmesys nukrypo į išlyginamuosius pasėlius: juose auginti cukriniai runkeliai, kviečiai ir kiti pelningi prekiniai žemės ūkio augalai, taip pat teiktos įvairios paslaugos ūkininkams. Šis finansavimo principas galioja iki šių dienų: apie 30 proc. reikalingų lėšų Bandymų stotis gauna iš Universiteto biudžeto ir apie 70 proc. užsidirba parduodama išaugintą derlių, gaudama išmokas už pasėlius, vykdydama kitas komercines veiklas.

*sėjos taikymo šalies agroklimate sąlygomis agroinžinerinis ir ekonominis pagrindimas;
– alternatyvių žemdirbystės sistemų plėtros ir šiuolaikinio ūkininkavimo poveikio agroekosistemoms tyrimai.*

Prof. R. Veličkos monografijos „Rapšai“ viršelio faksimilė

Atliktų tyrimų ir rekomendacijų dėka rapšai Lietuvoje tapo vienu iš pagrindinių prekinių augalų, jų pasėlių plotas perkopė 300 tūkst. ha.

Pagrindiniai lauko eksperimentų vykdytojai:

*prof. V. Bogužas,
prof. A. Marcinkevičienė,
prof. K. Romaneckas,
prof. Z. Kriaučiūnienė,
prof. E. Šarauskis,
prof. A. Jasinskas,
doc. E. Klimas,
doc. V. Liakas,
doc. D. Jodaugienė,
doc. A. Adamavičienė,
doc. L. M. Butkevičienė,
doc. I. Vagusevičienė,
doc. A. Sinkevičienė,
dr. V. Steponavičienė,
dr. L. Skinulienė.*

*Bandymų stoties finansavimo modelis:
70 proc. – pajamos pardavus derlių ir
kitos komercinės pajamos;
30 proc. – Universiteto biudžeto lėšos.*

Bandymų stoties direktorius
prof. Rimantas Velička (nuo 1992)

*Bandymų stotis
turi gerai išvystytą infrastruktūrą,
puikias darbo sąlygas,
moderniausią
techniką ir įrangą,
reikalingą lauko eksperimentams atlikti.*

*Šiuo metu visus Bandymų stoties
darbus atlieka 14 darbuotojų. Tai –
ypač aukštos kvalifikacijos, daug šio
specifinio darbo patirties turintys
žmonės.*

*Bandymų stoties laukeliai
daugybę kartų parodė teikiantys
beribę erdvę mokslo minčiai.*

Per visą stoties gyvavimo laikotarpį nuolat keitėsi, tobulėjo ir modernėjo jos materialiniai-techniniai ištekliai, laboratorinė ir lauko eksperimentų įranga. Įgyvendinant integruoto studijų, mokslo ir verslo slėnio „Nemunas“ programą, Bandymų stotyje 2011–2012 m. įkurta Dirvožemio ir pasėlių ekologijos laboratorija, įsigyta modernios įrangos lauko eksperimentams atlikti. 2014 m. pagal tą pačią programą Bandymų stoties pastatas renovuotas, įrengta 80 vietų auditorija-konferencijų salė. Reikšmingais infrastruktūros pokyčiais išsiskyrė 2022-ieji: stoties uždirbtomis lėšomis įsigytas modernus traktorius, kombainas, kita būtina technika ir įranga.

Bandymų stoties darbuotojai kartu su lauko eksperimentus
atliekančiais mokslininkais

Jokia moderni įranga neužtikrintų eksperimentų atlikimo kokybės, jeigu stotyje nedirbtų kvalifikuoti, kūrybiški ir savo profesiją gerai išmanantys darbuotojai. Sunku įsivaizduoti šiuolaikinius lauko eksperimentus be stoties darbuotojų, mokančių naudoti palydoviniais davikliais valdomą techniką ar kombainą, skirtą dirbti mažuose eksperimentų laukeliuose. Nuo 2018 m. stočiai nebepriskiriami mokslo darbuotojų etatai. Bandymų stotis sudaro sąlygas akademiniuose padaliniuose dirbantiems mokslininkams atlikti jų tyrimams būtinus lauko eksperimentus. Modernėjant žemės ūkio technikai, mažėja ir kitų stoties darbuotojų. Šiuo metu visus Bandymų stoties darbus atlieka 14 darbuotojų. Tai – ypač aukštos kvalifikacijos, daug šio specifinio darbo patirties turintys žmonės: traktorininkai Vincas Kudirka, Virginijus Butkevičius, Kęstutis Janušauskas, inžinierius Žydrūnas Šiaučiulis, laborantai Vida Norkienė, Zenonas Obelienis, vairuotojas Raimondas Rakauskas ir kiti. Savo nuoširdžiu ir kūrybišku darbu jie nuolatos talkina mokslinius tyrimus Bandymų stotyje puoselėjantiems mokslininkams.

Bandymų stotyje nuolat verda gyvenimas, čia bendram tikslui, kas kartą puoselėdamos naują mokslo daigą, jungiasi studento, lektoriaus, profesoriaus, ūkininko ir verslo atstovo rankos. Iš pirmo žvilgsnio, regis, nedideli Bandymų stoties laukeliai iš tiesų daugybę kartų parodė teikiantys beribę erdvę mokslo minčiai.

Verslo ir socialinės partnerystės plėtotojai

Rita Petlickaitė

Akademijos ryšiai su žemės ūkio verslo atstovais yra išskirtinis šios aukštosios mokyklos bruožas.³¹¹ Į verslo ir (ar) socialinės partnerystės plėtotę yra įsitraukę kone visi Akademijos padaliniai, bet svariausias vaidmuo tenka Verslo ir socialinės partnerystės centrui (VSPC), kuris ištikimai tęsia daugiau nei tris dešimtmečius Inovacijų centre (IC) ir ypač Žemės ūkio mokslo ir technologijų parke (ŽŪMTP) puoselėtas bendradarbiavimo su verslu ir socialiniais partneriais tradicijas ir jas praturtina naujomis raiškos formomis.

Aktyvių darbuotojų, pirmiausia docentų Alvydo Baleženčio ir Vaclovo Ramanausko, dėstytojo Rimanto Čiūto, dėka Akademijoje suvokta, kad atbundančiai Lietuvai reikia ne tik pagal pertvarkytas programas vykdomų žemės ūkiui skirtų studijų ir mokslinių tyrimų. Artimiausias uždavinys – sovietmečiu parengtų specialistų perkvalifikavimas dirbti rinkos ekonomikos sąlygomis besiformuojančiuose naujuose ūkiniuose dariniuose ir žemės ūkio administravimo institucijose. 1991 m. įsteigto IC³¹² pastangomis, pasitelkiant Vokietijos ir kitų šalių lektorius, Akademijos dėstytojus, kitų institucijų kompetentingus asmenis, suorganizuota daugybė mokymo kursų įvairių lygių ir profesijų specialistams, veiklą pradėdantiems verslininkams ir ūkininkams. Kursai organizuoti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio mokymo centruose. Ši edukacinė veikla, be abejonės, pagilino daugelio žemės ūkio vadovų ir specialistų supratimą apie verslą ir rinkos ekonomiką, veikimą jos sąlygomis.

Laikui bėgant, vis labiau gilėjo žemės ūkio modernizavimo problema. Iniciatyvų spręsti šią problemą ėmėsi Akademijos vadovybė ir IC. Problema sprendina pasitelkiant mokslo žinias, demonstruojant užsienio šalių žemės ūkio pasiekimus, Lietuvoje besikuriančios ūkininkijos pirmuosius gerosios patirties pavyzdžius. Paskirto naujo IC direkto-riaus doc. Virginijaus Venskutonio ir jo vadovaujamo kolektyvo pastangomis, bendradarbiaujant su keletu tuo metu stipresnių žemės ūkio verslo įmonių ir palaikant Akademijos bendruomenei, 1995 m. suorganizuota pirmoji paroda „Ruduo 95“. Parodos ekspozicijos buvo išdėstytos III rūmų „akvariume“. Nors trūko organizacinės patirties, tikrai nestigo entuziazmo ir susidomėjimo, dalykinių susitikimų ir pokalbių.³¹³

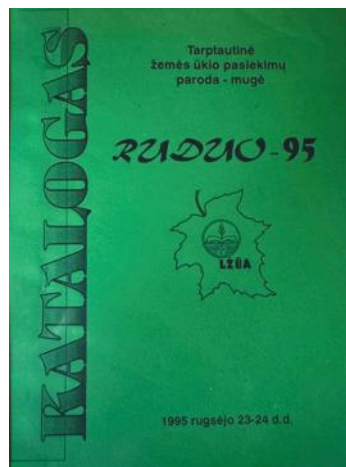
*Verslo ir socialinės partnerystės
centras – Akademijos neakademinis
padalinys,
kurio pagrindinė paskirtis –
stiprinti ir plėtoti abipusiškai
naudingą partnerystę su verslu
ir socialiniais partneriais.*

*Verslo ir socialinės partnerystės centro
ištakos –
Inovacijų centras (1991–1998) ir
Žemės ūkio mokslo ir technologijų
parkas (1998–2021).*

311 Plačiau apie Akademijos partnerystės kryptis ir formas – šio leidinio skyriuje „Visiems atvira Akademia“.

312 Plačiau apie Inovacijų centro veiklą – šio leidinio skyriuje „Akademija Nepriklausomybės atkūrimo procesuose“ ir knygoje: Čiūtas, R. (1999). Inovacijų centras. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 227–230.

313 Plačiau apie parodų Akademijoje organizavimo pradžią – šio leidinio skyriuje „Akademija Nepriklausomybės atkūrimo procesuose“.

Pirmosios parodos „Ruduo 95“ katalogo viršelis

*Mokslo ir technologijų parkas (MTP) – fizinė arba virtuali vieta, kurioje įsikuria įmonės, atliekančios taikomuosius mokslinius tyrimus bei vykdančios kitą inovacinę veiklą, teikiamos specializuotos pridėtinės vertės paslaugos, tokios kaip verslo inkubavimas, konsultacijos ir technologijų perdavimas.*³¹⁴

Nors ŽŪMTP neatitiko formalių MTP keliamų reikalavimų ir funkcijų, jo veikla visais raidos etapais ypač svarbi žemės ūkio modernizavimui.

Parodos „Ruduo 95“ fragmentas

Pirmoji paroda buvo sėkminga, todėl nutarta parodas organizuoti du kartus per metus: vieną – rudenį, kitą – pavasarį. Tam buvo sudaromas organizacinis komitetas (pirmninkas – IC direktorius doc. V. Venskutonis), o visus parodos organizavimo operacinius darbus prisiimdavo IC darbuotojai ir jų padėjėjai iš įvairių Akademijos padalinių. Taip prasidėjo parodų organizavimo tradicija, išlikusi iki šių dienų. Pirmajai pavasarį organizuojamai parodai buvo pasiūlytas pavadinimas „Ką pasėsi...“. Jis prigijo, tapo visų atpažįstamu šios parodos prekės ženklu ir naudojamas iki šių dienų.

Praeito šimtmečio pačioje pabaigoje visoje šalyje kilo diskusijos ir imtasi realių veiksmų dėl verslumo ugdymo, mokslo ir verslo bendradarbiavimo, infrastruktūros ir kitų paslaugų teikimo inovatyvioms įmonėms. Užsienio šalių pavyzdžiu pradėjo kurtis mokslo ir technologijų parkai, verslo inkubatoriai, verslo informaciniai centrai. Akademija, tik ką tapusi universitetu, neliko nuošalyje. 1998 m. įsteigtas ŽŪMTP iš IC perėmė tęstinio mokymo (kvalifikacijos tobulinimo), parodų organizavimo ir kai kurias kitas veiklas. Į ŽŪMTP perėjo ir inovatyvioji IC kolektyvo dalis su direktoriumi doc. V. Venskutoniū priešakyje. Nors ŽŪMTP formaliai neatitiko visų mokslo ir technologijų parkams nustatytų požymių, savo veiklomis itin prisidėjo prie žemės ūkio mokslo ir žemės ūkio verslo vienovės stiprinimo, Akademijos partnerystės su verslu ir socialiniais partneriais suklestėjimo.

Įsteigtame ŽŪMTP iš IC perimtomis veikloms organizuoti buvo įkurti Parodų organizavimo ir Mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo centrai.

³¹⁴ Mokslo ir technologijų parkai. Mano vyriausybė. Atnaujinta 2021 kovo 16. <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-ekosistema/mokslo-ir-technologiju-parkai>.

Parodų organizavimo centras. Nuo pat pradžios iki 2005 m. centrui vadovavo R. Čiūtas, 2005 m. šias pareigas perėmė Birutė Steikūnienė, o 2019 m. – dr. Rima Pranaitienė. Per visą veiklos laikotarpį parodų organizavimas buvo ryškiausia ŽŪMTP veikla. Kolektyvo pastangomis į bendradarbiavimo ratą buvo įtraukiami nauji partneriai, parodų rėmėjai, vis kryptingiau ir atsakingiau atrenkama parodų tematika, profesionaliau vykdomas parodų populiarinimas, gerinama parodų infrastruktūra. Ilgą laiką organizuojant dvi parodas per metus, išplėsti ekspozicijų plotai, smarkiai išaugo parodų dalyvių ir lankytojų skaičius, profesionalesni tapo parodos dalyvių prisistatymai. Visus norinčiuosius dalyvauti parodoje netgi ne visada pavykdavo sutalpinti. Kasmet parodą aplanko dešimtys tūkstančių lankytojų: ūkininkų, nevyriausybinių ir kitų organizacijų, mokslo ir konsultavimo įstaigų atstovų ar tiesiog žingeidžių miestų, miestelių ir kaimų gyventojų iš visos Lietuvos ir užsienio, norinčių sužinoti pagrindines agrosektoriaus naujienas, įsigyti reikalingų prekių. Dėmesį renginiui rodo ir jį kasmet aplanko aukščiausios šalies vadovai, politikai.

Žvelgiant iš dabarties perspektyvos, sėkmingiausiu, žinomiausiu ir populiariausiu renginiu tapo paroda „Ką pasėsi...“, tačiau pasiteisino ir kitos parodos. Rudenį organizuojamų parodų veidas metams bėgant keitėsi. Pirmojoje parodoje „Ruduo 95“ vyravo žemės ir miškų ūkio technika, o 1998 m. pirmą kartą eksponuoti ūkiniai gyvūnai, 1999–2006 m. parodos „Lietuvos agropanorama“ pasižymėjo ne tik žemės ir miškų ūkio technikos ekspozicijomis, bet ir gausia kultūrine programa. 2000-ųjų parodoje pirmą kartą vyko žirgų aukcionas, 2008–2018 m. rengtos parodos „Sprendimų ratas“ miškininkystės, medžioklės ir komunalinio ūkio tematika.

Nuo 2019 m. atsisakyta nusistovėjusios rudens parodų tematikos. Pradėta rengti paroda „Inno panorama“, skirta inovatyviems žemės ūkio ir kaimo plėtros sprendimams pristatyti. Bendradarbiaujant su Kanapių augintojų, perdirbėjų ir verslo inovatorių asociacija, 2020 m. atsirado dar viena nauja paroda, kurioje demonstruojamos pluoštinių kanapių verslo perspektyvos.

Parodų Akademijoje istorija – nuo kuklios parodos „Ruduo 95“ nepritaikytose patalpose iki didžiausių parodų Lietuvoje ir didžiausių žemės ūkio parodų Baltijos šalyse specialiai įrengtose patalpose ir aikštėse.

ŽŪMTP organizuotos (organizuojamos) parodos:
– „Ruduo 95“;
– „Ką pasėsi...“;
– „Lietuvos agropanorama“;
– „Sprendimų ratas“;
– „Inno panorama“;
– „Cannabis Hub.LT“.

Parodos „Ką pasėsi...“ ekspozicijos iš paukščio skrydžio

ŽŪMTP Mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo centro veikla:
 – žemės ūkio specialistų kvalifikacijos kėlimas;
 – konferencijos, seminarai, konsultacijos;
 – parodų šviečiamoji programa.

ŽŪMTP Kaimo regioninės plėtros centro veikla:
 – regionų kaimo plėtros strategijos;
 – vietos veiklos grupių, kaimo bendruomenių mokymai ir konsultavimas rengiant vietos plėtros strategijas, rengiant ir įgyvendinant projektus.

ŽŪMTP Naujų technologijų centro veikla:
 – lauko bandymai gamybos sąlygomis;
 – agrotechninių inovacijų demonstravimas;
 – agroinovacijų diegimas.

Parodų organizavimas ne tik padėjo sustiprinti partnerystę su verslu, bet ir atliko svarbų vaidmenį tobulinant parodų infrastruktūrą. Parodos kasmet augo ir plėtėsi, todėl reikėjo galvoti apie jų organizavimo sąlygų gerinimą. Prie infrastruktūros plėtros daug prisidėjo žemės ūkio verslo įmonės – Akademijos mecenatai, kuriems prisidedant buvo išasfaltuotos aikštės, skirtos parodos lauko ekspozicijoms, taip pat įrengtos skaldos aikštės automobiliams pastatyti. Tuo metu, kai nevyksta parodos, šios aikštės naudojamos Akademijos bendruomenės reikmėms.

Mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo centras. Šiam centrui iki jo gyvavimo pabaigos vadovavo doc. Mindaugas Martinkus. Apie dešimtį metų centras koordinavo tęstinį specialistų, ūkininkų, kitų kaimo veikėjų mokymą ir kvalifikacijos tobulinimą. Šios veiklos apimtis palaipsniui mažėjo, nes koordinavimo ir vykdymo darbus perėmė fakultetai ir kiti akademiniai padaliniai pagal mokymų tematiką ir lektorių kompetenciją. Centras daug prisidėjo rengiant konferencijas ir seminarus, konsultuojant. Centro veikla ypač suaktyvėdavo parodų metu. Jos visada garsėjo šviečiamaisiais renginiais. Per visą parodų istoriją suorganizuota keli šimtai seminarų, o jų lankytojai skaičiuojami tūkstančiais. Neatsitiktinai parodos „Ką pasėsi...“ šviečiamoji programa 2017 m. gavo garbingą Lietuvos mokslų akademijos apdovanojimą.

Prasidėjus Lietuvos integracijos į ES procesams, išaugo dėmesys žemės ūkio ir regioninei politikai, jos priemonių taikymui. Į šią naują, menkai pažįstamą veiklą įsitraukė ir Akademijos mokslininkai. Veiklai aktyvinti ir koordinuoti 1999 m. įkurtas naujas ŽŪMTP padalinys – **Kaimo regioninės plėtros centras**. Nuo veiklos pradžios jam vadovavo doc. Jonas Čaplikas, 2002 m. vadovavimą perėmė doc. Vilma Atkočiūnienė, o 2004 m. – Rimantas Čiūtas. Veiklos pradžioje pasitelkiant šio centro ir Ekonomikos ir vadybos fakulteto darbuotojus buvo parengtos 5 regionų kaimo plėtros strategijos, taip pat keletas savivaldybių smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programos. Atsivėrus ES programų „Leader“ galimybėms, Kaimo regioninės plėtros centro darbuotojų komanda (R. Čiūtas, R. Petlickaitė, E. Vasylienė ir kt.) aktyviai dirbo su vietos veiklos grupėmis: organizavo ir vykdė joms skirtus mokymus, padėjo identifikuoti bendruomenių poreikius, konsultavo rengiant ir įgyvendinant plėtros strategijas.

Atsiveriant vis platesnėms naujų technologijų ir kitų inovacijų taikymo galimybėms, į ŽŪMTP integruojamas dar vienas – **Naujų technologijų centras**, kurio vienintelis ir nepamainomas vadovas buvo doc. Vytautas Liakas. Gamybos sąlygomis bandymai vykdyti bendradarbiaujant su žymiomis šalies verslo įmonėmis: UAB „Kustodija“, AB „Lytagra“, AB „Linus Agro“, UAB „Baltic Agro“, SIA „Bioenergy“, UAB „Arvi fertis“, „Syngenta“. Vien 2011 m. šių įmonių gamybiniuose objektuose arba pavyzdiniuose ūkiuose atlikti 145 įvairaus formato lauko bandymai, skirti agrotechnologinėms inovacijoms demonstruoti.

Inovacijų sklaidos darbų mastas išaugo, kai Universitete pradėti vykdyti technologijų biologizavimo tyrimai. Vykdyti projektai, skirti agroinovacijų sklaidai ir diegimui, siekiant didesnio žemės ūkio konkurencingumo ir aukštesnės gyvenimo kokybės.

Vienas iš išskirtinių ŽŪMTP bruožų – komandinis darbas. Nors kiekvienas ŽŪMTP centras vykdė jam pavestas funkcijas, svarbiausioms veikloms be ypatingų nurodymų ir formalumų susitelkdavo į vieną komandą. Taip buvo prieš kiekvieną parodą, taip buvo

ir prieš 2007 m. organizuotas Pasaulio arimo varžybas, kai ŽŪMTP prisiėmė ypač didelę atsakomybę ir darbų krūvį.

Laikui bėgant, keitėsi žemės ūkio ir kaimo aktualijos, partnerystės formos ir mastas, Akademijos juridinis statusas ir struktūra. Susijungus su VDU ir pertvarkant Akademijos struktūrą, atsirado tinkama proga įgyvendinti pribrendusius pokyčius ir ŽŪMTP veikloje. Dėl neatitikties mokslo ir technologijų parkams formaliai nustatytoms veikloms 2021 m. ŽŪMTP pavadinimas pakeistas į tinkamiau jo veiklas atspindintį pavadinimą: **Verslo ir socialinės partnerystės centras**.

VSPC veiklos tikslas yra plėtoti partnerystę su verslo ir socialiniais partneriais, įgyvendinant nacionalinio ir tarptautinio masto iniciatyvas, kuriomis kuriama vertė visoms dalyvaujančioms šalims, gerinamas kaimo ir žemės ūkio įvaizdis, didinamas mokslo socialinis poveikis, prisidedama prie tvaraus šalies žemės ūkio verslo ir kaimiškų vietovių vystymo, stiprinama mokslo, studijų ir verslo sinergija. Iki 2022 m. spalio centrui vadovavusio doc. Virginijaus Venskutonio pareigas perėmė Rita Petlickaitė. VSPC sėkmingai tęsia komandinio darbo ir inovatyvios veiklos tradicijas ir kuria naujas.

VSPC veikla organizuojama 3 skyriuose: Parodų organizavimo (vadovė – dr. Rima Pranaitienė), Partnerystės plėtros (vadovė – Audronė Arnašiotė) ir Socialinės partnerystės (vadovė – doc. Aistė Čapienė). VSPC, vykdydamas jam priskirtas veiklas, palaiko partnerystės ryšius tiek su išoriniais partneriais, tiek su kitais Akademijos padaliniais.

*Verslo ir socialinės partnerystės centras
tęsia Inovacijų centre ir
Žemės ūkio mokslo ir technologijų
parke išpuoselėtas bendradarbiavimo,
komandinio darbo ir inovatyvios
veiklos tradicijas.*

Doc. Virginijus Venskutonis,
1995–1998 m. vadovavęs
Inovacijų centrui,
1998–2021 m. – Žemės ūkio mokslo ir
technologijų parkui,
2021–2022 m. – Verslo ir socialinės
partnerystės centrui,
27 metus formavęs ir stiprinęs komandą
bendradarbiavimui su verslo ir
socialiniais partneriais plėtoti

VSPC dabartinė struktūra:
– Parodų organizavimo skyrius;
– Partnerystės plėtros skyrius;
– Socialinės partnerystės skyrius.

VSPC komanda parodoje „Ką pasėsi... 2023“ drauge su buvusiu direktoriumi
doc. Virginijumi Venskutoniui

VSPC direktorė Rita Petlickaitė

VSPC Parodų organizavimo skyriaus veikla:

- nacionalinės ir tarptautinės žemės ūkio ir kitos parodos;
- inovacijų ir naujų produktų demonstraciniai ir švietėjiški renginiai;
- veiksmingas parodų infrastruktūros naudojimas.

VSPC Partnerystės plėtros skyriaus veikla:

- partnerystės tarp vidinių Akademijos padalinių ir su išoriniais verslo ir socialiniais partneriais plėtros projektai;
- mokslo, studijų ir verslo partnerystė;
- Akademijos erdvių atvėrimas verslui ir visuomenei.

Klasteris „Žaliasis intelektas“ – Akademijos padalinių susivienijimas siekiant plėtoti veiksmingesnį mokslo, studijų, verslo ir socialinės infrastruktūros panaudojimą partnerystei.

Parodos fragmentas

Mažiausiai pakito **Parodų organizavimo skyriaus** veikla. Jis rengia nacionalines ir tarptautines žemės ūkio ir kitas parodas, organizuoja inovacijų ir naujų produktų demonstracinius, švietėjiškus renginius, atsako už veiksmingą parodų infrastruktūros naudojimą. Skyriaus planuose – dar išmanesnis įvairinamos tematikos parodų organizavimas, daugiau naudos teikiant parodų dalyviams ir lankytojams. Parodų kalendoriuje įsitvirtino pluoštinių kanapių verslo paroda-konferencija „Cannabis Hub.LT“, numatomas jos tęstinumas. Į Akademiją sugrįžo ūkinių gyvūnų parodos, nes čia yra tokioms parodoms tinkamiausios sąlygos visoje šalyje.

Partnerystės plėtros skyrius inicijuoja ir koordinuoja partnerystės tarp vidinių Akademijos padalinių ir su išoriniais verslo ir socialiniais partneriais plėtros projektus, įgyvendina iniciatyvas, kuriomis stiprinama mokslo, studijų ir verslo partnerystė, skleidžia mokslo naujoves rengdamas demonstracinius inovacijų renginius ir atverdamas Akademijos erdves verslui ir visuomenei, vykdo viešinimo veiklas siekdamas didinti Akademijos žinomumą ir gerinti bendrą šalies žemės ūkio įvaizdį.

VSPC pasiūlius, 2021 m. Akademijoje įkurtas klasteris „Žaliasis intelektas“, už kurio veiklų koordinavimą atsakingas tapo VSPC Partnerystės plėtros skyrius. Klasteris įkurtas siekiant plėtoti veiksmingesnį mokslo, studijų, verslo ir socialinės infrastruktūros panaudojimą partnerystei. Be VSPC, šiam klasteriui taip pat priklauso Agronomijos fakultetas (atstovaujamas objektas – Pomologinis sodas), Miškų ir ekologijos fakultetas (atstovaujami objektai – Agroekologijos centras ir Arboretumas), Bandymų stotis ir VŠĮ „VDU Žemės ūkio akademijos mokomasis ūkis“. Klasterio veikla 2024 m. peržengė Akademijos ribas, prie jo prisijungus VDU Botanikos sodui. Kartu su kitais šio klasterio nariais ir išoriniais partneriais VSPC Partnerystės plėtros skyrius rengia tarptautinio ir nacionalinio lygmens konferencijas, lauko dienas, demonstracinius ir kitus renginius, kuriuose pristatomos naujausios žemės ūkio technikos ir įrangos galimybės.

Tiesioginės sėjos technologijų demonstravimas

Skyrius taip pat rengia ir vykdo iš BŽŪP nacionalinio strateginio plano kaimo plėtros priemonių finansuojamus projektus, kuriais siekiama ne tik supažindinti visuomenę su šių priemonių teikiamomis galimybėmis, bet ir viešinti mokslo, studijų, bandymų, parodų, praktinio mokymo ir kituose ŽŪA infrastruktūros objektuose vykdomas veiklas, populiarinti jų rezultatus, gerinti jų žinomumą Universiteto viduje ir išorėje, taikant inovatyvias informacijos sklaidos priemones.

Socialinės partnerystės skyrius organizuoja kvalifikacijos tobulinimo ir kitų tęstinių mokymų paslaugas, vykdo mokymo, konsultavimo, mokslo paslaugų poreikio ir kitus tyrimus, prisideda prie ŽŪŽIS kūrimo, organizuoja renginius, skirtus ryšiams su partneriais regionuose stiprinti mokslo ir inovacijų srityje.

Šis skyrius siekia išplėtoti specialistų ir vadovų kvalifikacijos tobulinimo ir kitas tęstinio mokymo paslaugas, kurti ir įgalinti kokybiškų konsultavimo paslaugų, žinių ir inovacijų perdavimo sistemą, išplėtodamas ekspertines, laboratorines ir kitas mokslines paslaugas, vystyti partnerystės su verslo ir socialiniais partneriais ryšius ir taip stiprinti bendruomeniškumą.

Socialinės partnerystės skyrius vykdo tiek nacionalinius, tiek tarptautinius projektus, skirtus įvairių suinteresuotų grupių mokymams. Ypatingas dėmesys skiriamas žemės ūkio srityje dirbančiųjų kvalifikacijai tobulinti visoje šalies teritorijoje. Šis skyrius mokymų programoms atnaujinti ir mokymams vykdyti pasitelkia Akademijos mokslininkus – savo srities profesionalus. Vykdamas ŽŪM užsakomuosius mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos projektus, parengta konsultavimo paslaugų kokybės vertinimo metodika, o projekto rezultatai pasitarnaus rengiant žemės ūkio konsultavimo paslaugų standartą.

VSPC Socialinės partnerystės skyriaus veikla:

- kvalifikacijos tobulinimo ir kitų tęstinių mokymų paslaugos;
- mokymo, konsultavimo, mokslo paslaugų poreikio ir kiti tyrimai;
- ŽŪŽIS kūrimas;
- ryšių su partneriais regionuose stiprinimas mokslo ir inovacijų srityje.

Nauji, bet jau tradiciniai tapę renginiai:

- Regionų ateities forumas;
- EIP veiklos grupių kontaktų ir patirčių mugė.

VSPC istoriją kuria jo darbuotojai – didžiausias centro turtas. Vieni prie šios proceso prisilietė trumpam, kiti buvo istorijos liudininkai ir kūrėjai visą VSPC ir jo pirmtakų gyvavimo laikotarpį. Kiekvienas daugiau ar mažiau prisidėjo prie partnerystės plėtros ir jos teikiamos naudos šalies žemės ūkiui ir Akademijai.

Lietuvos regionų forumo akimirka. 2022 m.

Šis skyrius organizuoja renginius, kurie jau tampa tradiciniai. Nuo 2021 m. kasmet organizuojamas Regionų ateities forumas, kurio metu diskutuojama apie aktualias ir svarbias regionų problemas; kitas renginys – EIP veiklos grupių kontaktų ir patirčių mugė, skirta suinteresuotoms šalims sutelkti ir pasidalyti EIP veiklos grupių gerąja patirtimi.

VSPC istoriją kuria jo darbuotojai – didžiausias centro turtas. Vieni prie šio proceso prisilietė trumpam, kiti buvo istorijos liudininkai ir kūrėjai visą VSPC ir jo pirmtakų gyvavimo laikotarpį. Kiekvienas daugiau ar mažiau prisidėjo prie partnerystės plėtros ir jos teikiamos naudos šalies žemės ūkiui ir Akademijai.

Katalikiškojo dvasingumo ugdytojai

Kun. Arminas Lukoševičius

Per visą gyvavimo laikotarpį, išskyrus sovietmetį, Akademija pasižymėjo stipriomis studentų dvasinio ugdymo tradicijomis.

1925 m. šalia tik ką įkurtos Akademijos stovėjusi stačiatikių cerkvė atiduota ir pervarkyta katalikų reikmėms. Štai ką apie Akademijos bažnytelę prisiminimais pasidalijo prof. Antanas Stancevičius, 1938 m. pradėjęs studijas šioje mokslo šventovėje: „Taip, stovėjo graži, stilinga šventojo Povilo bažnytelė. Stilinga ta prasme, kad būdama nedidukė turėjo du bokštus. Jie atsirado perstačius mažytę caro laikų cerkvę. Kunigas buvo tituluojamas Akademijos bažnyčios rektoriumi. Kurį laiką juo buvo kanauninkas, profesorius Fabijonas Kemėšis, Kauno kunigų seminarijos auklėtinis, vėliau studijavęs ekonomiką. <...> Bažnyčioje lankydavome sekmadienio mišias. O iškilmų metu, pasiskirstę organizacijomis, korporacijomis, su vėliavomis rikiuodavomės prie centrinių rūmų ir kolonoje eidavome į ją šventinių mišių...“³¹⁵ Tokia buvo prasminga dvasinio ugdymo dėmė su profesiniu rengimu kilniam darbui su ant kojų stojančia ūkininkija.

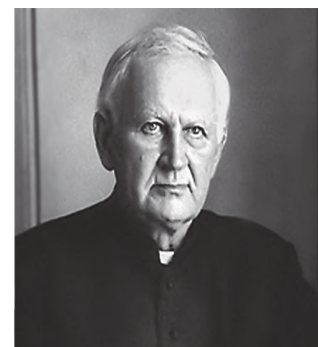
Deja, ši dėmė truko neilgai. Studentijos sielovados darbą nutraukė sovietų okupacija. Prasidėjo Akademijos dėstytojų, profesorių persekiojimas bei trėmimas į Sibirą. 1941 m. birželio 14 d. kartu su kitais Akademijos iškiliais darbuotojais buvo ištremtas ir prof. kun. F. Kemėšis. Bažnytelė uždaryta, o 1963 m. – ir nugriauta.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atsirado galimybė atgaivinti ir pratęsti studentijos sielovados darbą. Kunigas Pranas Račiūnas, Lietuvos marijonų vadas, kuris 17 metų praleido lageriuose, 1990 m. buvo paskirtas Tabariškių Kristaus Karaliaus parapijos klebonu. Kartu jis rūpinosi Akademijos studentų sielovada, dėstė Krikščioniškosios etikos kursą. Kunigas P. Račiūnas buvo LPS tarybos narys, rūpinęsis dvasiniu ir moraliniu tautos atgimimu, visada kvietė visus, ypač inteligentiją, mokytojus ir studentus, įsijungti į tautos moralinio stiprinimo darbus, nuolat argumentuotai pasisakydavo už gausias ir stiprias šeimas, rūpinosi jaunimo dora ir švietimu. Atgimimo laikotarpiu Akademijos bendruomenė labai gausiai dalyvaudavo kunigo P. Račiūno konsekruojamose šv. Mišiose. Iš pradžių jos buvo aukojamos iškilmų salėje, vėliau persikėlė į gana erdvią naujos statybos bendrabučio salę. Joje kunigo P. Račiūno iniciatyva buvo įkurta Akademijos koplyčia. Kunigas mėgo neformalų, nuoširdų bendravimą su studentais ne tik koplyčioje, auditorijose, bet ir bendrabučiuose. Jam buvo svarbu išsaugoti tautos kultūros paveldą, tad aukštajai mokyklai padovanojo etnografinę ekspoziciją, kuriai eksponatus surinko klebonaudamas Paluobių parapijoje.

Nors ir trumpą laiką darbavęsis, žymų indėlį Universiteto bendruomenėje paliko kun. Ričardas Mikutavičius, kuris 1997 m. buvo paskirtas eiti Akademijos

Prof. Fabijonas Kemėšis,
Šv. Povilo bažnyčios rektorius –
pirmasis Akademijos studentų
katalikiškojo dvasingumo
ugdytojas

Kun. Pranas Račiūnas MIC,
vienuolis marijonas, politinis kalins,
ilgametis Lietuvos marijonų
provincijos vyresnysis,
Akademijos koplyčios
iniciatorius ir kūrėjas

*LR Seimo nutarimu
2024 metai paskelbti
kunigo, disidentu, pagrindžio leidinio
„Aušra“ ir „Lietuvos Katalikų Bažnyčios
kronikos“ bendradarbio Prano Račiūno
atminties metais.*

³¹⁵ Motuzas, J. A. (2010). Profesorius Antanas Stancevičius: apie gyvenimą, žmones ir save. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universiteto Leidybos centras, p. 38.

Akademinės Šventosios Dvasios koplyčios
ir Dvasinio ugdymo centro pastatas

koplyčios rektoriaus pareigas. Tikintieji burdavosi aplink charizmatišką kunigą pasiklausyti pamokslų ir jo kūrybos. Tai buvo paskutinė R. Mikutavičiaus kunigavimo vieta.

Rektoriai Rimantas Urbonas ir Albinas Kusta skyrė daug dėmesio dvasinio ugdymo klausimams, bendravo su dvasiškiais, kviesdavo juos į šventes bei įvairius renginius. Pasiūpinta kapeliono pareigybę įtraukti į tuomečio LŽŪU statutą, patvirtintą 2000 m. LR Seime. Šio statuto 14.7 pastraipoje nurodyta: „personalo ir studentų religiniams poreikiams tenkinti Universitete yra kapelionas. Jį skiria ir siunčia Vietos Ordinaras, priima ir tvirtina Universiteto rektorius“³¹⁶.

Nusistovėjo tradicija, kad Akademinės sielovada rūpinasi ir kapeliono pareigas eina Tabariškių parapijos klebonai. 1992–1999 m. šias pareigas ėjo profesinės pedagogikos magistras Ričardas Repšys, 1999–2009 m. – kunigas teol. lic. Jordanas Kazlauskas, 2009–2017 m. – kunigas teol. lic. Rimantas Baltrušaitis, nuo 2017 m. – kunigas Arminas Lukoševičius OP, kuris, susijungus ASU ir VDU, paskirtas šio universiteto Akademinės sielovados koordinatoriumi.

Kunigo P. Račiūno iniciatyva įkurta koplyčia buvo menkai pritaikyta religinėms apeigoms, todėl rektoriaus A. Kustos ir tuomečių kapelionų pastangomis buvo vykdoma ilgokai užtrukusi rekonstrukcija. Pabaigus šiuos darbus, 2004 m. birželio 23 d. Šventosios Dvasios koplyčią pašventino ir jos įkūrimo aktą pasirašė Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila. Kartu atidarytas Dvasinio ugdymo centras, kuriame įamžintas kun. R. Mikutavičiaus atminimas. Koplyčioje sekmadieniais aukojamos šv. Mišios už akademinę bendruomenę. Dvasinio ugdymo centre ruošiamasi sakramentams, vykdoma karitatyvinė veikla, vyksta maldos grupių susitikimai, renginiai, parodos, įvairios kitos veiklos, ugdančios krikščioniškas vertybes ir moralę.

Kaip ir tarpukariu Šv. Povilo bažnytelėje, po nepriklausomybės atkūrimo Šventosios Dvasios koplyčioje šv. Mišiomis pradedami nauji mokslo metai, kitos akademinės šventės.

316 Lietuvos žemės ūkio universiteto statutas (2000). Akademija, p. 5.

Kultūrinių ir edukacinių kompetencijų puoselėtojai

Prof. Sigitas Daukilas

Studijų metu jaunas žmogus rengiamas jo pasirinktai profesijai. Lavinami ir jo asmeniniai bei tarpasmeniniai gebėjimai atsirinkti jam ir jį supančiai visuomenei svarbias vertybes postmodernaus, globalaus ir liberalaus pasaulio platybėse. Siekiama, kad agronomas, ekonomistas, inžinierius ar miškininkas taptų plačios erudicijos asmenybe, gebėtų kritiškai vertinti socialinio gyvenimo pokyčius, imtis lyderystės.

Žmogaus socialiniai gebėjimai ugdomi ir lavinami įvairiais būdais. Universiteto erdvėje tai vyksta ir daugelio paskaitų metu, ir studijuojant šiems tikslams skirtus specialaus turinio dalykus. Šie studijų dalykai – tai humanitarinio-socialinio lavinimo studijų dalykų blokas kiekvienoje studijų programoje.

Minėtas dalykų blokas pradėtas formuoti dar iki šalies nepriklausomybės paskelbimo, šalinant privalomus *partinius* dalykus. Nemažai diskutuota ir imtasi įvairių bandymų, kol jis nusistovėjo. Siūlytų, dažnai ir į studijų programas įtrauktų dalykų sąrašas buvo ilgas ir įvairialypis. Be „Filosofijos“, „Etikos ir estetikos“, „Civilizacijos istorijos“, „Sociologijos“, „Asmenybės raidos psichologijos“, pradėti dėstyti ir siauresnio profilio dalykai: „Lietuvos valstybingumo istorija“, „Kraštotyra“, „Valstietijos ir žemdirbystės istorija“, „Technikos istorija“, „Kultūros filosofija“, „Kultūros istorija“, „Elgesio kultūra“, „Religijotyra“, „Socialinė psichologija“, „Personalo psichologija“, „Konfliktų psichologija“ ir daugelis kitų. Pervertus studijų programų istorinius dokumentus, suskaičiuota beveik 30 į programas įrašytų studijų dalykų, skirtų studentų humanitariniam-socialiniam lavinimui. Vieni dalykai buvo įrašomi į privalomųjų, kiti – į pasirenkamųjų dalykų sąrašus. Studentų pilietiškumo ir humanitarinio lavinimo problemos buvo aptariamose specialiai organizuotose konferencijose, susitikimuose su kitų aukštųjų mokyklų atstovais. Laikas, dėstymo praktika, studentų pasirinkimai padėjo išgryninti ir susisteminti dalykus, svarbius humanitariniam-socialiniam lavinimui. Įvyko ir užsienio kalbų dėstymo pokyčių. Nuo 1995 m. užsienio kalba pradėta dėstyti pagal 6 mokėjimo lygių sistemą. 1997 m. pradėta dėstyti italų kalba. Vis aktyviau imta taikyti pažangius mokymo ir komunikacijos metodus.

Humanitarinio-socialinio bloko dalykų dėstymas buvo priskirtas pertvarkytoms ir *desovietizuotoms* visuomenės mokslų katedroms. Itin pakito jų dėstytojų personalas, daug dėstytojų kviesta iš kitų aukštųjų mokyklų. 1996 m. įkurtas Kaimo kultūros mokslo ir studijų institutas³¹⁷, kuriam priskirtos 6 humanitariniu-socialiniu lavinimu užsiimančios

Akademijoje siekiama, kad agronomas, ekonomistas, inžinierius ar miškininkas taptų plačios erudicijos asmenybe, gebėtų kritiškai vertinti socialinio gyvenimo pokyčius, imtis lyderystės.

Studento socialiniai gebėjimai ugdomi daugelio paskaitų ir šiems tikslams skirtų specialaus turinio dalykų studijų metu. Šie studijų dalykai – tai humanitarinio-socialinio lavinimo studijų dalykų blokas kiekvienoje studijų programoje.

317 Daugiau apie Kaimo kultūros mokslo ir studijų institutą: Statkevičienė, S. (1999). Kaimo kultūros mokslo ir studijų institutas. In: Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje: aukštojo mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Motuzas. Kaunas: LŽŪU, p. 1999–1224; Statkevičienė, S. (2004). Kaimo kultūros mokslo ir studijų institutas. In: Agrarinio mokslo sklaida: Lietuvos žemės ūkio universitetui – 80: pastarojo penkmečio ženklai: knyga-albumas. Sud. Algirdas Motuzas. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas, p. 79–80.

*Šiuolaikinis specialistas
neįsivaizduojamas be gebėjimo
veiksmingai komunikuoti
ir užsienio kalbų žinių.*

*Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos
centro atsiradimas
sutapo su tuo Akademijos raidos etapu,
kai bendruomenė dar giliau suvokė
būtinybę aktualinti ne tik žemės,
vandens ir miškų ūkio specialistų
rengimo turinį, bet ir laisvo, savimi
pasitikinčio, liberalaus ir globalaus
pasaulio vertybes kritiškai suvokiančio
individo ugdymą.*

Prof. Sigitas Daukila,
Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos
centro direktorius (2012–2018)

*Studentai skatinami spręsti buvimo
Lietuvos kaime prasmingumo dilemą.*

*Humanitarinio-socialinio ugdymo
darbuotojų dėmesys nukrypo
į eudemonistinę – prasmingo ir laimingo
gyvenimo kaime – filosofiją.*

katedros, įskaitant Kūno kultūros katedrą. Instituto direktore tapo doc. Svetlana Statkevičienė. Katedrų veiklą koordinavimas padėjo išgryninti ir subrandinti humanitarinių-socialinių dalykų dėstymą, išplėtoti mokslinę ir projektinę veiklą, organizuoti Akademijos bendruomenės susitikimus su politikais, menininkais, kultūros veikėjais. Institutui priskirta koordinuoti ir meno kolektyvų bei sportinę veiklą Akademijoje.

Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centro atsiradimas sutapo su tuo Akademijos raidos etapu, kai bendruomenė dar giliau suvokė būtinybę aktualinti ne tik žemės, vandens ir miškų ūkio specialistų rengimo turinį, bet ir laisvo, savimi pasitikinčio, liberalaus ir globalaus pasaulio vertybes kritiškai suvokiančio individo ugdymą.

Vertybinio diskurso ugdymo turinys visuomet buvo aktualus filosofijos, istorijos, kalbų, kultūrologijos, edukologijos, psichologijos mokslų ir studijų dariniams. Studentai buvo skatinami spręsti buvimo Lietuvos kaime prasmingumo dilemą. Dėl to neatsitiktinai 2011–2012 m. humanitarinio-socialinio ugdymo darbuotojų dėmesys nukrypo į eudemonistinę – prasmingo ir laimingo gyvenimo kaime – filosofiją. Būtent tokiai etinei, vertybinei pozicijai įgyvendinti 2012 m. spalio 3 d. ir buvo įsteigtas Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centras. Pastarasis perėmė, tęsė ir plėtojo Kaimo kultūros instituto veiklas ir tradicijas. Centras sėkmingai toliau vykdė dar 1991 m. Lietuvoje pradėtą vykdyti pirmąją edukologijos krypties magistrantūros studijų programą „Profesijos edukologija“. Pastaruoju metu ši programa įsiliejo į VDU Švietimo akademijos veiklas. Patikslinus programos pavadinimą (dabar – „Mokomojo dalyko edukologija“), išplėstos profesinio mokymo, daugiakalbio ugdymo ir STEM ugdymo specializacijos.

Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centro bendruomenė

Pertvarkant Universiteto socialinio-humanitarinio ugdymo turinį, pirmiausia teko atnaujinti naujojo centro misiją: atsisakyta jos formuluotėje buvusių stereotipinių, dažnai banalių teiginių, kurių turinys nutolęs nuo realaus pasaulio, tačiau dažnai pristatomas gražia retorika, kuri ne visuomet buvo veiksminga. 2012 m. rugsėjį vykusio centro steigiamojo susirinkimo dalyviai akcentavo tokį naujo struktūrinio darinio kaitos kelią, kuris leidžia institucijai būti atvira, neindoktrinuotą ugdymo turinį perteikiančia, įvairioms kultūrinėms tradicijoms tolerantiška institucija, kompetentingai vystančia mokslinius tyrimus Lietuvos kaimo socialinio ir kultūrinio gyvenimo temomis. Būtent tada centro bendruomenė taip apibūdino savo misijos vertybinę poziciją: *kokybišką žmonių gyvenimą nulemia prasmingi, pozityvūs, laimės filosofija pagrįsti žmonių santykiai, kurie pasireiškia tiek per individo santykį su pačiu savimi, tiek sąveikaujant darbo ir šeimos aplinkos vertybėms. Taip visuomenei stengiasi parodyti, kad santykių pasaulio vertybės svarbesnės už daiktų pasaulio vertybes ir gyvenime turėtų užimti aukštesnę hierarchinę poziciją.* Laidantis šios pozicijos, studijų dalykų turinys buvo kontekstualizuojamas darnaus ir tvaraus gyvenimo vertybėmis, parodant, kad kaime gyvenančiam individui būtina gebėti valdyti savąjį egoizmą gyvenime ir palikti vietos altruistinėms vertybėms. Tokia nuostata šiek tiek disonavo su viešai deklaruojama gana pragmatiškomis vertybėmis grįsta Akademijos misija, tačiau, kaip parodė vėlesnė socialinio-humanitarinio ugdymo turinio raida, pasirinktas kelias buvo teisingas. Tai tam tikra prasme skatino bendruomenę kritiškai vertinti kaimo socialiniame-kultūriniame gyvenime įsigalinčią neoliberalistinę darbo vertybių ideologiją, kurioje, dominuojant ekonominės naudos kontekstui, etinės darbo (o kartais ir šeimos) vertybės dažnai tampa prekine verte (to neišvengė ir Lietuvos kaimas). Šis iššūkis paskatino centro bendruomenę identifikuoti atnaujintos Universiteto misijos esminius žodžius, kurie laisvoje, atsakingoje, demokratinėje visuomenėje tampa vertybiniu būties orientyru, giliai suvokiant Lietuvos valstybės pasirinktą ne tik ekonominio ir politinio gyvenimo raidą, bet ir socialinį bei kultūrinį naratyvą.

ASU susijungus su VDU, centro darbuotojai sėkmingai integravosi į VDU socialinio-humanitarinio ugdymo turinį perteikiančius didesnius padalinius, atnešė atnaujin-toms dėstytojų (kartu ir mokslininkų) grupėms bei klasteriams Akademijoje subrandintas mokslines idėjas ir vertybinį veiklos turinio diskursą. Dabartiniams Akademijos studentams sukurtos plačios humanitarinių-socialinių mokslų studijų pasirinkimo galimybės.

100-ųjų Akademijos metinių proga prisimindamas nuoširdžią, kūrybingą ir atvirą Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centro bendruomenę, linkiu įvairiomis priemonėmis ir savo gyvenimo būdu tęsti tai, ką užauginome ir išugdėme dirbdami ir mokydamiesi kartu.

Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centro bendruomenės vertybinė pozicija: kokybišką žmonių gyvenimą nulemia prasmingi, pozityvūs, laimės filosofija pagrįsti žmonių santykiai, kurie pasireiškia tiek per individo santykį su pačiu savimi, tiek sąveikaujant darbo ir šeimos aplinkos vertybėms. Taip visuomenei stengiasi parodyti, kad santykių pasaulio vertybės svarbesnės už daiktų pasaulio vertybes ir gyvenime turėtų užimti aukštesnę hierarchinę poziciją.

Dabartiniams Akademijos studentams sukurtos plačios humanitarinių-socialinių mokslų studijų pasirinkimo galimybės.

Nuo pat Akademijos įkūrimo plėtojamas žemės ūkio mokslus lydi ir fiziniai mokslai.

Fizinių mokslų Akademijoje paskirtis – matematikos, fizikos, chemijos, informacinių technologijų žinių integravimas į žemės ūkio mokslus ir taikymas rengiant žemės ūkio specialistus, atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinėje veikloje.

Prof. Ignas Končius (1886–1975), pirmasis fizikos lektorius Akademijoje

Fizinių mokslų žinių integruotojai

Daiva Rimkuvienė

Universitetinis aukštasis žemės ūkio mokslas neįmanomas be fizinių mokslų žinių. Žemės ūkio inžinerijos mokslams būtinos fundamentinės fizikos ir matematikos, agronomijos ir miško mokslams – fizikos, matematikos ir chemijos, agrosocialiniams mokslams – matematikos žinios. Pastaruosius 30 metų visuose žemės ūkio moksluose taikomos informacinės technologijos. Todėl Akademijoje nuo pat jos įkūrimo plėtojamas žemės ūkio mokslus lydi ir fiziniai mokslai. Šių mokslų Akademijoje paskirtis – matematikos, fizikos, chemijos, informacinių technologijų žinių integravimas į žemės ūkio mokslus ir taikymas rengiant žemės ūkio specialistus, atliekant mokslinius tyrimus, taip pat eksperimentinėje veikloje.

Fizinių mokslų akademinė bendruomenė Akademijoje pradėjo formuotis įkuriant šią aukštąją mokyklą. Pirmajame Akademijos statute nurodyta, kad tiek Agronomijos, tiek Miškininkystės skyriuje turi būti dėstoma fizika, neorganinė, organinė ir analizinė chemija, be to, būsimiems agronomijos specialistams numatyta dėstyti ir agronominę chemiją. Šiems mokslams 1924 m. įsteigta Chemijos ir fizikos katedra. Deja, ji nepasižymėjo stabilumu. Trūkstant patalpų ir vieneriems metams nutraukus studentų priėmimą į Akademiją, šios katedros Fizikos skyrius uždarytas³¹⁸, o šio skyriaus vedėjui doc. Ignui Končiui teko keltis į Kauną. Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos mokslų fakulteto Eksperimentinės fizikos katedroje jis dėstė fiziką, eidamas docento, o vėliau – ir profesoriaus pareigas. Vėliau fizikos dalykas į Akademiją sugrįžo. 1938 m. inventorizacijos duomenimis, Akademijoje veikė Fizikos kabinetas, kuriam vadovavo lektorius J. Zažeckis.³¹⁹

Sovietiniais metais fizinių mokslų istorija Akademijoje prasidėjo 1945 m., įsteigiant Fizikos katedrą, kurios pirmuoju vedėju paskirtas Stasys Vičas. Šiai katedrai priskirtas dėstyti ne tik fizikos, meteorologijos, bet ir aukštosios matematikos kursas. Pradėjus rengti inžinierius ir didėjant studentų skaičiui, 1948 m. įkurta atskira Matematikos ir teorinės mechanikos katedra, kuriai vadovauti paskirtas pirmasis etatinis aukštosios matematikos dėstytojas Ignas Saudargas. Daugėjant studentų, kurių studijų planuose numatytos aukštosios matematikos studijos, ir sparčiai plėtojantis mechanikos mokslams, pastarieji nuo šios katedros atskiriami, bet pradedami dėstyti skaičiavimo technikai įsisavinti skirti dalykai, dar vėliau – tikimybių teorija ir matematinė statistika.³²⁰

Pirmieji dalykai, tiesiogiai susiję su informatikos mokslais, pradėti dėstyti nuo 1958 m. ir buvo išsklaidyti po įvairius fakultetus ir katedras. Vis akivaizdžiau matant skaičiavimo technikos, matematinio programavimo svarbą, 1969 m. įkurta Ekonominių matematinių metodų ir skaičiavimo technikos katedra (1971 m. pervadinta į Ekonominės kibernetikos katedrą). Pirmasis skaičiavimo technikos dalyko dėstytojas, o įkūrus katedrą – jos vedėjas

318 Povilaitis, B. (1979). Žemės ūkio akademija. Chicago: Lietuvių agronomų sąjunga, p. 92.

319 Žemės ūkio ministerijos metraštis (1938). Kaunas, p. 132.

320 Bartaševičius, A. (2008). Lietuvos žemės ūkio universiteto (LŽŪA) Matematikos katedra 1948–2008. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas.

buvo doc. Napoleonas Švažinskas.³²¹ 1993 m. ši katedra pavadinta į Informatikos katedrą, jos vadovu paskirtas doc. Algimantas Kurlavičius. Nuo pat pradžių buvo dėstomi šie dalykai: „Skaiciavimo mašinos“, „Matematinis programavimas“, „Ekonominiai-matematiniai metodai“, „Mechanizuotos apskaitos organizavimas“. Tobulėjant techninei ir programinei įrangai, daugėjo ir dėstomų dalykų skaičius.

Nuolatinės aukštojo mokslo reformos, studentų skaičiaus kitimas, mokymo planų koregavimas, požiūrio į fundamentinius mokslus pokyčiai nulėmė tolesnes fizinių mokslų dėstymo ir tyrimų pertvarkas.

Fiziniam mokslams atstovaujančios katedros ilgą laiką buvo priskirtos įvairiems fakultetams: Matematikos katedra priklausė Žemės ūkio mechanizacijos fakultetui, Fizikos katedra – Hidromelioracijos fakultetui, Informatikos katedra – Ekonomikos fakultetui, Chemijos katedra – Miškų ūkio fakultetui. Pirmiausia ryški sinergija pastebėta tarp Matematikos ir Informatikos katedrų. 2000 m. jos priskirtos įsteigiam Informacinių technologijų institutui. Pastarajam tenka administruoti ir Akademijos kompiuterinius tinklus. Institutui vadovavo doc. Aleksandras Savilionis. Įvertinus fizinių mokslų Akademijoje bendrą paskirtį bei priklausymą tai pačiai mokslų sričiai, šis institutas išplėstas, prie jo prijungiant Fizikos katedrą, ir naujas organizacinis darinys pavadintas Fundamentinių mokslų studijų institutu. Po kelerių metų dar kartą vykstant Akademijos struktūros pertvarkai, institutai ir jų katedros, tiesiogiai nevykdančios mokslinių tyrimų pagal Akademijos nusistatytas mokslinių tyrimų kryptis, buvo sujungti į akademinius centrus. Taip 2012 m. lapkričio 1 d. įkurtas akademinis padalinys – Matematikos, fizikos ir informacinių technologijų centras, kuriam iki jo veiklos pabaigos vadovavo doc. Daiva Rimkuvienė. Matematikos, fizikos ir informacinių technologijų centro paskirtis buvo organizuoti, vykdyti ir plėtoti Akademijoje matematikos, fizikos ir informatikos bei gretutinių kryptių dalykų studijas ir mokslinius tyrimus, teikti mokslinę pagalbą Akademijos fakultetams ir institutams.

Įsteigtame Matematikos, fizikos ir informacinių technologijų centre tuo metu dirbo 6 docentai, turintys daktaro laipsnį (centro direktorė Daiva Rimkuvienė, Dalia Girdauskienė, Dana Raškinienė, Petras Rupšys, Arnoldas Užupis, Audrius Zajančauskas), 6 lektoriai, neturintys daktaro laipsnio (Janina Kaminskienė, Eligijus Laurinavičius, Nijolė Laurinavičienė, Gražina Masionytė, Kęstutis Nemčiauskas, Vilija Venckūnienė), asistentė Aldona Čiūtienė ir 7 pagalbiniai darbuotojai (studijų išteklių tvarkytoja Inga Binkauskienė, referentė Danutė Lukoševičiūtė, inžinieriai Edvardas Kuusas ir Arvydas Špilčiauskas, vyr. laborantai Albertas Kapočius ir Irma Skarulskienė, laborantė Dalia Kasperiuonaitė).

Pagrindinės vystomos mokslinės veiklos kryptys: matematinis modeliavimas fiziniuose, techniniuose, socialiniuose moksluose, inžinerijos srityje; matematikos dėstymo metodikos; taikomosios informacinės ir komunikacinės technologijos žemės, miškų ir vandens ūkiui ir kaimo plėtrai; išorinių veiksnių sukeltų statybinių medžiagų įtampų tyrimas; baigtinių elementų taikymas modeliuojant įvairių savybių kūnų jėgos kontaktus ir fizikinius procesus; nedegto molio ir kitų statybinių medžiagų, pagamintų su įvairiais priedais,

*Fizinių mokslų Akademijoje
institucionalizacija sovietmečiu:*
– 1945 m. įsteigta Fizikos katedra;
– 1948 m. įsteigta Matematikos ir
teorinės mechanikos katedra;
– 1969 m. įsteigta Ekonominių
matematinių metodų ir skaičiavimo
technikos katedra.

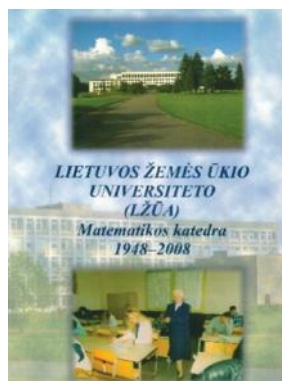

Leidinio apie Fizikos katedrą
viršelio faksimilė

*2000 m. įsteigtas Informacinių
technologijų institutas, jam priskiriant
Matematikos ir Informatikos katedras.
Institutui priskyrus ir Fizikos katedrą,
jis tapo Fundamentinių mokslų studijų
institutu, o 2012 m. – Matematikos,
fizikos ir informacinių technologijų
centru.*

*Fiziniai mokslai užima deramą vietą
Akademijos visose pirmosios pakopos
studijų programose ir purena dirvą
sėkmingoms specialiuųjų dalykų
studijoms.*

³²¹ Žemaitienė, V. (1999). Informatikos katedra. In: Ekonomikos fakultetas, 1949–1999: skiriama [LŽŪU] veiklos 50-mečiui pažymėti. Kaunas-Akademija, p. 141.

Leidinio apie Matematikos katedrą
viršelio faksimilė

*Bibliotekininkų darbas –
neatsiejama akademinės veiklos
užtikrinimo sritis.*

*Tarpukariu Akademijos bibliotekos
fondai pagausėjo nuo 5 iki 29 tūkst.
leidinių.*

šilumos laidumo tyrimai; aplinkos kietųjų kūnų ir biologinių sistemų fizikinių savybių tyrimai ir įvertinimas.

2019 m. vykdant aukštojo mokslo pertvarkos planą – Vytauto Didžiojo ir Aleksandro Stulginskio universitetus sujungus į vieną aukštąją universitetinę mokyklą ir vykdant restruktūrizacijos procesą, MFITC panaikintas, darbuotojai perkelti dirbti į Gamtos fakulteto Fizikos katedrą ir Informatikos fakulteto Matematikos ir statistikos, Taikomosios informatikos katedras.

MFITC sujungimas su VDU atitinkamomis katedromis visiškai nereiškia fizinių mokslų Akademijoje pokyčių. Šie mokslai užima deramą vietą Akademijos visose pirmosios pakopos studijų programose ir purena dirvą sėkmingoms specialiujų dalykų studijoms.

Akademinės literatūros puoselėtojai

Aušra Raguckaitė

Biblioteka yra vienas iš aukštosios mokyklos pagrindinių atributų. Nemažą dalį studijavimo laiko sudaro savarankiškas darbas su moksline ir kita akademinė literatūra. Vado-vėliai, studijų knygos, metodiniai patarimai ir kitos metodinės priemonės, taip pat mono-grafijos, moksliniai straipsniai – nepamainomi pagalbininkai rašant referatus, kursinius ir diplominius darbus, rengiantis seminarams ar laboratoriniams darbams ir, žinoma, egza-minams. Studentų nuolatinei saviugdai reikalinga ne tik specialybės, bet ir grožinė bei kito žanro literatūra. Be bibliotekos paslaugų neapsieina ir dėstytojai, mokslo darbuotojai, dok-torantai. Bibliotekininkų darbas – neatsiejama akademinės veiklos užtikrinimo sritis.

Dotnuvoje besikuriančios Akademijos bibliotekos pagrindą sudarė iš ten pat veikusio žemės ūkio technikumio perimta biblioteka. Joje turėti 5 043 leidiniai. Akademijos tarybos sprendimu bibliotekai perduoti katedrose, kabinetuose ir laboratorijose sukaupti specialybės leidiniai. Buvo skiriama lėšų ir naujoms knygoms bei žurnalams pirkti. Nemažai moks-lo leidinių gauta mainais iš užsienio šalių: JAV, Argentinos, Brazilijos, Suomijos, Rusijos. Knygų dovanojo ir įvairūs asmenys bei įstaigos. Šiomis pastangomis bibliotekos fondas išaugo iki 29 tūkst. spaudinių. Daugiausiai sukaupta žemės ūkio mokslų leidinių, tačiau buvo ir grožinės literatūros knygų, nemaža senosios lituanistinės literatūros. Vyraujančios kalbos – vokiečių, lietuvių, rusų, anglų, prancūzų, lenkų. Pritrūkus savo fondo knygų, skai-tytojams jos buvo skolinamos ne tik iš didžiųjų Lietuvos, bet ir iš užsienio bibliotekų.

Sovietams užėmus Lietuvą, bibliotekai nurodyta įsigyti marksizmo-leninizmo klasikų veikalų, kitos socializmo teorijos studijoms skirtos literatūros, o Maironio, Vinco Kudir-kos, Vinco Mykoliaičio-Putino ir kitų lietuvių bei užsienio autorių knygos, neatitikusios tuometės ideologijos, Glavlito įsakymu iš bibliotekos buvo išimtos ir perduotos sunaikinti. Knygos naikintos ir vokiečių okupacijos metais: reikalauta iš fondų pašalinti į Rusiją pasitraukusių rašytojų knygas, taip pat leidinius, kuriuose palankiai rašoma apie Sovietų Sąjungą ar pasisakoma prieš vokiečių nacionalizmą.

Skaitykla 1953–1964 m. Kaune, Kęstučio gatvėje

Kaip ir visai Akademijai, jos bibliotekai lemtinga buvo 1944 m. liepos 31-oji, kai frontui traukiantis į Vakarus ji buvo sudeginta. Nedelsiant pradėta iš naujo kaupti jos fondus, sudaryti katalogus. Biblioteka augo sparčiai, jai perduoti leidiniai, sukaupti Žemės ūkio rūmų ir Žemės ūkio ministerijos bibliotekose, nemaža leidinių gauta iš kitų Lietuvos ir Rusijos aukštųjų mokyklų. 1946 m. biblioteka perkelta į Kauną ir įkurta kukliose patalpose. Nuo 1946 iki 1951 m. sovietinės valdžios įsakymu buvo vykdomas fondų „valymas“ perduodant Valstybinės centrinės bibliotekos „specialiajam fondui“ 1918–1944 m. išleistus leidinius arba išvežant juos kaip makulatūrą į popieriaus fabrikus. Biblioteka neteko per 5 200 vertingų leidinių. Vėliau taip pat pasitaikydavo sovietinei valdžiai neįtikusių autorių leidinių šalinimo atvejų. Fondai daugiausia buvo papildomi leidiniais (ypač periodiniais) rusų kalba. Vakarų šalių knygos bibliotekos nepasiekdavo.

1944 m. liepos 31-oji: kartu su Akademijos rūmais buvo sudeginti ir bibliotekos fondai.

Nuo 1946 iki 1951 m. „valant“ fondus biblioteka neteko per 5 200 vertingų knygų.

Centrinių rūmų skaitykla. 1984 m.

8-ojo dešimtmečio pabaigoje biblioteka kasmet sulaukdavo 8–9 tūkst. skaitytojų. Bendras vietų skaičius skaityklose pasiekė 260. Per metus biblioteka įsigydavo 18–20 tūkst. leidinių, iš kurių apie 30 proc. sudarydavo vadovėliai.

1989 m. Akademijos bibliotekos fonduose – per 568 tūkst. leidinių, dauguma jų – rusų kalba. Be knygų ir periodinių leidinių, saugomos gintos disertacijos ir jų santraukos, geriausi studentų diplominiai darbai, vykdytų mokslinių tyrimų ataskaitos, standartai, kaupiamas Akademijos Leidybos centro spaudinių archyvinis fondas.

Po šalies nepriklausomybės paskelbimo nurašyta daug sovietinės ideologijos leidinių ir pasenusių rusiškų vadovėlių, fondas papildytas užsienio šalių mokslinėmis knygomis ir periodika, pradėta kompiuterizuoti bibliotekos procesus, kaupti bibliografinės duomenų bazės „Agris“, „Agricola“, „Agrisearch“, kurti leidinių elektroninį katalogą.

Įsitraukimas į projektą TEMPUS ir bendradarbiavimo programą NOVA-BOVA – svarbus bibliotekos persitvarkymo pagal užsienio universitetų pavyzdžius etapas.

Nuo 1998 m. biblioteka – pasaulinio žemės ūkio bibliotekų tinklo AGLINET narė.

1964 m. biblioteka kartu su Akademija persikėlė į Noreikiškes, specialiai jai suprojektuotas patalpas. Šiose patalpose įrengtos dvi skaityklos (bendroji ir dėstytojų). Išsiplėtė bibliotekos veiklos sritys: pradėtos rengti knygų parodos, susitikimai su rašytojais, platina-mos bibliografinės leidinių apžvalgos. 1977 m. bibliotekai priskirtos patalpos naujai pasta-tytuose Trečiuosiuose rūmuose, įrengta erdvi skaitykla. 1981 m. darbą pradėjo Mokymo literatūros abonementas, įkurtas šalia skaityklos Trečiuosiuose rūmuose. Iš perpildytos Centrinės saugyklos perkelti vadovėliai ir kita mokomoji literatūra. 1989 m. Akademijos bibliotekos fonduose – per 568 tūkst. leidinių, dauguma jų – rusų kalba. Be knygų ir perio-dinių leidinių, saugomos gintos disertacijos ir jų santraukos, geriausi studentų diplominiai darbai, vykdytų mokslinių tyrimų ataskaitos, standartai, kaupiamas Akademijos Leidybos centro spaudinių archyvinis fondas.

Atkūrus nepriklausomybę, kaip ir visa Akademia, jos biblioteka patyrė ekonominių sun-kumų, bet neprarado ryžto atsisakyti primesto sovietinio paveldo ir modernizuoti išteklius bei procesus. Nurašyta daug sovietinės ideologijos leidinių ir pasenusių rusiškų vadovėlių. Fondas papildytas užsienio šalių mokslinėmis knygomis ir periodika. Leidinių padovanojo užsienio lietuviai, Vakarų Europos ir JAV mokslo institucijos, labdaros fondai. 1993 m. biblioteka įsigijo pirmąjį personalinį kompiuterį ir kompaktinių diskų (CD ROM) skaitymo aparatą. Pradėtos kaupti bibliografinės duomenų bazės „Agris“, „Agricola“, „Agrisearch“.

Neišvengta pokyčių ir bibliotekininkų – akademinės literatūros puoselėtojų – gretose. 1994 m. pertvarkytas jų darbo organizavimas, penktadaliu sumažintas bibliotekininkams skiriamų etatų skaičius, nors vykdomų veiklų daugėjo. Išaugo profesiniai reikalavimai darbuotojams, atsirado naujų gebėjimų – projektų vadybos, ryšių su visuomene, kompiuterinių sistemų administravimo – poreikis. 1996 m. pradėta kompiuterizuoti biblio-tekos procesus, kurti elektroninį katalogą. Ypač reikšmingas buvo įsitraukimas į projektą TEMPUS. Jo dėka padėtas pagrindas bibliotekos automatizavimui, įsigyta 1 800 leidinių užsienietiškos akademinės literatūros, bibliotekos darbuotojai stažavosi Vokietijos, Ny-derlandų universitetų bibliotekose. Bibliotekininkų kvalifikacijai kelti itin naudinga buvo NOVA-BOVA (Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo programos žemės ūkio, miškų ir veterinarijos mokslų srityje) veikla 1996–2000 m. Organizuotos išvykos į Danijos, Suo-mijos, Švedijos, Latvijos žemės ūkio universitetų bibliotekas, tarptautiniai kursai vyko ir Akademijos bibliotekoje.

1998 m. biblioteka tapo pasaulinio žemės ūkio bibliotekų tinklo AGLINET nare. Skaitytojai įgijo galimybę gauti nemokamas tarptautinio tarpbibliotekinio abonemento (TTBA) paslaugas iš 60 šalių žemės ūkio bibliotekų. 2001 m. bibliotekos elektroninis kata-logas konvertuotas į katalogą „Aleph“ („ExLibris“). 2001 m. pradėtos prenumeruoti elek-troninės bibliografinės duomenų bazės LITLEX, „Agricola“, „Agris“, EBSCO. Biblioteka tapo Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos (LMBA) nare ir įsitraukė į jos veiklą, kurios pagrindinis uždavinys – prenumeruoti elektronines duomenų bazes ir taip sudaryti sąlygas universitetų bendruomenėms naudotis nutolusia informacija. 2003 m. sukurta nauja ga-limybė skaitytojams – užsisakyti knygų internetu iš elektroninio katalogo. Elektroninėms paslaugoms teikti ir kitiems poreikiams 2003 m. pabaigoje biblioteka naudojo 37 kompiu-terius (14 iš jų skirti skaitytojams), 15 spausdintuvų, 2 kopijavimo aparatus. Nuo 2004 m.

elektroninių dokumentų informacijos sistemoje (ETD IS) pradėti skelbti magistrantūros baigiamieji darbai ir daktaro disertacijos bei jų santraukos. 2010 m. sukurta elektroninė talpykla, skirta Akademijos dokumentams archyvuoti ir intraneto prieigai. Šioje talpykloje galima rasti vadovėlių, kitos mokomosios medžiagos, kurią intensyviai naudoja studentai. 2018 m. pabaigoje talpykloje buvo per 6 tūkst. visatekusių dokumentų, dalis jų 2020 m. perkelti į VDU Mokslo valdymo informacijos sistemą (VDU CRIS).

2014 m. biblioteka įsikūrė iš esmės pertvarkytose patalpose. Įrengus atviros prieigos fondus su 56 tūkst. knygų, įdiegus leidinių apsaugos ir savitarnos sistemas, biblioteka iš tradicinės ir uždaros tapo moderni ir atvira, patogi ir patraukli lankytojams.

Atsinaujinusios bibliotekos populiarumas didėjo ne tik dėl patraukliai įrengtų patalpų, bet ir dėl nuosekliai plečiamų paslaugų. Akademiniam personalui vis svarbesnės pasidarė informacijos apie mokslo publikacijas ir jų bibliometrinius rodiklius teikimo paslaugos, taip pat bibliotekininkų parengti mokslo publikacijų sąrašai, būtini atestacijoms ar konkursams, skirtiems mokslo projektams laimėti. Studijų kokybei užtikrinti tapo svarbi bibliotekininkų vykdoma baigiamųjų darbų plagiato patikros sistema.

2018-aisiais, t. y. paskutiniais savarankiško darbo metais, biblioteka turėjo 415,7 tūkst. spaudinių, prenumeravo 19 duomenų bazių su 206,1 tūkst. elektroninių dokumentų. Centrinėje ir Mokymo literatūros bibliotekose lankytojams skirtos 186 darbo vietos, 2 komandinio darbo kambariai; bibliotekoje dirbo 22 darbuotojai.

Mokymo literatūros biblioteka. 2018 m.

2019 m. biblioteka tapo VDU bibliotekos Vartotojų paslaugų skyriaus padaliniu – ŽŪA biblioteka. Sujungus bibliotekų informacines sistemas, ženkliai išaugo skaitytojams prieinamų informacijos išteklių apimtis. VDU pertvarkius į plačios aprėpties universitetą, bibliotekos bendras fondas pasiekė 1,2 mln. spaudinių ir 636 tūkst. elektroninių dokumentų. Biblioteka prenumeruoja 58 licencijuojamas duomenų bases.

2002 m. bibliotekoje įkurdinta prof. Tado Ivanausko asmeninė biblioteka, padovanota profesoriaus artimųjų. Joje – 1 159 knygos, rankraščių kolekcija; tai – kartu ir muziejus, kuriame eksponuojami autentiški baldai, paveikslai, nuotraukos ir suvenyrai.

2006 m. atvertos Periodikos ir Interneto skaityklos.

2014 m. biblioteka įsikūrė iš esmės pertvarkytose patalpose. Įrengus atviros prieigos fondus su 56 tūkst. knygų, įdiegus leidinių apsaugos ir savitarnos sistemas, biblioteka iš tradicinės ir uždaros tapo moderni ir atvira, patogi ir patraukli lankytojams.

Tai – vienas didžiausių kokybinių pokyčių bibliotekos istorijoje, teigiamai įvertintas ir bendruomenės: bibliotekos atidarymas po rekonstrukcijos buvo paskelbtas reikšmingiausiu 2014 m. įvykiu.

Per pastaruosius 15 metų intensyviai augo elektroninių išteklių apimtis ir plėtėsi naudojimosi jais paslaugos: prenumeruojamos licencijuojamos užsienio duomenų bazės su atvira prieiga prie visame pasaulyje leidžiamų mokslo žurnalų, taip pat elektroninių knygų, skaitytojams vedami naudojimosi duomenų bazėmis kursai, teikiamos konsultacijos, analizuojama bibliotekos išteklių panaudos statistika, tiriami vartotojų poreikiai.

Pandemijos laikotarpiu ypač išaugo elektroninių dokumentų skaitymo rodikliai, o spausdintų leidinių panauda sumažėjo.

2019 m. biblioteka tapo VDU bibliotekos Vartotojų paslaugų skyriaus padaliniu – Žemės ūkio akademijos biblioteka. Sujungus bibliotekų informacines sistemas, ženkliai išaugo skaitytojams prieinamų informacijos išteklių apimtis. VDU pertvarkius į plačios aprėpties universitetą, bibliotekos bendras fondas pasiekė 1,2 mln. spaudinių ir 636 tūkst. elektroninių dokumentų. Biblioteka prenumeruoja 58 licencijuojamas duomenų bazines.

Biblioteka visada siekė ir ateityje sieks užtikrinti bendruomenės nariams kuo platesnes galimybes sklandžiai naudotis studijoms ir tyrimams reikalingais informacijos ištekliais ir paslaugomis, sukurti kuo patrauklesnes darbo sąlygas bibliotekos fizinėse ir virtualiose erdvėse.

Lietuvos šviesuoliams ir visuomenininkams Veronikai ir Petrui Karveliams priklausiusio ir nacionalizuoto Noreikiškių dvaro rūmuose sovietų okupacijos metais buvo įkurta LŽŪA mokomojo ūkio kontora.

Bibliotekos poilsio zona

Biblioteka, neatsiejama Akademijos dalis, drauge su ja išgyveno šimtmečio politinius, ekonominius, organizacinius ir informacinius pokyčius. Nepaisant aplinkybių, biblioteka visada siekė užtikrinti bendruomenės nariams kuo platesnes galimybes sklandžiai naudotis studijoms ir mokslui reikalingais informacijos ištekliais ir paslaugomis, sukurti kuo patrauklesnes darbo sąlygas bibliotekos fizinėse ir virtualiose erdvėse.

Praktinio pažinimo ir naujovių išbandymo erdvės kūrėjai

Vilius Venskutonis

Žemės ūkio mokslai ir jų studijos niekaip netelpa auditorijose ir laboratorijose. Jiems būtinas praktinis pažinimas ir bandymai tikroje ūkinėje erdvėje. Todėl nuo pat žemės ūkio mokslų institucijų kūrimosi pradžios į jų struktūras integruojami dvarai arba kito pobūdžio ūkiai, užsiimančys žemės ūkio produktų gamyba ir kartu sudarantys sąlygas studentų praktiniam pažinimui, gamybiniais bandymams vykdyti, mokslininkų sukurtoms naujovėms išbandyti. Bėgant metams, praktinio mokymo ir gamybinių bandymų tikslams parinkti dvarai arba kitos gamybos bazės tapo akademijų arba kitų žemės ūkio mokyklų mokomaisiais ūkiais.

Lietuviškoji Akademija – ne išimtis. Jai įkurdinti buvo pasirinktas Dotnuvos dvaras su 460 ha žemės, ūkiniais pastatais, ūkiniais gyvūnais, inventoriumi ir netgi garine pienine. Nors dvaras pasitarnavo studentų praktiniam mokymui, buvo „<...> tvarkomas komerciniais pagrindais. Visos dvaro išlaidos apmokamos iš turimų ūkinių pajamų be

primokėjimo ir paramos iš Valstybės išdo³²². Tuo metu Akademijos dvaras buvo vienas didžiausių javų sėklininkystės ūkių, užsiėmė ir gyvulininkyste.

Po Antrojo pasaulinio karo Akademią perkėlus į Kauną, 1948 m. mokomasis ūkis buvo įkurtas Noreikiškių kaime Petro Karvelio dvaro rūmuose. Tuo metu ūkis užėmė apie 500 ha plotą, vėliau daug kartų stambintas. 1976 m. ūkio plotas siekė 5 000 ha, iš kurių 3 450 ha – žemės ūkio naudmenos. Kaip ir Akademijos dvaras Dotnuvoje, mokomasis ūkis užsiėmė javų sėklininkyste, taip pat specializavosi sodininkystės ir daržininkystės srityse. Pastarosioms žemės ūkio šakoms, ypač derliui doroti, reikėjo darbo jėgos. Ja tapo Akademijos studentai. Vyresni Akademijos darbuotojai ir dabar prisimena prie bendrabučių išrikiuotus sunkvežimius ir juose iš lentų sumontuotus suolus studentams vykti į sodus ir daržų laukus.

1992 m. privatizuojant valstybinius ūkius, nuspręsta, kad Akademijos studentų praktiniam mokymui bei kitoms mokslo reikmėms pakanka 420 ha ir Karkiškių gamybos centro. Likusi ūkio dalis buvo suskaidyta į 13 gamybinių-technologinių vienetų ir privatizuota. Nemaži žemės plotai grąžinti buvusiems jų savininkams. Mokymo ir mokslo reikmėms palikoje gamybos bazėje buvo įkurtas LŽŪA mokymo centras, kurio pavadinimas ir juridinis statusas keistas ne vieną kartą. Dabar tai – **VDU ŽŪA mokomasis ūkis**.

Agronomijos fakulteto studentai doroja mokomojo ūkio sodų derlių. 1960 m.

Trečdalis mokomojo ūkio kolektyvo yra Akademijos absolventai. Tai – aukštos kvalifikacijos techniniai ir vadovaujantys darbuotojai, sukaupę daug darbo ir partnerystės patirties. Darbuotojai nuolat gilina ir atnauja profesines žinias, dalyvaudami Akademijoje ir kitose institucijose organizuojamuose mokymuose, konferencijose ir parodose. Šiam kolektyvui ilgą laiką vadovavo Vladas Kurutis, o šiuo metu – Vilius Venskutonis. Ūkio veikla strategiškai orientuojama trimis tarpusavyje susijusiomis, jo misiją atitinkančiomis kryptimis.

322 Žemės ūkio akademija (1938). Žemės ūkio ministerijos metraštis. Kaunas, p. 134–135.

*Sovietmečių studentai –
pagrindinė darbo jėga
mokomojo ūkio sodams ir daržams
prižiūrėti, jų derliui sudoroti.*

*VDU ŽŪA mokomojo ūkio misija –
vystyti pažangų ūkininkavimą,
puoselėjant tvaraus, ekologinio ūkio
vertybes, taikant agrobiotechnologijų,
ekosistemų, inžinerijos ir socialinių
mokslų žinias, atsiliepiant į mokslo ir
pasaulio tendencijas.*

*Ūkis siekia tapti tvari, moderniu,
atviru, aplinkai palankiu, atsakingu ir
sėkmingu mokomuoju ūkiu, veikdamas
išvien su Akademijos bendruomene,
suinteresuotomis šalimis, dirbdamas
savam kraštui ir siekdamas pasaulio
darnaus vystymosi.*

Ilgametis mokomojo ūkio
direktorius Vladas Kurutis

Dabartinis VDU ŽŪA mokomojo ūkio
direktorius Vilius Venskutonis

*Trys VDU ŽŪA mokomojo ūkio
strategiškai orientuotos ir tarpusavyje
susijusios veiklos kryptys:*
– inovatyvi, tvari ir efektyvi
augalininkystės (elitinės javų sėklos) ir
gyvulininkystės (kokybiško pieno
ir mėsinių galvijų)
produktų gamyba;
– studentų praktinio pažinimo ir
gamybinių bandymų paslaugų teikimas,
kita bandomojo pobūdžio veikla;
– pasiteisinusių technologijų, kitų
inovacijų, ūkinių patirčių sklaida.

Pirmoji kryptis – taikant pažangias ir saugias technologijas bei kitas mokslo naujoves, plėtoti gamybinę veiklą: augalininkystės srityje užsiimti javų ir daugiamečių žolių elitine sėklininkyste, aukštos reprodukcijos grūdų auginimu, kokybiškų pašarų gamyba, ekologiniu ūkininkavimu, gyvulininkystės srityje – pieno gamyba ir šviežio žaliavinio pieno tiesioginiu pardavimu, veisline galvininkyste, mėsinių galvijų auginimu.

Ūkis vykdo unikalią aštuonlaukę sėjomainą. Kiekvienas sėjomainos laukas kas ketveri metai patrešiamas organinėmis trąšomis – mėšlu. Tai – istoriškai tvarus ir drauge pažangus būdas didinti humuso kiekį dirvoje, saugoti ir gerinti dirvos mikrofauną ir florą, granulometrinę sudėtį ir augalų derlingumą.

Daugiau kaip 25 metus ūkyje vykdoma ekologinė žemdirbystė, renkami ir sistemini duomenys iš maždaug 22 ha ekologinių pasėlių ploto.

Ūkis daug investuoja į traktorių ir žemės ūkio technikos, sandėlių modernizavimą. Dviejuose traktoriuose įdiegtos automatinės vairavimo sistemos (su purkštuvų sekcijų valdymo sistema), kurios leidžia toliau vystyti tiksliąją žemdirbystę nuo pat sėjos iki pasėlių brandos. Sėjos, purškimo, tręšimo darbai atliekami itin tiksliai. Dėl to optimizuojamas sėklų, trąšų, agrochemijos poreikis, mažinamos kitos sąnaudos, emisijos, personalo poreikis, palengvinamas operatoriaus darbas. Visa tai veda į tvarų ūkininkavimą, kuris prisideda prie aplinkosaugos gerinimo. Europos inovacijų partnerystės (EIP) įgyvendintų projektų dėka įrengtos dirvožemio drėgmės reguliavimo ir stebėsenos sistemos, iš dalies amortizuojančios sausrų keliamus neigiamus padarinius derliaus kiekiui ir kokybei, o įdiegus inovatyvias technologijas pradėta vystyti tiksliąją žemdirbystę.

Mokomojoje fermoje gaminamas pienas ne tik riebus ir baltymingas, bet ir turi išskirtinių skonio savybių. Tai nulemia unikali pašaro receptūra, kuria vadovaujantis dalis koncentruotų pašarų priedų keičiami ūkio laboratorijoje daigintais grūdų želmenimis. Taip pat investuojama į karvių fermos pastatų, įrangos ir aplinkos atnaujinimą. Sumontuoti našiausi rinkoje melžtuvai „Evanza“, atnaujintos pašarų transportavimo, koncentruotų pašarų išdalijimo sistemos, įrengtas pašarų pristūmimo robotas, atlikti kiti gyvulininkystės procesų patobulinimai. Pagal EIP projektą padarytos investicijos Lietuvos pieninių galvijų populiacijos veislinei vertei ir produktyvumui didinti. Investicijos lengvina darbuotojų darbą, padeda didinti ūkinių gyvūnų gerovę ir produktyvumą. Vidutiniai metiniai primilžiai stabiliai viršija 8 t pieno iš karvės.

Antroji kryptis – bendradarbiaujant su Akademijos fakultetais, sudaryti palankias sąlygas studentų praktiniam mokymui, profesinės veiklos praktikai, mokomosioms (pažintinėms) ekskursijoms, parodomiesiems ir eksperimentiniams tyrimams. Mokomasis ūkis sudaro sąlygas mokslininkams ir studentams, pastaruoju metu ir žemės ūkio verslo atstovams pasinaudoti ūkio ištekliais ir baze, atliekant gamybinius bandymus, stebėti gamybos ir paslaugų teikimo procesus.

Mokomajame ūkyje studentai atlieka dirvotyros, žemdirbystės, piktžolėtumo vertinimo ir kontrolės, arimo kokybės vertinimo, sėjomainų ir pasėlių vertinimo, pirminės buhalterinės apskaitos mokomąją praktiką.

Agronomijos studijų programos studentai
mokomosios praktikos metu

Mokomojoje fermoje studentai atlieka gyvulininkystės technologinių procesų kompiuterizuoto valdymo praktikos darbus, magistrantai – mikroklimato ir dujų emisijos iš mėšlo tyrimus.

Studentai mokomojoje fermoje

Daugiau kaip 25 metus mokomajame ūkyje vykdoma ekologinė žemdirbystė, renkami ir sisteminami duomenys iš maždaug 22 ha ekologinių pasėlių ploto.

Praktinio pažinimo kursai įvairiomis formomis VDU ŽŪA mokomajame ūkyje vyksta Agronomijos, Inžinerijos ir Bioekonomikos plėtros fakultetų studentams.

VDU ŽŪA mokomajame ūkyje vykdomi gamybiniai bandymai ir kitos bandomojo pobūdžio veiklos, inicijuojamos ne tik Akademijos mokslininkų, bet ir žemės ūkio verslo partnerių.

Inovacijos, pastaruoju metu įdiegtos ar diegiamos VDU ŽŪA mokomajame ūkyje:

- unikali aštuonlaukė sėjomaina;
- koncentruotų pašarų dalies melžiamų karvių racione keitimas ūkio laboratorijoje daigintais grūdų želmenimis;
- automatinių vairavimo sistemų su purkštuvo sekcijų valdymu įdiegimas dviejuose traktoriuose;
- skaitmeninis interaktyvus ūkio dirbamų laukų žemėlapis;
- kita.

Mokomasis ūkis dalyvavo įgyvendinant keturis Europos inovacijų partnerystės projektus, skirtus žemės ūkio inovacijoms kurti, diegti, išbandyti, tobulinti ir skleisti.

VDU ŽŪA mokomasis ūkis – aktyvus Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos (ŽŪŽIS) ir „Žaliojo intelekto“ klasterių partneris.

Mokslininkų arba išorės partnerių iniciatyva ūkyje nuolat vykdomi gamybiniai bandymai. Jau keletą metų su partneriais vykdomas tęstinis neariminio žemės dirbimo bandymas sėjant plačiąjuoste noragine sėjama. Atliekamas dviejų kukurūzų veislių bandymas, kurio metu stebimas ir vertinamas žaliosios masės ir maistinių medžiagų santykis. Vykdomos ir kitos bandomojo pobūdžio veiklos: žemės dirbimas su autonominiu robotu, išsėlis ir tręšimas pasitelkiant agrodroną, rapsų sėja neariminiu būdu ir kt.

Kartu su verslo partneriais vykdomi naujų technologijų bandymai

Trečioji kryptis – vykdyti ūkyje pasiteisinusių technologijų, kitų inovacijų, ūkinių patirčių sklaidą ne tik tarp Akademijos mokslininkų ir studentų, bet ir plačiojoje žemės ūkio bendruomenėje, konsultuoti studentus, specialistus, ūkininkus, kitus žemės ūkio darbuotojus. Ūkis sudaro sąlygas ir viešai demonstruoti kitur sukurtas naujoves.

Pažintis su gamybiniais bandymais

Mokomasis ūkis skiria daug dėmesio įgyvendintų naujovių, pasiteisinusių technologijų, gerosios praktinės patirties sklaidai. Ūkyje lankosi ne tik studentai ir Akademijos mokslininkai. Kasmet ūkis sulaukia daugiau nei 500 lankytojų. Ieškoma naujų sąlyčio taškų su suinteresuota auditorija. Vienas jų – kartu su VSPC sukurtas skaitmeninis interaktyvus ūkio dirbamų laukų žemėlapis atitinka ūkio tikslus žinių sklaidos srityje. Jame realiomis sąlygomis atvaizduojama ūkio sėjomaina, žemės ūkio darbai, gaunami rezultatai. Tai – inovatyvus operatyviam valdymui skirtas instrumentas, galintis sudominti žemės ūkio bendroves ir ūkininkus.

Mokomasis ūkis aktyviai įsijungia į EIP projektų įgyvendinimą. Pagal šiuos projektus investuojama į inovacijų kūrimą, diegimą, išbandymą, tobulinimą ir sklaidą. Gautais rezultatais dalijamasi su EIP grupių partneriais, informacija skleidžiama kitoms žemės ūkio bendrovėms ir ūkininkams ir taip prisidedama prie aukštesnės kokybės produktų gamybos, ekonomiškės ir tvarios ūkininkavimo visoje šalyje.

Geresni sklaidos rezultatai pasiekiami suvienijant jėgas su Akademijos padaliniais ir išorės partneriais. Mokomasis ūkis yra aktyvus partneris Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos (ŽŪŽIS) ir „Žaliojo intelekto“ klasterių veikloje. Šiuose klasteriuose susitelkė žemės ūkio mokslui, žemdirbystės praktikai, ūkio finansavimo modeliams ir bendrajai žemės ūkio politikai neabejingi srities profesionalai, kuriantys žinių ir inovacijų prieinamumą gerinančias informacines sistemas, organizuojantys mokslo ir praktikos naujovių sklaidos renginius.

Mokomasis ūkis veikia realiomis rinkos sąlygomis, jo veikla, kaip ir kitų žemės ūkio veiklos subjektų, grindžiama komerciniais pagrindais, mokant visus nustatytus mokesčius ir negaunant subsidijų už teikiamas studentų praktikos, išbandomų inovacijų, gamybinių bandymų teikiamas paslaugas. Teikiant šias paslaugas, patiriamos ne tik papildomos išlaidos, bet ir papildoma rizika, su kuria susiję nuostoliai ne visuomet padengiami projektų lėšomis. Ūkio vadovybė ir visas kolektyvas, be teikiamų praktinio pažinimo, gamybinių bandymų ir naujovių sklaidos paslaugų, turi be jokios atvangos rūpintis, kad veiklos apsimokėtų ir duotų pelną. Deja, pelnu grindžiamų investicijų nepakanka ūkiui intensyviai modernizuoti, pasitelkiant pažangias, efektyvias ir tvarias technologines naujoves. Siekiant, kad mokomasis ūkis būtų pavyzdys visam šalies žemės ūkiui ir studentų modernaus praktinio mokymo platforma, būtinos tikslinės lėšos iš išorinių finansinių šaltinių ūkiui sparčiau ir nuolat modernizuoti.

Tiksliosios ir ekologinės žemdirbystės, žemės ūkio robotizacijos ir skaitmenizacijos, šiltnamio dujų emisijas neutralizuojančiomis technologijomis nuolat grindžiamas mokomasis ūkis – tai būsimų žemės ūkio specialistų, kuriems bus patikėta užtikrinti žemės ūkio tvarumą klimato kaitos sąlygomis, praktinio parengimo platforma, kartu ir technologinių naujovių išbandymo vieta.

Mokomasis ūkis veikia realiomis rinkos sąlygomis, jo veikla, kaip ir kitų žemės ūkio veiklos subjektų, grindžiama komerciniais pagrindais, mokant visus nustatytus mokesčius ir negaunant subsidijų už teikiamas studentų praktikos, išbandomų inovacijų, gamybinių bandymų teikiamas paslaugas.

Mokomasis ūkis – tai būsimų žemės ūkio specialistų, kuriems bus patikėta užtikrinti žemės ūkio tvarumą klimato kaitos sąlygomis, praktinio parengimo platforma, kartu ir technologinių naujovių išbandymo vieta.

Administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojai

Prof. Jonas Čaplikas

Administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojai buvo ir yra neatskiriama Akademijos bendruomenės dalis, užtikrinanti Akademijos tvarų funkcionavimą.

Kiekviename Akademijos raidos etape – savita administracinių ir ūkinių funkcijų sistema, nulemta aukštojo mokslo politikos, viešosios vadybos principų taikymo, organizacinės kultūros, galiausiai Akademijos veiklos apimtys ir taikomų technologijų šioms funkcijoms vykdyti.

Įprasta, kad ne tik Akademijos, bet ir kitų aukštojo mokslo institucijų leidiniuose, skirtuose jų veiklai ir pasiekimams pristatyti, daugiausiai dėmesio sulaukia akademinio personalo darbuotojai, o administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojai dažniausiai visiškai užmiršami. Vis dėlto pastarosios funkcijos daugiau ar mažiau būtinos kiekvienai organizacijai, įskaitant Akademiją, ypač ankstesniu jos raidos laikotarpiu, kai ji veikė savarankiško juridinio asmens statusu. Administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojai buvo ir yra neatskiriama Akademijos bendruomenės dalis, užtikrinanti institucijos tvarų funkcionavimą.

Per Akademijos istoriją keitėsi pati administravimo samprata, administravimo padalinių ir jų darbuotojų pareigybų pavadinimai. Tai nulėmė bendras politinis ir administracinis kontekstas konkrečiu laikotarpiu, Akademijos veiklos pokyčiai, organizacinė kultūra ir daug kitų veiksnių.

„Žemės ūkio ministerijos metraštyje“, aprėpiančiame 1918–1938 m. laikotarpį, nurodoma, kad Akademijos „<...> administraciją sudaro rektorius, prorektorius ir sekretorius. <...> Pagal <...> etatus administracijai priklauso dar: raštinės vedėjas-kasininkas, gydytojas, bažnyčios rektorius, ūkio vedėjas, I eilės buhalteris, sodininkas specialistas, muzikos instruktorius, I eilės knygyninkas, felčeris, kvalifikuotas mašininkas, elektros stoties vedėjas, II eilės knygyninkas <...>“³²³ ir kiti ūkio reikalus tvarkę darbuotojai. Tokia administracijos sudėtis visiškai atitiko to meto poreikius. Tiesa, patalpas valė patys darbuotojai ir studentai. Suprantamas ir Akademijos vadovybės priskyrimas prie administracijos, nes rektoriui ir prorektoriui teko atlikti ir nemažai grynai administracinių funkcijų.

Tarybiniais metais administracinių funkcijų apimtis išsiplėtė ir ne tik dėl itin išaugusio studentų skaičiaus. Be Buhalterijos ir Kadro skyrių, didelę svarbą įgijo Studijų ir Mokslo skyriai. Pavyzdžiui, Studijų skyriui teko užtikrinti, kad būtų vykdomi Maskvos nurodymai dėl studentų priėmimo, studijų baigimo, baigiančiųjų paskyrimo dirbti kolūkiuose, tarybinuose ūkiuose ir kitose tuometėse organizacijose, kad studijos vyktų pagal aukštesnių institucijų nustatytą tvarką. Daug darbo reikalavo ir statistikos apie studentus ir studijas surinkimas ir perdavimas aukštesnėms organizacijoms. Dėl dažnų statybų tuo metu buvo itin svarbios statybos inžinierių pareigybės. Vienas iš pagrindinių inžinierių darbo barų buvo statybinių medžiagų ir kitų materialinių išteklių tiekimas visuotinio deficito sąlygomis. Akademijai įsikūrus Noreikiškėse, išaugo ūkinių reikalų ir tiekimo apimtis. Akademijos rektorius ir prorektorai irgi buvo ne tik vadovai, bet ir administratoriai. Ryškiausios tuomečių rektorių ir kitų vadovų funkcijos – vykstančių procesų kontrolė, drausmės palaikymas, aukštesnių institucijų nurodytų planų vykdymo užtikrinimas ir finansų, materialinių išteklių kuo didesnių tiekimo limitų iškovojimas.

323 Žemės ūkio ministerijos metraštis: 1918–1938 ([1940]). Kaunas: Spindulys, p. 132–133.

Atkūrus šalies nepriklausomybę, iš esmės pakito Akademijos finansavimo tvarka, sustiprėjo jos savarankiškumas. Priimtame Akademijos statute apibrėžtos rektoriaus ir jo komandos funkcijos ir atsakomybė. Akademijos vadovybei teko skirti vis daugiau dėmesio strateginiams klausimams, tvariai veiklos plėtrai, bendruomenės telkimui, motyvavimui bei atstovavimui ir vis mažiau – tiesioginiam administravimui.

Pasikeitė administracinių padalinių veikla. Jų veiklos pagrindu tapo nuostatai, kuriais apibrėžiama paskirtis, funkcijos, atsakomybių ribos ir kai kurie kiti veiklos aspektai. Pagrindiniams administravimo procesams vykdyti buvo sudaryti ir patvirtinti tvarkos aprašai. Pakilo administravimo kultūros lygis, ženkliai didesnę svarbą įgijo konsultavimo ir informavimo funkcijos, netgi padalinių viršininkai tapo padalinių vedėjais.

Veikė Studijų ir Mokslo skyriai (pavadinimais, išlikusiais nuo sovietmečio), skirti akademinėms veikloms administruoti. Pagrindinės Studijų skyriaus funkcijos buvo studijų kalendoriaus sudarymas ir jo laikymosi užtikrinimas, studentų priėmimo organizavimas, studentų judumo, studijų baigimo, pedagoginio darbo ir dėstytojų etatų priskyrimo administravimas. Šis skyrius buvo atsakingas ir už studijų populiarinimą. Didelę darbo dalį sudarė studijų statistinė apskaita. Viena iš pirmųjų tuomečiame Universitete įdiegtų administravimo paskirties kompiuterinių programų buvo skirta studentų, vėliau ir studentų pasiekimų apskaitai. Bendraudamas su fakultetų dekanatų darbuotojais, Studijų skyrius vykdė ir daugelį kitų su studijomis susijusių veiklų. Ilgamečiai šio skyriaus vedėjai buvo Stasys Tamašauskas ir doc. Steponas Raudonius. Po integracijos į VDU šio skyriaus veiklos priskirtos Studijų departamentui.

Mokslo skyriaus pagrindinės funkcijos buvo galimybių vykdyti mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą paieška, mokslininkų informavimas apie mokslinei veiklai atsivėrusias naujas galimybes, doktorantūros organizavimas, pagalba rengiant mokslinius projektus, vykdomų mokslinių projektų apskaita ir mokslinės veiklos pasiekimų analizė. Šio skyriaus vedėjai buvo docentai Algirdas Radzevičius, Rolandas Bleizgys ir Egidijus Šarauskis. Po integracijos į VDU Mokslo skyrius įsiliejo į Mokslo ir inovacijų departamento veiklą.

Bene didžiausias pagal darbuotojų skaičių padalinys – Apskaitos tarnyba – po šalies nepriklausomybės atgavimo taip pat išgyveno nemažus pokyčius. Apskaitą teko pertvarkyti pagal tarptautinius standartus, įdiegti apskaitos kompiuterines programas. Smarkiai išaugo finansų planavimo, apskaitos ir ataskaitų rengimo darbų apimtis. Beveik visą laikotarpį nuo šalies nepriklausomybės atkūrimo Apskaitos tarnybai vadovavo Akademijos absolventė, kruopštumu ir darbštumu pasižyminti Aušra Malakauskienė. Šiuo metu visus Akademijos apskaitos ir finansų reikalus tvarko Finansų departamentas.

Darbuotojų priėmimo, atleidimo, išleidimo atostogų, konkursų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigoms eiti organizavimo ir daugelį kitų su personalu susijusių reikalų tvarkė Kadro skyrius, vėliau pervadintas Personalo skyriumi, dar vėliau – Personalo vystymo ir valdymo skyriumi. Skyriaus pavadinimo kaita reiškė ir priskiriamų administracinių funkcijų pokyčius. Visu šiuo laikotarpiu nepamainoma skyriaus vedėja buvo Diana Kerpauskienė. Akademijai susijungus su VDU, šio skyriaus veiklos priskirtos Žmogiškųjų išteklių departamentui.

*Akademijos vadovybės veiklos
poslinkiai –
nuo administravimo ir kontrolės prie
kūrybiško, strategiškai pamatuoto
darbo, rizikų valdymo, darbuotojų
motyvavimo ir pasitikėjimo jais.*

*Administracinių padalinių
savarankiškumo ir kokybiškos
veiklos pagrindas –
aukšta darbuotojų kompetencija,
atsakingi vadovai ir vykdomų
funkcijų reglamentavimas.*

Buvusi ilgametė Apskaitos tarnybos
vadovė Aušra Malakauskienė

*Nauji iššūkiai ir atsivėrusios galimybės
nulėmė šių administracinio pobūdžio
padalinių Akademijoje įsteigimą ir
veiklą po šalies nepriklausomybės
atkūrimo iki susijungimo su VDU:*

- Tarptautinio skyriaus,
- Informatikos skyriaus,
- Strateginio valdymo ir investicijų skyriaus,
- Pirkimų tarnybos,
- Viešųjų ryšių ir rinkodaros skyriaus.

*Už atnaujintas švarias patalpas,
išpuoselėtą akademinį miestelį
studentai, dėstytojai ir visa
bendruomenė dėkinga ūkinių funkcijų
vykdytojams.*

*Vienas svariausių sinergijos efektų,
pasiektų ASU ir VDU integracijos
metu, –
konsoliduotos administracinės
sistemos sukūrimas prijungiant ASU
administracinius padalinius prie VDU.*

Greitai po šalies nepriklausomybės atgavimo tarptautiniams ryšiams plėtoti ir administruoti buvo įsteigtas Tarptautinis skyrius, kuriam pradžioje vadovavo doc. Antanas Maziliauskas, paskui pareigas perėmė Minvydas Liegus. Šio skyriaus darbuotojų dėka užmegzti akademiniai ryšiai su daugeliu pasaulio universitetų, atlikti administraciniai darbai, leidę mokslininkams įsitraukti pradžioje į TEMPUS, Leonardo da Vinčio, vėliau į „Erasmus“ ir kitų tarptautinių programų projektus. Skyrius administravo studentų ir dėstytojų akademinius mainus, galiausiai – studijų programų populiarinimą tarptautinėje erdvėje ir užsienio studentų priėmimą. Akademijai susijungus su VDU, Tarptautinis skyrius įsiliejo į Tarptautinių ryšių departamentą.

Atsiradus galimybei investiciniams projektams konkurso tvarka gauti lėšų iš įvairių ES fondų ir programų, teko pasirūpinti ir darbuotojais, rengiančiais šiuos projektus bei paraiškas jiems finansuoti. Kartu vis didėjančiam strateginio planavimo poreikiui patenkinti buvo įsteigtas Strateginio valdymo ir investicijų skyrius; jam vadovavo Alvydas Žibas. Akademijai susijungus su VDU, šios funkcijos priskirtos Valdymo ir investicijų departamentui.

Daugėjant kompiuterių, sparčiai diegiant studijoms, tyrimams ir administravimui skirtas kompiuterines programas, iškilo poreikis administruoti kompiuterių tinklus. Pradžioje ši funkcija buvo priskirta Informacinių technologijų institutui, vėliau atskirta nuo akademinų veiklų, įsteigiant Informatikos skyrių. Ilgametis šio skyriaus vedėjas – Mindaugas Šalčius. Šiuo metu Akademijos informacines technologijas plėtoja ir kompiuterių tinklų saugumą užtikrina VDU Informacinių technologijų centras.

Šalyje reglamentavus viešuosius pirkimus, nustatyti jų tvarką bei paskirti atsakinguosius darbuotojus reikėjo ir Akademijai. Labai išaugus šių pirkimų apimčiai, teko įsteigti ir atskirą Pirkimų tarnybą; jai vadovavo Vilma Pavloviienė. Akademijai susijungus su VDU, V. Pavloviienė vadovauja Universiteto Viešųjų pirkimų departamentui.

Kad visiems gražu būtų

LŽŪU ilgą laiką buvo viešai ir ypač uždaruose pokalbiuose kritikuojamas, kad menkai rūpinasi savo įvaizdžiu ir komunikacija. Iš tikrųjų ilgai tai buvo daroma ne itin profesionaliai fakultetų ir centrinės administracijos darbuotojų pastangomis. Lūžis įvyko 2011–2012 m., kai buvo pasitelkti profesionalūs specialistai, parengta komunikacijos strategija, įsteigtas Viešųjų ryšių ir rinkodaros skyrius, kuriam vadovauti patikėta Laurai Žemaitienei, vėliau – Živilei Medekšienei.

Akademijai svarbios ne tik administracinės, bet ir ūkinės funkcijos bei jų vykdytojai. Nuo jų darbo priklauso patalpų techninė būklė, šildymas ir švara, akademinio miestelio erdvių grožis, logistika. Iki Akademijos susijungimo su VDU jos ūkiniais reikalais rūpino si Techninė tarnyba, kuriai daug metų vadovavo Juozas Lisauskas.

Akademijos kanclerė prof. A. Miceikienė su administracine grupe

2021 m. vykusioje diskusijoje apie Akademijos struktūros pertvarką nemažai dėmesio sulaukė ir administravimo klausimai. Didžiausia tuomet iškilusi problema – administravimo, ypač studijų, kaštų suderinimas su labai sumenkusiu studentų skaičiumi. Pateikta įvairiausių pasiūlymų nuo studijų administratorių etatų dekanatuose apkarpymo iki visiško administracinių funkcijų perdavimo VDU akademiniais padaliniais. Vis tik nugalėjo nuomonė, kad Akademijos vadovybei tikslinga turėti nedidelę administravimo grupę su akademinė veikla susijusioms funkcijoms atlikti. Taip pat nuspręsta, kad negalima nuo Akademijos ir jos fakultetų nutolinti studentams svarbių funkcijų, ypač jų informavimo ir konsultavimo. Todėl šalia Akademijos vadovybės suformuota administravimo grupė iš studijų, mokslinės ir tarptautinės veiklos, viešųjų ryšių ir marketingo koordinatorių ir visų fakultetų studijų administratorių. Kaip teigia šios administravimo grupės vadovė dr. Laima Skauronė, toks administracinio darbo organizavimas pasiteisino. Visi darbai atliekami sklandžiai ir operatyviai, nepažeidžiant VDU Studijų reguliavimo ir kituose dokumentuose nustatytos tvarkos, esant būtinybei konsultuojantis su VDU neakademinėmis ir akademinėmis padalinėmis darbuotojais.

Administravimo grupė – tai Akademijos studijų, mokslinės ir tarptautinės veiklos bei marketingo koordinatoriai, taip pat visų fakultetų studijų administratoriai.

Akademijos administravimo grupės vadovė dr. Laima Skauronė

Akademijos bendruomenė dėkinga buvusiems ir esamiems administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojams už sudarytas palankias sąlygas studijuoti ir plėtoti akademinę veiklą.

Studijų administratorės su studijų administravimo koordinatorė doc. R. Čingienė

Akademijos bendruomenė dėkinga buvusiems ir esamiems administracinių ir ūkinių funkcijų vykdytojams už sudarytas palankias sąlygas studijuoti ir plėtoti akademinę veiklą.

Studentų bendruomenė

Doc. Rasa Čingienė

Kiekvienas universitetas stiprus tiek, kiek stipri ir aktyvi jo studentų bendruomenė, kuri gina savuosius interesus, skatina dėstytojus ir administraciją veikti iš studentų visuotinai pripažintų pozicijų, kartu su studentais tobulėti ir eiti į priekį aukštai pakelta galva. Akademijos studentų bendruomenė išsiskiria ambicingumu, savo tikrųjų siekių žinojimu ir ryžtu juos įgyvendinti.

Studentų bendruomenė visada būna energinga ir sparčiai juda pirmyn. Kasmet priimama naujų studentų, kasmet jų ženkliai dalis palieka Akademiją jau kaip absolventai. Įstojusieji į Akademiją atneša naujų vėjų. Y kartos studentus keičia Z kartos studentai (dėstytojai – prarastosios, ar X, kartos atstovai).³²⁴ Kasmet tenka iš naujo perprasti ir suprasti vieni kitus, kartu koreguoti studijų procesus ir į juos įsitraukti.

Visų kartų Akademijos studentai buvo ir yra šiek tiek išskirtiniai. Socialinį išskirtinumą daugiausia nulemia jų tėviškės lokacija, gyvenimas bendrabučiuose ir studijos gražiame, jaukiame akademiniame miestelyje. Apie 60 proc. studentų į Akademiją atvyksta iš kaimo vietovių, taip pat miestelių ir rajonų centrų. Kitose šalies universitetinėse aukštosiose mokyklose tiek daug kaimo vietovių atstovų, ko gero, nėra. Šie studentai nuoširdesni, bendruomeniškesni, viskuo labiau domisi, nors kartais ir pritrūksta etiketo žinių. Šių studentų galbūt tvirtesnis ryšys su gamta, natūresnis tvarumo ir atsakomybės už gamtą jausmas.

*Studentija –
pati energingiausia,
greičiausiai besikeičianti Akademijos
bendruomenės dalis.*

*Akademijos studentų išskirtinumą
nulemia daugumos studentų
kaimiška kilmė, tiesioginis sąlytis su
gamta, gyvenimas bendrabučiuose.*

³²⁴ Strauss, W. ir Howe, N. (1991). Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069. New York: William Morrow & Co. 538 p.

Gyvenimas bendrabučiuose gilina bendrumo ir draugiškumo jausmus, o gražiai sutvarkyta Akademijos Dotnuvoje aplinka, vėliau akademiniam miestelyje Noreikiškėse prisideda prie estetinio tobulėjimo. Studentai ypač vertina trumpas kasdienes keliones per jaukų parką iš bendrabučių į auditorijas.

Akivaizdūs dieninių ir neakivaizdinių studijų studentų skirtumai. Vieni – tik ką baigę bendrojo ugdymo mokyklas, kiti – įgiję gyvenimo patirties. *Dieniniokai* išitraukdavo į Akademijos viešąjį gyvenimą, o neakivaizdininkai Akademijoje lankydavosi tik vadinamųjų paskaitų ir egzaminų sesijų metu. Pastarieji likdavo lyg ir visuomeninio gyvenimo Akademijoje nuošalyje. Nuolatinių ir išėstinių studijų studentų atskirtis sparčiai nyksta.

Pastaruosius du dešimtmečius vykstanti studentų kartų kaita, mažėjantis studentų skaičius, kintantys poreikiai ir didėjančios galimybės keičia studentų bendravimo būdus, bet tarpasmeniniai santykiai išlieka šilti. Iš Akademijoje apsilankančių absolventų dažniausiai išgirstame apie nuoširdų, bet kartu ir dalykišką bendravimą su dėstytojais studijų metu, susiklosčiusius ilgalaikius santykius tarp kurso ar bendrabučio draugų, padėką ir pagarbą savai *alma mater*.

Studentų meninė raiška

Visų kartų Akademijos studentų gyvenimą lydėjo daina ir šokis. Akademija garsėja studentų meno kolektyvais. Giliausias tradicijas turi choras „Daina“, tautinių šokių kolektyvas „Sėja“, kaimo kapela „Ūkininkas“, studentų teatras „Jovaras“.

Akademijos studentų mišrus choras „Daina“ – seniausias Lietuvos choras, pradėjęs skaičiuoti savo dainingos veiklos antrą šimtmetį. Taip jau susiklostė, kad choras senesnis ir už Akademiją. Dar 1920 m. Dotnuvos žemės ūkio technikumui dėstytojas V. Ruokis subūrė moksleivių chorą, kuris jau tuomet garsėjo pasirodymais ne tik technikume, bet ir pirmojoje dainų šventėje Kaune 1924 m. Uždarant technikumą ir jo pagrindu kuriantis Akademijai, choro veikla nenutrūko. Jis tapo Akademijos meniniu kolektyvu, o jo vadovas V. Ruokis – Akademijos docentu, vėliau ir žymiu profesoriumi. Akademijos vadovybė visaip palaikė choristus, pavyzdžiui: visiems chore dainavusiems studentams buvo suteikiamas bendrabutis. Choras tapo nepamainomu Akademijos švenčių, visų respublikinių, taip pat pasaulio lietuvių dainų švenčių ir, žinoma, studentų festivalių „Gaudeamus“ dalyviu. Choras ne kartą dalyvavo ir tarptautiniuose renginiuose užsienyje, yra ne vieno konkurso laureatas. Choro vadovai buvo N. Martinonis, A. ir B. Budriūnai, P. Tamoliūnas, A. Čeičys, V. Pučinskas, V. Špakauskas, Z. Genutis, K. Kepežinskas, A. Kazlauskas.³²⁵ Nuo 1992 m. chorui vadovauja nenuilstanti, kūrybinga ir kantri Ramunė Navickienė.

*Neakivaizdininkai
į visuomeninį studentų gyvenimą
praktiškai neįsitraukdavo.*

*Akademijos studentija visuomet
pasižymėjo bendruomeniškumu,
studentų ir dėstytojų nuoširdžiais
tarpusavio santykiais.*

*Akademijos studentų mišrus choras
„Daina“ – seniausias choras Lietuvoje,
dalyvavęs visose nacionalinėse dainų
šventėse.*

³²⁵ Galdikienė, B. (2004). Kultūra. In: Agrarinio mokslo sklaida: Lietuvos žemės ūkio universitetui – 80: pastarojo penkmečio ženklai: knyga-albumas. Sud. Algirdas Motuzas. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas, p. 119.

Akademijos studentų mišraus choro „Daina“ dabartinė, bet kartu ir ilgametė vadovė – nenuilstanti, kūrybinga ir kantri Ramunė Navickienė.

100 metų jubiliejų švenčiantis choras „Daina“ su vadove Ramune Navickiene. 2022 m.

Menine branda pasižymi ir tautinių šokių kolektyvas „Sėja“ (vadovė – Idalija Braškytė), veiklą pradėjęs dar 1945 m. Tai – kolektyvas jaunų žmonių, kuriuos vienija meilė šokiui. Kolektyvas noriai dalyvauja Akademijos šventėse, respublikinėse dainų šventėse, Baltijos šalių studentų dainų ir šokių šventėse, tarptautiniuose festivaliuose. Šį kolektyvą galima išvysti ir renginiuose „Ei, studente, sukis vėju!“, „Linksminkimos“, „Kadagys“, „Duokim garo!“, „Grok, Jurgeli“.

Didelį bendros kūrybinės energijos pliūpsnį visuomet sukelia tautinių šokių kolektyvas „Sėja“ (vadovė – Idalija Braškytė) ir liaudies muzikos kapela „Ūkininkas“ (vadovas – Romualdas Sadzevičius).

Tautinių šokių kolektyvas „Sėja“ ir kapela „Ūkininkas“

Su „Sėjos“ šokėjais gražiai bendrauja liaudies muzikos kapela „Ūkininkas“. Tai – 1970 m. susibūręs kolektyvas, kuriam nuo 1981 m. vadovauja Romualdas Sadzevičius. Kolektyvo koncertinė veikla labai plati. 2009 m. kapela pelnė Aukso paukštę – apdovanojimą geriausiai tų metų liaudies muzikos kapelai ir jos vadovui.

Keletą kartų per metus spektakliais Akademijos bendruomenę nudžiugina teatras „Jovaras“, kurio vadovė – kūrybingoji Remigija Sadzevičienė. „Jovaras“ – Lietuvos mėgėjų teatro sąjungos narys, nuolatinis įvairių tarptautinių ir respublikinių projektų, festivalių ir švenčių dalyvis. Teatro repertuare – lietuvių ir užsienio šalių autorių kūriniai.

Spektakliui pasibaigus

Jie visi: dainininkai, šokėjai, muzikantai, aktoriai – kūrybinės bendrystės pakylėti studentai, kurių draugystė ir kūrybinė raiška nesibaigia atsiėmus diplomus, bet tęsiasi įsitraukus į kitus meninius kolektyvus, nepamirštant ir studentiškujų.

Studentų sportinė raiška

Akademijoje sudarytos geros sąlygos studentams sportuoti, siekti aukštų sporto rezultatų. Prie sporto bazės įrengimo yra prisidėję ir patys studentai. Akademijai persikėlus į Noreikiškes, stadiono ir bėgimo takų įrengimu rūpinosi studentai ir dėstytojai. Šiandien čia yra Valdo Adamkaus sporto centro stadionas, kuriame sportuoja ne tik Akademijos, bet ir kitų VDU akademinių padalinių studentai, vyksta nacionaliniai ir tarptautiniai sporto renginiai.

Visais Akademijos raidos etapais kultivuotas laisvalaikio sportas: studentai stiprina savo sveikatą bėgiodami, žaisdami krepšinį ir kitus sportinius žaidimus. Kartu plėtojamas sportas siekiant kuo geresnių rezultatų. Vadovaujant Kūno kultūros katedros dėstytojams,

*Visuomet ir visur laukiami
studentų teatro „Jovaras“
(vadovė – Remigija Sadzevičienė)
pasirodymai.*

*Akademijos žymiausi studentai
sportininkai:
A. Sabonis,
B. Kalėdienė,
A. Lauritėnas,
A. Visockas,
V. Sadaunykas,
R. Dumbliauskas,
J. Dabryla
ir kiti.*

Populiarumu pasižymėjo tradicinis bėgimas Kačerginė–LŽŪA prof. V. Ruokio taurei laimėti.

Pasaulio jėgos trikovės čempionato prizininkas Klaudijus Malevskis

Akademijoje veikė įvairių sporto šakų sekcijos. Aukštesnius sporto rezultatus pasiekę studentai treniravosi atitinkamų sporto federacijų ar klubų organizuojamose treniruotėse. Dabar ir laisvalaikio sportas, ir sportinio meistriškumo treniruotės yra minėto VDU sporto centro žinioje.

Prof. V. Ruokio tradicinio bėgimo Kačerginė–LŽŪA dalyviai. 1966 m.
Bėgikus išlydi prof. V. Ruokis

Sovietmečiu ir kurį laiką jam pasibaigus, kiekvienų metų rudenį buvo organizuojamas bėgimas Kačerginė–ŽŪA prof. V. Ruokio taurei laimėti. Renginyje dalyvaudavo ne tik Akademijos, bet ir kitų aukštųjų mokyklų studentai. Profesorius V. Ruokis pats išlydėdavo bėgikus, palinkėdamas jiems gryno oro ir sėkmės.

Akademija ir dabar prisimena savo studentus – garsius sportininkus: krepšininkus P. Buzelį, A. Lauritėną, A. Sabonį, A. Visocką, rankininkus R. Dumbliauską ir V. Sadaunyką, lengvaatlečius B. Kalėdienę, J. Dabrylą, A. Korniką, imtynininkus A. Bubnelį, V. Burbą, šachmatininką V. Šlapiką ir kitus. Daug metų tarp Lietuvos rekordininkų buvo studentas sportinio ėjimo entuziastas Jonas Vainauskas (vėliau vadovavo Ekonomikos fakultetui).

Pastarąjį dešimtmetį aukštais sporto rezultatais džiugina jėgos trikovės sportininkai. Miškų ir ekologijos fakulteto studentas Klaudijus Malevskis tapo jėgos trikovės Lietuvos čempionu (2018), pasaulio čempionato III vietos laimėtoju (2017), Europos jaunimo čempionato III vietos laimėtoju ir spaudimo veiksmo čempionu (2018). K. Malevskis – geriausias Akademijos sportininkas 2016–2018 m. Agronomijos fakulteto studentas Martynas Brusokas tapo pasaulio galiūnų jaunimo čempionu (2018). Inžinerijos fakulteto studentas irkluotojas Povilas Stankūnas yra pasaulio jaunimo vicečempionas (2019), pasaulio universitetų žaidynių čempionas (2023), pretenduoja ir į Lietuvos rinktinę Paryžiaus olimpiadoje. Gražių rezultatų pasiekta ir kitose sporto šakose. Akademijos sportininkai garsina Lietuvą, taip pat VDU ir Akademiją.

Studentų tradicinės šventės

Ne tik Akademijoje, bet ir kitur studijuojančiųjų tradicinės šventės, dažniausiai siejamos su konkrečiais studijų etapais, yra *fuksų* krikštynos, pusdiplomis ir paskutinė paskaita arba paskutinis skambutis.

Pačios populiariausios yra ir giliausias tradicijas turi *fuksų* krikštynos. Jos buvo organizuojamos ir prieškarui, ir sovietmečiu, vyksta ir šiuo metu. Tik ką į Akademiją įstoję pirmakursiai sunkiai orientuojasi naujoje aplinkoje, nepažįsta savo bendrakursių, dėstytojų. Juos vyresnieji studentai pravardžiuoja *nuliai*s. Praslinkus mėnesiui arba dviem, dažniausiai aukštesnių kursų studentai imasi iniciatyvos surengti krikštynas. Sovietmečiu jos dažniausiai praeidavo be didesnio šurmulio, uždarame pirmakursių ir aukštesnių kursų studentų suėjime. Pirmakursiams tekdavo atlikti įvairias šmaikščias užduotis – taip *nuliai* įgydavo *fuksų* statusą, kuris juos lydėjo visus pirmuosius mokslo metus.

Studentų krikštynos Rukloje. 2010 m.

Nepriklausomybės metais ir *fuksų* krikštynos įgijo daugiau laisvės. Krikšto procedūros tapo įvairesnės, labiau siejamos su įvairiais fiziniais išbandymais. Bendrabutyje gyvenantys pirmakursiai dažnai anksti žadinami, išvedami į lauką, kur tekdavo atlikti įvairius pratimus, sakyti įvairius pasižadėjimus. Pasitaikydavo ir patyčias primenančių dalykų, pavyzdžiui, apliejimas vandeniu, apmėtymas kiaušiniiais ir pan. Su didžiausiais išbandymais pirmakursiai susidurdavo Kačerginės miškuose arba Rukloje esančiose kariams skirtose treniruočių trasose. Pastaruoju metu *fuksų* krikštynos *humaniškėja*: jų metu stengiamasi supažindinti studentus su Akademijos teikiamomis galimybėmis, motyvuojama įsitraukti į meno kolektyvus, užsiimti sporto veikla.

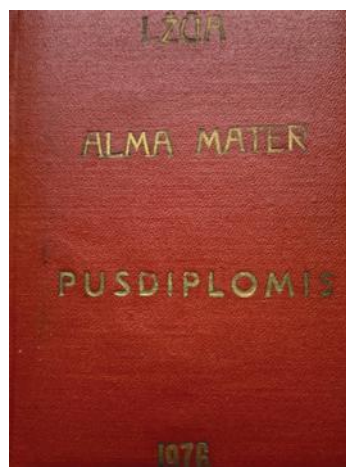

Pasaulio jaunimo galiūnų čempionas
Martynas Brusokas

Irkluotojas pasaulio jaunimo čempionas
Povilas Stankūnas

*„Fuksų“ krikštynos –
pati populiariausia studentų šventė.*

Pusdiplomo viršelio faksimilė

*Paskutinę paskaitą skaityti
kviečiami studentų labiausiai
mėgstami dėstytojai.*

*Pagrindinė studentų organizacija po
nepriklausomybės atkūrimo –
Studentų atstovybė.*

Kitos su studijų eiga susijusios šventės pastaruoju metu ne tokios populiarios. **Pusdiplomo šventė** populiariausia buvo sovietmečiu, ją švęsavo visos studentų akademinės grupės, įpusėjęs studijoms. Pagrindinis šios šventės atributas – savų, iš studentų tarpo, dailininkų išgražintas pusdiplomis kietais viršeliais, panašiais į tikrojo diplomo. Pusdiplomo viduje – humoristiniai įrašai apie per 2,5 studijų metų išklašytus dalykus (irgi humoristinius) ir jų įvertinimus, suteikiamą senjoro vardą ir pan. Į pusdiplomį dažniausiai būdavo įkljuojama papildomų puslapių su bendrakursių draugiškais šaržais. Daugelis absolventų saugo pusdiplomius ir su šypsena retkarčiais pavarto.

Jautresnė ir subtilesnė **paskutinės paskaitos** arba paskutinio skambučio šventė. Studentai patys pasirinkdavo dėstytoją, perskaitysiantį šią paskaitą. Tai dažniausiai būdavo studentų mėgstamas ar plačia erudicija pasižymintis dėstytojas, galintis filosofškai apibendrinti baigiamų studijų prasmę, giliau pažvelgti į ateitį, ją susieti su šalies ir pasaulio aktualijomis. Po paskaitos nuskambėdavo fakulteto vadovų ir dėstytojų linkėjimai baigiantiesiems studijas, studentų nuoširdžios padėkos dėstytojams.

Studentų organizacijos

Nuo pat pirmųjų Akademijos gyvavimo dienų joje kūrėsi ir veikė įvairios studentų organizacijos, kurios padėjo studentams įveikti finansinius sunkumus, kurti studentų gerbūvį, skatino aktyviai dalyvauti Akademijos valdyme ir, svarbiausia, gynė studentų interesus.

Įvairiomis organizacijomis labiausiai pasižymėjo Dotnuvos Akademijos studentai. Tuomet Akademijoje veikė ne tik Studentų atstovybė (SA), bet ir patriotinio (ideologinio), ūkinio ir profesinio pobūdžio studentų organizacijos.³²⁶

Sovietmečiu pasirinkimo laisvė iš studentų buvo atimta. Jiems buvo privaloma viena organizacija – komjaunimas. Į nekomjaunuolius žiūrėta įtariai. Komjaunimo organizacija buvo kiekvienoje akademinėje grupėje. Grupėse periodiškai vyko komjaunimo susirinkimai, buvo svarstomi SSRS komunistų partijos nutarimai, komjaunuolių, nusižengusių komunistinei moralei, elgesys. Akademijoje veikė ir studentų profsąjunga. Eiliniai studentai apie šią organizaciją nedaug nusimanė, bet privalėjo mokėti nario mokestį. Artimesnė studentiška tikrovei buvo Studentų mokslinė draugija, kuriai neformaliai priklausė visi studentai, nes kiekvienas iš jų turėjo parengti ir viešai pristatyti mokslinį darbą.

Atkūrus nepriklausomybę, įdėta nemažai pastangų (daugiausia Akademijos vadovybės) atkurti studentų organizacijas, veikusias prieškarį, tačiau išjudinti studentus tuomet sekėsi prastai. Daugiau iniciatyvos rodė tuometio Ekonomikos fakulteto studentai. 1994 m. paskelbta, kad įkurta LŽŪA SA, o jos prezidentu išrinktas Ekonomikos fakulteto studentas V. Stankevičius. Vis dėlto tuometė SA nebuvo įregistruota kaip asociacija, jos veikla nebuvo juridškai įteisinta. Tai padaryta 1998 m. – ši data ir laikyta oficialiu SA gimtadieniu.

Pagal įstatus, SA yra nepolitinė, pelno nesiekianti organizacija, atstovaujanti studentams. „Atstovybės veikla grindžiama viešumo, savivaldos, lygiateisiškumo principais. Pagrindinis

³²⁶ Prieškario studentų organizacijos plačiau apibūdintos šio leidinio dalies „Akademija prieškarį“ skyriuje „Studijos ir studentai“.

jos veiklos tikslas – padėti studentų bendruomenės nariams įsitvirtinti Universitete, realizuoti idėjas, padėti išspręsti su studijomis susijusias problemas. Taigi Studentų atstovybė rūpinasi tiek studijų reikalais, tiek studijų laisvalaikio, tiek buitiniiais jų gyvenimo dalykais.³²⁷

Jaunas žmogus, tapęs studentu, pradeda naują savarankiško gyvenimo etapą, kuris atneša įvairių iššūkių ir daugybę galimybių. Pirmosiomis dienomis studentus, žengiančius pirmuosius žingsnius aukštojoje mokykloje, pasitinka ne tik nauja aplinka, nauji draugai, nauji dėstytojai, bet ir daugybė neatsakytų klausimų. Padėti visa tai suprasti, patarti ir pagelbėti skuba vyresnieji kolegos iš SA.

SA – tai patys aktyviausi studentai, norintys ir galintys dalytis savo patirtimi, žiniomis, pagalba, supratimu ir geru žodžiu. Jie pasiruošę atstovauti studentams, ginti jų teises ir interesus, rūpintis akademine, socialine, kultūrine gerove ir puoselėti pilietiškumą bei žmogiškąsias vertybes.

SA – svarbi ir stipri organizacija. Jos deleguoti asmenys dalyvauja studijų programų komitetų veikloje, prisideda prie studijų programų tobulinimo, atnaujinimo ir vertinimo darbų. Arčiausiai kiekvieno studento esantys kolegos yra akademinių grupių seniūnai, kurie dalyvauja bendruose SA organizuojamuose susirinkimuose, gauna informaciją, dalijasi ja su grupės draugais. SA deleguoti asmenys gina studentų interesus fakultetų tarybose, Akademijos Taryboje, Rektorate ir Senate. Studentų atstovų balsas yra svarbus ir dėstytojų atestacinėje komisijoje: studentai vertina dėstytojo darbo kokybę, jo žmogiškąjį santykį su studentais. Pastarieji aktyviai dalyvauja studijų populiarinimo akcijose. Studentų tariamas žodis labiau priimamas bendraujant su moksleiviais, nuvykus į gimnazijas arba kai moksleiviai lankosi Akademijoje.

Studentai daug dėmesio skiria ne tik rimtiems dalykiniais klausimams, bet ir pramogoms bei renginiams. Vienas pirmųjų įsimintinų renginių yra tradicinė pirmakursių stovykla. Ji anksčiau aprėpė tik Ekonomikos fakulteto studentus, bet SA pastangomis pertvarkyta į visiems Akademijos pirmakursiams skirtą renginį. Tai – vienas linksmiausių savaitgalių, suteikiantis unikalią galimybę susipažinti su *alma mater*, leidžiantis pajusti, kas yra tikrasis studentų judėjimas, ir padedantis užmegzti pažintis su vyresniaisiais studentais bei kolegomis pirmakursiais. Legendos byloja, kad tarp *fuksų* rasti draugai išlieka ilgam. Šioje stovykloje pirmakursiai įsitraukia į įvairias diskusijas, žaidimus, simuliacijas, mokosi, bendrauja ir pramogauja. Jos metu neišskiriamas nė vienas studentas, todėl stovykla pritaikyta ir negalią turintiems studentams. Tradicija tapo prieš šv. Kalėdas Studentų atstovybės Kalėdų senelio ir Snieguolės susitikimai su Universiteto administracija, fakultetų dekanais ir darbuotojais. Tokios gražios tradicijos padeda kurti bendrystę, stiprinti žmogišką santykį ir artimą tarpusavio bendravimą.

Akademijos SA prezidentai

Vardas, pavardė	Fakultetas	Pareigų ėjimo metai
Vytautas Stankevičius	EF	1994
Auksė Pinikaitė	EF	1995
Alvydas Aleksandravičius	EF	1996
Redas Miškinis	EF	1997
Remigijus Savickas	EF	1998
Vaidas Šukys	EF	1999
Kristina Vagulytė	EVF	2000
Angelina Buraja	EVF	2001
Jurgita Lupeikytė	VŪŽF	2002
Sibilė Jančiauskaitė	AF	2003
Nauris Pilka	ŽŪIF	2005
Inga Šalnaitė	VŪŽF	2006
Indrė Mikužytė	AF	2007, 2008
Živilė Vyštartaitė	AF	2009
Simonas Pusvaškis	EVF	2010
Skomantas Rukuiža	EVF	2011
Antanas Girčys	MEF	2012, 2013
Jolita Rasimavičiūtė	MEF	2014
Agnė Prancutė	EVF	2015, 2016
Liveta Budreckytė	AF	2017, 2018

327 Rukuiža, S. ir Venckutė, J. (2014). Studentų atstovybė. In: Permainų, iššūkių ir ryžto vedini: pastarojo dešimtmečio ženklai: Universiteto mokslo istorijos studija. Sud. Algirdas Juozas Motuzas. Akademia: Aleksandro Stulginskio universitetas, p. 47.

„Prisijungęs prie Studentų atstovybės komandos galėjau ne tik išmokti begalę naujų dalykų, susipažinti su naujais draugais, įgyvendinti savo ir prisidėti prie kitų žmonių idėjų įgyvendinimo. Atstovybėje praleidau visus savo studijų metus, o galimybė jai vadovauti leido man išstbulinti organizatoriaus ir lyderio bruožus. Drąsa, energija, kūrybingumas, oratorystė, bendravimas su žmonėmis, novatoriškumas ir tikslo turėjimas visada veda mane pirmyn.“

Antanas Girčys,
buvęs SA prezidentas

SA prezidentė Ž. Vyštaraitė su komanda Rektorate Tarptautinę studentų dieną (projektas „Leiskite pabandyti“, 2009)

SA veikla ne visuomet buvo vienodai aktyvi. Ji išsibėgėjo, kai prezidente išrinkta Agronomijos fakulteto studentė I. Mikužytė. Veiklos branda pasiekta esant SA prezidentais Ž. Vyštaraitėi, S. Rukuižai, A. Girčiui. Tuomet smarkiai išsiplėtė projektinė veikla, skirta studentų lyderystės, strategavimo bei kitoms vadybinėms ir pilietinėms kompetencijoms ugdyti, užsienio studentų integracijai į Akademijos visuomeninį gyvenimą vykdyti, glaudžiau bendradarbiauti su gimnazijomis. SA įsitraukė į Kauno r. Jaunimo reikalų tarybos veiklą, tapo aktyvia Lietuvos studentų sąjungos nare. Įgyti projektinės ir apskritai visuomeninės veiklos įgūdžiai svarbūs ne tik studijoms, bet ir paskesnei karjerai.

Studentai savanoriai renginyje „Litexpo Comic Con 4“

2019 m. tapusi VDU bendruomenės dalimi, Akademijos studentija įsiliejo į bendrą VDU SA veiklą. Šioms aukštosioms mokykloms susijungus, Akademijos studentų visuomeninės raiškos galimybės dar labiau išsiplėtė. Studentams tapo prieinami Kaune organizuojami studentiški renginiai. Akademijos studentai tapo ne tik šių renginių žiūrovais, bet ir aktyviais dalyviais. SA rūpinasi Lietuvos studento pažymėjimo, kuris yra vienintelis oficialus studento statusą įrodantis dokumentas, išdavimu, aktyviai dalyvauja studijų procese ne tik teikdami patarimų ir pasiūlymų, bet ir patys stebėdami akademinio sąžiningumo situaciją per egzaminus, aktyviai atstovauja studentams visais Universiteto valdymo lygmenimis. Studentams nesvetimi ir Akademijos renginiai, jie savanoriauja organizuojant parodas, karjeros ar studijų populiarinimo renginius.

Akademijos studentų aktyvas. 2024 m.

Akademijos studentų organizacijų lyderiaujantys asmenys ir kiti studentų bendruomenės nariai yra palikę gilų pėdsaką Akademijos istorijoje, o kaip absolventai prisidėjo ir prie šalies žemės ūkio pažangos. AČIŪ, kad buvote, AČIŪ, kad esate.

*Šiandien
Akademijos studentai
turi visas galimybes
įsitraukti į VDU SA veiklas,
kreiptis dėl jų interesų atstovavimo
ar gynimo.*

*Akademijos studentai –
dideli pagalbininkai
parodose, mugėse, susitikimuose
su moksleivija.*

*Akademijos studentų organizacijų
lyderiaujantys asmenys ir kiti studentų
bendruomenės nariai yra palikę gilų
pėdsaką Akademijos istorijoje,
o kaip absolventai prisidėjo
prie šalies žemės ūkio pažangos.
AČIŪ, kad buvote, AČIŪ, kad esate.*

Alumnų bendruomenė

Prof. Jonas Čaplikas,
dr. Edvardas Makelis

Studijos Akademijoje baigiamos parengiant baigiamuosius darbus ir sėkmingai juos apginant. Absolventams Universiteto rektorius savo įsakymu suteikia baigtas studijų programas atitinkančius bakalauro ar magistro kvalifikacinius laipsnius ir iškilmingai įteikia atitinkamas kvalifikacijas liudijančius diplomus. Panašiai baigiamos ir trečiosios pakopos studijos, kurių didžiąją dalį sudaro suplanuoti moksliniai tyrimai ir parengtos disertacijos gynimas.

*„Studijų metai –
pats šviesiausias mano gyvenimo
tarpsnis.
Čia buvo uždėtas „stogas“ statinyje,
kuris vadinamas asmenybe.
Tai mokslo ir studijų šventovė, lėmusi
viso mano gyvenimo likimą.
Esu įsitikinęs, kad tai geriausias mano
pasirinkimas.“*

Iš Lietuvos žemės ūkio universiteto
absolventų knygos

I diplomų įteikimo šventę

Diplomų įteikimas – pati džiugiausia ir iškilmingiausia šventė kiekvienam studijas baigiančiam jaunuoliui. Jiems įteikiami išsvajoti ir daug intelektualinių pastangų pareiklavę diplomai, skiriami fakultetų vadovų, artimųjų, draugų sveikinimai, gėlės, atsisveikinimo apsikabinimai ir netgi džiaugsmo ar išsiskyrimo liūdesio ašaros.

Dažniausiai diplomų įteikimą organizuoja kiekvienas fakultetas atskirai ir kuo iškilmingiau ir netgi originaliau. Šventė prasideda baigusiujų studijas iškilminga eiseną nuo fakulteto iki Centrinio rūmų iškilnių salės. Jau daugiau kaip 20 metų (pradžioje Ekonomikos ir vadybos fakulteto, neilgai trukus ir kitų fakultetų) baigusieji studijas iškilmingai pasipuošia mantijomis, o tai šventei suteikia dar daugiau iškilmingumo ir žavesio.

Diplomas būsimai karjerai iš Akademijos kanclerės rankų

Iškilmingu akademiniu apdaru – toga – pasipuošia rektorius bei kiti Universiteto, Akademijos, fakulteto vadovai. Šventė prasideda rektoriaus kalba ir diplomų įteikimu, paskui skamba akademinės bendruomenės sveikinimai, gavusiųjų diplomus padėkos. Daugiausiai kantrybės prireikia artimiesiems ir draugams. Jų sveikinimų šėlsmas – salėje pasibaigus iškilmėms ir prie Centrinų rūmų paradinių durų.

*Absolventas –
„asmuo, baigęs <...> aukštąją mokyklą
ir gavęs atitinkamą diplomą.
Iš „Tarptautinių žodžių žodyno“*

*Akademijos absolventas –
tai asmuo, baigęs
Žemės ūkio akademiją
ar Lietuvos žemės ūkio akademiją,
ar Lietuvos žemės ūkio universitetą,
ar Aleksandro Stulginskio universitetą,
ar Vytauto Didžiojo universiteto
Žemės ūkio akademiją
ir gavęs atitinkamą diplomą.*

Mes – Akademijos absolventai

*Absolventai –
bene svarbiausias Akademijos
pasiekimas.*

*Per 100 veiklos metų
Akademija į žemės ir miškų ūkio,
taip pat kaimiškų vietovių
vystymosi ir modernizavimo erdvę
palydėjo per 55 tūkst. absolventų.*

Akademijos absolventai –
LR žemės ūkio ministrai

Vardas, pavardė	Ministro darbo laikotarpis
Juozas Skaistgiris	1938 12 06– 1939 03 29
Vytautas Knašys	1989 09 30– 1991 02 26; 1996 12 06– 1998 03 25
Vytautas Einoris	1994 09 26– 1996 12 06
Edvardas Makelis	1998 03 25– 2000 11 09
Kęstutis Kristinaitis	2000 11 09– 2001 09 21
Jeronimas Kraujelis	2001 10 02– 2004 10 03
Virginija Baltraitienė	2014 07 17– 2016 12 13

Nors lietuviškoje ir netgi tarptautinėje terminijoje nėra nusistovėjusios žodžio „alumnas“ apibrėžties, galime pagrįstai teigti, kad alumnai – tai tarpusavyje ir su savo „alma mater“ glaudžiai bendraujančių absolventų organizacija.

Alumnas – tai absolventas, kuris priklauso savo „alma mater“ alumnų organizacijai.

Diplomų įteikimas reiškia ir studentų statuso pokytį. „Tarptautinių žodžių žodyne“ nurodyta, kad „asmuo, baigęs <...> aukštąją mokyklą ir gavęs atitinkamą diplomą“, tampa absolventu.³²⁸ Šiuo atveju – Akademijos absolventu, nepriklausomai nuo to, kuriuo istoriniu laikotarpiu baigė studijas ir kokį formalų pavadinimą turėjo Akademia. Absolvento vardas siejamas ne tik su Akademia. Dažnai girdime ir konkrečiau: „Aš – Agronomijos ar kurio kito fakulteto, o kartais vienos ar kitos studijų programos absolventas“. Tai nuostabu.

Absolventai – bene svarbiausias Akademijos pasiekimas. Per šimtą akademinės veiklos metų Akademia į žemės ir miškų ūkio, taip pat kaimiškų vietovių vystymosi ir modernizavimo erdvę palydėjo per 55 tūkst. absolventų. Pamaitinti savosios *alma mater* žiniomis, jas nuolat gilindami ir plėsdami, šie absolventai pasklido po įvairius šalies kraštus, įsitraukė į vietos žemės ar miškų ūkio veiklas, vietos bendruomenes, padėjo spręsti aplinkosaugos ir gamtos išteklių išsaugojimo problemas. Vis dėlto absolventų karjeros ir gyvenimo keliai susiklostė gana skirtingai. Dėl studijų programų įvairovės, istorinių aplinkybių, gyvenimo peripetijų ar karjeros ir visuomeninės raidos, atsivėrusių palankių, o kartais ir nevaisingų palankių aplinkybių vieni absolventai atsidavę eina savo pareigas žemės ir miškų ūkio struktūrose, tvarkosi su kasdien išskylančiais iššūkiais, kiti absolventai iškilo iki aukščiausių viešosios valdžios postų, dar kiti tapo žinomais verslininkais arba mokslininkais. Tarp Akademijos absolventų yra LR Seimo Pirmininkai Loreta Graužinienė ir Viktoras Prancietis, žemės ūkio ministrų, LR Seimo narių.

Įvairialypis ir absolventų bendravimas su savo *alma mater*. Į Akademią atvykstant ma kelti kvalifikacijos, apžiūrėti parodų eksponatų, susitikti su grupės ar kurso draugais, kitomis svarbiomis progomis. Daugelio absolventų bendrystė su Akademia glaudesnė: bendraujama su dėstytojais, su jais konsultuojamasi, netgi rengiami bendri projektai, bet tvariausiai organizuotai bendrystei būdinga tai, kad absolventai jungiasi į organizaciją bendrauti tarpusavyje ir palaikyti glaudžius ryšius su savo *alma mater*, siekdami savų tikslų ir kartu padėdami spręsti aukštajai mokyklai kylančias problemas. Tokios organizacijos pirmiausia paplito prie Amerikos ir Vakarų Europos, ne taip seniai – ir prie Rytų Europos, įskaitant Lietuvą, aukštųjų mokyklų. Jų pavadinimai dažniausiai siejami su iš viduramžių kilusiu žodžiu „alumni“, reiškiančiu buvusių studentų organizaciją. Ne išimtis – ir Akademia, 2008 m. įkūrusi alumnų klubą, kurio tikslus pavadinimas atliepė tuometį aukštosios mokyklos oficialų pavadinimą – „LŽŪU alumni“.

Iniciatyvą kurti alumnų klubą parodė tuometis studijų prorektorius doc. J. Čaplikas kartu su Karjeros centro direktore doc. R. Mičiulienė ir Studijų skyriaus vedėju S. Raudoniu. Buvo suburta darbo grupė, kurioje kalbėta apie klubo įkūrimo ir veiklos prasmę, aptartos būsimos veiklos gairės. Būta įvairių nuomonių, jas teko atsakingai pasverti ir suguldyti į pirminį būsimos klubo įstatų projektą. Paraleliai kalbėtasi su absolventais, aktyviai bendraujančiais su Akademia ir jos fakultetais. Daugiausiai diskusijų kėlė klausimas, ką reikėtų kviesti kandidatuoti į klubo prezidentus. Mintys iš esmės sukosi apie buvusį žemės ūkio ministrą ir kitas aukštas pareigas ėjusį dr. Edvardą Makelį. J. Čaplikui specialiai

328 Tarptautinių žodžių žodynas (2005). Vilnius: Alma littera, p. 11.

susitikus su E. Makeliu, išaiškėjo jo stiprus pritarimas steigti alumnų klubą ir sutikimas aktyviai dalyvauti jo veikloje. E. Makelis pateikė nemažai pasiūlymų dėl klubo įstatų projekto tobulinimo. Atlikus parengiamuosius darbus, paskelbta steigiamojo susirinkimo data – 2008 m. gruodžio 8 d. Suguzėjo beveik pilna IV rūmų konferencijų salė. Po sveikinimo kalbų J. Čaplikas pristatė alumnų klubo įstatų projektą. Daugiausiai diskutuota dėl organizacijos pavadinimo: siūlyta vietoje pavadinimo „klubas“ steigiamą organizaciją vadinti „draugija“ ar netgi „sąjunga“. E. Makelio išsakyti argumentai abejones išsklaidė, ir įstatai buvo priimti, o klubas „LŽŪU alumnai“ – įsteigtas. Kandidatu į klubo prezidentus pasiūlytas E. Makelis sutiko eiti šias atsakingas pareigas ir išreiškė viltį, kad „įkurtas LŽŪU auklėtinių klubas įgaus prasmę ir pagreitį. Svarbu neužsidaryti siaurame rate: norėtume įgyvendinti idėjas, svarbias Klubui bendrai ir kiekvienam asmeniškai.“

Užregistravus įstatus Registrų centre, 2009 m. pradžioje klubas „LŽŪU alumnai“ pradėjo savo veiklą. Keičiantis aukštosios mokyklos pavadinimui, kito ir klubo pavadinimas; šiuo metu tai – klubas „ŽŪA alumnai“. Pakoreguoti ir klubo įstatai, nors veiklos tikslai išliko tie patys. Pagrindiniai iš jų: „plėtoti abipusiai naudingą partnerystę tarp absolventų, juridinių asmenų (kitų asociacijų) ir <...> Akademijos; palaikyti tvirtus Akademijos absolventų tarpusavio ryšius; prisidėti prie Akademijos misijos įgyvendinimo; skleisti žinias apie Akademiją ir jos naudą visuomenei; <...> padėti kurti palankias sąlygas studentams deramai pasirengti dirbti pagal profesiją ir veiksmingai taikyti įgytas žinias bei įgūdžius; padėti ugdyti studentus atsakingais ir aktyviais pilietinės visuomenės nariais; atstovauti ir ginti Klubo narių ir Akademijos teisėtus interesus, tenkinti kitus viešuosius interesus <...>.“³²⁹

Visuotiniame susirinkime deklaruotos ir pagrindinės veiklos nuostatos – vertybės:

- bendrystė („visi esame tos pačios *alma mater* absolventai“);
- partnerystė („mes – Universitetui, Universitetas – mums“);
- pagarba tradicijoms ir inovacijų siekiamybė.

Klubo, kaip ir daugelio kitų organizacijų, sėkmė priklauso pirmiausia nuo jos vadovų kryptingo ir motyvuojančio darbo. Klubo prezidentas ir išrinktos klubo valdybos nariai, veikdami išvien su Akademijos vadovybe, parodė daug sumanumo populiarindami tarp absolventų ir studentų klubo veiklos tikslus ir vertybes, pritraukdami į klubą naujų narių, formuodami klubo struktūrą ir įvaizdį. Netrukus užregistruoti ir ne tik fakultetiniai klubo padaliniai, bet ir regioniniai. Aktyvumu išsiskiria Šilutės, Plungės, Alytaus ir kiti teritoriniai padaliniai. Prie klubo veiklos prisijungė Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjunga. Kiek vėliau klubo padaliniai įsteigti LR Seime ir Lietuvos kariuomenėje.

Klubas visuomet pasižymėjo ir šiuo metu pasižymi aktyvia veikla. Galima išskirti šias pagrindines veiklos kryptis:

– **Darbas su studentais skatinant jų motyvą studijuoti žemės ūkio mokslus ir siekti karjeros žemės ir miškų ūkio struktūrose**, taip pat žemės ūkio verslo įmonėse, pardavinėjančiose žemės ūkio techniką, techninių paslaugų įmonėse, žemės ūkio produktų supirkimu, logistika, perdirbimu ir kitomis su žemės ūkiu susijusiomis veiklomis užsiimančiose įmonėse. Organizuota daug pokalbių su Studentų atstovybe ir studentais fakultetuose

*„Visi mūsų studentai
yra Universiteto (Akademijos)
ilgalaikis turtas, jų pasiekimais
turime teisę ypač didžiuotis.
Universiteto bendruomenė viliasi,
kad ir absolventai turi pagrindo
didžiuotis tuo, jog yra baigę šią aukštąją
mokyklą.“*

*Juk nėra taip, kad Universiteto
(Akademijos) duris
Jūs užvėrėte visam gyvenimui.“*

Iš rektoriaus prof. Romualdo
Deltuvo kalbos klubo steigiamajame
susirinkime

*„Šiandien LŽŪU (LŽŪA) diplomai –
visų mūsų bendrumo ženklas.“*

Iš VŪŽF absolventės Ramutės Stašlienės
pasisakymo steigiamajame susirinkime

Klubo vertybės:

- bendrystė („visi esame tos pačios
„*alma mater*“ absolventai“);
- partnerystė („mes – Universitetui,
Universitetas – mums“);
- pagarba tradicijoms ir inovacijų
siekiamybė.

Klubo moto:

*Akademijos darbuotojai,
studentai ir absolventai –
išvien veikianti bendruomenė.*

³²⁹ Klubas „ŽŪA alumnai“ įstatai (2019). https://zua.vdu.lt/wp-content/uploads/2019/10/KLUBO-%E2%80%9E9E%C5%BD%C5%AAA-alumni%E2%80%9C-%C4%AESTATAI_2019.pdf.

Pirmasis klubo „LŽŪU alumni“ prezidentas dr. Edvardas Makelis

Klubo „ŽŪA alumni“ pagrindinės veiklos kryptys:

- darbas su studentais skatinant jų motyvaciją studijuoti žemės ūkio mokslus ir siekti karjeros žemės ir miškų ūkio struktūrose;
- žemės ūkiui skirtų studijų populiarinimas regionuose;
- intelektinių paslaugų teikimas klubo nariams, kitiems Akademijos abiturientams ir žemės ūkio veikėjams;
- teisėtų Akademijos interesų gynimas valdžios struktūrose;
- labdaros ir paramos fondo „Parama regionų jaunimo studijoms“ veikla.

apie sparčiai modernėjantį žemės ūkį, jo ir žemės ūkio specialistų kompetencijų būsimus pokyčius. Aptarti ir studentams rūpimi klausimai. Ypač konstruktyvus klubo vadovybės ir Studentų atstovybės dialogas vyko, kai pastarajai vadovavo Živilė Vyštaraitė, Simonas Puvaškis, Antanas Girčys. Klubo prezidentų, kitų aktyvių klubo narių iniciatyva padaugėjo įmonių skiriamų skatinamųjų stipendijų skaičius, atnaujinta ir įrengta ne viena auditorija, klubo surinktomis lėšomis suorganizuotas ne vienas studentams skirtas koncertas su garsiais atlikėjais. Tradicija tapo tai, kad klubo prezidentas ar viceprezidentas dalyvauja diplomų įteikimo šventėse ir palinki absolventams ne tik geros kloties siekiant karjeros, bet ir nepamiršti Akademijos, tapti aktyviu klubo „ŽŪA alumni“ nariu.

– **Žemės ūkiui skirtų studijų populiarinimas regionuose.** Regionuose veikiančių klubo padalinių nariai kartu su klubo valdybos atstovais ir sėkmingai dirbančių įmonių atstovais vyksta į susitikimus su moksleivija, regiono įmonių pavyzdžiu demonstruoja, kaip modernėja gamybiniai ir kiti procesai, didėja darbo vietų šiose įmonėse patrauklumas, kokios svarbios studijos Akademijoje regionų ir visos šalies vystymuisi. Konkretūs pavyzdžiai arba aplankymas įmonėse moksleiviams suteikia daug daugiau motyvacijos pasirinkti žemės ūkio studijas nei sausas studijų programų pristatymas.

– **Intelektinės paslaugos klubo nariams, kitiems Akademijos abiturientams ir žemės ūkio veikėjams.** Kartu su Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba (LŽŪKT) Akademia konsultuojama kvalifikacijos tobulinimo, žemės ūkio politikos pokyčių, inovacijų pagrindimo ir diegimo bei kitais aktualiais klausimais. Skaitomi pranešimai praktinėse konferencijose, skirtose pasaulio tendencijoms pristatyti. Pavyzdžiui, prisidedant LŽŪKT, surengta konferencija „Tvarus ūkininkavimas šiandien, rytoj ir ateityje“.

Susitikimas su LR Seimo nariais

– **Teisėtų Akademijos interesų gynimas valdžios struktūrose.** Nuo pat veiklos pradžios klubas užėmė aktyvią poziciją ginti Akademijos teisėtus interesus. Dar pirmaisiais veiklos metais viešai išsakyta nuomonė dėl studentų krepšelių skyrimo tvarkos ir jos nepalankumo žemės ūkio specialistų rengimui. Metams bėgant ir smarkiai sumenkus stojančiųjų, ypač tų, kurių brandos egzaminų rezultatai geriausi, į tuometį ASU skaičiui, žemės ūkio verslo ir su juo susijusioms struktūroms iškilo reali grėsmė pritrūkti specialistų. Tuomet klubo nariai inicijavo ir aktyviai dalyvavo susitikimuose su LR Seimo nariais, LR švietimo ir mokslo ir LR žemės ūkio ministerijų atstovais, LR Vyriausybės nariais. Susitikimuose išreikštas pagrįstas susirūpinimas dėl alumnus vienijančios *alma mater* ateities, žemės ūkio mokslo, žemės ūkio verslo sektoriaus likimo, tartasi, kaip keisti susidariusią situaciją. Akcentuota, kad viskas priklauso nuo to, kokie specialistai dirbs žemės ūkio verslo srityje. Ryškiausi žemės ūkio specialistų rengimo aptarimai įvyko 2021 m. LR Seimo Kaimo reikalų komitete ir Ateities komitetų posėdžiuose. Klubo vadovų A. Miceikienės ir E. Makelio išsakyti argumentai, pagrįsti specialistų poreikio prognostiniais tyrimais, nulėmė, kad posėdžių rezoliucijose buvo įvardytos žemės ūkio specialistų rengimo problemos ir būtinybė jas spręsti. Taigi, klubas svariai prisidėjo, kad būtų bent iš dalies gerinamos Akademijos studentų studijų finansinės sąlygos.

– **Labdaros ir paramos fondo „Parama regionų jaunimo studijoms“ įsteigimas ir veikla.** Klubas „ŽŪA alumnai“ savo konferencijose ir valdybos posėdžiuose ne kartą diskutavo apie žemės ūkio specialistų rengimo problemas, jaunimo motyvaciją rinktis šias studijas, šalies viešosios valdžios nepakankamą dėmesį šių specialistų rengimo gerinimui.

Padėkos inžinerijos klasių iniciatoriams

Absolventų klubo „ŽŪA alumnai“ prezidentai

Vardas, pavardė	Darbo laikotarpis
Edvardas Makelis	2009–2010, 2011–2012, 2020–2023
Astrida Miceikienė	2015–2018
Pranas Dailidė	2019–2020
Jonas Varkalys	2013–2014
Irmantas Tarvydis	2024

Klubo pasiekimai – tai pirmiausia jo prezidentų E. Makelio, A. Miceikienės, P. Dailidės, J. Varkalio, I. Tarvydžio, buvusių ir esamų valdybos narių, atstovų regionuose nuolatinio ir kryptingo darbo rezultatas.

Irmantas Tarvydis
(1965–2024)

Absolventų klubo „ŽŪA alumnai“ prezidentas

„Palaikome minimalaus konkursinio balo būtinybę, bet taip pat suprantame, kad regionų jaunimas ne visada turi sąlygas siekti savo tikslų. Neperžengę minimalaus konkursinio balo kartelės jaunuoliai gali rinktis parengiamąsias studijas. Intensyvaus darbo dėka galima sėkmingai perlaikyti brandos egzaminus ir įstoti į universitetą.“

Akademijos kanclerė
prof. Astrida Miceikienė

„Sėkmingam brandos egzamino perlaikymui reikėjo įdėti daug savarankiško darbo ir universiteto dėstytojų pagalbos. Atsidūrusiems panašioje situacijoje, kai šiek tiek trūksta iki stojamojo balo į norimą specialybę, patariu nepasiduoti ir siekti savo tikslų – rinktis parengiamąsias studijas ir po metų perlaikyti egzaminą.“

2022–2023 mokslo metų parengiamųjų studijų klausytojas Irmantas Baltrūnas

„Rytojus prasideda šiandien. Reikia ir toliau ieškoti įvairių veiklos formų, kviesti alumnus prisidėti mintimis, darbais ir pastangomis, kad žemdirbiškų profesijų prestižas ne tik išliktų, o taptų modernesnis, orientuotas į ateitį ir prisitaikęs veikti naujų iššūkių sąlygomis. To ir linkime Akademijai pradėdant naują gyvavimo šimtmetį.“

Dr. Edvardas Makelis

Vertinant, kad valdžios institucijų taikomų paramos priemonių nepakanka, klubo valdyba tuomečio klubo prezidento Prano Dailidės iniciatyva nutarė labiau susitelkti į studijų finansines problemas ir 2021 m. įsteigė labdaros ir paramos fondą „Parama regionų jaunimo studijoms“. Fondas (jo vadovas – J. Čaplikas) iš juridinių ir fizinių asmenų, daugiausia susijusių su žemės ir miškų ūkio struktūromis, renka lėšas paramai ir jas skiria motyvuotiems studentams ir klausytojams, kurių nepasiekia valstybės finansinė parama.

Fondas, palaikantis glaudžią partnerystę su Akademija, jau 3 metus remia klausytojus, įstojučius į VDU organizuojamas vienerių metų trukmės parengiamąsias studijas. Šios studijos skirtos tiems motyvuotiems jaunuoliams, kurie neįvykdė įstojimo į Akademiją sąlygų. Klausytojai, padedami ir prižiūrimi dėstytojų, papildomai mokosi kai kuriuos vidurinio ugdymo dalykus, rengiasi perlaikyti šių dalykų brandos egzaminus, taip pat jiems suteikiama galimybė lankyti pageidaujamos studijų programos pirmojo kurso kai kurių dalykų paskaitas, laikyti jų egzaminus. Parengiamųjų studijų kaštams padengti reikia nemažai lėšų. Siekdamas išvaduoti klausytojus iš finansinių rūpesčių, į pagalbą ateina labdaros ir paramos fondas. Kasmet parengiamųjų studijų ir finansinės paramos joms galimybe pasinaudoja iki 10 jaunuolių. Sukaupta patirtis rodo, kad tai – veiksmingas būdas suteikti dar vieną šansą jaunuoliams, suklupusiems stojant į aukštąsias mokyklas, ypač atvykstantiems iš regionų, ne visada turintiems tokias pačias sąlygas mokytis ir siekti savo tikslų kaip didmiesčių moksleiviai. Kartu tai – vienas iš būdų spręsti išsisknijusias agronomų, inžinierių ir kitų specialistų trūkumo agrosektoriuose problemas.

Nuo 2023 m. fondas skatina į Akademiją stoti ir talentingus jaunuolius, valstybinių brandos egzaminų metu surinkusius ne mažiau kaip 100 balų. Jiems pirmaisiais studijų metais fondas skiria solidžias stipendijas. Fondas nenuleidžia rankų ir toliau ieško galimybių skatinti motyvuotą jaunimą rinktis žemės ūkio studijas.

– **Naujos klubo veiklos.** Klubo narių susirinkimuose ar valdybos posėdžiuose daug diskutuojama apie klubo veiklos plėtros galimybes. Pastaraisiais metais naujasis klubo prezidentas Irmantas Tarvydis daug nuveikė, kad inicijuotų inžinerinių klasių steigimą ir veiklos plėtrą ne tik Aukštaitijoje, bet ir visoje Lietuvoje. Tai teikia vilčių, kad žemės ūkio inžinierių rengimas atsigaus.³³⁰

Per beveik 15 metų klubo „ŽŪA alumnai“ veikla įgavo pagreitį, klubas nusibrėžė svarbias veiklos kryptis ir toliau ieško naujų efektyvių veiklos formų, leidžiančių spręsti Akademijos absolventams kylančias problemas, prisidėti prie šimtmetį švenčiančios Akademijos kiekybinio ir kokybinio augimo, šalies agrarinio sektoriaus modernizacijos. Klubo pasiekimai – pirmiausia jo prezidentų E. Makelio, A. Miceikienės, P. Dailidės, J. Varkalio, I. Tarvydžio, buvusių ir esamų valdybos narių, regionuose veikiančių narių nuolatinio ir kryptingo darbo rezultatas. Akademijos vadovybė ir visa bendruomenė yra dėkinga už klubo „ŽŪA alumnai“ narių svarų indėlį gerinant Akademijos prestižą, už išsakomas pastabas ir kritinį požiūrį, už teikiamus pasiūlymus. Visa tai teikia naudos Akademijai, jos esamiems ir būsimiems absolventams ir visai Lietuvai.

³³⁰ Daugiau apie inžinerinių klasių steigimą ir veiklą – šio leidinio skyriuose „Inžinerijos mokslų akademinė bendruomenė“ ir „Visiems atvira Akademija“.

AKADEMIJOS PARTNERYSTĖ

Bendras gėris kuriamas kiekvieno laime.

Albert'as Camus

Partnerystė – neatskiriama Akademijos veiklos dalis, pagrindinis strateginės komunikacijos būdas įveiklinti mokslinių tyrimų ir studijų procesuose pasiektus rezultatus, taip pat išgirsti visuomenei atstovaujančių organizacijų lūkesčius.

Būdama ryški, paveiki ir socialiai atsakinga, Akademijos partnerystė daug prisideda prie šios mokslo ir studijų institucijos didesnio žinomumo, didesnio partnerių pasitikėjimo ir tolesnės mokslinių tyrimų bei studijų plėtros.

Daugiau kaip 380 sutartimis įtvirtintų Akademijos strateginių partnerysčių su įvairiomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis įstaigomis, įmonėmis ir organizacijomis.

Visiems atvira Akademija

Dr. Laima Skauronė

Akademija yra atvira mokslo ir studijų institucija, besidalijanti savo veiklos rezultatais, turinti galias bendradarbiavimo tradicijas ir nuolat puoselėjanti naujas partnerystes. Švęsda ma 100 metų jubiliejų, ji gali pagrįstai didžiuotis išplėtotais ryšiais su kitomis mokslo ir studijų institucijomis, verslu, viešojo sektoriaus organizacijomis, kurios rūpinasi žemės, maisto ir miškų ūkių bei kaimo plėtra. Šie ryšiai grindžiami ne tik abipuse nauda, bet ir pagalba tenkinti visuomenės poreikius. Partnerystė – neatskiriama Akademijos veiklos dalis, pagrindinis strateginės komunikacijos būdas įveiklinti mokslinių tyrimų ir studijų procesuose pasiektus rezultatus, taip pat išgirsti visuomenei atstovaujančių organizacijų lūkesčius.

Nuo pat įkūrimo Akademija buvo, yra ir neabejotinai bus institucijų, besirūpinančių žemės, maisto ir miškų ūkių bei kaimo pažanga, priešakyje, todėl, iškilus ekonominių, socialinių ar ekologinių problemų, žvilgsnis dažnai krypta į Akademijos mokslininkus – ką jie pasakys, patars, pasiūlys, rekomenduos? Tai ir yra pirmieji žingsniai tvarios partnerystės link – ir ne tik sprendžiant problemas, bet ir diegiant naujas technologijas ar kitas inovacijas, skatinant vietos valdžios, bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų bendrystę dėl didesnės sinergijos ir bendrų tikslų įgyvendinimo. Būdama ryški, paveiki ir socialiai atsakinga, Akademijos partnerystė daug prisideda prie šios mokslo ir studijų institucijos didesnio žinomumo, didesnio partnerių pasitikėjimo ir tolesnės mokslinių tyrimų bei studijų plėtros.

Akademijos partnerystė labai plati ir įvairi. Šiandien Akademija turi daugiau kaip 380 sutartimis įtvirtintų strateginių partnerysčių su įvairiomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis viešojo sektoriaus įstaigomis, nevyriausybinių organizacijomis, verslo įmonėmis ir joms atstovaujančiomis organizacijomis, kitomis institucijomis.

Galima išskirti 4 pagrindines Akademijos strateginės partnerystės kryptis. Į jas verta pažvelgti plačiau ir giliau.

Pirmoji kryptis – **partnerystė su kitomis mokslo ir studijų institucijomis**. Pridėtinė vertė moksle sukurama tarpinstituciškai koncentruojant mokslinį potencialą, rengiant ir vykdant bendrus tyrimų projektus, organizuojant dvigubo diplomo studijas, doktorantūrą, sudarant palankias sąlygas akademiniams mainams ir dalytis akademinės veiklos patirtimi.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Akademijai buvo svarbu iš esmės pertvarkyti tyrimų ir studijų procesus bei struktūras, į valdysenos sistemą įdiegti demokratijos, humanizmo ir autonomijos principus. Tuomet neįkainojamas buvo įsitraukimas į TEMPUS (angl. *Tratis-European Mobility Scheme for University Students*) ir kitas Europos Sąjungos (ES) programas, skirtas Rytų ir Vidurio Europos aukštojo mokslo pertvarkai remti, siekiant suartinti šių valstybių ir ES šalių aukštojo mokslo sistemas. Pagal šią programą „<...> buvo vykdoma studijų reforma, rengiami dėstytojų tobulinimosi vizitai, plečiamas <...> kompiuterių tinklas, mokslinės laboratorijos, turtinama biblioteka³³¹. Programos partneriai –

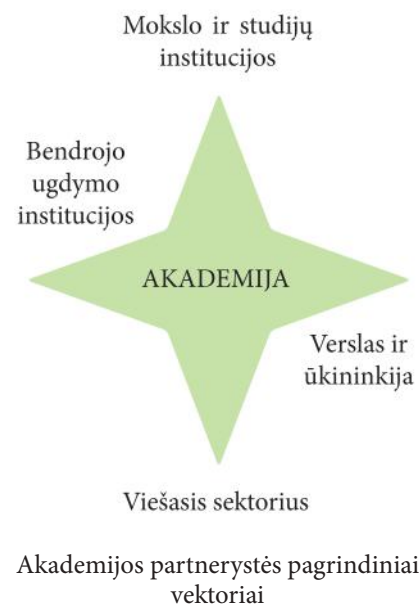
331 Liegus, M. (2004). Tarptautiniai ryšiai. In: Agrarinio mokslo sklaida. Lietuvos žemės ūkio universitetui – 80. Pastarojo penkmečio ženklai: knyga-albumas. Akademija: LŽŪU, p. 33.

34 universitetai iš 15 šalių. Akademija dėkinga šiems universitetams už visokeriopą intelektualinę ir materialinę pagalbą, pasidalijimą sukaupta patirtimi. Tuomet užsimezgusi partnerystė nenutrūko ir, šiuo metu nuolat stiprinama, įgauna naujas formas.

Ilgalaikė partnerystė Akademiją sieja su kitų Baltijos šalių agrariniais universitetais. 1996 m. buvo sukurta programa BOVA (Baltijos šalių žemės ūkio ir veterinarijos universitetų bendradarbiavimo programa), netrukus ir programa NOVA-BOVA (Šiaurės ir Baltijos šalių žemės ūkio ir veterinarijos universitetų bendradarbiavimo programa). Partnerystės ir kompetencijų dalijimosi pagrindais programa daug prisidėjo prie joje dalyvaujančių universitetinių mokslo institucijų magistrantūros studijų kokybės gerinimo. Ši bendradarbiavimo tradicija tęsiama ir dabar, kartu organizuojant intensyvius kursus aktualia tematika magistrantūros studentams ir doktorantams, pakviečiant kompetentingiausius lektorius ir praktikos atstovus.

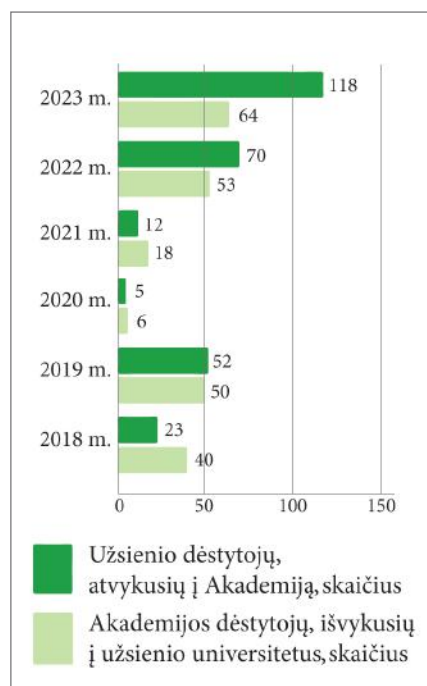
Išskirtinę reikšmę plėtojant tarptautinę partnerystę turėjo ES akademinių mainų programos „Socrates/Erasmus“, LLP/„Erasmus“, kurių funkcijas ir veiklos metodus šiuo metu perėmė programa „Erasmus+“. Akademiniai mainai reiškia, kad studentai gali vykti dalinių studijų į ES/EEE šalių aukštąsias mokyklas, o pagal programą „Erasmus+“ – ir į kai kurias kitas šalis. Mainai abipusiai, todėl kitų šalių studentai gali atvykti dalinių studijų į Akademiją. Akademiniai mainai atveria studentams galimybę ne tik patirti studijų užsienyje ypatumus, bet ir geriau pažinti kitų šalių kultūras, tradicijas, žemės ūkio ypatumus, pagilinti anglų ir kitų užsienio kalbų įgūdžius.

ES akademinio mobilumo programos leidžia palaikyti ne tik studentų, bet ir dėstytojų bei mokslo darbuotojų akademinį mobilumą. Paskaitos užsienio universitetuose, užsieniečių paskaitos Akademijoje ne tik padeda išplėsti mokslo žinias ar lavinti dėstyto ir tyrimų meistriškumą, bet ir užmegzti mokslinius ryšius naujoms partnerystėms.

BOVA intensyvių magistrantūros kursų metu

**NOVA-BOVA –
laiko patikrinta Šiaurės ir Baltijos
šalių žemės ūkio ir veterinarijos
aukštųjų universitetinių mokyklų
bendradarbiavimo platforma,
svariai prisidedanti
prie magistrantūros,
doktorantūros plėtojimo,
jaunųjų mokslininkų
kompetencijų gerinimo.**

Dėstytojų vizitų pagal programą „Erasmus+“ kaita

LAMMC Žemdirbystės institutas Akademijos miestelyje šalia Dotnuvos

Susijungimas su VDU padidino Akademijos žinomumą Europos ir viso pasaulio mokslinių tyrimų ir studijų erdvėje, išplėtė tarptautinio bendradarbiavimo galimybes.

Išvykos į užsienio universitetus, kaip ir tarptautinės konferencijos, padeda atsiskleisti mokslininkų, jų grupių bendriems moksliniams interesams, kurie grindžia glaudų bendradarbiavimą rengiant ir vykdant bendrus tyrimų ir studijų projektus, kartu publikuojant tyrimų rezultatus, išitraukiant į tarptautinę ekspertinę veiklą ar mokslo žurnalų ir kitų mokslinių leidinių redakcines kolegijas. Nuo neformalių pažinčių, bendrų interesų – prie bendradarbiavimo sutartimis įformintos plačios ir tvarios partnerystės su Europos ir daugeliu kitų pasaulio universitetų. Akademiniai mainai, ypač užsienio dėstytojų vizitai į Akademiją, įgavo pagreitį po integracijos į Vytauto Didžiojo universitetą (VDU).

Akademijai svarbi strateginė partnerystė su kitais Lietuvos universitetais ir mokslo centrais. Nuolatinis glaudus bendradarbiavimas ją sieja su Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centru (LAMMC). Viena iš trijų šio centro institutų – Žemdirbystės instituto būstinė yra Akademijos miestelyje šalia Dotnuvos. Šioje vietoje prasidėjo Akademijos – mūsų *alma mater* – 100 metų istorijos kelias. Bendrystė su LAMMC labai įvairi, aprėpia praktiškai visas mokslinės veiklos sritis. Akademijai svarbi partnerystė ir su kitais šalies universitetais, ypač organizuojant bendrą doktorantūrą, taip pat su Lietuvos socialinių mokslų centro Ekonomikos ir kaimo vystymo institutu (LSMC EKVI) ir, žinoma, Lietuvos mokslų akademija, jungiančia „<...> žymiausius Lietuvos ir savo veikla su Lietuva susijusius mokslininkus“³³², tarp kurių yra mokslininkų iš Akademijos.

Akademija itin vertina išitraukimą į žemės ūkio ir gyvybės mokslams atstovaujančių institucijų, kurių aktyvi narė ji yra, tinklus: tai – ICA (angl. *Association for European Life Science University*), AFANET (angl. *EU Socrates Thematic Network for Agriculture, Forestry, Aquaculture and the Environment*) SILVA (miškų mokslų tinklas), ETNET (angl. *European Thematic Network for Water/Environment*) ir kiti. Akademijos mokslininkų veikla šiuose tinkluose aktyvi ir reikšminga. Apie tai byloja ir faktas, kad 2023 m. pradžioje Bioekonomikos plėtros fakulteto docentė Rasa Pakeltienė tapo ICA Europos komiteto pirmininke.

Akademija nuolat plečia tarptautinę partnerystę. Pastaraisiais metais prioritetą buvo teikiamas Didžiosios Britanijos, Japonijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Pietų Korėjos, Kazachijos, Sakartvelo, Uzbekijos aukštojo mokslo institucijoms. Akademinių mainų galimybės smarkiai išsiplėtė, Akademijai tapus VDU akademiniu padaliniu. Jos studentai kartu su visais VDU studentais konkurso tvarka gali naudotis visomis Universiteto sudarytų „Erasmus+“ partnerystės ir dvišalių sutarčių teikiamomis galimybėmis. Šiuo metu VDU tokių sutarčių yra sudariusi daugiau nei 190.

Nuo 2020 m. VDU įsitraukė į Europos universitetų aljanso „Transform4Europe“ iniciatyvą „<...> drauge kurti ir įgyvendinti ateities vizijas. Naudodamiesi geriausiomis savo praktikomis bei metodais, o drauge atradami naujų iniciatyvų, aljansas siekia kūrybiškai ir inovatyviai transformuoti studijų, mokslo ir bendruomenės gyvenimo sritis.“³³³ Nuo 2023 m. šią iniciatyvą plėtoja 10 gerai žinomų Europos universitetų ir vienas asocijuotasis partneris. Akademija, būdama VDU akademinis padalinys, taip pat dalyvauja šioje iniciatyvoje ir planuoja ateityje vykdyti jungtines ekologijos ir akvamatikos sričių studijas.

³³² Lietuvos mokslų akademija. <https://www.lma.lt/apie-mus>. <https://www.lma.lt/apie-mus>.

³³³ Transform4Europe. Europos universitetas. Platesnės perspektyvos Europoje. <https://www.vdu.lt/lt/transform4europe/>.

Pasirašoma bendradarbiavimo sutartis su Krokuvos žemės ūkio universitetu. 2024 m.

Per ilgus metus išsivystė stiprus partnerystės ryšys su įvairiomis žemės ūkio, miškininkystės, bioekonomikos ir susijusiems mokslams atstovaujančiomis tarptautinėmis mokslinėmis bei tinklinėmis organizacijomis, kurių veiklose šiandien aktyviai dalyvauja Akademijos mokslininkai. Tai – Europos ir visą pasaulį aprėpiančios organizacijos, kurios identifikuoja savos srities mokslines problemas, prognozuoja tolesnio vystymosi tendencijas, vienija savo narius bendriems projektams, atstovauja nariams FAO, ES ir kitose institucijose, rengia mokslines apžvalgas ir kitus nariams skirtus leidinius.

Akademijos mokslininkai aktyviai veikia Europos mažosios hidroenergetikos asociacijoje (ESHA), Europos žemės ūkio inžinierių asociacijoje (EurAgEng), Tarptautinės alelopatijos draugijoje (IAS), Tarptautinėje dirvožemininkų sąjungoje (IUSS), Tarptautinėje herbologų draugijoje (IWSS), Tarptautinėje tribologų taryboje (ITC), Europos universitetų ekologinės žemdirbystės dėstytojų tinkle (ENOAT) ir daugelyje kitų organizacijų, kurių priskaičiuojama iki pusšimčio.

Akademija bendradarbiauja ne tik su kitais universitetais, bet ir su kolegijomis. Akademijos ir kolegijų partnerystė užsimezgė dar tuomet, kai šios institucijos veikė aukštesniųjų mokyklų statusu. Įsimintinas bendradarbiavimas su buvusiu Rietavo aukštesniąja mokykla, kai 1997–1999 m. doc. Danieliaus Rimvydo Skarbaliaus iniciatyva buvo vertinamos universitetinių studijų ir mokymosi aukštesniosiose mokyklose dermės ir mokymosi aukštesniosiose mokyklose pasiekimų integravimo į universitetines studijas galimybės. Tai buvo pirmieji bandymai integruoti aukštesniosiose mokyklose įgytus pasiekimus į universitetines pirmosios pakopos studijas, kartu sutrumpinti šių mokyklų absolventų studijas Akademijoje. Šis modelis praktiškai pritaikytas 2003–2004 m. Buivydžiškių žemės ūkio aukštesniosios mokyklos buhalterinės apskaitos abiturientų studijose.

Nuo dėstytojų ir mokslo darbuotojų neformalių pažinčių su kitų universitetų kolegomis, nuo identifiкуotų bendrų mokslinių interesų prie bendradarbiavimo sutartimis įformintos plačios ir tvarios partnerystės su daugeliu Europos ir viso pasaulio universitetais.

Šiandien Akademija turi 112 sutarčių su užsienio (ne ES šalių) partneriais, yra 72 Europos šalių universitetų partnerė (pagal programą „Erasmus+“), įskaitant pasirašytas naujas sutartis. Taip pat bendradarbiaujama su daugiau nei 190 „Erasmus+“ partnerių.

Priskaičiuojamos 56 tarptautinės mokslinės organizacijos, kurių narė yra Akademija kaip mokslo ir studijų institucija arba kurių nariai yra pavieniai Akademijos dėstytojai ir mokslo darbuotojai.

Antroji kryptis – **partnerystė su bendrojo ugdymo institucijomis**. Šis bendradarbiavimas padeda siekti ne tik institucinių, bet ir viešųjų tikslų, nes prisideda ne tik prie moksleivių profesinio orientavimo, tikslingo pritraukimo į žemės ūkiui skirtas studijas, bet ir populiarina tarp jaunimo šį sektorių kaip sparčiai modernėjantį ir ypač svarbų šalies saugumui bei tvariam socialiniam vystymuisi.

Populiariausia partnerystės su bendrojo ugdymo įstaigomis forma – moksleivių lankymasis Akademijoje ir Akademijos atstovų (dažniausiai studentų) lankymasis mokyklose bei bendravimas su vyresniųjų klasių moksleiviais. Per metus įvyksta susitikimai su daugumos šalies gimnazijų ir profesinio rengimo įstaigų moksleiviais. Susijungus su VDU, žemės ūkiui skirtos studijų programos populiarinamos ir pristatomos moksleivijai drauge su visomis kitomis VDU studijų programomis.

Greta susitikimų su moksleiviais puoselėjamos ir kitos partnerystės formos. 2010 m. kartu su kitomis Kauno universitetinėmis aukštosiomis mokyklomis tuometis Lietuvos žemės ūkio universiteto (LŽŪU) rektorius prof. R. Deltuvas su Kauno Maironio gimnazija pasirašė susitarimą, kurio pagrindu šiai gimnazijai suteiktas universitetinės gimnazijos statusas. Panašus susitarimas 2013 m. pasirašytas su Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazija – ji taip pat tapo universitetinė.

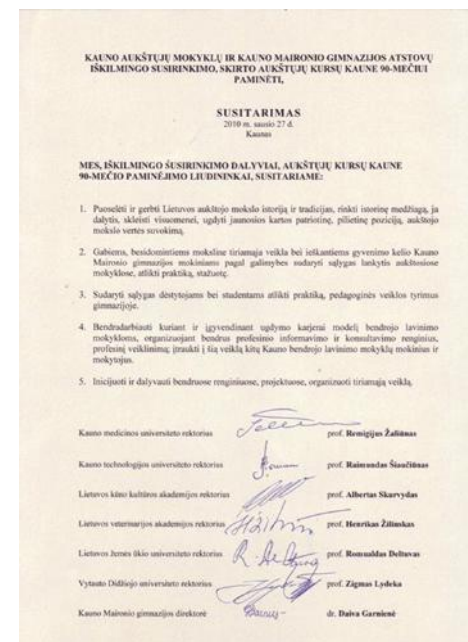
Ilgalaikė ir aktyvi partnerystė Akademiją sieja su VDU Ugnės Karvelis, Kauno Valdo Adamkaus, Kėdainių „Šviesiāja“ ir kitomis gimnazijomis. Itin aktyviai bendradarbiauja ir kiekvienais mokslo metais Akademijos siūlomose veiklose noriai dalyvauja Alytaus „Jotvingių“ gimnazija, Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazija, Kauno Gedimino sporto ir sveikatinimo gimnazija, Nemaškčių Martyno Mažvydo gimnazija (Raseinių r.), Jonavos Jeronimo Ralio gimnazija, Pajūrio Stanislovo Biržiškio gimnazija (Šilalės r.), Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija, Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazija, Domeikavos gimnazija (Kauno r.), Rumšiškių Antano Baranausko gimnazija (Kaišiadorių r.) ir Žiežmarių gimnazija (Kaišiadorių r.).

Pasirašius sutartį su Žiežmarių gimnazija

„Daugeliui mokinių labai patinka patiems išsitraukti į tiriamąją veiklą. Itin įsiminė darbas, kai naudodamiesi universiteto laboratorijos priemonėmis patys turėjome galimybę suformuoti upės vagą, statyti tiltus, užtvankas, formuoti dirvožemį. Dar vieno susitikimo su ASU specialistais metu mes buvome supažindinti su esminiais vandens inžinerijos principais, drėkinimo ir drenažo technologija.“

Ištrauka iš Kauno Šv. Pranciškaus gimnazijos mokinių laikraščio „Mokyklos balsas“, 2015 m., Nr. 20

Kauno universitetų susitarimo su Maironio gimnazija faksimilė

Akademijos mokyklos-darželio „Gilė“ žaidimų kiemas

Daugiau kaip 20 metų Akademijos atstovai skatina kaimo gyventojus burtis į bendruomenines organizacijas, vienytis ir kartu spręsti esmines problemas, moko rengti vietos plėtros strategijas, joms įgyvendinti skirtus bendruomenių projektus.

Ne vienas Akademijos dėstytojas gimnazistams skaitė įsimintinas paskaitas, vadovavo įdomiems laboratoriniams tyrimams, leido pasinaudoti laboratorijų įranga. Vyriausybei išplėtus moksleivių neformalųjį ugdymą, kai kurie Akademijos dėstytojai, ypač iš Miškų ir ekologijos fakulteto, įsitraukė į neformaliojo ugdymo projektus aplinkos tyrimų, ekologijos ir kitomis temomis. Šiuo metu Akademijos klasės veikia 10-yje gimnazijų. Šių klasių pagrindinis tikslas – „tikslingai panaudoti turimas mokomąsias bazes, technines priemones, žmogiškuosius išteklius siekiant didinti mokinių ugdymo efektyvumą bei motyvaciją planuojant savo karjerą“³³⁴.

Nuo 2016 m. Akademia kasmet organizuoja projektą „Sumanaus moksleivio akademija“. Šis projektas „skirtas 9–12 klasių moksleivių pasirinktos mokslo krypties kūrybiško mąstymo bei praktinių įgūdžių lavinimui, kurio metu su moksleiviais žiniomis dalinasi Akademijos dėstytojai – geriausi savo sričių specialistai“³³⁵. Moksleiviams „siūloma rinktis verslumo, inžinerijos, gamtos mokslų bei ekologijos [krypčių] klases“³³⁶.

Trečioji kryptis – **partnerystė su viešojo sektoriaus, konkrečiau – valstybės valdymo ir savivaldos institucijomis, nevyriausybėmis organizacijomis**. Akademia palaiko glaudžius ryšius su daugeliu šalies valdymo ir administravimo institucijų, pradedant Lietuvos Respublikos Seimu (LRS) ir baigiant Žemės ūkio agentūra prie LR žemės ūkio ministerijos (LR ŽŪM) ar Valstybine miškų tarnyba (VMT). Glaudžiai bendradarbiaujama su LR ŽŪM, LR aplinkos ministerija (LR AM). Akademijos atstovai dalyvauja šių institucijų sudarytų komisijų ar darbo grupių probleminiams klausimams spręsti, strateginiams sprendimams pagrįsti veiklose. Šios ministerijos skiria stipendijas studentams, prisideda prie parodų, bendrų mokslinių ir praktinių konferencijų, kitų renginių organizavimo, kartu su Akademia vykdo kai kuriuos tarptautinius projektus. Bendradarbiaujant su LR AM Aplinkos apsaugos agentūra, Miškų monitoringo laboratorijos Aukštaitijos kompleksiško monitoringo stotyje kaupiami duomenys apie atmosferos, vandens, dirvožemio ir miško ekosistemų pokyčius ir taip svariai prisidedama prie klimato kaitos tyrimų.

Akademijos miestelis yra integruota Kauno rajono dalis. Bendraujant su Kauno rajono savivaldybės administracija, ypač Akademijos ir Ringaudų seniūnais, rengiami ir įgyvendinami akademinio miestelio infrastruktūros projektai, tvarkomi keliai, įvažos. 2015 m. Akademia panaudos sutartimi Kauno rajono savivaldybei perdavė bendrabučio pirmąjį aukštą, kuriame šiuo metu įsikūrusi Akademijos mokykla-darželis „Gilė“.

Kaimo plėtros moksliniai tyrimai bei administravimo studijos ir ypač šios srities iniciatyvūs mokslininkai nulėmė tuomečio LŽŪU bendruomenės (ne tik dėstytojų, bet ir studentų bei absolventų) ankstyvą ir aktyvų įsitraukimą į kaimo plėtros procesus pagal principą *iš apačios į viršų*. Toji apačia – tai kaimo bendruomenės su savo poreikiais ir problemomis, kurios sunkiai įžvelgiamos viršūnėse, t. y. valdžios institucijose. Jau daugiau kaip 20 metų

334 Moksleiviams. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. <https://zua.vdu.lt/studijos/moksleiviams/>.

335 *Ibid.*

336 Atsinaujinusi „Sumanaus moksleivio akademija 2023–2024“ skelbia registraciją. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. <https://zua.vdu.lt/atsinaujinusi-sumanaus-moksleivio-akademija-2023-2024-skelbia-registracija/>.

Akademijos atstovai skatina kaimo gyventojus burtis į bendruomenines organizacijas, vienyti ir kartu spręsti esmines problemas, reikšti pagrįstas pretenzijas aukštesnėms institucijoms, moko ir konsultuoja, kaip identifikuoti savus poreikius, rengti projektus ir, veikiant kartu, juos įgyvendinti. Daug prisidėta ir prie kūrimosi vietos veiklos grupių, kuriose tam tikros kaimo vietovės lygmeniu plėtojama bendruomeninių organizacijų partnerystė su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, taip pat savivaldos ir verslo atstovais. Ne viena susibūrusi vietos veiklos grupė kreipėsi į Akademijos atstovus pagalbos mokymais ar konsultacijomis pagerinti kompetencijas rengti vietos plėtros strategijas ir įgyvendinimo projektus, administruoti šiems projektams įvykdyti skirtas lėšas.

Veikla bendruomenėse įtikino, kad būtina bendrauti ir vienyti ne tik vietos, bet ir nacionaliniu lygmeniu. Čia vėl iniciatyvos skleidėsi Akademijos atstovų dėka. 2007 m. Akademijoje priimti sprendimai dėl Vietos veiklos grupių tinklo (VVG) įsteigimo. Šiuo metu VVG – tai asociacija, „<...> vienijanti 49 Lietuvos kaimiškąsias vietos veiklos grupes. Vietos veiklos grupės, kaip ir vietos veiklos grupių tinklas[,] yra skėtinės nevyriausybines organizacijos, įgyvendinančios LEADER iniciatyvą kaimiškose teritorijose. <...> LEADER – tai ES bendrijų iniciatyva, kuri skatina kaimo gyventojus ir organizacijas aktyviai dalyvauti gyvenamosios vietovės ir bendruomenės plėtros procese. Ši politikos priemonė padeda stiprinti pilietinę visuomenę kaimo vietovėse, skatina vietos valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektoriaus darbuotojų bendradarbiavimą.“³³⁷

Nuo 2014 m. Švedijos ir kai kurių kitų ES šalių pavyzdžiu savo veiklą Lietuvoje pradėjo Kaimo parlamentas, buriantis kaimo bendruomenines organizacijas kartu su valdžios, verslo, mokslo ir kitų sričių atstovais apsvaistyti kaimo vystymosi tendencijas ir pagrindines problemas, išgryninti valdžios ir nevyriausybinių organizacijų sąveikos poreikius bei būdus. Pirmąjį Kaimo parlamentą rengė Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga, VVG ir tuometis Aleksandro Stulginskio universitetas (ASU). Universitete organizuota ne tik pirmoji, bet ir antroji šio parlamento sesija.

*„Kad įsidegtų ugnis, reikia kibirkšties.
Jūsų akyse kibirkščių netrūksta.
Džiaugiamės partneryste su Jumis“, –
sveikindamas Kaimo parlamento
II sesijos (2015) delegatus
kalbėjo ASU rektorius
prof. Antanas Maziliauskas.*

Kaimo parlamento II sesijos atidarymas 2015 m. Aleksandro Stulginskio universitete

337 Vietos veiklos grupių tinklas. <https://www.leadertinklas.lt/apie-tinkla/>.

Konkurencinės ir gamtinės aplinkos bei politikos pokyčiai skatina jungti verslo ir mokslo pajėgas sprendžiant aktualius aplinkosaugos, socialinius ir ekonominius tvarumo klausimus. Daugelis įmonių ir ūkininkų yra suinteresuoti kartu su Akademija vystyti bendras veiklas, kurti naujus maisto ir ne maisto produktus, spręsti klimato kaitos ir atliekų tvarkymo klausimus, vystyti biodujų gamybos ir panaudojimo strategijas, plėtoti bioekonomikos verslus. Svari parama ūkininkams ir kitiems kaimo veikėjams yra jiems skirti mokymo ir kiti kvalifikacijos tobulinimo kursai, taip pat naujovių demonstravimo ir sklaidos renginiai opiais ūkininkavimo klausimais.

Veiksmingam bendradarbiavimui su verslu ir ūkininkija Akademija yra sukūrusi ir reikalingą infrastruktūrą. Nuolatiniu partnerystės puoselėjimu ilgą laiką rūpinosi Žemės ūkio technologijų parkas, 2021 m. pakeitęs savo pavadinimą ir dar labiau išplėtęs savo veiklas, – tai Verslo ir socialinės partnerystės centras³³⁸. Naujas pavadinimas ir veikla atitinka šio centro paskirtį ir Akademijos ypatingą dėmesį partnerystei.

Igyvendinant integruoto mokslo, studijų ir verslo slėnio „Nemunas“ programą, buvo įsteigtas ir sėkmingai veikia Komunikacijos ir technologijų perdavimo centras, „atsakingas už mokslininkų, tyrėjų, studentų ir verslininkų produktyvų bendradarbiavimą, mokslinio potencialo panaudojimą, inovacijas ir inovatyvaus verslo kūrimą, mokslinės informacijos viešinimą“³³⁹. Šiam centrai priklausančiame verslo inkubatoriuje sukurtos palankios sąlygos vykdyti veiklą jaunoms agroinovacijomis užsiimančioms įmonėms. Centre veikia demonstracinė erdvė „InnoSpace“ mokslininkų sukurtiems prototipams apžiūrėti ir išbandyti. Centras pasitarnauja ne tik Akademijos, bet ir viso VDU bei jo partnerių reikmėms.

Pagal „Nemuno“ slėnio programos projektus įkurtos naujos ir atnaujintos laboratorijos veikia atvirosios prieigos principu, t. y. jų išteklių prieinami ne tik mokslininkams ir studentams, bet ir verslo atstovams. Akademijos katedros, laboratorijos skelbia apie savo paslaugas ir jas teikia verslo ir kitoms organizacijoms.

Komunikacijos ir technologijų perdavimo centras

Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondo steigėjai

Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondo įsteigimas ir veikla – verslo visiško pasitikėjimo Akademijos teikiamomis galimybėmis pavyzdys.

³³⁸ Apie Verslo ir socialinės partnerystės centrą plačiau – šio leidinio skyriuje „Verslo ir socialinės partnerystės plėtotojai“.

³³⁹ Komunikacijos ir technologijų perdavimo centras. <https://ktpc.vdu.lt/apie-mus/centras/>.

VDU rektoriaus prof. Juozo Augučio teigimu, žemės ūkio verslo įmonių ir Akademijos partnerystė šalyje yra unikalus reiškinys. Tačiau jo pagrindas yra suprantamas – absoliučią daugumą Lietuvos žemės ūkio specialistų išugdė viena „alma mater“ – Akademija.

Verslas – Akademijai:
 – bendri taikomųjų tyrimų projektai;
 – erdvė gamybos bandymams ir eksperimentams;
 – finansinė parama parodų ir studijų infrastruktūrai gerinti;
 – parama leidybai, konferencijoms, kitiems renginiams;
 – įsitraukimas į Akademijos, fakultetų ir studijų programų vadybą;
 – vardinės stipendijos studentams;
 – studentų profesinės veiklos praktikos vietas;
 – regionų jaunimo studijų rėmėjai;
 – Žemės ūkio mokslo ir inovacijų fondo steigėjai ir investuotojai;
 – Akademijos ambasadoriai valdžios institucijose;
 – kita.

Nauja ir itin reikšminga Akademijos ir verslo partnerystės raida – Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondo įsteigimas. Nuo 2022 m. veikiančio fondo lėšomis „<...> finansuojami agrosectoriui aktualūs mokslo tyrimai bei eksperimentinė plėtra, inovacijų kūrimas ir demonstravimas, taikymas studijose, gerinama inovacijų sklaidos infrastruktūra. Svarbiausi fondo tikslai – skatinti verslui aktualius mokslinius tyrimus, be kurių šiuolaikiškų agroverslų vystymas yra neįmanomas[,] bei prisidėti prie aukštos kvalifikacijos specialistų <...> rengimo.“³⁴⁰

Žemės ir miškų ūkio sektoriai pasižymi gausiomis ūkininkus, miškininkus, kitus specialistus, taip pat žemės ūkio bendroves, kooperatyvus ir kitas įmones vienijančiomis organizacijomis: tai – Lietuvos ūkininkų sąjunga, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacija, Lietuvos miškininkų sąjunga ir daugelis kitų, taip pat jų skėtinės organizacijos – Lietuvos žemės ūkio taryba, Lietuvos žemės ūkio rūmai. Akademija stengiasi palaikyti dalykinius ryšius su visomis šiomis organizacijomis: išsako moksliniais tyrimais grindžiamą ekspertinę nuomonę šių organizacijų nariams problemineis klausimais, padeda įvertinti galimus problemų sprendimo variantus. Iš kitos pusės, šios organizacijos iš praktinių pozicijų vertina žemės ūkio ir miškininkystės specialistų rengimo problemas, jas be jokių užuolankų išsako ne tik Akademijos vadovybei, bet ir valdžios institucijose.

Partnerystę su Akademija itin aktyviai palaiko jos absolventai, gerai pažįstantys mokslininkus, jų mokslinių interesų sritis ir galimybes. Daugumos žemės ūkio verslo įmonių savininkai ar (ir) vadovai yra Akademijos absolventai. Dar 2008 m. buvo įsteigtas absolventų klubas, kurio dabartinis pavadinimas – „ŽŪA alumni“. Šio klubo viena iš vertybių yra partnerystė („Mes – Akademijai, Akademija – mums“). Klubas daug prisideda prie didesnio Akademijos žinomumo ir ypač jos teisėtų interesų atstovavimo visuose valdžios sluoksniuose. Kritiškai įvertinus žemės ūkio ir miškininkystės specialistų rengimo problemas ir atsakingų valdžios institucijų pasyvius veiksmus sprendžiant studijų finansavimo problemas, 2021 m. klubo narių visuotiniame susirinkime priimtas sprendimas įsteigti paramos ir labdaros fondą „Pagalba regionų jaunimo studijoms“. Per šio fondo veiklos trejus metus lėšomis ir parengiamosiomis studijomis pagelbėta dešimtims motyvuotų jaunuolių studijuoti pagal pageidaujamas studijų programas, o studijas baigus – prisidėti prie pažangos kaimo vietovėse.

Dinamiškai kintančios sąlygos nulemia naujų, lankstesnių partnerystės formų, pirmiausia klasterių, poreikį ir raidą. Pirmiausia tenka paminėti Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos (ŽŪŽIS) klasterį: tai – „savanoriška iniciatyva susibūrusių pažangių organizacijų ekosistema, kurios veikimas yra grindžiamas koordinuotais, partneryste ir tinklaveika sukurtais žinių srautais tarp organizacijų ir institucijų, kuriančių ir diegiančių žemės ūkiui ir susijusiems sektoriams skirtas žinias ir inovacijas, siekiant pažangos, tvarumo ir konkurencingumo sektoriuje“³⁴¹. Šio klasterio vienas iš steigėjų yra VDU, pagrindinis veiklos koordinadorius – Akademija. Klasterio narės yra ne tik mokslo ir studijų institucijos, bet ir Lietuvos žemės ūkio taryba, Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba.

³⁴⁰ Agroverslas įsteigė Žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondą – VDU Žemės ūkio akademijoje skatins mokslo žinių ir inovacijų kūrimą. Verslo žinios, 2023 kovo 3. <https://www.vz.lt/isma-ni-lietuva/2023/03/03/agroverslas-isteige-zemes-ukio-mokslo-ir-inovaciju-pletros-fonda--vdu-zemes-ukio-akademijoje-skatins-mokslo-ziniu-ir-inovaciju-kurima#ixzz8ReP9O6NB>.

³⁴¹ Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos klasteris. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. <https://zua.vdu.lt/verslui-ir-visuomenei/mokslo-paslaugos/zemes-ukio-ziniu-ir-inovaciju-sistemas-klasteriui/>.

Visiškai neseniai veiklą pradėjo klasteris „Žaliasis intelektas“ – bendradarbiavimo platforma, skirta mokslo, studijų, verslo ir socialinei partnerystei plėtoti. Klasterio veiklos tikslas – partnerystę gerinant klasterio narių (VSPC, VDU ŽŪA mokomojo ūkio, Bandymų stoties ir kt.) valdomos infrastruktūros panaudojimą, atsiveriant visuomenei, išplečiant veiklas, didinant jų veiksmingumą mokslo ir studijų procesams ir žemės ūkio verslui, populiarinant žemės ir miškų ūkio naujoves.³⁴² Visiškai neseniai prie klasterio veiklos prisijungė VDU Botanikos sodas.

Pastaraisiais metais itin didelis dėmesys skiriamas jungtiniam bendradarbiavimui – siekti tų pačių tikslų susiburia skirtingų partnerystės kryptų atstovai. Vystomos daugiašalės, jungtinės verslo įmonių ir asociacijų, savivaldos, bendrojo ugdymo mokyklų, profesinio rengimo įstaigų strateginės partnerystės Akademijos studijų viešinimo, profesinio orientavimo, moksleivių motyvavimo ir pasirengimo studijoms projektams įgyvendinti. Vienas iš tokios jungtinės partnerystės pavyzdžių yra per stebėtinai trumpą laiką sukurta ir įveiklinta Lietuvoje unikali socialinė inovacija – Rokiškio inžinerijos eksperimentinė klasė, kurioje mokydami gimnazijų, profesinių mokyklų moksleiviai gali pamatyti itin platų žemės ūkio sektoriaus kontekstą ir suprasti, kad žemės ūkis ir maisto sektorius yra perspektyvūs. Šios strateginės partnerystės iniciatoriai yra Rokiškio verslo klubo įmonės, Rokiškio profesinio mokymo centras ir Akademia. Socialinės inovacijos įgyvendinimas teikia vilčių, kad į regionų verslus po kelerių metų įsilies šiuolaikišką inžinerinį išsilavinimą įgiję aukštos kvalifikacijos specialistai.

Rokiškio inžinerijos eksperimentinėse klasėse nuo pat projekto pradžios itin aktyviai dalyvauja Pandėlio, Kamajų Antano Strazdo, Juodupės, Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos (Rokiškio r.). Pagal Rokiškio inžinerijos eksperimentinės klasės pavyzdį buvo sukurtos naujos inžinerinės klasės Biržų, Pasvalio, Plungės, Joniškio, Šakių, Mažeikių rajonų savivaldybėse. Inžinerijos klasių veiklose aktyviausiai dalyvauja Alsėdžių Stanislovo Narutavičiaus ir Žemaičių Kalvarijos Motiejaus Valančiaus gimnazijos (Plungės r.), Viekšnių, Sedos Vytauto Mačernio gimnazijos (Mažeikių r.), taip pat Biržų „Saulės“ gimnazija.

Rokiškio inžinerinės klasės moksleiviai Akademijoje

Plačiau apie absolventų klubą „ŽŪA alumni“ ir jo įsteigtą labdaros ir paramos fondą – šio leidinio skyriuje „Alumnų bendruomenė“.

Agrotechnikos naujoves demonstruojanti tradicinė „Žemdirbio vasara“

Per stebėtinai trumpą laiką sukurta ir įveiklinta Lietuvoje unikali socialinė inovacija – Rokiškio inžinerijos eksperimentinė klasė, kurioje mokydami gimnazijų, profesinių mokyklų moksleiviai gali pamatyti itin platų žemės ūkio sektoriaus kontekstą ir suprasti, kad žemės ūkis ir maisto sektorius yra perspektyvūs.

³⁴² Klasteris „Žaliasis intelektas“. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. <https://zua.vdu.lt/verslui-ir-visuomenei/mokslo-paslaugos/klasteris-zaliasis-intelektas/>.

Lietuvoje sparčiai formuojasi inžinerijos eksperimentinių klasių tinklas, kurio paskirtis – moksleivių profesinis orientavimas rinktis inžinerines studijas ir, jas baigus, grįžti į gimtines.

Pažangių, socialiai atsakingų verslo įmonių vadybinė patirtis vis dažniau pasitelkiama Akademijos valdysenos sistemai tobulinti.

Ilgalaikė, aktyvi ir stiprias tradicijas įgijusi partnerystė yra išskirtinė Akademijos stiprybė, turinti šiuo metu ir ateityje didelę reikšmę Akademijos vystymuisi, padėsianti įveikti kylančias grėsmes ir kitus iššūkius.

Akademijos bendruomenė, švęsdama 100 metų jubiliejų, nuoširdžiai dėkoja visiems partneriams už bendrystę, pagalbą ir palaikymą sunkiomis ir džiugiomis akimirkomis. Akademijos jubiliejus – kartu ir jos partnerių jubiliejus.

Akademijos kanclerė su Patariamąsios tarybos nariais. 2024 m.

Džiaugiamės, kad prie inžinerinės klasės projekto jungiasi vis daugiau savivaldybių ir verslo atstovų, kurie imasi spręsti šiuo metu vieną aktualiausių problemų nacionaliniu mastu – reikiamų aukštos kvalifikacijos specialistų ugdymą ir pritraukimą į savo rajonus. Rokiškio inžinerijos eksperimentinių klasių veikla šiuo metu užsiima daugiau kaip 30 gimnazijų, prie kurių jungiasi ir profesinės mokyklos.

Glaudi, neišsenkanti ir veiksminga partnerystė užtikrinama ir įtraukiant partnerius į Akademijos valdysenos sistemą. Daug patirties turintys verslo įmonių ir kitų organizacijų atstovai yra įtraukiami į VDU ir Akademijos Tarybų veiklą, renkami į fakultetų tarybas, studijų programų komitetus. Akademijos kanclerei padeda Patariamoji taryba, kuriai priklauso verslo ir socialinių partnerių atstovai.

Išplėtotą partnerystę su verslu ir socialiniais partneriais neabejotinai yra didelė vertybė, kurios dėka puoselėjamas bendruomeniškumas ir bendravimo kultūra, užtikrinama tarpusavio pagalba siekiant užsibrėžtų tikslų bei tvarios pažangos šaliai svarbiuose ekonominės veiklos sektoriuose, kaimo socialinėje erdvėje.

Ilgalaikė, aktyvi ir stiprias tradicijas suformavusi partnerystė yra išskirtinė Akademijos stiprybė, turinti ir ateityje turėsianti didelę reikšmę Akademijos vystymuisi, padėsianti įveikti kylančias grėsmes ir kitus iššūkius.

Mecenatai

Uždaroji akcinė bendrovė
ROVALTRA

Akcinė bendrovė
LYTAGRA

Uždaroji akcinė bendrovė
DOTNUVA BALTIC

Uždaroji akcinė bendrovė
BALTIC AGRO

Uždaroji akcinė bendrovė
DELAVAL

Uždaroji akcinė bendrovė
DOJUS AGRO

Uždaroji akcinė bendrovė
AGROCHEMA

Uždaroji akcinė bendrovė
ŽEMTIEKIMAS

Uždaroji akcinė bendrovė
ARVI IR KO

Uždaroji akcinė bendrovė
IVABALTĖ

Uždaroji akcinė bendrovė
KUSTODIJA

AGROKONCERNO įmonių grupė

Uždaroji akcinė bendrovė
PLUNGĖS JONIS

Viešojo įstaiga
**LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO
KONSULTAVIMO TARNYBA**

Akcinė bendrovė
EAST WEST AGRO

Mocevičiaus firma
GINALAS

Uždaroji akcinė bendrovė
BALTIC AGRO MACHINERY

*Mecenato vardas suteiktas
2004 m. vasario 4 d.
„už nuopelnus plėtojant
Lietuvos žemės ūkio universiteto
ryšius su gamyba Lietuvoje ir užsienyje,
nuolatinę paramą stiprinant Žemės
ūkio inžinerijos fakulteto
mokymo bazę, paramą studijoms
ir mokslo tyrimams
bei aktyvų dalyvavimą
Universiteto bendruomenės gyvenime“.*

Generalinis direktorius
Romualdas Trainaitis

Kalvarijų g. 125B-602, LT-08221 Vilnius
+370 5 273 7000
www.rovaltra.lt
<https://www.linkedin.com/company/rovaltra/>

Uždaroji akcinė bendrovė ROVALTRA

Ilgametės patirties rinkoje turinti įmonė UAB „Rovaltra“ prekiauja įvairia žemės ūkiui skirta technika. Įmonė turi savo paslaugų centrus Kaune, Panevėžyje, Šilutėje, Telšiuose ir partnerių centrus Plungėje ir Biržuose, kuriuose teikiamos technikos garantinės ir pogarantinės priežiūros paslaugos.

Įmonės tiekiamos technikos asortimento pagrindas yra suomiški traktoriai „Valtra“. Jais prekiaujama nuo 1997 m., ir „Rovaltra“ yra vienintelė Lietuvos įmonė, atstovaujanti Suomijos traktorių gamintojui „Valtra Inc.“. Be traktorių, prekiaujama krautuvais „Merlo“, grūdų džiovimo ir sandėliavimo įranga „Antti-Teollisuus“ bei kitų gamintojų („Seko“, „Gregoire Besson“, „Kronos“, „Elho“, „Kivi-Pekka“, „Suokone“, „Orsi“) produktais.

UAB „Rovaltra“ yra vienas dosniausių Akademijos mecenatų. Šios įmonės generalinis direktorius Romualdas Trainaitis yra dabartinio Inžinerijos fakulteto absolventas. R. Trainaitis bei gamykla „Valtra“ jau nuo 1990 m. stengėsi aprūpinti Akademiją naujausiomis technologijomis ir sukurti mokymo erdvių studentams – norėjo jiems sudaryti galimybes tapti gerais šiuolaikinę techniką išmanančiais specialistais, o nuolatiniu fakulteto rėmėju tapo 1992 m. R. Trainaičio pastangomis buvo atnaujintos ir šiuolaikiška įranga aprūpintos net 4 auditorijos ir 3 dėstytojų kabinetai. Dėstytojų kabinetuose buvo įrengti naujausiomis technologijomis aprūpinti mokymo stendai, interaktyvi mokymo lenta. Taip pat įrengta traktorių diagnostikos ir remonto auditorija. R. Trainaičio lėšomis atnaujintas visas mechanizacijos kiemo asfaltas, kuris iki šių dienų naudojamas Universiteto ir parodų reikmėms. Atskiruose mokymo kabinetuose sumontuota šiuolaikiška mokymo įranga, mokslo tikslams padovanotas A serijos variklis „Valtra“, T serijos pavarų dėžė „Valtra“, o neseniai – vienas ekonomiškiausių rinkoje „Valtra“ S serijos 6 cilindrų 374 AG variklis „AGCO Power“.

UAB „Rovaltra“ suremontuotos ir įrengtos auditorijos

Kiekvienais metais „Rovaltra“ mokymo kabinetuose demonstruoja po naujausios kartos traktorių, kad studentai ir dėstytojai turėtų galimybę prisiliesti ir susipažinti su naujausiomis technologijomis, kurios diegiamos į žemės ūkio mašinas. Kartu su UAB „Festo“ įrengta hidraulikos ir mechatronikos laboratorija.

Siekdamas tobulinti studijų kokybę, R. Trainaitis organizuoja dėstytojų stažuotes gamykloje „Valtra“, šios įmonės atstovai dažnai lankosi Akademijoje, dėstytojams ir studentams veda aktualius seminarus. Studentams suteikiama galimybė įmonėje atlikti praktikos darbus.

Akademija yra įmonės kasdienio gyvenimo, intensyvaus mokymosi, žinių kaupimo, mokslinio darbo ašis. *100-ojo jubiliejaus proga Akademijai norisi palinkėti tęsti prasmingus darbus, visapusiškai tobulėti ugdant Lietuvos jaunąją kartą, nes būtent ši mokymo įstaiga padeda pagrindus ir atveria gyvenimo perspektyvas.*

Akcinė bendrovė LYTAGRA

AB „Lytagra“ įsteigta 1992 m., privatizavus Kauno respublikinę tiekimo įmonę, kurios paskirtis buvo aprūpinti Lietuvos žemės ūkio sektorių technika ir detalėmis. Ši paskirtis išsaugota ir dar labiau išplėtotą per visą privatizuotos įmonės gyvavimo laikotarpį. Šiandien AB „Lytagra“ yra 6 bendrovės, iš kurių 2 – žemės ūkio bendrovės, vienijanti įmonių grupė, turinti 26 filialus Lietuvoje ir Latvijoje. Tai – viena stambiausių kompanijų Lietuvoje. Įmonės filialuose vykdoma mažmeninė prekyba nauja žemės ūkio technika, žemės ūkio technikos atsarginėmis dalimis, teikiamos šios technikos priežiūros paslaugos, veikia žemės ūkio technikos ekspozicijos. Stengiamasi būti kuo arčiau ūkininkų ir žemės ūkio bendrovių, visas paslaugas teikti kuo operatyviau. Be žemės ūkio technikos, filialuose yra ir didelis metalo gaminių, vamzdžių, statybinių medžiagų, įrankių, santechnikos, elektros prekių, automobilių detalių, prekių bitininkams ir namų augintiniams pasirinkimas.

AB „Lytagra“ komanda, kurios dauguma – Akademijos absolventai

Dauguma AB „Lytagra“ darbuotojų – Akademijos absolventai. Jie yra dėkingi savo *alma mater* už įgytą tvirtą žinių pamatą. Gerai žinome, kaip svarbu jauną, motyvuotą žmogų laiku paskatinti ir sustiprinti jo apsisprendimą. Šiandien aktyviai prisidedame prie nuoseklaus trijų šalių – verslo, Akademijos ir bendrojo lavinimo įstaigų bendradarbiavimo, kuriuo sudaromos galimybės vaikams susipažinti su kuo daugiau įvairių profesijų, kaip tai vyksta ir pažangiausiose pasaulio šalyse: Japonijoje, Šveicarijoje ir kitur. Siekiame, kad užsimezgęs ryšys nuolat stiprėtų ir jauni žmonės būtų suinteresuoti gerai mokytis bei žinotų, kad, įgiję studijų baigimo diplomą, turės perspektyvią darbo vietą.

Džiaugiamės prasmingu Akademijos ir AB „Lytagra“ bendradarbiavimu ir tuo, kad vis daugiau Akademijos absolventų papildo žemės ūkio sektorių. Akademijoje plėtojamos idėjos ir ugdomos asmenybės – neįkainojamas indėlis į Lietuvos gerovės kūrimą. *Linkime Akademijai stiprėti ir klestėti.*

*Mecenato vardas suteiktas
2004 m. vasario 4 d.
„už nuopelnus plėtojant
Lietuvos žemės ūkio universiteto
ryšius su gamyba Lietuvoje ir užsienyje,
nuolatinę paramą stiprinant
Žemės ūkio inžinerijos fakulteto
mokymo bazę, paramą studijoms
ir mokslo tyrimams
bei aktyvų dalyvavimą
Universiteto bendruomenės gyvenime“.*

Generalinė direktorė Dalia Balsienė

Ateities pl. 50, LT-52106 Kaunas
+370 37 405401
<https://lytagra.lt/>
<https://www.linkedin.com/company/ab-lytagra/>

*Mecenato vardas suteiktas
2004 m. vasario 4 d.*

*„už šviečiamąją veiklą, žemės ūkio
pasiekimų propagavimą ir indėlį į
Agronomijos fakulteto mokslinio-
mokomojo ir kūrybinio darbo veiklą,
prestižinės auditorijos įrengimą ir
metodinę paramą stiprinant fakulteto
mokymo bazę“.*

*Vytauto Didžiojo universiteto
„Metų mecenato“ apdovanojimas
2022 m. už ženklų indėlį į Universitetą
ir jo veiklas: rėmė studijas ir studentus,
mokslą ir jo plėtrą, investavo į
Universiteto infrastruktūrą.*

Generalinis direktorius Jonas Bakšys

Parko g. 6, LT-58350 Akademija, Kėdainių r.
+370 347 37030
www.dotnuvabaltic.lt
<https://www.linkedin.com/company/dotnuva-baltic-uab>

Uždaroji akcinė bendrovė DOTNUVA BALTIC

UAB „Dotnuva Baltic“ ūkininkams Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje padeda parinkti tinkamus sprendimus, kurie leistų ūkiui daugiau uždirbti ir neštų ilgalaikę naudą. Viena stipriausių žemės ūkio technikos pardavimo ir priežiūros įmonių Baltijos šalyse turi profesionalų, tarp-tautiniu mastu sertifikuojamą žemės ūkio technikos prekybos ir priežiūros tinklą: 16 techninės priežiūros centrų, 7 iš jų – Lietuvoje. Įmonėse dirba beveik 300 darbuotojų.

Pagrindinės įmonės veiklos sritys yra žemės ūkio technikos pardavimas ir nuoma, priežiūra ir atsarginių dalių tiekimas, taip pat prekyba grūdų ir fermų įranga.

Nuo įmonės veiklos pradžios joje visuomet dirbo gausus Akademijos absolventų būrys. Šiuo metu 26 įmonės specialistai yra baigę inžinerijos, finansų ir ekonomikos bakalauro ar magistrantūros studijas Akademijoje.

Įsikūrusi Akademijos ištakas menančioje Dotnuvoje, įmonė skiria ypatingą dėmesį inovacijoms, mokslu grįstoms kompetencijoms ir, žinoma, partnerystei su mokslo institucijomis. Su Akademija įmonę sieja ilgalaikis glaudus bendradarbiavimas. UAB „Dotnuva Baltic“ yra nuolatinė parodos „Ką pasėsi...“ dalyvė, nemažai prisidėjusi ir prie šios parodos infrastruktūros kūrimo. 2015 m. Akademijai padovanojo naują traktorių „CASE IH Farmall U Pro 115“, skirtą Universiteto studentams mokytis ir efektyviai praktiškai tobulėti. 2017 m. įmonė savo lėšomis atnaujino dvi Agronomijos ir Inžinerijos fakultetų auditorijas. Ženkli parama skiriama mokslinių tyrimų, studijų ir bendrai infrastruktūrai gerinti, taip pat leidybai, mokslinėms konferencijoms ir kitiems renginiams organizuoti. Kartu su Akademijos atstovais dalyvauta naujų technologijų tyrimuose ir jų pristatymuose mokslo bendruomenei bei ūkininkams.

UAB „Dotnuva Baltic“ vadovai ir specialistai prisideda prie studijų kokybės ir procesų gerinimo: skaito paskaitas inžinerijos studentams, daro praktinius įmonės veiklos pristatymus, kartu su Akademijos atstovais lankosi gimnazijose ir moksleiviams demonstruoja modernaus žemės ūkio sektoriaus bei jo profesijų perspektyvas.

UAB „Dotnuva Baltic“ – nuolatinė parodos „Ką pasėsi...“ dalyvė ir rėmėja

Įmonės atstovai yra Akademijos kanclerės Patariamiosios tarybos nariai, prisideda prie šios svarbios mokslo ir studijų institucijos strateginio vystymo idėjų generavimo.

Uždaroji akcinė bendrovė BALTIC AGRO

UAB „Baltic Agro“ – tai viena iš grupės „Danish Agro“ įmonių. Šios grupės įmonių bendras tikslas – teikti vertę kuriančias paslaugas ir rasti sprendimus visose veiklos srityse: grūdų supirkimo ir prekybos pašarais, trąšomis, augalų apsaugos priemonėmis ir sėklomis.

Šiandien „Baltic Agro“ yra viena didžiausių Lietuvos įmonių, kurioje dirba daugiau nei 200 profesionalių specialistų, pasirengusių konsultuoti, padėti žemdirbiams užauginti aukščiausios kokybės produktus.

UAB „Baltic Agro“ komanda, kurioje daug Akademijos absolventų

Per 28 įmonės veiklos metus ne kartą keitėsi įmonės pavadinimas, darbuotojai, bet yra dalykų, kurie nesikeičia, būtent pagrindinės vertybės, kuriomis vadovaujamasi ir priimant strateginius sprendimus, ir kasdieniame darbe, – tai orientacija į produktų ir paslaugų kokybę, kompleksumą ir pridėtinę vertę žemdirbiams.

Įmonė nuolat plečia ir modernizuoja savo veiklą. 2004 m. pradėtas eksploatuoti modernus sėklų fabrikas, 2011 m. įsigytas Vilkaviškio grūdų elevatorius, 2014 m. pastatytas elevatorius Panevėžyje, o 2019 ir 2020 m. įsigyti grūdų elevatoriai Pakruojyje ir Kėdainiuose. UAB „Baltic Agro“ ne tik superka grūdinių kultūrų derlių, bet ir prekiauja trąšomis, augalų apsaugos priemonėmis, sėklomis, gyvulininkystei skirtais produktais, atlieka dirvožemio tyrimus, teikia mobilius pašarų gamybos ir kitas paslaugas.

Prie įmonės sėkmės prisideda ir nuolatinė partnerystė su Akademija. Šiuo metu įmonėje dirba daugiau nei 30 Akademijos absolventų. Akademijos baigimo diplomas visada yra svarbus veiksnys vertinant potencialaus darbuotojo išsilavinimą. Kasmet 4-5 Akademijos studentai įmonėje neatlygintinai atlieka praktiką, kurios metu iš arti susipažįsta su įmonės veikla ir Lietuvos žemės ūkiu, įgyja technologinių procesų valdymo įgūdžių.

UAB „Baltic Agro“ kolektyvas Akademijai linki kūrybiškumo, kantrybės ir įkvėpimo ugdant ateities žemės ūkio specialistų kartas – ne tik kaip specialistus, bet ir kaip asmenybes.

*Mecenato vardas
suteiktas 2005 m. kovo 23 d.
„už nuolatinę paramą
LŽŪU Agronomijos fakulteto
studentams bei mokslininkams,
mokslinės-mokymo bazės stiprinimą,
didelį indėlį į mokslinį-kūrybinį darbą
bei žemės ūkio mokslo pasiekimų
propagavimą“.*

Generalinis direktorius Arūnas Bielskis

Ukmergės g. 322, LT-12106 Vilnius
+370 5 270 1187
www.balticagro.lt/

*Mecenato vardas suteiktas
2006 m. balandžio 19 d.
„už nuopelnus plėtojant
Lietuvos žemės ūkio universiteto
ryšius su gamyba, nuolatinę
paramą gerinant
Žemės ūkio inžinerijos fakulteto
mokymo bazę, paramą studijoms ir
moksliniams tyrimams“.*

Vadovas Albinas Šulinskas

Ateities pl. 31, LT-52167 Kaunas
+370 37 457077
www.delaval.com.lt
<https://www.linkedin.com/company/delaval/>

Uždaroji akcinė bendrovė DELAVAL

Įmonės „DeLaval“ istorija prasidėjo nuo Švedijos išradėjo Gustavo de Laval, kuris 1878 m. užpatentavo išcentrinį pieno separatorių ir 1883 m. įkūrė AB „Separator“. Per savo gyvenimą G. de Lavalas gavo 92 švediškus patentus ir įkūrė 37 bendroves. Jis buvo ne tik išskirtinis išradėjas, bet ir žmogus, tikėjęs, kad atliekant mokslinius tyrimus galima pasiekti viską. 1963 m. AB „Separator“ pakeitė pavadinimą į „Alfa Laval“, o 2000 m. bendrovės „Alfa Laval“ dalis buvo pavadinta „DeLaval“. Šiandien „DeLaval“ yra pasaulinė melžimo įrangos ir sprendimų, skirtų pieno gamintojams, lyderė, kuri leidžia užtikrinti tvarią maisto gamybą, puikią pieno kokybę ir gyvulių sveikatą. Lietuvoje „DeLaval“ veikia nuo 1996 m. ir yra viena iš pradininkių, tiekianti inovatyvias karvių melžimo ir gyvulių laikymo bei priežiūros technologijas.

„DeLaval“ kuria, gamina ir parduoda melžimo ir šėrimo robotus, automatizuotas fermų valdymo sistemas, įvairias karvių gerovės užtikrinimo bei ligų prevencijos priemones. Įmonė siūlo sprendimus ir tiekia produktus tiek mažiems šeimos ūkiams, tiek didelėms žemės ūkio bendrovėms.

Galima pasidžiaugti, kad ketvirtadalis „DeLaval“ darbuotojų Lietuvoje yra Akademijos absolventai. Tai – motyvuoti, darbštūs ir patikimi žinių bagažą sukaupę žmonės, itin prisidedantys prie sėkmingos įmonės veiklos, ypač vertinami ilgamečiai, lojalūs darbuotojai, greitai besiorientuojantys kintančioje rinkoje.

Prieš daugiau nei 15 metų UAB „DeLaval“ Akademijai padovanojo mokymų auditorijos įrangą. Mokomajame ūkyje veikia „DeLaval“ melžimo aikštelė, sumontuotos automatinės gyvulių šėrimo stotelės, naudojamas pašaro pristūmimo ir permaišymo robotas „OptiDuo“. Bendrovės specialistai nuolat rengia paskaitas studentams apie naujausias „DeLaval“ technologijas, dalyvauja rengiamose Karjeros dienose, žemės ūkio technikos parodose, Patariamąsios tarybos veikloje. Įmonė tikisi ir toliau sėkmingai bendradarbiauti su Akademija, plėtojant automatizuoto pieno ūkio sprendimus.

UAB „DeLaval“ įrengtos auditorijos atidarymas

UAB „DeLaval“ šimtmečio proga Akademijai *linki sėkmės vykdant prasmingas ir praktiškas studijas, jungiančias žinias ir inovatyvias technologijas, neišsenkančios energijos siekiant užsibrėžtų tikslų, ruošiant aukštos kvalifikacijos žemės ūkio specialistus.*

Uždaroji akcinė bendrovė DOJUS AGRO

UAB „Dojus agro“ – tai šeimos verslas, lietuviško kapitalo įmonė, priklausanti įmonių grupei „Dojus“, veikiančiai Lietuvoje ir Latvijoje, ir jau daugiau nei 30 metų sėkmingai dirbanti žemės ūkio sektoriuje. Pagrindinė įmonės veikla – žemės ūkio, miško ir komunalinės technikos, tiksliosios žemdirbystės sprendimai, atsarginių dalių pardavimas ir techninė priežiūra, naudotos technikos ir specializuotų (durpynų, geležinkelių ir t. t.) sektorių mašinų pardavimas, dirvožemio tyrimų paslauga. Aktyviai vystoma sritis – saulės elektrinės. Įmonė turi prekybos ir techninės priežiūros vietų Kaune, Šiauliuose, Šakiuose, Panevėžyje, Vilniuje, Mažeikiuose ir Plungėje.

Nuo 1997 m. UAB „Dojus agro“ yra didžiausios pasaulyje žemės ūkio mašinų gamintojos „Deere & Co“ atstovė Lietuvoje. 2022 m. bendrovė atidarė Tiksliosios žemdirbystės centrą, kuriame galima susipažinti ir konsultuotis technikos ir agronominių sprendimų suderinamumo, ūkio valdymo skaitmenizavimo, tiksliosios žemdirbystės įrangos ir tvarumą gerinančių technologijų taikymo klausimais.

Įmonės įkūrėjas, pagrindinis akcininkas ir valdybos narys Pranas Dailidė – Akademijos absolventas, 1980 m. baigęs agronomijos studijas. Jis taip pat yra VDU Tarybos narys ir Akademijos alumnų klubo viceprezidentas. Šiuo metu įmonėje dirba daugiau nei 50 Akademijos absolventų, dalis jų eina vadovaujamas pareigas.

VDU ŽŪA dėstytojai ir studentai UAB „Dojus agro“ įmonėje

„Dojus agro“ jau daugelį metų glaudžiai bendradarbiauja su Akademija, prisidedama prie studijų programų kūrimo ir tobulinimo, steigdama skatinamąsias stipendijas studentams, teikdama paramą regiono studentams, sudarydama sąlygas studentams atlikti praktiką įmonėje. Kartu su Akademija ir Šakių rajono savivaldybe bendrovė 2023 m. Šakiuose įsteigė inžinerijos, gamtos mokslų, verslumo ir ekologijos klases.

100-mečio proga Akademijai linkime gyvuoti dar daugybę metų, būti šiuolaikiška, patrauklia universitetine institucija, kurioje jaunuoliai noriai rinktųsi studijas, o jas baigę – užtikrintų modernaus ir tvaraus žemės ūkio sektoriaus pokyčius.

*Mecenato vardas
suteiktas 2007 m. rugsėjo 26 d.
„už ilgalaikį bendradarbiavimą
tobulinant ir vykdamą
inžinerijos studijų programas,
paramą modernizuojant
studijų infrastruktūrą
ir Universiteto renginių rėmimą“.*

Įmonių grupės vadovas Donatas Dailidė

Palangos g. 2-32, LT-01117 Vilnius
+370 5 266 2266
www.dojusagro.lt/
<https://www.linkedin.com/company/dojus-agro/>

*Mecenato vardas
suteiktas 2008 m. kovo 19 d.
„už glaudų mokslinį bendradarbiavimą
ir nuolatinę paramą stiprinant
Agronomijos fakulteto
mokslo ir studijų bazę“.*

Generalinis direktorius
Aurimas Lukoševičius

Jonalaukio k., Ruklos sen., LT-55296, Jonavos r.
+370 37 405 401
www.agrochema.lt
<https://www.linkedin.com/company/agrochema-lt/>

Uždaroji akcinė bendrovė AGROCHEMA

Jau 30 metų UAB „Agrochema“ keliauja kartu su Lietuvos, Latvijos ir Estijos žemdirbiais, padeda jiems auginti kokybišką maistą. Bendrovė kartu su žemdirbiais – kiekviename žingsnyje nuo sėklų parinkimo, dirvos maitinimo iki grūdų supirkimo. Nuolat tobulinamas azoto trąšų asortimentas ir kokybė, teikiamos konsultacijos ir praktinės rekomendacijos klientams. Sodininkai ir daržininkai, užsukę į mūsų 10 firminių (9 Lietuvoje, 1 Latvijoje) ir elektroninę parduotuvę, apsirūpina lietuviškomis skystosiomis ir biriosiomis trąšomis, profesionaliais durpių mišiniais ir efektyviomis augalų apsaugos priemonėmis. Bendrovės supirkti grūdai keliauja ne tik į Europą, bet ir į Beniną, Saudo Arabiją, Maroką, Indoneziją.

Per 30 metų įmonė sparčiai išsiplėtė, pelnė aukštų apdovanojimų. 2022 m. pagal veiklos rezultatus „Verslo žinių“ sudarytame įmonių TOP 1 000 įmonė užėmė 22 vietą.

Bendrovės sukurtos skystosios trąšos „Lyderis“ 2005 m. pelnė konkurso „Lietuvos metų gaminy“ aukso medalį, o 2022 m. tokį patį įvertinimą pelnė skystosios azoto trąšos su siera „Lyderis NS27-6“.

Šie platūs įmonės užmojai ir laimėjimai nebūtų buvę pasiekti be atsidavusių ir profesionalių darbuotojų, kurių joje dirba iš viso per 400, iš jų – 54 Akademijos absolventai: agronomai, buhalteriai, inžinieriai, ekonomistai, vadybos specialistai. Ne vienas iš jų atėjo atlikti praktikos ir, patekęs į draugišką, ugdomąją aplinką, pasiliko ilgam.

Bendradarbiavimas su Akademija atneša sėkmę: Akademijos išugdyti absolventai dirba „Agrochemoje“, o ši įmonė duoda indėlį į Universiteto infrastruktūrą. Dar 2008 m. buvo atidaryta atnaujinta viena didžiausių Akademijos Centrinų rūmų auditorijų.

Kartu su UAB „Agrochema“ atstovėmis

Akademijoje buvo sėkmingai įgyvendinti UAB „Agrochema“ kofinansuoti MTEP projektai, skirti įvairioms skystosioms trąšoms kurti, tirti, gamybos ir platinimo dokumentacijai parengti, efektyvumui, saugumui, poveikiui, daromam aplinkai, įvertinti (projektų vadovas – prof. V. Paulauskas). Bus toliau bendradarbiaujama kuriant inovatyvius tręšiamuosius produktus.

Sveikindami Akademiją 100-mečio proga linkime, kad visada pirmoje vietoje būtų žmogus, jo žinios, atsakingas santykis su profesija. Tik nepamesdami pradmenų, būdami arčiau žemės – visa ko pagrindo, bendradarbiaudami ir padėdami vieni kitiems, stiprindami verslo ir mokslo bendrystę, kursime modernią Lietuvą ir ugdysime žemę mylinčius žmones. Ir toliau likite žemės ūkio vystymosi skatinimo centru.

Uždaroji akcinė bendrovė ŽEMTIEKIMAS

UAB „Žemtiekimas“ istorija prasideda 1959 m., kai Biržuose buvo įkurta žemės ūkio technikos aprūpinimo, priežiūros ir atsarginių dalių tiekimo įmonė. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir įsigalint rinkos sąlygoms, įmonė pertvarkyta į UAB „Biržų žemtiekimas“. Bendrovė, atsakingai vertindama riziką, priimdama ryžtingus sprendimus, gerindama įmonės ir kokybės vadybos sistemas, užtikrino stabilų verslo augimą, išplėtė savo veiklos geografiją. Kadangi įmonės veikla aprėpia visą Lietuvą, 2022 m. „Biržų žemtiekimas“ pakeitė pavadinimą į „Žemtiekimas“ ir atsisakė iki tol lydėjusios vietos žymos.

Šiandien UAB „Žemtiekimas“ yra gerai žinoma ir sėkminga įmonė, galinti pasiūlyti savo klientams itin platų žemės ūkio technikos asortimentą, skirtą tiek augalininkystės, tiek gyvulininkystės, tiek miško pramonės ūkiams, taip pat technologinius sprendimus gyvulininkystės ūkiams modernizuoti. UAB „Žemtiekimas“ prekiauja traktoriais ir kombainais „Deutz-Fahr“, purkštuvais „Hardi“, pašarų ruošimo technika „Kuhn“ ir SIP, sėjamosiomis „Mzuri“ – iš viso 20 specializuotų Europos žemės ūkio technikos gamintojų produktais. Ypatingas dėmesys skiriamas technikos garantinei ir pogarantinei techninei priežiūrai. Gyvulininkystės ūkiams siūlomos kompanijos GEA technologijos, jas pritaikant ūkių individualiems poreikiams. UAB „Žemtiekimas“ atstovauja ir žinomoms miško technikos gamintojoms: Suomijos kompanijai „Logset“ ir Švedijos – „Vimek“.

Įmonės veiklos sėkmę užtikrina konkurencinga darbuotojų komanda, kurios daugiau nei 20 proc. sudaro Akademijos absolventai.

UAB „Žemtiekimas“ – visų parodų „Ką pasėsi...“ dalyvė

Akademija yra ilgametis bendrovės partneris. UAB „Žemtiekimas“ visuomet palaiko Akademijos iniciatyvas, prisideda prie vykdomų projektų, aktyviai įsitraukia į organizuojamas parodas. Bendradarbiavimo pradžią galima sieti su 1995 m., kai bendrovė prisijungė prie ilgalaikių, didelės apimties Akademijos investicinių infrastruktūros projektų, taip pat pradėjo

*Mecenato vardas
suteiktas 2012 m. sausio 25 d.
„už Universiteto rėmimą
lėšomis, moksline literatūra,
technine įranga ir
kitomis priemonėmis,
svarbiomis Universitetui“.*

Generalinis direktorius
Saulius Silickas

Tiekimo g. 4, LT-41128 Biržai
+370 450 31383
www.zemtiekimas.lt/

*Mecenato vardas
suteiktas 2005 m. kovo 23 d.
„už nuopelnus plėtojant
LŽŪU ryšius su žemės ūkio
produkcijos gamintojais
Lietuvoje ir užsienyje,
nuolatinę paramą stiprinant
Agronomijos fakulteto
mokslinę ir studijų bazę
bei mokslinius tyrimus,
Universiteto renginių rėmimą
ir aktyvų dalyvavimą juose“.*

dalyvauti parodose „Ką pasėsi...“. Bendradarbiauta net 28 metus, taigi visiškai tikimės, kad tai tęsis dar ne vieną dešimtmetį.

Šimtmetis yra ypatinga proga pažymėti Akademijos ilgalaikį įnašą žemės ūkio, mokslo ir švietimo srityse. Per šimtmetį Akademia tapo ne tik žinių, bet ir žemės ūkio sektoriaus vystymo varikliu. Linkime ir toliau plėsti savo akademinį horizontą, kuriant naujas galimybes mokslui ir žemės ūkio sektoriui. Būdami Universiteto strateginiai partneriai, ir toliau visokeriopai palaikysime prasmingas iniciatyvas, būsime šalia. Tegul šimtmečio proga būna naujų pasiekimų ir proveržių pradžia!

Uždaroji akcinė bendrovė ARVI IR KO

UAB „ARVI ir ko“ veikla nutraukta. Akademijos bendruomenė yra dėkinga šios įmonės buvusiems vadovams už ilgalaikę ir abiem pusėms naudingą partnerystę, už suteiktą paramą studijų ir mokslinių tyrimų plėtrai.

Uždaroji akcinė bendrovė IVABALTĖ

1995 m. Rokiškyje įkurta įmonė „Ivabaltė“ viena iš pirmųjų rinkoje pradėjo diegti išmaniosios žemdirbystės principus. Vertinant pagal mūsų krašto žemdirbių norą ir mokėjimą moderniai ūkininkauti, 1999 m. „Ivabaltė“ tapo ir išlieka vienintelė oficiali Vokietijos traktorių gamintojo „Fendt“ atstovė Lietuvoje, siūlanti aukščiausios klasės žemės ūkio techniką. Įmonė taip pat atstovauja rinkos lyderiams „Joskin“, „Horizon“, „Rauch“, „Prinoth“, „Trioliet“, „Aft“, „Krampe“, „Humus“, „Stoll“, „Huqsvarna“.

Pagrindinės „Ivabaltės“ veiklos sritys – žemės ūkio technikos didmeninė ir mažmeninė prekyba, šios technikos priežiūra ir remontas, išmanioji žemdirbystė, prekyba atsarginėmis dalimis. „Mus pasirinkusius Lietuvos ūkininkus vienija labai aiškus bruožas – tai profesionali žemės ūkio technika, skirta suprantantiems, kaip svarbu žengti kartu su naujovėmis, lemiančiomis lyderystę nuolat didėjančioje konkurencinėje aplinkoje. Ūkių stambėjimo tendencijos išlieka, tai skatina rinktis efektyviausią ir patikimiausią techniką bei profesionalų ir greitą jos aptarnavimą“, – akcentavo „Ivabaltės“ įkūrėjas ir generalinis direktorius Irmantas Tarvydis, kuris savo sėkmės kelią pradėjo po studijų Akademijoje, tapęs mechanikos inžinerijos magistru. „Ivabaltės“ DNR – efektyvi ir kokybiška techninė priežiūra, išmanūs sprendimai ir profesionali komanda, parenkanti konkrečiam ūkiui tinkamiausius sprendimus. Šiandien „Ivabaltėje“ – daugiau kaip 70 darbuotojų, 6 iš jų baigė Akademiją.

Prie eksponuojamo traktoriaus „Fendt“

Bendradarbiavimas su Akademija prasidėjo iš karto po bendrovės įkūrimo, kai ji kartu su kitomis keturiomis įmonėmis inicijavo šiandien puikiai visiems žinomą parodą „Ką pasėsi...“. 2005 m. „Ivabaltės“ lėšomis įrengta tuometės Žemės ūkio mašinų katedros konferencijų salė. Įmonė parama bei iniciatyvomis nuolat padeda gerinti mokymo procesą, skiria stipendijas Akademijos studentams, teikia paramą mokymų bazei atnaujinti.

*Mecenato vardas
suteiktas 2012 m. sausio 25 d.
„už Universiteto rėmimą
lėšomis, moksline literatūra,
technine įranga ir
kitomis priemonėmis,
svarbiomis Universitetui“.*

Generalinis direktorius

Irmantas Tarvydis

Stoties g. 23, LT-42164 Rokiškis
+370 615 25222
www.ivabalte.lt/
<https://www.linkedin.com/company/ivabalte/>

„Ivabaltė“ aktyviai padeda ne tik esamiems, bet ir būsimiems studentams. 2021 m. I. Tarvydžio iniciatyva kartu su Akademija Rokiškio rajone pradėtas įgyvendinti inžinerinės klasės projektas. 2021–2023 m. iniciatyva išplito į dar 8 savivaldybes, pamokas inžinerinėje klasėje 2023 m. lankė jau per 1 000 moksleivių. 2023 m. „Ivabaltė“ kartu su kitomis 8 žemės ūkio verslo įmonėmis tapo Akademijos žemės ūkio mokslo ir inovacijų plėtros fondo steigėja.

„Akademijos 100-metis yra akivaizdus faktas, kad ši universitetinė institucija yra kertinis šiuolaikinio Lietuvos žemės ūkio akmuo. Moksliniai tyrimai, išskirtinė kompetencija rengiant bene svarbiausios Lietuvos ūkio šakos specialistus – tai pagrindas ateinantiems šimtmečiams. Linkime, kad Akademijos istorija būtų beribiai ilga ir prasminga. Taip, kaip buvo pastarąjį šimtmetį“ (I. Tarvydis).

Uždaroji akcinė bendrovė KUSTODIJA

UAB „Kustodija“ veikla nutraukta. Akademijos bendruomenė dėkinga šios įmonės buvusiems vadovams už ilgalaikę ir abiem pusėms naudingą partnerystę, suteiktą paramą studijų ir mokslinių tyrimų plėtrai.

*Mecenato vardas
suteiktas 2016 m. vasario 10 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio
universiteto
mokslo ir studijų bazę“.*

AGROKONCERNO įmonių grupė

Pasitikėjimu grindžiama sėkmė – šis šūkis lydi įmonę „Agrokonzernas“, kurios istorija prasidėjo nuo komercinės veiklos – prekybos trąšomis. Nedidelė įmonė per daugiau nei 30 veiklos metų išaugo į žemės ūkio sektoriaus lyderę Lietuvoje. Šiuo metu „Agrokonzerno“ įmonių grupę sudaro daugiau nei 50 įmonių, užsiimančių žemdirbiams skirtų paslaugų teikimu, žemės ūkio produktų gamyba, prekyba, eksportu ir perdirbimu. Taip pat aktyviai žengiama į naujas sritis, ypač į atsinaujinančių išteklių energetiką.

„Agrokonzerno“ įmonių grupė vienintelė šalyje turi nuosavą žemės ūkio inovacijų ir tyrimų centrą „AgroITC“. Tarptautiniu sertifikatu įvertintame centre atliekami moksliniai tyrimai, kurių rezultatai nuosekliai taikomi įmonių veikloje. Tyrimų centrui priklauso daugiau nei 9 000 bandymų laukelių įvairiuose šalies regionuose. Juose atliekami bandymai, kuriamos ir testuojamos augalų auginimo technologijos.

Įmonių grupės veikla neatsiejama nuo stiprių partnerysčių. „Agrokonzerno“ įmonių grupės savininkas Ramūnas Karbauskis, būdamas įžvalgus vizionierius, suprato mokslo ir verslo sinergijos galią. Aplink save į komandą jis subūrė bendraminčius iš savo *alma mater*. 2006 m. pradėta kryptinga partnerystė su tuometiu Žemės ūkio universitetu.

Grupės generalinis direktorius Valdas Eimontas, įmonės „Agrokonzernas“ direktorius Edgaras Šakys, komercijos direktorius Arnas Radzevičius, produktų vadovė Liveta Budreckytė, „AgroITC“ direktorius Mažvydas Petrakis – tai tik keli profesionalai, Akademijos absolventai, kurie dirba, kad ant mūsų stalų netrūktų kokybiško maisto.

„Agrokonzerno“ jaunimas

Šiuo metu „Agrokonzerno“ įmonių grupėje dirba daugiau nei 1 200 darbuotojų. Net apie 70 proc. šių specialistų yra Akademijos absolventai. Per daugiau nei 17 metų pasirašyta apie 100 bendradarbiavimo sutarčių. Kasmet apie 20 studentų atlieka vasaros praktiką, daug jų įsidarbina grupės įmonėse. Ši strategija padeda būti žingsniu priekyje, sparčiau augti ir tobulėti.

Esame dėkingi Akademijos bendruomenei už plačiai atvertas duris ir pasitikėjimą. Neabejojame, kad ši partnerystė prisidėjo prie svarbių žemės ūkio sektoriaus pokyčių.

„Agrokonzerno“ įmonių grupės vardu sveikiname Akademijos bendruomenę ir linkime tęsti pradėtus darbus, būti vizionieriais ir įkvėpėjais, savo srities profesionalų kalviais ir inovatoriais. Tai ypač svarbu, nes mus vienija bendras tikslas. Dėkojame, kad jau ne vieną dešimtmetį kartu „Ateitį kuriame žemėje“.

AGRO
KONCERNO GRUPĖ

*Mecenato vardas
suteiktas 2012 m. sausio 25 d.
„už įsteigtų vardinių stipendijų fondus
ir už Universiteto rėmimą lėšomis,
mokslinę literatūrą, techninę įrangą
ir kitomis priemonėmis,
svarbiomis Universitetui“.*

Įmonių grupės generalinis direktorius
Valdas Eimontas

Vėrupės g. 1, LT-54328 Babtų k., Kauno r.
+370 37 490 490
www.agrokoncernas.lt/
<https://www.linkedin.com/company/agrokoncernas-group/>

*Mecenato vardas
suteiktas 2013 m. sausio 30 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio universiteto
studijų ir mokslo bazę“.*

Generalinis direktorius
Vidmantas Jonika

Buvęs įmonės vadovas J. Varkalys su
Akademijos kanclere A. Miceikiene

Telšių g. 39, LT-90163 Plungė
+370 698 53787
www.plungesjonis.lt/

Uždaroji akcinė bendrovė PLUNGĖS JONIS

UAB „Plungės Jonis“ kildinama iš 1956 m. įsteigtos Rietavo ir 1960 m. – Plungės melioracijos mašinų stočių, kurios 1963 m. buvo reorganizuotos į Plungės melioracijos statybos valdybą. Daugiau kaip 30 metų šiai įmonei vadovavo Akademią baigęs šviesios atminties inžinierius hidrotechnikas Vladislovas Kazlauskas. Vyriausiuoju inžinieriumi dirbo hidrotechnikos magistras Jonas Varkalys. 1992 m. Plungės valstybinė melioracijos įmonė reorganizuota, ir įkurta UAB „Plungės Jonis“, o 1993 m. – ir UAB „Plungės Lagūna“. Iki 2017 m. UAB „Plungės Jonis“ vadovas ir valdybos pirmininkas buvo Jonas Varkalys, kurį išrinkus Lietuvos Respublikos Seimo nariu įmonės vairą perėmė Vidmantas Jonika.

Per 30 veiklos metų bendrovė smarkiai išaugo. Pradėjusi nuo melioracijos įrenginių remonto ir priežiūros darbų, UAB „Plungės Jonis“ tapo žinoma Lietuvoje kaip geležinkelių, tiltų, kelių ir gatvių, inžinerinių tinklų statybos ir remonto įmonė.

Bendrovė – daugkartinė „Verslo žinių“ konkurso „Gazelė“ nugalėtoja, jai suteikta nominacija „Geriausia geležinkelio statybos firma“, bendrovė ne kartą apdovanota Lietuvos pramonininkų konfederacijos nominacija „Sėkmingai dirbanti įmonė“. UAB „Plungės Jonis“ globojo Plungės merginų sunkiaatlečių komandą, įrengė europinio lygio automobilių kroso kompleksą „Žemaitija“, jame organizavo Lietuvos ir tarptautines automobilių kroso varžybas, taip pat buvo tarptautinio Mykolo Oginskio ir kitų festivalių mecenatė.

UAB „Plungės Jonis“ ypač rūpinasi specialistų kvalifikacija. Iš 60 įmonės darbuotojų daugiau kaip pusė turi aukštąjį išsilavinimą ir yra baigę Akademią arba joje mokosi.

Bendrovės vadovas, taip pat bendrovės inžinieriai, techniniai darbuotojai nuolat bendravo ir bendradarbiavo su Akademija, nemažai nuveikė, kad daugiau Plungės ir Rietavo gimnazistų vyktų studijuoti į Akademią, itin prisidėjo prie absolventų klubo „ŽŪA alumnai“ veiklos ir šio klubo Plungės ir kai kurių kitų skyrių įsteigimo.

Bendrovės komanda, kurioje daug Akademijos absolventų

Akademijos šimtmečio proga sveikiname VDU rektorių prof. Juozą Augutį, Akademijos kanclerę prof. Astridą Miceikienę ir visą bendruomenę su 100 metų jubiliejumi. Dėkojame už ilgametį bendradarbiavimą, reikšmingą vaidmenį rengiant specialistus ir svarų indėlį į Lietuvos ekonomiką. *Tegul Jūsų parengti specialistai ir mokslo pasiekimai tampa vizijos „Lietuva 2050“ įgyvendinimo garantu ir suteikia naujų galimybių kurti Lietuvos ateitį ir žmonių gerovę.*

Viešoji įstaiga

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO KONSULTAVIMO TARNYBA

Prieš 30 metų įkurta Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) yra visokeriopai susijusi su Akademija. Įstaigos centrinė buveinė yra Akademijos miestelio (Kėdainių r.) pastate, 1930 m. iškilusiame tuomečio Akademijos rektoriaus Juozo Tonkūno iniciatyva. Jame tada veikė Namų ūkio fakultetas.

Visus 3 veiklos dešimtmečius Tarnyba palaiko bendrystę su Akademija. Drauge užsiimama įvairia veikla, inicijuojami ir įgyvendinami žemės ūkio plėtrai ir žemdirbiams svarbūs projektai.

Kasmet Tarnybos specialistai lankosi Akademijos fakultetuose, bendrauja su dėstytojais ir studentais, diskutuoja aktualiais žemės ūkio klausimais, dėsto „Įvadą į žemės ūkio konsultavimą“, pristato Tarnybos veiklą ir žemdirbiams teikiamas paslaugas, vertina baigiamuosius studentų darbus.

Akademijos studentai – dažni Tarnybos mokymų centro „Agroakademija“ svečiai. Jie supažindinami su Tarnybos specialistų sukurtomis ir nuolat tobulinamomis programomis: ūkio valdymo programa „e-GEBA“ ir informacine sistema IKMIS, praktiškai išbando jų galimybes.

Bendrystė abiem pusėms naudinga ir įvairialypė. Tarnyba įrengė studentams svarbią auditoriją, skiria vardines stipendijas aukščiausiais balais į pirmą kursą įstojusiems studentams, dalyvauja Akademijoje organizuojamose parodose ir absolventų klubo „ŽŪA alumni“ veikloje, priima studentus atlikti praktiką.

Akademija atsidėkoja parengtais specialistais, kasmet papildančiais Tarnybos darbuotojų gretas. Visą Lietuvą aprėpiančiuose Tarnybos biuruose, taip pat centrinės buveinės skyriuose sėkmingai dirba net 117 Akademijos absolventų. Visi jie – konsultantai, specialistai, skyrių, biurų ir pačios Tarnybos vadovai. Teikdami ūkininkams, kaimo verslininkams, žemės ūkio bendrovėms finansinės apskaitos, verslo ekonomikos, augalininkystės paslaugas ir konsultacijas, atlikdami kitus reikšmingus darbus, pelnę klientų pasitikėjimą, ne vienas iš jų priklauso geriausių Tarnybos darbuotojų gretoms.

Agromijos fakulteto studentai mokymų centre „Agroakademija“

Didžiudamiesi mums įteiktomis „alma mater“ mecenato regalijomis ir sveikindami visą Akademijos bendruomenę veiklos 100-mečio proga, linkime sėkmingai toliau gyvuoti ir dar daugiau galimybių plėtoti visokeriopai naudingą partnerystę.

*Mecenato vardas
suteiktas 2013 m. kovo 1 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio universiteto
mokslo ir studijų bazę“.*

Direktorius Saulius Cironka

Stoties g. 5, LT-58343 Akademija, Kėdainių r.
+370 655 67 569
www.lzukt.lt/
<https://www.linkedin.com/company/lietuvos-%C5%BEem%C4%97s-%C5%ABkio-konsultavimo-tarnyba/>

EWA

*Mecenato vardas
suteiktas 2014 m. lapkričio 12 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio
universiteto
mokslo ir studijų bazę“.*

Vadovas Gediminas Kvietkauskas

Tikslas g. 10, LT-54311 Kumpių k., Kauno r.
+370 37 262318
www.ewa.lt/
<https://www.linkedin.com/company/eastwestagro/>

Akcinė bendrovė EAST WEST AGRO

„East West Agro“ (EWA) – lietuviško kapitalo akcinė bendrovė, viena didžiausių žemės ūkio technikos prekybos įmonių Lietuvoje, įkurta 2006 m. Iš pradžių siejusi savo veiklą su eksportu, 2008 m. įmonė ėmė bendradarbiauti su viena iš lyderiaujančių ir didžiausių pasaulyje žemės ūkio technikos gamintojų įmonių grupių AGCO, o 2015 m. EWA tapo vieno didžiausių pasaulyje žemės ūkio technikos gamintojų „Massey Ferguson“ oficialiu importuotoju Lietuvoje. Bendrovės pagrindinė buveinė – Kauno rajone, padaliniai – Šiaulių r., Kupiškioje ir Plungėje. Stabiliai užaugusi bendrovė yra žemės ūkio technikos pardavėjų Lietuvoje TOP 3 gretose.

Pagrindinės EWA veiklos sritys: prekyba nauja ir naudota žemės ūkio technika, jos atsarginėmis dalimis, žemės ūkio technikos remonto darbai ir techninė priežiūra, technikos nuomos paslaugos.

Bendrovės komandoje – apie 60 proc. VDU ŽŪA absolventų, tarp jų – įmonės steigėjai Gediminas Kvietkauskas ir Danas Šidlauskas.

Būsimas įmonės steigėjas G. Kvietkauskas, baigęs studijas, nenutraukė ryšių su savąja *alma mater*. Nuo 1996 m. jam teko prisidėti ir prie parodų „Ką pasėsi...“ organizavimo darbų, jis matė, kaip paroda vystosi ir atspindi žemės ūkio modernėjimą, žemės ūkio technikos naujoves. Vis akivaizdesnė tapo ir tuomečio Universiteto reikšmė ir galimybės žemės ūkio modernizavimo procese. Bendravimas su dėstytojais ir parodų dalyviais paskatino imtis verslo žemės ūkiui svarbioje srityje.

EWA komanda

EWA suinteresuota padėti gerinti žemės ūkio specialistų rengimo kokybę Lietuvoje, todėl augant ir stiprėjant įmonei stengiamasi įvairiai prisidėti prie studijų infrastruktūros gerinimo ir studentų gerovės: nuo 2013 m. įsteigtos kasmetinės vardinės stipendijos inžinerijos ir agronomijos studentams, skiriama lėšų mokslo bazei atnaujinti. G. Kvietkauskas atstovauja Akademijai VDU Senate.

Norime palinkėti veržlumo ir drąsos, kad žengtumėte koją kojon su laiku šiame skaitmeniniame dešimtmetyje ir kad visada būtumėte žemės ūkio sektoriaus bendruomenės priešakyje.

Mocevičiaus firma GINALAS

Mocevičiaus firma „Ginalas“ veiklą pradėjo 1993 m., pasirašiusi sutartį su didžiausia motorinių pjūklų gamintoja Vokietijos kompanija „Stihl“. Sutartis įteisino „Stihl“ gaminamų produktų platinimą ir prekybos bei gaminių priežiūros tinklo sukūrimą Lietuvoje. Įmonė yra įsikūrusi Kazlų Rūdoje.

Mocevičiaus firma „Ginalas“ vykdo didmeninę ir mažmeninę prekybą Vokietijos gamintojo „Stihl“ produktais, atlieka jų priežiūrą, tiekia originalias detales ir eksploatacines medžiagas ir yra oficiali jo atstovė Lietuvoje ir Latvijoje. Kiti atstovaujami gamintojai – Suomijos „Fiskars“, „Iittala“, „Gerber“, JAV „Milwaukee“.

Bendradarbiavimas su Akademija užsimezgė nuo pirmosios 1995 m. suorganizuotos žemės ir miškų ūkio parodos. „Ginalas“ yra nuolatinis šių parodų dalyvis, taip pat rėmėjas ir renginių, pavyzdžiui, tarptautinių medžio drožėjų grandininiais pjūklais čempionatų, organizatorius. Įmonės veiklos specifika nulėmė glaudesnę partnerystę su Miškų ir ekologijos fakultetu, „Ginalas“ jo studentams buvo įsteigęs tris vardines stipendijas bei numato ir toliau juos finansiškai skatinti, remia mokslines konferencijas. Akademijos IV rūmuose įrengta šios įmonės gaminių ekspozicija. „Ginalo“ atstovas yra Akademijos verslo ir socialinių partnerių Patariamosios tarybos narys.

Mocevičiaus firma „Ginalas“ – tarptautinių medžio drožėjų čempionatų, vykstančių parodų „Ką pasėsi...“ metu, pagrindinė rėmėja

Akademijos absolventai sudaro apie penktadalį visų įmonės darbuotojų ir svariai prisideda prie „Ginalo“ sėkmės.

Didžiuojamės būdami Akademijos mecenatai, mums be galo malonu matyti nuostabius pasiekimus. *Linkime ir toliau ugdyti naujosios kartos lyderius kuriant ateitį, kuri būtų šviesi, progresyvi ir kupina begalinių galimybių. Sveikiname šia svarbia proga. Tegul ateinantys šimtas metų būna pilni dar didesnių laimėjimų ir ilgalaikės sėkmės!*

*Mecenato vardas
suteiktas 2016 m. vasario 10 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio
universiteto
mokslo ir studijų bazę“.*

Vadovas Gintas Mocevičius

Esperanto g. 26, LT-69428 Kazlų Rūda
+370 343 96464
www.ginalas.lt/

*Mecenato vardas
suteiktas 2018 m. spalio 31 d.
„už glaudų bendradarbiavimą
ir paramą stiprinant
Aleksandro Stulginskio
universiteto
mokslo ir studijų bazę“.*

Generalinė direktorė
Lina Kapčinskienė

Molėtų g. 13, LT-14262 Didžiosios Riešės k.,
Vilniaus r.
+370 5 247 7400
www.balticagromachinery.lt
<https://www.linkedin.com/company/uab-baltic-agro-machinery/>

Uždaroji akcinė bendrovė BALTIC AGRO MACHINERY

Įmonę vardu „Konekesko Lietuva“ 2001 m. įsteigė Suomijos koncernas „Kesko“ veiklai žemės ūkio technikos, statybos ir miško technikos sektoriuose. Įmonės steigėjas aiškiai apibrėžė verslo strategiją ir vertybes: viršyti klientų lūkesčius, būti geriausiems savo srityje, kurti gerą darbo atmosferą ir bendruomenę, būti socialiai atsakingiems. 2020 m. įmonės akcininkais tapo grupė „Danish Agro“ (Danija), ir šiuo metu įmonė plačiai žinoma vardu „Baltic Agro Machinery“. Ji toliau puoselėja skandinaviškas vertybes, stiprina atsakomybę klientams, darbuotojams, partneriams ir visuomenei. Įmonė tiki, kad šios vertybės yra ilgalaikio sėkmingo verslo sąlyga.

Šiuo metu įmonės komandoje – 115 darbuotojų, kurie yra itin aukštos kvalifikacijos specialistai, studijas baigę įvairiose Lietuvos ir užsienio mokslo institucijose. Iš jų – 20 Akademijos absolventų.

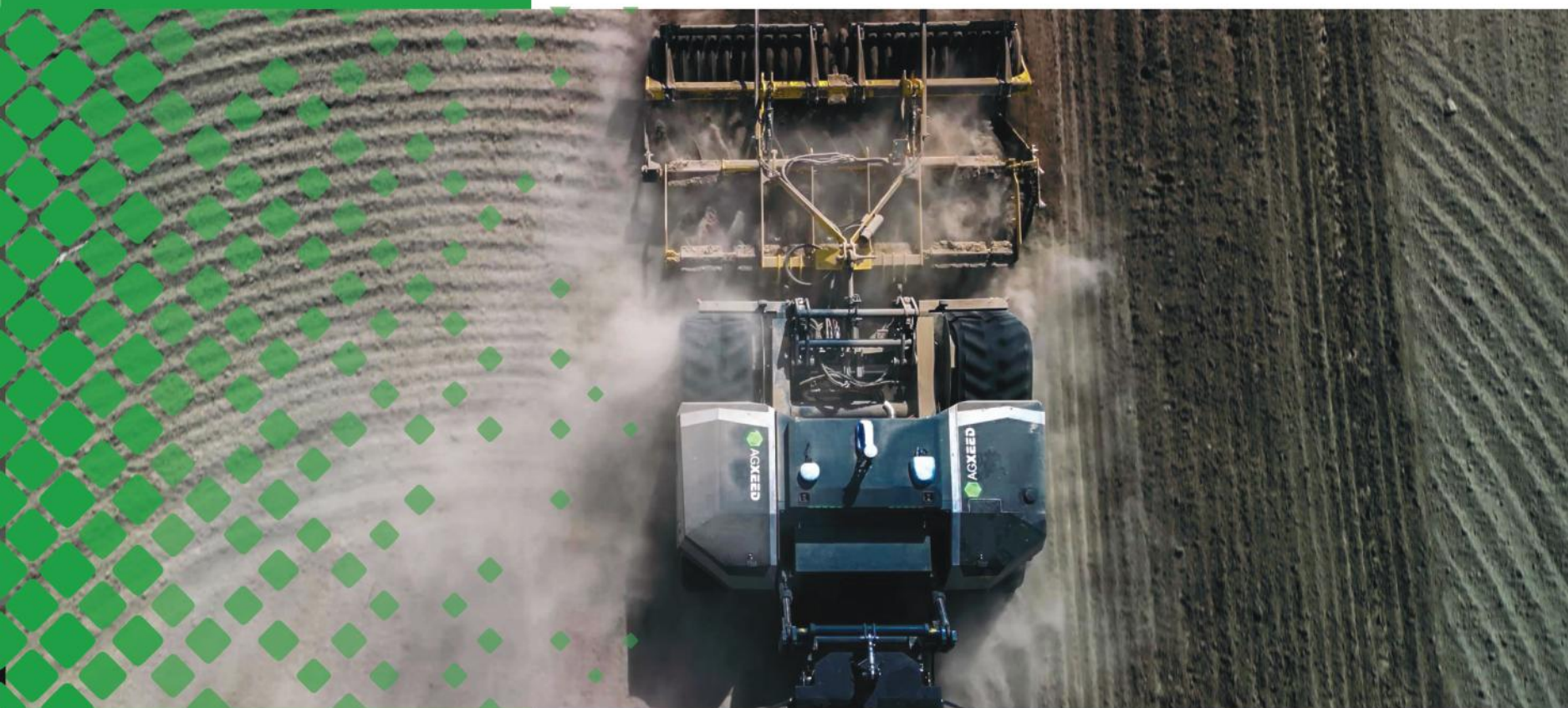
Dar veiklos pradžioje įmonė paskelbė tuometį Lietuvos žemės ūkio universitetą prioritetiniu partneriu – partneriu, kuris gali garantuoti naujovių ir geriausių specialistų rengimą šalyje, siekiant bendrų tikslų kelti žemės ūkio prestižą. Metams bėgant, mokslo ir verslo draugystė bei bendradarbiavimas vis stiprėja ir įgauna naujų formų. UAB „Baltic Agro Machinery“ didžiuojasi būdama Akademijos partnerė ir mecenatė.

Parodoje „Ką pasėsi...“

Nuoširdžiai linkime Akademijai suburti partnerius, studentus ir mokslo srities specialistus, siekiant vieningų ir didelių tikslų dėl Lietuvos, t. y. didinti Lietuvos žemės ūkio verslo profesionalumą ir žinomumą, žemės ūkio mokslo ir profesijų patrauklumą.

OPTIMISTINIS ŽVILGSNIS Į ATEITĮ

**Didžiausios XXI amžiaus inovacijos gims
biologijos ir technologijos sankirtoje.
Prasideda nauja era.**

Steve'as Jobsas

Akademijos misija – puoselėjant bendruomeniškumą, partnerystę ir ilgametes tradicijas, atliepiančią globalaus pasaulio, mokslo ir politikos tendencijas, kurti ir skleisti agrobiotechnologijų, ekosistemų, inžinerijos ir socialinių mokslų žinias tvariam bioekonomikos (žemės, maisto, miškų ir vandens ūkio) ir kaimiškų vietovių vystymuisi, sudaryti sąlygas šių sektorių lyderiams ugdytis ir tobulintis, siekti, kad kiekvienas žmogus turėtų kokybiško maisto ir visavertę gyvenimo aplinką darnoje su gamta.

Optimistinis žvilgsnis į ateitį

Prof. Astrida Miceikienė,
dr. Laima Skauronė

Strateginis žvilgsnis iki 2027 metų

Per 100 veiklos metų Akademija tapo solidžia specializuota mokslo ir studijų institucija, savo veiklomis visapusiškai suaugusi su žemės ūkio ir kitais bioekonomikos sektoriais, tvariu gamtos išteklių naudojimu, kaimiškų vietovių ekonominiu ir socialiniu vystymusi. Akademija rengia ir tobulina šių praktinės veiklos sričių aukštos kvalifikacijos specialistus, vykdo aktualius mokslinius tyrimus, atlieka eksperimentus, brandina ir skleidžia naujas žinias, kuria inovacijas ir skatina jas įgyvendinti. Akademijos pasiekimai reikšmingi šalies žemės ūkio sektoriaus modernizavimui, ES žaliajo kurso įgyvendinimui, žemės ūkio mokslų raidai ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Akademijos absolventai, taikydami per studijas įgytas ir mokantis visą gyvenimą atnaujinamas žinias bei gyvenimo patirtį, kuria žemės ūkio ateitį būsimoms kartoms.

Akademija – tai susitelkusi mokslininkų, tyrėjų, kitų darbuotojų ir studentų bendruomenė, savo veiklose ir santykiuose taikanti aukštus kokybės standartus, plėtojanti partnerystę, išvelgianti globalių ir lokalių pokyčių teikiamas galimybes, strateguojanti ir įgyvendinanti būtinas vidines permainas, taikanti inovatyvias technologijas bei metodus. Tai nuteikia optimistiškai žvelgti į ateitį.

Akademijos vadovybė, įtraukdama ir kitus bendruomenės narius, daug dėmesio skiria veiklai ir jos būties pokyčiams strateguoti: koreguoja konkretaus laikmečio veiklos tikslus ir uždavinius, numato priemones jiems pasiekti, taiko stebėsenos sistemas strategijos įgyvendinimui įvertinti ir koreguoti.

Šiuo metu Akademija įgyvendina 2021–2027 m. veiklos strategiją³⁴³. Pagrindiniai siekliai yra stiprėjančios konkurencinės pozicijos žemės ūkio mokslų ir švietimo³⁴⁴ srityse, lyderystė plėtojant bioekonomikos mokslo paradigmas ir praktines veiklas, kokybiškos paslaugos žemės ūkio verslo ir viešojo sektoriaus poreikiams tenkinti.

Strategijos įgyvendinimo kryptys ir priemonės pagrįstos išsamia vidinių ir išorinių veiksmų analize. Kertinis veiksnys tolesnei Akademijos veiklai – stipri, abipusiškai naudinga, savitarpio pasitikėjimu ir socialinės atsakomybės principais grindžiama partnerystė su verslu ir socialiniais partneriais.³⁴⁵ Tai nulemia Akademijos tolesnės veiklos prasmę, socialinį statusą ir veiklos prioritetus.

343 Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija (2021). 2021–2027 metų veiklos strategija. Akademija. <https://zua.vdu.lt/wp-content/uploads/2022/04/VDU-Zemes-ukio-akademijos-2021-2027-metu-veiklos-strategija.pdf>.

344 Žemės ūkio švietimo sritys: žemės ūkio mokslų nuoseklos universitetinės studijos; žemės ūkio vadovų ir specialistų tęstinis kompetencijų tobulinimas, įskaitant konsultavimą; kitų kaimo veikėjų mokymas ir konsultavimas; vaikų ir jaunimo neformalusis švietimas žemės ūkio, aplinkosaugos, gamtos išteklių racionalaus naudojimo klausimais; edukaciniai renginiai, skirti žemės ūkio modernizacijai ir naujovėms demonstruoti.

345 Daugiau apie Akademijos partnerystės kryptis ir turinį – šio leidinio skyriuje „Visiems atvira Akademija“.

Strategijoje numatyti įgyvendinti veiksmai ir priemonės apibendrinant aprėpia šias prioritetines veiklos kryptis:

– **Aukštos kokybės mokslinių tyrimų ir žemės ūkio švietimo vystymas.** Tęsiame darbus, užtikrinančius aukštą mokslinį ir pedagoginį lygį. Teikiame prioritetą bioekonomikos tyrimams, juos betarpiškai siedami su žiedine ekonomika, klimato kaitos poveikio mažinimu, tiksliuoju ūkininkavimu, biožaliavų naudojimu didesnei pridėtinei vertei kurti. Skatiname studentų įsitraukimą ir aktyvumą visuomeninėse, mokslinėse ir profesinėse organizacijose. Skiriame vis daugiau dėmesio moksleivių švietimui apie modernaus žemės ūkio patrauklumą ir teikiamas galimybes.

– **Verslo ir socialinės partnerystės bei akademinės bendruomenės sąveikos kultūros puoselėjimas.** Ypatingą dėmesį skiriame modernioms komunikavimo technologijoms, partnerių poreikių tyrimui, pasirengimui šiuos poreikius kokybiškai tenkinti, siekiant ilgalaikių partnerystės ryšių ir veiksmingos ekosistemos, kurioje MTEP, žemės ūkio švietimas ir partnerystė veiktų tvariai ir sinergiškai.

– **Tarptautinės partnerystės stiprinimas.** Geriname sąlygas dėstytojams, mokslo darbuotojams, studentams vis labiau ir plačiau įsitraukti į ES ir kitas tarptautines mokslo, akademių mainų, švietimo programas, tarptautinių organizacijų veiklą, publikuoti mokslinių tyrimų rezultatus prestižiniuose pasaulinio lygio žurnaluose ir pripažintose mokslinės literatūros leidyklose, skelbti svarų mokslo žodį gerai vertinamose mokslinėse konferencijose. Dedame vis daugiau pastangų pritraukti iš tarptautinės erdvės mokslininkus ir ekspertus į Akademijos veiklas. Mums ir partneriams svarbus Akademijos tarptautinis žinomumas.

– **Inovacijų ir technologijų vystymas ir jų perdavimo tobulinimas.** Skatiname mokslininkus derinti tyrimus ir taikomąją veiklą, kad tyrimų rezultatai virstų naujomis technologijomis ar jų patobulinimais, naujų produktų prototipais, kitais technologiniais, rinkodaros, socialiniais ar vadybiniais sprendimais, aktualiais žemės ūkio ir kitų bioekonomikos šakų modernizacijai ir tvarumui stiprinti. Gerinamos taikomosios veiklos produktų perdavimo, nuosavybės apsaugos, konsultavimo, ekspertinių, laboratorinių ir kitų paslaugų teikimo sąlygos.

– **Nenutrūkstamas dėmesys Akademijos bendruomenei.** Tobulinamos studentų ir darbuotojų motyvavimo sistemos, gerinamos darbo ir profesinio tobulėjimo sąlygos, rūpinamasi aplinkos estetika, puoselėjamos bendruomenės tradicijos.

Akademijos veiklos 2021–2027 m. strategijos įgyvendinimas jau įpusėjo, pasiekėme svarių rezultatų.³⁴⁶ Vis dėlto gyvename intensyvių pokyčių laikotarpiu, tad kasmet išsamiai išanalizuojamas strategijos įgyvendinimas, įvertinamas poreikis ją koreguoti ir Akademijos Taryboje priimami sprendimai dėl būtinų korekcijų strateginiams tikslams pasiekti.

Strateginis požiūris į Akademijos veiklų vystymą nulemia prielaidas laiku identifikuoti ir spręsti kylančias vidines problemas, apsaugoti nuo akademinėje erdvėje atsirandančių grėsmių, išvelgti naujas galimybes ir jomis pasinaudoti, sumažinti inovatyvių veiklų rizikas, kartu veiksmingiau prisidėti prie žemės ūkio ir kaimiškų vietovių vystymo.

Akademijos vizija – stipri Baltijos regiono universitetinė žemės ūkio mokslų mokykla, veikianti išvien su geriausiais pasaulio universitetais, pasitarnaujanti savam kraštui ir darniam pasaulio vystymuisi.

Akademijos stiprybės:

- tvirta partnerystė su verslu ir socialiniais partneriais;
- lyderystė bioekonomikos tyrimų srityje;
- gilios tradicijos ir aukšti standartai rengiant žemės ūkio specialistus;
- moderni tyrimų ir studijų infrastruktūra;
- brandūs mokslinių tyrimų pasiekimai;
- unikalūs akademinis miestas.

Akademijos vadovybė lanksčiai žvelgia į strategijos įgyvendinimo rezultatus, priima sprendimus dėl būtinų korekcijų strateginiams tikslams pasiekti.

³⁴⁶ Daugiau apie Akademijos pastarųjų metų pasiekimus – šio leidinio skyriuje „Kartu su Vytauto Didžiojo universitetu“ ir skyriuose, skirtuose fakultetų akademinėms bendruomenėms.

Strateginis požiūris į Akademijos veiklą vystymą nulemia prielaidas laiku identifikuoti ir spręsti kylančias vidines problemas, apsisaugoti nuo akademinėje erdvėje atsirandančių grėsmių, išvystyti naujas galimybes ir jomis pasinaudoti, sumažinti inovatyvių veiklų rizikas, kartu veiksmingiau prisidėti prie žemės ūkio ir kaimiškų vietovių vystymo.

Akademija, žengdama į antrąją veiklos šimtmetį, optimistiškai žvelgia į ateitį, bet kartu atsakingai vertina galimus globalius ir lokalius iššūkius, visų pirma mokslinių tyrimų ir studijų erdvėje.

Bet kurios šalies pažangiam jaunimui vis labiau atsiveria galimybės rinktis studijas bet kuriame pasaulio universitete ar kolegijoje. Tokios galimybės vis labiau prieinamos ir Lietuvos jaunimui. Šie veiksniai nulemia pasaulio aukštųjų mokyklų konkurencijos stiprėjančią raišką.

Aukštųjų mokyklų konkurencijos sąlygomis dėl dar nepakankamo žemės ūkio studijų patrauklumo gali būti pritraukiamas ribotas ar net vis mažesnis skaičius studentų ir ateityje. Tai – esminė grėsmė Akademijos kokybiškai plėtotei.

Aptariami strategijos įgyvendinimo rezultatai

Galima pasidžiaugti, kad per 3,5 strategijos įgyvendinimo metų padaryta netgi daugiau, nei joje numatyta. Dėl pandemijos išplėtos virtualios studijos, skaitmeninės technologijos pritaikytos operatyviems pasitarimams ir komunikacijai su verslo ir socialiniais partneriais. Sparčiai kyla mokslinė kompetencija žemės ūkio inovatyvių technologijų srityje, užimamos vis aukštesnės vietos tarptautiniuose universitetų ir mokslo kryptių reitinguose. Rusijos agresijos akivaizdoje sudarytos galimybės Ukrainos mokslininkams vykdyti tyrimus, o jaunimui – studijuoti. Inovatyvios veiklos sparta nulėmė Agroinovacijų centro įkūrimą.

Globalūs ir lokaliūs iššūkiai tolesnei raidai

Akademija, žengdama į antrąją veiklos šimtmetį, optimistiškai žvelgia į ateitį, bet kartu atsakingai vertina galimus globalius ir lokalius iššūkius, visų pirma mokslinių tyrimų ir studijų erdvėje. Mokslo prigimtinis tarptautiškumas, vyraujantis liberalus požiūris ir itin sparčiai besivystančios skaitmeninės technologijos bei komunikavimo priemonės gali artimiausiu laiku iš esmės pakeisti mokslinių tyrimų ir studijų ekosistemas, ištrinti jų valdymo lokalias ribas. Visiškai realu, kad bet kurios šalies pažangiam jaunimui vis labiau atsiveria galimybės rinktis studijas bet kuriame pasaulio universitete ar kolegijoje. Tokios galimybės vis labiau prieinamos ir Lietuvos jaunimui. Šie veiksniai nulemia pasaulio aukštųjų mokyklų konkurencijos stiprėjančią raišką. Į tarptautinę konkurenciją vis labiau įtraukiamos ir Lietuvos aukštosios mokyklos, demografinių problemų akivaizdoje kovojančios dėl kiekvieno gabesnio lietuviško ir iš užsienio pritraukiamų studentų. Šiomis sąlygomis dėl dar nepakankamo žemės ūkio studijų patrauklumo gali būti pritraukiamas ribotas ar net vis mažesnis skaičius studentų ir ateityje. Tai – esminė grėsmė Akademijos kokybiškai plėtotei.

Objektyviai grindžiamas ir vis labiau besireiškiantis mokslo tarpkryptiškumas gali nulemti mokslo ir studijų kryptių institucinį persiskirstymą. Didėjant bioekonomikos svarbai, vis labiau atsiskleidžiant žaliajo kurso bei klimato kaitos aktualijoms ir ypač vis sparčiau plėtojantis žemės ūkio inovatyvioms technologijoms, susidomėjimas žemės ūkio

mokslais ir jų studijomis gali išaugti tuose universitetuose, kuriuose išplėtoti biologijos ir technologijų mokslai. Tarpkryptiniai tarpinstituciniai tyrimai žemės ūkio, biologijos, skaitmeninių ir kitų technologijų sankirtoje gali paskatinti tikslingai kaupti žemės ūkio mokslo kompetencijas kituose universitetuose ir jų pagrindu pradėti žemės ūkio tarpkryptines (ypač aukštesnių pakopų) studijas. Tai – vis dar sunkiai įžvelgiama, bet realiai galima konkurencinga Akademijos veiklos sritis.

Potencialiai konkurenciją didina ir šalyje vykstančios kolegijų pertvarkos, jų mokslinio potencialo taikomiesiems tyrimams stiprinimas. Kai kuriose kolegijose, nors ir silpnai, vykdomos su žemės ūkiu susijusios studijų programos. Inovatyvios žemės ūkio technologijos gali nulemti didesnę dėmesį šioms studijoms, tuo labiau kad studentų priėmimo į kolegijas sąlygos yra paprastesnės.

Stiprėjančios konkurencijos sąlygomis Akademijos vadovybei ir bendruomenei svarbu nesiblaškyti ir ateityje ne tik išlaikyti pasiektą lyderystę, bet ir dar labiau sustiprinti konkurencines pozicijas žemės ūkio mokslų ir švietimo nišoje. Pirmiausia tai reiškia žemės ūkio ir kitose bioekonomikos šakose veikiančio verslo, taip pat viešojo sektoriaus ne deklaruojamo, o visapusiškai pagrįsto pasitikėjimo stiprinimą rengiant jiems specialistus, teikiant mokslines, ekspertines, konsultacines, neformaliojo švietimo ir inovacijų diegimo paslaugas, atstovaujant objektyviai grindžiamiems interesams, sklaidant netikrumo dėl žemės ūkio ir jo konkrečių šakų ateities rūką. Būtina ir toliau plėsti abipusiškai naudingą bendradarbiavimą, surandant bendrų interesų su į bioekonomikos verslus įsitraukiančiais naujais rinkos žaidėjais. Iki šiol buvo akcentuojama partnerystė su žemės ūkio verslu, o dabar su kiekviena diena turi būti mezgama bei stiprinama partnerystė ir su kitais bioekonomikos verslais.

Vis labiau ir giliau plėtojama partnerystė reiškia Akademijos mokslininkų dėmesio koncentraciją į partneriams kylančius iššūkius, kartu šių iššūkių vertimą Akademijos galimybėmis.

Taigi, kokie didžiausi iššūkiai kyla Akademijos partneriams ir visam žemės ūkiui bei su juo susijusioms ekonominėms veikloms, kaimo bendruomenėms? Kokie iššūkiai žemės ūkiui gali virsti galimybėmis stiprinti ir plėtoti Akademijos veiklas?

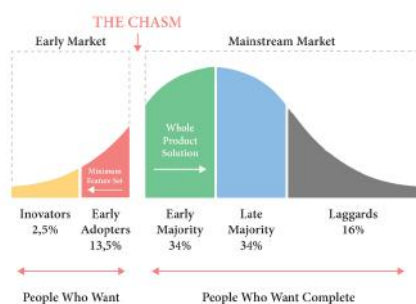
Visų pirma tai – technologinė transformacija. Žemės ūkis ilgai buvo laikomas technologškai labiau atsilikusiu nuo kitų ūkio sektorių. Technologijos buvo modernizuojamos, bet šis procesas buvo fragmentiškas ir lėtas dėl investicijų trūkumo ir nepakankamo dėmesio žemės ūkio mokslams. Tačiau dėl 4 pramonės revoliucijos ir įsibėgėjančios 5 pramonės revoliucijos formuojasi aplinkybės, galinčios kardinaliai pakeisti žemės ūkio ir su juo susijusių veiklų technologinį lygį. Žemės ūkio technologinė transformacija siejama su skaitmeninių technologijų, biotechnologijų, dirbtinio intelekto, didžiųjų duomenų analitikos pritaikomumu žemės ūkio technologijoms ir plačiomis taikymo galimybėmis. Jau dabar Vakarų šalyse (epizodiškai ir Lietuvoje) žemės ūkis sparčiai skaitmenizuojamas, jame vis dažniau pasitelkiant robotus, dronus, automatizuojant darbo procesus. Tai leidžia atlikti pagrindinius lauko darbus žmogui tiesiogiai nedalyvaujant, plačiau taikyti tiksliosios žemdirbystės principus, atsikratyti fiziškai sunkaus nekvalifikuoto darbo, smarkiai padidinti darbo produktyvumą ir gaminamų žemės ūkio produktų konkurencingumą jų rinkose. Kaip teigia mokslininkai, žemės ūkis yra viena perspektyviausių dronų taikaus pritaikymo

Akademijos vadovybei ir bendruomenei svarbu nesiblaškyti ir ateityje ne tik išlaikyti pasiektą lyderystę, bet ir dar labiau sustiprinti konkurencines pozicijas žemės ūkio mokslų ir švietimo nišoje.

Plėtojama partnerystė reiškia Akademijos mokslininkų dėmesio koncentraciją į partneriams kylančius iššūkius, kartu šių iššūkių vertimą Akademijos galimybėmis.

Mokslininkai teigia, kad žemės ūkis yra viena perspektyviausių dronų taikaus pritaikymo sričių.

Akademijos mokslininkai gali ūkininkams ir žemės ūkio verslo įmonėms pagelbėti, kryptingai vykdydami tiksliojo ūkininkavimo taikomuosius tyrimus, pagrįsdami Lietuvos sąlygomis tinkamiausius modelius ir jų taikymo sąlygas, parengdami praktines rekomendacijas, organizuodami ir vykdydami demonstracinius renginius bei parodas, teikdami konsultacijas dėl skaitmeninių technologijų diegimo.

Inovacijų sklaidos modelis

sričių.³⁴⁷ Skaitmeninės technologijos leidžia išplėsti gamtai palankią ir tvarią tiksliąją žemdirbystę, vykdyti augalų ir **ūkinių gyvūnų** gerovės, auginimo ir produkavimo nuolatinę stebėseną, kaupti didelį kiekį duomenų apie laukų ir pasėlių būklę, augalų ir gyvūnų sveikatą ir kita. Taip identifikuojamos žemės ūkio technologinių procesų probleminės sritys, kartu pastebimos kylančios rizikos, parenkamos priemonės rizikoms eliminuoti ar bent sumažinti.

Skaitmeninių technologijų, ypač blokų grandinių (angl. *blockchain*), daiktų internetas, palydovinis ryšys, kitos logistikos inovacijos leidžia efektyviai valdyti žemės ūkio produktų kilmę ir judėjimą nuo pirminės gamybos vietos iki vartotojo ir taip padėti įgyvendinti ES strategiją³⁴⁸ nuo lauko iki stalo.

Žemės ūkio ateitis neįsivaizduojama be dronų ir nuotoliu valdomų mašinų

Kaip Akademija gali pagelbėti plėtoti žemės ūkio ir kitiems verslams skirtas skaitmenines technologijas? Visų pirma, dar labiau sutelkdama agronomijos, žemės ūkio inžinerijos ir informacinių technologijų mokslininkus, kurie kryptingai vykdytų tiksliojo ūkininkavimo taikomuosius mokslinius tyrimus, pagrįsdami Lietuvos sąlygomis tinkamiausius modelius ir jų taikymo sąlygas, parengdami praktines rekomendacijas, organizuodami ir vykdydami demonstracinius renginius bei parodas, konsultuodami skaitmenines technologijas diegiančius ūkininkus ir kitus verslininkus.

Diegiant skaitmenines ir kitas inovatyvias technologijas, susiduriama su nemažais psichologiniais barjeriais. Remiantis inovacijų sklaidos teorija³⁴⁹, tik labai nedidelė dalis žmonių yra inovacijų entuziastai arba ankstyvieji jų naudotojai. Tarp įvardytų ir likusių vartotojų egzistuoja didelė psichologinė praraja, dėl kurios svarbias inovacijas delsiama diegti masiškai. Žemės ūkyje šis delsimas trunka ypač ilgą laiko tarpą, paaiškinamą ūki-

347 Semenišin, M., Steponavičius D. ir Zinkevičius R. (2021). Dronų panaudojimo žemės ūkyje galimybių analizė. In: Žmogaus ir gamtos sauga. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 17–20.

348 European Commission (2020). Farm to Fork Strategy. For a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System. https://food.ec.europa.eu/document/download/472acca8-7f7b-4171-98b0-ed76720d68d3_en?filename=f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf.

349 Smith, M. S. (2018). Models for Predicting the Future: Geoffrey Moore's "Crossing the Chasm". Smith House, February 21. <https://smithhousedesign.com/models-predicting-future-geoffrey-moores-crossing-chasm/>.

ninkų senjorišku amžiumi, atsargiu požiūriu į naujoves, lėšų investicijoms stoka. Tai aki-vaizdu ir iš dronų diegimo žemės ūkyje praktikos. Nors dronų diegimo žemės ūkyje galimybės jau skaičiuoja ne vienerius metus, praktiškai jas taiko tik nedidelė, bet lėtai auganti ūkininkų grupelė. Naivu tikėtis, kad skaitmeninės technologijos žemės ūkyje bus masiškai įdiegtos per trumpą laiką, bet didinti ūkininkų pasitikėjimą skaitmeninėmis technologijomis ir trumpinti jų diegimo laikotarpius būtina. Tam svarbi ne tik valstybės ir ES finansinė parama, bet ir tikslingai parinktos bei Akademijos su partneriais įgyvendinamos žemės ūkio švietimo priemonės psichologiniams barjerams įveikti, psichologinei prarajai susiaurinti.

Žemės ūkio verslui, ypač jo pagrindiniams dalyviams – ūkininkams, daug iššūkių kelia ES žaliojo kurso³⁵⁰ programinės nuostatos, jų taikymas stabdant klimato kaitos tempą, išsaugant bioįvairovę, diegiant žiedinės ekonomikos principus, kuriant vietos maisto sistemas. Daug klausimų kyla ir įgyvendinant Lietuvos BŽŪP strateginiame plane³⁵¹ numatytas ekoschemas. Tam svarbi Akademijos mokslinė kompetencija, pirmiausia atliekant sisteminius agroekosistemų tvarumo, klimato kaitos poveikio šioms sistemoms tyrimus, parenkant tinkamiausias priemones agroekosistemų tvarumui didinti, klimato kaitos poveikiui švelninti. Tyrimais argumentuotas mokslininko žodis praktinių konferencijų, tęstinio mokymo kursų ar seminarų metu kelia ūkininkų pasitikėjimą ir skatina ištraukti į klimato kaitos švelninimo ekoschemų bei kitų priemonių įgyvendinimą. Taip pat mokslininkai savo tyrimais ir ekspertine nuomone turi prisidėti prie žemės, miškų, kitų gamtos išteklių tvaraus naudojimo ir žemės ūkio vystymo strateginės dermės paieškos objektyviai vertinant nacionalinius ir globalius apsirūpinimo maistu, maisto saugos, demografinius, energetikos, verslo konkurencingumo ir kitus iššūkius.

Vis dar nemažas iššūkis – ūkininkų kartų kaita. Apie trečdalį ūkininkaujančiųjų sudaro pensinio amžiaus ūkininkai, vadinasi, ateityje ūkininkų kaita bus spartesnė. Senyviems ūkininkams traukiantis iš aktyvios veiklos, reikės vis daugiau jaunų žmonių, pasirengusių perimti modernizuotus ūkius. Dauguma ūkininkų diegia inovacijas, operuoja rinkų duomenimis, sudaro sutartis, priima investicinius, komercinius, vadybinius sprendimus ir su jais susijusias rizikas. Šie gebėjimai pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą ir Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandarą³⁵² priskiriami ne pradiniam ugdymui ir netgi ne profesinio rengimo lygiui. Šios kompetencijos kvalifikuotai gali būti išugdomos tik bakalauro ar netgi magistrantūros lygmenimis. Ateityje šie gebėjimai, taip pat naujos kompetencijos, susijusios su būsimais ūkininkavimo iššūkiais, bus būtini visiems ūkininkams. Akademijai teks iš naujo periodiškai permąstyti ūkininkams svarbias kompetencijas ir jas integruoti į nuosekliąsias studijas, tęstinio tobulinimo ar perkvalifikavimo kursus, kai ūkininko sūnus ar dukra, baigę humanitarinius ar kitus mokslus, panorės perimti modernizuotą tėvų ūkį.

XX a. svarbiausias vadovų tikslas buvo didinti paprastų darbininkų darbo našumą, o XXI a. didžiausias vadovų siekis – rūpintis darbuotojų žiniomis ir pastarųjų atnaujinimu. Ateitį gebantys nuspėti išskirtinių profesijų specialistai visada yra ir bus vienu žingsniu priekyje, tinkamai pasirengę išvengti pavojų ir geriau pasinaudoti galimybėmis, kurių atsiranda vykstant pokyčiams.

Tyrimais argumentuotas mokslininko žodis praktinių konferencijų, tęstinio mokymo kursų ar seminarų metu kelia ūkininkų pasitikėjimą ir skatina ištraukti į klimato kaitos švelninimo ekoschemų bei kitų priemonių įgyvendinimą.

Vis dar nemažas iššūkis – ūkininkų kartų kaita. Apie trečdalį ūkininkaujančiųjų sudaro pensinio amžiaus ūkininkai, vadinasi, ateityje ūkininkų kaita bus spartesnė. Senyviems ūkininkams traukiantis iš aktyvios veiklos, reikės vis daugiau jaunų žmonių, pasirengusių perimti modernizuotus ūkius.

350 Europos Komisija (2019). Europos žaliasis kursas. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos vadovų tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. COM/2019/640 final. Briuselis. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TX-T/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>.

351 Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginis planas (2002). LR žemės ūkio ministerija. <https://zum.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/5/zTqgFQppY14.pdf>.

352 Lietuvos kvalifikacijų sandara. Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara (2014). Vilnius: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. 53 p.

Inovatyviai ūkininkaujantiejiems būtinos VI ar VII kvalifikacinių lygių kompetencijos.

Darbo našumas sparčiai didėja, bet mažėja tik nekvalifikuotų ir žemiausio profesinio lygmens kvalifikuotų darbuotojų poreikis. Ūkiams modernizuoti būtini aukščiausios kvalifikacijos specialistai, dirbantys ne tik kaime, bet ir miestuose įsikūrusiose įmonėse.

Ateities kaimas – tai sudėtingas modelis, privalomai integruojantis šiuos elementus: žemės ūkio ir kitų biožaliavų gamybos ir gavybos tendencijas, demografinius ir urbanistinius pokyčius, ekonominių veiklų kaimiškoje aplinkoje diversifikaciją, inovacijas ir senąsias kaimo tradicijas bendrame žaliojo kurso, klimato pokyčių ir darnaus bei tvaraus vystymosi kontekste.

Siekiant išsaugoti lyderystę ir ateities iššūkius versti galimybėmis, Akademijos bendruomenei teks nenuleisti rankų, dar labiau sustiprinti užimtas pozicijas bei konkurencingumą.

Biotechnologijų laboratoriniai tyrimai

Žvelgiant į ateitį, kaimo demografinės problemos įgauna vis didesnę svarbą. Tai – didėjanti grėsmė žemės ūkiui, jo konkurencingumui tarptautinėse žemės ūkio ir maisto produktų rinkose. Pesimistai aiškina, kad kartu su kaimu išnyks ir žemės ūkis. Optimistai teigia, kad jokių grėsmių nėra, modernizuojant žemės ūkį sparčiai gerėja darbo sąlygos, kyla darbo našumas, žemės ūkio darbuotojų poreikis sparčiai traukiasi. Realistai, įskaitant Akademijos atstovus, sutinka, kad darbo našumas sparčiai didėja, bet mažėja tik nekvalifikuotų ir žemiausio profesinio lygmens kvalifikuotų darbuotojų poreikis. Ūkiams modernizuoti, tuo labiau skaitmeninėms technologijoms taikyti būtini aukščiausios kvalifikacijos specialistai, dirbantys ne tik kaime, bet ir miestuose įsikūrusiose, inovatyvias paslaugas teikiančiose, techniką, biologinius preparatus ar kitus išteklius žemės ūkiui tiekiančiose įmonėse. Tokių specialistų labai trūksta. Akademijs išlieka atsakinga už šių specialistų rengimą integruojant naujų mokslo pasiekimų ir iššūkių nulemtas kompetencijas.

Nors skelbiama, kad *kaime gyventi gera*, iš tiesų ten nyksta mokyklos, kiti kaimo socialinės infrastruktūros objektai, todėl vis dažniau kyla socialinė įtampa, jaunimas toliau bėga iš kaimo, susiduriama su žemės ūkio verslo aprūpinimo darbuotojais problemomis. Kartu keičiasi miesto ir kaimo integraciniai ryšiai bei sąveikos ne tik organizuojant žemės ūkio išteklių ir žemės ūkio bei maisto produktų tiekimo grandines, bet ir racionalizuojant darbo jėgos srautus, vystant rekreacijos ir gyvenviečių zonas kaimo vietovėse. Ateities kaimas – tai sudėtingas modelis, privalomai integruojantis šiuos elementus: žemės ūkio ir kitų biožaliavų gamybos ir gavybos tendencijas, demografinius ir urbanistinius pokyčius, ekonominių veiklų kaimiškoje aplinkoje diversifikaciją, inovacijas ir senąsias kaimo tradicijas bendrame žaliojo kurso, klimato pokyčių ir darnaus bei tvaraus vystymosi kontekste. Išgryninant šį modelį pirmuoju smuiku privalo groti mokslininkai.

Sunkiai prognozuojami būsimi pokyčiai gali nulemti ir daugiau sunkiai nuspėjamos kilmės pokyčių. Teks išmokti operatyviai į juos reaguoti, pasverti jų teikiamas galimybes ar keliamas grėsmes.

Siekiant išsaugoti lyderystę ir ateities iššūkius versti galimybėmis, Akademijos bendruomenei teks nulenkti rankų, dar labiau sustiprinti užimtas pozicijas bei konkurencingumą. Reikės dirbti tomis pačiomis prioritetinėmis kryptimis, kaip dirbama ir šiuo metu. Suprantama, bus ir pokyčių.

Svarbiausia nuosekliai plėtoti fundamentinius teorinio ir eksperimentinio pobūdžio mokslinius tyrimus dirbant tarptautinėse komandose, vykdant tarpdisciplininius projektus, integruojant naujas žinias į žemės ūkio mokslų sistemas. Fundamentinių mokslų plėtojimas neabejotinai daro Akademiją ir jos iškilus mokslininkus matomus tarptautinėje erdvėje, nulemia didelį konkurencingumą siekiant solidaus tyrimų finansavimo. Fundamentinių tyrimų rezultatai yra neabejotina prielaida būsimiems taikomojo pobūdžio tyrimams, ateities kompetencijų brandai.

Vis daugiau dėmesio bus skiriama tarpdisciplininiam bendradarbiavimui, jungiant tokias mokslo kryptis kaip agronomija, genetika, kompiuterių mokslai, aplinkosauga ir aplinkos inžinerija, ekonomika, sociologija ir kitos. Šis tarpdisciplininis požiūris svarbus sprendžiant tokias sudėtingas problemas kaip klimato kaita, apsirūpinimas maistu ir bioenergetika, taip pat modeliuojant tvarias ir atsparias žemės ūkio sistemas.

Taikomojo pobūdžio mokslinė veikla ir ateityje turės būti kreipiama į naujų iššūkių žemės ūkiui ir kitoms susijusioms veikloms gilesnį ir objektyvesnį pažinimą, jų aktualizavimą, rekomendacijų, kaip juos įveikti ar paversti galimybėmis, rengimą. Šiandien – taikomosios veiklos rezultatai, rytoj – technologinę pažangą ar tvarumą gerinančios inovacijos ūkininkų ūkiuose.

Didelis iššūkis Akademijai – ateities kompetencijų poreikio pagrindimas ir laiku vykdomas jų integravimas į turimas ar, esant būtinybei, naujas studijų programas. Neretai pasitaiko, kad politikai ar proaktyvūs verslininkai, kur nors ką nors išgirdę, tuoj pat siūlo kurti naujas studijų programas, kritikuoja esamas, nors ir nėra gerai su jomis susipažinę. Ateities kompetencijos – tai fundamentiniais tyrimais išaiškintos, taikomaisiais tyrimais patikrintos ir inovatyvių darbdavių pripažintos kaip ateičiai būtinos kompetencijos.

Šiandien – studentė, greitai – ateities žemės ūkio kūrėja

Fundamentinių teorinio ir eksperimentinio pobūdžio mokslinių tyrimų plėtra – pagrindinė prielaida Akademijos ir jos iškilų mokslininkų matomumui ir dideliame konkurencingumui tarptautinėje erdvėje.

Taikomojo pobūdžio mokslinė veikla ir ateityje turės būti kreipiama į naujų iššūkių žemės ūkiui ir kitoms susijusioms veikloms gilesnį ir objektyvesnį pažinimą, jų aktualizavimą, rekomendacijų, kaip juos įveikti ar paversti galimybėmis, rengimą.

Didelis iššūkis Akademijai – ateities kompetencijų poreikio pagrindimas ir laiku vykdomas jų integravimas į turimas ar, esant būtinybei, naujas studijų programas.

Ateities kompetencijos – tai fundamentiniais tyrimais išaiškintos, taikomaisiais tyrimais patikrintos ir inovatyvių darbdavių pripažintos kaip ateičiai būtinos kompetencijos.

Studijų procesas bus orientuojamas į probleminę mokymą ir naudojimą tokių įrankių kaip skaitmeninės mokymo platformos, virtualiosios ir papildytosios realybės technologijos, dirbtinis intelektas, srautinio ir tiesioginio transliavimo platformos, savarankiško mokymosi įrankiai, socialinio mokymosi ir bendradarbiavimo platformos.

Organizuojant ir vykdant tęstinį mokymą ir specialistų perkvalifikavimo kursus, teks vis labiau prisitaikyti prie klausytojų individualių pageidavimų, pasitelkiant skaitmenines technologijas, internetinius kursus, virtualias technologijas, mobiliąsias programėles, mokymo(si) platformas.

Šimtmečio sukaktis mums dar kartą primena, kad turime didelę atsakomybę ne tik dabarties, bet ir ateities kartoms. Įsipareigojame nuolat ir kūrybiškai stiprinti Akademiją, kad ji su dar didesne jėga skatintų šalies žemės ūkio ir su juo susijusių sektorių pažangą, tvarumą ir klestėjimą.

Jau šiuo metu būsimų žemės ūkio specialistų būsimai karjerai aktualios tokios kompetencijos kaip finansinių technologijų (angl. *FinTech*) produktai, sąnaudų valdymo technologijos, ūkio valdymo paslaugų skaitmeniniai modeliai, virtuali kooperacija, duomenų rinkimas jutikliais, daiktų, gyvūnų ir augalų internetas, rizikų valdymas dronais ar palydovais, tikslusis ūkininkavimas ir kitos. Studijų programų (krypčių) komitetai, bendraudami su mokslininkais ir darbdaviais, turi nuolat aiškintis atsirandančias ateities kompetencijas, jas integruoti į studijų programas, parinkti dėstytojus, kurie, vykdydami tyrimus, išsiugdė reikiamas mokslines kompetencijas ir gali padėti studentams kokybiškai išsiugdyti minėtas kompetencijas.

Naujoms kompetencijoms ugdyti studijų procesas bus kreipiamas į probleminę mokymą ir naudojimą tokių įrankių kaip skaitmeninės mokymo platformos, virtualiosios ir papildytosios realybės technologijos, dirbtinis intelektas, srautinio ir tiesioginio transliavimo platformos, savarankiško mokymosi įrankiai, socialinio mokymosi ir bendradarbiavimo platformos. Šių įrankių naudojimo esmė yra ne tik išmokyti studentus dirbti su įvairiausiomis kompiuterinėmis programomis, skaitmeniniais įrankiais, bet, padedant dėstytojams, ir suprasti, kaip visi šiuolaikiniai įrankiai tampa neatsiejama pasaulinio hipersusietumo, pažinimo, darbo ir verslo valdymo tendencijų dalimi. Tam svarbus ne tik rezultatas – išmokyti dirbti konkrečiu skaitmeniniu įrankiu ar technologija, bet ir procesas bei suvokimas, kaip, taikant dirbtinį intelektą, dirbant su moderniomis, šiuolaikiškomis technologijomis, inovatyviais įrankiais, galima geriau ir lengviau kurti produktus, teikti paslaugas, planuoti procesus, projektuoti mechanizmus ar inžinerines sistemas, optimizuoti žemės ūkio verslo ar gamybos procesus, susitelkiant į kūrybinę dalį ir užtikrinant darbuotojų darbo gerovę.

Neišvengiamai teks skirti daug dėmesio ne tik nuoseklioms studijoms, bet ir kitoms žemės ūkio švietimo dedamosioms. Siekiant vaikams atskleisti iš esmės besikeičiančio žemės ūkio privalumus ir galimybes, daugiau jaunimo pritraukti į žemės ūkio studijas, reikės ir toliau plėtoti bendradarbiavimą su verslo įmonėmis, gimnazijomis, kolegijomis, profesinio rengimo centrais, taikyti įtraukias komunikacijos priemones ir būdus. Organizuojant ir vykdant mokymus asmenims, kurie paveldi ar kitaip perima ūkius, esamiems ūkininkams, tobulinantiems savo kompetencijas, ar specialistams, keliantiems kvalifikaciją, teks vis labiau prisitaikyti prie klausytojų individualių pageidavimų, pasitelkiant skaitmenines technologijas, internetinius kursus, virtualias technologijas, mobiliąsias programėles, mokymo(si) platformas.

Visi patiriame ne tik ekonominių, bet ir vertybių krizių, susiduriame su technologinėmis revoliucijomis. Gyvename pasimetimo epochoje. Tačiau nereikia to bijoti, ypač jei visus šiuos pokyčius suvoksime kaip naują optimizmo šaltinį, būdą keistis ne tik pasauliui aplink mus, bet ir mūsų svajonėms, įspūdžiams ir – svarbiausia – mūsų reakcijoms.

Šimtmečio sukaktis mums dar kartą primena, kad turime didelę atsakomybę ne tik dabarties, bet ir ateities kartoms. Įsipareigojame nuolat ir kūrybiškai stiprinti Akademiją, kad ji su dar didesne jėga skatintų šalies žemės ūkio ir su juo susijusių sektorių pažangą, tvarumą ir klestėjimą.

Summary

The Agriculture Academy of Vytautas Magnus University is celebrating the 100th anniversary of its establishment. Despite a number of reforms and other challenges, and several changes in its legal status and name, the Academy has remained faithful to agricultural sciences and studies, contributing significantly to the agricultural development and to solving the problems of the time.

Established at the end of the First World War in 1918, the State of Lithuania not only had to defend itself against its enemies but also to lay the foundations for its economy. At that time, Lithuania was a completely agrarian country with no developed industry or trade and no fossil natural resources. The only strategically sound way to develop the economy was to modernise agriculture with state financial support, increase its productivity, develop the food industry, and export food products. It was the development of agricultural sciences and the training of specialists that was the key to success on this path of economic development.

The initial attempts to bring agricultural sciences and studies together were made at the University of Lithuania, established in 1922. But agricultural sciences and studies require specific infrastructure: test and experimental fields, training farms, etc. In 1924, after long debates, it was decided to establish the Agriculture Academy, which was founded on the premises of Dotnuva Manor and Dotnuva Agricultural Technical School and started its activities on 14 October. The Agriculture Academy was the second higher education institution and the first specialised higher education institution in Lithuania.

It was in Dotnuva that agronomists were trained continuously, foresters were trained intermittently, and, from 1930, training was also provided for specialists in home economics. At the same time, the development of scientific research began here, which laid the foundation for many agricultural disciplines and their further development. The graduates of the Academy took part in the modernisation processes of the country's agriculture and contributed significantly to the rapid strengthening of the country's economy.

During 1941–1944, the Soviet occupation of Lithuania, followed by the fascist occupation, and then the second Soviet occupation of Lithuania at the end of the Second World War, severely affected the Academy: some professors and other teachers were deported to Siberia, others were dismissed from the Academy, and many had to flee to the West before the second Soviet occupation. The Central Building was blown up, and the Library as well as the archives were burnt down. The system of agricultural sciences and studies, which had been developed and nurtured for many years, was dismantled.

After the war, the Soviet government tried to re-establish the Academy in Dotnuva to meet the demand for specialists in the newly formed collective farms and Soviet farms. Due to a lack of premises, the Academy was moved to Kaunas, and, in 1964, it was relocated to a specially built academic campus on the outskirts of Kaunas. 1946 marked the establishment of the Faculty of Engineering, followed by the founding of the Faculty of Economics in 1948. In 1949, the Faculty of Forestry was relocated from Vilnius University. The studies in home economics were discontinued as they did not align with the policy of large-scale socialist agriculture. At the same time, the infrastructure necessary for agricultural sciences was being built. As the number of students was increasing, the academic campus was expanded.

Throughout the Soviet Union, studies in agriculture were organised according to curricula drawn up by officials in Moscow. The Academy had little opportunity to adapt the studies to the national peculiarities of agriculture. Scientific research had to be related to the indiscriminate intensification and consolidation of agricultural production. And it was in this context that the academic community grew stronger, giving rise to a host of prominent scientists.

During the period of *perestroika*, an active support team for the Reform Movement of Lithuania was formed at the Academy. The members of this team

worked extensively on developing models for the restructuring of agriculture and forestry in line with market economy conditions. Before the country's independence was declared, the Statute of the Academy and a project for the reorganisation of studies had been drawn up, and the Rector had been democratically elected.

After the restoration of the country's independence, the members of the community of the Academy, under difficult financial conditions and sparing no effort and time, engaged in the processes of the reorganisation of studies and research as well as the democratisation of the governance of the higher education institution. Following the example of foreign universities, a three-cycle study system was developed and introduced. The Academy also became involved in international academic exchanges and international study and R&D projects. In 1996, the Academy became the Lithuanian University of Agriculture and later successfully joined the Bologna Process.

Particular importance has been attached to partnerships with business and social partners. Since 1995, the Academy has organised agricultural and forestry exhibitions, which have become the largest exhibitions in the country over nearly 20 years. Close collaboration contributes to more targeted training of specialists, involvement of employers in study quality assurance systems, business investment in study and research infrastructure, and better assessment and satisfaction of partners' needs for scientific services.

The implementation of the programme of the science, studies and business centre (valley) "Nemunas" has played an important role in the development of partnerships. It has radically changed the infrastructure of science and studies and created opportunities for the development of high-level research.

Adverse demographic changes, a poor image of agriculture, the low popularity of studies in agriculture, higher requirements for applicants, and changes in the conditions for funding of studies have led to a decline in the number of applicants to the first cycle study programmes since 2009. Despite active marketing campaigns and the promotion of the opportunities offered by the rapidly advancing field of agriculture, attracting young people to pursue studies in agriculture has remained a challenge to this day. This also has implications for the worsening problems concerning the shortage of specialists in agribusiness.

To address the emerging challenges, the University has strategically increased its focus on the development of second cycle and third cycle studies, on the rapid and high-quality implementation of R&D projects, and on increasing its competitiveness in the international arena. In 2012, the Lithuanian University of Agriculture was renamed Aleksandras Stulginskis University, and, in 2019, it was merged with Vytautas Magnus University. Today, it is an academic unit of Vytautas Magnus University – the Agriculture Academy – which comprises four faculties responsible for the further development of agricultural sciences and studies, and the recently established Bioeconomy Research Institute, which brings together researchers to carry out large-scale interdisciplinary international research projects and achieve significant scientific results.

The Agriculture Academy, a mature academic community dedicated to agricultural education and research, critically reflects on the challenges faced, traditions established, and partnerships developed over the past 100 years. Drawing on the synergy provided by Vytautas Magnus University, it looks to the future with both optimism and responsibility. The Academy remains a loyal strategic partner not only of agricultural institutions, but also of institutions in other sectors of the bioeconomy. It turns the global and local challenges related to agroecosystem sustainability, climate change, natural resource use, and other issues faced by these institutions into opportunities for itself and its partners.

ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA
100 metų – žemės ūkio pažangai

Istorinė apybraiža

Sudarytojai: prof. dr. Astrida MICEIKIENĖ, prof. dr. Jonas ČAPLIKAS,
prof. habil. dr. Algirdas Juozas MOTUZAS

Nuotraukos, kurių autoriai nenurodyti leidinio tekste, paimtos iš VDU ŽŪA fondų ir muziejaus, kai kurios mokslininkų portretinės nuotraukos – iš „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“ (internetinės versijos), o skyriaus „Mecenatai“ nuotraukas parūpino patys mecenatai.

Redaktorė Simona Grušaitė-Šukienė

Vertėja (į anglų kalbą) Donata Berūkštienė

Maketuotoja Aldona Bagdonienė

Dizainerė Viktorija Zaveckaitė

2024 08 01. Tiražas 500 egz. Užsakymo Nr. K24-030

Išleido

Vytauto Didžiojo universitetas
K. Donelaičio g. 58, LT-44248, Kaunas
www.vdu.lt | leidyba@vdu.lt

Spausdino

UAB „Piko valanda“
Žemaitės g. 59, LT-68303 Marijampolė